

İMÂM HÂFİZ EBÛ DAVUD

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD

VE TERCEMESİ

TERCEME
İBRAHİM KOÇAŞLI

 ERKAM
YAYINLARI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSTANBUL 1429 / 2008

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD VE TERCEMESİ

-1. CİLT-

سنن أبی داؤد

İmâm Hâfız Ebû Davud

Terceme: İbrahim KOÇAŞLI / Emekli Müftü

 ERKAM
YAYINLARI

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak

Erkam Yayın San. ve Tic. A.Ş.'ne aittir.

İzinsiz, kısmen ya da

tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

SÜNEN-İ EBÎ DAVUD VE TERCEMESİ1. CİLTİmâm Hâfız Ebû Davud
Erkam Yayın No: 311

Kapak: Altıoluk Grafik / Halil ErmişOfset Hazırlık: Altıoluk Grafik /

Mustafa ErguvanISBN No: 978-605-302-234-3

Yayın ve Matbaa Sertifika No: 19891Baskı Tarihi: İstanbul / 2008

Bu eserin e-kitap çevrimi SaveAs Bilişim tarafından yapılmıştır.
www.saveas.com.tr

ÖNSÖZ

Alemlerin Rabbı Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlar, Yüce Rabbımıza hamd ü senalar eder, alemlere rahmet olarak gönderilen sevgili Peygamberimize sayısız salât ü selâm ederim.

Tefsir ilminden sonra ilimlerin en üstünü hadis ilmidir. Çünkü dini delilleri teşkil eden dört esastan ikincisidir. Hadis ilmiyle meşgul olmak, sünneti seniyye ile meşgul olmaktır. Bu duygu içerisinde Kayseri'nin saygıdeğer ilim adamlarından olan merhum hocam Hacı Nuh Hamurculu'dan icazet aldıktan sonra, ben de Kütüb-i Sitte ve diğer hadis kitaplarını gözden geçirme merakı uyandı. Mümkün mertebe Kütüb-i Şitteyi gözden geçirdim.

Balıkesir Merkez Vaizliği görevime ek görev olarak, Yeşilli Camii imam ve Hatibliği görevim de vardı. Merkez Paşa Camiinde vaaz ederken, ikindi ve akşam namazlarından sonra Yeşilli'de Sünen-i Neseî ve Sünen-i Ebî Dâvud'u tercüme denemeleri yaptım. Merhum hocam Hasan Basri Çantay'a gösterdim. "Bazı düzeltmeler yaparak bu üslûbu takib et" dedi. Ben de kabiliyetim nisbetinde o üslûbu takib ederek Sünen-i Ebî Dâvud'un tercemesini bitirdim, ilahiyat Fakültesi'nde okurken tercemelerime göz attım. İzahsız bazı hadislerin anlaşılmayacağı kanaatine vararak, kısa da olsa izahat vermeye karar verdim. Anlaşılması güç olanlarını izah ettim. Bu izahlarda dirayetten çok rivayete ağırlık verdim.

Dört mezhebin görüşlerine yer verirken hangi şerhden istifade ettiğimi not olarak belirttim. Hadislerin tahriclerini yaparak Kütüb-i Sittenin hangi kitab ve hangi babında bulunduğu işaret ettim. Birinci cildin tahricini yaparken, hadisın Kütüb-i Sitte'de, Kitâb, Bab, Cilt, Sahife ve Hadis numaralarını verdim.

Ancak herkesin elinde aynı nüshanın olmadığını düşünerek diğer ciltlerde Kitâb, Bâb ve Hadis nosu ile iktifa ettim. Birinci ciltte verdiğim tahriclerde, Buhâri'nin 1913'de Matbaa-i Âmire'de basılmış nüshası (Mehmed Zihni efendi tashihi) Müslim 'de; Fuad Abdulbâki'nin tahkikini yaptığı nüsha, Tirmizî'de; Ahmet Muhammed Şâkir'in tahkikini yaptığı ve 1937'de

Kahire’de Mustafa Bâbi Matbaası’nda basılmış nüsha, Neseî’de; Ezherde Matbatı’l Mısriyye’de basılmış nüsha, İbn-i Mâce’de; Muhammed Fuâd Abdulbâki’nin tahkikini yaptığı 1952’de İsa Bâbi tarafından basılan nüsha esas alınmıştır.

Kitâbın tercümesinde itina gösterilmiştir. Sünnete hizmet gayesi ile yola çıktım. İnşallah Resûlûllah sallallahu aleyhi ve sellem’in şefaatine ve muhterem okuyucuların dûasına vesile olur. Değerli okuyucularımdan ve pek muhterem meslekdaşlarımdan istirhamım gördükleri hataları bu âciz kardeşlerine bildirmeleridir. Cenab-ı Hak (c.c.) bütün ehl-i imanı razı olacağı işlere muvaffak eylesin.

İbrahim Koçaşlı

HADİS VE SÜNNET

Âlemlerin Rabbı Yüce Yaratıcımıza hamd-ü senâlar eder, Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed'e sallallahu aleyhi ve sellem ve âl ü ashâbına selât ü selâm, hürmet ve ihtiramda bulunurum.

İlm-i hadis başlıca ikiye ayrılır:

- 1 - İlm-i rivâyet-i hadis,
- 2 - İlm-i dirâyet-i hadis.

İlm-i Rivâyet-i Hadis: Peygamberimiz'in, ister kendine mahsus olsun, isterse umûma şâmil bulunsun, sözlerini ve bütün hareketlerini senedi muttasıl ile rivâyet eden ilimdir. Kütüb-i Sitte gibi. (Yani Buharî, Müslim, Ebû Dâvud, Neseî, Tirmizî ve İbn-i Mâce'nin cem ettikleri kitaplar)

İlm-i Dirâyet-i Hadis: Kendisinden hadis rivâyet edilen râvilerin durumu ile rivâyet edilen hadislerin sahih, zaif gibi durumlarından bahseden ilimdir. Usûlü hadis kitapları gibi.

Rivâyetle ilgili hususlar:

Burada başlıca üç husus üzerinde duracağız:

- 1 - Rivâyetin şartları,
- 2 - Rivâyetin nevileri,
- 3- Râvîlerin halleri

Rivâyetin Şartları: Râvinin, rivâyeti işitmek ve arz gibi rivâyeti alma nevilerinden biriyle alması şarttır. Bazı usulcülere göre ilm-i hadisın mevzuu Rasûlullah'ın zâtıdır. Bazılarına göre hadislerin senet ve metnidir.

İlm-i Hadisin Gayesi: Rivâyetin sahih olanını, sahih olmayanından ayırt etmektir.

Hadis Nedir? Hadiscilere göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin sözleri, işleri ve halleridir.

Usûl ü Fıkıhcılara Göre Hadis: Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem sözleri ve işleridir. (Sözleri içersinde takriri de dahildir.)

Takrir Nedir? Takrir; Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem hayatta iken Müslümanların bazı şeyleri yaptığını bizzat görüp veya işitip, onları men etmiyerek hali üzere bırakmasıdır.

Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem halleri, muhaddislere göre hadisin manâsına dahildir. Fakihlere göre dahil değildir. Meselâ: Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem doğumu, hilye-i saadeti, halleri cümlesindendir. Sahabeden meydana geldiği rivâyet edilen söz, iş ve takrire de çok kere hadis denir.

Haber Nedir? İster merfu, ister mevkuf ve maktû olsun, yani gerek Peygamberimiz'den sallallahu aleyhi ve sellem, gerekse başkasından nakledilen rivâyete denir ki- hadisten daha şümûllüdür. Bu duruma göre her hadis haberdir, fakat her haber hadis değildir.

Âlimlerden bazıları, haberin merfuuna, mevkufuna ve maktuuna da hadis diyorlar, bunların dilinde hadis ile haber aynı manâdadır. Diğer bâzı âlimlere gelince, onlar da yalnız Peygamberimiz'den sallallahu aleyhi ve sellem rivâyet edilene hadis, başkalarından rivâyet edilene de haber derler. Bunlara göre hadis ile haber birbirinden ayrıdır. Bu tariflere göre hiçbir hadis haber olmadığı gibi hiçbir haber de hadis değildir. İşte bu manâda hadisle uğraşanlara muhaddis (hadisci); tarih gibi şeylerle uğraşanlara ahbâri (haberci) derler.

Sünnet Nedir? Çok kere Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem işi, sözü ve takririne denir. Usûl-ü fıkıhcılara göre hadis karşılığıdır. Sünnet: Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem sözü, hadis-i merfudur, diyenler de var. Bu tarife göre her hadis sünnettir. Amma her sünnet hadis değildir. Sünneti nakledenlerin en aşağı mertebede olanı râvidir ki, işi

yalnız hadis-i senediyle nakletmektir. Naklettiği haberlerin senetleri ve metinleri hakkında derin bilgiye sahip olması şart değildir.

Muhaddis Kimdir? Muhaddis; senetleri ezberleyen ve senetlerde ismi geçen kimselerin adâletli ve adâletsiz olduklarını bilen kimsedir. Muhaddisin derecesi râvinin derecesinden üstündür. Muhaddisler arasındaki derece tasnifi şöyledir: Hafız, Hücet ve Hakim'dir. Muhaddise, şeyh ve imam da denilir ki, hadis ilminde ehliyetli olan kimsedir.

Eğer bir muhaddis, yüzbin hadisi metin ve senetleriyle ezberler, senetlerde ismi geçen kimseleri adâlet, cerh ve tâdil bakımından iyice tanır, ona Hafız, aynı şartlar dahilinde üç yüz bin hadisi bilene Hücet, sünneti tamamıyla bilen muhaddise Hakim adı verilir. Hafız, Hücet ve Hakim hakkında, İmâm-ı Cezerî'nin, Zeyneddin-i Irakî'nin, Ebû Bekir Ebû Şeybe'nin tarifleri de mevcuttur.

Fakih Kimdir? Ahkâm-ı şer'iyeyi edille-i tafsiliyeden çıkaran âlime derler. Fakihlerin en yüksek derecede olanına Müctehid denir. Fakih ve müctehidin hüküm çıkaracağı kaynaklar, kitap ve sünnettir. Muhaddis, sadece bir haberin ondan ona naklen kendine kadar geldiğini bildirmekle yetinir. Muhaddislerden bazıları fakih de olabilir. Fakih ve müctehide gelince onlar da muhaddisten o haberi öğrenerek, haberin içinde sakladığı hükümleri mesele halinde açığa çıkarır. Şu halde muhaddis, geçmişlerden geleceklere haberi nakleden kimsedir.

Ravilerin birinci derecede olanları sahabe ile tâbiindir.

Sahâbi Kimdir Sahip, arkadaş demektir. Sahib'in çoğulu sahb, sahb'in çoğulu da eshâbdır. Şahıs olarak sahabe de eshâb karşılığı bir çoğuldur. Sahabeden tek bir şahsa sahâbi denir. Asıl sahabe, Peygamberimiz'e sallallahu aleyhi ve sellem iman etmiş olarak görmek şerefine ermiş, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile sohbetleri, konuşmaları ve rivâyetleri bulunan kimselerdir. Şariat ıstılâhında sahabe; kendisi iman etmiş olarak Peygamberimiz'i sallallahu aleyhi ve sellem görmüş ve iman üzere de ölmüş olan kimselerdir. İman etmeden görüp iman edince göremiyenler ve iman ederek görüp, kâfir olarak ölenler sahabe sayılamazlar. İmâm-ı Âzam ile İmâm-ı Şâfiî hazretlerine göre; irtidat, geçmişteki amelleri iptal edeceğinden Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve

selleme iman ile onun sohbetinde bulunmuş, yine Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem hayatında mürted olmuş, daha sonra da tekrar Müslümanlığa dönmüş olduğu halde Rasûlullah'ı sallallahu aleyhi ve sellem görememiş olanlar da sahâbi sayılamaz.

Amma muhaddisler hadisleri nakletmeleri itibariyle bu gibi şahısları sahabeden saymakta be'is görmemişlerdir. Eş'as b. Kays bu kabildendir. Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem sağlığında iman etmiş veya iman ederek onu görmüş, dininden dönerek kâfir olduktan sonra Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem sağlığında tekrar Müslüman olarak sohbette bulunanlar sahâbi sayılırlar. Abdullah bin Ebû Serh bu kabildendir.

Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem peygamberliğinden evvel O'nunla görüşmüş fakat bi'setten sonra görüşememiş olan Zeyd b. Âmr b. Nüfeyl, Bahirâ gibiler pek çok ulema tarafından sahâbi sayılmazlar. Çünkü onlar sohbetin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin bi'setinden sonra olmasını şart koşarlar.

Amma vahyin başlangıcına yetişip vahyin Peygamberimiz'e verdiği dehşet karşısında ona tesellide bulunan Veraka b. Nevfel'i âlimlerden çoğu sahâbi olarak kaydetmişlerdir. Peygamberimizi sallallahu aleyhi ve sellem görmüş ve O'na kavuşmuş olanların sahâbi olabilmeleri için iyiyi, kötünden ayırd edebilecek bir çağda olmaları şarttır. Akıllı olup bulûğ çağına gelmeden Peygamberimiz'i sallallahu aleyhi ve sellem görmüş, onun sohbetinde bulunmuş olan Hz. Hasan ve Hüseyin ve Abdullah b. Zeyd radiyallahu anhüm bunların tümü sahâbidirler. Fakat kundakta iken Peygamberimiz'in sallallahu aleyhi ve sellem iltifatına mazhar olup büyüyünce Rasûlullah'ı ebedi âleme şeref vermiş olarak bulanlar sahâbi değildirler.

Bir kimsenin sahâbi olması şu yollarla bilinebilir:

- 1 - Cennetle müjdelenen on sahâbî ve diğer bazıları gibi tevâtürle,
- 2 - Ukkâşa b. Mihsan radiyallahu anh gibi tevatür derecesini bulmayan bir şöhret ile,

3 - Sahabeden veya tâbiînden bir şahsın falanın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le sohbeti vardır demesiyle,

4 - Kendisi yaş itibariyle Asr-ı Saadette bulunmuş olmak ve adâleti sabit olmak şartıyla, ben sahabiym, demesiyle olabilir.

Hicretin yüz onuncu senesinden sonra “ben sahabiym”, diyenler yalancı sayılırlar; çünkü yüz on senesinden sonra sahabeden hiçbir kalmamıştır. Başta Buharî olmak üzere sahabenin isimlerini yazan birçok yazarlar çıkmıştır. Bunlar içerisinde en son ve en meşhurları Ebû Ömer Abdülber’in (368-473) el-Istiâb’ında 3500 sahabe ismi var. İzzeddin El-Ezdi’nin (555-630) Üsd’ül-Gâbe’sinde 7554 isim var. İbn-i Hacer-i Askalani’nin (673 - 748) Isabe’sinde 11783 sahabe ismi vardır. Sahabenin hepsi adâletlidir. Sahabe-i kirâm, zamanlarında meydana gelen müessif hadislerle karışmış olsun olmasın hepsi, adâletlidirler. O, hadiselerden fitney’e karışanlar bir içtihat neticesi olarak fitneye karıştılar. İctihatlarında hata etseler bile ecir alacaklardır.

Sahabenin adâleti hakkındaki âyet ve hadisler olmasa bile onların hak için memleketlerinden hicretleri, din-i islâm’a yardımları, iman uğrunda kendi öz babaları ile bile harb etmeleri, onların adâleti için yeter bir delildir. En büyük rütbe iman ederek isterse bir saat olsun Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin teveccühüne ermektir. Halbuki sahabe içerisinde bir saat sohbetten tut da uzun seneler Peygamberimizin sallallahu aleyhi ve sellem sohbetinde bulunanlar vardır.

Sahabenin en çok hadis rivâyet edenleri şu yedi zattır:

1 - Ebû Hûreyre radiyallahu anh (ö. Hicretin 59. yılı) 5374 hadis.

2 - Abdullah b. Ömer radiyallahu anh, (74) 2630 hadis.

3 - Enes b. Mâlik radiyallahu anh, (90) 2286 hadis.

4 - Hz. Aişe radiyallahu anha, 2210 hadis.

5 - Abdullah b. Abbas radiyallahu anh, (68) 1660 hadis.

6 - Câbir b. Abdullah radıyallahu anh (80) 1540 hadis

7 - Ebû Said el-Hudrî radıyallahu anh (70) 1170 hadis rivâyet etmişlerdir.

Sahabenin Fakihleri: Hz. Ömer, Ali, İbn-i Mes'ûd, İbn-i Ömer, İbn-i Abbas, Zeyd b. Sabit ve Aişe radıyallahu anhüm. Bunlar içerisinde en fazla İbn-i Abbas'ın fetvası naklolunmuştur. Bunlardan başka fetvaları bulunan yirmi sahabe söylenebilir, Bunlar; Hz. Ebû Bekir, Osman, Ebû Musâ el-Eş'arî, Muaz b. Cebel, Sa'd b. Ebû Vakkas, Ebû Hûreyre, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Âmr b. As, Selmân-i Fârisî, Câbir b. Abdullah, Ebû Said el-Hudrî, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, İmran b. Husayn, Ebû Bekr, Ubade b. Sâmit, Muaviye, Abdullah b. Zübeyr ve Ümmü Seleme radıyallahu anhüm. Bunlardan daha sonra 120 kadar sahabe gelir ki, Ubey b. Ka'b, Ebû el-Derda, Ebû Talha, Mikdad radıyallahu anhüm bunlardandır. Sahabe arasında 200 - 300 Abdullah var. Bir mesele abadileden (Abdullahlardan) nakledilirse Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Âmr b. Âs radıyallahu anhüm murad edilir. Bu fakihlerden mezheb sahipleri gibi, eshabı bulunan sahabiler yalnız Abdullah b. Sabit ve Abdullah b. Abbas idi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz vefat ettiği zaman yüz binden fazla sahabe vardı. Fetihler sırasında uzak ülkelere dağılmış olduklarından hepsinin tam olarak kimlikleri bize intikal ettirilememiştir.

Sahabenin Tabakaları:

- a) Mekke'de inananlar,
- b) Hz. Ömer'in iman etmesi üzerine imanlarını açığa vuranlar,
- c) Habeşistan'a hicret edenler,
- d) Birinci Akabe'de bulunanlar,
- e) İkinci Akabe'de bulunanlar,
- f) Kuba'dan Medine'ye gelişte Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimize ilk kavuşan muhacirler,

- g) Bedir’de bulunanlar,
- ğ) Bedir harbi ile Hudeybiye Musâlahası arasında hicret edenler,
- h) Bey’atü’r - Rıdvan’da bulunanlar,
- i) Hudeybiye ve Mekke’nin fethi arasında hicret edenler,
- ı) Mekke ‘nin fethinden sonra Müslüman olanlar,
- j) Fetih ve Veda Haccında Peygamberimiz’i sallallahu aleyhi ve sellem görenler.

En son (vefat eden sahabi; hicretin 100 ve 110’uncu seneleri arasında vefat edip Mekke’de defnedilen Ebû Tufeyl radiyallahu anh’dır. Mahmud b. Rabi (ö.99), Medine’de, Enes b. Mâlik (ö.90, 91, 93 senelerinden birinde) Basra’da, Âmr b. Hureys Kûfe’de en son kalan sahabilerdir.

Tabiin: Sahabe radiyallahu anh’dan bir veya bir kaçına kavuşup görüşmüş, hususi sohbette bulunmuş ve sohbeti bilecek yaşta olan mü’min zatlardır. Tâbiînden muhadramin olanlar da vardır. Yani; hem cahiliyet devrine, hem de Rasûlullah’ın sallallahu aleyhi ve sellem hayatına yetişmiş olanlar vardır. Rasûlullah’ı sallallahu aleyhi ve sellem göremedikleri için tâbiînden sayılmışlardır.

Tabiinin Fakihleri: Tâbiînden Medine’de bulunan 7 fakih şunlardır:

- 1 - Said b. Müseyyeb (ö. 105)
- 2 - Kasım b. Muhammed (ö. 107)
- 3 - Urve b. Zübeyr (ö. 94)
- 4 - Hârice b. Zeyd b. Sabit (ö.100)
- 5 - Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf (ö. 104)
- 6 - Ubeydullah b. Utbe b. Mes’ûd (ö. 98)

7 - Ebû Eyyûb Süleyman b. Yesari el-Hilâlî

Bunların 12 fakih olduğunu söyleyenler de vardır. Medine’lilere göre tâbiînin en faziletlisi Said b. Müseyyeb, Kûfe’lilere göre Uveys b. Âmir Karânî, Basra’lılara göre Hasan-ı Basrî’dir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin, “tabiinin en hayırlısı Üveys denilen kimsedir.” hadis-i, Üveys’in daha faziletli olduğunu gösterir. Mezhep sahipleri içerisinde tabîinden olma şerefine eren biricik zât İmâm-ı Âzam’dır. Çünkü o, Kûfe’de Enes b. Mâlik’i bir kaç defa görmüştür. İmâm-ı Âzam’ın doğumu hicretin 80’inci yılı, Enes b. Mâlik’in ölümü ise 90, 91,93 senelerinden birindedir.

Hadislerin Tedvini: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz, “Benim ağzımdan Kur’an’dan başka bir şey yazmayınız, Kur’an-dan başka bir şey yazmış kimse varsa onu silsin, yazmasın. Benden dilediğiniz kadar rivâyet ediniz, bunda beis yoktur. Bir de bile bile her kim bana isnat ederek yalan uydurursa cehennemdeki yerini hazırlasın” hadis-i şerifine uymak için hadis yazmamışlardır.

Ravilerin Hafızalarına Güvenmeleri: Yazının henüz tam olarak şüyu etmemiş olması, Kur’an’ın yeni inişi ve inmeye devam edişi, dolayısıyla Kur’an’la hadisin yazılarda karıştırılma korkusundan, hadisler ilk zamanlarda bazı şahıslardan başka hiç kimse tarafından yazılmamıştı.

Meselâ: Abdullah b. Âmr b. As radiyallahu anh hazretleri Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’den bütün işittiklerini yazardı. Ebû Hüreyre hazretleri şöyle diyor: Peygamberimiz’in sallallahu aleyhi ve sellem hadisini benden daha çok bilen yoktur. Fakat Abdullah b. Ömer müstesna, çünkü o, hadisleri yazardı. Ben yazamam. Ensardan biri, ya Rasûlallah, sallallahu aleyhi ve sellem ben işittiklerimi hatırımda tutamıyorum, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz yazıya işaret ederek “sağ elinden istifade et” buyurdu. Şu halde hıfzı sağlam olup yazısı dürüst olmıyanlar yazmaz, hıfzı zayıf, yazısı dürüst olanlar yazarlardı. Peygamber efendimizin hadisleri yazmayı yasak edişi, Kur’an ve hadis-i bir sahifeye yazanlardır diyenler de var. Hülâsa, yerine göre nehy ile, yerine göre de müsaade ile amel edilir. Peygamberimizden sallallahu aleyhi ve sellem sonra asırlar geçiyor, memleketler fethediliyor, sahabeler dağılıyor, ihtiyarlar ölmekte, hafızlar tükenmekte, hadis-i şeriflerin de hıfzı

güçleşmekte. Derken, vahyin sonu kesilip Kur'an bir araya toplandığında hadisle karışma korkusu kalmamış bulunduğundan hadisleri toplamaya zaruret hasıl oldu. Onun için topladılar.

Tabiin hazretleri memleket memleket dolaşıp hadisler toplamışlardır. İlk defa hadislerin toplanmasına teşebbüs edenlerden biri adâleti ile meşhur Ömer b. Abdulaziz'dir. (ö. 101). Medine'de bulunan vali Ebû Bekir b. Hazm'a (ö. 120) şöyle mektup yazmıştır. "Araştır, bak Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin hadis-ine ait ne bulursan yaz. Zira ben ilmin inkirazından korkuyorum, Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem hadisinden başkasını da alma, âlimler ilmi ifşa etsinler. Derse otursunlar. Bilmeyenlere öğretilmiş olsun. Çünkü ilim gizli tutulmadıkça mahvolmaz " demiştir.

İlk Hadis Toplayanlardan Bazısı Şunlardır:

- 1 - Abdullah b. Cüreyc (150) Mekke'de,
- 2 - Muhammed b. İshak Mâtlavi (151) Medine'de
- 3 - Rabi b. Sabih (160) Basra'da,
- 4 - Süfyan-ı Sevrî (161) Kûfe'de,
- 5 - Abdurrahman Evzâî (157) Şam'da,
- 6 - Hüseyin b. Besir es-Selemi (183) Vasıp'ta,
- 7 - Ma'mer b. Râşid (153) Yemen'de,
- 8 - Cerir b. Abdulhamid (186) Rey'de,
- 9 - Abdullah b. Mübarek (185) Horasan'da hadis toplamışlardır.

200 Tarihinden Sonra Yazılan Müsnedler İçerisinde:

- 1 - Ebû Dâvud et-Tayalisi'nin (204)
- 2 - Esed b. Musâ'nın (212 - 213)

- 3 - Ubeydullah b. Musâ el-Absi'nin (213)
- 4 - Müsedded b Müserhed el-Basri'nin (228)
- 5 - Hümeydi'nin (219)
- 6 - Humeyd b. Hammâd el-Huzâi'nin (228)
- 7 - Ebû Hayseme Züheyr b. Harbi'n Nesâi'nin (234)
- 8 - Ebû Bekir b. Ebû Seybe'nin (235)
- 9 - İmam - İshak b. Rahuye'nin (238)
- 10 - Osman b. Ebû Şeybe'nin (239)
- 11 - İmam Ahmed b. Hanbel eş-Seybâni'nin (241)
- 12 - Ahmed b. Memun'un (244)
- 13 - Hasan b. Süfyân'ın (303)
- 14 - Ebû Bekir el-Bezzar'ın (292) müsnedleri en meşhurlarıdır.

Bunlardan sonra Muhammed b. İsmail Buharî (194 - 256) kendisine kadar gelen hadislerden kendi şartına göre sahihlerini alarak Sahih-i Buharî'yi telif etmiş. Arkasından talebesi Müslim b. el-Haccac Kuşeyri'de (204-261) Sahih-i Müslim'i telif etmiştir. Hadis kitapları içinde en sahih olanları bu iki kitaptır, bundan dolayı bunlara sahihayn = iki sahih kitap denilir.

Sünen kitapları: .

- 1 - Ebû Dâvud Süleyman b. el-Eş'as-ı Sehtiyânî'nin (202-275) Sünen-i Ebû Dâvud'u fıkıh hükümleri için en sağlam bir kaynaktır.
- 2 - Ebû İsa et-Tirmizî (209-279)'nin Sünen-i Tirmizî'si.
- 3 - Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb En-Neseî'nin (216-304) Sünen-i Neseî'si (El-Mücteba'sı).

4 - Ebû Abdullah b. Mâce'nin (209-273) Sünen-i İbn-i Mâce'sidir. Fakat İbn-i Mâce diğer üç Sünen kadar sağlam değildir, işte saydığımız şu altı hadis kitabına Kütüb-i Sitte veya Sihah-ı Sitte denir. (Buharî, Müslim, Sünen-i Ebî Dâvud, Sünen-i Tirmizî, Sünen-i Neseî, Sünen-i İbn-i Mâce) Bir taraftan hadisler toplanıp kitaplar yazılırken, bir taraftan da hadis-i rivâyet edenlerin adâlet ve hıfz itibariyle kendilerine ne dereceye kadar güvenilebileceği, isnatların kuvvet ve zayıflık derecesini bildiren nakd-irical kitapları yazılmıştır.

Hadislerin illetleri ise, nakd-i ricâlden daha mühimdir. Bunu herkes beceremeyeceğinden ancak nukkâdin en üstünleri ve huffazlar bunları yapabilirler.

Hadis Rivâyetinde ihtiyat: Sahabe'nin hadis rivâyetinde çok çalışıp Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in "huzurunda hazır bulunanlar, bulunmayanlara tebliğ etsinler" mealindeki hadis-ine uymayı bir şeref saymakla beraber, "Kim bilerek benim söylemediğim bir şeyi bana İsnâd ederse cehennemde yerini hazırlamış olur" mealindeki hadisin şümûlüne girme korkusu ile bilhassa cennetle müjdelenen on zât çok az hadis rivâyet etmişler ve başkalarının rivâyet ettiği hadis-i şerifleri de tetkik edip şahitlendirmeden kabul etmemişlerdir.

Bilhassa Hz. Ebû Bekir'in hadis rivâyetinde ihtiyatlı olma hakkındaki hutbesi meşhurdur. Ebû Musâ el-Eşari bir gün halife Hz. Ömer'e gelip kapının dışından üç defa izin için selâm vermişse de izin gecikince geriye dönmüş, arkasından çağrılıp niçin; beklemedin diye sorulunca, ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den "biriniz üç kere selâm verir de cevap alamazsa geri dönsün" dediğini işittim, demiş.

Hiz. Ömer ona, "ya bu söylediğinin doğruluğunu şahitlerle isbat edersen, yoksa sana yapacağımı ben bilirim" demişti. Ebû Musâ içlerinde Ebû Said el-Hudrî'nin de bulunduğu bir sahabe topluluğuna gelmiş. Hâdiseyi anlatarak içinizde bu hadis-i Peygamberimiz'den sallallahu aleyhi ve sellem işiten var mı? demiş. Hepsisi de işittik demişler. Onlardan bir tanesiyle Hiz. Ömer'e gelerek onun da bu hadis-i işittiğini söylemişler. Ve böylelikle Ebû Musâ kendisini kurtarabilmiş. Hiz. Ömer ona, "Ben senin yalan söylediğini iddia etmedim, fakat her rasgelen Rasûlullah'tan işittim diye, bir hadis uydurur korkusu ile aslını araştırdım" demiştir.

Görülüyor ki, hadis-i şerifler sıkı bir sansürden geçmiş olup rasgele herkesin hadis rivâyet etmesine fırsat verilmemiştir. Hz. Ebû Hureyre'nin dört sene kadar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kalmakla bu kadar hadis rivâyet edişine itiraz edenlere cevabı şu olmuştur; “Muhâcir kardeşlerim alış veriş edip ensâr kardeşlerim kendi işleriyle meşgul iken, ben karın tokluğuna Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem ayrıldım, bütün toplantılar-”da hazır bulundum, başkalarının öğrenemediğini öğrenirdim.”

Ashabtan bir kısmının, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra az yaşamaları, bir kısmının hata etme korkusu, bir kısmının susmayı tercih etmeleri, bir kısmının yalnız hâcet anında hadis rivâyet etmiş olmaları dolayısıyla çok az hadis rivâyet etmişlerdir. Yoksa onların az hadis rivâyet etmeleri Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'den az hadis işitmelerinden dolayı değildir. Sonra her rivâyet edilen hadis muhaddislerin hadis ölçülerinden geçmeden kitaplarına geçirilmemiştir. Buharî, Sahih'indeki 4000 hadis-i altı yüz bin hadisten seçmiştir. Ahmed İbn-i Hanbel de kırkbin hadislik Müsnedini bir milyon hadisten seçmiştir.

Huffâzın Ezberleme Dereceleri: Tedrib er-Râvi'de kaydedildiğine göre; Şâbî (18-103) bir satır yazı yazmamış, hatta bütün işittikleri hadis ve şiirleri ezberlemiş, bir ay durmadan okuduğunu bir daha tekrarlamaksızın şiir gibi okuyabileceğini kendisi söylemiştir. İshak b. Rahuviye (161 - 238) “işitip ezberlemediğim bir şey bilmiyorum, kitaplarımdaki hadislerden yetmiş bini kati olarak ezberimde” demiştir.

Zührî de (50 - 124) Kur'an'ı sekiz günde ezberlemiş, ezberlediklerimden hiç bir şey unutmadım. Bir defa bir hadiste şüphelendim. Râvisine sordum, yine hatırımda kalan gibi çıktı demiştir. Âmâlardan Katâde (110) ile Âmr b. Mürre de bu hususta birer şâhikadırlar. Katâde, hiç bir muhaddise “Şu okuduğunu bir daha tekrarla” dememiştir. Ahmedb. Hanbel ve Yahya b. Main (157 - 233) ezberlerinde bir milyon kadar hadis bulunanlardandırlar. Buharî'nin ezberinde yüz bini sahih, iki yüz bin de sahih olmayan hadis vardı.

Müslim b. Haccac, Sahih'ini kulağıyla işittiği 300.000 hadisten seçmiştir. Şu tercümesini yaptığımız Sünen-i Ebî Dâvud'u, Ebû Dâvud, yazdığı

500.000 hadisten seçmiştir. Ebû Dâvud'un oğlu Ebû Bekir'de 30.000 hadis-i ezbere yazdıranlardandır.

Ebû Zür'a da "Yüzbini ihlâs gibi, üç yüzbini de müzâkere sûretiyle okuyabileceğim dört yüz bin hadis bilirim" demiştir. Şu misâller, kudret-i fâtıra'nın akılları hayran bırakan, kula aczini idrak ettiren ve islâm büyüklerinin ezberleme derecelerini gösteren hârikalardır.

İsnâd: İsnâd, senet, metin, vecih, tarik, muhaddisler kendilerinden hadis rivâyet edecekleri kimseleri her bakımdan incelemeden onlardan hadis rivâyet etmemişlerdir. İlm-i hadis din olduğu için dinlerini kimlerden alacaklarına dikkat etmişlerdir. İsnâd: Bir hadisin haddesenâ fulânun an fulânun an Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gibi hem nakledip, hem de nakledenleri bildirerek o hadisin metnini söyleyenine kadar ulaştırmaktır.)

Sened: İsnâd arasında birbiri ardınca zikredilen râvilerin isimleridir.

Tarik ve Vecih: Senet manâsınadırlar. Bu hadis şu tarikla malûmdur veya şu vecihle gelmiştir demek, şu senetle malûmdur demektir.

Müsned: Hassaten Peygamberimiz'den sallallahu aleyhi ve sellem rivâyet edilen veya râviden itibaren tâ sona kadar muttasıl bir sened ile rivâyet edilen hadistir.

HABERİN KISIMLARI

Bir haber, râvi sayısına göre veya halk arasında yayılışına göre mütevatir, meşhur, müstefiz, garip, fert veyahut aziz adını alır.

Haber: Senedinde ittisal veya inkita bulunduğu göre merfu, maktu, mürsel, münkati, müdelles, muan'an veyahut muallak adını alır.

Haber-i zaifin şaz, mahfuz, münker, maruf, muallel, muzdarip, müdreç, maksub, Musâhhaf, muharref gibi nevileri de vardır.

Haber-i Mütevatir: Yalan üzerine ittifakları adete nazaran muhal olan bir cemaatin mahsusa ait haberidir. Mütevatir olan haberlerin kat'î bilgi ifadesi, râvilere, haberi işitenlere ve haber verilen şeye göre değişir. 1 - Mütevatir, mahsusa ait olmalı, 2 - Mütevatirin evvelinde, ortasında ve sonunda tevatür adedini bulmalı, 3 - Mütevatirin bütün râvileri aynı lafızda ittifak ederlerse mütevatir-i lafzi denir. Eğer lafızda etmezlerde aynı manayı takviye ederlerse mütevatir-i manevi denir. Mütevatir-i lafzînin en üstünü Kur'an ve bir kısım hadis-i şeriflerdir.

Haber-i Meşhur: En az iki kimsenin rivâyet ettiği haberdır. Böyle bir haber en az üç tarik ve İsnâd ile rivâyet edilirse haber-i müstefiz de denir. Haber-i mütevatiri inkâr eden kâfir olursa da, haber-i meşhur'u inkâr eden kâfir sayılmaz. Haber-i aziz de merviyyatı toplanmış zatlardan her hangi birinden rivavet etmekte bir kişi yalnız kalırsa bu haberin adı haber-i garip, münferit olanlar iki veya üç kimse ise haber-i aziz, üçten fazla ise haber-i meşhur olur.

Diğer bir rivâyete göre haberi aziz, başlangıçtan sonuna kadar râvisi ikiden az olmıyan haberdır.

Haber-i Garip: Hangi tabakada olursa olsun, tek şahsın rivâyetinde yalnız kaldığı hadîstir. Bir hadis-i garip, diğer tariklerden de rivâyet edilirse, gariplikten kurtularak ya aziz veya meşhur olabilir. Bir hadîsin râvisi

itibariyle garip olması, kendisinin sahih olmasına mâni değildir, râvilerinin adâlet ve hıfz derecelerine göre sahih, hasen yahut zaif olur.

Hadis-i Makbul: Sübut tarafının ağır bastığına bir delil bulunan hadistir,

Hadis-i Merdûd: Sübut tarafının ağır bastığına bir delil bulunmayan hadistir.

Hadis-i Meşkûk: Sabit olup veya olmadığına dair delil bulunmayan hadistir. Hadis-i meşkûkü, makbul ve merdûd'e ilhak edecek karine bulunana kadar, hükmü tevakkuf etmektir. Makbul olan bir haber-i ahâd ile amel vacip olur.

İtibar: Fert zannedilen bir hadîsin, diğer tariklerden râvisi var mıdır; acaba diğer muhaddislerce bu hadis malûm mudur* diye araştırmaktır.

Hadis-i Şaz: Makbul olan bir râvinin kendisinden daha makbul bir râvinin rivâyetine muhalif olarak rivâyet ettiği hadistir. Daha makbul râvinin rivâyet ettiği de hadis-i mahfuz adını alır. Hadis-i şaz da ikiye ayrılır:

1 - Senette şaz,

2 - Metinde şaz.

Hadis-i Münker: Ahmed b. Harun ve Hafız Ebû Bekr hadis-i münker, hadis-i şaz manasınadır diyorlar. İbn-i Hacer daha kuvvetli râvinin rivâyetine muhalif rivâyet eden zat sika değil de zaif ise hadîsi de münkerdir diyor.

Hadis-i Metruk: Kendisi yalan ve çok hata, fısk ve gaflet gibi kötü huylardan biri ile lekelenmiş başka başka kimselerin, sikatın rivâyetlerine göre muhalif olmaksızın rivâyet ettikleri hadistir.

Hadis-i Merfu': İsnâdı açıktan veya hükmen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimize dayanan hadistir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimizin efali, sözleri ve takririne ait Ebû Dâvud tercümesinde naklettiğimiz hadîsler merfu' durlar.

Meselâ: Bir sahabinin Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem işittim, buyurdu ki, yahut Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu; sahabinin ve gayri sahabinin Rasûlullahtan sallallahu aleyhi ve

sellem şöyle naklolundu demesi açıktan merfu olan sözüdür. Sahabinin Rasûlullah'ı sallallahu aleyhi ve sellem şöyle yaparken gördüm, sahabî ve başkasının Rasûlullah şöyle yapardı demesi açıktan merfu olan fiildir. Sahabinin Rasûlullah'ın huzurunda şöyle şöyle yaptım da, sahabî ve başkasının Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem huzurunda şöyle yapıldı da Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz o fiilden men etmedi denilmesi açıktan merfu olan takrir cümlesindendir.

Hadis-i Mevkuf: İsnâd zinciri, Rasûlullah'a dayanmayıp sahabîden birinde kalan hadistir. Meselâ: Ebû Musâ şöyle dedi, şöyle yaptı veya şöyle takrir etti şeklinde sahabinin fiil, söz ve takririni bildiren haberdur. Ebû Musâ'dan mevkufen nakledildi veya Ebû Musâ'ya mevkufur şeklindeki hadîsler de mevkufur.

Hadis-i Maktu': İsnâdı tâbiîne veyahut tebe-i tâbiînden birine kavî, fî'lî ve takriri olmak üzere nihayet bulan hadistir.'

Hadis-i Muttasıl Mevsul: Muhaddisten Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem veya, sahabîye veyahut tabiiye gelinceye kadar aradaki râviler ayrı ayrı zikredilen hadistir. Peygamberimiz'e kadar varana merfu-u muttasıl, sahabeye kadar varana mevkufu muttasıl, tabiiye kadar varana maktu-u muttasıl denir.

Hadis-i Mu'dal: Sahabîden daha beride, birden fazla râvînin ismi atlanmıssa o hadise hadis-i mu'dal denir.

Hadis-i Mürsel: Bir tabii tarafından hadisın râvîsi bulunan sahâbi atlanarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi veya şöyle yaptı veya yanında şöyle yapıldı diye rivâyet edilen hadistir.

Hadis-i Münkati': Sahâbeden evvel senedinde bir veya arka arkaya olmamak şartı ile râvilerden ikisi söylenmiyerek rivâyet edilen hadistir.

Hadis-i Mu'dal: Senedinden arka arkaya iki veya daha ziyade ravi söylenmiyerek rivâyet edilen hadis-i şeriftir.

Hadis-i Muan'an: Senedinde ihbar (Ahbarana), sima' (semi'na), tahdis (haddesena) gibi Lafızlar söylenmeden falandan, o da falandan, o da

falandan diyerek kullanılan hadise muan'an, böyle demeye an'ane, bunu söyleyen zata muan'ın denir. Muan'ın, «an» lafzı ile kendisinden rivâyet ettiği şeyhi aynı devirde yaşamış olmak şartıyla rivâyet ettiği hadis muttasıl sayılır. Bir de muan'ın olan râvî ömründe bir defa da olsa tedliste bulunmuş olmamalıdır. Bir defa tedliste bulunmuş ise onun rivâyet etmiş olduğu o hadîse, hadis-i müdelles denir.

Bilhassa son zamanlarda icazetlerde an fûlanın yerine «enne» kullanılmış, buna da «ennene» denilmiştir. Enne ile rivâyet edilen hadis-i müennen hakkında çok tartışmalar olmuş, bir kısmı o hadisin mürsel olduğunu, diğer bir kısmı ise hadis-i muan'an'den farksız olup tedliden selamet sartiyle hadis-i muttasıl sayılır demişlerdir. Cumhur'un sözü de, budur.

Hadis-i Muallâk: Hadis-i rivâyet eden muhaddis, başlangıçtan bir veya daha fazla râviyi terk edib, bu atlanılan râviden sonraki râviye kesinlik sığalarından biri ile İsnâd ettiği hadistir. Meselâ: İmâm-ı Şâfiî'nin şeyhi İmâm-ı Mâlik, Mâlik'in şeyhi Nâfi', Nâfi'nin şeyhi de Abdullah b. Ömer'dir, İmâm-ı Şâfiî, kendi şeyhinden Mâlik'i atlayıp, Nâfi'den veya Mâlik ve Nâfi'i atlayıp Abdullah b. Ömer'den rivâyet ettiği hadis, hadis-i muallâk olur. Hadis-i muallâk iki kısımdır:

1 - İsimleri terk edilen râviler kimliği malûm kimseler ise o hadis sahih olabilir.

2 - Eğer o râvîlerin durumları meçhul kalırsa, hadîs merdud kısmına girer. Eğer hadîsi rivâyet eden râvî müdellis ise rivâyet ettiği hadîs de müdelles olur.

Hadis-i Müdelles: Senede dahil olan bir râvinin ismini, ancak turuk-u hadis ve ilel-i İsnâdda tecrübesi olanlardan başkasının bilemiyeceği bir şekilde senedden çıkararak, sanki o ismi çıkanları râvî arada vasıta olmamış, bizzat işitilmiş edasıyla rivâyet edilen' hadistir ki bunu yapana müdellis, düşürülen râviye müdellis-i anh, bu şekilde rivâyet edilen hadise de müdelles denir. Tedlisin üç şekli vardır:

1 - Tedlis-i İsnâd: Râvî senedde kendi şeyhini atlayarak kendisine yetiştği şeyhinin şeyhinden haddesena gibi açık işitmeye delâlet eden bir lafızla rivâyet etmesi gerekirken an falan, Kale fûlan, enne fûlan şeklinde an'ane,

ennene ve Kale ile rivâyet etmesidir ki, böylece vasıtasız sima vâki olmadığı halde ittisal ifade etmeyen bir lafız ile hadîsin muttasıl olduğunu anlatmağa çalışmış olur. Tedlis ile rivâyeti, ulema hoş görmezler, hattâ bazıları ileri giderek müdellisi, mecruh addetmişlerdir. Amma hadis-i mürseli delil olarak kabul edenler müdellisi ve rivâyetini kayıtsız şartsız kabul ederler.

2 - Tedlis-i Şüyûh: Muhaddis şeyhinin herkese malûm olan ismini, lâkabını, künyesini nisbet ve sair vasıflarını bırakıp, şaşırtmak için malûm olmayan bir ismi veya lakabıyla isimlendirir ve vasıflandırır. Bu şekil tedliste de şeyhini unutturma zararı vardır ki, iyi bir şey değildir.

3 - Tedlis-i Tesviye: Muhaddis sikadan olan iki şeyhi arasına giren bir râviyi çıkararak, hep aynı kuvvette sikadan rivâyet edilmiş gibi göstermesine tedlis-i tesviye denir, ister şeyhinin âcizliğini saklamak, ister başka sebebler olsun bu, hadd-ı zâtında iyi bir şey değildir. Usulü hadis kitapları bu mevzuyu da çok uzun bahis etmiştir. En çok tedlis Kûfe ve Basra ulemasında görülmüştür.

Hadis-i Muallel: Zâhirde ayıplanacak kusurdan beri olan, esasında görünmeyen gizli bir ayıbı bulunan hadise, hadis-i muallel denir.

Hadisin ayıbına sebep olan şeye (illet), illeti olan hadise muallel, illeti bulan muhaddise muallil denir. Muhaddislerden bir kısmı muallel yerine malûl lafzını kullanmışlardır. İlet sebebi gizli olduğu için, hadisler içinde tetkiki en zor olan, hadis-i mualleldir. Bundan dolayı hadis-i muallel'i ancak hadis ilmînde kılı kırk yaranlar tetkik edebilirler.

İsnâd-ı Âlî, İsnâd-ı Nazil: İsnâdın âli ve nâzil oluşu, İsnâddaki râvilerin çokluğu ve azlığıyla ölçülür.

İsnâd hadisın sıhhati için bir şahiddir. Bütün insanların sözleri zaman geçtikçe değişmiş, bozulmuş, Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem hikmetli sözleri ise İsnâd, sebebiyle bugüne kadar geldiği gibi kıyamete kadar da devam edecektir.

İsnâd-ı Âlî'nin bir kaç şekli var: Bunlardan birincisi; muhaddisden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimize kadar sahih, sağlam ve az

râvi vasıtasıyla dayanan İsnâddır. Meselâ: İmâm-ı Mâlik'in en âli İsnâdı ikilidir. Yani Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem efendimizle Mâlik arasında bir sahabile bir tabîi vardır. İmâm-ı Buhârî'nin İsnâd-ı âlisi üçlüdür, yani Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile Buhârî arasında üç zat vardır.

İsnâd-ı Âli'nin İkinci Kısmı: Sahih olmak şartıyla hadis imamlarından Â'meş Hüseyin İbn-i Cüreyc Evzâî, Mâlik, Süfyân-ı Sevri, Süfyan b. Uyeyne, Şû'be, Zübeyr b. Muâviye, Hammâd b. Zeyd, İsmail b. Uleyye ve emsali kimselere yakın bulunmasıdır.

İsnâd-ı Âlînin Üçüncü Şekli: Nisbeten âlîdir ki, kendilerine itimat edilen kitap sahiplerine nisbeten yapılan ulûvdur ki; Sitte sahiplerine nisbetle yapılan ulûv, misâl olarak söylenebilir.

Binnisbe ulûv şu isimlerle isimlendirilebilir: Muvafakat, müsavat ve Musâfaha. Birinci râvî Kütüb-i Sitte'deki veya diğer kitaplardaki hadislerden birini, bu kitabın tarikinden başka bir tarik ile, daha az râvî adedi ile, kitabın müellifinin şeyhinde buluşmak şartı ile rivâyet edilen İsnâddır ki; müellifin şeyhinde müellife muvafakat vâki olduğundan, muvafakaten ulûvvü İsnâd olur.

İkincisi: Başka bir tarikde daha az râvî adedi ile müellifin şeyhinin şeyhinde muvafakat olursa bu ulûvvü İsnâda ibdâl adı verilir. Çünkü râvinin şeyhinin şeyhi, şeyhi yerine bedel olmuş olur.

Üçüncüsü: Râvî bir hadis-i şeyhinden, meselâ: İsnâdında yedi kimse bulunarak rivâyet eder. Kütüb-i Sitte sahiplerinden biri de o hadis-i şerifi yedi şahıs bulunan bir İsnâdla rivâyet etmiş ise, kitab sahibi ile râvînin şeyhi arasında müsavat husule gelmiş olacaktır. Dolayısı ile râvî o kitab sahibi ile görüşmüş, müsafaha yapmış derecede olacağından bu İsnâdı âliye Musâfaha denir.

İsnâdın yüksek kısımlarından biri de İsnâddaki râvî adedi bir olduğu halde, aynı hadîsi râvîlerden birinin öbürlerinden önce vefatı ile olan İsnâd-ı âlîdir.

İsnâd-ı âlînin beşinci kısmı: İsnâddaki rical adedi bir, râvîlerin şeyhleri de bir olduğu halde içlerinden birinin hadis-i daha önce dinlemesi ile meydana

gelen ulûvvi İsnâddır.

İsnâd-ı Nazil: İsnâd-ı âlîlerin zıdları, İsnâd-ı nazildir. İsnâdda rical adedi arttıkça o İsnâdda o nisbette nazil olur. İsnâd-ı âlî, her bakımdan İsnâd-ı nazilden üstündür.

Hadis-i Sahih: Hadis-i sahih başlıca şu iki nevî içerisinde mütalâa edilir. Sahih lizatihî, sahih ligayrihî.

Sahih lizatihî, adâlet sahibi sikatın evvelinden sonuna kadar, şaz ve muallâl olmaksızın, sened-i muttasıl ile rivâyet ettikleri hadistir. Tadrib’de belirtildiği gibi bir hadisin sahih olması için;

1 - Hadîsin İsnâd-ı muttasıl ile rivâyet edilmesi, 2 - Senedinde adı geçenlerin hepsinin adâletli olmaları, 3 - Adâlet sahibi olanların öğrendiklerini tam olarak öğrenmiş, zaptetmiş olmaları, 4 - Hadîsin şaz olmaması, 5 - Hadîsin muallel olmaması gibi, üzerinde ittifak edilen şartları, 6 - Hadis-i sahih’in râvîsi ilm-i hadîste, ilm-i hadîse intisap ile şöhret bulması 7 - Ehl-i hadîs ile uzun müddet müzâkeresi bulunması, 8 - Hadîsin lafzını değil, manâsını rivâyet ediyorsa, hadîsin manâsını anlıyan bir zat olması, İmâm-ı Â’zam ise hadis-i sahihin râvîsinin fakih de olmasını, İmâm-ı Buharî, râvinin kendi şeyhini görmüş ve ondan hadîsi bizzat dinlemiş olmasının, râvî rivâyet ettiği hadisten sonra onun aksi ile amel etmemiş olmalı diye infırat edilen şartları haiz olmalıdır. Hadis-i sahih’in çeşitli dereceleri itibar edilmiş, bunlara da usul-ü hadîs kitaplarında uzun uzun yer verilmiştir.

Sahih Ligayrihî: Bir hadis-i sahihi en yüksek derecesine çıkaramayıp yalnız hadîsi sıhhat derecesine çıkaracak bir şey bulunursa bu hadise sahih ligayrihî denir. İçine sahihden başka hadîs karıştırmıyarak ilk kitap yazarlardan birincisi Buharî, ikincisi onun talebesi Müslim b. Haccac’dır. Hadis-i sahihin sayısı pek çoksa da tekrarlar dahil bunun altı bin kadarı Buharî’de, on iki bin kadarı Müslim’de diğer bir kısmı sünenilerde kayıt edilmişse de, geri kalanlar doğru olarak hepsi bize kadar kitaplar halinde gelmemiştir.

Müstahraçlar: Kendisinde sahih hadis bulunan kitaplardan biri de müstahraçlardır. Müstahraçlar muhaddislerce mühim bir ehemmiyet taşırlar.

Meselâ: Müstahriç adını alan müstahraç müellifi, Ebû Dâvud'un Sünen'ini alarak baplarına, hadîs sırasına ve Ebû Dâvud'un senedine riayet etmek şartıyla hadisleri kendine gelen senetlerle rivâyet ederek kendine gelen senette Ebû Dâvud'un şeyhinde birleşerek hadisin rivâyet tariklerini anlatmış olur. İşte Kütüb-i Sitte'de Buharî üzerine 13, Müslim üzerine 17, Ebû Dâvud'un Sünen'ine 3, Tirmizî'nin Süneni üzerine 2 müstahraç yapılmıştır. Müstahraçlar hadîsin rivâyet tarîklerini gösterdiklerinden hadîsin kuvveti artar. Müstahriçlere gelen tariklerde hadîse ilâve edilmiş lafızlar varsa öğrenilir. Aslında Arap gramer ve lûgatına uymayan bir kelime var da, müstahriçe gelen rivâyette Arap lûgatına uyan lafız varsa doğru rivâyetin o olduğu meydana çıkar. Bazı hadîslerde bir racül rivâyet etti diye belirsiz bir kimseden nakledilir, müstahriç bu racül'ün kim olduğunu açıklar. Bu da müstahriçlerin ehemmiyetinin çok fazla olduğunu gösterir.

Hadis-i Sahih'in bir çok dereceleri olduğu gibi, her muhaddisin de hadis-i şeriflerin derecelerinde takip ettikleri şartlar vardır.

Hadîsi Hasen: Hadis-i hasen sahih ile zaif arasında bir hadis olup bu ikisi arasındaki dereceyi tayin etmek güç bulunduğundan, hadis-i hasenin muhaddisler tarafından yapılan tarifleri birbirinden çok farklıdır. Meselâ: Elimde bulunan usûl-ü hadislerden Nubbet'ül-Fiker'de hadis-i sahihin tarifinde zikredilen zabt şartları biraz hafifletilirse hadis-i hasen lizatihî derecesine iner deniyor. Tercümesini yaptığım Ebû Dâvud şarihi Hattabî, hadis-i hasen rivâyet edildiği yer bilinen, râvîleri adâletle, zabıtlı müştahir olan hadîstir diyor. Ebû îsâ et-Tirmizî: Hadis-i hasen İsnâdında yalanla itham edilen kimse bulunmayan, şaz olmayan, benzeri diğer tariklerden de rivâyet edilen hadistir, diyor. Müteahhirince de hadis-i hasenin çeşitli tarifleri vardır. Hadîsi hasen kendisiyle hüccet getirilmekte sahih gibidir. Çünkü tariflerden de anlaşılacağı gibi hadis-i hasen, hadis-i sahihin en aşağı derecesi sayılabilir. Hülâsa olarak hadis-i hasen lizatihîyi şöyle tarif edebiliriz: Adâlet ve zabt ile maruf, illet ve şazlardan beri, yalnız râvîlerinin zabtında sahih ruvatından derece itibariyle biraz daha kuvvetsiz sayılan râvîler tarafından rivâyet edilen hadistir. Ebû îsâ et-Tirmizî'nin ve bazı zevatın bâzı hadislerle hem sahih, hem de hasendir deyişine gelince; Tirmizî, hadisin râvîlerine bakarak o şahıslarda sıhhatin şartı tam mı, değil mi olduğunu kestiremediğinden her ikisi de olabilir veya sahih diyenler de var,

hasen diyenler de var, demek istemiştir. Tirmizî bazı hadislerle hasenûn, bazısına sahihûn, bazısına da hadisûn hasenûn, hasenûn demiştir.

Muhaddislerin Ceyyid veya kavi dedikleri hadis bazen lizatihî derecesini geçmekle beraber, hadis-i sahih derecesine yükseldiğinde te-reddüd edilen hadis-i şeriftir ki, mutlak sahihden aşağı derecededir. Salih tâbiri ise sahih-i hasene hattâ delil olmaya uygun zaif hadislerle de salih dendiği vardır. Ebû Dâvud; tercümesini yaptığımız şu Süneni hakkında şiddetli ayıpla ayıplanan hadisleri açıkladım, kendisinde bir şey açıklamadığım hadisler ise salihdirler. Bunlar birbirlerinden derece derece daha sahihdirler diyor. Hadis-i maruf ile mahfuz, hadis-i münker ve şaz karşılığındırlar. Mücevvet ve sabit tâbirleri de hadîsi sahihe de hasene de kullanılır. Müşbe' tâbiri ise hadis-i hasene veya ona yakın olan hadîse denir.

Hadisin ihtilafı: Hadis-i hasene veya sahihin râvîlerinden biri öbür râvinin rivâyetine zıt olmamak şartı ile bir ziyade rivâyet ederse o rivâyet kabul edilir. Eğer zıddiyet varsa kabule şayan olan kabul edilir. Birbirine zıt iki hadîsten biri öbürünün muarazasından sâlihse, o hadîse, hadis-i muhkem denir ki düşünmeden alınmaya lâyıktır. İki sâlih rivâyetin arasını telif etmek mümkün olmazsa aralarında nesh aranır. Nasih olan alınır, mehsuh terkedilir. Hangisinin nasih, hangisinin mensuh olduğu bilinmezse tercih sebepleri aranır.

Hasen ligayrihi: Zaaftan kurtulmuş, hasen derecesine yükselmiş hadîstir. Hadis-i zaiflerden bazısı çok kere zaaf sebeplerinden kurtulup hadis-i hasen ligayrihî derecesine yükseltilebilir. Hadis-i zaif, hadis-i sahihin tarifinde anlatılan senedin muttasıl olması, râvilerin adâleti, râvinin çok hata etmekten salim olması, hadîs başka tarîkten de rivâyet edilmiş olup kuvvet bulmak, şaz ve nekrelikten salim olmak, ayıplanacak illetten salim olmak gibi, şartlardan biri bulunamazsa hadîs, hadis-i zaif olur. Fakat hadis-i sahihde bulunması gereken şartların hepsi birbirinin aynı değildir. İşte bu şartlar biribirinin aynı olmadığı gibi, bu şartların bulunmayışı ile meydana gelen zaiflerin de dereceleri farklıdır. Hadîsin zaif olmasını icab eden şey* ya senette ittisalin bulunmaması, yahut ravîde tâ'nı mucip olan bir durumun bulunmasıdır.

İttisalin bulunmaması yüzünden zaafa uğrayan hadis-i şerif: muallak, mürsel, mu'zal veya munkatı adlarını alır. Râvîyi cerh ve tadile sebep olan

ayıplar şunlardır: 1 - Yalan, 2 - Yalan ile ayıplanmak, 3 - Fazla miktarda galat, 4 - Gaflet, 5 - Fasıklık, 6 - Vehim, 7 - Muhalefet, 8 - Cehalet, 9 - Bid'at. 10 - Hafızadaki noksanlıktır ki beşi adâlete beşi de zapta aittir.

Hadîsi Nakledenlerin Tabakaları:

1 - Muhaliflerine karşı hüccet denilen, hadîste imam ve hafız olanlardır ki naklettikleri hadisler, kendilerinden başkasından nakledilmese bile rivâyetleri makbuldür.

2 - Rivâyetlerinde galat sezilenlerdir. Bunlar ezberde birinciler; derecesine varamamışlarsa da rivâyetleri sahihdir.

3 - Rivâyetleri başkaları tarafından takviye edilmeyen ve durumları bilinmeyen kimselerdir. Bunlar da zahiren ve bâtınen adâletleri meçhul olanlar, zahiren adâletleri var ise de bâtınen adâletleri bilinmeyenler, halleri kapalılar râvîden başkaları tarafından kim oldukları bilinmiyenler. Birincininki ile amel edilemez, sonrakilerin rivâyetlerini de kabulde ihtilâf edilmiştir.

4 - Bid'atçılar. Bunlar da iki kısımdır: a- Bid'atları küfürlerine sebep olanlar. b- Bid'atları küfürlerine sebep olmayanlar. Birincilerin rivâyetleri ittifakla merduttur. İkincilerin rivâyetlerinde de ihtilâf vardır.

Ta'n sebeblerinden olan on şeyden yalan: Yalandan maksat Rasûlullah'ın sallallahu aleyhi ve sellem söylemediğini söyledi, yapmadığını yaptı diye ona yalan uydurmaktır. Buna mevzu ve mutelâk hadis derler. Mevzu bir hadîsin, mevzu olduğunu bilerek mevzu olduğunu beyan etmeden nakletmek o yalancıya ortaklıktır ki, haramdır. Hattâ hadis uyduranların kâfir olacaklarına hükmedenler bile vardır. Hadis-i mevzuun alâmetleri olmakla beraber onu herkes bilemez. Altınla, kalbî sarraf ayırd edebilir. Mevzu hadîsleri de hadis sarrafları bilebilir. Reddedilebilecek hadîslerin alâmetleri şunlardır: 1 - Akl-ı selimin icaplarına muhalif, 2 - Haberi mutevatır ile hilafı sabit olan hadis, 3 - Kur'ana, mütevatiren sabit olan hadise muhalif, 4 - İcmâa muhalif olan hadisdir ki, böyle bir hadîs eğer mensuh değilse mevzu olur, 5 - Sahabeden herkesin bilmesi lâzım olan bir şeyi yalnız bir şahsın nakletmiş olması rivâyetin aslı olmadığına delâlet

eder. 6 - Nakli mütevatiren âdet olan bir ciheti rivâyet etmekte, bir râvînin tek kalması ile.

Haberin Yalan Olduğuna Delâlet Eden Şeyler:

- a) Ka'ti delil ile sabit olan bir habere zıt olması,
- b) Ehemmiyet bakımından mütevatir olması lâzım gelen bir hükmün mütevâtir olmaması,
- c) Herkesin bildiği şariat hükümlerine aykırı olması,
- d) Şeriata olduğu gibi akla da muhalif olması,
- e) Vazı'ın ikrarı ile,
- f) Çok kere hadisin lafzındaki rekâket hadîsin mevzu olduğuna delâlet eder. Bazı kimselerin sözleri peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimize nisbet edilerek nakledilmiş ise bunlar, metinleri itibarıyla mevzûdur.

Amma İsnâdı zaif olan bir hadise, sahih bir senet uydurularak nakledilmişse o zaman hadis mevzu'ul isnat olur.

Yalancılıkla Töhmets: Bir râvî başkasından bir şey naklederken ve kendisinden bahsederken yalan söylüyorsa, böyle bir kimse hakkında Peygamberimize de sallallahu aleyhi ve sellem yalan İsnâdda bulunabilir zannının uyanmasıdır.

Fuḥṣ-u Galat: Râvînin çokça yanılması demektir. Yanılması isabetinden fazla olur. Hattâ hatası isabetine denk olanların rivâyeti de reddedilir.

Gaflet: Râvînin dikkatsizliği demektir. Çok gaflet râvînin cerh edilmesine sebep olur. Böyle bir râvînin hadîsleri de red olunur.

Fısk: Râvînin fâsıklığı meydana çıkmak demektir. Bu fısk da ya inançta veya amelde olur. İtikattaki fıskta ya küfür olur veya bid'at. Buradaki fısk bid'atı icap eden fısktır. Fuḥṣ-u galat, gaflet ve fıskla sıfatlanan râvîlerin rivâyet ettikleri hadîslere hadis-i münker denir.

Vehim: Bir râvinin mürsel veya munkatı olan bir hadîsi vasl etmesi, İsnâdda bir hadîsi öbür bir hadîs içine sokarak, metinde yanılması, mevsulü mürsel, merfu da mevkuf olarak rivâyet etmesi, sika olan bir râvî yerine zaif bir râvî zikretmesi gibi ayıplamaya sebep olan bir hata da bulunmasıdır ki, böyle rivâyet edilen hadise, hadis-i muallal denir. Fuhş-u galat, gaflet, vehim râvinin zabtına dokunur. Fısk sıfatı ise râvinin adâletine dokunur.

Muhalefet: Râvî zaif ise, sikat, güvenilir ise kendinden daha kuvvetliye rivâyette muhalefet etmektir. Muhalefetin bir çok kısımları vardır: Bunlardan biri de idraktır. İdrac da müdrec bilİsnâd ve müdrec bilmetin olmak üzere ikiye ayrılır. İsnâdda idrac eğer muhalefet İsnâdın siyagını değıştirmede vaki olursa, İsnâdda idrac olur ki onun da dört kısmı vardır:

1 - Bir hadîsi muhtelif kimseler değışik İsnâdlarla rivâyet ederler de bir râvî bunların hepsinden rivâyet etmiş bulunur. Mervîi anhların İsnâd ihtilâflarını beyan etmeksizin hadis-i bir İsnâd ile yalnız bir tanesinden rivâyet eder.

2 - Bir muhaddis, metni bir İsnâd ile birinden, yine o metnin bir cü'zünü diğİ İsnâd ile diğİ bir kimseden rivâyet eder. Sonra ondan alan râvî metnin aslını da ziyadesini de, ilk İsnâd ile kendi şeyhine izafeten nakleder ki bundan dolayı muhalefetle ta'n edilmiş olur.

3 - Râvilerden biri iki sahabeden veya bir sahabîden iki muhtelif İsnâd ile nakledilmiş iki muhtelif metin bulunur da ondan rivâyet eden kimse her iki metni bu İsnâdlardan yalnız biri ile rivâyet eder, yahut bir metni kendi İsnâdı, ile rivâyet ederken o hadisin metninde olmayan bir metni o metin arasına sokar.

Müdrec'il-metin: Metinlerdeki idrac; bir hadis-i şerifin metninin ya evveline, ortasına veya âhiline o metinden olmayan bir söz katmak sûretiyle olur ki bu da en çok Peygamberimiz'den sallallahu aleyhi ve sellem merfu olarak rivâyet edilen bir hadis-i şerife gerek sahabe, gerek başkalarının sözünü fasılasız olarak sokmakla olur. En çok idrac hadisin ahirinde bulunur. Şu anlattığımız idraclardan her hangi birini yapmak haramdır. Bir hadise idrac yapıldığı şu sûretlerle bilinebilir.

1 - Bir metnin müdrec olan ve müdrec olmayan miktarını beyan eden bir rivâyetin bulunması ile.

2 - Râvinin idracı kendisinin açıklaması ile.

3 - İdracın farkına varmış imamlardan birinin açıklaması ile.

4 - Müdrec olarak vârid olan kelamın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kelamı olmasının akl-ı selime uygun olmaması ile olur.

Muhalefet: Bir râvînin İsnâddaki rical isimlerini bazı kere de metnin bazı lafızlarını öne veya sona alarak rivâyet etmesiyle meydana gelir, İsnâdda yapılan muhalefetin şu kısımları da vardır:

1 - Hadislerden biri bir râvînin rivâyeti ile meşhur iken o hadis-i hem garip, hem de kendine güvenilir olarak göstermek için o ravinin makamına o tabakadan başka bir râvî dikilir.

2 - Bir hadîsin İsnâdını alıp, öbür bir hadisın başına, onun İsnâdını da alıp bunun başına dikmek sûretiyle olur. Bu şekildeki muhalefete kalbi mürekkep diyenler de var. Muhalefetin bir de şu şekli vardır: Bir râvînin kendinden daha sağlam râvîlerin zikretmediği bir râvîyi İsnâdın arasına sıkıştırmasıyla olur. Böyle bir zaif hadise, muttasıl senetlere ziyade var manâsına (mezit fi muttasillül esanit) denir. .

Hadis-i Muzdarib: Kavilerin bir hadis-i kâh bir vecih-ile, kâh senedteki râvîlerin adlarını değiştirip evvelkine muhalif diğer bir veçhile rivâyet etmeleri ve vecihlerden birini öbürüne tercih edecek bir sebebin bulunmamasıyla olur. İzdırab çok kere İsnâdda bazı kere de metinde olur. İsnâddaki ızdırab senedlerin birbirine mutehalif olmasından meydana gelir, metindeki ızdırab ise o metin hakkındaki rivâyetin telifi mümkün olmayacak bir şekilde mutehalif olmasından meydana gelir.

Hadis-i Musâhhaf ve Muharref: Muhalefetin nevilerinden biri olan Musâhhaf, metindeki kelimenin yazı şekli bozulmamak şartıyla harekesinin veya noktasının bozulması ile olur. Bazı kere seneddeki isimlerde de böyle bir tebdil olabilir. Eğer tebdil harekede ise Musâhhaf, noktada ise muharref olur.

Cehalet: Râvinin ya kendisi veya sıfatlarının bilinmemesidir. Râvînin bilinmemesine başlıca iki şey sebep olur:

1 - Râvinin isim, künye, lâkap, sıfat, sanat, yahut nisbet gibi sıfatları bir kaç tane olur da, o bunlardan yalnız biri veya ikisiyle şöhret bulmuş “olur. Kendisinden rivâyet edenler de bir sebebe mebnî o şahsın şöhret bulmayan ismi ile rivâyet ederler. Onu bilmeyenler de tanınmadık bir adam zannederler. Bunlardan dolayı o râvînin hâli meçhul kalır.

2 - Râvinin cehaleti, rivâyetinin az olmasından ileri gelir.

Meçhul-i Ayn: Rivâyeti az olan bir zat, kendisinden tek bir kişi rivâyet ettiği için, onun ismini söylese dahi yine meçhul sayılır ve meçhul-i ayn denir.

Meçhul-i Hâl: Az rivâyeti olan bir zattan iki veya daha ziyade adâletli kimseler rivâyet eder de, kendisi hiç bir şahıs tarafından tezkiye edilmezse, o az rivâyetli olan şahsa meçhul-i hâl ve mestur (Örtülü) denir. Kendisinden en az iki adil şahıs rivâyet ettiği halde yine de meçhul kaldığından kendisi örtülü kalmıştır.

Bid’at: Bid’at’ı, râvînin inancına ait bir itham sebebidir. Eğer bid’atçının bidati küfrü mucip ise cumhur’a göre onun rivâyeti reddedilir. Bid’atçı olan kimse bid’atına halkı teşvik ediyorsa rivâyetile ihticac edilemez, eğer halkı bid’atına çağırmıyorsa rivâyeti ile amel edilir.

Su’i Hıfz, Muhtelit: Râvînin isabeti hatasından çok olmasıdır.

Fena hıfz bazı kere râvîden ayrılmaz bir vasıf haline gelir, her ne zaman rivâyet etse yanılmak ihtimali olur. Su-i hıfz olan râvîlerin rivâyetleri bilittifak merduttur. Muhtelit olan râvi elindeki kitabının kaybolması veya amalık gibi bir sebepten dolayı muhtelit ise bu sebepler arız olmadan önceki rivâyetleri makbuldür. Bu sebeplerden önce mi, sonra mi olduğu bilinmeyen rivâyetlerde tavakkuf edilir, önceden sikât iken sonradan hastalık, yaşlılık, âmâlık, keder kitaplarının alınması dolayısıyla muhtelit olanlar da vardır.

Hadis-i Zaif’i Rivâyet Etmenin Hükümü: Hadis-i mevzuun mevzu olduğunu açıklamaksızın nakletmek haramdır, kıssa ve fezâil-i amele ait zaif hadisleri za’fiyetini bildirmeden nakletmek caizdir. Fakat böyle zaif bir hadis-i nakletmenin şartları:

- 1 - Rivâyet edilen hadis-i zaif, za'fiyetle şiddetli olmamalı.
- 2 - Hadis-i zaif zaten kendisiyle amel edilen bir aslın altında dahil olmalı.
- 3 - Amel eden kimse onun kat'î olarak sabit olduğuna itikat etmeyip ihtiyaten amel ettiğini söylemeli. Hadis-i zaiften başka bir hüküm hakkında hadis yoksa hadis-i zaifin kıyastan daha evlâ olduğunu söyleyenler var. Bir hadise İsnâdından dolayı zaif deniliyorsa o hadise mutlaka zaif denilmez. Diğer bir İsnâdla zaif olabilir. Bazı hadis-i zaifler hakkında, bu hadisin aslı yoktur derler. Bu hadisin İsnâdı yoktur demektir. Bir hadis-i zaif İsnâdsız rivâyet edilecek olursa cezm sigâlarından birisi ile, meselâ: «Rasûlullah (s,a,v) efendimiz söyle dedi, şöyle emretti, şöyle yaptı, yahut şundan neyh etti» şeklinde söylenmeyip mazi meçhul veya muzari meçhul sigâsiyle «Rasûlullah'tan sallallahu aleyhi ve sellem rivâyet olunmuş, naklolunmuş, hikâye olunmuş, naklolunuyor, hikâye olunuyor. Râvîlerden biri şöyle rivâyet etmiş ki» gibi zaiflik sigâlarından birini kullanmalıdır.

Cerh ve Tadil: Muhaddisler bizlere rivâyet ettikleri hadisleri rast-gele rivâyet etmemişler, hadis rivâyet eden râvîleri o kadar incelemişler ki, bir şahsın çeşitli yönlerden adâleti sabit olmadıkça onun rivâyetini almamışlardır. Altunun kalpını cevherinden ayırd eden nâzik sarraflar gibi bu hususta da sarraflar yetişmiş, her asırda râvîleri ince elekten elemişler, belli şartlara sahip olanların adâletine hükmedip rivâyetini kabul ettikleri gibi o şartları haiz olmayanları cerh ederek rivâyetlerini reddetmişlerdir. Cerh ve tadilin kısaca şartları:

- 1 - Cerh veya tadil tezkiye sebeblerini bilir bir kimse tarafından olursa makbul olur, rastgele bir kimsenin cerh ve tezkiyesi makbul olmaz.
- 2 - Cerh ve tadil sebeblerini bilen tarafından yapılan tadil, sebep beyan edilmese de makbuldür. Fakat cerh ise sebep beyan edilmeden makbul değildir.
- 3 - Cerh ve tadil sebeblerini bilen tek bir kimsenin, tadil ve cerhi kabul edilir.
- 4 - Bir kimse hakkında cerh ile tadil cem olsa, onun adâletli olduğunu “söyleyenler çok da olsa cerh tarafı tercih olunur.

5 - Sika bir râvinin şeyhinin ismini, kimliğini açıklamadan «bana sika haber verdi» şeklindeki sözü, şeyhinin adâleti için kifayet etmez.

6 - Adil bir muhaddisin kendisinden hadis-i rivâyet ettiği zatı ismen söylemesi râvinin mutlaka adâletine delalet etmez, adâletine delâlet eder diyenler de var.

7 - Bir âlimin rivâyet ettiği hadis ile amel edip onunla fetva vermesi o hadisin sahih olduğunu ifade etmediği gibi, o hadisin râvisini de adâletli saymakta kafi değildir.

8 - Hâli meçhul, kendisi meçhul ve mestur kimselerin rivâyetleri bilittifak merduttur.

9 - Cerh ve tadil sebeblerini bilen kadın ve kölenin tadilleri makbuldür.

10 - Kendi belli, adâleti sabit, fakat ismi ile mezhebi belli olmayan kimsenin rivâyeti ile delil getirilebilir.

11 - Adâletli bir kimsenin yine adâletli diğer iki kimseden «falan veya falan bana bildirdi» demesi, makbuldür.

12 - Bid'atı küfrü icap eden bid'atçının rivâyeti bilittifak merduttur.

13 - Fâsıklıktan tevbe edenin rivâyeti makbuldür. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem hakkında yalan söylemiş kimsenin rivâyeti ebediyyen kabul edilmez.

14 - Sigalardan biri öbür bir sigadan bir hadis rivâyet etse şeyh sayılan siga «ben bunu ona rivâyet etmedim» diyerek rivâyeti red etse bu talebe sayılan sığınan cerhini icap etmediği gibi onun aynı şeyhten olan diğer rivâyetlerine de hâlel vermez.

15 - Bir ravî bir hadis rivâyet ettikten sonra o rivâyetini unutsa onunla âmel olunur.

16 - Hadis dinlemede ve dinletmede alâkasızlık gösteren kimsenin rivâyeti kabul olunmaz, Meselâ: Hadis-i dinlerken uyuklaması alâkasızlık sayılır.

17 - Bir Müslümanın bulûğundan evvelki zamana ait rivâyeti kabul olunabilir, hattâ bir kâfir, kâfirliğinde öğrendiğini imanından sonra haber verse makbul olur. Bir şahsın âdil olduğunu ifade eden lafızlar sırası ile şunlardır:

Evsek'ün-nas, Esbet'ün-nas adâlette tam zapdedişte varılacak derecededir, manâsına olan ileyhi el müntehâ fittesebbûtî kelimesi, ondan daha sağlam mânâsına olan le ehade esbete minhû, onun gibi var mı manâsına gelen men mislû fulan, ona nasıldır diye sorulur mu manâsına fulânun yuselû anh ve iki lafız kullanmakla ifade edilir.

Meselâ: Sebtun hüccetûn, sebtun hâfizûn, sebtun sigâtûn, sigâtûn sebtûn, sigâtûn mütğînûn, sigâtun hâfizûn, adlûn hâfizûn, adlûn zâbitûn gibi iki sıfatlı kelimelerle yahut bir lafzı iki defa tekrar ederek sebtun sebtun sigâtun sigâtun şeklinde olur.

Lâbihî be'sün ve hiyarûn, me'munun lafızları da bu mertebede kullanılabilir. Şeyhûn lafzıda kullanılır, mahalluhû sidkun ilessidkî mâhüve, şeyhun vasatûn, vasatûn ceyyidul hadîs, hasenul hadîs, sâdikûn seyyiül hıfz, sâdikûn yehimû = yanılan bir sadık, salihül hadîs, süveylihûn sadukûn inşaallah, yûteberu bihi, makbulûn, mukarîbul hadîs, ercû enlâ be'se bihî, me âlemû bihî be'sen, makaribül hadîs. İşte şu yukarıdan beri saydığımız lafızların en kuvvetlileri ilk söylenenler, orta kuvvette olanlar ortada söylenenler, en sonda söylenenler de en zaif olanlardır.

Edat-ı cerh ve tadilin en zâif lafızları mâ âlemû bihi be'sen lafzından başlar, sıra ile leyyinülhadîs, fihî linûn, fihî mekalûn, tarifû, tünkîrû = bir hadis-i maruf bir de bakarsın ki hadis-i münker rivâyet eder, leysebîzakelkavî = o aradığın gibi kavi değil, leysebilmetîn, leyse bihüccetûn, leyse bîumdetîn, leyse bîmerziyyûn, lizzafû mâhüve = zaif derecesinden uzak değil, fihî hîlâfûn, tekellemû fihî = hakkında söz olmuştur. Taanû fihi, matunun fihi, seyyiül hıfzı , fihî edna mâabal = hakkında tek hafif bir ta'n var. Uhtûlife fihî, fihî za'fun fihadîsihi za'fûn = hadîsinde biraz zaaf var. Muzaafûn, yûzaafû, leysebîkaviyye, rüdde hadîsihi, reddülhadîsehu, merdûdül hadîs, zaîfüncidden, vâhim bimerretin, tarahû hadîsehu, mutarrahu hadîs, irmi bihî, Leyse bişeyin, layüsavişeyen, metrukûn, metrukûl hadîs, terekûhuzahibûn, sâkitûn, hâlikûn, şeketû anh. Layuteberû bihi, layuteberû bihî. Müttefekûn alaterkihî, müttehemûn bilkizibî, müttehemûn bil vaz'ı şu

yukarıda saydığımız cerh ve tadil lafızlarının derecesi en hafiflerinden başlar, en kuvvetli ve ağırlına doğru devam eder. Onlardan daha ağırlı şu lafızlardır: Deccâlûn, kezzâbûn yekzibû, vazâa hadîsen, vazzaûn, yazaûl hadîse gibi lafızlardır.

Hadîsi Alma Yolları ve Eda Sıgaları

Hadis Rivâyeti: Emir, Nehi, Ruhsat, Tergib ve Terhîb gibi cihetlerden birini Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimize vekâleten Ümmete tebliğ demek olduğundan, bu muazzam hizmet kolaylıkla ifâ edilemez. Bir haber râvîsi tarafından şu sekiz târik ile alınır.'

- 1 - Simağ,
- 2 - Kıraat aleşşeyh veya arz.
- 3 - İcâzet,
- 4 - Münavele,
- 5 - Kitâbet,
- 6 - İlâmüşşeyh,
- 7 - Vasıyyet,
- 8 - Vicadet'tir.

a) Semağ: Bir râvinin haberin lafzını kendi şeyhinin ağzından bizzat işitmesidir. Şeyhin bu lafızları ezberden söylemesi, kitaptan okuyarak söylemesi, yazdırarak söylemesi veya yazdırmadan söylemesi şekillerinden biriyle olabilir.

Bu dinleyişlerin hepsi de haberi almak yollarının en yükseğidir. Bu simanın şekilleri içerisinde imla ederek dinletmek, diğer şekillerinden daha kuvvetlidir. İşitmek sûreti ile olan tahammülün edası için kullanılan lafızlar şunlardır:

- 1 - Semitu fülânen yekûlü = Falandan dinledim, diyor ki,

- 2 - Haddesenâ fulanûn = Filan bana söyledi ki,
- 3 - Ahbarani fulanûn = Filan bana haber verdi ki,
- 4 - Enbeena fulanûn veya Nebbeenâ fulanûn = Filan bana haber verdi ki,
- 5 - Kale li fulanûn ve Zekerelî fulanûn = Filan bana söyledi;

Eğer râvî nefsi mütekellim maal gayri siğasıyle semi'nâ fülânen yekulu, yahud haddesenâ fulân = filandan işittik diyor ki, derse hadis-i başkalarından şeyhi ile beraber işittiğine delâlet eder. Eğer şeyhi haberi imlâ ederek râvîye söylemişse haddesenâ fulanûn imlaen der. Şu lafızlar içerisinde en kuvvetlisi:

- 1 - Haddesenî imlâen,
- 2 - Semitü,
- 3 - Haddesenî
- 4 - Ahberanî,
- 5 - Enbeenâ ve nebbeenâ'dır.

En aşağı mertebede olanlarsa kâla fülânûn'dur.

Şu lafızlar içerisinde hangisinin daha kuvvetli, hangisinin daha zayıf olduğunda da bir çok ayrı görüşler vardır.

b) Kıraat Aleşşeyh veya Arz-ı Kıraat: Daha sonra şeyhten rivâyet edebilmek için ravinin hadisleri şeyhin huzurunda okumasıdır. Arz-ı kıraat şu yollarla olur:

- 1 - Şeyhin huzurunda râvî ya bizzat okur,
- 2 - Şeyhin bulunduğu bir toplulukta diğer bir şahıs okur, râvî de dinler,
- 3 - Kitaptan okunur,

4 - Ezberden okunur.

Şu sûretlerden her biriyle şeyhe arz meydana gelir. Hattâ şeyhin ezberden dinlemesi yahud elindeki bir nüshadan takibi müsavidir. Kitaptan takibi tercih edenler de vardır. Arz yoluyla alan ve tahammül eden râvinin eda siğası şu lafızlardır:

1 - Karatü âlâ fulânun = Falanın huzurunda okudum.

2 - Kurie aleyhi ve ene esme-u = Falanın huzurunda okunurken ben de dinledim.

3 - Haddesenâ bi kıraati yahud Haddesenâ kıraaten aleyhi ve eneesme-u.

4 - Ahberena bi kıraati yahud Ahberana kıraaten aleyhi ve en eesme-u.

5 - Enbeenâ bi kıraati yahud enbeenâ nebbeenâ kıraaten aleyhive ene esme-u.

6 - Kale lena bî kıraati yahud Kale lena kıraaten aleyhi ve ene esme-u. Zekere lena bî kıraati yahud Zekera lena kıraaten aleyhi ve ene esme-u. Bu siğalarda kıraat lafzı esastır. Kıraat lafzı olmaksızın yalnız ahbaranâ veya haddesenâ lafızları arz-ı kıraatte kifayet edip etmediği ihtilâflıdır.

c) İcazet: Sema ve arz-ı kıraat bulunmaksızın muhaddisin kendine has kaideleri içerisinde bütün yahud bir kısım mervîyyatı talibin rivâyet etmesine izin vermesidir. İzin verene mûciz, kendisine izin verilen talibe mücazûn leh, icazete izin verilen mervîyyata da mücâz denir.

İcazetin dokuz nev'i vardır:

1 - Muayyen bir şeyi muayyen bir şahsın rivâyet etmesine izindir. Bu izinde muhaddisin eceztû lekûm veya lifulanül kitab el-fûlaniyye veya mâ iştemele aleyhi fihristi = falan kitabı veya fihristimde bulunan kitabı rivâyete sana veya falan kimseye icazet verdim. Bu icazetin güzel olabilmesi için muhaddisin rivâyet edilecek olanı bilmesi ve rivâyet edecek olanın da âlim olması gerekir. Muhaddis yazılı icazet vermişse sözle de icazette bulunmalı.

2 - Belli bir şahsa, belli olmayan bir şeyi rivâyete icazettir. O da şu lafızlarla yapılır: Eceztû leke cemi-î mesmuatî yahut cemâ mervîyyatî = bütün işittiklerimi yahut bütün rivâyet ettiklerimi senin rivâyet etmene icazet verdim şeklinde olur. Fakat bu şekilde icazet verilen rivâyetler ile amel caizse de üzerinde çok ihtilâf vardır.

3 - Kendisine icazet verilecek olan şeyi umuma şâmil bir lafızla söyleyerek, meselâ; eceztû lil müslimîne veya eceztû limen edreke zamâni = Müslümanlara yahut zamanıma yetişenlere icazet verdim, denilerek verilen icazettir ki, ikinciye nisbetle bunda daha fazla ihtilâf vardır.

4 - Nev'i bilinmeyen bir kitabı, kimliği belli bir şahsın rivâyetine, yahut nev'i belli bir kitabı belli olmayan bir şahsın rivâyetine icazettir. Meselâ: Şeyh, sünen kitaplarını rivâyet ediyorsa tâyin etmeden sünen kitabını rivâyet etmene icazet verdim demesi, dördüncü nev'i icazettendir.

Bu nev'i icazet ile rivâyet kat'i olarak haramdır. Ancak şeyhin sünenlerden biriyle daha fazla meşgul olması karînesiyle, sünenlerin hangisi olduğu bilinirse o zaman rivâyet caiz olur.

5 - İcazetin belli olan veya belli olmayan bir kimsenin dilemesine bırakılması ile olur.

Meselâ: Eceztû limen şâe fulânûn = Falan kimse kimi dilerse icazet verdim lafzı gibidir ki, bu türlü icazet bâtıldır. Eğer muhaddis eceztu li fûlanün keza in şâe rivâyetehü annî = Falan kimse falan şeyi benden rivâyet etmeyi arzu ederse kendisine icazet verdim derse kendisine icazet verilen şey belli, icazet verilen şahıs da belli olup onun icazeti onun dilemesine bırakıldığından bu türlü icazet caizdir.

6 - Eceztû limen yûledü lifülânîn = Falanın doğacak çocuğuna icâzet verdim şeklinde henüz dünyaya gelmemiş bir zâta icazettir ki caiz değildir. Bazıları caiz olduğu iddiasındadırlar. Henüz mevcut olmayanı mevcut olana atfederek eceztû leke ve li evlâdike ve li habilitil habeke = Sana da, evlâdına da, doğacak nesline de icazet verdim derse bu caizdir.

7 - İcazet anında olmak ve tahammüle ehil olmayana icazettir. Kendisine icazet verilen ister mümeyyiz olsun ister mümeyyiz olmasın, sabiye dahi

icazet sahihdir. Kafir de icazet vermek caizse de iman etmedikçe rivâyeti caiz değildir.

8 - Muhaddisin henüz tahammül etmediği nakillere, aldığı zaman, rivâyet etmesine şimdiden icazet vermektir. Bunun “gibi kendisinin tahammül etmediğine icazetse bâtıldır. Eğer icazet veren «mesmuatım olduğu sence sahih olarak sabit olan her şeyi ve olacak olanlara da izin verdim» derse sahih olur.

9 - İcazetle tahammül olunmuş bir rivâyete icazettir. O da eceztü mücazeti yahut cemi-a mâ ücîze rivâyetühü - Rivâyetine izin ve icazet aldığım haberleri yahut rivâyetlerine mücâz olduğum bütün haberleri benden rivâyet etmene başkasına da icazet vermene icazet verdim, lafızlarıyla olur.

d) Eda ve Tahammülün Yollarından Dördüncüsü Münaveledir:

Münavele şeyhin rivâyetine icazet vereceği kitabı talibe bizzat teslim etmesidir. Münfavele de iki türlü olur: Birincisi şeyhin rivâyetine mezun kılacağı kitabı talibe verirken icazet de verir ki, münavelenin yüksek mertebesi budur. Bunun gibi münâvelenin diğer bir şekli de tâlib şeyhin kendine aid olan kitabını (aslını) veya onunla karşılaştırmış olduğu diğer bir kitabı gözden geçirmesi için şeyhe verir. Şeyh de kitabı gözden geçirdikten sonra geri verip hüve hadîsî yahud hüve rivâyetî an fulânin ammen zükire fihî fe ervihi annî = O benim hadis-imdir. Benim falandan rivâyet ettiğim odur. Onda geçenleri rivâyet et, eceztü leke rivâyetehü = Rivâyetine seni icazetli kıldım demesiyle olur. İcazetle beraber olan münâvelenin bir şekli de şeyh bütün semaani hâvi kitabı talibe teslim edip rivâyetine icazet verdikten sonra kitabını tekrar geriye alır. İcazetle beraber münâvelenin bir şekli de talib bir kitap getirip, «işte bu kitap senin rivâyetindir. Bunu bana münâvele yolu ile ver ve rivâyetine de icazet ver der. Şeyh de kitâbı tetkik etmeden isteyene kitabı vererek rivâyetine icazet verir.

Münâvelenin ikinci şekli de: icazet bulunmaksızın yapılan münâ-veledir. Münâvelenin bu şekli şeyh «bunu benden rivâyet et» yahud «bunu benden rivâyet etmene icazet verdim» gibi lafız söylemeksizin yalnız hâze min simâ-i yahud min hadîsî diyerek kitabı talibe sunmasıyla olur. Böyle bir münâvele ile rivâyet caiz değildir. Cumhuriyet’e göre münâvelede kullanılması gereken kelimeler başlıca şunlardır:

- 1 - Haddesenâ icâzetten,
- 2 - Haddesenâ münâveleten ve icâzetten,
- 3 - Ahberana icâzetten,
- 4 - Ahberana münâveleten ve icâzetten,
- 5 - Haddesenâ fîmâ ezine fihi, «mâ atlâka lî rivâyetihi.
- 6 - Ecazenî,
- 7 - Ecaze lî,
- 8 - Navelânî,
- 9 - Sevveğa lî,
- 10 - Ebâha lî en ervîye sanh denir.

Eğer icazet yazılı ise Ketebe ileyye, enbeenâ kitabeten denir. Eğer icazet ağızdan verilirse şefekeni, ahberânâ, müşafahatan denir. İcazetin bir sûreti de enne kullanılarak ahberânâ enne fulânûn ahberahu şeklindedir.

e) Ahz ve Tahammül Siğalarından Beşincisi Kitâbettir: Şeyhin bir kaç hadîsi veya bütün işittiklerini kendi eliyle yazıp veya bir sika kâtibe yazdırıp, orada bulunan veya başka yerde bulunan birine göndermesidir. Kitâbet icazetle beraber olan ve icâzetsiz kitâbet olmak üzere iki kısımda incelenir, icazetle beraber olan kitabet «sana yazdığımı rivâyete icazet verdim» sözüyle olur. İcazetsiz kitabet; icazet bulunmaksızın yalnız kitabetle olur. İcazet ile tahdis ederken kullanılan eda lafızları şunlardır:

Ketebe ileyye, yahud ahberânâ fülânûn mükâtebeten, yahud kitâbeten kale haddesenâ fulanûn lafızlarıdır.

f) Ahz ve Tahammül Siğalarından Altıncısı İlm-ü Şeyh'tir: İlm-ü Şeyh; şeyh kendisine izin vermeksizin ismini bildirerek falan kitabı falan kimsenin kendisine naklettiğini, veya falan hadis-i falan kimseden işittiğini bildirmesidir. Şeyhin yalnız ilamıyla talibin aldığı o hadîsi rivâyetinin sahih

olup olmamasında çok ihtilaf vardır. Eğer hadîsin senedi sahih ise o hadisle amel etmek caizdir.

g) Hadis-i Ahz ve Tahammül Sığalarından Yedincisi Kitâbetle Vasiyyettir: Bir şeyhin vefat ederken veya sefere çıkarken, rivâyet ettiği kitabı belli bir kimseye vasiyyet etmesidir. Vasiyyet edenden vasiyyet edilenlerin rivâyeti sahih olmakla beraber sahih olmadığını iddia edenler de vardır.

h) Hadis-i Ahz ve Tahammül Yollarından Sekizincisi Vicadettir: Vicadet; bir müellif veya râvînin kendi eliyle yazdığı bir eseri veya bazı hadisleri bir kimsenin ele geçirmesidir. Vicâdetle müellifle müellifin eserini bulanın aynı asırda yaşamış olması veya olmaması, görüşmüş olmaları veya olmamaları müsavidir. Her ne şekilde olursa olsun müellifin o yazısını bulmaya vicâdet denir. Yazıyı bulanın icazet lafızlarına benzer bir tarzda lafızlar kullanması doğru değildir. Ancak; vecedtu veya kara'tû bihattı fülânûn veya vecedtu fî kitâbîhi bî hattîhî, haddesenâ fülânûn gibi lafızlarla eda eder.

Vicadetin icazetle beraber olduğu da olabilir. O zaman bulan vecedtu bi hattı fülânin ve ecâze lî = Falan hadîsi falanın hattıyla buldum, o da bana onun icazetine izin verdi der.

Bir Hadis-i Manasıyla Rivâyet:

Bir hadis-i şerifin lafzını tağyir asla caiz değildir. Ama hadisın lafzını iyi bilip ma'nasına vâkıf olan bir âlimin hadis-i şerifin ma'nasını değiştirmeyecek diğer kelimelerle veya mealen rivâyet meselesi muhaddisler, fakihler ve usulcüler arasında ihtilaf mevzuu olmuştur: Meşhur olan dört mezheb imamlarının hepsi de bir hadis-i manasıyla rivâyetin caiz olacağı reyindedirler.

Bir hadis-i şerifi manasıyla rivâyet tasnif edilmiş kitaplarda caiz değildir. Meselâ: Şu tercümesiyle meşgul olduğumuz Sünen-i Ebû Dâvud'un herhangi bir hadisinin lafzını değiştirmek veya tağyirde bulunmak asla caiz değildir. Böyle kitaplarda mevcut rivâyetleri aynen nakil şarttır. Rivâyet-i bil mânaya ruhsat verenler, işitilen lafzın aynen muhafazasındaki güçlüğü de nazarı itibare almışlardır.

Hadisleri Kısaltmak Meselesi:

Hadisleri manasıyla rivâyeti caiz görmeyenler, hadisin kısaltılmasına da cevaz vermezler. Rivâyet-i bil mânâyı caiz görenler şu şartlar dahilinde hadis-i kısaltmayı caiz görürler. Kısaltılan hadisin terk edilen kısmı, şart ve istisna gibi mânâyı bozacak şekilde, olmamalıdır.

Eğer râvi hadis-i ya kendisi veya başkası evvelâ tamam olarak rivâyet etmişse kısaltması caizdir. Kendisi rivâyet etmemişse caiz değildir. Eğer hadis-i kısaltan râvi hadisin kısaltılan kısmının öbür kısımla manaca alâkası olmadığını bilirse kısaltmak yine caizdir.

Hadis-i Kesmek:

Uzun bir hadis-i şerifin bir kısmı namazı, diğer bir kısmı da zekâtı ilgilendirirse namazı ilgilendiren kısmını namaz bahsinde yazıp, devamını bırakmak, zekât bahsinde de zekâtı ilgilendiren kısmını bildirip öbür kısmını terk etmektir. Bunu bazı muhaddisler hoş görmezler ama bunun gibi hadisler Kütüb-i Sitte’de çoktur. Muhaddis bir hadis-i bir İsnâd ile rivâyet ettikten sonra diğer bir İsnâd ile o hadîsi rivâyet etmek istediğinde metni, hadis-i tekrarlamaksızın ikinci İsnâdın sonunda mislehu yahud nahvehu kelimeleriyle yetinir. Bu şu demektir: ikinci İsnâdın metni birincinin aynıdır. Yahud onun gibidir, demektir. Bazı muhaddisler bunu caiz görmezler. Su’be diyor ki; «fulan fulandan onun mislini rivâyet etti demek kâfi değildir. Bir râvînin rivâyetinde nahvehu (benzeri) demesi şektir» diyor.

TAKDİM [1]

Alemlerin Rabbi, Rahman ve Rahim olan Allah’a hamd eder,
Peygamberlerin sonuncusu efendimiz Muhammed! Mustafa’ya sallallahu
aleyhi ve sellem ve O’nun aline, eshabına sonsuz salat-u selâm sunarım.

İslâm’ın ana kaynakları dördtür; 1. Kitap, 2. Sünnet, 3. İcma’, 4. Fukahanın kıyasıdır.

SÜNNET: Peygamber Efendimizin sallallahu aleyhi ve sellem sözleri, hareketleri ve takririnden ibarettir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetini bize en iyi şekilde haber veren kaynaklar hadîs mecmualarıdır. Bunlardan Buharî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâî ve İbn-i Mâce’nin mecmuasına Kütüb-i Sitte (Altı Kitap) adı verilir, işte biz burada bu altı kitaptan Ebû Dâvud’un Sünen’i üzerinde duracak ve Müslim’den ayrılan taraflarını göstermeye çalışacağız.

Bu konuyu işlerken önce müellifin kimliği, ilmî seviyesi ve kitabının hakkında söylenenleri özetliyecek, sonra da Buharî ve Müslim’den ayrılan taraflarını göstereceğiz.

[1]. a) Münzeri’n muhtasar Sünen mukaddimesinden, b) Tezkiret’ül-Huffâz, c. 1, cz. 2, sh. 148; c) Mevzuat’ül Ülûm: d) Keşf’üz Zünûn, c. 2, sh. 34; e) İslâm Ansiklopedisi, c. 4, sh. 16; f) Mealim’üs-Sünen mukaddimesi; g) Mu’cemü’l-Matbuat, sh. 309, ğ) İbn-i Hallikân, c. 1, sh. 214; h) Tarih-i Bağdat, c. 9, sh. 55 i) El-A’lâm, c. 3, sh. 182.

[1]. a) Münzeri’n muhtasar Sünen mukaddimesinden, b) Tezkiret’ül-Huffâz, c. 1, cz. 2, sh. 148; c) Mevzuat’ül Ülûm: d) Keşf’üz Zünûn, c. 2, sh. 34; e) İslâm Ansiklopedisi, c. 4, sh. 16; f) Mealim’üs-Sünen mukaddimesi; g) Mu’cemü’l-Matbuat, sh. 309, ğ) İbn-i Hallikân, c. 1, sh. 214; h) Tarih-i Bağdat, c. 9, sh. 55 i) El-A’lâm, c. 3, sh. 182.

TAKDİM [1]

EBÛ DÂVUD'UN KİMLİĞİ

Hadis imamlarından birisi olan Ebû Dâvud Süleyman b. Eş'as b. İshâk b. Beşir b. Şeddat b. Âmr b. İmrân el İzdi el Sicistanî, Hicrî 202 tarihinde Hindistan'a komşu Sicistan bölgesinde dünyaya geldi. Tahsil çağı gelince ilim öğrenmek için zamanında mevcut ilim merkezlerine giderek ilim öğrenmiş, bilhassa Horasan, Irak, Şam, Mısır, Şiraz, Cezire ve Hicaz'a giderek hadis tahsil etmiştir. Rabbimizin kendisine verdiği parlak zekâ, üstün kabiliyet, yılmak ve usanmak bilmeyen çalışması sayesinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet edilen 500.000 hadîs yazmış ve hepsini de ezberlemiştir. Kendisi önce Bağdat'a yerleşmiş, sonra Basra'ya giderek orada yerleşmiştir. Bağdat'tan Basra'ya gidiş sebebini hizmetçisi Ebû Bekr. b. Câbir şöyle anlatıyor: «Ben Ebû Dâvud ile Bağdat'ta bulunuyordum. Bir gün akşam namazını kılar kılmaz kapı çalındı. Kapıyı açtım. Birde ne göreyim, kapıyı çalan zat Emir'ül Mü'minin Ebû Ahmed el Muvaffak idi! İzin isteyerek içeriye girdi. Ebû Dâvud'un yanına oturunca aralarında şöyle bir konuşma geçti. Ebû Dâvud; Emir'ül Mü'minin bu saatte niçin geldiğinizi öğrenebilir miyim? Emir'ül Mü'minin; Üç şey rica için geldim. Ebû Dâvud: Buyurunuz, Emir'ül Mü'minin: 1. İsteğim bilirsiniz ki; Basra'da meydana gelen Zenç isyanı dolayısı ile Basra halkı etrafa dağıldı. Basra harap oldu. Eğer siz Basra'ya teşrif eder, orada yerleşir, ilim neşrine devam ederseniz etraftan ilim öğrenmeye gelenler sayesinde Basra imar edilecek. 2. İsteğim çocuklarıma Kitab-ı Sünen'ini rivâyet etmeni; Üçüncü ricam ise çocuklarıma hususi bir saatinizi tahsis etmenizdir. Çünkü halife çocukları başkaları ile bir arada ders göremezler, dedi. Ebû Dâvud: Üçüncü isteğiniz olamayacaktır; çünkü ilim öğrenmekte insanların hepsi müsavidir, dedi.» İbn-i Câbir şöyle diyor:

– Halife'nin çocukları da hadis öğrenmeye diğer insanlarla beraber oturuyorlardı. Sadece diğer nasla aralarında bir perde asılıyordu.^[2] İşte Ebû Dâvud bu davet üzerine Basra'ya gitti. Hayatı boyunca Basra'da ilmini yaymakla meşgul oldu. 275 yılında Basra'da hakkın rahmetine kavuştu.

^[2]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi, s. 12; b) Büyük Tefsir Tarihi, s. 174.

[2]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi, s. 12; b) Büyük Tefsir Tarihi, s. 174.

– Halife'nin çocukları da hadis öğrenmeye diğer insanlarla beraber oturuyorlardı. Sadece diğer nasla aralarında bir perde asılıyordu.^[2] İşte Ebû Dâvud bu davet üzerine Basra'ya gitti. Hayatı boyunca Basra'da ilmini yaymakla meşgul oldu. 275 yılında Basra'da hakkın rahmetine kavuştu.

EBÛ DÂVUD'UN FAZİLETİ

Ebû Bekr el-Hallâl şöyle demiş:

– Zamanında hadiste, verâ ve takvada kendisini kimse geçememiştir.

Ahmed, b. Muhammed el-Hirevî şöyle demiş:

– Rasûlullah'ın hadisinde verâ, takva ve salahta Ebû Dâvud en önde gelen hadis imamlarındandır.

İbn-i Dâse şöyle demiş:

– Ebû Dâvud'un iki yeninden biri geniş, Öbürü dardı. Kendisine «Allah sana merhamet etsin, bu nedir.» dediler. Şöyle cevap verdi: «Geniş olan yenimi kitapları düşmekten korumak için kullanıyorum.Öbür yenimi böyle bir şey için kullanmaya ihtiyaç olmadığından onu geniş yapmak lüzumsuzdur.» [3].

Musa b. İbrahim şöyle diyor:

– Ebû Dâvud, dünyada hadîs, ahirette de cennet için yaratılmıştır. Ben ondan daha faziletli bir zat görmedim [4].

Zehebi şöyle diyor:

– Ebû Dâvud seyyidül huffaz (= hadîs hafızlarının efendisi)dir. Kendisi, beşyüzbin hadis-i önce yazıp sonra onları ezberleyerek zihnini hadis nuru ile nurlandırmıştır.

Hâkim Ebû Abdullah şöyle diyor:

– Ebû Dâvud itirazsız kendi devrinde bulunan muhaddislerin önderidir.

Hadis imamlarından bazıları şöyle demiştir:

– Ebû Dâvud, doğru yola iletme ve yol göstermede, Ahmed b. Hanbel’e benzerdi. Ahmed b. Hanbel’de Vekî’e benzerdi. Vekî’de Süfyana, Süfyan Mansûr’a, Mansur da İbrahim’e, İbrahim de Alkame’ye, Alkame’de Abdullah b. Mes’ûd’a, Abdullah b. Mes’ûd da Rasûlullah’a benzerdi.

İbrahim b. İshâk el-Harbî şöyle diyor:

– Nebi Dâvud’a demir yumuşatılıp kolaylaştırıldığı gibi, Ebû Dâvud’a da hadis kolaylaştırıldı.

İbn-i Hıbbân şöyle diyor:

– Ebû Dâvud fıkıh, ilim, hıfz; sünnete bağlılık verâ ve sağlam karakterlilikte dünya imamlarının birisidir.

Ahmed b. Yasîr el-Herevî, de demiştir ki;

Ebû Dâvud Süleyman b. el-Eş’as, Rasûlullah aleyhisselâm’ın hadîslerinin bilgisini, illetlerini ve senedini en iyi bilen İslâm hafızlarından birisidir.

EBÛ DÂVUD’UN ŞEYHLERİ (HOCALARI)

Ebû Dâvud, hadîs tahsilinde uğradığı ilim merkezlerinde bir çok ilim adamları ile görüşmüş, onlardan hadîs öğrenmiştir. Ebû Dâvud’un kendilerinden ilim öğrendiği hadîs âlimlerinden meşhur olanlar -şunlardır:

1 - El-İmam el-Fakih el-Hafız el-Hucce Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel el-Şeybanî el-Mervezi el-Bağdadî (H. 164 - 241).

2 - Ebû Zekeriya Yahya b. Main b. Avn el-Gatafani (ö. 233)

3 - Ebû Recâ Kuteybe b. Saîd el-Sakadîlerin azadlısı el-Balânî (ö. 240)

4 - Eb’ül-Hasan Osman b. Muhammed b. Ebû Şeybe İbrahim b. Osman el-Absî el-Kâfî, (ö. 239)

5 - Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mesleme b. Ka’neb el-Ka’nebi el-Harisî el-Medeni Nezîl Basra. (ö. Mekke’de 211).

- 6 - Hafız Ebûl-Hasan Musedded b. Muserhed el-Esedi el-Basrî (ö. 228).
- 7 - Ebû Seleme Musâ b. İsmail el-Temimi el-Menkarî el-Tebûzikî (ö. 223).
- 8 - Hasan b. Amir el-Sedûsi el-Basrî. İbn-i Hâcer'in beyanına göre 230 da vefat etmiştir.
- 9 - Ebû Osman Amir b. Merzûk el-Bahili el-Basri (ö. 244).
- 10 - Ebû Ca'fer Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Nufeyl el-Kuzai el-Hamranî (ö. 234).
- 11 - El-Hâfız Ebû Bekr Muhammed ve Beşşâr b. Osman el-Abdi el-Basrî'dir. Bündâr lâkabı ile tanınmıştır (ö. 252).
- 12 - El-Hâfız Ebû Hayseme Sübeyr b. Harb Şeddat el-Haraşi'lerin mevlası Neseî (ö. 234).
- 13 - Ebû Şuayb Ubeydullah b. Ömer b. Meysere el-Cüşemî'lerin mevlası el-Basri (ö. 235).
- 14 - El-Hâfız Ebû Musâ Muhammed b. el-Müsenna b. Ubeyd b. Kays el-Anezi el-Basrî (ö. 252).
- 15 - El-Hâfız'us-Sebt Ebû Kureyş Muhammed b. Âlâ b. Kureydel-Hemadanî el-Kûfî (ö. 288).
- 16 - El Hâfız İmam Nasır b. Ali b. Sahbani el-Ezdî el-Cehzamî (ö. 250).
- 17 - El-Hâfız'us-Sâlih Eb'us-Seri Hennâd b. Seri b. Mus'ab el-Heymî ed-Dârimi (ö. 243).
- 18 - El-Hâfız Ebû Amir Müslim b. İbrahim el-Ezdî el-Ferahidî'lerin mevlası el-Basrî (ö. 222).
- 19 - Eb'ul-Cafer Muhammed b. İsa b. Necih el-Bağdadî (ö. 224).
- 20 - Ebû Ya'kup İshâk b. İbrâhim b. Süveyl'el-Belevî' el-Remelî (ö. 251).

- 21 - Ebû Hâfız ömer b. Haddaf'üs-Sicistanî, Ehvaz'ın büyüğüdür (ö. 264).
- 22 - El-Hâfız Ebû Abdullah Ahmed b. Abdullah b. Yunûs b. Abdullah b. Kays' el-Yerbuî' et-Temimî' el-Küfî (ö. 227).
- 23 - Ebû Osman Amir'en-Nakîd b. Muhammed b. Bükeyr b. Sabur'el-Bağdadî, Rakka reisidir.
- 24 - Muhammed b. Âdem b. Süleyman'el-Cuhenî'el-Mâsisi (ö. 250).
- 25 - İsâ b. Yunus'el-Tartûsî,
- 26 - Muhammed b. Hatem b. Bezi'el-Basri (ö. 2491).
- 27 - Ebû Halîd Yezîd b. Abdullah b. Mevhib'er-Remlî (Ö 232).
- 28 - Eb'ül-Abbas Hayvafa b. Şureyh b. Yezid-el-Hadramî'el-Humusî (ö. 224).
- 29 - Hafız Ebû Osman Said b. Mansur, Mansur b. Şu'be. Doğum yeri Cuzzacan, yetişme yeri Belh'dir (ö. 227).
- 30 - Ebû Muhammed Halef b. Hişâm b. Salep el-Mukri'el-Bezâr el-Bâğdadî (ö. 227).
- 31 - Ebû Osman, Amir b. Avn b. Evs b. Ca'd'el-Bezar es-Selemi el-Vasıtî. Basra'nın ulusudur (ö. 225):
- 32 - Veheb b. Bakiyye b. Osman el-Vasıtî (ö. 239).
- 33 - Ebû Sevr İbrahim b. Hâlid b. Yeman'ül-Kelbi' el-Bağdadî (ö. 240).
- 34 - Ebû İshâk İbrahim b. Musâ b. Yezîd'el-Teymî er-Razi (ö.220).
- 35 - El-Hâfız Muhammed b. Avf b. Sufyan'el-Taî el-Humsî. Şam alimlerindendir (ö. 272).
- 36 - Ebû Râvî Süleyman b. Dâvud b. Hammâd'el-Mehrî el-Mısrî (ö. 253).

37 - Ebû Abdullah Muhammed b. Kesir el-Abdî el-Basrî. 100 yaşlarında iken 223 de ölmüştür.

38 - Eb'ül Hasen Ahmed b. Abdullah b. Ebî Şuayb'el-Harsi el-Harrânî (ö. 232 veya 233 tür).

39 - El-Hafız Ebû Ali el-Hasan b. Ali b. Muhammed b. Ali el-Hallat el-Huzelî el-Hilvani er-Reyhanî el-Mekkî (ö. 242).

40 - Hafız Ebû Amir Ubeydullah b. Mual'el-Anberi (ö. 237).

41 - Ebû Ca'fer Muhammed b. Süleyman el-Allab el-Ezedî el-Kûfî el-Misisî (ö. 245-248).

42 - El-Hâfız Ebû Abdullah Muhammed b. Minhâl'ut-Temimi el-Meceşî el-Basrî, Âmâ idi (ö. 231).

43 - Abdülmelik b. Şuayb b. Leys'ul-Mısırî (ö. 248).

44 - Ebû Salih Ca'fer b. Müsafir el-Hüzelî (ö. 254).

45 - Eb'ul-Fadl, Abbas b. Velid b. Mezyed'ul-Adavî el-Beyrudî (ö. 270).

46 - Eb'ul-Fadl Şüc'a b. Muhallebül-Bağdavî, Bağdad'ın ulusu idi (ö. 235).

47 - Ebû Bekr Abdurrahman b. Mübarek el-Ayşî el-Basrî (ö. 228).

48 - El-İmamül-Hâfız Hucce' el-Musanif Eb'ul-Velîd Hişâm b. Abdülmelik el-Bahirî, Mevlaları el-Tayalisî el-Basrî'dir (ö. 227).

49 - El-Hâfız'ül-A'lem Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe Rahîm b. Osman'ül-Abs ve onların mevlası el-Kûfî'dir (ö. 235).^[5]

^[3]. Münzeri'nin Tehzib el-Sünen mukaddimesinden.

^[4]. Münzeri'nin Tehzib el-Sünen mukaddimesinden.

^[5]. Muhammed Muhyiddin'in Sünen'e yaptığı haşiye mukaddimesinden.

[3]. Münzeri'nin Tehzib el-Sünen mukaddimesinden.

[4]. Münzeri'nin Tehzib el-Sünen mukaddimesinden.

[5]. Muhammed Muhyiddin'in Sünen'e yaptığı haşiye mukaddimesinden.

– Ebû Dâvud'un iki yeninden biri geniş, Öbürü dardı. Kendisine «Allah sana merhamet etsin, bu nedir.» dediler. Şöyle cevap verdi: «Geniş olan yenimi kitapları düşmekten korumak için kullanıyorum.Öbür yenimi böyle bir şey için kullanmaya ihtiyaç olmadığından onu geniş yapmak lüzumsuzdur.» [3].

– Ebû Dâvud, dünyada hadîs, ahirette de cennet için yaratılmıştır. Ben ondan daha faziletli bir zat görmedim [4].

49 - El-Hâfız'ül-A'lem Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe Rahîm b. Osman'ül-Abs ve onların mevlası el-Kûfî'dir (ö. 235).^[5]

EBÛ DÂVUD'TAN HADÎS RİVÂYET EDEN ZATLARDAN BAZILARI

1 - Ebû Dâvud'un şeyhi Ahmed b. Muhammed b. Hanbel'eş-Şeybânî, Ebû Dâvud bununla iftihar ederdi.

2 - El-Hâfız'ül-İmam-ül-A'lem Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre b. Musâ b. Dahhak'üs Sulemi el-Tirmizî (Ma'lûm Sünen sahibi Tirmizî) (ö. 279).

3 - El-îmam-ül-Hâfız el-Gazzi Ebû Abdurrahman Ahmed b. Su-ayb b. Ali b. Sinan b. Bahir b. Dinar el-Nesaî. (Meşhur Sünen sahibi) (304 yılında şehid olarak vefat etti).

4 - Oğlu Abdullah b. Süleyman b. Eş'as.

5 - Ahmed b. Muhammed b. Harun el-Hallâl.

6 - Ali b. Hüseyin b. Abd.

7 - Muhammed b. ed-Dûri.

8 - İsmail b. Muhammed es-Saffav.

9 - Ahmed b. Selmân en-Necât.

EBÛ DÂVUD'UN TE'LİF ETTİĞİ ESERLER

- 1 - Kütüb-i Sitte'den birisi olan Sünen (Matbu)
- 2 - Hadîs ile ilgili küçük bir risale olan Merâsil (Matbu).
- 3 - Bâ's hakkında: bir risale. (El yazması).
- 4 - Tesmiyet'ül-İhve (El yazması).
- 5 - Celudin'in Ahbar-u Ebû Dâvud'u.

SÜNEN-İ EBÛ DÂVUD

Ebû Dâvûd, Sünen'ini yazdığı ve ezberlediği beşyüzbin hadîs içerisinde seçmiştir. Bu hadis kitabı Sihah-ı Sitte adı verilen altı hadis mecmuası içerisinde kuvvetçe üçüncüdür. Buharî ve Müslim'den sonra en sahih kaynaktır. Ebû Dâvud şöyle diyor:

– Rasûlullah'tan rivâyet edilen besyüzbin hadîs yazdım. Onların içerisinde sahih, sahihle benzeyen ve sahihe yakın olanlarından 4800 ünü seçerek bu kitabımda topladım. Hakkında şüphe ve zaaf bulunanları açıkladım, hakkımda bir şey söylemediğim hadîsler sahihtirler, insana, dini hususunda bu hadislerden sadece 4 tanesi yeter:

1 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: «Ameller niyete bağlıdır. Herkesin niyet ettiği ne ise, eline geçecek olan ancak odur. Elde edeceği bir dünya malı veya nikahlayacağı bir kadın için hicret eden kimsenin eline ne için hicret etmiş işe o geçer.»

2 - «Kişinin üzerine düşmeyen şeyleri terk etmesi İslâmlığının güzelliğindendir.»

3 - «Mü'min kendi için razı olduğuna, mü'min kardeşi için de razı olmadıkça iman etmiş olamaz.»

4 - «Helâl açıktır. Haram açıktır. Bunlar arasında şüpheli olanşeyler vardır, insanlardan çoğu onları bilmezler, insanlardan kim şüpheli şeylere düşerse harama düşer, kim de şüpheli şeylerden sakınırsa dinini, ırzını korumuş olur. Kuru kenarında koyun otlatan çobanın sürülerinin koruya girmesi ihtimali muhakkak olduğu gibi.

Her padişahın bir korusu vardır, Allah-ü Taâlâ'nın korusu da yasaklarıdır. Dikkat ediniz, cesedde bir et parçası vardır. O salaha erince bütün cesed salaha erer. O, fesada gidince bütün cesed fesada gider. Dikkat ediniz: O, et parçası da kalbtir.»

Sünen-i Ebû Dâvud'da mükerrerlerle birlikte beşbin iki yüz yetmiş dört (5274) hadis vardır. Senedleri aynı olan mükerrerler çıkarılınca (4800) hadis kalır.

Ebû Dâvud Sünen'ini yazdıktan sonra, hocası mezhep sahibi Ah-med b. Hanbel'e arz eder. Ahmed b. Hanbel gözden geçirdikten sonra Ebû Dâvud'un Sunen'inden el-Atirâ hadisini yazar ve kendisini tebrik ve takdir eder.

Ebû Dâvud za'f gördüğü hadis senedinin, sıhhat durumunu ayıklamıştır. Fakat hakkında bir şey söylemediği hadislerin dereceleri hakkında ilim adamları ihtilaf etmişlerdir. Eğer Ebû Dâvud'un hakkında bir şey söylemediği bir hadis Buharî ve Müslim'de rivâyet edilmişse sahihtir. Eğer ilim adamları, o hadis hakkında bir şey söylemişlerse hadîsin derecesi ilim adamlarının söyledikleri gibidir. Eğer hakkında bir şey söylememişlerse, Buharî ve Müslim'de de rivâyet edilmemişse İbn-i Salah ve Nevevî, bu hadisler hasendir demişlerdir. Nevevî ve İbn-i Salâh'tan başkaları ise Ebû Dâvud'un sükût geçtiği hadisler sahihtir demişlerdir.^[6]

Ebû Dâvud, büyük bir titizlikle ahkam hadislerini bir araya toplamış, bazı hadislerin sonunda ravîler hakkında söylediği sözler, hadis hususundaki özen ve titizliğine delalet eder. Sonradan genişletilen cerh ve tadil ilminin çekirdeği, nakd ve tâlik İlminin temeli, Ebû Dâvud'un bu kayıtları ile atılmış oluyor.

[6]. Haşiyeli Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesi, El-A'lâm, c. 3, s. 182. Tezhib-i İbn-i Asakir, c. 6, s. 244. Tabakat'ül-Hanabîle, s. 118. Tarih-i Bağdad, c. 9 s. 55. İbn-i Hallikân, c. 1, s. 214. Mücem'ül Matbuât, s. 309. Zeria, c. 1, s. 316. Zâhirîye, s. 203. Muhammed Muhyiddin'in Sünen-i Ebû Dâvud Haşiyesi mukaddimesinden.

[6]. Haşiyeli Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesi, El-A'lâm, c. 3, s. 182. Tezhib-i İbn-i Asakir, c. 6, s. 244. Tabakat'ül-Hanabîle, s. 118. Tarih-i Bağdad, c. 9 s. 55. İbn-i Hallikân, c. 1, s. 214. Mücem'ül Matbuât, s. 309. Zeria, c. 1, s. 316. Zâhirîye, s. 203. Muhammed Muhyiddin'in Sünen-i Ebû Dâvud Haşiyesi mukaddimesinden.

Ebû Dâvud za'f gördüğü hadis senedinin, sıhhat durumunu ayıklamıştır. Fakat hakkında bir şey söylemediği hadislerin dereceleri hakkında ilim adamları ihtilaf etmişlerdir. Eğer Ebû Dâvud'un hakkında bir şey söylemediği bir hadis Buharî ve Müslim'de rivâyet edilmişse sahihtir. Eğer ilim adamları, o hadis hakkında bir şey söylemişlerse hadîsin derecesi ilim adamlarının söyledikleri gibidir. Eğer hakkında bir şey söylememişlerse, Buharî ve Müslim'de de rivâyet edilmemişse İbn-i Salah ve Nevevî, bu hadisler hasendir demişlerdir. Nevevî ve İbn-i Salâh'tan başkaları ise Ebû Dâvud'un sükût geçtiği hadisler sahihtir demişlerdir.^[6]

SÜNEN-İ EBÛ DÂVUD'UN NÜSHALARI

Sünen-i Ebû Dâvud'u müelliflerden 4 kişi rivâyet etmiştir:

1 - El-Hâfız Ebû Ali Muhammed b. Ahmed b. Amir el-Lûlî el-Basrî. 275 Muharreminde vefat etmiştir. Ebû Dâvud'un en son imla ettiği nüshası budur. Doğu beldelerinde meşhur olan rivâyet bu nüshadır.

2 - El-İmam'ül Hafız Ebû Bekr Muhammed b. Bekir b. Muhammed b. Abdurrazak b. Adse el-Basri el-Tımâr. Onun rivâyetleri Lûlî'nin rivâyetine yakındır. Aralarında bazı kelimelerin takdim ve tehiri kadar fark vardır. Mağrip ülkelerinde meşhur olan nüsha budur.

3 - El-İmam'ül Hafız Ebû İsa İshak b. Musâ b. Said'ül-Remelî Verrak Ebû Dâvud'un rivâyetidir. Onun rivâyeti, İbn-i Dase'nin rivâyetine yakındır.

4 - El-İmam'ül-Hâfız, Ebû Said Ahmed b. Muhammed b. Ziyadb. Bişr. İbn-i Arabi adıyla maruftur. İbn-i Arabi'nin, rivâyeti diğer rivâyetlerden noksandır. İbn-i Arabi'nin rivâyet ettiği nüshada noksan olan yerler şunlardır: 1 - Kitâb'ül-Fiten. 2 - Kitâb'ül-Melahim. 3 - Kitâb'ül-Hurûf. 4 - Kitâb'ül-Hatem. 5 - Kitâb'ül-Libas'ın yarısına yakın kısmı, Kitâb'üs-Salât ve Kitâb'ül-Vudû'undan epeyce yaprak eksiktir. İbn-i Deyban'ın sözüne göre Kitâb'un-Nikâh'dan da birazı eksiktir.^[7]

^[7]. Muhammed Muhyiddin'in Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesinden.

[7]. Muhammed Muhyiddin'in Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesinden.

4 - El-İmam'ül-Hâfız, Ebû Said Ahmed b. Muhammed b. Ziyadb. Bişr. İbn-i Arabi adıyla maruftur. İbn-i Arabi'nin, rivâyeti diğer rivâyetlerden noksandır. İbn-i Arabi'nin rivâyet ettiği nüshada noksan olan yerler şunlardır: 1 - Kitâb'ül-Fiten. 2 - Kitâb'ül-Melahim. 3 - Kitâb'ül-Hurûf. 4 - Kitâb'ül-Hatem. 5 - Kitâb'ül-Libas'ın yarısına yakın kısmı, Kitâb'üs-Salât

ve Kitâb'ül-Vudû'undan epeyce yaprak eksiktir. İbn-i Deyban'ın sözüne göre Kitâb'un-Nikâh'dan da birazı eksiktir.^[7]

SÜNEN-İ EBÛ DÂVUD'UN KİTAP VE BABLARI

Sünen-i Ebû Dâvud'da otuz beş kitap var. Bu kitaplardan Üç tanesinde bablar yok. Geriye kalan otuz iki kitap 1871 baba bölünmüş olup, bu babların tamamında mükererler dahil 5274 hadis var.^[8]

^[8]. Sünen-i Ebû Dâvud tetkik edilerek hazırlanmıştır.

[8]. Sünen-i Ebû Dâvud tetkik edilerek hazırlanmıştır.

Sünen-i Ebû Dâvud'da otuz beş kitap var. Bu kitaplardan Üç tanesinde bablar yok. Geriye kalan otuz iki kitap 1871 baba bölünmüş olup, bu babların tamamında mükererler dahil 5274 hadis var.^[8]

			Nereden nereye
Kitâb	Bâb sayısı	Hadis sayısı	kadar
1 - Kitâb'ül-Talâk	143	390	1 - 360
2 - Kitâb'üs-Salât	367	1165	391 - 1555
3 - Kitâb'üz-Zücl	47	145	1556 - 1700
4 - Kitâb'ül-Lüketüf	—	20	1701 - 1720
5 - Kitâb'ül-Menâsik	98	325	1721 - 2045
6 - Kitâb'ün-Nikâh	50	129	2046 - 2174
7 - Kitâb'üt-Talak	50	128	2175 - 2312
8 - Kitâb'üs-Savm	81	164	2313 - 2476
9 - Kitâb'ül-Cihad	182	311	2477 - 2787
10 - Kitâb'ül-Dahavâ	20	52	2788 - 2843
11 - Kitâb'üs-Seyd	4	16	2844 - 2861
12 - Kitâb'ül-Vasâyâ	17	23	2862 - 2884
13 - Kitâb'ül-Fevâiz	17	43	2885 - 2937
14 - Kitâb'ül-Imâre			
15 - Kitâb'ül-Cenâiz	64	153	3038 - 3241
16 - Kitâb'ül-Ezman			
17 - Kitâb'ül-Buyû			
18 - Kitâb'ül-Akdiye	30	70	3571 - 3640
ve'n-Nüzûl	32	84	3642 - 3725
19 - Kitâb'ül-İlim	13	28	3641 - 3668
ve el-Fey	40	161	3668 - 3828
20 - Kitâb'ül-Ferâiz	29	67	3669 - 3735
ve el-Kâse	99	245	3736 - 3870
21 - Kitâb'ül-Fîrâze	55	119	3736 - 3854
22 - Kitâb'ül-Tih	24	71	3855 - 3925
23 - Kitâb'ül-İrk	15	49	3926 - 3968
24 - Kitâb'ül-Hurûf			
ve'l-Kurâa	—	40	3969 - 4008
25 - Kitâb'ül-Hammâm	3	11	4009 - 4019
26 - Kitâb'ül-Ba's	47	139	4020 - 4158
27 - Kitâb'ül-Tercemil	21	55	4159 - 4213
28 - Kitâb'ül-Hâtem	8	26	4214 - 4239
29 - Kitâb'ül-Ferâ	7	30	4240 - 4278
30 - Kitâb'ül-Metâli		12	4279 - 4290
31 - Kitâb'ül-Melâhim	13	60	4291 - 4350
32 - Kitâb'ül-Hukûd	40	143	4351 - 4493
33 - Kitâb'ül-Diyet	32	102	4494 - 4595
34 - Kitâb'üs-Sünne	32	177	4596 - 4772
35 - Kitâb'ül-Edeb	130	502	4773 - 5474
	1832		

SÜNEN HAKKINDA SÖYLENENLER

1 - Allah Bizlere merhamet etsin. Biliniz ki, Ebû Dâvud'un Sünen'i, şerefi yüce bir kitaptır. Din ilminde, onun ayarında bir kitap, tasnif edilmemiştir. İnsanların hepsi tarafından kabul edilme şerefine erdi. İlim adamlarının çeşitli branşta olanları, mezheplerinin ayrı olmasına rağmen, fakihlerin tabakaları arasında hakem olmuştur, ilim adamlarından ve fakihlerden her biri bu kitaba başvurur ve hepsi de bundan istifade ederler. Irak, Mısır, Mağrip halkı ve yeryüzünün birçok bölgelerinde bulunanların hemen hepsi Sünen-i Ebû Dâvud'a sarıldılar.

Ama Horasan halkından bir çoğu Munammed b. İsmail el-Buharî'nin Sahih'i ile Müslim b. Haccac'ın Sahih'ine sarıldılar. Bir de bunların şartı üzerine sahih hadis toplayanlar bunlara bağlandılar. Şu kadar, ki Ebû Dâvudun kitabı daha güzel, fıkıh yönünden daha çok meseleye kaynak teşkil eder.^[9]

2 - Allah'ın kitabı olan Kur'an İslâm'ın aslı, Ebû Dâvud'un Süneni ise İslâmın ahdidir. Zekeriya Sacı.^[10]

3 - Rasûlullah'ı sallallahu aleyhi ve sellem rüyamda gördüm. «Kim sünnetlere sıkı sarılmak isterse Ebû Dâvud'un Süneni'ni okusun.» buyurdu. Eb'ül-A'la el-Muhsîn el-Vezârî.^[11]

4 - İlim adamlarının terkinde icmâ yaptıkları hiç bir hadis-i kitabımda zikretmedim. Ebû Dâvud.^[12]

5 - Sünen-i Ebû Dâvud, İslâmî tedvinlerdendir, ilim adamları ona sahih ismini vermekten kaçınmamaktadır. İbn-i Sübki-Tabakat.^[13]

6 - Ebû Dâvud'un Sünen'i, şerefli bir kitaptır. Din ilimlerinde onun misli yazılmadı. Ebû Süleyman Hattabî.^[14]

7 - Ebû Dâvud'un kitabı, İslâm'da Allah'ın tahsis ettiği mevzide ehl-i İslâm arasında, hakem oldu. Niza ve husumet yerlerinde aralarında fasıl oldu. İnsafîlâr onun hükmü ile hükmeder. Muhakkıklar onun hükmüne razı olurlar. Ebû Dâvud, ahkâm hadîslerinin çeşitlerini bir araya getirdi. En iyi şekilde tertip etti. En güzel şekilde nizama koydu. En güzel şekilde tesviye etti. Cerh edilenleri ve zayıf kimselerin hadîslerini çıkardı, attı. İbn-i Kayyim el-Cevzi.^[15]

8 - Süleyman b. el-Esba: «Rasûlullah'ın hadislerinin bilgisini, illetlerini ve senedini, en iyi bilen İslam hafızlarından birisidir.» Ahmed b. Muhammed b. Yasîr el-Herevî: «Bir kimsenin yanında Ebû Dâvud'un Sünen'i ile Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerîm'den başka bir şey bulunmasa ilimde başka bir şeye muhtaç olmaz». ^[16]

9 - Ebû Dâvud'un, Sünen'i hakkında Mekke halkına mektubu şöyledir:

«Size selam olsun. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ederim. Allah'ın (c.c) kulu ve Rasûl-i Muhammed'e salat-ü selâm ederim. İmdi: Allah sizi ve bizi af etsin. Şu dört bin sekiz yüz hadîs (içine alan) Sünen'inin hepsi ahkam hakkındadır. Ama zühd, faziletler ve başka mevzularda bunlardan başka çok hadisler vardır. Fakat ben onları kitabıma almadım. Allah'ın rahmet ve selâmı üzerinize olsun. Allah'ın Nebîsi Muhammed aleyhisselâm ve onun âline olsun.» ^[17]

^[9]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi, haşiyesi Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesi.

^[10]. Tezkirât'ül-Huffaz, c. 1, cz. 2, s. 593.

^[11]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

^[12]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

^[13]. Keşf'iz-Zünûn, c. 2, s. 34.

^[14]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

^[15]. İbn-i Cevzi'nin Tehzib mukaddimesinden.

[16]. Haşiyeli Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesinden.

[17]. Mealim'üs Sünen mukaddimesinden.

[9]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi, haşiyesi Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesi.

[10]. Tezkirât'ül-Huffaz, c. 1, cz. 2, s. 593.

[11]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

[12]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

[13]. Keşf'iz-Zünûn, c. 2, s. 34.

[14]. Mealim'üs Sünen mukaddimesi.

[15]. İbn-i Cevzi'nin Tehzib mukaddimesinden.

[16]. Haşiyeli Sünen-i Ebû Dâvud mukaddimesinden.

[17]. Mealim'üs Sünen mukaddimesinden.

Ama Horasan halkından bir çoğu Munammed b. İsmail el-Buharî'nin Sahih'i ile Müslim b. Haccac'ın Sahih'ine sarıldılar. Bir de bunların şartı üzerine sahih hadis toplayanlar bunlara bağlandılar. Şu kadar, ki Ebû Dâvudun kitabı daha güzel, fıkıh yönünden daha çok meseleye kaynak teşkil eder.^[9]

2 - Allah'ın kitabı olan Kur'an İslâm'ın aslı, Ebû Dâvud'un Süneni ise İslâmın ahdidir. Zekerîya Sacı.^[10]

3 - Rasûlullah'ı sallallahu aleyhi ve sellem rüyamda gördüm. «Kim sünnetlere sıkı sarılmak isterse Ebû Dâvud'un Süneni'ni okusun.» buyurdu. Eb'ül-A'la el-Muhsîn el-Vezârî.^[11]

4 - İlim adamlarının terkinde icmâ yaptıkları hiç bir hadis-i kitabımda zikretmedim. Ebû Dâvud.^[12]

5 - Sünen-i Ebû Dâvud, İslâmî tedvinlerdendir, ilim adamları ona sahih ismini vermekten kaçınmamaktadır. İbn-i Sübki-Tabakat.^[13]

6 - Ebû Dâvud'un Sünen'i, şerefli bir kitaptır. Din ilimlerinde onun misli yazılmadı. Ebû Süleyman Hattabî.^[14]

7 - Ebû Dâvud'un kitabı, İslâm'da Allah'ın tahsis ettiği mevzide ehl-i İslâm arasında, hakem oldu. Niza ve husumet yerlerinde aralarında fasıl oldu. İnsaflılar onun hükmü ile hükmeder. Muhakkıklar onun hükmüne razı olurlar. Ebû Dâvud, ahkâm hadîslerinin çeşitlerini bir araya getirdi. En iyi şekilde tertip etti. En güzel şekilde nizama koydu. En güzel şekilde tesviye etti. Cerh edilenleri ve zayıf kimselerin hadîslerini çıkardı, attı. İbn-i Kayyim el-Cevzi.^[15]

8 - Süleyman b. el-Esba: «Rasûlullah'ın hadislerinin bilgisini, illetlerini ve senedini, en iyi bilen İslam hafızlarından birisidir.» Ahmed b. Muhammed b. Yasîr el-Herevî: «Bir kimsenin yanında Ebû Dâvud'un Sünen'i ile Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerîm'den başka bir şey bulunmasa ilimde başka bir şeye muhtaç olmaz».^[16]

«Size selam olsun. Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd ederim. Allah'ın (c.c) kulu ve Rasûl-i Muhammed'e salat-ü selâm ederim. İmdi: Allah sizi ve bizi af etsin. Şu dört bin sekiz yüz hadîs (içine alan) Sünen'inin hepsi ahkam hakkındadır. Ama zühd, faziletler ve başka mevzularda bunlardan başka çok hadisler vardır. Fakat ben onları kitabıma almadım. Allah'ın rahmet ve selâmı üzerinize olsun. Allah'ın Nebîsi Muhammed aleyhisselâm ve onun âline olsun.»^[17]

KİTABIN BASILDIĞI YERLER

1 - 1280 yılında Mısır'da Kestelîye Matbaası,

2 - Mısır'da Abdülvâhîd Muhammed Taziye ait, Tazîye Matbaası.

3 - Delhi'de Mücteba Matbaası.

4 - Kitâbın bir kısmı, Hatib-i Bağdadî'nin şerhinin bir cüz'ü ile, beraber basılmıştır. Zeylinde ebâdi merhumun Gayet'ül Maksud Fi Halli Sünen-i Ebû Dâvud'un bir cildi ile beraber basılmıştır.

5 - 1322 de Allame Abdültayyib Muhammed Şemseddin'in Avn'ül-Mabûd'u ile beraber basılmıştır.

6 - 1950 (1369) Mısır'da Matbaa-i Saade.

7 - İmâm-ı Mâlik'in Muvatta'ına yazılan Zürkani şerhinin kenarında 1310'da basılmıştır.

8 - 1888 -1890 Şerhli olarak Delhi'de basılmıştır.

SÜNENİ-İ EBÛ DÂVUD'UN MUHTASARI VE ŞERHLERİ

- 1 - İmam Münzirî (656) Ebû Dâvud'un Sünen'inde bulunan mükererleri çıkararak kısaltıp Mücteba adını verdi.
- 2 - Süyûtî Mücteba'ya bir şerh yazarak Zehrurruba adını verdi.
- 3 - Süyûtî'nin yine Mücteba üzerine bir haşiyesi var.
- 4 - İbn Cevzî el-Kayyum (ö. 751) Mucteba'ya bir tehzip yazdı.
- 5 - Mücteba üzerine Hattabi bir şerh yazarak adını Maallim'üs-Sünen koydu.
- 6 - Maallim'us-Sünne'yi İbrahim' el-Makdesî (769) kısaltarak İcalet'ül-Âlim Min Kitâbı Meâlim adını verdi.
- 7 - Süyûtî bir şerh yazarak Mirkat'us-Suûd ile Sunen-i Ebû Dâvud adını verdi.
- 8 - Şeyh Siracüddîn (804) Sünen-in Buharî ve Müslim'de bulunmayan hadislerini bir araya toplayarak iki ciltlik bir şerh yazdı.
- 9 - Kütbuddîn Ebû Bekir b. Abmed b. Dain (652) büyük 4 ciltlik bir şerh yazdı.
- 10 - Ebû Zur'a Ahmed b. Abdurrahîm el-İrakî (836) Sucûd-i Sehv bahsine kadar 7 ciltlik bir şerh yazdı.
- 11 - Hafız Alâaddîn Muğlatayın b. Kılıç (762) bir şerh yazdı. Fakat tamamlayamadı.
- 12 - İbn-i Cevzî'nin, Sünen-i Ebû Dâvud'un muhtasarı üzerine kısa bir şerhi var.

13 - Allame Eb'ud-Tayyib'in Avn'ül-Mabûd isimli şerhi.

14 - Allame Eb'ut-Tayyib Ebidî'nin Gayet'ül-Maksud Fi Halli Sünen-i Ebû Dâvud.^[18]

15 - Bezlül Mechud fi Halli Sünen-i Ebû Dâvud isminde vaktiyle yazılmış kıymetli bir eserin Beyrut'da basılan yirmi cildi elimizde mevcuttur.^[19]

^[18]. Keşf'iz-Zünûn, c. 2, s. 34.

^[19]. Mütercim.

[18]. Keşf'iz-Zünûn, c. 2, s. 34.

[19]. Mütercim.

14 - Allame Eb'ut-Tayyib Ebidî'nin Gayet'ül-Maksud Fi Halli Sünen-i Ebû Dâvud.^[18]

15 - Bezlül Mechud fi Halli Sünen-i Ebû Dâvud isminde vaktiyle yazılmış kıymetli bir eserin Beyrut'da basılan yirmi cildi elimizde mevcuttur.^[19]

SÜNEN-İ EBÛ DÂVUD'UN ÖZELLİKLERİ, BUHARÎ VE MÜSLİM'DEN AYRILAN TARAFLARI

- 1 - Ebû Dâvud Sünen'ine tarihe, ahlaka ve itikada ait hadisleri koymamıştır.
- 2 - Sünen-i Ebû Dâvud'da daha çok ahkâma ait hadisler mevcuttur.
- 3 - Muhteviyatı daha ziyade fıkha tealluk etmektedir.
- 4 - İşte bu özellikleri dolayısı ile Ebû Dâvud, Buharî, ve Müslim'den ayrılır. Çünkü, Buharî ve Müslim'de imana, tarihe ait mevzulara yer verilmektedir.
- 5 - Ebû Dâvud'un Sünen'inin hadislerini rivâyet eden ravîlerin tenkidinde mütesahil davranmıştır. Ebû Dâvud nazarında her râvi muaheze olunmaya hak kazandığı isbat edilmedikçe itimada şayandır.^[20] Buharî ve Müslîm ise râvîlerin tenkidinde müteşeddittirler.
- 6 - Ebû Dâvud, kaydettiği hadîslere verilecek kıymet derecesi hakkında kendi şahsi görüşlerini de ilave eder. Bu kısa kayıtlar sonraları müstakil bir usule varmak için inkişaf etmiş olan hadîs tenkidinin ilk misâlleri sayılabilir.^[21]
- 7 - Babların tertibinde Ebû Dâvud, Buharî ve Müslim'den daha iyi bir usul kullanmıştır.^[22]
- 8 - Ebû Dâvud'un Sünen'inde bulunan hadîsler dört mezhebin kurucularına mehzaz olacak şekilde toplanmıştır.

^[20]. a) İbn-i Hallikan, s. 271 b) Tehzib el-Esma, s. 708 - 712, c) Brockemman Cal) 1 , - 161 ve Suppl 1.266 - 167. d) Goldizer, Muhammed

Stud. 11, 250 V. D. 255 V. D. e) İslâm Ansiklopedisi, c. 4. s. 16.

[21]. Mealim'üs-Sünen mukaddimesi.

[22]. Mealim'üs-Sünen mukaddimesi.

[20]. a) İbn-i Hallikan, s. 271 b) Tehzib el-Esma, s. 708 - 712, c) Brockemman Cal) 1 , - 161 ve Suppl 1.266 - 167. d) Goldizer, Muhammed Stud. 11, 250 V. D. 255 V. D. e) İslâm Ansiklopedisi, c. 4. s. 16.

[21]. Mealim'üs-Sünen mukaddimesi.

[22]. Mealim'üs-Sünen mukaddimesi.

5 - Ebû Dâvud'un Sünen'inin hadislerini rivâyet eden ravîlerin tenkidinde mütesahil davranmıştır. Ebû Dâvud nazarında her râvi muaheze olunmaya hak kazandığı isbat edilmedikce itimada şayandır.^[20] Buharî ve Müslîm ise râvîlerin tenkidinde müteşeddittirler.

6 - Ebû Dâvud, kaydettiği hadîslere verilecek kıymet derecesi hakkında kendi şahsi görüşlerini de ilave eder. Bu kısa kayıtlar sonraları müstakıl bir usule varmak için inkişaf etmiş olan hadîs tenkidinin ilk misâlleri sayılabilir.^[21]

7 - Babların tertibinde Ebû Dâvud, Buharî ve Müslim'den daha iyi bir usul kullanmıştır.^[22]

SÜNEN-İ EBÎ DÂVUD VE TERCEMESİ 1. CİLT

TAHARET BÖLÜMÜ

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

1 - ABDEST BOZARKEN TENHA BİR YERE ÇEKİLME

١- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

ذَهَبَ الْمَذْعَبُ أَبْعَدَ.

1 - Mugire b. Şu'be radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (sahrada) abdest bozacağı vakit (halkın gözünden) uzaklaşırdı. [23]

İZAH

Hadis metninde geçen mezheb; lügatta gidecek yer demektir. Burada abdest bozacak yerden kinayedir. Dilimizde büyük ve küçük abdest bozacak yere kinaye olarak helâ, kademhane, abdesthane ve tuvalet denildiği gibi arapçada mezheb denilmiştir.

٢- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

أَرَادَ الْبَرَّازَ انْطَلَقَ حَتَّى لَا يَرَاهُ أَحَدٌ.

2 - Câbir radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak istediğinde kendisini hiç bir kimse görmeyecek kadar (gözden uzaklaşıp) giderdi. [24]

İZAH

Hadis metninde geçen berâz: Sözlükte; geniş boşluk demektir. Burada abdest bozmaktan kinayedir. Abdest bozmak için hususi yer bulunduğu zaman uzak gitmeye lüzum yoktur. Bu iki hadiste bildirilen tatbikat, kırlarda sahrada taş ve ağaç gibi sütrenin bulunamayacağı yerlerdedir.

2 - KÜÇÜK ABDEST BOZMAK İÇİN YER HAZIRLAMAK

۳- حَدَّثَنِي شَيْخٌ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ الْبَصْرَةَ فَكَانَ

يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مُوسَى، فَكَتَبَ عَبْدُ اللَّهِ إِلَى أَبِي مُوسَى يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ،

فَكَتَبَ إِلَيْهِ أَبُو مُوسَى إِنِّي كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ

يَوْمٍ فَأَرَادَ أَنْ يَقُولَ فَأَنْتَ ذِي قِيٍّ أَصْلِي جِدَارٍ فَبَالَ، ثُمَّ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقُولَ فَلْيَرْتَدِّ لِزَلِّهِ مَوْضِعًا».

3 - Ebû Teyyâh^[25] hocalarından birinin kendisine şöyle dediğini nakletti: Abdullah bin Abbas Basra'ya gelince Ebû Musâ'dan hadis rivâyet ediyordu. Abdullah, Ebû Musâ'ya bazı şeyler sormak için mektub yazdı. Ebû Musâ da O'na şöyle cevap verdi: Bir gün ben Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyordum. Küçük abdest bozmak istedi, bir duvarın dibinde yumuşak bir yere geldi, abdestini bozdu, sonra şöyle dedi: “Sizden biriniz, küçük abdest bozmak istediğinde idrarının (üzerine sıçramaması için yumuşak bir) yer arasın.”

İZAH

Hadis metninde geçen “demes” Yumuşak bir yer demektir. Kumu birbirine kenetlenmemiş ve donmamış kumluk yere de demes denir. Başkasının duvarı dibine hiç kimse izinsiz abdest bozma hakkına sahip değildir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin başkasının duvarı dibine izinsiz abdest bozmasına imkân yoktur. Bu duvarın yıkık sahipsiz bir duvar olması veya sahibli olsa bile Hz. Peygamber'in ondan uzak durmuş olması ihtimali vardır. Sahrada ufak abdest bozarken taş üstüne sert yere ve rüzgâra karşı abdest bozmak doğru değildir. Çünkü bu şekilde küçük abdest bozmak

üstü başı kirletir. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, bu mahzûrun önlenmesi için sahrada abdest bozanların önce yumuşak bir yer hazırlayıp, sonra abdestlerini bozmalarını emrederek bu mevzuda bize bir edeb öğretmiştir.

3 - HELAYA GİRMEK İSTEYENİN YAPACAĞI DUA

۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ - قَالَ: عَنْ حَمَّادٍ - قَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ» وَقَالَ:

عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ قَالَ: «أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ».

وَقَالَ مَرَّةً: «أَعُوذُ بِاللَّهِ» وَ قَالَ وَخَيْبٌ: فَلْيَتَمَوَّذْ بِاللَّهِ.

4 - Hazret-i Enes radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem helâya gireceğinde (Müsedded'in) Hammâd'dan nakline göre “Ey Allah’ım sana sığınırım.” Müsedded’in Abdulvaris’ten nakline göre ise (Peygamber Efendimiz helâya gireceğinde):

“Cinler ve pisliklerden Allah’a sığınırım” derdi. [\[26\]](#)

(Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis-i şerifi Şu’be, Abdülâzîz’den: “Ey Allah’ım ben sana sığınırım.” diye rivâyet etti. Bir rivâyetle: “Allah’a sığınırım” dedi. Bir rivâyetle de: “Allah’a sığınsın” dedi.)

İZAH

Hadis metninde geçen “hubus” Habisin çoğuludur, erkek şeytanlar demektir. Habâis habîsenin çoğulu olup dişi şeytanlar demektir. Eğer bu kelime sözde kullanılırsa (sövmek), milletlerde ve (dinde) kullanılırsa küfür, yiyeceklerde kullanılırsa haram, içeceklerde kullanılırsa zararlı demektir. Bu duruma göre hadisin manâsı; yarabbî dişi ve erkek şeytanların şerrinden, sövmekten, küfürden, haramdan, zararlı şeylerden, pisliklerden

sana sığınırım, demek olur. İnsan her zaman Yüce Rabbimizin himâyesindedir. Her muzırı yaratan Allah olduğu için onların şerrinden ancak Allah (c.c) koruyabilir. Muzır yaratıkların bir kısmını gördüğümüz halde, bir kısmını göremiyoruz. Meselâ; Cinleri ve mikropları göremediğimiz gibi. İşte görünen veya görünmeyen bu yaratıkların şerrinden, bunları yaratana sığınmak en emin kurtuluş çaresi olduğundan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz helaya gireceğinde böyle dúa eder ve bizim de böyle söylememizi öğütlerdi.

۵ - عَنْ أَنَسٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ»، وَقَالَ:

شَعْبَةً: وَقَالَ مَرَّةً: «أَعُوذُ بِاللَّهِ».

5 - Hazreti Enes'ten rivâyet edildiğine göre: Geçen hadisin bir rivâyetinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

– “Ey Allah’ım gerçekten sana sığınırım.”

Şu’be;

Abdülaziz bir defasında:

“Allah’a sığınırım.” diye rivâyet etti, dedi. ^[27]

۶ - عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنِّي

مَعِيَ الْخُشُوفُ مُخْتَصِرَةٌ، فَإِذَا أَنِّي أَخَذْتُكُمْ الْخَلَاءَ فَلْيَقُلْ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ

الْحُبِّ وَالْحَبَائِثِ».

6 - Zeyd bin Erkâm radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Gerçekten şu (hurma dalından örülmüş) helâlarda (şeytanlar) hazır bulunur. Sizden biriniz helaya geldiği vakit şeytanlar ve pisliklerden Allah’a sığınırım desin.” ^[28]

İZAH

Hadis metninde geçen “huşuş” kelimesi aslında hurma ağacı topluluğuna denir. Medine’de hususi helâlar yapılmadan önce hurma ağacı topluluğu arasına abdest bozulurdu, sonradan hurma dalından yapılmış helâyâ da huşuş denildi. (Avn’-ul-Ma’bdud c. 7, s. 6)

4 - ABDEST BOZARKEN KIBLEYE DÖNMENİN KERAHATİ

v - عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قِيلَ لَهُ: لَقَدْ عَلَّمَكُمْ نَبِيُّكُمْ كُلَّ شَيْءٍ

حَتَّى الْخِرَاءَةِ. قَالَ: أَجَلْ لَقَدْ نَهَانَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِمَاءٍ أَوْ بَوْلٍ، وَأَنْ لَا نَسْتَجِبَ بِالْيَمِينِ، وَأَنْ لَا يَسْتَجِبَ أَحَدُنَا بِأَقْلٍ مِنْ ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، أَوْ نَسْتَجِبَ بِرَجْعٍ أَوْ عَظْمٍ.

7 - Selmân radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Selmân’a (Yahudiler tarafından) Peygamberiniz size helâda oturma şekline varıncaya kadar her şeyi öğretti, denildi. O da evet, Peygamberimiz büyük ve küçük abdest bozarken kibleye karşı dönmemizi yasak etti. Sağ elle temizlenmememizi, üçten az taşla temizlik yapmamamızı (insan pisliği) hayvan pisliği ve kemikle temizlenmememizi de öğretti diye cevap verdi.

[29]

İZAH

Bu hadis-i şerifte abdest bozarken, ön ve arkamızı kibleye karşı çevirmemizin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından yasaklandığı bildiriliyor. Bu yasağın yalnız kırdâ mı, yoksa hem kırdâ, hem de evlerde mi olduğu konusu Ashab-ı kirâm arasında ayrı ayrı yorumlanmıştır. Abdullah bin Ömer, Şabi, İmam Mâlik ve Şâfiî hazretlerine göre bu yasak yalnız kırlara aittir. Ebû Eyyûb ve Süfyan Sevrî ise bu yasak hem kırdâ, hem de evlerde bulunan helâlara şumullüdür dediler. Hattabi Merhum da bu yasağın kırlara ait olduğu görüşündedir. Çünkü onüç nolu hadiste Hz. Câbir’in, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in vefatından bir sene önce helâda kibleye karşı döndüğünü gördüm” diye rivâyet ettiği hadis ile, bu hadisleri telif etmek ancak böyle mümkündür diyor. Hanefî mezhebine göre

hem evlerdeki helâlarda, hem de kırlarda büyük ve küçük abdest bozarken kibleye karşı dönmek tahrimen mekruhtur. (el Menhel c. 1, s. 39-40-41)

٨ - عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ بِمَنْزِلَةِ الْوَالِدِ أَعْلَمُكُمْ، فَإِذَا أَنَى أَحَدُكُمْ الْغَائِطَ

فَلَا يَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ وَلَا يَسْتَنْدِرُهَا وَلَا يَسْتَقْبِلُ بِجَنِينِهِ»، وَكَانَ يَأْمُرُ بِتَلَاةٍ

أَحْجَارٍ، وَيُنْهَى عَنِ الرُّؤْيِ وَالرِّمَّةِ.

8 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ben sizin babanız yerindeyim size (gereken herşeyi) öğretiyorum. Sizden biriniz abdest bozmaya gittiğinde önünü ve arkasını kibleye çevirmesin, sağ eliyle de taharetlenmesin.”

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem üç taş kullanmayı emreder, kemik parçası ve hayvan pisliğiyle silinmekten nehy ederdi.^[30]

٩ - عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَوَاةٌ قَالَ: «إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ

بِغَائِطٍ وَلَا بَوْلٍ، وَلَكِنْ شَرُّ قَوْمٍ أَوْ غَرَبُوا»، فَقَدِمْنَا الشَّامَ فَوَجَدْنَا مَرَاجِصَ

لَدَى بَيْتِ قَبِيلِ الْقِبْلَةِ، فَكُنَّا نَتَعَرَّفُ عَنْهَا وَنَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

9 - Ebû Eyüb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre;

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Helâya vardığınızda büyük abdest bozarken de küçük abdest bozarken de kibleye dönmeyin, lakin doğuya veya batıya dönün.”

“Ebû Eyyûb diyor ki: Biz Şam'a geldiğimizde kibleye karşı yapılmış tuvaletler bulduk, oralarda (hacet anında) yan döner (bundan dolayı) Allah'a istiğfar ederdik.^[31]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ümmetini terbiyede, onların babaları durumunda idi.

Bir baba oğluna, bir anne kızına, terbiye hususunda her şeyi öğrettiği gibi, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem de ümmetine her şeyi öğretirdi.

Hadis-i şerifte, ya şark'a veya garb'a dönün buyruluyor. Bu emir kible, doğularına veya batılarına gelmeyenler içindir. Kible doğularına veya batılarına gelenler ise yönlerini başka tarafa çevireceklerdir.

١٠- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ أَبِي مَعْقِلٍ الْأَصْدِيِّ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَتَيْنِ بِبُزْلٍ أَوْ خَائِطٍ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَأَبُو

زَيْدٍ هُوَ مَوْلَى بَنِي ثَعْلَبَةَ.

10 - Ma'kıl bin Ebû Ma'kıl el-Esedî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o demiştir ki:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi büyük ve küçük abdest bozarken iki kibleye (Kâ'be ve Mescid-i Akse) dönmekten nehyetti. [32]

١١- عَنْ مَرْوَانَ الْأَصْفَرِ قَالَ: رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ أَخَا زَوْجَتِهِ مُسْتَقْبِلَ

الْقِبْلَةِ ثُمَّ جَلَسَ يَتَوَلَّى إِلَيْهَا، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَلَيْسَ قَدْ نُهِىَ

عَنْ هَذَا؟ قَالَ بَلَى، إِنَّمَا نُهِىَ عَنْ ذَلِكَ فِي الْقَضَاءِ، فَإِذَا كَانَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ

الْقِبْلَةِ شَيْءٌ يَسْتَرْكُ فَلَا بَأْسَ

11 - Mervân'ül-Asfar'dan rivâyet edildiğine göre o şöyle demiştir:

İbn-i Ömer'i, devesini kibleye karşı çökertip sonra kendisi de çömelerek aynı tarafa bevlederken gördüm.

– Ey Abdurrahman'ın babası böyle (kibleye karşı bevletmen) yasak değil mi? dedim.

– Evet, kırdı bu yasaklandı ancak kible ile aranda bir sütre olursa Mahz ru yoktur, dedi.

İZAH

Hadis metninde geçen Rahile, erkek olsun di i olsun binmek için kullanılan deveye denir. (Avn’ l-Ma’bud c. 1, s. 7)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Medine’ye hicret ettikten sonra bir buçuk sene kadar Kudüs’e karşı dönerek namaz kıldı. Bil here Kâ’be’ye dönmesi emredildi. Bir müddet için de olsa, Müslümanlara kible olan Mescid-i Aksa’nın hürmetini muhafaza için, abdest bozarken oraya karşı dönmekten de nehy edilmiştir.

5 - ABDEST BOZARKEN KIBLEYE KARŞI DÖNMEK

١٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: لَقَدْ ارْتَفَعْتُ عَلَى ظَهْرِ النَّبِيِّ قَرَأْتُ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى لَبْتَيْنِ مُسْتَقْبِلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ إِحْدَاهُمَا

12 - Abdullah bin  mer radiyallahu anh’dan:

(Bir gün) evin damına  ıkmı tım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i Mescid-i Aksa tarafına dönük olarak iki kerpiç uzerinde Abdest bozarken gördüm.^[33]

İZAH

Bu hadis-i  erif Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in Mescid-i Aksa’ya dönerek abdest bozduğunu haber veriyor. Halbuki 7 No’lu hadiste Kible’ye dönmekten nehyolunmu tu Bu iki hadis-i nasıl telif edeceği? Yasak cihetini mi, ruhsat cihetini mi kabul edeceğiz?

Yasak cihetini tercih edeceğiz. Çünkü; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sözü ile içi birbiri ile  eli irse sözü tercih edilir. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in içi  ahsına mahsustur. Belki o an için Mescid-

i Akse'ya döndüğü zannolunmuştur veya bir özürden dolayı öyle yapmıştır.
(Halebi Kebir s. 38)

۱۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: نَهَى نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ بِبُيُوتِنَا، فَرَأَيْنَاهُ قَبْلَ أَنْ يُقْبَضَ بِعَامٍ يَسْتَقْبِلُهَا.

13 - Câbir radiyallahu anh'dan:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi abdest bozarken kibleye dönmekten nehyetti. Ancak ben vefatından bir yıl (kadar) önce kendilerinin (küçük abdest bozarken) Kible'ye yöneldiğini gördüm. [\[34\]](#)

6 - ABDEST BOZARKEN ELBİSENİN AÇILMASI

۱۴- عَنْ ابْنِ عُمرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ

حَاجَةً لَا يَرْفَعُ نَوْبَهُ حَتَّى يَلْبَسَ مِنَ الْأَرْضِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عَبْدُ

الْإِسْلَامِ بْنُ حَزْبٍ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَهُوَ ضَعِيفٌ.

14 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz abdest bozacağı vakit yere yaklaşmadan (ayakta) elbisesini toplamazdı (açmazdı). [\[35\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak istediğinde, aşağıya eğilip yere yaklaşmadan elbisesini toplamazdı. Çünkü; ayakta açılmak başkalarının görmesine sebep olabilir. Bilhassa duvarları veya sütresi yüksek olmayan yerlerde de sakıncalıdır.

7 - ABDEST BOZARKEN KONUŞMANIN KERAHETİ

١٥- حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يَخْرُجُ الرَّجُلَانِ يَضْرِبَانِ الْعَائِطَ كَاشِفَيْنِ عَنْ عَوْرَتَيْهِمَا يَتَحَدَّثَانِ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ» قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا لَمْ يُسْنِدْهُ إِلَّا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَارٍ.

15 - Ebû Said radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim:

“İki kimse konuşarak ve avet yerleri açık olarak birlikte abdest bozmağa çıkmasınlar. Çünkü Allah Teâlâ böyle bir duruma gazap eder.” [36]

İZAH

Hadis metninde geçen “yadribâni”, gelirler, giderler demektir. Burada abdest bozarlar, anlamında kullanılmıştır. Tercümede her iki manâya işaret edilmiştir. Mü'minin kendi avret yerini açması haram olduğu gibi, başkasının avret yerine bakması da haramdır. Kendi avret yerini açan ve başkasının avret yerine bakanlar haram işlemiş olurlar. Bu sebeble Rabbimizin gazabına çarpılırlar. Helâda iken dışarıda olan kimse ile konuşmak mekruhtur. Çarşı helâlarında küçük abdest bozanların hem konuşup hem de abdest bozdukları her zaman görülen gayri edebî hallerdendir. Sahrada tamamen açılıp büyük abdest bozanların durumu daha da ağırdır.

8 - KÜÇÜK ABDEST BOZARKEN SELAM ALINIR MI?

١٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبُولُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهِ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَزِيَادِي عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَغَيْرِهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبِعَهُ ثُمَّ رَدَّ عَلَى الرَّجُلِ السَّلَامَ.

16 - İbn-i Ömer radıyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem küçük abdest bozarken bir adam çıkageldi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'e selam verdi de Peygamberimiz selâmı almadı. [\[37\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki:

İbn-i Ömer ve başkasından şöyle rivâyet olundu:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Teyemmüm etti sonra o kimsenin selamına mukabelede bulundu.

İZAH

Abdest bozan insana selâm verilmez. Çünkü; selâm Rabbımızın (c.c) isimlerinden bir isimdir.

Selâm vermek sünnet, almak ise vaciptir. Görülüyor ki selâmı vermek de almak da bir ibadettir. Abdest bozarken ibadet yapılamayacağına göre abdest bozana selam da verilemez. Faraza birisi abdest bozan birine selam vermiş olsa, Mü'min ihtiyacını gördükten sonra ve'aleykümüsselam, diye ona cevap verir.

Su bulunan yerde kullanmaya gücü yetenin teyemmüm etmesi caiz değildir.

Hanefîlere göre, başkasına ait bir cenazenin namazına iştirak için abdest aldığı anda yetişemeyeceğinden korkan kimse hemen teyemmüm edip yetişebilir.

Bayram namazına yetişemeyeceğinden korkan kimse de teyemmüm edip Bayram namazını kılabilir. (Mealim'üs-Sünen c. 1, s. 25)

Şâfiî'ye göre, hapis olan kimse su ile abdest almaya imkân bulamazsa namazlarını teyemmüm ile kılar, su bulunca teyemmümle kıldığı namazları iade eder. (Mealim'üs-Sünen c. 1, s. 25) İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdest bozduğu vakit su bulunan yerde, teyemmüm etmesinden bu hükümler çıkarılmıştır.

١٧- عَنْ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُتَيْبَةَ: أَنَّهُ أَمَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

يَبُولُ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهِ حَتَّى تَوَضَّأَ، ثُمَّ اغْتَسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ: «إِنِّي

تَرَاهُ أَنْ أَدْعُكَ اللَّهُ، تَعَالَى دُعَاؤُهُ، إِلَّا عَلَى طَهْرٍ» أَوْ قَالَ: «عَلَى طَهَارَةٍ».

17 - Muhacir Halil bin Gunfuz radiyallahu anh'dan: Bu zat, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem küçük abdest bozarken yanına geldi ve selâm verdi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem selâmını almadı. Abdestini aldıktan sonra özür diledi ve “taharetsiz (temizliksiz) Aziz ve Celil olan Allah’ı anmayı hoş görmedim.” buyurdu veya (Tuhrun) yerine “alâ taharetin” dedi.^[38]

İZAH

Hiç kimsenin gönlünü kırmak istemeyen Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem selâmının alınmadığı zannına kapılma ihtimali olan Muhacir bin Gunfuz’dan özür dileyerek hem onun gönlünü almış, hem de temizliksiz Allah’ı zikretmeyi hoş görmedim, buyurarak daima taharet üzere bulunmasını talim etmiş oldu. İnsan abdestsiz Allah’ı (c.c) anamaz. Anar, fakat, abdestli anmak daha iyidir. Abdestsiz ezbere Kuran okunabilir, Kur’an dinlenebilir, selâm alınır ve verilir, ama Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem henüz abdest bozarken selâm verildiği için selâmı iade etmemiştir. (Bezlül Mechûd c. 1, s. 48)

9 - ABDESTSİZ KİMSENİN ALLAH’I ANMASI

١٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْكُرُ

اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ.

18 - Aişe radiyallahu anh'dan:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her halinde Allah’ı zikrederdi.^[39]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Rabbımızın (c.c) zikrinden gafil olduğu bir zaman yoktu. Her an için huzur halinde idi. Gece ve gündüz daima abdestli bulunurdu. Abdestsiz olduğu zaman da yaratanımızın zikrini ihmal etmezdi.

17 no'lu hadisle bu hadis arasında çelişme var gibi görülüyorsa da aslında hiç de çelişme yoktur.

Çünkü; 17 no'lu hadis evlâ olanı öğretiyor. Bu hadis ise caiz olanı bildiriyor. Öyle ise evlâ olan her vakit abdestli bulunmaya gayret etmektir. Abdestli bulunamadığı vakitlerde de Rabbımızın zikrinden gafil olmamaktır. (Bezl'ül Mechûd c. 1, s. 26)

10 - ÜZERİNDE ALLAH ADI BULUNAN YÜZÜKLE HELÂYA GİRMEK

١٩- عَنْ أَنَسٍ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ وَضَعَ

خَاتَمَهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ، وَإِنَّمَا يُعْرَفُ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ زَيْدِ

بْنِ سَعْدٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّخَذَ

خَاتَمًا مِنْ وَرَقٍ ثُمَّ أَلْفَاهُ. وَالْوَلَهُمْ فِيهِ مِنْ هَمَامٍ، وَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا هَمَامًا.

19 - Enes radiyallahu anh'tan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem helâ'ya gireceği vakit yüzüğünü (çıkartır) bir yere kordu.^[40]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis münkerdir. Ancak İbn Cüreyc'in Ziyad b. Sa'd tariki ile Züri'den onun da ... Enes'ten nakledilen şu rivâyet maruftur: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gümüşten bir yüzük takardı sonra onu attı.

Bu rivâyetteki “vehim” Hemmam'dandır. Çünkü bu hadis-i şerifi sadece Hemmam rivâyet etti.

İZAH

Bu hadis-i şerif, yanında Allah, Peygamber, Melek ismi bulunan bir kimse tuvalete gitmek isterse onu çıkarıp ondan sonra girmesinin mendûb olduğuna delalet eder. Eğer zaruretsiz bunlarla girerse mekruh işlemiş olur. Ama Kur'an-ı Kerim'le veya bazı ayetlerle helâyâ girmek haramdır. Dışarıya bıraktığında, Kur'an'ın çalınmasından korkulursa, veya üstü muşambalanmış olursa bu Mahzûr ortadan kalkar. Ayrıca korku durumunda Kur'an'ın üstü örtülerek veya cebe konularak gizlenmesi gerekir. Dört mezhebin görüşü böyledir. (El-Menhel c. 1, s. 75)

11 - İDRARDAN TEMİZLENME

٢٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى

قَبْرَيْنِ فَقَالَ: «إِنَّهُمَا يُعَلَّيَانِ وَمَا يُعَلَّيَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا هَذَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ

مِنَ الْقَوْلِ، وَأَمَّا هَذَا فَكَانَ يَنْشِي بِالْثَّيْبَةِ»، ثُمَّ دَعَا بِسَيْبٍ وَطَلَبَ فَشَقَّهُ

بِائْتَيْنِ، ثُمَّ غَرَسَ عَلَى هَذَا وَاحِدًا وَعَلَى هَذَا وَاحِدًا وَقَالَ: «لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ

عَنْهُمَا مَا لَمْ يَتَّيَسَّا» قَالَ هَذَا: «يَسْتَتِرُ» مَكَانَ «يَسْتَتِرُهُ».

20 - İbn Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem iki kabre rastladı, “Dikkat ediniz! Bu kabirlerin içindekiler azab olunuyorlar ama (halk arasında) büyük (sayılan) günah(lar)dan dolayı değil. Şu (kabrin sahibi) idrarından sakınmazdı, şu da (insanlar arasında) koğuculuk ederdi” buyurdu.

Sonra yaş bir hurma dalı istedi. (Getirdiler) onu ikiye böldü, parçanın birini kabrin birine, öbürünü de diğerinin üstüne dikti ve “Bu dallar kuruyuncaya kadar azablarının hafifletilmesi umulur,” buyurdu.^[41] Râvi Hennad rivâyetinde sakınmazdı (yestenzihü) yerine örtünmezdi (yestetiru) demiştir.

İZAH

Rabbımız peygamberlere mucize vermiştir. Onunla kabirdeki ölülerin ne durumda olduğunu bilirler.

Peygamberlerin ümmetleri arasından keramete ermiş olanlar da, ölülerin durumunu bilebilirler.

İşte Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bu iki kabirde yatanların durumuna muttali olmuş ve onların azab olunduklarını haber vermiştir.

Aslında söz taşımak haramdır. İdrar ise büyük pisliklerdendir. Ama bunlar, insanlar arasında küçümsenir. Bu iki kabrin sahiblerinin bu yüzden azab olundukları bildirilerek, bunların küçümsenecek günahlar olmadığı, sonuç itibarı ile her ikisinin de kabir azabına sebep olacakları bildirilmiştir.

Kabir üzerine yaş bir hurma dalının, ikiye bölünerek dikilip, bunlar yaş bulunduğu müddetce azablarının hafiflemesi umulur buyrulmasına gelince:

Alemde her ne varsa, hal dili ile Rabbımızı tesbih ederler, bilhassa yaş otların ve yaş ağaçların tesbihi devamlıdır. Kabirler üzerinde bulunan yaş ot ve ağaçların tesbihi sebebi ile altındaki ölülerin azabı hafifletilir. (Bezl'ül-Mechûd c. 1, s. 55) İşte bunun içindir ki, kabristanlarda bulunan yaş ot ve ağaçları koparmak yolmak, kesmek mekruhtur. Bu hadis-i şerif; ehl-i sünnet için kabir azabının varlığına naklî delildir.

٢١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ قَالَ:

«كَأَنَّ لَا يَشْتَرِي مِنْ بَرٍّ» وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ «يَشْتَرِي»

21 - İbn Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den geçen hadisin manâsı rivâyet olunarak “İdrarından sütreye riayet etmezdi (gizlenmezdi) dedi.” Ebû Muaviye rivâyetinde:

“Sakınmazdı,” dedi.^[42]

İZAH

Bu hadisin rivâyetlerinden biri küçük abdest bozarken idrarından korunmazdı veya o esnada tesettüre riayet etmezdi manasında “la yestetiru min bevlihi” şeklinde rivâyet edilmiştir.

Diğer bir rivâyette ise:

– Ufak abdestte üstünü başını idrardan sakınmadı manasını ifade eder. “la yestenzihu min bevlihi” şeklinde gelmiştir. Bu iki rivâyet de manâ itibariyle uygundur. Abdest bozarken avret mahallini açmak haram olduğu gibi idrar sıçratmak da sakıncalıdır.

٢٢- عَنْ غَيْدِ الرُّخَمِيِّ بْنِ حَسَنَةَ قَالَ: إِنِّي طَلَقْتُ أَنَا وَعَنْزُرُو بْنُ

الْعَاصِرِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَرَجَ وَمَعَهُ ذَرَقَةٌ ثُمَّ اسْتَتَرَ بِهَا

ثُمَّ بَالَ، فَقُلْنَا: أَنْظِرُوا إِلَيْهِ يَبُولُ كَمَا تَبُولُ الْمَرْأَةُ، فَسَمِعَ ذَلِكَ فَقَالَ: «أَلَمْ

تَعْلَمُوا مَا لَقِيَ صَاحِبُ بَنِي إِسْرَائِيلَ؟ كَانُوا إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَوْلُ قَطَعُوا مَا

أَصَابَهُ الْبَوْلُ مِنْهُمْ فَكَتَبَهُمْ فَعَذَّبَ فِي قُبْرِهِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ مُنْصَوِّرٌ: عَنْ أَبِي زَائِلٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى فِي هَذَا

الْحَدِيثِ قَالَ: «جَلَدَ أَحَدِهِمْ» وَقَالَ عَاصِمٌ عَنْ أَبِي زَائِلٍ، عَنْ أَبِي

مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «جَسَدَ أَحَدِهِمْ».

22 - Abdurrahman bin Hasene radiyallahu anh'den rivâyete göre:

– Ben ve Âmr İbn'ül-As Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e gittik. Elinde Deraka (deriden yapılmış kalkan) ile çıktı, onunla örtünerek küçük abdestini bozdu. (Biz kendi aramızda) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bakın (sakınarak) kadınlar gibi bevlediyor dedik. Söylediklerimizi işitti ve bize:

“İsrail oğullarının arkadaşının başına geleni bilmiyor musunuz? Onların elbiselerine idrar bulaşınca idrar dokunan yeri keserlerdi. (Arkadaşları bu titizlikten) Onları nehyetti de kabrinde azabolundu,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki:

Mansur, Ebû Vâil'den o da Ebû Musâ'dan şu hadisin rivâyetinde “Onlardan birinin derisine idrar bulaşmış” demiştir.

Asım ise, Ebû Vâil'den ve O'da Ebû Musâ'dan O'da Rasûlullah'tan rivâyet ederek: “Onlardan birinin cesedine” idrar bulaşmış, demiştir. [\[43\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif haramı terk etmek isteyenlere mani olup, haramda ısrarlarına sebep olanların azap olunacağını haber veriyor. İsrail oğullarında geçen bir vak'a buna misâl teşkil ediyor. İdrarın büyük pisliklerden olduğunu bilip ondan temizlenenlere mani olanlara da azap olunacaktır. Mani olanlara azap olunursa, kendi iradesiyle temizlenmeyenlere de kabirde azap olunacağı tabîdir.

Hadisin bir rivâyetinde, “onlardan birinin derisine idrar bulaştığı zaman” diye rivâyet edildiği halde, diğer rivâyetinde “onlardan birisinin cesedine idrar bulaştığı zaman” diye rivâyet edilmiştir.

12 - AYAKTA KÜÇÜK ABDEST BOZMAK

۲۳- عَنْ حَدِيثِهِ قَالَ: أَمَرْتُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِبَاعَةَ

أَن يَقُولَ قَائِلًا، ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ

سُؤْدَدٌ: قَالَ: فَلَمَحَبْتُ أَتْبَاعَهُ فَلَمَعَانِي خُفَيَّ كُنْتُ عِنْدَ عَقِيهِ

23 - Huzeyfe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir kavmin çöplüğüne gelerek ayakta idrarını yaptı, sonra su istedi ve mestlerinin üstüne mesh etti. [\[44\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ufak abdest bozarken daima otururdu. Ayakta abdest bozmazdı. Bu sefer de ise çömelecek temiz bir yer

bulamamış olmasından veya Ebû Hureyre'den rivâyet edildiğine göre, sırtında bulunan bir ağrıdan dolayı ayak üstü abdest bozmuştur.

İmâm-ı Şâfiî:

– Araplar arasında bel ağrısı bulunanların, ayakta idrar yaparlarsa tedavi olacağı yayılmıştı diyor.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem idrarını devamlı oturarak yaptığı halde ağrı veya başka bir zaruret dolayısı ile nadiren ayakta yaptığı da olmuştur. (Bezl'ül-Mechûd c. 1, s. 63)

13 - KİŞİNİN GECE BİR KABA İDRARINI YAPMASI

٢٤ - عَنْ حَكِيمَةَ بِنْتِ أُمِّمَةَ بِنْتِ رُقَيْقَةَ، عَنْ أُمِّهَا أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ

لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْحٌ مِنْ عِيدَانٍ تَحْتَ سَرِيرِهِ يَبُولُ فِيهِ بِاللَّيْلِ.

24 - Hukeyme bint-i Ümeymete bint-i Rukayka'nın annesinden rivâyete göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sedirinin altında hurma ağacından bir kap vardı, bazı geceleri ona küçük abdest bozardı. ^[45]

İZAH

İdrarın bir kapta toplanması doğru değildir. Ancak hasta olanların, helâyâ kadar gitmeye durumu müsaid olmayanların, bunu yapmalarına cevaz verilebilir. Aksi halde herhangi bir zaruret olmaksızın bunu yapmak anlamsızdır.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bazı geceleri idrarını böyle bir çanakta biriktirmesi Medine'de evlerde, hususî helalar yapılmadan önceki günlere ait olsa gerektir. Veya rahatsız olup dışarıya gitme imkânı bulamadığı geceler böyle yapmış olması muhtemeldir.

Hadis metninde geçen “aydan”, hurma ağacı demektir, dalları soyuk uzun hurma ağacına denir. (Bezl’ül-Mechûd c. 1 s. 65)

14 - KÜÇÜK ABDEST BOZMANIN YASAKLANDIĞI YERLER

٢٥- عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «اتَّقُوا اللَّاعِنِينَ». قَالُوا: وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الَّذِي

يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ ظِلِّهِمْ».

25 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “lânete sebep olacak iki (şey) den sakının” buyurdu. Onlar da “O, iki şey nedir ey Allah’ın Rasûlü” dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “İnsanların yoluna ve gölgelere abdest bozmaktır.” buyurdu.^[46]

İZAH

İnsanların en şerlileri insanlara zararlı olanlarıdır. Yollar herkesin gelip geçtiği yer olduğu için, oraya abdest bozanlar her geçeni iğrendirmiş ve her geçenin tiksiniş kötü söz söylemesine sebep olmuş olur. Bundan dolayı yollara abdest bozmak lânete sebep olan hallerden birisidir.

Gölgeler de herkesin istifade ettiği, altında dinlendiği nimetlerdir.

Gölgelere abdest bozanlar, orada dinlenmek isteyen herkesin tiksiniş kötü söz söylemesine ve lanetine sebep olur. Ne acıklı durumdur ki, pislenmemiş bir yol, kirlenmemiş bir pınar başı, idrar yapılmamış, bir gölge bulmak güçtür. Bunu yalnız çocuklarımız, değil yaşlılarımız da yapmaktadır. Hele mesire yerlerinde, pınarbaşları sarhoşların içki kokusu ve şişe kırığından, gölgeler de pislik kokusundan varılacak gibi değildir. Bu gibi çirkin işlerden sakınmalı, lânete uğramaktan korunmalıyız. Lâineyn: Lânete sebep olduklarından mecaz olarak lânet edici denilmiştir. Bir de lânet edici, ism-i

fail ise de Mel'un manâsında kullanılmıştır. Bu iki şeyi yapanlara halk lânet ettiği için lânet bu ikiye nisbet edilmiştir. (Bezî'ül-Mechüd c 1, s. 68)

٢٦- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«اتَّقُوا الْمَلَائِكَةَ الثَّلَاثَةَ: الْبَرَّازَ فِي الْمَوَارِدِ، وَقَارِعَةَ الطَّرِيقِ، وَالظِّلَّ».

26 - Muaz İbn-i Cebel radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Lânete sebep olacak üç yerden sakının: Su arklarına, yol ortasına ve gölgeye abdest bozmaktan” buyurdu. [47]

İZAH

Hadis metninde geçen “mevârid, mevrîd” kelimesinin çoğuludur. Mevrîd, su mecrası demektir. Bu hadis-i şerif arklara, çaylara, ırmaklara ve nehirlere abdest bozmaktan sakındırmaktadır.

15 - YIKANILAN YERE KÜÇÜK ABDEST BOZMAK

٢٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَا يَتَوَلَّى أَحَدُكُمْ فِي مُسْتَحْتَمِهِ ثُمَّ يَنْتَبِلُ فِيهِ» قَالَ أَحْمَدُ «ثُمَّ

يَتَوَضَّأُ فِيهِ، فَإِنَّ عَامَّةَ الْمُسَوَّاسِ مِثْلُهُ».

27 - Abdullah bin Muğaffel radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Biriniz gusul yerine idrar yapıp sonra da orada yıkanmasın. Çünkü vesveselerin çoğu ondan gelir.”

Ahmed şöyle dedi: Sonra da orada abdest alır, gerçekten vesveselerin çoğu ondandır. [48]

İZAH

Hadis metninde geçen müsteham, sıcak su demektir. Hamam sıcak su (Hamim) ile yapıldığı için gusulhanelere bu isim verilmiştir.

Gusulhanelere idrar yapmak insana vesvese bırakır. Çünkü idrarın üstüne sıçradığı fikri zihnine yerleşir. Bu onun için psikolojik bir hal alır. Sonunda kendisini vesveseden kurtaramaz. Yıkanır, temizlenmedim düşüncesi ile tekrar yıkanır.

Hadiste geçen “Sümme” te’kid ve hayret manâsında kullanılırsa, biriniz gusül ettiği yere idrar yapıp, sonra da orada nasıl gusül eder abdest alır. Evlerde banyoda delik olsa da idrar yapmak yine de sakıncalıdır manâsına gelir.

۲۸- عَنْ حُمَيْدِ الْحِمَيرِيِّ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: لَقِيتُ رَجُلًا

صَحِبَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا صَحِبَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَمْسُحَ أَحَدُنَا كُلُّ يَوْمٍ أَوْ يَبُولَ فِي مَغْتَسِلِهِ .

28 - Humeydü'l-Himyerî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Ebû Hüreyre gibi sohbet etmiş birine rastladım. O zat şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

Bizden birinin her gün taranmasını veya yıkandığı yere küçük abdest bozmasını yasakladı.^[49]

İZAH

Saç ve sakalı bulunan kimse her gün taranır, din kardeşlerinin yanına acaip kıyafetle çıkmaz.

Kibir için durmadan taranan, her gün kıyafet değiştiren her saat makyaj yapanların bu hali temzilik için değil gösteriş ve kibir içindir. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin yasak ettiği sık taranma böbürlenmeye götüren gösterişe hizmet eden taranmadır.

16 - DELİĞE İDAR YAPMANIN YASAKLANMASI

٢٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى

أَنْ يُبَالَ فِي الْخُجْرِ قَالَ: قَالُوا لِفَقَادَةٍ: مَا يُكْرَهُ مِنَ الْبُؤْسِ فِي الْخُجْرِ؟

قَالَ: كَانَ يُقَالُ: إِنَّهَا مَسَاكِنُ الْجِنِّ.

29 - Abdullah bin Sercis radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; deliklere küçük abdest bozmayı yasakladı. Katade'ye -radıyallahu anh-

Deliklere idrar yapmak niçin mekruhdur denildi? Katade de:

– O, delikler cinlerin meskenleri deniliyor cevabını verdi. [\[50\]](#)

İZAH

Guhr: Delik demektir. Duvar deliği, ağaç kovuğu tarlalarda bulunan küçük böcek delikleri bu cümledendir. Bu gibi deliklere idrar yapmaktan nehy edilişin hikmeti, bu delikler cinlerin meskeni ve zararlı böceklerin bulundukları yerler olduğu içindir. Bunlardan bir zarar gelmesine meydan bırakmamak için oralara idrar yapmaktan nehy edilmiştir.

17 - HELÂDAN ÇIKINCA OKUNACAK DUA

٣٠- حَدَّثَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْغَائِطِ قَالَ: «عَفِّرَانِي».

30 - Aişe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre,

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem helâdan çıktığı vakit:

“Ey Rabbım Mağfiretini isterim.” derdi. [\[51\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz helâdan çıkarken “Gufraneke” derdi. Sebebi; Rasûlullah Efendimiz devamlı zikir halinde idi, helâda zikredemediği için, bunu noksanlık kabul ediyor, ona istiğfarda bulunuyordu.

18 - TAHARETLENİRKEN SAĞ ELİ KULLANMA

۳۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا بَالَ أَخَذَكُمْ فَلَا تَمَسْ ذِكْرَهُ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا

يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ، وَإِذَا شَرِبَ فَلَا يَشْرِبُ نَفْسًا وَاحِدًا».

31 - Abdullah bin Katade'nin babası Katade radiyallahu anh'dan nakline göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz küçük abdest bozarken erkeklik uzvuna sağ eli ile dokunmasın. Helâyâ gittiği vakit sağ eli ile silinmesin, (bir şey) içerken de tek solukta içmesin.” [\[52\]](#)

İZAH

Sağ el yemek ve içmek için, sol el de temizlik için kullanılır. Sol eli olmayanlar tabii sağ el ile temizlenmeye mecburdurlar.

Tek solukta su içmenin Mahzûru sıhhat yönündendir. Çünkü su tek solukta içilince bardağa solunur. Bardağa solumaksa mikropların suda toplanmasına, mideye daha çabuk inmesine sebep olur.

۳۲- حَدَّثَنِي حَفْصَةُ رَوْحُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْعَلُ يَمِينَهُ لَطْفَامِهِ وَشَرَابِهِ وَتَبَاتِهِ، وَيَجْعَلُ

شِمَالَهُ لِمَا سِوَى ذَلِكَ.

32 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zevcesi Hafsa radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sağ elini yemek içmek ve elbisesi için, sol elini de bunların dışındaki işler için kullanırdı.

٣٣- عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلِيَّةَ قَالَتْ: كُنْتُ يَدُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيُمْنَى لِطَهْرِهِ وَطَعَامِهِ، وَكُنْتُ يَدَهُ الْيُسْرَى لِخَلَائِهِ وَمَا

كَانَ مِنْ أَدَى.

33 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sağ eli temizliği ve yemeği için, sol eli de helâsı, vücudunda ve elbisesinde olan pisliği temizlemek içindi. ^[53]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elbisesi ve vücuduna bulaşan yıkanması gereken her şeyi sol elini kullanarak yıkardı.

٣٤- عَنْ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَلِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَغْنَاهُ.

34 - Aişe radiyallahu anha'dan: Bir önceki hadisle aynı manâda rivâyet olunmuştur.

19 - HELÂDA ÖRTÜNMEK

٣٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ

اِتَّخَذَ فَلْيُوتِرَ، مَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَحْسَنَ، وَمَنْ لَا فَلَا خَرَجَ، وَمَنْ اسْتَجْتَمَرَ

فَلْيُوتِرَ، مَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَحْسَنَ، وَمَنْ لَا فَلَا خَرَجَ، وَمَنْ أَكَلَ فَمَا تَخَلَّلَ

فَلْيَلْفِظْ، وَمَا لَكَ بِلسَانِهِ فَلْيَتَلَعَّ، مَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَحْسَنَ، وَمَنْ لَا فَلَا

خَرَجَ، وَمَنْ أَتَى الْعَاظِمَةَ فَلْيَسْتَسِرَّ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ إِلَّا أَنْ يَجْتَمِعَ كَيْبًا مِنْ زَهْلٍ

فَلْيَسْتَذِبرْهُ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يُلْعَبُ بِمَقَاعِدِ بَنِي آدَمَ، مَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَحْسَنَ

وَمَنْ لَا فَلَا حَرَجَ»

35 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kim sürme çekerse tek yapsın, kim böyle yaparsa güzel yapmış olur. Yapmayana ise günah yoktur. Kim (Oturarak temizliğinde) taş kullanırsa tek yapsın, kim taş kullanırsa güzel yapmış olur. Yapmayana ise günah yoktur. Kim ki; bir şey yer, ve dişini kurcalarsa dişinden çıkanı atsın, diline bulaşanı yutsun, kim böyle yaparsa güzel yapmış olur. Kim de böyle yapmazsa güçlük yoktur. Kim helâya giderse örtünsün, örtecek bulamazsa kum yığarak arkasını ona dönsün. Çünkü şeytan Adem Oğlu'nun oturağı ile oynar. Kim bunu (kumu yığmayı) yaparsa güzel yapmış olur, kim de yapmazsa herhangi bir günahı yoktur.” [54]

İZAH

1 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz sürme kullanırdı, her akşam yatarken sürmedanlık içindeki mil ile üç kere bir gözüne üç kere de diğer gözüne sürme çekerdi. Sürme kullanmak ve onu tek yapmak sünnete uygun bir davranıştır. Sürme kullanmayana veya sürme kullanıp tek yapmayana bir vebal olmadığı da hadis-i şerifte bildirilmiştir.

2 - Büyük abdestten temizlenirken sudan önce taş kullanan kimsenin üç taş kullanması Rasûl-i Ekrem'in sünnetine uygun bir davranıştır. Taş kullanır da üç taş, bulamaz veya su kullandığı halde hiç taş kullanamazsa bunda da bir günah olmadığı açıklanmıştır.

3 - Yemek yiyen kimsenin dişi arasındaki kırıntıları çıkarıp atması, ve de diline bulaşanı yutması iyidir. Kürdan vesaire ile dişini kurcalamamış veya diline geleni yutmamışsa bunda da bir Mahzûr olmadığı bildiriliyor. Daha önce 6 no'lu hadiste bildirildiği gibi şeytanlar abdest bozma yerinde hazır bulunurlar. O esnada örtünmek ve sütre arkasında durmak şeytanların ve şeytanın vesvesesine uymuşların gözünden korunmuş olur.

20 - TAHARETTE KULLANILMASI YASAKLANMIŞ ŞEYLER

٣٦- عَنْ شَيْبَانَ الْقُتَيْبَانِيِّ أَنَّ مَسْلَمَةَ بْنَ مُخَلَّدٍ اسْتَعْمَلَ زُوَيْفَعَ بْنَ

نَابِثٍ عَلَى أَشْقَلِ الْأَرْضِ، قَالَ شَيْبَانُ: فَسَرْنَا مَعَهُ مِنْ كُزْمٍ شَرِيكٍ إِلَى

عُلَقَمَاءَ، أَوْ مِنْ عُلَقَمَاءَ إِلَى كُزْمٍ شَرِيكٍ - يُرِيدُ عُلَقَمَاءَ - فَقَالَ زُوَيْفَعُ:

إِنْ كَانَ أَحَدُنَا فِي زَمَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَأْخُذُ نِظْرًا

أَخِيهِ، عَلَى أَنْ لَهُ النِّصْفُ مِمَّا يَتَنَمَّ وَكُنَا النِّصْفُ إِنْ كَانَ أَحَدُنَا لَيَطِيرُ لَهُ

النُّصْلُ وَالرَّيْشُ وَالْأَخَرُ الْقَذْحُ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا زُوَيْفَعُ! لَعَلَّ الْحَيَاءَ سَطَطُوا بِكَ بَعْدِي فَأَخْبِرِ النَّاسَ

أَنَّهُ مَنْ عَقَدَ لِحَيْتِهِ، أَوْ تَقَلَّدَ وَثْرًا، أَوْ اسْتَنْجَى بِرَجِيعِ دَابَّةٍ أَوْ عَظْمٍ، فَإِنْ

مُحَمَّدًا مِنْهُ بَرِيءٌ».

36 - Şeybân'el-Kıtbânî ^[55] radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Mesleme bin Muhallet (Mısır'da vali iken) Ruveyfi bin Sâbiti Mısır'ın aşağı tarafına Emîr tayin etti. Şeyban şöyle diyor. Biz Ruveyfi ile Kümu Şüreykten Alkame'ye kadar yahut Alkame'den Kümu Şüreyk'e kadar beraber yürüdük, gittik. Ruveyfi, Alkam şehrine gitmek istiyordu. Ruveyfi diyor ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sağlığında birimiz mâl-i ganimetin yarısı ona, yarısı bana olmak şartı üzerine bir din kardeşinin zayıf devesini (harbte kullanmak üzere) alırdı. (Taksimde) eğer okun demiri, yay, birinin olursa demirlenmemiş ok öbürünün olurdu. Sonra şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana "Ey Ruveyf, benden sonra belki uzun zaman yaşarsın, halka duyur, kim kıvrık olsun diye sakalını yağlar, boynuna nazar için ip veya boncuk takar veya hayvan pisliği ile yahut kemikle temizlenirse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ondan beridir, uzaktır." ^[56]

İZAH

Kümü Şürek, İskenderiye yolu üzerinde bir yerin adıdır. Alkame, Mısır'ın aşağısında bir yerin adıdır. Alkam, Alkame'den başka bir yerin adıdır. Her ikisi de Mısır yakınındadır. Nızv, işten kalmış zayıf deveye denir. Bu hadis-i şerife göre başka bir mü'minin atı devesi, silahı şartlı olarak alınıp harbe çıkılabilir. Eğer ganimet elde edilebilirse yarısı at sahibinin, yarısı da mücahidin olabilir. Evza-î ve Ahmed bin Hanbel hazretleri bu görüştedirler. (Maalim'üs-Sünne c. 1, s. 36) Hadis-i şerifte sakalını top gibi düğümlemek veya kıvırcık yapmaktan atların develerin boynuna ok, boncuk, çaltı nüshası gibi nazarlıklar takmaktan kemik ve hayvanat gübresiyle silinmekten şiddetle sakındırılmaktadır. Çünkü taş, ağaç insanı afetten korumaya yetkili değildir. İnsanı felâketlerden ancak Allah kurtarır. Öyle ise sadece O'na güvenip boncuğa, nazarlığa güvenmemelidir.

۳۷- أَنَّ شَيْبَانَ بْنَ بَيْتَانَ أَخْبَرَهُ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَيْضًا عَنْ أَبِي سَالِمٍ

الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، يَذْكُرُ ذَلِكَ وَهُوَ مَعَ مُرَابِطٍ بِحَضْرَةِ

بَابِ الْيُونِ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: حَضْرَةُ الْيُونِ بِالْفُسْطَاطِ عَلَى حَبْلٍ. قَالَ أَبُو

دَاوُدَ: وَهُوَ شَيْبَانُ بْنُ أُمَيَّةَ، يُكْنَى أَبَا حَذِيفَةَ.

37 - Şiyeym bin Beytan bu hadis-i Ebû Sâlim el-Cîşânî'den o da Abdullah bin Amr'dan naklen Ayyâş'a bildirmiş ki Abdulah bu hadis-i Ebû Salim'e Elyun kapısı kalesinde kendi yanında murabıt iken rivâyet etmiştir. Ebû Dâvud dedi ki: Elyun kalesi Füstad'da bir dağ üzerindedir. Yine Ebû Dâvud dedi ki: Şeyban (Ganabi) Şeyban bin Ümeyyedir. Ebû Huzeyfe diye künyelenmiştir.

İZAH

Elyun: Eski Mısır'ın adıdır. Müslümanlar tarafından feth edildikten sonra Füstad adı verildi. Yemen'de bir şehire de Elyun deniliyordu.

Füstad: Şehir demektir. Mısır'ın bir bölgesine ve Basra'ya da Füstad denilmiştir.

۳۸- أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَتَمَسَّحَ بِعَظْمٍ أَوْ بَنَهِ.

38 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi kemik ve hayvan tezeği ile taharetlenmekten menetti. [57]

٣٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَدِمَ وَقَدْ لَجَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: يَا مُحَمَّدُ إِنَّهُ أَمَّاكَ أَنْ يَسْتَجِرَ بِعَظْمٍ أَوْ ذَوْدَةٍ

أَوْ حُمَمَةٍ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَ لَنَا فِيهَا بَرَقًا. قَالَ: فَتَهَى النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

39 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh'dan: Cin heyeti
Peygamberimizin yanına geldi:

– “Ya Muhammed! Ümmetine kemik, tezek ve kömürle taharetlenmeyi yasak et. Çünkü onları Allah bize rızık kıldı” dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bunlarla taharetlenmeyi yasakladı. [58]

İZAH

Hadis metninde geçen “humâme”, humem kelimesinin müfredi (tekilidir) kömür demektir. Rasûl-i Ekrem’e gelen cin heyeti, hicretten önce Mekke’ye gelmişler ve Nusaybin cinlerinin elçisi olarak huzur-ı Rasûlullah’a çıkmışlardı. Göklerde olan haberi önceleri dinlerken bundan nehy olunmuşlardı. Sebebini araştırmak için geldiler. Peygamberimizi dinledikten sonra iman edip döndüler. (Menhel c. 1, s. 143)

21 - TAŞLA İSTİNCA (TAHARETLENMEK)

٤٠- عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَعَبَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْغَائِطِ فَلْيَتَّخِذْ مَعَهُ بِلَالَةً أَوْ حَجَارَةً

يَسْتَلْبِثُ بِهَا فَإِنَّهَا تُجَرِّئُ عَنَتَهُ».

40 - Aişe radiyallahu anha'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir:

“Biriniz abdesthaneye gittiği vakit kendileri ile silinmek için beraberinde üç taş götürsün. O (üç taş) temizlenmeye kâfidir.” [59]

İZAH

Temizlenmede üç taş kullanmak vacip olan miktarı gösterir. Suyun bulunmadığı yerde üç taşla silinen mü'min vacibi yerine getirmiş olur.

Eğer pislik oturakta dağılmamışsa ve daha fazla silinmeye ihtiyaç göstermiyorsa, üç taş yeter. Eğer etrafa dağılmış ve daha fazla taşla ihtiyaç gösteriyorsa o zaman daha fazla taş kullanır.

Su bulunduğu zaman taşlarla silindikten sonra su kullanmak daha iyidir, fakat bu günkü tuvaletlerde taş kullanmak gibi bir şey mevzubahis değildir.

٤١- عَنْ حُزَيْمَةَ بْنِ سَابِثٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ

الْإِسْطِطَابَةِ فَقَالَ: «ثَلَاثَةُ أَحْجَارٍ، لَيْسَ فِيهَا رَجِيعٌ».

41 - Huzeyme bin Sâbit radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e taharette (kullanılacak taş adedi) soruldu da Peygamberimiz “İçlerinde tezek bulunmayan üç taşla yapılır” buyurdu. [60]

İZAH

Hadis metninde geçen “reci” kelimesi hayvan gübresi (tezek) demektir.

Tezekle taharetlenmek yasaklandığı gibi üzerinde hayvan pisliği bulunan taşlarla da taharetlenmek uygun değildir.

22 - İSTİBRÂ

٤٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَقَامَ

هُمَزُ خَلْفَهُ بِكُوزٍ مِنْ مَاءٍ، فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا هَمَزُ؟» فَقَالَ: هَذَا مَاءٌ تَتَوَضَّأُ

بِهِ. قَالَ: «مَا أَمَرْتُ، كُلَّمَا بَلَغْتَ أَنْ تَتَوَضَّأَ، وَلَوْ فَعَلْتَ لَكُنَّا شَتَّى».

42 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem küçük abdest bozdu. Ömer bin Hattab bir kaptaki su ile arkasında durdu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Bu nedir ya Ömer” dedi. Ömer radiyallahu anha:

– Taharetleneceğiniz sudur dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Her küçük abdest bozuşta su ile taharetlenmekle emrolunmadım. Eğer ben bunu yaparsam (ümmetime) sünnet olur,” buyurdu.” [61]

İZAH

Hadis-i şerifte “taharetleneceğin sudur” sözündeki taharet hem hadesten (abdest) hem de su ile yapılan istinca (taharetlenmek) manalarına gelirse de bu kelime ile su ile yapılan taharetlenmek kastedildiği kanaatine varılmıştır. (Bk. Avnu'l-ma'bûd c. 1, s. 65) Yani ben her küçük abdest bozduktan sonra mutlaka su ile taharetlenmekle emrolunmadım, taşlarla taharetlenebilirim demektir. Bu işi yaparsam ümmet üzerine sünnet olur. Onlara zor gelebilir, anlamındadır.

23 - SU İLE İSTİNCA (TAHARETLENME)

٤٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ

خَائِطًا وَمَعَهُ غُلَامٌ مَعَهُ مِيزَةٌ وَهُوَ أَصْفَرُونا، فَوَضَعَهَا عِنْدَ السِّنْدِيقَةِ فَقَفَى

خَلِجَتُهُ، فَمَخَّرَجَ خَلِجَتَنَا وَقَدْ اسْتَنْجَى بِالْمَاءِ.

43 - Enes bin Mâlik radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir bostana girdi. Yanında, elinde su kabı bulunan bir çocuk vardı. (Hem) o çocuk en küçüğümüzdü. Su kabını Sidir ağacının yanına koydu.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdestini bozdu. Su ile taharetlenip yanımıza geldi.

İZAH

Hadis metninde geçen kelimelerden hait: Etrafı çevrili bostan, bahçe demektir.

Miza: Abdest alacak kadar su alabilecek su kabıdır.

Sidir: Bir ağaçtır. Damarları kurutulup lif olarak hamamlarda kullanılır. İbn-i Raslan; kapı üzerindeki gölgelik ve yağmurluğa da sitre denilir, diyor (Bezl'ül-Mechüde c. 1, s. 186)

Bu hadis, helâda su bulunmadığı vakit yaşça en küçük olan hizmetçinin oraya su götürmesinin caiz olduğuna delalet eder.

Ayrıca su bulunduğu vakit su kullanmanın müstahap olduğuna delildir.

٤٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَزَلَتْ

خَلِيمَ الْأَيْمَةِ فِي أَهْلِ قُبَاءَ (فِيهِ رِجَالٌ يُجْبُونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا) [التوبة: ١٠٨]

قَالَ: «كَانُوا يَسْتَنْجُونَ بِالْعَمَاءِ فَنَزَلَتْ فِيهِمْ هَذِهِ الْآيَةُ».

44 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur. “Şu ayet Kubalılar hakkında indi. “Orada öyle erkekler var ki temizlenmeyi severler!” ” (Tövbe sûresi 108 ci ayet)

Ebû Hüreyre şöyle dedi:

Kubalılar su ile temizleniyorlardı. Bu âyet onlar hakkında indi. [\[62\]](#)

İZAH

Önce silinip sonra da su ile temizlenen Kubalılar Rabbımızın övgüsüne muhatap oldular. Temizliğe dikkat eden mü'minler bu övgüye daima lâayık

olacaklardır.

24 - TAHARETTEN SONRA ELİ TOPRAĞA SÜRMEK

٤٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى

الْخَلَاءَ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فِي ثَوْبٍ أَوْ زَنْجِفَرٍ فَاسْتَنْجَى [قَالَ أَبُو دَاوُدَ: فِي حَدِيثٍ

وَكَيْفٍ] ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ عَلَى الْأَرْضِ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ بِإِنَاءٍ آخَرَ فَنَوَضَّأَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدِيثُ الْأَسْوَدِ بْنِ غَامِرٍ أَكْثَرُ.

45 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre o demiştir ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem helâya gittiğinde çanakta veya küçük kovada su götürürdüm. (Onunla) temizlenirdi.

Ebû Dâvud dedi ki:

Veki'in rivâyetinde; Sonra elini toprakla oğuşturur sonra ben diğer bir çanak getirirdim onunla abdest alırdı demiştir.

Ebû Dâvud dedi ki:

Esved bin Amr'ın rivâyet ettiği hadis daha tamamdır.^[63]

İZAH

Hadis metninde geçen “tevir” Bakır veya taştan yapılmış küçük bardak demektir.

Rekrete: Deriden yapılmış küçük kova demektir.

Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem'in taharettten sonra elini toprağa sürmesi, elde taharettten sonra kalan kokuyu gidermek içindir. Bizde, taharettten sonra ellerimizi sabunla veya sabunun bulunmadığı yerde onu temizleyecek başka bir şeyle yıkarsak bu sünneti yerine getirmiş oluruz.

[23]. Tirmizî; Kitâb'ut-Tahâret, bâb 16, numara 20, s. 31, c. 1 Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 15, s. 17, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâ'ut-Tahâret, bâb 2. numara 331, s. 120, c. 1.

[24]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 22, numara 121 - 335, s. 121.

[25]. Ebû Teyyâh'ın asıl adı, Yezid b. Humeyd'dir.

[26]. Buharî Kitâb-ul Vudu: bâb 9, c. 1, s. 45; Müslim kitab'ut-Tahâret bâb 94, n. 3375, c. 1, s. 200; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4. c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, n. 296, c. 1, s. 108; Tirmizî Ebvâb'ut Tahâret bâb 5. n. 7, c. 1, s. 12

[27]. Buharî Kitâb-ul Vudu, bâb 9, c. 1, s. 45; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, bâb 94, n. 375, c. 1, s. 200; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4, c. 1, s. 20; İbn-i mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, n. 296, c. 1, s. 108; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, bâb s. c. 1, n. 7, s. 12 de tahriç ettiler.

[28]. İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, c. 1, n. 296, s. 108

[29]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 46, n. 262, c. 1, s. 451; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4, s. 4. c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 16, n. 316, c. 1, s. 115; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, bâb 12, c. 1, n. 16, s. 24. c. 24

[30]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 38, Rasûl-i 146; Nesaî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb7, R 39, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb16, Rasûl-i 313, c. 1, s. 114

[31]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu b. 11, s. 45, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 264, c. 1, s. 149; Nesâî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, c. 1, s. 25; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 318, c. 1, s. 115; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 9, c. 1, s. 15

[32]. İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 17, n. 319, c. 1 s. 115

[33]. Buharî Kitâb'ul-Vudu b. 12, c. 1. s. 45; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, n. 266, c. 1, s. 457; ibn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 322, c. 1, s. 116

[34]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 9, c. 1, s. 15; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 325, c. 1, s. 117

[35]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 14, s. 21, c. 1

[36]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24. N 342, s. 123, c. 1

[37]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 370, s. 198, c. 1; Tirmizî ebvâb-ut-Tahâret, b. 67, n. 0, s. 150, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 353, c. 1, s. 127

[38]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 30, c. 1, s. 41; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 350, c. 1, s. 126

[39]. Müslim Kitâ'ul-Hayız, b. 30 n. 117, c. 1, s. 282; Tirmizî, Ebvâb'ul Da'avât b. Da'vet'ül Müslimi müstecabetün n. 3381, c. 5; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 303, c. 1, s. 110

[40]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 16, n. 1746, c. 4, s. 229; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 303, c. 1, s. 110

[41]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 57, c. 1, s. 60; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 292, c. 1, s. 240; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, c. 1, s. 35, n. 39; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, s. 125, n. 347, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'u-Tahâret, b. 53, n. 70, s. 102, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'u-Tahâret, b. 53, n. 70, s. 102, c. 1

[42]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 57, c. 1, s. 60; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 292, c. ,s. 240; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 53, n. 70, c. 1, s. 102; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, N, 37, c. 1, s. 35; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 347, c. 1, s. 125

[43]. Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 30, c. 1, s. 34; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 309, c. 1, s. 192

[44]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 66, c. 1, s. 62; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 273, c. 1, s. 228; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 9, N, 13, s. 19, c. 1;

Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, c. 1, s; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 305, c. 1, s. 111

[45]. Bu hadis-i şerifi Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6. c. 1'de tahriç etti.

[46]. Bu hadis-i şerifi Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, n. 269, c. 1, s. 226'da tahriç etti.

[47]. Bu hadis-i şerifi İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 21, s. 119, c. 1, n. 328'de tahriç etti.

[48]. Bu hadis-i şerifi Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 21, c. 1, s. 32; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 36 c. 1,; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 304, c. 1, s. 111'de tahriç ettiler

[49] Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, Bab'un-Nehyin'il-İtisâl bî Fazal'il-Cünüb, n. 239, c. 1

[50]. Neseî Kitâb-ut-Tahâret, b. 6, c. 1, n. 39

[51]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 7, c. 1, s. 12; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 10 n. 200 c. 1, s. 11

[52]. Buharî Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, c. 1, s. 47; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 267, c. 1, s. 225; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 15, c. 1, s. 23; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 25, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 15, n. 310, c. 1, s. 113

[53]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 31, Libas ve Etime; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 268, c. 1, s. 226; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 428, n. 608, c. 2, s. 506; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 112, c. 1, Kitâbu Zinet n. 5062; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, n. 401

[54]. Bu hadis-i şerifi İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tıp, b. 26, n. 3498, c. 2, s. 1157 de tahriç etti.

[55]. Şeyban Elkıtbâ'ni radiyallahu anh, Rufeyfi bin Sabit'ten, Seleme bin Muhalletten Ebû Ümeyre el-Müzennin'den rivâyette bulunmuş, kendisinden de Şuyeym bin Beytan ve Bâkir bin Suvea'da rivâyette

bulunmuşlardır. Ebû Dâvud ondan burada taharet babında tek bir hadis rivâyet etmiştir (Tehzib et-Tehzib, c. 4, s. 373)

[56]. Nesâî, Kitâb'uz-Zinet, n. 5070

[57]. Bu hadis-i Mslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 263, c. 1, s. 224'te rivâyet etti

[58]. Bu hadis-i şerif-i sadece Ebû Dâvud rivâyet etti.

[59]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 44, c. 1

[60]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 16, n. 315, c. 1, s. 114

[61]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, c. 1, n. 327, s. 118

[62]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret Kitâb'ul Tefsir-il-Kur'an, bâb. Tefsiri sûre-i Tövbe n. 3099; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 357, c. 1, s. 128; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 357, c. 1, s. 128

[63]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 358, c. 1, s. 928

[23]. Tirmizî; Kitâb'ut-Tahâret, bâb 16, numara 20, s. 31, c. 1 Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 15, s. 17, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâ'ut-Tahâret, bâb 2. numara 331, s. 120, c. 1.

[24]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 22, numara 121 - 335, s. 121.

[25]. Ebû Teyyâh'ın asıl adı, Yezid b. Humeyd'dir.

[26]. Buharî Kitâb-ul Vudu: bâb 9, c. 1, s. 45; Müslim kitab'ut-Tahâret bâb 94, n. 3375, c. 1, s. 200; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4. c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, n. 296, c. 1, s. 108; Tirmizî Ebvâb'ut Tahâret bâb 5. n. 7, c. 1, s. 12

[27]. Buharî Kitâb-ul Vudu, bâb 9, c. 1, s. 45; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, bâb 94, n. 375, c. 1, s. 200; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4, c. 1, s. 20; İbn-i mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, n. 296, c. 1, s. 108; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, bâb s. c. 1, n. 7, s. 12 de tahriç ettiler.

[28]. İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 9, c. 1, n. 296, s. 108

[29]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 46, n. 262, c. 1, s. 451; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 4, s. 4. c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 16, n. 316, c. 1, s. 115; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, bâb 12, c. 1, n. 16, s. 24. c. 24

[30]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, bâb 38, Rasûl-i 146; Nesaî, Kitâb'ut-Tahâret, bâb7, R 39, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, bâb16, Rasûl-i 313, c. 1, s. 114

[31]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu b. 11, s. 45, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 264, c. 1, s. 149; Nesâî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, c. 1, s. 25; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 318, c. 1, s. 115; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 9, c. 1, s. 15

[32]. İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, bâb 17, n. 319, c. 1 s. 115

[33]. Buharî Kitâb'ul-Vudu b. 12, c. 1. s. 45; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, n. 266, c. 1, s. 457; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 322, c. 1, s. 116

[34]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 9, c. 1, s. 15; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 325, c. 1, s. 117

[35]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 14, s. 21, c. 1

[36]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24. N 342, s. 123, c. 1

[37]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 370, s. 198, c. 1; Tirmizî ebvâb-ut-Tahâret, b. 67, n. 0, s. 150, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 353, c. 1, s. 127

[38]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 30, c. 1, s. 41; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 350, c. 1, s. 126

[39]. Müslim Kitâ'ul-Hayız, b. 30 n. 117, c. 1, s. 282; Tirmizî, Ebvâb'ul Da'avât b. Da'vet'ül Müslimi müstecabetün n. 3381, c. 5; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 303, c. 1, s. 110

[40]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 16, n. 1746, c. 4, s. 229; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 303, c. 1, s. 110

[41]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 57, c. 1, s. 60; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 292, c. 1, s. 240; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, c. 1, s. 35, n. 39; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, s. 125, n. 347, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'u-Tahâret, b. 53, n. 70, s. 102, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'u-Tahâret, b. 53, n. 70, s. 102, c. 1

[42]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 57, c. 1, s. 60; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 292, c. 1, s. 240; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 53, n. 70, c. 1, s. 102; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, N, 37, c. 1, s. 35; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 347, c. 1, s. 125

[43]. Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 30, c. 1, s. 34; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 309, c. 1, s. 192

[44]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 66, c. 1, s. 62; Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 273, c. 1, s. 228; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 9, N, 13, s. 19, c. 1; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, c. 1, s. 35; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 305, c. 1, s. 111

[45]. Bu hadis-i şerifi Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6. c. 1'de tahriç etti.

[46]. Bu hadis-i şerifi Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, n. 269, c. 1, s. 226'da tahriç etti.

[47]. Bu hadis-i şerifi İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 21, s. 119, c. 1, n. 328'de tahriç etti.

[48]. Bu hadis-i şerifi Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 21, c. 1, s. 32; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 36 c. 1,; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 304, c. 1, s. 111'de tahriç ettiler

[49] Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, Bab'un-Nehyin'il-İtisâl bî Fazal'il-Cünüb, n. 239, c. 1

[50]. Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, c. 1, n. 39

[51]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 7, c. 1, s. 12; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 10 n. 200 c. 1, s. 11

[52]. Buharî Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, c. 1, s. 47; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 18, n. 267, c. 1, s. 225; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 15, c. 1, s. 23; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 5, n. 25, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 15, n. 310, c. 1, s. 113

[53]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 31, Libas ve Etime; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 268, c. 1, s. 226; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 428, n. 608, c. 2, s. 506; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 112, c. 1, Kitâbu Zinet n. 5062; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, n. 401

[54]. Bu hadis-i şerifi İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tıp, b. 26, n. 3498, c. 2, s. 1157 de tahriç etti.

[55]. Şeyban Elkıtbâ'ni radiyallahu anh, Rufeyfi bin Sabit'ten, Seleme bin Muhalletten Ebû Ümeyre el-Müzenin'den rivâyette bulunmuş, kendisinden de Şuyeym bin Beytan ve Bâkir bin Suvea'da rivâyette bulunmuşlardır. Ebû Dâvud ondan burada taharet babında tek bir hadis rivâyet etmiştir (Tehzib et-Tehzib, c. 4, s. 373)

[56]. Nesâi, Kitâb'uz-Zinet, n. 5070

[57]. Bu hadis-i Mslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 17, n. 263, c. 1, s. 224'te rivâyet etti

[58]. Bu hadis-i şerif-i sadece Ebû Dâvud rivâyet etti.

[59]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 44, c. 1

[60]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 16, n. 315, c. 1, s. 114

[61]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, c. 1, n. 327, s. 118

[62]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret Kitâb'ul Tefsir-il-Kur'an, bâb. Tefsiri sûre-i Tövbe n. 3099; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 357, c. 1, s. 128; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 357, c. 1, s. 128

[63]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 358, c. 1, s. 928

1 - Mugire b. Şu'be radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (sahrada) abdest bozacağı vakit (halkın gözünden) uzaklaştı.^[23]

2 - Câbir radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak istediğinde kendisini hiç bir kimse görmeyecek kadar (gözden uzaklaşıp) giderdi.^[24]

3 - Ebû Teyyâh^[25] hocalarından birinin kendisine şöyle dediğini nakletti: Abdullah bin Abbas Basra'ya gelince Ebû Musâ'dan hadis rivâyet ediyordu. Abdullah, Ebû Musâ'ya bazı şeyler sormak için mektub yazdı. Ebû Musâ da O'na şöyle cevap verdi: Bir gün ben Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bulunuyordum. Küçük abdest bozmak istedi, bir duvarın dibinde yumuşak bir yere geldi, abdestini bozdu, sonra şöyle dedi: "Sizden biriniz, küçük abdest bozmak istediğinde idrarının (üzerine sıçramaması için yumuşak bir) yer arasın."

"Cinler ve pisliklerden Allah'a sığınırım" derdi.^[26]

"Allah'a sığınırım." diye rivâyet etti, dedi.^[27]

"Gerçekten şu (hurma dalından örölmüş) helâlarda (şeytanlar) hazır bulunur. Sizden biriniz helaya geldiği vakit şeytanlar ve pisliklerden Allah'a sığınırım desin." ^[28]

7 - Selmân radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Selmân'a (Yahudiler tarafından) Peygamberiniz size helâda oturma şekline varıncaya kadar her şeyi öğretti, denildi. O da evet, Peygamberimiz büyük ve küçük abdest bozarken kibleye karşı dönmemizi yasak etti. Sağ elle temizlenmememizi, üçten az taşla temizlik yapmamamızı (insan pisliği) hayvan pisliği ve kemikle temizlenmememizi de öğretti diye cevap verdi.^[29]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem üç taş kullanmayı emreder, kemik parçası ve hayvan pisliğiyle silinmekten nehy ederdi.^[30]

“Ebû Eyyûb diyor ki: Biz Şam’a geldiğimizde kibleye karşı yapılmış tuvaletler bulduk, oralarda (hacet anında) yan döner (bundan dolayı) Allah’a istiğfar ederdik.”^[31]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi büyük ve küçük abdest bozarken iki kibleye (Kâ’be ve Mescid-i Aksa) dönmekten nehyetti.^[32]

(Bir gün) evin damına çıkmıştım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’i Mescid-i Aksa tarafına dönük olarak iki kerpiç üzerinde Abdest bozarken gördüm.^[33]

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi abdest bozarken kibleye dönmekten nehyetti. Ancak ben vefatından bir yıl (kadar) önce kendilerinin (küçük abdest bozarken) Kible’ye yöneldiğini gördüm.^[34]

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz abdest bozacağı vakit yere yaklaşmadan (ayakta) elbisesini toplamazdı (açmazdı).^[35]

“İki kimse konuşarak ve avet yerleri açık olarak birlikte abdest bozmağa çıkmasınlar. Çünkü Allah Teâlâ böyle bir duruma gazap eder.”^[36]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem küçük abdest bozarken bir adam çıkageldi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’e selam verdi de Peygamberimiz selâmı almadı.^[37]

17 - Muhacir Halil bin Gunfuz radıyallahu anh’dan: Bu zat, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem küçük abdest bozarken yanına geldi ve selâm verdi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem selâmını almadı. Abdestini aldıktan sonra özür diledi ve “taharetsiz (temizliksiz) Aziz ve Celil olan Allah’ı anmayı hoş görmedim.” buyurdu veya (Tuhrun) yerine “alâ taharetin” dedi.^[38]

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her halinde Allah’ı zikrederdi.^[39]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem helâ’ya gireceği vakit yüzüğünü (çıkarır) bir yere kordu.^[40]

Sonra yaş bir hurma dalı istedi. (Getirdiler) onu ikiye böldü, parçanın birini kabrin birine, öbürünü de diğerinin üstüne dikti ve “Bu dallar kuruyuncaya kadar azablarının hafifletilmesi umulur,” buyurdu.^[41] Râvi Hennad rivâyetinde sakınmazdı (yestenzihü) yerine örtünmezdi (yestetiru) demiştir.

“Sakınmazdı,” dedi.^[42]

Asım ise, Ebû Vâil’den ve O’da Ebû Musâ’dan O’da Rasûlullah’tan rivâyet ederek: “Onlardan birinin cesedine” idrar bulaşırdı, demiştir.^[43]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir kavmin çöplüğüne gelerek ayakta idrarını yaptı, sonra su istedi ve mestlerinin üstüne mesh etti.^[44]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in sedirinin altında hurma ağacından bir kap vardı, bazı geceleri ona küçük abdest bozardı.^[45]

– “İnsanların yoluna ve gölgelere abdest bozmaktır.” buyurdu.^[46]

26 - Muaz İbn-i Cebel radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Lânete sebep olacak üç yerden sakının: Su arklarına, yol ortasına ve gölgeye abdest bozmaktan” buyurdu.^[47]

Ahmed şöyle dedi: Sonra da orada abdest alır, gerçekten vesveselerin çoğu ondandır.^[48]

Bizden birinin her gün taranmasını veya yıkandığı yere küçük abdest bozmasını yasakladı.^[49]

– O, delikler cinlerin meskenleri deniliyor cevabını verdi.^[50]

“Ey Rabbım Mağfiretini isterim.” derdi.^[51]

“Sizden biriniz küçük abdest bozarken erkeklik uzvuna sağ eli ile dokunmasın. Helâya gittiği vakit sağ eli ile silinmesin, (bir şey) içerken de tek solukta içmesin.”^[52]

33 - Aîşe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sağ eli temizliği ve yemeği için, sol eli de helâsı, vücudunda ve elbisesinde olan pisliği temizlemek içindi.^[53]

“Kim sürme çekerse tek yapsın, kim böyle yaparsa güzel yapmış olur. Yapmayana ise günah yoktur. Kim (Oturarak temizliğinde) taş kullanırsa tek yapsın, kim taş kullanırsa güzel yapmış olur. Yapmayana ise günah yoktur. Kim ki; bir şey yer, ve dişini kurcalarsa dişinden çıkanı atsın, diline bulaşanı yutsun, kim böyle yaparsa güzel yapmış olur. Kim de böyle yapmazsa güçlük yoktur. Kim helâyâ giderse örtünsün, örtecek bulamazsa kum yığarak arkasını ona dönsün. Çünkü şeytan Adem Oğlu'nun oturağı ile oynar. Kim bunu (kumu yığmayı) yaparsa güzel yapmış olur, kim de yapmazsa herhangi bir günahı yoktur.”^[54]

36 - Şeybân'el-Kıtbânî^[55] radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Mesleme bin Muhallet (Mısır'da vali iken) Ruveyfi bin Sâbiti Mısır'ın aşağı tarafına Emîr tayin etti. Şeyban şöyle diyor. Biz Ruveyfi ile Kümu Şüreykten Alkame'ye kadar yahut Alkame'den Kümu Şüreyk'e kadar beraber yürüdük, gittik. Ruveyfi, Alkam şehrine gitmek istiyordu. Ruveyfi diyor ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sağlığında birimiz mâl-i ganimetin yarısı ona, yarısı bana olmak şartı üzerine bir din kardeşinin zayıf devesini (harbte kullanmak üzere) alırdı. (Taksimde) eğer okun demiri, yay, birinin olursa demirlenmemiş ok öbürünün olurdu. Sonra şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana “Ey Ruveyf, benden sonra belki uzun zaman yaşarsın, halka duyur, kim kıvrık olsun diye sakalını yağlar, boynuna nazar için ip veya boncuk takar veya hayvan pisliği ile yahut kemikle temizlenirse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ondan beridir, uzaktır.”^[56]

36 - Şeybân'el-Kıtbânî^[55] radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Mesleme bin Muhallet (Mısır'da vali iken) Ruveyfi bin Sâbiti Mısır'ın aşağı tarafına Emîr tayin etti. Şeyban şöyle diyor. Biz Ruveyfi ile Kümu Şüreykten Alkame'ye kadar yahut Alkame'den Kümu Şüreyk'e kadar beraber yürüdük, gittik. Ruveyfi, Alkam şehrine gitmek istiyordu. Ruveyfi diyor ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in sağlığında birimiz mâl-i ganimetin yarısı ona, yarısı bana olmak şartı üzerine bir din kardeşinin zayıf devesini (harbte kullanmak üzere) alırdı.

(Taksimde) eğer okun demiri, yay, birinin olursa demirlenmemiş ok öbürünün olurdu. Sonra şöyle dedi: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana “Ey Ruveyf, benden sonra belki uzun zaman yaşarsın, halka duyur, kim kıvrık olsun diye sakalını yağlar, boynuna nazar için ip veya boncuk takar veya hayvan pisliği ile yahut kemikle temizlenirse Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ondan beridir, uzaktır.” [56]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizi kemik ve hayvan tezeği ile taharetlenmekten menetti. [57]

– “Ya Muhammed! Ümmetine kemik, tezek ve kömürle taharetlenmeyi yasak et. Çünkü onları Allah bize rızık kıldı” dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bunlarla taharetlenmeyi yasakladı. [58]

“Biriniz abdesthaneye gittiği vakit kendileri ile silinmek için beraberinde üç taş götürsün. O (üç taş) temizlenmeye kâfidir.” [59]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e taharette (kullanılacak taş adedi) soruldu da Peygamberimiz “İçlerinde tezek bulunmayan üç taşla yapılır” buyurdu. [60]

– “Her küçük abdest bozuşta su ile taharetlenmekle emrolunmadım. Eğer ben bunu yaparsam (ümmetime) sünnet olur,” buyurdu.” [61]

Kubalılar su ile temizleniyorlardı. Bu âyet onlar hakkında indi. [62]

Esved bin Amr’ın rivâyet ettiği hadis daha tamamdır. [63]

25 - MİSVAK KULLANMAK

٤٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَرْفَعُهُ قَالَ: «لَوْلَا أَنَا أَشَقُّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

لَأَمَرْتَهُمْ بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ، وَبِالسُّوَالِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ.»

46 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan merfuan rivâyete göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Mü'minlere meşekkat verecek olmasaydım yatsı namazının tehirini ve her namaz başında da misvak kullanmayı emrederdim.” [64]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bizlere bizden daha merhametlidir. Eğer Yatsının tehirini ve her namaz vaktinde misvak kullanmayı emretmiş olsaydı bu emir vahy ile perçinleşip vacip olacağından ümmetine güçlük çıkacağını düşünerek bu emri vermemiştir. Fakat her abdest alışta misvak kullanma sünnettir. Yatsı namazının vakti geniş olduğundan ve mü'min namaz vaktini beklediği müddetce namazda sayılacağından, yatsının tehir edilmesi teşvik edilmiştir. Bunun için Hanefî mezhebinde yatsı namazını tehir müstehaptır. Yaz günlerinde öğle namazını da tehir müstehaptır. Amma hastaları, işçileri ve ağır iş yapanları düşünerek yatsının ertelenmesi emredilmemiştir.

٤٧- عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَوْلَا أَنَا أَشَقُّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتَهُمْ بِالسُّوَالِ عِنْدَ كُلِّ

صَلَاةٍ». قَالَ أَبُو سَلَمَةَ: قَرَأْتُ زَيْدًا يَجْلِسُ فِي الْمَسْجِدِ وَإِنَّ السُّوَالِ مِنْ

أَذْيِهِ مَوْضِعُ الْقَلَمِ مِنَ أَذْيِ الْكَاتِبِ، فَكَلَّمْنَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ اسْتَأْذَنَ.

47 - Zeyd bin Hâlid el Cübeni radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in “Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, her namaz anında misvak kullanmayı emr ederdim.” buyurduğunu işittim, demiştir. Ebû Seleme dedi ki: Zeyd'i mescidde

otururken gördem, kâtibin kulağında kalem koyduğu yere misvakı koymuş, her namaza kalkışında misvaklanıyordu.^[65]

٤٨ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ

قَالَ: قُلْتُ: أَرَأَيْتَ تَوَضَّأَ ابْنُ عُمَرَ لِكُلِّ صَلَاةٍ طَاهِرًا وَغَيْرَ طَاهِرٍ، عَمَّ

ذَلِكَ؟ فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَسْمَاءُ بِنْتُ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ

بْنِ أَبِي عَامِرٍ حَدَّثَهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِالْوُضُوءِ

بِكُلِّ صَلَاةٍ طَاهِرًا وَغَيْرَ طَاهِرٍ، فَلَمَّا شَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ أَمَرَ بِالنِّوَالِ لِكُلِّ

صَلَاةٍ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَرَى أَنَّ بِهِ قُرَّةً، فَكَانَ لَا يَدَعِي الْوُضُوءَ لِكُلِّ صَلَاةٍ

48 - Muhammed bin Yahya bin Habban radiyallahu anh diyor ki: Abdullah bin Abdullah bin Ömer'e İbn-i Ömer'in abdestli veya abdestsiz olsun, her namaz vaktinde abdest aldığını görüyorsun, bu neden dedim? Abdullah bin Abdullah da bana dedi ki: Zeyd bin Hattab'ın kızı Esmâ bana haber verdi. O'na da Hanzalâ'nın oğlu Abdullah haber vermiş. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdestli olsun, abdestsiz olsun her namaz için (ayrı) abdestle emrolundu. Bu durum Peygamberimize zor gelince her namaz için misvakla emr olundu, dedi. İbn-i Ömer kendisinde kuvvet görüyor, onun için her namaza yeni abdest almayı bırakmıyordu.

İZAH

Her namaz için yeni abdest almak şart değildir. Ama her namaz vaktinde abdestini yenileyebilmek fazilettir. Nur üzerine nur, cilâ üzerine cilâdır. İbn-i Ömer hazretleri, her namaz için abdest almaya kendinde kudret görüyor ve bu fazilete devam ediyor. Her namaz vaktinde abdest almak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e önce farz kılınmıştı, sonra bu fariza hafifletilerek abdest bozulmadığı takdirde her namaz vakti abdest yenilemek mecburiyeti kaldırılmış, onun yerine her namaz vaktinde misvak kullanmakla emrolunmuştur. Bir mü'min, bozulmadıkça bir abdestle beş vakit namazı kılabilir. Her namaz vaktinde yeniden abdest almak mecburiyetinde değildir. Amma her namaz vakti abdest yenileyebilmek fazilettir.

26 - MİSVAKIN NASIL KULLANILACAĞI

٤٩ - عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ مُسَدَّدٌ: قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَسْتَحِمِلُهُ فَرَأَيْنَاهُ يَسْتَاكُ عَلَى لِسَانِهِ وَقَالَ سَلِمَانٌ: قَالَ:

دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَسْتَاكُ وَقَدْ وَضَعَ الْبَوَاكُ

عَلَى طَرَفِ لِسَانِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «إِيهَ إِيهَ». يَعْنِي يَتَهَوَّجُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ مُسَدَّدٌ: كَانَ حَدِيثًا طَوِيلًا اخْتَصَرَهُ.

49 - Ebû Bürde radıyallahu anh'ın babasından (Müsedded'in rivâyetine göre Ebû Bürde'nin babası şöyle dedi):

Yüklerimizi yükleyecek deve istemek için Peygamberimize geldik Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i misvak dilinin üstünde misvaklanırken gördüm.

Süleyman rivâyetinde Ebû Bürde'nin babası şöyle anlattı dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdim misvaklanıyordu. Misvakı dilinin bir yanına koymuş öh, öh diye kusuyormuş gibi bir ses çıkarıyordu dedi.

Ebû Dâvud, Müsedded rivâyetinde dedi ki:

Bu uzun bir hadisti lâkin ben bunu kısalttım. ^[66]

İZAH

Hadis metninde geçen “tehevvu’ ” İstifra eden kimsenin öğürüşü gibi ses çıkarmak demektir.

Misvak: Uzunluğu bir karış, kalınlığı parmak kadar olmalı. Baş ve küçük parmağı misvakın altına, şahadet orta ve atsız parmağı üstüne koyup dişlere sağdan başlayarak enine kullanılmalı. Misvakın sıhhati korumada, dişlerin sağlam kalmasını teminde önemi pek büyüktür. Fırça ve macun kullanmak

da dişlerin temizliğine sağlam kalmasına yardım eder. Fakat misvakta bulunan özellik fırçada yoktur.

Hem misvak, hem de fırça kullanacağım diyen kimse tebrike lâayık bir davranışta bulunmuş olur.

Kur'an okunacağı sırada namaza başlanacağında, uykudan uyanıldığı vakit, yemekten sonra, topluluk içerisine gireceğinde, misvak kullanmak müstehaptır.

27 - BAŞKASININ MİSVAKI İLE MİSVAKLANMAK

« عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَسْتَنُّ وَعِنْدَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَأَوْحَى إِلَيْهِ فِي فَضْلِ

السَّوَاكِ أَنْ يَخْبِرَ، أَعْطَى السَّوَاكَ أَكْبَرُهُمَا.

50 - Hz. Aişe radiyallahu anh'den:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dişlerini misvaklıyordu. Yanında, biri öbüründen daha yaşlı, iki erkek vardı. Misvakın fazileti hakkında vahiy geldi, “Büyüğü gözet” misvakı büyük olana ver denildi.^[67]

İZAH

Buharî ta'likan ve Müslim de aynı manâda İbn-i Ömer'den rivâyet ettiler.

Hadis metninde geçen “yestennu” Yestâkü manâsına misvak kullanıyordu, dişlerine misvak sürüyordu demektir.

Bu hadis-i şerif, yemekte, içmekte, selamda, koku kullanmakta, büyüklerin önce başlamasının edepden olduğunu bildiriyor.

Yemeklerden önce el yıkarken önce küçüklerin yıkayıp yemekten sonra ise büyüklerin yıkaması da edepdendir. Çünkü böyle davranmak büyükleri

bekletmemek bakımından edebe daha uygundur.

٥١- عَنْ الْمُقَدَّمِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: يَا أُمَّيْ شَرِيهْ كَانَ

يَبْدَأُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ دَخَلَ بَيْتَهُ قَالَتْ: بِالسَّوَالِكِ.

51 - Mikdam bin Şüreyh radiyallahu anh'ın babası Şüreyh radiyallahu anh dedi ki:

Aişe radiyallahu anha'ya Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eve girdiği vakit ilk iş olarak ne yapardı diye sordum. Aişe radiyallahu anha:

Dişlerini misvaklardı diye cevap verdi. [68]

İZAH

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem eve girdiği vakit evvelâ selam verirdi. Başka işle meşgul olmadan, önce dişlerini misvaklar, aile fertleri ile konuşmaya misvaktan sonra başlardı.

Yorgunluk, açlık, havanın sıcaklığı, ağızda kuruma, dişlerde kir ve koku meydana getirebilir. İşte Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem aile fertleri içerisine dişlerini temizledikten sonra çıkardı. Bu hadis Bezl'ül-Mechûd, Menhel ve Avnu'l-Mabûd adlı şerhlerde ve Sünen'in bazı baskılarında 30. babın son hadis-i olarak yer almaktadır.

28 - MİSVAĞI YIKAMAK

٥٢- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كَانَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْتَأْذِنُ

فَيُغَطِّي السَّوَالِكِ لِأَخِيَّةٍ فَأَبْدَأُ بِهِ فَأَتَاكَ، ثُمَّ أَخِيَّةٌ وَأَذْفَعُهُ إِلَيْهِ.

52 - Aişe radiyallahu anh'dan rivâyete göre o, şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem misvak kullanır ve yıkamam için misvakı bana verirdi ben de önce onunla misvaklanır sonra onu yıkar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e verirdim.

İZAH

Bu hadis-i şerif; kullandıktan sonra misvakın yıkanmasının müstehap olduğuna delildir. Hz. Aişe validemizin yıkamak için aldığı misvakı yıkamadan kullanması teberrük içindir.

29 - MİSVAK KULLANMAK FITRATTANDIR

۵۳- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ

مِنْ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَالِاسْتِشْقَاءُ بِالْمَاءِ،

وَقَصُّ الْأظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبِزَاجِمِ، وَتَلْفُ الْإِيطِ، وَخَلْقُ الْعَانَةِ، وَاتِّقَاعُ

الْمَاءِ» يَعْنِي الْإِسْتِجَاءَ بِالْمَاءِ، قَالَ زَكْرِيَّا: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَيْسَبُ الْعَاشِرَةِ،
إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمُضْمَضَةُ.

53 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

On şey fitrattandır:

Bıyığı kırmak, sakalı uzatmak, misvak kullanmak, (Abdestde) burnuna su çekmek, tırnakları kesmek, parmak boğumlarını yıkamak, koltuk tüyünü yolmak, eteği tıraş etmek ve eteğine su saçmak, yani su ile taharetlenmek.

Zekeriyya dedi ki; Mus'ab şöyle dedi:

Onuncuyu unuttum ancak mazmaza olabilir.^[69]

İZAH

Bu hadis-i şerif 4198 no'da tekrar gelecek.

Bu on sünnet geçmiş Peygamberlerde de vardı.

Büyük Peygamberlerden birisi olan Hz. İbrahim bu on sünnetle emrolunmuştu. Hz. İbrahim'in soyundan olan Rasûl-i Kibriya'ya da bu on

şeyi yapmak farz kılınmıştı. Fakat bizim için Sünnettir.

1 - Bıyıkları kırmak: Bıyıklar dudaklara sarkmayacak şekilde kırpılır, kısaltılır. Bıyıklar kısaltıldığı gibi kaş uzunluğunda dudak üzerinde bırakılır. Dudakları örtecek şekilde uzatmak harp gibi bir sebep bulunmadıkça mekruhtur.

2 - Sakal bırakmak: Rasûl-i Ekrem Efendimizin sünnetlerindendir.

Rasûl-i Ekrem Efendimizin sakalı bir kabza idi, uçlarını keserdi.

Sakalın bir kabzadan fazlası kesilir. Kabzadan daha kısası sünnete uygun değildir.

Sakalı siyaha boyamak mekruhtur.

Sakalda bulunan beyaz kılları koparmak da uygun değildir. Çünkü o beyaz kıllar mü'minin nurudur. Ama "Dürrül muhtar"da beis yoktur denilmiştir.

3 - Misvak kullanmak:

4 - Abdest alırken burnuna üç defa su çekmek. Gusûlde burnuna su çekmek İmâm-ı Azam'a göre farzdır.

5 - Tırnakları kesmek: Sünnettir. 40 gün kadar uzatmak mekruhtur. Tırnaklar her hafta cuma günü öğleden sonra kesilmeli. Tırnak altında pisliklerin birikmesine meydan verilmemelidir.

Kadın ve erkek bu sünnete uymalıdır. Tırnakları uzatıp üzerine altına su geçirmeyecek oje kullanmak abdeste mani olduğu gibi, gusle de manidir. Ancak harb esnasında düşmanla yumruk yumruğa gelip onların yüzlerini tırnakla yaralayıp kendini müdafaa etmek için tırnak uzatılabilir.

Tırnaklar Cum'adan başka günlerde de kesilebilir. Yeter ki uzayıp çirkin bir manzara arz etmesin.

6 - El ve ayak parmaklarının boğumlarını yıkamak da sünnettendir.

Çünkü bu mafsallar kir ve mikrop yatağıdır.

7 - Koltuk altını yolmak: Mümkün olduğu kadar sık yapılmalı kılların uzamasına meydan verilmemelidir. Yahudiler koltuk altı temizliğine dikkat etmezlerdi. Bunun için Rasûl-i Ekrem Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

“Koltuk altını ve eteğinizi temizleyiniz. İsrail Oğulları buna dikkat etmediklerinden, kadınları fuhşiyata saptılar,” buyurdu.

Koltuk altını yolmak zarar verir, acıtırsa traş etmekle de sünnet yerine gelmiş, temizlik sağlanmış olur.

8 - Etek traşı yapmak: Bu da koltuk altı gibidir fakat cünüpken hem koltuk altını hem de eteği traş etmemeli, gusul ettikten sonra traş etmeli, çünkü mü'minin bedeninden kopan her parça toprağa gömülür. Toprağa gömülürken de temiz olması gerekir. Aksi halde sahibinden şikâyetçi olabilir.

9 - Taharette su kullanmak da sünnettir. Buna intikas tabir edilir.

10 - Abdestte ağza su çekmektir. Gusülde ağza su çekmek İmâm-ı Azam'a göre farzdır.

Ravilerden Mus'ab bin Şeybe unuttuğu 10.cu sünnetin mazmaza olduğunu zannediyor. Fakat Kadı İyâz: 5 şey sünnettendir, diye başlayan diğer rivâyette zikredilen hıtanın (sünnetin) 10.cu sünnet olacağını kaydediyor.

Çocuklar için sünnet İslâm şiarındandır. Sünnet İslâm şiarından olduğu için bazı ilim adamları onun vacip olduğu görüşündedirler.

Sünnetin günü yoktur. Çocuğun doğuşunun 7.ci gününden sonra başlar, 10 yaşına kadar istenen zaman içinde sünnet yapılabilir.

7.ci gün sünnet yapmak uygun değildir çünkü:

Yahudiler çocuklarını doğumunun 7.ci günü sünnet ederler, onlara benzememek için 7.ci günü sünnet yapmamalı.

Sünneti bülüğ çağına kadar bırakmamalıdır.

Doğuştan sünnetli olan çocukları tekrar sünnet etmeğe lüzum yoktur.

۵۴- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِنَّ مِنَ الْفَطْرَةِ الْمَضْمُومَةِ وَالِاسْتِشْقَاقِ» فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ إِغْفَاءَ

الِلِّخْيَةِ، وَزَادَ «وَالِجَنَانِ» قَالَ: «وَالِإِنْفِصَاحِ» وَلَمْ يَذْكُرْ انْتِقَاصَ الْمَاءِ

يَغْنِي الْإِسْتِجْاءَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَى نَحْوَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: وَقَالَ: «نَحَسْتُ كُلَّهَا فِي

الرُّأْسِ» وَذَكَرَ فِيهِ الْقُرْقُوقُ، وَلَمْ يَذْكُرْ إِغْفَاءَ الِلِّخْيَةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَى نَحْوَ حَدِيثِ عَمَّارٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ حَبِيبٍ وَمُجَلِّدٍ،

وَعَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ قَوْلَهُمْ، وَلَمْ يَذْكُرُوا إِغْفَاءَ الِلِّخْيَةِ.

وَفِي حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مَرْزُومٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ

أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ: «وَلِإِغْفَاءِ الِلِّخْيَةِ».

وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّخَمِيمِيِّ نَحْوَهُ، وَذَكَرَ إِغْفَاءَ الِلِّخْيَةِ وَالِجَنَانِ.

54 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ağıza, buruna su vermek sünnettendir.” buyurmuştur.

Ammar b. Yasîr önceki hadis-i aynen rivâyet etti, ancak sakal bırakmaktan söz etmedi ve sünnet olmayı ziyade etti. Su ile tahareti söylemedi onun yerine; önüne su atmayı zikretti.^[70]

İbn-i Abbas rivâyetinde şöyle dedi:

– Beş tane sünnet vardır. Hepsi de baştadır.

İbn-i Abbas O, rivâyetinde saçı ortadan ayırmayı da zikretti. Fakat sakalı uzatmayı zikretmedi.

Ebû Dâvud dedi ki:

Hammâd'ın hadisinin benzeri Talk bin Habib Mücâhidten ve Bekr bin Abdullah bin Müzeni'den de nakledildi. Onların rivâyetinde:

Sakalı salıvermek zikrolunmadı. Muhammed bin Abdullah bin Ebî Meryem'in hadisinde Ebû Seleme'nin, Ebû Hüreyre'den, onun da Rasûlullah'tan rivâyetinde sakalı uzatmak sözü geçmektedir.

İbrahim en-Nehai'den de bunun benzeri rivâyet olundu orada; Sakalı uzatmayı ve hıtnı (Sünneti) zikretti.

İZAH

Ammar bin Yasir'in rivâyet ettiği bu hadis-i şerif Hz. Aişe'nin rivâyet ettiği 53 no.lu hadisin aynıdır. Aradaki fark şudur. Hz. Aişe hadisinde “sakalı uzatmak” zikredilmiş. Hz. Ammar hadisinde onun yerine “mazmaza” zikredilmiştir.

H. Aişe hadisinde hıtan (Sünnet) zikredilmemiş.

H. Ammar hadisinde hıtan (Sünnet) lafzı ilave edilmiştir.

30 - GECE KALKAN KİMSENİN MİSVAK KULLANMASI

۵۵- إِنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ

يُشَوِّصُ فَاةً بِالسِّوَاكِ.

55 - Huzeyfe radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gece kalktığı vakit ağzını (dişlerini) misvakla oğuştururdu.^[71]

İZAH

Hadis metninde geçen “yeşûsu”, misvakla dişlerini enine oğuşturuyordu, demektir.

٥٦- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوضِعُ لَدَى

وُضُوئِهِ وَسِوَاكَهُ، فَإِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ تَخَلَّى ثُمَّ اسْتَاكَ.

56 - Aişe radiyallahu anha’dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in abdest suyu ve misvakı hazırlanır, belli bir yere konurdu. Gece kalktığı vakit abdest bozar, sonra misvak kullanırdı.

٥٧- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرْتَدُّ مِنَ اللَّيْلِ

وَلَا نَهَارٍ فَيَسْتَقِظُ إِلَّا يَتَوَكَّأُ قَبْلَ أَنْ يَتَوَضَّأَ.

57 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece ve gündüz uyuyup sonra uyansa mutlaka abdestten önce misvak kullanırdı.

٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَلَغْتُ لَيْلَةَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَلَمَّا اسْتَقِظَ مِنْ مَنَامِهِ أَتَى طَهُورَهُ فَأَخَذَ سِوَاكَهُ فَاسْتَاكَ، ثُمَّ تَلَا

هَذِهِ الْآيَاتِ {إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاسْتِغْلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

لَايَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ} [آل عمران: ١٩٠] حَتَّى قَارَبَ أَنْ يَخْتِمَ الشُّرَّةَ

أَوْ خَتَمَهَا، ثُمَّ تَوَضَّأَ فَأَتَى مُصَلَّاهُ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى فِرَاشِهِ

فَنَامَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ اسْتَقِظَ فَفَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى فِرَاشِهِ فَنَامَ،

ثُمَّ اسْتَقِظَ فَفَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى فِرَاشِهِ فَنَامَ، ثُمَّ اسْتَقِظَ فَفَعَلَ

مِثْلَ ذَلِكَ، حَتَّى ذَلِكَ يَشَاءُ وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ أَوْتَرَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ ابْنُ مَُهْزَبٍ عَنْ خُصَيْنٍ قَالَ: فَتَوَكَّأَ وَتَوَضَّأَ وَهُوَ

يَقُولُ: {إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ} حَتَّى خَتَمَ السُّورَةَ

58 - Abdullah bin Abbas şöyle demiştir:

Bir geceyi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında geçirdim. Uykudan uyandığı vakit abdest suyunun yanına geldi, misvakını aldı ve dişlerini misvakladı. Sonra şu ayeti okudu: "Göklerin ve yerin yaratılışında gece ve gündüzün değişmesinde akıl sahipleri için alametler var." (Al-i İmran, 190). Sureyi bitirdi veya bitirmeye yaklaştı, sonra abdest aldı, daha sonra namaz kılacağı yere geldi, 2 rekât namaz kıldı, sonra döşegine dönüp Allah (c.c)'ın dilediği kadar uyudu. Sonra uyandı ve önceki yaptıklarını aynen yaptı. Her defasında misvaklandı ve iki rekât namaz kıldı. Sonra da Vitir namazını kıldı.

Ebû Dâvud dedi ki:

İbn-i Fudayl Husayn'dan bu rivâyeti şu manaya gelen lafızlarla rivâyet etti: Misvak kullandı, abdest aldı şöyle diyordu:

(Göklerin ve yerlerin yaratılmasında...) Sureyi bitirene kadar okudu. [\[72\]](#)

İZAH

Hadis-i şerifte geçen ayet-i kerime Al-i İmran sûresinin 190.cı ayetidir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz her şeye ibretle bakar, her yaratığı ibretle tetkik ederdi.

Bu hadis-i şerif abdestsiz olarak ezbere Kur'an'ın okunabileceğinin delilidir. Zaten fıkıh yönünden de hüküm böyledir. Elle tutmaksızın ezbere veya bakarak abdestsiz Kur'an okunabilir.

Yine bu hadis-i şerif: Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin her abdest alışta misvak kullandığını ve bazı kere gece namazlarını ikişer rekât ara vererek kıldığını açıklamaktadır.

Gece namazlarını altı rekât kılıp vitir namazını gece namazlarının sonuna tehir ettiğine de delildir.

31 - ABDESTİN FARZİYETİ

۵۹- عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«لَا يَقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ، وَلَا صَلَاةَ بِغَيْرِ طَهْوٍ».

59 - Ebû'l-Melih'in babasından rivâyete göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Allah hıyanetle kazanılan maldan verilen hiç bir sadakayı ve abdestsiz olarak kılınan hiç bir namazı kabul etmez.” [73]

İZAH

Hadis metninde geçen “Gulül” gizli hıyanet demektir.

Sadaka ibadettir. İbadetin kabulü için temizlik şarttır. Çalınan ve ganimet malından gizlice alınan mal temiz değildir. Kendisi temiz olmayan mal ile ibadet yapılamayacağından hıyanetle elde edilen maldan verilen sadaka da makbul değildir.

Pislikten temiz olmak gusül ve abdest, namazın şartı olduğundan bunlarsız Allah (c.c) huzuruna durulamaz.

۶۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا

يَقْبَلُ اللَّهُ - تَعَالَى جَلَّ جَلَّالُهُ - صَلَاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَخَذَتْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ».

60 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir.

“Abdesti bozulduğu vakit abdest almadıkça Allah hiçbirinizin namazını kabul etmez.” [74]

۶۱- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ، وَتَحْلِيلُهَا

التَّسْلِيمُ».

61 - Ali radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Namazın anahtarı temizlik (abdest)

Tahrimesi (dışarı ile ilgiyi kesen şeyi) tekbir

Tahlili de (dışarı ile ilgilenmeyi helal kılan şeyi) selâmdır” [75]

İZAH

Temizlik (abdest) namazın anahtarıdır. Temizlik olmadan namaza durulamaz, durulsa da caiz olmaz.

Namazın dışarı ile alâkasını kesen başka şeyle ilgilenmeyi haram kılan tahrimesi, başlangıç tekbiridir.

Namazdan çıkaran, dışarı ile ilgilenmeyi helâl kılan fiili ise selâmdır.

Namaza tekbirle başlanır. Başka bir şeyle başlanamaz. Namazdan çıkarken selâm lafzı ile çıkılır. Başka bir şeyle çıkılmaz, İmâm-ı Azam’a göre kişi kendi iradesiyle olmak şartı ile namaza muhalif bir şeyle namazdan çıkabilir. Fakat selâm lafzı Hz. İmam’a göre de vaciptir.

32 - ABDEST ÜZERİNE ABDEST ALMAK

٦٢- عَنْ أَبِي حُطَيْبٍ الْهَذَلِيِّ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، فَلَمَّا

نُودِيَ بِالطُّهْرِ تَوَضَّأَ فَصَلَّى، فَلَمَّا نُودِيَ بِالْعَصْرِ تَوَضَّأَ، فَقُلْتُ لَهُ، فَقَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ تَوَضَّأَ عَلَى طَهْرٍ كَتَبَ

اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ».

قَالَ أَبُو خَالِذٍ: وَهَذَا حَدِيثٌ مُتَدْرٍجٌ، وَهُوَ أَتَمُّ.

62 - Ebû Guteyf’il-Hüzelin dedi ki:

Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'ın yanında idim. Öğle ezanı okundu abdest aldı namaz kıldı. İkinci ezanı okunduğu vakit tekrar abdest aldı ona:

– Abdestli iken tekrar abdest almak nedir? dedim, Abdullah bin Ömer:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kim abdestli iken abdest alırsa Allah ona on sevap yazar buyurdu.^[76]

Ebû Dâvud demiş ki: Müsedded'in hadis-i budur, bu daha tamamdır.

EK 1 - 62, 65 no'lu bu iki hadiste adı geçen Gulle ırak rıtıl ile 250 Rıtıl su alan Hecerde imal edilen topraktan yapılan kaptır. İki Gulle beşyüz Rıtıl'dır. Bir rıtıl bir sâın yaklaşık beşte biridir, bir sa Ömer Nasuhi Bilmen hocamızın fitra bahsindeki hesabına göre 3,333 gram olduğundan bir rıtıl yaklaşık 6,66 gram eder. Böyle bir Gulle 175 litre su alır. İki Gulle 350 litre su eder.

2 - 92, 94 no'lu hadislerde geçen Müd: sâın dörtte biridir. Yaklaşık sekizyüz otuzüç (8.333 gr.)dır.

3 - a- 95 no'lu hadiste Rıtıl, sâ, Mekûk geçmektedir Bir sâ üçbin üçyüz otuzüç gram (3,333) beş rıtıl ve bir de birrıtın üçte biri toplamı bir sa olduğuna göre bir rıtıl yaklaşık, altıyüz altmış gram (660 gr) olur.

b - Mekûk: Bir buçuk sâ kadar su alan bir kabdır. Bir sâ 3,333 gram kabul edersek bir buçuk sâ yaklaşık beş litre eder. Öyle ise Mekûk beş litre su alan bir kabdır.

4 - 238 no'lu hadiste Ferak geçmektedir. Ferak iki sâ su alan kabdır. Bir sâ' 3,333 gram kabül ettiğimize göre bir Ferak 6,666 yani iki litre altıyüz altmışaltı gramdır.

5 - Bir de Fark kelimesi vardır.

İbn-i Esir bir Fark 22,5 (yirmi iki buçuk) sâ'dır demiş. her sâ 3,333 gram olduğuna göre bir Fark = 72 litre su eder.

6 - Arab ülkelerinde bilhassa Rıtıl Müsl az veya çok farklı kullanıldığı için Kamus tercemesinde bu kelimeler açıklanırken şöyle de denilmiş, bazıları şöyle demiştir gibi ifadeler kullanılmıştır. Onun için bu verdiğimiz değerler yaklaşık değerlerdir.

33 - SUYU NECİS EDEN ŞEYLER

٦٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَبِيلُ النَّجَسِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَاءِ وَمَا يُثَوِّبُهُ مِنَ الدُّوَابِّ وَالسَّبَاحِ فَقَالَ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ الْمَاءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الْخَبَثُ».

63 - Abdullah bin, Abdullah bin Ömer radyallahu anha'dan, O da babasından. Dedi ki:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e hayvanlar ve yırtıcı mahlûkların nöbetleşe uğradığı sulardan soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“-Su iki gulle miktarı olursa pislik tutmaz buyurdu.” [77]

İZAH

GULLE: Büyük su kabıdır. Hecer yurdunda yapılan büyük su testilerine de gulle derler, bir gulle 250 rıtıldır, iki gulle 500 rıtıldır. Bu günkü ölçü ile yaklaşık 375 litre civarındadır.

Bu hadis-i şerifi: İmam Şâfiî hazretleri delil olarak almış, su iki gulle miktarı olursa pislik tutmayacağı görüşünü savunmuştur. Bu hadiste ızdırıp bulunduğu için İmâm-ı Azam delil olarak almamıştır.

Bu hadisin vurud sebebi şudur: Sahrada üstü açık bulunan çeşitli vahşi hayvanların nöbetleşe gelip içtikleri açık suların hükmünden soruldu. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de: “İki gulle miktarına yetişen su pislik tutmaz cevabını verdi.”

٦٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبِيلَ عَنِ الْمَاءِ يَكُونُ فِي الْفَلَاحِ قَدْ ذُكِرَ مَغْنَمًا.

64 - Ubeydullah bin, Abdullah b. Ömer'den. O da babasından, dedi ki: Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem sahrada bulunan suyun hükmünden soruldu, deyip bir önceki hadisin manasını zikretti.

٦٥- عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا كَانَ الْمَاءُ ثَلَاثِينَ فَرَّاسًا لَا يَنْجُسُ.

65 - Ubeydullah b. Abdulah bin Ömer radiyallahu anh dedi ki: Bana babam haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuş:

“Su iki gulle miktarı olduğu vakit pis olmaz.” [78]

34 - BUZA'A KUYUSUNUN SUYU HAKKINDA

٦٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّهُ قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: ائْتَوْا مِنْ بئرِ بَصَاعَةَ وَهِيَ بئرٌ يَطْرُخُ فِيهَا الْجَبِيسُ وَالْعِجَمُ

الْكِلَابِ وَالْقَنْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَاءُ طَهُورٌ لَا

يَنْجَسُهُ شَيْءٌ».

66 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Buza'a kuyusundan abdest alalım mı? Oraya kadınların ay hali bezi, köpek ölüsü ve kokmuş şeyler atılıyor diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“-Su temizdir, onu bir şey pis edemez, cevabını verdi.”

٦٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: إِنَّهُ يَسْتَقْبَلُ لَكَ مِنْ بئرِ بَصَاعَةَ، وَهِيَ بئرٌ يُطْرَخُ

فِيهَا لُحُومُ الْكِلَابِ وَالْمَخَاطِصُ وَغَدِيرُ النَّاسِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يُتَجَسَّسُ فِيهِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ قُتَيْبَةَ بْنَ سَعِيدٍ قَالَ: سَأَلْتُ قَيْمَ بْنَ بَرْبُصَةَ

عَنْ عَمَّتِهَا، قَالَ: أَكْثَرُ مَا يَكُونُ فِيهَا الْمَاءُ إِلَى الثَّانِيَةِ. قُلْتُ: فَإِذَا نَقَصَ؟

قَالَ: دُونَ الْعُزْرَةِ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَدْ زُرْتُ أَنَا بِمَرْبُصَةَ بِرِدَائِي مَذْذَنَةً

عَلَيْهَا ثُمَّ ذَرَعْتُهَا فَإِذَا عَرَضَهَا سَتُّهُ أَذْرَعٌ، وَسَأَلْتُ الَّذِي تَحْتَ لِي بَابَ

الْبَيْتَانِ فَأَذْخَلَنِي إِلَيْهِ هَلْ غُيِّرَ بَنَؤُهَا عَمَّا كَانَتْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: لَا، وَرَأَيْتُ

فِيهَا مَاءً مُتَغَيِّرَ اللَّوْنِ.

67 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e; sana Buza'a kuyusundan su veriliyor halbuki o, öyle bir kuyu ki; içine köpek eti, kadınların aybaşı (silinti) bezi insan pisliği atılıyor denildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in:

“-Su temizdir, (ve temizleyicidir) onu bir şey pisleyemez, cevabını verdiğini işittim.” [\[79\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki:

Guteybe bin Said'in şöyle dediğini işittim:

Buza'a kuyusunun bekçisine kuyunun derinliğini sordum, suyu en çok olduğu vakit kasığa kadar çıkar dedi, en az olduğu vakit nasıl dedim: etekten aşağı iner dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Buza'a kuyusunu pardüsemi üzerine uzatmak sûretiyle ölçtüm. Sonrada pardüsemi ölçtüm onun eni 6 zira idi. Bostan kapusunu bana açıp bahçeye sokan kimseye bunun binası yapıldığı sekilden başka şekle değiştirildi mi diye sordum:

Hayır değiştirilmedi dedi, benim orada gördüğüm suyun rengi değişmişti.

İZAH

Buza’ a bir mevki ismidir, veya kirli şeylerin atıldığı belli bir mevkidir. Fakat en doğrusu Buza’ a Beni Saide’nin avlusudur. Orası biraz çukurca gibi olup, içinde bir de kuyusu vardır. Herkes buradan su alır, buna rağmen suyu bitmezdi, yağmurlar çok yağıp sel gitmeye başlayınca, kuyuyu sel basardı. Sel suları yukarıya atılan hayvan ölülerine, aybaşı kanı silinmiş sonra atılmış bezlere, şehir haricine atılmış kokmuş artıklara dokunuyordu. Buza’ a kuyusunu bastığı zaman onu da kirletmiş olma ihtimali vardı.

Ashab-ı kirâm bu şüphelerini gidermek için Rasûlullah Efendimiz’den sallallahu aleyhi ve sellem’e bu kuyunun hükmünü sordular. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz de bu kuyunun suyunun çokluğu dolayısı ile akar su hükmünde olduğunu bildirerek “su temizdir, onu hiç bir şey pis edemez” buyurdu.

Hadisin metnine bakılırsa, ölmüş köpeklerin, kokmuş artıkların kirli bezlerin bizzat kuyuya atılmış olduğu manâsı anlaşılıyorsa da sel sularının kuyuyu basması sebebiyle bunlar sanki kuyunun kendisine atılıyormuş gibi bir ifade ile sorulmuştur.

Yoksa herkesin su aldığı bir kuyuya imanda en yüksek tabakada da bulunan Ashab-ı kirâm nasıl pislik atabilirler.

67 no.lu hadisin devamında geleceği gibi bu kuyu başında bekçisi bulunan bir bostan içinde idi.

Eni 6 arşındı, içinde insanın yarısına çıkacak kadar su bulunurdu. Azaldığı zamanda su baldıra kadar çıkardı.

35 - SUYUN CÜNÜB OLMAYACAĞI

٦٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: اغْتَسَلَ بَعْضُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي جَفْتَةٍ، فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيَتَوَضَّأَ مِنْهَا، أَوْ

يَغْتَسِلَ، فَقَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي كُنْتُ جُنُبًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّ الْمَاءَ لَا يُجْنِبُ».

68 - İbn Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından biri, bir çanaktan (su alarak) yıkandı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de o, çanaktan abdest almak veya gusûl etmek için geldi. Hanımı:

– Ya Rasûlallah, ben (Çanaktan yıkadığım zaman) cünübtüm, dedi.
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Su cünüb (pis) olmaz” buyurdu.^[80]

İZAH

Dara Kutnî'nin rivâyetinde bu hadise konu olan hanımın Hz. Meymune radiyallahu anh olduğu bildiriliyor.

Dört şey cünüblük kabul etmez.

1 - Su

2 - Elbise

3 - Toprak

4 - Kap(lar)

36 - DURGUN SUYA KÜÇÜK ABDEST BOZMAK

٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَبُولُ

أَخَذَكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُ».

69 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz sakın durgun suya abdest bozmasın, ola ki biraz sonra ondan yıkanır.” [81]

٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا

يَبُولُونَ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ، وَلَا يَغْتَسِلُ فِيهِ مِنَ الْجَنَابَةِ».

70 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivâyete göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“Sizden biriniz sakın durgun suya idrar yapmasın, ve orada cenabetken gusül etmesin” buyurdu. [82]

İZAH

Durgun sular büyük havuz veya göl olmadığı takdirde orada gusül etmek, o suyu temizlikten çıkarır, kullanılmış su haline getirir ki, kendisi ile bir daha abdest almak veya gusül etmek câiz olmaz. Böyle az durgun sularda gusletmek isteyenler, bir kab ile suyu almalı, sonra onunla gusül etmelidir.

37 - KÖPEK ARTIKLARI İLE ABDEST ALMAK

٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «ظَهَرُوا

إِنَّمَا أَحَدُكُمْ إِذَا وَلَعَ فِيهِ الْكَلْبُ أَنْ يُغَسَّلَ سِتْعَ مَوَاتٍ، أَوْ لَاهُنْ بِرَأَبٍ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ قَالَ أَيُّوبُ وَخَيْبُ بْنُ الشَّيْبِ عَنْ مُحَمَّدٍ.

71 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“-Birinizin çanağını köpek yaladığı vakit, birincisi toprakla olmak üzere yedi kere yıkamakla temizlenir.” [83]

İZAH

Bu hadis-i şerife dayanarak İmâm-ı Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel köpeğin yaladığı kabı yedi defa yıkamak vaciptir, görüşünü kabul etmişlerdir.

İmâm-ı Azam ise: üç defa yıkamakla temiz olur demiştir. (Bezl'ül-Mechûd c. 1, s. 186)

Toprakla ovuşturmak, köpeğin kaba sinen ağız kokusunu almak içindir.

Sabun ve diğer deterjanlı ilâçlar, toprak vazifesini görürler.

٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ بِمَعْنَاهُ وَلَمْ يَرْفَعَاهُ، وَزَادَ: «وَإِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ عُيْلَ مَرْءٍ».

72 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, bir önce geçen hadisin manâsında rivâyet olundu (Ravi Eyyûb rivâyetinde) şu cümleyi ziyade etti:

– “Kedi yaladığı vakit bir kere yıkanır.”

٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا وَلَغَ

الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ قَاعِغِلُوهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ، الشَّابِعَةُ بِالتَّرَابِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَأَمَّا أَبُو صَالِحٍ وَأَبُو زَيْدٍ وَالْأَعْمَشُ وَثَابِتُ الْأَخْنَفِ

وَهَمَّامُ بْنُ مُنَبِّهٍ وَأَبُو الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الرَّخْدِيِّ رَوَوْهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَلَمْ

يَذْكُرُوا: التَّرَابَ.

73 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Kaba köpek bandığı zaman yedinciyi toprakla olmak üzere yedi defa yıkayın.”

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Ebû Hüreyre'den Ebû Salih, Ebû Rezin A'rac, Sabit el Ahnef, Hemmam bin Münebbih, Ebû Suddîy, Abdurrahman rivâyet ettiler. Hiç biri de “turab” lafzını zikretmediler.^[84]

İZAH

Köpeğin eti pistir. Her hayvanın salyası etine tabidir. Öyle ise köpeğin salyası da pisdir. Bir kaba banar, ağzını sokarsa içtiği su pis olur. Suyun bulunduğu kabı da yıkamak gerekir.

Rivâyetlerin bazısında toprakla oğuşturmak kaydı yoktur.

٧٤- عَنْ ابْنِ مُغْفَلٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ

الْكِلَابِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا لَهُمْ وَلَهَا؟» فَرُخِصَ فِي كَلْبِ الصَّيْدِ وَفِي كَلْبِ

الْفَتَمِ، وَقَالَ: «إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ فَأَغْسِلُوهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ، وَالثَّامِنَةَ

غَسِّرُوهُ بِالتُّرَابِ».

74 - İbn-i Muğaffel radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem köpeklerin öldürülmesini emretti sonra:

“İnsanlara ne oluyor da bütün köpekleri öldürüyorlar?” buyurdu.

Av ve koyun köpeğinin, öldürülmemesine müsaade etti.

“Kaba köpek banarsa, onu yedi kere yıkayın, sekizincide toprakla ovuşturun” buyurdu. [\[85\]](#)

İZAH

Önce köpeklerin hiç biri ayırd edilmeksizin hepsinin öldürülmesi emredildi; fakat sonradan av köpekleri, bekçilik yapan ve çobanla sürüye giden köpeklerin öldürülmesi yasaklandı.

Köpeklerin mutlak öldürülmesini emreden ilk emir sonraki yasakla nesh edilmiş oldu. (Avn'ül-Mabûd c. 1, s. 28)

38 - KEDİNİN ARTIĞI

٧٥- عَنْ كَيْسَةَ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ - وَكَانَتْ تَحْتَ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ -

أَنَّهَا قَتَادَةُ دَخَلَ فَشَرِبَتْ لَهُ وَهُوَ إِذَا فَجَاءَتْ هِرَّةٌ فَشَرِبَتْ مِنْهُ، فَأَصْبَحَ
لَهَا الْإِنَاءُ حَتَّى شَرِبَتْ. قَالَتْ كَبْشَةُ: فَرَأَيْتُ أَنْظُرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: أَتَعْجَبِينَ يَا
بِنْتُ أَخِي؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
«إِنَّهَا تَيْسَتْ بِنَجَسٍ، إِنَّهَا مِنَ الطَّوَافِينَ عَلَيْكُمْ وَالطَّوَافَاتِ».

75 - Kebşe bint-i Kâ'b bin Mâlik radiyallahu anh'dan: (Ebi Katade'nin oğlunun nikâhı altında bulunuyordu) Ebû Katade içeri girdi. Ona Abdest suyu döktüm, bir kedi geldi sudan içti (Ebû Katade de) içinceye kadar kediye çanağı tutuverdi. Kebşe diyor ki:

Benim kendisine (dikkatli) baktığımı görünce; “Ey kardeşimizin kızı tuhafına mı gitti?” dedi. Ben:

– Evet, dedim. Bunun üzerine Ebû Katade dedi ki:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Kedi pis değildir. Çünkü o, her zaman aranızda dolaşan hayvanlardandır.” buyurdu. [86]

İZAH

Kedinin eti pistir. Fakat artıkları mekruhtur. Etleri pis olanların salyası da pis olması esastır. Fakat kedi ev içinde efendisine hizmet eden erkek ve kadın hizmetçilerin evlerde serbest girip çıktığı gibi, erkekli dişili evlere girer çıkar, kablara daima dokunurlar. Kabları onlardan korumak çok güçtür. Bundan dolayı onların artığı temiz kabul edilmiştir. Temiz su varken kedi artığı ile abdest almak mekruhtur.

Şâfiî, Mâliki ve Ahmed bin Hanbel ise kedinin artığını yemek içmek ve kullanmakta beis görmezler. (Bezl'ül-Mechûd c. 1, s. 300)

Kedi pis bir şeyi yer, ağzından eseri gitmeden su içerse bunun artığı pis olur.

٧٦- عَنْ دَاوُدَ بْنِ صَالِحٍ بْنِ دِينَارٍ الشَّامِيِّ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ مَوْلَاهَا

أَرْسَلَهَا بِهَرِيصَةٍ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَوَجَدَهَا تُصَلِّي، فَأَشَارَتْ

إِلَيَّ أَنْ ضَجَّيْهَا، فَجَاءَتْ هِرَّةً فَأَكَلَتْ مِنْهَا فَلَمَّا انْصَرَفَتْ أَكَلْتُ مِنْ خَيْثُ
أَكَلَتِ الْهِرَّةُ، فَقَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّهَا تَيْسَتْ
بَنَجَسٍ، إِنَّمَا هِيَ مِنَ الطَّوَائِفِ عَلَيْكُمْ» وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِغَضَلِهَا.

76 - Dâvud bin Salih bin Diner el Tîmar'ın annesinden rivâyet edildiğine göre o der ki: Birgün eski hanımefendim benimle Hz. Aişe'ye biraz herse gönderdi. Hz. Aişe'yi namazda buldum. Elinde bulunanı koy diye bana işaret etti, (ben de koydum) bir kedi gelip o, herseden yedi. Aişe radiyallahu anh namazı bitirince kedinin yediği yerden, o da yedi ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“-Kedi necis değildir, çünkü o, aranızda dolaşanlardandır” buyurdu. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i kedinin artığı ile abdest alırken de gördüm” dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif; kedinin artığının pis olmayacağına delildir. Kedi bir yemeği yemişe bakılır, eğer yemek pilav gibi kuru bir yemek ise kedinin yediği kısım alınır, geri kalan yenir. Eğer çorba gibi sulu bir şey ise, başka yemek yapmaya imkanı olanlar için onun artığını yemek Hanifelere göre mekruh, diğer mezheplere göre mekruh değildir. (Avn'ül-Mabûd c. 1, s. 29)

39 - KADININ ABDEST SUYU ARTIĞI

٧٧- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، وَنَحْنُ جُنُبَانِ.

77 - Aişe radiyallahu anh'dan rivâyete göre;

– “Ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp iken aynı kaptan guslederdik.^[87]

İZAH

Kadınla kocasının, bir anda aynı kabdaki su ile gusül etmeleri caizdir. Delili bu hadis-i şeriftir.

Şu kadar var ki, cünüp oldukları takdirde yıkanırken kurnadaki suyu elle değil de bir kabla alıp dökünürlerse ihtilafdan kurtulunmuş olur.

٧٨- عَنْ أُمِّ سُبَيْيَةَ الْجُهَنِيَّةِ قَالَتْ: اخْتَلَفْتُ يَدَيَّ وَتَلَّ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرُّضُوءِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ.

78 - Ümmü Subeyyet'el-Cüheni radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki:

Bir kaptan abdest alırken kâh benim kâh Peygamber Efendimizin eli (sıra) ile girer çıkardı. [88]

İZAH

Ümmü Subeyye'nin Rasûl-i Ekrem ile aynı anda bir kabdan beraber abdest almaları, kadının artığı ile erkeğin, ve erkeğin artığı ile kadının abdest alabileceğine delildir.

٧٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّأُونَ فِي زَمَانِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ مُتَّذَّرٌ: مِنَ الْإِنَاءِ الْوَاحِدِ جَمِيعًا.

79 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında erkekler ve kadınlar (Müseddet dedi ki) Hep birlikte bir kaptan abdest alırlardı. [89]

İZAH

Kadınların erkeklerden sakınması, başlarını örtmeleri hakkındaki ayet gelmeden, kadınlar ve erkekler bir arada aynı kaptan abdest alırlardı. Hicap ayeti gelince ancak mahrem olanlar bu şekilde abdest alabilir oldular. (Avn'ül-Mabûd c. 1, s. 30)

٨٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: كُنَّا نَتَوَضَّأُ نَحْنُ وَالنِّسَاءُ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِيَّامٍ وَاحِدٍ نَذَلِي فِيهِ أَيْدِيَنَا.

80 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyete göre dedi ki Rasûlullah zamanında biz ve kadınlar bir kaptan abdest alır aynı kaba ellerimizi uzatırdık.

40 - ABDEST ARTIĞI İLE ABDEST ALMANIN HÜKMÜ

٨١- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ: لَقِيتُ رَجُلًا صَحِبَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِ سِنِينَ كَمَا صَحِبَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَغْتَسِلَ الْمَرْأَةُ بِفَضْلِ الرَّجُلِ، أَوْ يَغْتَسِلَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ

الْمَرْأَةِ زَادَ مُسَدَّدٌ: وَلْيَغْتَرِفَا جَمِيعًا.

81 - Humeyd el-Humeyrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Ebû Hüreyre gibi dört yıl Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbetinde bulunmuş, bir zatla karşılaştım, şöyle dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadının, erkeğin artığı ile, erkeğin de kadının artığı ile yıkanmasını men etti, dedi. (Müseddet) rivâyetinde, (kadın erken beraberce avuşlasınlar) ibaresini ziyade etti.^[90]

İZAH

77, 78, 79, ve 80 nolu hadislerde kadının artığı ile gusûl edilib, abdest alınabileceği bildiridiği halde, bu hadiste nehy ediliyor. Bu hadisler arası şöyle telif edilmiştir. Eğer kadın gusûl ederken ve abdest alırken bedeninde kullandığı su, kabtaki suyun içine dökülürse kabtaki su kullanılmış suyun karışmasıyla temizleyici olmak özelliğini kaybetmiş olur. İşte böyle hallerde kadın erkeğin artığı ile, erkek te kadının artığı ile abdest alamaz, gusûl edemez. Bu ihtilaf edilen husus kabtaki suyun elle alındığı ve avuçlandığı, kullanılmış su üstü açık suya karışma ihtimali olduğuna göredir. Soba kazanlarında, ibriklerde bulunup, yarısı ile erkek diğer yarısı

ile de kadının veya yarısı ile kadın, diğer yarısı ile de erkeğin abdest alması ve gusül etmesi bu ihtilafın dışında kalır. Çünkü, kaptaki suya el sürülmemiştir. Kullanılmış su olma ihtimali de yoktur. Hadis-i şerifin sonunda bir kolaylık tarif buyruluyor. Kadın ve erkeğin suyu bir anda avuçlamalarıdır. Eğer her ikisi suyu beraber avuçlarsa birbirlerinin artığı ile abdest alabilirler, gusül edebilirler. Çünkü, su hükmen hiç birinin artığı sayılmaz.

٨٢- عَنْ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرٍو، وَهُوَ الْأَقْرَعُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَتَوَضَّأَ الرَّجُلُ بِفَضْلِ طَهُورٍ الْمَرْأَةِ.

82 - Hakem bin Âmr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadının abdest suyu artığı ile erkeğin abdest almasını men etti.^[91]

41 - DENİZ SUYU İLE ABDEST ALMAK

٨٣- إِنْ الْمُغِيرَةَ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ وَهُوَ مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ

سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا نَزْكَبُ الْبَحْرَ وَنَحْمِلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ فَإِنْ تَوَضَّأْنَا

بِهِ غَطَّيْنَا، أَفَتَتَوَضَّأُ بِمَاءِ الْبَحْرِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ الْجَلُّ مَيْتَتُهُ».

83 - Muğire bin Ebû Bürde radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre;

Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini işitmiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kimse; ey Allah'ın Rasûl-i deniz seferine çıkıyoruz, yanımıza çok az su alıyoruz. O su ile abdest alsak susayacağız, deniz suyu ile abdest alabilir miyiz? diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Denizin suyu temiz, ölüsü helaldir” buyurdu.

^[92]

İZAH

Bu hadis-i şerif deniz suyunun temiz olduğuna, onunla abdest alınıp gusül yapılabileceğine ve denizde doğup büyüyen hayvanların helal olduğuna delildir. Deniz hayvanlarından eti yenmeyenler de vardır. Deniz hayvanlarından hangilerinin eti yenir, hangilerinininki yenmez olduğu Kitâb’us-Sayd ve Kitâb’uz-Zebâih’te gelecektir. Burada soranın zihnini meşgul eden şudur. Deniz suyu mavidir. Tadı tuzludur. Deniz hayvanları denizde ölüyorlar. Onların ölüsü denizi kirletmiyor mu? İşte Rasûl-i Ekrem hepsine toplu bir cevap veriyor, “Deniz suyunun temiz denizde ölen hayvanların helal olduğunu bildiriyor.”

42 - NEBİZ (ŞIRA) İLE ABDEST ALMAK

۸۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَدَ

لَيْلَةِ الْحِجْرِ: «مَا قِي إِذَا وَتَكَ؟» قَالَ: نَبِيٌّ. قَالَ: «تَمْرَةٌ طَيِّبَةٌ وَمَاءٌ طَهُورٌ».

قَالَ سَلِيمَانُ بْنُ دَاوُدَ: عَنْ أَبِي زَيْدٍ، أَوْ زَيْدٍ كَذَا قَالَ شَرِيكَ: وَلَمْ يَذْكُرْ

هَذَا لَيْلَةَ الْحِجْرِ.

84 - Abdullah Bin Mes’ûd radiyallahu anh’dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem O’na Cin gecesi (Cinlerin Peygamberimizi dinlediği gece) “Kabında ne var diye sordu? O’da nebîz dedi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Hurma temiz, suyu pakdır” buyurdu.^[93]

İZAH

Hurma suyu temizdir, içilir, pislik yıkanabilir. Fakat onunla gusül yapılamaz. Abdest alınamaz. Leyletülcin; Cinlerin Kur’an’ı dinledikleri gecedir.

۸۵- عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَعَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْحِجْرِ؟ فَقَالَ: مَا كَانَ مَعَهُ مِمَّا أَخَذَ.

85 - Alkame radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Abdullah bin Mes'ûd'a, Cin gecesı Peygamberimizle beraber sizden kim vardı? dedim. (İbn-i Mes'ûd: Peygamberimizle beraber bizden kimse yoktu dedi.^[94]

İZAH

Rasûl-i Kibriya Cinlerle konuştuğu gece yanında İbn-i Mes'ûd vardı. Fakat Cinlerle konuştuğu anda kimse yoktu demektir. Çünkü Peygamber Efendimiz İbn-i Mes'ûd'u bir noktaya koymuş etrafına bir çizgi çizmiş buradan ayrılma buyurmuştu. İbn-i Mes'ûd cinlerin sesini işitmiş fakat belli bir noktadan ayrılamadığı için cinlerin kendisini görememiş, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında bulunamamıştır.

۸۶- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: لَيْتَ نَكْرَهُ الْوُضُوءَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ.

وَقَالَ: إِنَّ التَّيْمُمَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ.

86 - İbn-i Cüreyc radiyallahu anh Atâ'dan şöyle rivâyet etti: Ata:

Süt ve nebîz ile abdest almayı hoş görmezdi;

Bence teyemmüm etmek ondan daha hoştur, derdi.

İZAH

Ata'ya göre nebîz (hurma suyu) ve sütle abdest almaktansa teyemmüm etmek daha uygundur. Nebîz ve sütle abdest alınamaz. Ancak bunlarla elbise ve bedende namaza mani pislik varsa onlar giderilebilir.

۸۷- حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ عَنْ رَجُلٍ أَصَابَتْهُ

جَنَابَةٌ، وَلَيْسَ عَنْدهُ مَاءٌ وَعِنْدَهُ نَبِيذٌ، أَيْغْتَسِلُ بِهِ؟ قَالَ: لَا.

87 - Ebû Halde diyor ki, Ebû'l-Âliye'ye:

– Cünüp olan bir kimse yanında nebîzden (hurma suyu) başka su yoksa onunla gusül edebilir mi diye sordum? Ebû'l-Âliye:

– Edemez dedi.

43 - ABDESTİ SIKIŞIK KİŞİNİN DURUMU

۸۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ: أَنَّهُ خَرَجَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا وَمَعَهُ

النَّاسُ وَهُوَ يُؤْمِنُهُمْ، فَلَمَّا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ أَقَامَ الصَّلَاةَ - صَلَاةَ الصُّبْحِ -

ثُمَّ قَالَ: لِيَتَقَدَّمُوا أَحَدُكُمْ وَيَذْهَبَ الْخَلَاءَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا أَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يَذْهَبَ الْخَلَاءَ، وَقَامَتِ

الصَّلَاةُ فَلْيَبْدَأْ بِالْخَلَاءِ».

88 - Abdullah bin Erkâm radiyallahu anh'dan: Yanında bazı kimselerle hac veya umre için çıkmıştı. Onlara imamlık da yapıyordu. Bir gün sabah namazına ikamet yapıldı. Yerime birisi kıldırırsın deyip, kendisi abdesthaneye gitti ve ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in "biriniz helâyâ gitmek ister ve o anda ikamet de yapılırsa, evvela helâyâ gitsin", dediğini işittim dedi.^[95]

İZAH

Abdest bozma sıkıntısı içerisinde kılınacak namazda huzur olmaz, böyle bir sıkıntı gelince önce abdest bozmalı, sonra abdesti tazeleyip namazı huzurla kılmalı. Büyük abdestine veya idrarına sıkışan kimsenin bu durumda namaza durması mekruhtur.

۸۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ ابْنُ عِيسَى فِي حَدِيثِهِ: إِنَّ

أَبِي بَكْرٍ ثَمَّ اتَّفَقُوا أَخُو الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ فَجِئَتْ

بِطَعَامِهَا فَقَامَ الْقَاسِمُ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا يُصَلِّي بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْيَرَانِ».

89 - Kasım bin Muhammed'in kardeşi Abdullah bin Muhammed bin Ebî Bekir'den rivâyete göre o demiştir ki, Hz. Aişe'nin yanında bulunuyorduk

yemek getirildi. Burada (Kasım bin) Muhammed bin Ebû Bekir bu esnada Kasım namaz kılmak üzere kalktı. Bunun üzerine Hz. Aişe ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyururken işittim: “Yemek hazırlarken, büyük ve küçük abdeste sıkışmışken namaz kılınmaz.” [96]

İZAH

Ahbeseyn: Büyük ve küçük abdest bozmak sıkıntısı demektir. Tuvalete gitme sıkıntısı varken namaza durmak huzuru kaçırdığı gibi, sofraya kurulduktan, göz onu gördükten sonra namaza durmak da aynı durumdadır, huzuru kaçırmaz. Yemek yenmeli, sonra namaza durmalı. Namaz vaktinin geçmesi ihtimali varsa ağzına bir lokma alır yutar, ağzını yıkar, namazını kılar sonra namaza durur.

٩٠- عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ثَلَاثٌ

لَا يَجِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَغْلُظَهُنَّ: لَا يَزُومُ رَجُلٌ قَوْمًا فَيُخْصُّ نَفْسَهُ بِالْأَدْعَامِ

دُونَهُمْ، فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ، وَلَا يَنْظُرُ فِي قَعْرِ بَيْتٍ قَبْلَ أَنْ يَسْتَأْذِنَ فَإِنْ

دَخَلَ فَقَدْ دَخَلَ، وَلَا يُصَلِّيَ وَهُوَ خِفِيفٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ».

90 - Sevban radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Üç şey var onları işlemek hiç kimseye helâl değildir. Bir kimse bir cemaata imam olup duada cemaatı değil yalnız kendini tahsis etmek. Eğer böyle yaparsa muhakkak onlara hıyanet etmiş olur. İzin istemeden (başkasının) evi içine bakamaz. Eğer bakarsa izinsiz girmiş sayılır. Abdesti sıkışmışken, rahatlamadan namaz kılamaz” [97]

İZAH

İmamın duada sadece kendisine değil cemaata da dua etmesi gerekir. Mesela:

İmam, Yarabbî beni ateşten koru diye şahsına değil, Yarabbi bizi ateşten koru diye cemaatı da katarak dua eder.

Sahibinin kapısını çalıp izin istemeden bir kimsenin evinin içerisine bakılamaz. Önce izin istenir sahibi izin verdikten sonra içeri girilebilir. Evinin içine bakılabilir.

Abdest bozmak sıkıntısı varken namaza durulmaz.

Bir de bir cemaate zorla imam olmak doğru bir davranış değildir.

٩١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَجِلُّ

لِرَجُلٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُصَلِّيَ وَهُوَ خَائِفٌ خَوْفَهُ يَتَخَفَتُ» ثُمَّ

سَأَلَ نَحْوَهُ عَلَى هَذَا اللَّفْظِ قَالَ: «وَلَا يَجِلُّ لِرَجُلٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ أَنْ يُؤْمَ قَوْمًا إِلَّا بِإِذْنِهِمْ، وَلَا يَخْتَصِمُ نَفْسُهُ بِدَعْوَةِ مُوَدَّعِهِمْ، فَإِنْ

فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ».

ثُمَّ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا مِنْ سُنَنِ أَهْلِ الشَّامِ لَمْ يَخْرُجْهُمْ فِيهَا أَحَدٌ.

91 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Allah’a ve ahiret gününe inanan bir kimseye abdestine sıkışınca sıkışıklığını gidermeden namaz kılmak helâl olmaz” sonra râvi Sevr bin Yezid bir önceki hadise benzeyen şu lafızlarla sözlerine devam etti: “Allah’a ve ahirete iman eden kimseye izinleri olmaksızın bir topluluğa imam olması asla helâl olmaz ve duayı sadece kendisine yapıp o toplumu duanın dışında bırakması da helâl olmaz. Eğer böyle yaparsa onlara hiyanet etmiş olur.”

Ebû Dâvud dedi ki; “Bu hadis Şamlıların rivâyetidir. Râvileri arasında Şamlılardan başka kimse yoktur.” [\[98\]](#)

44 - ABDEST İÇİN YETERLİ SU MİKTARI

٩٢- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَتَوَضَّأُ بِالصَّاعِ

وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ.

92 - Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir sa' (su) ile yıkanır, bir müd(su) ile abdest alırdı, demiştir.^[99]

İZAH

Bir sa' 1040 dirhemdir. Bu günkü ölçü ile 3333 gram kadar tutar. Bir müd avuç dolusu su alan bir ölçektir. Bir litreye yakındır. Bir rivâyette bir müd, bir sa'ın dörtte biri kadardır. (Kamus terc. c. 2, s. 15) Bu durumda bir müd 832 gram su alan bir kaptır. Bir avuç su ile abdest almak, üçbin üçyüz otuzüç gram su ile gusül yapmak suyun kıt olduğu anlarda olabilir. Suyun müSaid olduğu yerlerde sünnete uygun olarak her azayı üçer kere yıkayarak abdest almalı, gusül etmelidir. Rasûl-i Ekrem, bazı kere bir müd, bazı kere müddün üçte ikisi kadar su ile abdest alırdı. Bu hadis-i şerif israf etmeksizin az veya biraz çok su ile abdest anılabileceğine delildir.

٩٢- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَغَسَّلُ بِالصَّاعِ

وَيَتَوَضَّأُ بِالمُدِّ.

93 - Câbir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir sa' su ile yıkanır, bir müd (su) ile abdest alırdı.

٩٣- عَنْ حَبِيبِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عُبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ جَدِّهِ

وَهِيَ أُمُّ عُمَارَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَأَتَى بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ

قَدَرُ ثَلَاثِي المُدِّ.

94 - Habîb-ul-Ensarî radiyallahu anh demiştir ki: Ubbat bin Temim'den işittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kap getirildi. İçinde bir müddün üçte ikisi kadar su vardı, onunla abdest aldı.^[100]

Bir müd yaklaşık 833 gram, üçte ikisi 555 gram eder.

İZAH

Rasûl-i Ekrem Efendimizin aldığı abdestle rivâyet edilen en az su miktarı budur. Bir müddün üçte ikisi kadar su az bir sudur. Bununla abdest alışı bize ruhsat yolunu göstermek içindir. Yoksa sadece bu miktar su ile abdest alınır demek değildir. Fazlası bulunmadığı zamanda az su ile de abdest alınır demektir.

۹۰- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِإِنَاءٍ يَسَعُ

رَطْلَيْنِ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ.

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَبْرِ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: يَتَوَضَّأُ بِمَكْكُوكٍ، وَلَمْ

يَذْكُرْ رَطْلَيْنِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: الصَّاعُ خَمْسَةُ أَرْطَالٍ.

ثُمَّ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهُوَ صَاعُ ابْنِ أَبِي ذَيْبٍ، وَهُوَ صَاعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

95 - Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem iki rıtıl su alacak bir kapla abdest alır, bir sâ miktarı su ile de gusül ederdi.

Abdullah bin Cebr Enes'in şöyle dediğini işitti. Rasûlullah bir mekkuk (su) ile yıkanır dedi. (İki rıtıl) zikretmedi.

Ebû Dâvud dedi ki: “Ben Ahmed bin Hanbel'i bir sâ' beş rıtıldır” derken işittim.

Yine Ebû Dâvud dedi ki; Bu miktar sa' İbn-i Ebî Zi'b'in sâ'ıdır. Onun sa'ı da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sâ'ıdır. [\[101\]](#)

İZAH

MEKKUK: Su içecek tas ve bir ölçektir ki, bir buçuk sâ' alır. Bir rivâyete göre yarım rıtıl alır, yahut Rasûlullah Efendimizin müddü ile yirmidört müd alır. (Kamus tercümesi c. 3, s. 1122) Mekkuk beş litre kadar su alan bir

kaptır, diyebiliriz. Rıtıl sa'ın beşte biri olunca yaklaşık 665 gram su alan kaptır.

45 - ABDEST SUYUNDA İSRAF

٩٦- عَنْ أَبِي نَعَامَةَ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُغَفَّلٍ سَمِعَ ابْنَةَ يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ إِنِّي

أَسْأَلُكَ الْقَصْرَ الْأَبْيَضَ مِنْ يَمِينِ الْجَنَّةِ إِذَا دَخَلْتُهَا. قَالَ: يَا بَنِيَّ! سَلِ اللَّهَ

الْجَنَّةَ وَتَعَوَّذْ بِهِ مِنَ النَّارِ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ عَوْمٌ يَغْتَدُونَ فِي الطُّهُورِ وَاللُّدْعَاءِ».

96 - Ebî Neame radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir. Abdullah bin Muğaffel oğlunu: “Allah’ım girdiğim zaman cennetin sağ tarafındaki beyaz köşkü isterim derken işitti ve dedi ki, Ey oğulcuğum, Allah’tan cenneti iste. Cehennemden ona sığın, ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’dan “yakında bir kavim gelecek temizlik ve duada haddi aşacaklar” dediğini işittim.^[102]

İZAH

Duada asıl olan özlü olmasıdır. Bunun izahı Kitâbu'd-Dua'da gelecek.

Abdestte suyu çok az kullanmak matlup olmadığı gibi, israf etmek de doğru değildir. Nehir kenarında bile abdest alınsa israftan sakınmalıdır.

46 - NOKSANSIZ ABDEST ALMAK

٩٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَأَى قَوْمًا وَأَعْقَابُهُمْ تُلَوِّحُ، فَقَالَ: «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ، أَسْمِعُوا

الْوُضُوءَ».

97 - Abdullah bin Âmr radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ökçekeleri kuru kalan bir kavm gördü de “ökçeleri ateşte yanacakların vay haline. Abdesti tam alın” buyurdu. [\[103\]](#)

İZAH

Abdest azalarını oğuşturarak yıkayıp, kuru yer bırakmamaya dikkat etmeli. Ökçesi kuru kalanların vay haline! Olursa, diğer uzuvları kuru kalanların da hali acınacak hal olur.

47 - TUNÇTAN YAPILMIŞ KAPTAN ABDEST ALMAK

٩٨- أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي تَوْرٍ مِنْ شَيْءٍ.

98 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyete göre:

Ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tunça benzeyen madenden (pirinçten yapılmış) bir kaptan (su alarak) beraber yıkanırdık demiştir.

٩٩- عَنْ أَبِيهِ [عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِتَحْوِهِ.

99 - Hz. Aişe radiyallahu anha’dan bir önce geçen hadisin aynı rivâyet edilmiştir.

١٠٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: جَاءَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَأَخْرَجَنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرِ قَتَوْضَا.

100 - Abdullah bin Zeyd radiyallahu anh’dan rivâyete göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize geldi. Tunçtan yapılmış bir kapta su hazırladık abdest aldı. [\[104\]](#)

İZAH

Hadis-i şerifte geçen “tevr” kelimesi tunçtan veya taştan yapılmış bir kaptır. Bakır çeşidi veya bakır diye de tarif edilmektedir.

Bu hadis-i şerif; Bakır, Pirinç, Teneke ve Alüminyum kaplardan abdest almanın câiz olduğuna delildir. Bakır’ın altın gibi sarı olması bakır kaptan abdest almanın mubah olmasına mani olmaz. Kırmızı boya da kana benzer ama kan değildir.

48 - ABDESTE BAŞLARKEN BESMELE ÇEKMEK

۱۰۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا

صَلَاةَ لِمَنْ لَا يُضَوِّءُ لَهُ، وَلَا يُضَوِّءُ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ».

101 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “abdesti olmayanın namazı olmaz. Allah’ı zikretmeyenlerin de abdesti (tam) olmaz” buyurdu. [\[105\]](#)

İZAH

Abdestsiz kimsenin namazı caiz değildir. Abdestte besmele çekmek ise sünnettir.

Besmele çekilmezse abdest yine caiz olur. Fakat şahıs faziletten mahrum kalır.

Abdest ve gusülde niyet, sünnet ve fazilettir. Niyet edilmese de abdest sahihtir. Fakat faziletten mahrum kalmaya sebep olur.

۱۰۲- عَنْ الدَّرَاوَزْدِيِّ قَالَ: وَذَكَرَ رِبْعَةُ أَنَّ نَفْسِيَرَ حَدِيثِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُضَوِّءُ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ» أَنَّهُ الَّذِي

يَتَوَضَّأُ وَيَغْتَسِلُ وَلَا يَنْوِي وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ وَلَا غَسْلَهُ لِلْجَنَابَةِ.

102 - Derâverdî'den: Rabia, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in "Allah'ın ismini anmayanın abdesti olmaz." hadisini şöyle tefsir etmiştir: O kimse ki, abdest alır, gusül eder, namaz için abdest aldığına, cenabetten dolayı gusül ettiğine niyet etmez.

49 - YIKAMADAN ELİNİ SU KABINA DALDIRMA

۱۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنَ اللَّيْلِ فَلَا يَغْمِسُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثَ

مَرَّاتٍ فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي أَتَيْنَ بَاثِلَتُ يَدَهُ»

103 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyete göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem "biriniz gece kalkınca elini üç kere yıkamadan çanağa daldırmasın. Çünkü o kimse elinin nerede gecelediğini bilemez" buyurdu.

[106]

İZAH

Gece kalkıp abdest alacak olan kimse, kova gibi bir kaptan abdest alacaksa, kovadan su alacak saplı bir tası da yoksa, önce kovayı eğerek eline su döker, üç defa elini yıkadıktan sonra eliyle suyu alarak abdestini alır. Elini yıkamadan kovaya sokamaz. Pis el suya daldırılırsa az suyu pis eder, ama elde pislik olduğu yakînen bilinmezse, elini suya daldırmakla su pis olmaz.

۱۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَغْمِسُ يَدَهُ

الْحَدِيثُ قَالَ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا وَلَمْ يَذْكُرْ أَبَا دَرِينٍ.

104 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den (şu bir önce geçen hadis rivâyet olundu.) Bu rivâyete göre Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem elini iki veya üç kere yıkasın buyurdu. Bu silsile de A'meş Ebû Rezini zikretmedi.

İZAH

Ebû Hüreyre hazretlerinin bu hadisinde, bir önceki rivâyetten farklı olarak ellerini iki kere veya üç kere yıkasın lafzı vardır.

Elleri abdestte bir kere yıkamak farz, iki kere yıkamak sünnet, üç kere yıkamak ise sünnetin tamamıdır.

۱۰۵- عَنْ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلَا يَدْخُلْ

يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهَا ثَلَاثَ مَرَاتٍ، فَإِنْ أَخَذَتْهُمُ لَا يَلْبِثُ أَنْ يَتَوَضَّأَ

يَدَهُ أَوْ أَنْ كَانَتْ تَطُوفُ يَدَهُ».

105 - Ebû Meryem radiyallahu anh'dan:

Ebû Meryem'in Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet ettiğine göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'nin şöyle söylediğini duydum demiştir.

“Biriniz uykudan uyandığı vakit elini, üç defa yıkamadan çanağa sokmasın, çünkü sizden biriniz elinin nerede gecelediğini veya elinin nereyi dolaştığını bilemez.” [\[107\]](#)

50 - HZ. PEYGAMBER'İN ABDESTİ

۱۰۶- عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبِيَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عُفَّانَ قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ

بْنَ عُفَّانَ تَوَضَّأَ فَأَتَرَغَ عَلَى يَدَيْهِ ثَلَاثًا فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ تَمَضَّضَ وَاسْتَنْشَرَهُ ثُمَّ

غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَغَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى إِلَى الْمِرْفَقِ ثَلَاثًا ثُمَّ الْيُسْرَى مِثْلَ

ذَلِكَ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ ثُمَّ غَسَلَ قَدَمَهُ الْيُمْنَى ثَلَاثًا ثُمَّ الْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ،

ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مِثْلَ وَضُوءِي هَذَا،

ثُمَّ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وَضُوءِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا

نَفْسُهُ غُفِرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

106 - Hz. Osman'ın azatlısı Humran bin Ebân şöyle dedi: Osman bin Affan'ı radiyallahu anh abdest alırken gördüm. Ellerine su dökerek onları üç defa yıkadı. Sonra ağzına sonra burnuna su çekti. Dışarı attı sonra yüzünü üç kere yıkadı, sağ elini dirseğine kadar üç kere yıkadı. Sonra sol kolunu da sağ kolu gibi yıkadı. Başına meshetti, üç kere sağ ayağını yıkadı, aynı şekilde solunu da yıkadı ve dedi ki; Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, benim aldığım gibi abdest aldığını gördüm. Sonra da şöyle buyurduğunu duydum: “Kim benim şu abdestim gibi abdest alır sonra kalbinden vesveseyi atarak iki rekat namaz kılarsa, Allah onun geçmiş günahlarını bağışlar”.^[108]

İZAH

Bazı nüshalarda istinsar yerine istinşak vardır. O zaman, ağzına ve burnuna su verdi, manası verilir. Çünkü istinsar burna su çekip onu eli ile atmaktır.

١٠٧- حَدَّثَنِي حُمْرَانُ قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ تَوَضَّأَ، فَذَكَرَ

نَعْوَهُ وَلَمْ يَذْكُرِ الْمَضْمَنَةَ وَالْإِمْشِيقَ، وَقَالَ فِيهِ: وَمَسَحَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا

ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تَوَضَّأَ هَكَذَا، وَقَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ فَوَنَ هَذَا فَفَاءَ، وَلَمْ يَذْكُرْ أَمْرَ الصَّلَاةِ.

107 - Humran'dan:

Affan'ın oğlu Osman radiyallahu anh'ı abdest alırken gördüm deyip önceki hadisin benzerini zikretti, fakat (Ebû Seleme) ağıza ve burna su vermeyi söylemedi. Bu rivâyetinde başını üç kere meshetti. Ayaklarını üç kere yıkadı sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i, böyle abdest alırken gördüm, (Rasûlullah): “Kim bundan az yıkayarak abdest alırsa ona kafi gelir” buyurdu, dedi. Ebû Seleme: Abdestten sonra namazı zikretmedi.^[109]

İZAH

Bu hadis-i şerifte Rasûl-i Ekrem Efendimiz abdest azalarının üçer kere yıkanmasının abdestin kemâli olduğunu tarif ettikten sonra, iki kere veya bir kere yıkayanın abdestinin sahih olacağını haber vermiştir.

“Bir de bu rivâyette mesh üç kere tarif edilmiştir.

İmâm-ı Azam, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel’e göre başa mesh bir keredir.

İmâm-ı Şâfiî ise meshi üç kere yapmak sünnettir diyor.

١٠٨- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ

عَنِ الْوُضُوءِ فَقَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ سَمِعَ ابْنَ الْوُضُوءِ قَدْ عَا بِمَاءٍ

فَأَتَى بِمِصْبَاةٍ فَأَضْغَا عَلَى يَدَيْهِ الِئِمْنَى ثُمَّ أَدْخَلَهَا فِي الْمَاءِ فَتَمَضَّمَصَ

ثَلَاثًا وَاسْتَنْتَرِثَ ثَلَاثًا وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَهُ الِئِمْنَى ثَلَاثًا وَغَسَلَ

يَدَهُ الْيُسْرَى ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَأَخَذَ مَاءً فَسَمِعَ بِرَأْسِهِ وَأَذْنَيْهِ فَغَسَلَ

بَطْنَيْهِمَا وَظَهْرَهُمَا مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَسَلَ بِجَانِبَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَيْنَ الشَّافِلُونَ

عَنِ الْوُضُوءِ؟ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوضُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَخْبَرَنِي عُثْمَانُ بْنُ زَيْدٍ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ ثَلَاثًا تَلُّ

عَلَى مَسْحِ الرَّأْسِ أَلَّةٌ مَرَّةً، فَإِنَّهُمْ دَكَّرُوا الْوُضُوءَ ثَلَاثًا، وَقَالُوا فِيهَا:

وَسَمِعَ رَأْسَهُ، لَمْ يَذْكُرُوا عَمَلًا كَمَا دَكَّرُوا فِي غَيْرِهِ.

108 - Osman bin Abdurrahman et-Teymî’den rivâyete göre: İbn-i Ebû Müleyke’ye abdestten soruldu da, şöyle dedi:

– Osman bin Affan’a abdestten sorulduğunu gördüm. Su istedi. Bir çanakta su getirildi. Çanağı sağ eline eğdi, sağ ile su alıp üç kere ağzına üç kere burnuna su verip üç defa yüzünü yıkadı. Üç kere sağ: üç kere de sol, kolunu yıkadıktan sonra eliyle çanaktan su alıp başını ve kulaklarını meshetti. Kulaklarının iç ve dışlarını bir kere yıkadı.

Ayaklarını da yıkadıktan sonra, abdestten soranlar neredeler? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i bu şekilde abdest alırken gördüm, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki, Hz. Osman'dan sahih olarak rivâyet edilen hadislerin hepsi başa meshin bir kere olduğuna delalet eder. Hz. Osman'ın hadisini nakleden râviler abdestin üçer üçer yıkayarak alındığını söyleyip başına mesh eder dediler. Diğer azalarda adet zikrettikleri gibi mesihte aded zikretmediler.

İZAH

İşğa: Eğmek demektir.

Mizat: Abdest alacak kadar su alabilen karnı geniş bir kaptır.

۱۰۹- عَنْ أَبِي عَلْقَمَةَ: أَنَّ عُثْمَانَ دَعَا بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ فَأَفْرَغَ بِيَدِهِ الْيَمْنَى

عَلَى الْيُسْرَى ثُمَّ غَسَلَهُمَا إِلَى الْكَوْعَيْنِ قَالَ: ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَشَقَّ ثَلَاثًا

وَدَعَا الْوُضُوءَ ثَلَاثًا، قَالَ: وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ، وَقَالَ: رَأَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ مِثْلَ مَا رَأَيْتُمُونِي تَوَضَّأْتُ ثُمَّ

سَلَقَ نَحْوَ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ وَأَنْتُمْ.

109 - Ebû Alkame'den rivâyet edilmiştir. Hz. Osman su istedi, sağ eli sol eline suyu boşalttı, sonra onları baş parmakların dibindeki iki kemiğe kadar yıkadı. Ebû Alkame Hz. Osman'ın abdest organlarını üç kere yıkadığını söyledi ve şöyle devam etti: Osman radiyallahu anı başını mesh etti sonra da ayağını yıkadı şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in benim şu abdestim gibi abdest aldığını gördüm. Sonra (Ebû Alkame) Zührî hadisinin aynısını sonuna kadar okudu.

İZAH

Kevabeyn: Bileğe bitişik iki kemiktir. Biri diğerinden daha incedir. Baş parmağın dibindeki dışarıya çıkkın kemik bunların belirli kısmıdır.

۱۱۰- عَنْ شُعْبَةَ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ بَرَّ عَفَانَ غَسَلَ

فَرَأَيْتَهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا وَمَسَحَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَمِلَ هَذَا.

قَالَ أَبُو هَاوِذَ: وَزَوَّاهُ وَكَبَّعَ عَنْ إِسْرَائِيلَ قَالَ: تَوَضَّأَ ثَلَاثًا فَطَلَّ

110 - Şakîk bin Seleme radiyallahu anh'dan:

Osman bin Affan radiyallahu anh'ı kollarını üçer üçer yıkayıp başına üç kere mesh ettiğini gördüm sonra, Osman radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i böyle yaparken gördüm, dedi.

Ebû Dâvud dedi: Bunu Veki, İsrailden rivâyet etti yalnız üçer kere yıkayarak abdest aldı dedi.

١١١- عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ قَالَ: أَتَانَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي رَافٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَدْ صَلَّى فَطَلَّ

بِعَلْفُورٍ، فَقُلْنَا: مَا يَصْنَعُ بِالْعَلْفُورِ وَقَدْ صَلَّى مَا يُرِيدُ إِلَّا لِيُعَلِّمَنَا. فَأُتِيَ

بِإِنَاءٍ فِيهِ مَاءٌ وَطَسَبٌ، فَأُلْقِيَ مِنَ الْإِنَاءِ عَلَى يَمِينِهِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ

تَمَضَّمَصَ وَامْتَشَتَرَ ثَلَاثًا فَتَمَضَّمَصَ وَنَزَلَ مِنَ الْكَفِّ الَّذِي يَأْخُذُ بِهِ ثُمَّ

غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ وَغَسَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى ثَلَاثًا وَغَسَلَ يَدَهُ الشِّمَالِ ثَلَاثًا

ثُمَّ جَعَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَهُ الْيُمْنَى

ثَلَاثًا وَرِجْلَهُ الشِّمَالِ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَعْلَمَ وَضُوءَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ هَذَا.

111 - Abdu Hayr'dan rivâyet edildiğine göre;

Ali radiyallahu anh bize gelip namaz kıldı, ve su istedi, biz:

Halbuki, namazı kıldı, suyu ne yapacak? Başka bir şey değil ancak bize abdesti öğretmek istiyor dedik, bunun üzerine içinde su bulunan bir çanak ve tas getirildi. Çanaktan sağ eline su döküp, ellerini üç kere yıkadı. Sonra

üçer kere ağız ve burnuna su verdi. Su aldığı avuçla ağız ve burnuna su çekti. Üç kere yüzünü, üç kere sağ kolunu ve üç kere de sol kolunu yıkadı.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini öğrenmekten kim sevinç duyarsa, işte o, bundan ibarettir, dedi. ^[110]

١١٢- عَنْ عَبْدِ خَيْرٍ قَالَ: صَلَّى عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ عَنَهُ النَّعْدَةُ ثُمَّ دَخَلَ

الرُّحْبَةَ فَدَعَا بِمَاءٍ، فَأَتَاهُ الْغُلَامُ بِإِنَاءٍ قَدِ مَاءٍ وَطَسِبَ، قَالَ: فَأَخَذَ الْإِنَاءَ

بِيَدِهِ الْيُسْرَى فَأَفْرَغَ عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى وَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ الْيُمْنَى

فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ ثَلَاثًا وَاسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا. ثُمَّ سَقَى قَرِينًا مِنْ حَدِيثِ أَبِي

عَوَانَةَ. ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ مَقْلَعُهُ وَمُؤَخَّرَهُ. ثُمَّ سَقَى الْيَحْدِيثَ نَعْوَةً.

112 - Abdu Hayr'dan rivâyete göre:

Ali radiyallahu anh kuşluk namazını kıldı, (Kûfe'de) Rahba mahallesine girib su istedi. Hizmetçi O'na içinde su bulunan bir çanak ve bir de tas getirdi. Çanağı sağ eline alıp, sol eline dökerek avuçlarını (üç kere) yıkadı sonra sağ elini çanağa sokup, üç kere ağzına, üç kere burnuna su çekti. Sonra bu hadisin râvilerinden Zâide bir önceki hadise benzeyen muhtevayı naklederek rivâyetine şöyle devam etti: Sonra Hz. Ali başının önünü ve arkasını bir kere mesh etti. Sonra bir önce geçen hadisin benzerini sevk etti. ^[111]

١١٣- سَمِعْتُ عَبْدَ خَيْرٍ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ

نَعْدَةَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَبِي بَكْرٍ مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ يَدَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ تَمَضْمَضَ مَعَ

الِاسْتِنْشَاقِ بِمَاءٍ وَاحِدٍ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

113 - Abdu Hayr radiyallahu anh dedi ki: Hz. Ali'yi (Kûfe'de) gördüm kendisine bir oturak getirildi, üzerine oturdu sonra bir testide su getirildi. Üç kere elini yıkadıktan sonra bir avuç su ile hem ağzına, hem burnuna su verdi râvi önceki hadisin devamını nakletti. ^[112]

١١٤- عَنْ زَيْدِ بْنِ حُنَيْشٍ: أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَشَيْلَ عَنْ

وَصُومَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَقَالَ: وَمَسَحَ

رَأْسَهُ حَتَّى لَمَّا يَفْعَلُزْ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا كَانَ

وَصُومَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

114 - Zirr bin Hubeyş'den rivâyete göre o, Hazreti Ali'ye Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestinden sorulduğunu işittim demiş ve yukarıdaki hadis-i nakletmiştir.

Bunu naklederken Zirr sözlerine şöyle devam etmiştir: Hz. Ali başına mesh etti, hatta damla akmadı, üçer kere ayaklarını yıkadı ve sonra işte Rasûlullah'ın abdesti böyle idi, dedi.^[113]

İZAH

Bu hadis-i şerif başa mesihte su damlayacak kadar mubalağa yapılmamasının müstehap olduğuna delildir.

۱۱۵- عَنِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَغَسَلَ ذِرَاعَيْهِ ثَلَاثًا وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَاحِدَةً، ثُمَّ

قَالَ: هَكَذَا تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

115 - Abdurrahman bin Ebû Leyla radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Hazreti Ali'yi abdest alırken gördüm. Üç kere yüzünü üçer kere kollarını yıkadı. Bir kere de başına meshedip sonra Rasûlullah işte böyle abdest alırdı, dedi.

۱۱۶- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي حَيَّةَ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ تَوَضَّأَ، فَذَكَرَ وَصُومَهُ كُلَّهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، قَالَ: ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ ثُمَّ غَسَلَ

رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّمَا أَحْبَبْتُ أَنْ أَرِيكُمْ طُهُورَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

116 - Ebû İshak'ın rivâyetine göre Ebû Hayye; ben Ali'yi radıyallahu anh abdest alırken gördüm demiş ve her abdest uzvunu üç kere yıkadığını naklederek demiştir ki: Sonra başını meshetti. Sonra ayaklarının topuklarına kadar yıkadı. Sonra ben size Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini göstermek istedim dedi. [114]

١١٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: دَخَلَ عَلَيَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَقَدْ أَهْرَاقَ الْمَاءَ، قَدَعًا بِوُضُوءٍ، فَأَتَيْنَاهُ بِخُزُرٍ فِيهِ مَاءٌ حَتَّى وَضَعْنَاهُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ: يَا ابْنَ عَبَّاسٍ! أَلَا أُرِيدُكَ كَيْفَ كَانَ يَتَوَضَّأُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قُلْتُ: بَلَى. قَالَ: فَأَضَعُ الْإِثْمَاءَ عَلَى يَدِهِ فَقَسَلَهَا ثُمَّ ادْخَلْتُ يَدَهُ الْيُمْنَى فَأَمْرَغْتُ بِهَا عَلَى الْأُخْرَى ثُمَّ غَسَلْتُ كَفَّيْهِ ثُمَّ تَمَضَّضْتُ وَاسْتَنْشَرْتُ ثُمَّ ادْخَلْتُ يَدَيْهِ فِي الْإِثْمَاءِ جَمِيعًا فَأَخَذَ بِهِمَا حَفْنَةً مِنْ مَاءٍ فَضَرَبَ بِهَا عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أَلْقَمَ إِبْهَامَيْهِ مَا أَقْبَلَ مِنْ أَذُنَيْهِ ثُمَّ الثَّانِيَةَ ثُمَّ الثَّالِثَةَ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ أَخَذَ بِكَفَيْهِ الْيُمْنَى نَيْضَةً مِنْ مَاءٍ فَضَبَّهَا عَلَى نَاصِيَّتِهِ فَتَرَكَهَا تَسْتَنْ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ وَظَهْرَهُ أَذُنَيْهِ ثُمَّ ادْخَلْتُ يَدَيْهِ جَمِيعًا فَأَخَذَ حَفْنَةً مِنْ مَاءٍ فَضَرَبَ بِهَا عَلَى رِجْلَيْهِ وَفِيهَا التَّمْلُ فَقَسَلَهَا بِهَا ثُمَّ الْأُخْرَى مِثْلَ ذَلِكَ. قَالَ قُلْتُ: وَفِي الثَّغْلَيْنِ؟ قَالَ: وَفِي الثَّغْلَيْنِ. قَالَ قُلْتُ: وَفِي الثَّغْلَيْنِ؟ قَالَ: وَفِي الثَّغْلَيْنِ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدِيثُ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ شَيْبَةَ بْنِ خَدِيجٍ حَدِيثُ عَلِيٍّ لِأَنَّهُ قَالَ فِيهِ حُجَّاجُ بْنُ مُعْتَمِدٍ بْنِ جُرَيْجٍ: وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّةً وَاحِدَةً. وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ فِيهِ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ: وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثَلَاثًا.

117 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Ebû Talib'in oğlu Ali radiyallahu anh yanıma geldi. Abdest bozmuştu. Abdest suyu istedi biz de içinde su bulunan küçük bir kap getirdik. Tam önüne koyduk. Ali radiyallahu anh ded iki; Ey İbn-i Abbas, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl abdest alıyordu sana göstereyim mi? Ben de evet dedim. Kabı eline eğerek (sağ) elini yıkadı. Sonra sağ elini çanağa soktu, onunla su aldı. Öbür eline döktü iki ellerini de yıkadı sonra ağzına su verdi. Burnuna su çekti, attı. Sonra her iki elini de beraberce çanağa soktu onlarla bir avuç su aldı. Onu yüzüne çaldı sonra baş parmakları ile kulaklarının iç kısmına soktu.

Yüzünü ikinci ve üçüncü yıkayışında da aynı şeyi yaptı. Sonra sağ avucuna tek avuçla su aldı. Onu başının ön tarafı saçına döktü onu öylece bıraktı. Su yüzüne akıyordu sonra iki kollarını dirseklerine kadar üzer üzer yıkadı.

Sonra başına mesh etti. Kulağının dış kısmını da mesh etti. Sonra ellerini suya daldırıp iki elinin dolusu su avuçlayıp ayağı nalinli iken üstüne dökerek ovdu. Sonra öbür ayağını da öyle yaptı. Ubeydullah Havlânî; İbn-i Abbas'a ayağında nalin varken ha! dedim. İbn-i Abbas:

– Ayağında nalin varken cevabını verdi.

– Ayağında nalin varken de mi dedim:

– Ayağında nalin varken de dedi.

– Ayağında nalin varken de mi dedim? Ayağında nalin varken de dedi.

Ebû Dâvud dedi ki; İbn Cüreyc'in Şu'be'den rivâyeti Hz. Ali'den nakledilen hadise benzemektedir. Ancak Haccac'ın İbn Cüreyc'ten rivâyet ettiği hadis “başına bir defa mesh etti” denilirken İbn Vehb'in İbn Cüreyc'ten rivâyetinde “üç defa mesh etti” denilmektedir.

İbn-i Abbas'tan rivâyet edilen bu hadis üzerinde muhaddisler çok durmuşlar.

1 - İsmail Buharî ve İmam Şâfiî bu hadisin zayıf olduğunu söylemişlerdir.

2 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdeste ayaklarını yıkadığı İbn-i Abbas'a ulaşınca İbn-i Abbas bu sözünden dönmüştür.

3 - Bu tatbikat İslam'ın ilk günlerinde idi sonradan hükmü kaldırılmıştır.

4 - Şîler bu rivâyete dayanarak çıplak ayakları üzerine mesh ederler.

5 - Mu'tezile'den Cübbai'de bu rivâyeti benimsemiştir.

6 - Hz. Ali'nin ayağını ovuşturması suyun ayağının altına ulaşması içindir. (El-Menhel Azbal mevrut c. 2, s. 38)

7 - Bu rivâyet Hz. Hasan'ın babası Hz. Ali'den rivâyetine de ters düşmektedir. Hz. Hüseyin babam Ali beni çağırdı abdest suyu istedi. Ben de suyu getirdim. Ellerini çanağa sokmadan üç defa yıkadı. Sonra ağzına, burnuna üçer defa su verdi. Yüzünü ve kollarını üçer defa yıkadı. Sonra başına bir kere mesh edip sonra üç defa sağ ayağını üç defa da sol ayağını yıkadı. Sonra doğruldu. Ayakta abdest suyunun artığından içti. Ben hayret ettim. Benim hayret ettiğimi görünce şöyle dedi. Hayret etme ben deden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i böyle yaparken gördüm dedi. (Avn'ül-Mabûd c, 1. 202) Hadis no: 117. Ayrıca İbn-i Abbas'ın rivâyet ettiği 137 no.lu hadiste ayakta nalin varken ayağın üstünün bir elle, altının da bir elle ovuşturulup yıkandığını açıkça göstermektedir.

İZAH

Hadis metninde geçen “ehrâka, erâka” manasına döktü demektir. Bizim “idrar yaptı” tabiri yerine, su döktü dediğimiz gibi.

Tevr: Küçük bir tas adıdır.

Hafne: İki eli birleştirerek meydana getirilen avuca derler.

Testennu: Akıyordu manasındır.

Bu hadis-i şerife göre kulağın yüze bakan kısmı yüzden sayılarak yıkanmış, dış kısmı ise baştan sayılarak mesh edilmiştir.

Sakalı olanlar favori ile kulak arasındaki kılısız yeri yıkarlar. Sakalı olmayanlar. Kulak yumuşağına kadar yüzlerinin tamamını yıkarlar. Fakat kulağı yıkamak şart değildir.

Hadiste ayakta nalin var iken bir avuç su ile ayaküstü oğuşturulduğu belirtiliyor. Demek ki su ayağının üstüne dökülünce altına geçmiş olduğunu anlamıştır. Yoksa çıplak ayağa mesh etmek caiz olamaz.

۱۱۸- عَنْ عُمَرُو بْنِ يَخْشَى الْمَازِنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ

زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ - وَهُوَ جَدُّ عُمَرُو بْنِ يَخْشَى: خُلْتُ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِيَنِي كَيْفَ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ: نَعَمْ،

نَدَعَا بِوُضُوءٍ فَأَقْبَلَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ تَمَسَّمَهُنَّ وَاسْتَنْتَرَ ثَلَاثًا

ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ

رَأْسَهُ بِتَلْهِيمٍ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَذْبَرَ، بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ ثُمَّ دَعَبَ بِهِمَا إِلَى قَعْدَةِ

ثُمَّ وَدَّهَمَا حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

118 - Âmr bin Yahya el-Mazenî'nin babasından rivâyete göre Abdullah bin Zeyd'e (Amr'ın dedesidir) şöyle dedi:

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestinin nasıl olduğunu bana gösterebilir misin? Abdullah bin Zeyd:

– Evet dedi: Su getirtti ellerine su dökerek iki ellerini yıkadı. Üçer kere ağız ve burnuna su verdi. Üç kere yüzünü, iki kere dirseklerine kadar kollarını yıkadı. Sonra iki eliyle başını önden arkaya, arkadan öne her ikisiyle kaplama mesh yaptı şöyle ki: Başının önünden başladı sonra ellerini başının gerisine götürdü sonra elleri geri çevirdi başladığı yere varana kadar getirerek iki eliyle mesh yaptı. Sonra da ayaklarını yıkadı. [\[115\]](#)

İZAH

KAPLAMA MESH: (Başın tamamına mesh) Hanefîlere göre müstehaptır. Mâlikîlere göre Vaciptir.

Yapılış şekli: Her iki elin küçük, adsız orta parmakları birleştirilerek başın ön tarafına konur. Şahadet ve baş parmak yukarı kaldırılarak eller önden arkaya doğru başın gerisine kadar çekilir. Sonra avuçların içi başın yan kısmına konarak eller öne doğru başladığı yere kadar götürülür.

۱۱۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَاصِمٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ وَقَالَ: قَمَضْتُ

وَأَسْتَشَقُّ مِنْ كُفٍّ وَاجِدَةٍ، يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثًا. ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَهُ.

119 - Abdullah bin Zeyd bin Âsım radiyallahu anh'dan rivâyete göre bir önce geçen hadise ilave olarak o, bir avuç su ile ağzına burnuna su verdi bunu üç kere yapardı dedi ve sonra bir önce geçen hadisin benzerini zikretti.

İZAH

Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in bir tek avuç su alıp suyun bir kısmını ağzına bir kısmını da burnuna vererek abdest aldığı da olmuştur.

۱۲۰- أَنَّ حَبَّانَ بْنَ وَاسِعٍ حَدَّثَنَا أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ

عَاصِمِ بْنِ الْحَارِثِيِّ يَذْكُرُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَدَاكَرَ وَضُوءَهُ

قَالَ: وَمَسَحَ رَأْسَهُ بِمَاءٍ غَيْرِ قُضْلٍ يَلْتَمِشُهُ، وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ حَتَّى أَتَاهُمَا.

120 - Habban'ın rivâyetine göre babası Vasi', Abdullah bin Zeyd bin Asım'ı Rasûlullah'ı gördüğünden bahsedip abdest alışını naklederken işitmiştir. Abdullah bin Zeyd şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem başına ellerinden artan yaşlıktan başka yeni su alarak mesh etti. Ayaklarını da temizleyinceye kadar yıkadı. ^[116]

۱۲۱- سَمِعْتُ الْيَقْدَامَ بْنَ مَعْقِلٍ كَرِيبَ الْكِنْدِيِّ قَالَ: أَبَى رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَضُوءٍ فَتَرَضَّأَ فَعَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ تَمَضَّضَ

وَأَسْتَشَقَّ ثَلَاثًا وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ

بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا.

121 - Mikdâm bin Ma'di Kerib radiyallahu anh dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e abdest suyu getirildi, abdest aldı.

Üç kere ellerini yıkadı üç kere ağzına üç kere burnuna su verdi üç defa yüzünü üçer defa sağ ve sol kolunu yıkadı. Sonra başını kulaklarının içlerini ve dışlarını mesh etti.

İZAH

Bu hadis-i şerifte kulağın dışı gibi içinin de mesh edileceği bildiriliyor. Kulak içi küçük veya şehadet parmakla mesh edilir.

١٢١- عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ نَعْلٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَلَمَّا بَلَغَ مَنْعَ رَأْسِهِ وَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى مَنْعِ رَأْسِهِ

فَأَمْرَهُمَا حَتَّى بَلَغَ الْقَفَاءُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ. قَالَ مَحْمُودٌ:

قَالَ أَخْبَرَنِي حَرِيزٌ:

122 - Mikdâm bin Ma'di Kerib radiyallahu anh dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i abdest alırken gördüm. (Sıra) başını meshe gelince avuçlarını başının ön kısmına koydu başının ense kısmına kadar çekti. Ellerini oradan geriye çevirdi, başladığı yere kadar çekti.

Mahmud bin Halid: Bunu bana Harîz (bin Osman) haber verdi dedi.

١٢٢- حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خَالِدٍ وَهَيْشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْمَعْنَى قَالَا: حَدَّثَنَا

الْوَلِيدُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ: وَضَعَ يَدَيْهِ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا - رَأَى هَيْشَامٌ:

وَأَدْخَلَ أَصَابِعَهُ فِي مَنَاخِ أَلَتِهِ.

123 - Mahmud bin Halid ile Hişâm bin Halid aynı manayı rivâyette dediler ki (bu hadis-i) Velid bize bu senetle ve şu şekilde rivâyet etti: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kulaklarının içini ve dışını mesh ett. Hişâm: ise bu rivâyette parmaklarını kulağının deliklerine soktu, cümlesini de ziyade etti.

İZAH

Bu hadis-i şerif kulakları mesh anında parmakların kulağa sokulacağına delildir.

١٢٤- حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ الْمُعْبِرِيُّ بْنُ فَرَوَةَ وَيَزِيدُ بْنُ أَبِي مَالِكٍ: أَنَّ مُعَاوِيَةَ تَوَضَّأَ لِلنَّاسِ كَمَا رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ، فَلَمَّا بَلَغَ رَأْسَهُ غَرَفَ خُرْقَةً مِنْ مَاءٍ فَتَلَقَّاهَا بِشِمَالِهِ حَتَّى وَضَعَهَا عَلَى وَسْطِ رَأْسِهِ حَتَّى قَطَرَ لِمَاءٌ أَوْ كَادَ يَقْطُرُ ثُمَّ مَسَحَ مِنْ مُقَدِّمِهِ إِلَى مُؤَخَّرِهِ وَبَيْنَ مُؤَخَّرِهِ إِلَى مُقَدِّمِهِ.

124 - Ebû'l-Ezher Muğîre bin Ferve ve Yezid bin Ebû Mâlik radıyallahu anhüma'dan rivâyet edilmiştir:

Muaviye radıyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i abdest alırken gördüğü gibi halka (öğretmek için) abdest aldı. Başını meshetmeye gelince bir avuç su aldı suyu sol eline aktardı ve başının ortasına döktü. Başından su damladı veya nerede ise su damlayacaktı. Sonra başının önünden arkasına, arkasından önüne kadar mesh etti.

١٢٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ قَالَ:

تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ بِغَيْرِ عِلَاجٍ.

125 - Velid yine bir önceki hadisten aynı Isnâdla haber veriyor. Dedi ki: Muaviye abdest uzuvlarını üçer üçer yıkayarak abdest aldı ayaklarını ise sayısız yıkadı.

İZAH

Ayakları yıkarken üç diye sayı ile değil temizleninceye kadar yıkadı demektir. Diğer rivâyetlerde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ayaklarını üçer kere yıkadığı nakledilmektedir.

١٢٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ حَقِيلٍ عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مَعْرُودٍ أَنَّ

عَفْرَاءُ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِينَا فَحَدَّثَنَا أَنَّهُ قَالَ:
«اسْكُبِي لِي وُضوءًا» فَذَكَرْتُ وُضوءَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَتْ فِيهِ: فَغَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثًا وَوَضَأَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ
مَرَّةً وَوَضَأَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَرَّتَيْنِ، يَبْدَأُ بِمَوْخِرِ رَأْسِهِ ثُمَّ
بِمُقْلَمِهِ وَيَأْتِيهِمَا كِلْتَاهُمَا ظُهُورَهُمَا وَيُعْلِقُهُمَا وَوَضَأَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا.
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا مَعْنَى حَدِيثِ مُسْلِمٍ.

126 - Abdullah bin Muhammed bin Akîl'den, Rubeyyi' bint-i Muavviz bin Afra radıyallahu anh şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (zaman zaman) bize gelirdi.
(Abdullah bin Muhammed der ki:) Rubayyi' Rasûlullah'ın ona; “Bana abdest suyunu döker misin” dediğini bildirdi. Rasûlullah'ın abdestini anlattı ve orada, şöyle dedi:

Üçer kere avuçlarını, üç defa yüzünü yıkadı. Ağzına, burnuna birer kere su verdi. Kollarını da üçer üçer yıkadı. Başının sonundan başlayıp (önüne) sonra önünden başlayıp (arkaya) iki defa mesh etti, kulaklarının içini ve dışlarını da mesh etti. Ayaklarını üçer kere yıkadı. ^[117]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu Müsedded'in rivâyet ettiği hadisin manasıdır.

İZAH

Bu hadis-i şerif, meshederken önce başın gerisine, sonra da başın önüne meshetmenin caiz olduğunu söyleyenlerin delilidir. Meshederken eli başın arka kısmına koyup, öne doğru çekerek mesh caiz olduğu gibi eli öne koyup arkaya doğru çekmek de caizdir.

Bir de bu hadis Rasûlullah Efendimiz'in ayaklarını üçer kere yıkadığına şahittir.

١٢٧- حَدَّثَنَا شُعْبَانُ عَنْ ابْنِ عَجَلٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ يُغَيِّرُ بَعْضُ مَعْنَاهِ

بِشْرٍ قَالَ فِيهِ وَتَغْمِضُ وَاسْتَنْتَرُ ثَلَاثًا.

127 - Süfyan: bir önce geçen şu hadis-i, Bısr'ın rivâyetinin bazı manalarını değiştirerek İbn-i Ukayl radiyallahu anh'dan nakletti. Süfyan rivâyetinde:

“Ağzına ve burnuna üçer kere su verdi” dedi.

١٢٨- عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مَعْوِذٍ ابْنِ عَفْرَاءَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ عِنْدَهَا فَمَسَحَ الرَّأْسَ كُلَّهُ مِنْ قَوْنِ الشَّعْرِ، كُلَّ نَاجِيَةٍ

لِمُنْصَبِ الشَّعْرِ، لَا يُحَرِّكُ الشَّعْرَ عَنْ هَيْئَتِهِ.

128 - Rubeyyi' bint-i Muavviz bin Afra radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanında abdest aldı. Başını bütünüyle, saçlarının en üst kısmından itibaren saçlarının dökülüp nihayet bulunduğu yere kadar saçının şeklini bozup dağıtmadan meshetmiştir. [118]

İZAH

Rasûl-i Ekrem Efendimiz başını meshederken elini önce başının üst kısmına koydu, sonra üstten aşağı doğru saçların döküldüğü kısma indirdi. Bunun için saçların şekli de değişmedi.

١٢٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ أَنَّ رُبَيْعَ بِنْتَ مَعْوِذٍ ابْنِ

عَفْرَاءَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ، قَالَتْ:

فَمَسَحَ رَأْسَهُ وَمَسَحَ مَا أَقْبَلَ مِنْهُ وَمَا أَذْهَرَ وَصُدَّعَتِهِ وَأَذْنَيْهِ مَرَّةً وَاحِدَةً.

129 - Abdullah - bin Muhammed bin Akîl'ın babasından: Ona da Rubeyyi' bint-i Muavviz bin Afra haber vermiş, demiş ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i abdest alırken gördüm, başının ön ve arkasını, başın yanlarını ve kulaklarını bir kere mesh etti.

١٣٠- عَنْ الرَّبِيعِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ بِرَأْسِهِ مِنْ

فَضْلُ مَاءٍ كَانَ فِي يَدِهِ.

130 - Rubeyyi' radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elindeki suyun fazlası ile başını mesh etti.

١٣٠- عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مُعَوِّذٍ ابْنِ عَفْرَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَأَدْخَلَ إصْبَعَهُ فِي حُجْرَتِي أُذُنَيْهِ.

131 - Rubeyyi' bint-i Muavviz radiyallahu anh'dan: Rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (abdest alırken) iki (şehadet) parmağını kulak deliklerine sokmuştur.^[119]

١٣١- عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ رَأْسَهُ مَرَّةً وَاحِدَةً حَتَّى يَلْغُ الْقَدَالُ وَهُوَ

أَوَّلُ الْقَفَا. وَقَالَ مُسَدَّدٌ: مَسَحَ رَأْسَهُ مِنْ مُقْتَمِهِ إِلَى مُؤَخَّرِهِ حَتَّى أُنْخَرَجَ

يَدَاهُ مِنْ تَحْتِ أُذُنَيْهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ مُسَدَّدٌ: فَحَدَّثْتُ بِهِ يَحْيَى فَأَنْكَرَهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ يَقُولُ: إِنَّ ابْنَ عُيَيْنَةَ، رَعَمُوا أَنَّهُ كَانَ

يُنْكَرُهُ وَيَقُولُ: إِنْ هَذَا [يَعْنِي] طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؟

132 - Talha bin Musârrıf radiyallahu anh'ın babasından, O da dedesinden rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir: Ben Rasûlullah'ı başını “kazal” denilen ense kısmına kadar bir kere meshederken gördüm. Müsedded dedi ki: Başın evvelinden sonuna kadar mesh etti. Hatta ellerini kulaklarının altından çıkardı.

Ebû Dvud ded iki: Müsedded şöyle dedi: Bunu ben Yahya'ya anlattım, Yahya ise onu kabul etmedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Ahmed'in şöyle söylediğini işittim. “Muhaddislerin iddia ettiğine göre bu hadis-i İbn Uyeyne de kabul etmezmiş ve Talha babasına bu ne biçim sened böyle dermiş.”

İZAH

Kazal: Başın gerisi, kafanın başlangıcı demektir. İnsan kafasının üst kısmına Re's, arkaya eğilen (ense) kısmına kafa, başın yan taraflarına Sudağ denir.

۱۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ.

نَذَرَ الْحَدِيثَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا. قَالَ: وَتَسَحَّ بِرَأْسِهِ وَأَذْنَيْهِ مَسْحَةً وَاحِدَةً.

133 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur. O Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i abdest alırken görmüş. (Her azayı üçer kere yıkadığını) baş ve kulaklarını bir kere mesh ettiğini söylemiştir.

۱۳۴- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ذَكَرَ وَضُوءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ الْأَذْنَيْنِ. قَالَ: وَقَالَ: الْأَذْنَانِ

مِنَ الرَّأْسِ قَالَ سَلِيمَانُ بْنُ خُرَيْبٍ: يَقُولُهَا أَبُو أُمَامَةَ قَالَ عُثَيْبَةُ: قَالَ

حَمَّادٌ: لَا أَقْدِرُ هُوَ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ أَبِي أُمَامَةَ

- يَغْنِي قِصَّةُ الْأَذْنَيْنِ. قَالَ عُثَيْبَةُ عَنْ سِنَانِ أَبِي رَبِيعَةَ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهُوَ

ابْنُ رَبِيعَةَ كُنْيَةُ أَبِي رَبِيعَةَ.

134 - Ebû Üame radiyallahu anh'dan rivâyet olunduğuna göre: O Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini anlattı da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem göz pınarlarını mesh ederdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Kulaklar baştandır” buyurdu, dedi. [\[120\]](#)

Süleyman bin Harb dedi ki:

Kulak meselesini Ebû Üame söylüyor. Kuteybe dedi ki: A'meş şöyle dedi: Kulaklara mesh kıssası, Ebû Üame'nin sözü müdür? Yoksa Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözümüdür? Bilmiyorum. Kuteybe dedi ki: Bu hadis Sinan ibn Ebî Rebia'dan nakledilmiştir. Ebû Dâvud şöyle diyor: O (yani Sinan) Rabia'nın oğludur. Künyesi de Ebû Rebia'dır.

İZAH

Elmak: Gözün pınarı demektir.

Abdestte göz pınarlarını parmakla yoklamalı, çünkü bu abdestin edebindendir. Orada kuru bir yerin kalmasına meydan vermemeli. Abdestte mubalağa yapmak sünnettir. Bu hadis-i şerif kulakların yıkanmasının farz olmadığına, onların baştan sayılıp yüzden sayılmadığına delildir. Çünkü baş ve kulak bir su ile mesh ediliyor.

Hanefî, Mâlikî ve Ahmed bin Hanbel'e göre de bir su ile baş ve kulakları mesh caizdir.

[64]. Bu hadis-i Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 8, s. 214; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, n. 252/42; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 287, c. 4, s. 105; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, c. 1

[65]. Tirmizî, Ebvâb-ut-Tahâret, b. 18, n. 23, s. 35. c. 1

[66]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzu, b. 77, s. 66; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, B.4, n. 254/45, s. 220, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B.2, n. 3, c. 1

[67]. Mikdâm bin Şüreyh radiyallahu anh Babası Şüreh'ten ve Mesrukun hanımı Kumeyir'den rivâyeti var. Ahmed bin Hanbel Ebû Hatim ve Neseî Sikadır dediler. İbn-i Hibban da kendisini sikalar arasında zikretti. (Tehzib El-tehzib, c. 10, s. 287)

[68]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, B.15, n. 253/43, c. 1, s. 220; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B.4, n. 8, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.7, n. 290, c. 1, s. 106

[69]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, B.16, n. 261/56 s. 223, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 2758; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.8, n. 293, s. 107, c. 1; Mesai Kitâb-ı Zinet n. 5043

[70]. İbn-i Mhace, Kitâb'ut-Tahâret, B.8, n. 294, s. 107, c. 1

[71]. Bu hadis-i Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 15, n. 255/46, c. 1, s. 220; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 2, c. 1;

İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 286, s. 105, c. 1

[72]. Buhârî, Kitâb'ut-Tefsir, Kitâb'ul-Edep, Kitâb'ut-Tevhit, Kitâb'-Tahâret, Kitâb-ut-Davet, Fitir, Kitâb'ul-İlim ve Kitâb'ul-Libasta; Müslim, Kitâb'us Salât'ta çok uzun, Kitâb'ut-Tahâret'te kısa bir metinle; Neseî Kitâb'us-Salât'ta uzun, Kitâb'ut-Tahâret'te kısa; İbn-i Mâce ve Tirmizî, Kitâb'us-Salât'ta tahriç ettiler.

[73]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 139, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2, n. 224, s. 204, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1, n. 1, c. 1, s. 5, b. 2, n. 271, s. 100, c. 1'de tahriç ettiler.

[74]. Bu hadis-i Buhârî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2, n. 225, c. 1, s. 204

[75]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, c. 1, s. 8; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 3. n. 275, c. , s. 1011

[76]. Bu hadis-i şerifi Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 59, c. 1, s. 87; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 73, n. 512, c. 1, s. 170

[77]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 50, n. 67, c. 1, s. 79; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, c. 1, s. 2; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 75, n. 517-518, c. 1, s. 172

[78]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 50, Rakam 76, c. 1, s. 96; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 75, n. 517-518 c. 1, s. 172

[79]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 59, n. 66, c. 1, s. 95; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, n. 327-328 c. 1

[80]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, n. 65, c. 1, s. 94; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1 n. 326, c. 1

[81]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, c. 1

[82]. Bu hadis-i İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 3343, c. 1, s. 124

[83]. Bu hadis-i, Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 279, c. 1, 9, 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. B. 13, n. 63, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 88 n. 91, c. 1, s. 151; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 31, n. 363-364, c. 1, s. 130

[84]. Bu hadis-i; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 279, c. 1, s. 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 63, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 68, n. 91, c. 1, s. 151; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 31, n. 363-364, . 1, s. 130

[85]. Bu hadis-i, Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 279, c. 1, s. 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 67-338, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'us-Sayd, b. 1, n. 3200, c. 1, s. 1068

[86]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, n. 92, c. 1, s. 153; Neseci, Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 68-241, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 36, c. 1, s. 131

[87]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 319, c. 1, s. 255; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, c. ; Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2. c. 1

[88]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 382, c. 1, s. 135

[89]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 45, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. n. 71-343; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 381, c. 1, s. 134

[90]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 239

[91]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 47, n. 64, c. , s. 93; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, c. 1, s. 133

[92]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 69, s. 100, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 59 - 333; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38,N. 386, s. 136

[93]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 88, c. 1, s. 147; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 384, c. 1, s. 135

[94]. Bu hadis-i Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 33, n. 450; Tirmizî, Kitâb-ut-Tefsir, b. Tefsir-i Sureti ahkâf, 3254 No'lu hadisten sonra uzunca tahriç ettiler.

[95]. Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 142, s. 262, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Îmâmet, Bâb'ul-Özr fi Terk'il-Cemâati. n. 853; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 114, n. 616. s. 202

[96]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 16, n. 560, s. 393

[97]. Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 285, n. 357, s. 189, c. 2; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât b. 31 n. 923, s. 898, c. 1

[98]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 357; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 298

[99]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, s. 58; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 325, s. 257, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 347

[100]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 74, s. 58

[101]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 73, s. 58; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, c. 1, n. 325/51; Buharî Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, s. 58, c. 1

[102]. İbn-i Mâce, Kitâb'ud-Dua, b. 12, n. 38/64, s. 1271, c. 2

[103]. Buharî, Kitâb'ul'Vuzu, b. 29, s. 49; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 242, s. 214; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 78, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 55, n. 450, s. 159, c. 1

[104]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 61, n. 471, s. 159, c. 1

[105]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, n. 26, s. 39, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 41, n. 399, s. 140, c. 1

[106]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu b. 25, s. 48; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 278, s. 233; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 393, s. 138, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1, n. 1, s. 60

[107]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 278, s. 233, c. 1

[108]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 48; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3. n. 226, c. 1, s. 204; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 84, s. 80, c. 1; İbn-i

Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 285, s. 105, c. 1

[109]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 49, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 226, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, Rasûl-i 84 c. 1. s. 80

[110]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 93, c. 1

[111]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 930, c. 1, s. 87

[112]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 93, 94, 95, s. 87, c. 1

[113]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 48; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 93, 94, 95

[114]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 48, s. 67, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 39, c. 1, s. 87

[115]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzuh, b. 24, s. 48, c. ; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 235, c 1, s. 210; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 28, c. 1, s. 41; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 97; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, n. 434, c. 1, s. 149

[116]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 236, s. 211, c. 1; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 35, s. 50, c. 1

[117]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 33, s. 48, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 440, s. 151

[118]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 33, s. 48, c. 1

[119]. Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 441, s. 151, c. 1

[120]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 37, s. 53, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 53, n. 444, s. 152, c. 1

[64]. Bu hadis-i Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 8, s. 214; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, n. 252/42; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 287, c. 4, s. 105; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, c. 1

[65]. Tirmizî, Ebvâbbut-Tahâret, b. 18, n. 23, s. 35. c. 1

[66]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzu, b. 77, s. 66; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, B.4, n. 254/45, s. 220, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B.2, n. 3, c. 1

[67]. Mikdâm bin Şüreyh radiyallahu anh Babası Şüreh'ten ve Mesrukun hanımı Kumeyir'den rivâyeti var. Ahmed bin Hanbel Ebû Hatim ve Neseî Sikadır dediler. İbn-i Hibban da kendisini sikalar arasında zikretti. (Tehzib El-tehzib, c. 10, s. 287)

[68]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, B.15, n. 253/43, c. 1, s. 220; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B.4, n. 8, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.7, n. 290, c. 1, s. 106

[69]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, B.16, n. 261/56 s. 223, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 2758; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.8, n. 293, s. 107, c. 1; Mesai Kitâb-ı Zinet n. 5043

[70]. İbn-i Mhace, Kitâb'ut-Tahâret, B.8, n. 294, s. 107, c. 1

[71]. Bu hadis-i Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 15, n. 255/46, c. 1, s. 220; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 2, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 286, s. 105, c. 1

[72]. Buharî, Kitâb'ut-Tefsir, Kitâb'ul-Edep, Kitâb'ut-Tevhit, Kitâb'-Tahâret, Kitâb-ut-Davet, Fitir, Kitâb'ul-İlim ve Kitâb'ul-Libasta; Müslim, Kitâb'us Salât'ta çok uzun, Kitâb'ut-Tahâret'te kısa bir metinle; Neseî Kitâb'us-Salât'ta uzun, Kitâb'ut-Tahâret'te kısa; İbn-i Mâce ve Tirmizî, Kitâb'us-Salât'ta tahriç ettiler.

[73]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 139, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2, n. 224, s. 204, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1, n. 1, c. 1, s. 5, b. 2, n. 271, s. 100, c. 1'de tahriç ettiler.

[74]. Bu hadis-i Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2, n. 225, c. 1, s. 204

[75]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, c. 1, s. 8; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 3. n. 275, c. , s. 1011

[76]. Bu hadis-i şerifi Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 59, c. 1, s. 87; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 73, n. 512, c. 1, s. 170

[77]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 50, n. 67, c. 1, s. 79; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, c. 1, s. 2; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 75, n. 517-518, c. 1, s. 172

[78]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 50, Rakam 76, c. 1, s. 96; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 75, n. 517-518 c. 1, s. 172

[79]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 59, n. 66, c. 1, s. 95; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, n. 327-328 c. 1

[80]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, n. 65, c. 1, s. 94; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1 n. 326, c. 1

[81]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, c. 1

[82]. Bu hadis-i İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 3343, c. 1, s. 124

[83]. Bu hadis-i, Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 279, c. 1, 9, 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. B. 13, n. 63, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 88 n. 91, c. 1, s. 151; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 31, n. 363-364, c. 1, s. 130

[84]. Bu hadis-i; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 279, c. 1, s. 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 63, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 68, n. 91, c. 1, s. 151; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 31, n. 363-364, . 1, s. 130

[85]. Bu hadis-i, Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 279, c. 1, s. 234; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 67-338, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'us-Sayd, b. 1, n. 3200, c. 1, s. 1068

[86]. Bu hadis-i Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, n. 92, c. 1, s. 153; Neseci, Kitâb'ut-Tahâret, b. 14, n. 68-241, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 36, c. 1, s. 131

[87]. Müslim Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 319, c. 1, s. 255; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, c. ; Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 2. c. 1

[88]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 382, c. 1, s. 135

[89]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 45, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. n. 71-343; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 381, c. 1, s. 134

[90]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 239

[91]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 47, n. 64, c. , s. 93; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, c. 1, s. 133

[92]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 69, s. 100, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 59 - 333; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38,N. 386, s. 136

[93]. Tirmizî Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 88, c. 1, s. 147; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 384, c. 1, s. 135

[94]. Bu hadis-i Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 33, n. 450; Tirmizî, Kitâb-ut-Tefsir, b. Tefsir-i Sureti ahkâf, 3254 No'lu hadisten sonra uzunca tahric ettiler.

[95]. Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 142, s. 262, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-İmâmet, Bâb'ul-Özr fi Terk'il-Cemâati. n. 853; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 114, n. 616. s. 202

[96]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 16, n. 560, s. 393

[97]. Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 285, n. 357, s. 189, c. 2; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât b. 31 n. 923, s. 898, c. 1

[98]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 357; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 298

[99]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, s. 58; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 325, s. 257, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 347

[100]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 74, s. 58

[101]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 19, n. 73, s. 58; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, c. 1, n. 325/51; Buhârî Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, s. 58, c. 1

[102]. İbn-i Mâce, Kitâb'ud-Dua, b. 12, n. 38/64, s. 1271, c. 2

[103]. Buhârî, Kitâb'ul'Vuzu, b. 29, s. 49; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 242, s. 214; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 78, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 55, n. 450, s. 159, c. 1

[104]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 61, n. 471, s. 159, c. 1

[105]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 20, n. 26, s. 39, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 41, n. 399, s. 140, c. 1

[106]. Buhârî, Kitâb'ul-Vudu b. 25, s. 48; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 278, s. 233; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 393, s. 138, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 1, n. 1, s. 60

[107]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 278, s. 233, c. 1

[108]. Buhârî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 48; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 226, c. 1, s. 204; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, n. 84, s. 80, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 285, s. 105, c. 1

[109]. Buhârî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 49, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 226, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 34, Rasûl-i 84 c. 1. s. 80

[110]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 93, c. 1

[111]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 930, c. 1, s. 87

[112]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 93, 94, 95, s. 87, c. 1

[113]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 48; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 93, 94, 95

[114]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 37, n. 48, s. 67, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 40, n. 39, c. 1, s. 87

[115]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzuh, b. 24, s. 48, c. ; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 235, c 1, s. 210; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 28, c. 1, s. 41; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 97; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, n. 434, c. 1, s. 149

[116]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7. n. 236, s. 211, c. 1; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 27, n. 35, s. 50, c. 1

[117]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 33, s. 48, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 440, s. 151

[118]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 33, s. 48, c. 1

[119]. Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 441, s. 151, c. 1

[120]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 37, s. 53, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 53, n. 444, s. 152, c. 1

“Mü'minlere meşekkat verecek olmasaydım yatsı namazının tehirini ve her namaz başında da misvak kullanmayı emrederdim.” [64]

47 - Zeyd bin Hâlid el Cübeni radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in “Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, her namaz anında misvak kullanmayı emr ederdim.” buyurduğunu işittim, demiştir. Ebû Seleme dedi ki: Zeyd'i mescidde otururken gördüm, kâtibin kulağında kalem koyduğu yere misvakı koymuş, her namaza kalkışında misvaklanıyordu.[65]

Bu uzun bir hadisti lâkin ben bunu kısalttım.[66]

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem dişlerini misvaklıyordu. Yanında, biri öbüründen daha yaşlı, iki erkek vardı. Misvakın fazileti hakkında vahiy geldi, “Büyüğü gözet” misvakı büyük olana ver denildi.[67]

Dişlerini misvaklardı diye cevap verdi.[68]

Onuncuyu unuttum ancak mazmaza olabilir.[69]

Ammar b. Yasîr önceki hadis-i aynen rivâyet etti, ancak sakal bırakmaktan söz etmedi ve sünnet olmayı ziyade etti. Su ile tahareti söylemedi onun yerine; önüne su atmayı zikretti.^[70]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gece kalktığı vakit ağzını (dişlerini) misvakla oğuştururdu.^[71]

(Göklerin ve yerlerin yaratılmasında...) Sureyi bitirene kadar okudu.^[72]

“Allah hıyanetle kazanılan maldan verilen hiç bir sadakayı ve abdestsiz olarak kılınan hiç bir namazı kabul etmez.”^[73]

“Abdesti bozulduğu vakit abdest almadıkça Allah hiçbirinizin namazını kabul etmez.”^[74]

Tahlili de (dışarı ile ilgilenmeyi helal kılan şeyi) selâmdır”^[75]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kim abdestli iken abdest alırsa Allah ona on sevap yazar buyurdu.^[76]

“-Su iki gulle miktarı olursa pislik tutmaz buyurdu.”^[77]

“Su iki gulle miktarı olduğu vakit pis olmaz.”^[78]

“-Su temizdir, (ve temizleyicidir) onu bir şey pisleyemez, cevabını verdiğini işittim.”^[79]

“Su cünüb (pis) olmaz” buyurdu.^[80]

“Sizden biriniz sakın durgun suya abdest bozmasın, ola ki biraz sonra ondan yıkanır.”^[81]

“Sizden biriniz sakın durgun suya idrar yapmasın, ve orada cenabetken gusûl etmesin” buyurdu.^[82]

“-Birinizin çanağını köpek yaladığı vakit, birincisi toprakla olmak üzere yedi kere yıkamakla temizlenir.”^[83]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Ebû Hüreyre'den Ebû Salih, Ebû Rezin A'rac, Sabit el Ahnef, Hemmam bin Münebbih, Ebû Suddîy, Abdurrahman rivâyet ettiler. Hiç biri de “turab” lafzını zikretmediler.^[84]

“Kaba köpek banarsa, onu yedi kere yıkayın, sekizincide toprakla ovuşturun” buyurdu.^[85]

– Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Kedi pis değildir. Çünkü o, her zaman aranızda dolaşan hayvanlardandır.” buyurdu.^[86]

– “Ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp iken aynı kaptan guslederdik.”^[87]

Bir kaptan abdest alırken kâh benim kâh Peygamber Efendimizin eli (sıra) ile girer çıkardı.^[88]

79 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında erkekler ve kadınlar (Müseddet dedi ki) Hep birlikte bir kaptan abdest alırlardı.^[89]

81 - Humeyd el-Humeyrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre dedi ki: Ebû Hüreyre gibi dört yıl Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sohbetinde bulunmuş, bir zatla karşılaştım, şöyle dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadının, erkeğin artığı ile, erkeğin de kadının artığı ile yıkanmasını men etti, dedi. (Müseddet) rivâyetinde, (kadın erken beraberce avuşlasınlar) ibaresini ziyade etti.^[90]

82 - Hakem bin Âmr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadının abdest suyu artığı ile erkeğin abdest almasını men etti.^[91]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kimse; ey Allah'ın Rasûl-i deniz seferine çıkıyoruz, yanımıza çok az su alıyoruz. O su ile abdest alsak susayacağız, deniz suyu ile abdest alabilir miyiz? diye sordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Denizin suyu temiz, ölüsü helaldir” buyurdu.^[92]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem O'na Cin gecesi (Cinlerin Peygamberimizi dinlediği gece) “Kabında ne var diye sordu? O'da nebîz dedi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Hurma temiz, suyu pakdır” buyurdu.^[93]

85 - Alkame radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Abdullah bin Mes'ûd'a, Cin gecesi Peygamberimizle beraber sizden kim vardı? dedim. (İbn-i Mes'ûd: Peygamberimizle beraber bizden kimse yoktu dedi.^[94]

88 - Abdullah bin Erkâm radıyallahu anh'dan: Yanında bazı kimselerle hac veya umre için çıkmıştı. Onlara imamlık da yapıyordu. Bir gün sabah namazına ikamet yapıldı. Yerime birisi kıldırsın deyip, kendisi abdesthaneye gitti ve ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in “biriniz helâya gitmek ister ve o anda ikamet de yapılırsa, evvela helâya gitsin”, dediğini işittim dedi.^[95]

89 - Kasım bin Muhammed'in kardeşi Abdullah bin Muhammed bin Ebî Bekir'den rivâyete göre o demiştir ki, Hz. Aişe'nin yanında bulunuyorduk yemek getirildi. Burada (Kasım bin) Muhammed bin Ebû Bekir bu esnada Kasım namaz kılmak üzere kalktı. Bunun üzerine Hz. Aişe ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyururken işittim: “Yemek hazırken, büyük ve küçük abdeste sıkışmışken namaz kılınmaz.”^[96]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Üç şey var onları işlemek hiç kimseye helâl değildir. Bir kimse bir cemaata imam olup duada cemaatı değil yalnız kendini tahsis etmek. Eğer böyle yaparsa muhakkak onlara hıyanet etmiş olur. İzin istemeden (başkasının) evi içine bakamaz. Eğer bakarsa izinsiz girmiş sayılır. Abdesti sıkışmışken, rahatlamadan namaz kılamaz”^[97]

Ebû Dâvud dedi ki; “Bu hadis Şamlıların rivâyetidir. Râvileri arasında Şamlılardan başka kimse yoktur.”^[98]

92 - Aişe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir sa' (su) ile yıkanır, bir müd(su) ile abdest alırdı, demiştir.^[99]

94 - Habîb-ul-Ensârî radiyallahu anh demiştir ki: Ubbat bin Temim'den işittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kap getirildi. İçinde bir müddün üçte ikisi kadar su vardı, onunla abdest aldı.^[100]

Yine Ebû Dâvud dedi ki; Bu miktar sa' İbn-i Ebî Zi'b'in sâ'ıdır. Onun sa'ı da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sâ'ıdır.^[101]

96 - Ebî Neame radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir. Abdullah bin Muğaffel oğlunu: "Allah'ım girdiğim zaman cennetin sağ tarafındaki beyaz köşkü isterim derken işitti ve dedi ki, Ey oğulcuğum, Allah'tan cenneti iste. Cehennemden ona sığın, ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'den "yakında bir kavim gelecek temizlik ve duada haddi aşacaklar" dediğini işittim.^[102]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ökçekeleri kuru kalan bir kavim gördü de "ökçeleri ateşte yanacakların vay haline. Abdesti tam alın" buyurdu.^[103]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize geldi. Tunçtan yapılmış bir kapta su hazırladık abdest aldı.^[104]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem "abdesti olmayanın namazı olmaz. Allah'ı zikretmeyenlerin de abdesti (tam) olmaz" buyurdu.^[105]

103 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyete göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem "biriniz gece kalkınca elini üç kere yıkamadan çanağa daldırmasın. Çünkü o kimse elinin nerede gecelediğini bilemez" buyurdu.^[106]

"Biriniz uykudan uyandığı vakit elini, üç defa yıkamadan çanağa sokmasın, çünkü sizden biriniz elinin nerede gecelediğini veya elinin nereyi dolaştığını bilemez."^[107]

106 - Hz. Osman'ın azatlısı Humran bin Ebân şöyle dedi: Osman bin Affan'ı radiyallahu anh abdest alırken gördüm. Ellerine su dökerek onları üç defa yıkadı. Sonra ağzına sonra burnuna su çekti. Dışarı attı sonra yüzünü üç kere yıkadı, sağ elini dirseğine kadar üç kere yıkadı. Sonra sol kolunu da sağ kolu gibi yıkadı. Başına meshetti, üç kere sağ ayağını yıkadı,

aynı şekilde solunu da yıkadı ve dedi ki; Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in, benim aldığım gibi abdest aldığını gördüm. Sonra da şöyle buyurduğunu duydum: “Kim benim şu abdestim gibi abdest alırsa sonra kalbinden vesveseyi atarak iki rekat namaz kılsa, Allah onun geçmiş günahlarını bağışlar”.^[108]

Affan'ın oğlu Osman radiyallahu anh'ı abdest alırken gördüm deyip önceki hadisin benzerini zikretti, fakat (Ebû Seleme) ağıza ve burna su vermeyi söylemedi. Bu rivâyetinde başını üç kere meshetti. Ayaklarını üç kere yıkadı sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i, böyle abdest alırken gördüm, (Rasûlullah): “Kim bundan az yıkayarak abdest alırsa ona kafi gelir” buyurdu, dedi. Ebû Seleme: Abdestten sonra namazı zikretmedi.^[109]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini öğrenmekten kim sevinç duyarsa, işte o, bundan ibarettir, dedi.^[110]

Ali radiyallahu anh kuşluk namazını kıldı, (Kûfe'de) Rahba mahallesine girib su istedi. Hizmetçi O'na içinde su bulunan bir çanak ve bir de tas getirdi. Çanağı sağ eline alıp, sol eline dökerek avuçlarını (üç kere) yıkadı sonra sağ elini çanağa sokup, üç kere ağzına, üç kere burnuna su çekti. Sonra bu hadisin râvilerinden Zâide bir önceki hadise benzeyen muhtevayı naklederek rivâyetine şöyle devam etti: Sonra Hz. Ali başının önünü ve arkasını bir kere mesh etti. Sonra bir önce geçen hadisin benzerini sevk etti.^[111]

113 - Abdu Hayr radiyallahu anh dedi ki: Hz. Ali'yi (Kûfe'de) gördüm kendisine bir oturak getirildi, üzerine oturdu sonra bir testide su getirildi. Üç kere elini yıkadıktan sonra bir avuç su ile hem ağzına, hem burnuna su verdi râvi önceki hadisin devamını nakletti.^[112]

Bunu naklederken Zirr sözlerine şöyle devam etmiştir: Hz. Ali başına mesh etti, hatta damla akmadı, üçer kere ayaklarını yıkadı ve sonra işte Rasûlullah'ın abdesti böyle idi, dedi.^[113]

116 - Ebû İshak'ın rivâyetine göre Ebû Hayye; ben Ali'yi radiyallahu anh abdest alırken gördüm demiş ve her abdest uzvunu üç kere yıkadığını naklederek demiştir ki: Sonra başını meshetti. Sonra ayaklarının topuklarına

kadar yıkadı. Sonra ben size Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini göstermek istedim dedi.^[114]

– Evet dedi: Su getirtti ellerine su dökerek iki ellerini yıkadı. Üçer kere ağız ve burnuna su verdi. Üç kere yüzünü, iki kere dirseklerine kadar kollarını yıkadı. Sonra iki eliyle başını önden arkaya, arkadan öne her ikisiyle kaplama mesh yaptı şöyle ki: Başının önünden başladı sonra ellerini başının gerisine götürdü sonra elleri geri çevirdi başladığı yere varana kadar getirerek iki eliyle mesh yaptı. Sonra da ayaklarını yıkadı.^[115]

120 - Habban'ın rivâyetine göre babası Vasi', Abdullah bin Zeyd bin Asım'ı Rasûlullah'ı gördüğünden bahsedip abdest alışını naklederken işitmiştir. Abdullah bin Zeyd şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem başına ellerinden artan yaşlıktan başka yeni su alarak mesh etti. Ayaklarını da temizleyinceye kadar yıkadı.^[116]

Üçer kere avuçlarını, üç defa yüzünü yıkadı. Ağzına, burnuna birer kere su verdi. Kollarını da üçer üçer yıkadı. Başının sonundan başlayıp (önüne) sonra önünden başlayıp (arkaya) iki defa mesh etti, kulaklarının içini ve dışlarını da mesh etti. Ayaklarını üçer kere yıkadı.^[117]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun yanında abdest aldı. Başını bütünüyle, saçlarının en üst kısmından itibaren saçlarının dökülüp nihayet bulunduğu yere kadar saçının şeklini bozup dağıtmadan meshetmiştir.^[118]

131 - Rubeyyi' bint-i Muavviz radiyallahu anh'dan: Rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (abdest alırken) iki (şehadet) parmağını kulak deliklerine sokmuştur.^[119]

134 - Ebû Ümame radiyallahu anh'dan rivâyet olunduğuna göre: O Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini anlattı da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem göz pınarlarını mesh ederdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Kulaklar baştandır” buyurdu, dedi.^[120]

51 - ABDEST UZUVLARINI ÜÇER KERE YIKAMAK

١٣٥- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: إِنَّ رَجُلًا
أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ الطُّهُورُ؟
فَدَعَا بِمَاءٍ فِي إِنَاءٍ فَمَسَلَ كَفَّيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ
فِرَاعِيَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَدْخَلَ إِمْتِعَتِيهِ السَّبَّاحَتَيْنِ فِي أُذُنَيْهِ وَمَسَحَ
بِإِثْمَانِيهِ عَلَى ظَاهِرِ أُذُنَيْهِ وَبِالسَّبَّاحَتَيْنِ بَاطِنِ أُذُنَيْهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثًا
ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: «هَكَذَا الْوُضُوءُ»، فَمَنْ زَادَ عَلَى هَذَا أَوْ نَقَصَ فَقَدْ أَسَاءَ
وَزَلَمَ» أَوْ «ظَلَمَ وَأَسَاءَ».

135 - Âmr bin Şuayb radiyallahu anh'dan; O da, babasından O da, dedesinden şöyle rivâyet olunmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir şahıs gelerek ey Allah'ın Rasûlü: Temizlik nasıl yapılır? (Abdest nasıl alınır) diye sordu, bir çanakta su getirin buyurdu. (Çanakta su getirdiler) üç kere elini, üç kere yüzünü, üçer kere kollarını yıkadı. Başına meshetti. Şahadet parmaklarını kulaklarına sokup baş parmağı ile kulağının dışlarını, şehadet parmağı ile de içlerini meshetti. Sonra da üç kere ayaklarını yıkadı da işte abdest böyledir. Kim bu şekilden fazla veya eksik ederse kötülük ve zulüm etmiş olur veya zulüm ve kötülük yapmış olur buyurdu. ^[121]

İZAH

Bu hadis-i şerif, Sünnete uymanın ehemmiyetini belirtir. İbadetlerde en doğru yol Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine uymaktır, her azayı üç kere yıkamak sünnettir. Üçten fazla yıkamak sünneti aşmaktır. Zaruret olmadıkça üçten aşağı yıkamak da sünnet miktarından eksik yapmaktır ki o da iyi değildir. Geçen ve bundan sonra gelecek hadislerde

görüleceği gibi (Rasûlullah (s.a.v), ikişer kere, üçer kere yıkamıştır. Birer kere yıkaması farzdır. İkişer kere yıkaması sünnettir. Üçer kere yıkaması sünnetin kemâlini gösterir. Zaruretler haricinde sünnetin kemâlini tatbik etmek, tabii ki en uygun olanıdır.

Hanefîlerce üç defa yıkamak sünnettir. Dört defa yıkamış olsa da beis yoktur. (Bezlül-Mechûd c. 1, s. 336)

52 - ABDEST UZUVLARININ İKİŞER KERE YIKANMASI

۱۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ

مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ.

136 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikişer ikişer (yıkayarak) abdest aldı. [\[122\]](#)

۱۳۷- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: قَالَ لَنَا ابْنُ عُثَيْبٍ: أَتَجِبُونَ أَنْ

أُرِيَكُمْ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ، قَدَعًا يَأْتِيهِ

بِهِ مَاءٌ فَأَعْتَرَفَ عُزْرَةَ بَيْتِهِ الْيَمْنَى فَنَمَضَ مَضًى وَاشْتَقَقَ، ثُمَّ أَخَذَ أُخْرَى

فَجَمَعَ بِهَا يَدَيْهِ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ، ثُمَّ أَخَذَ أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيَمْنَى،

ثُمَّ أَخَذَ أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى، ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً مِنَ الْمَاءِ ثُمَّ

نَفَضَ يَدَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِهَا رَأْسَهُ وَأُذُنَيْهِ ثُمَّ قَبَضَ قَبْضَةً أُخْرَى مِنَ الْمَاءِ

فَرَشَّ عَلَى رِجْلَيْهِ الْيَمْنَى وَفِيهَا التُّغْلُ ثُمَّ مَسَحَهَا بِيَدَيْهِ، يَدَ فَوْقَ الْقَدَمِ

وَيَدَ تَحْتَ التُّغْلِ، ثُمَّ صَنَعَ بِالْيُسْرَى مِثْلَ ذَلِكَ.

137 - Ata bin Yesar radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Abbas bize Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem nasıl abdest alırdı size göstermemi sever misiniz? Dedi. Su bulunan bir çanak istedi (çanağı getirdiler) sağ avucu ile bir avuç su alıp ağzına burnuna su verdi iki eliyle bir avuç daha aldı (onunla yüzünü yıkadı bir daha avuçladı onunla sağ kolunu, bir daha avuçladı, onunla da sol kolunu yıkadı sonra bir avuç su alarak elini silkti (kalan yaşlıkla) başını ve kulaklarını meshetti. Bir avuç su daha alıp nalinli olduğu halde, sağ ayağı üzerine döktü, elinin biri ayağının altında, diğeri üstünde (olmak üzere) oğuşturdu, sol tarafını da aynen öyle yaptı. ^[123]

İZAH

Bu hadis-i şerif, ayakta nalin varken de ayağın yıkanması gerektiğine delalet eder. Dikkat edilirse Rasûlullah Efendimiz suyu ayağının üstüne yavaş yavaş döker bir eliyle ayağının üstünü oğuştururken, öbür eli ile de ayağının altını oğuşturmuş yıkamıştır. Bundan yanlış bir mana çıkararak “Rasûlullah Efendimiz ayağında nalin varken ayaklarının üstüne su döktü onları yalnız oğuşturdu yıkamadı. Öyle ise çıplak ayaklara mesh caizdir” gibi bir itikadın fasitliği, açık ve kati deliller karşısında meydandadır.

53 - ABDEST UZUVLARININ BİRER KERE YIKANMASI

۱۳۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِوُضُوءِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَتَوَضَّأَ مَرَّةً مَرَّةً.

138 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestini size haber vereyim mi dedi ve (her uzvu) birer birer yıkayarak abdest aldı.

İZAH

Bu hadis-i şerif bir önce geçen 137 nolu hadisin bir parçasıdır. Yukarıdan beri rivâyet edilen hadis-i şeriflerde gördüğümüz rivâyet farkları abdestte

Fahr-i Kainat Efendimizin işlediği sünnetlerin çeşitlerini bize öğretmiş oldu.

Her azayı birer kere yıkayarak abdest alışı farzı,

İkişer kere yıkayarak abdest alışı sünneti,

Üçer kere yıkayarak abdest alışı da sünnetin kemâlini tariftir.

Hadis-i şeriflerdeki rivâyet farklarını görüp bunlar birbiri ile çelişiyor zan edilmemelidir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz duruma göre yalnız farzları yerine getirerek abdest aldığı gibi, sünnetleri göstererek de abdest almıştır. Çok kere sünnetin en son sınırı olan üçer kere yıkamaya devam etmiş, eshab-ı kirâm bunların hepsini görmüşler ve her biri gördüğü şekilde nakletmiştir.

54 - AĞIZA VE BURUNA AYRI AYRI SU VERMEK

۱۳۹ - عَنْ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: دَخَلْتُ - يَتْبَعِي عَلَى

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ وَالْمَاءُ يَسِيلُ مِنْ وَجْهِهِ وَلِحْيَتِهِ

عَلَى صَلْبِهِ فَرَأَيْتُهُ يَفْصِلُ بَيْنَ الْمَضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ.

139 - Talha radiyallahu anh'dan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girdim. Abdest alıyordu. Yüzünden ve sakalından göğsüne su damlıyordu. Ağıza ve buruna su verirken aralarını ayırdığını gördüm, dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif zayıf olmakla beraber mazmaza ile istinşakın (ağıza ve buruna su vermenin) birbirinden ayırarak yapılmasını savunanların delilidir. Daha önce geçen hadiserde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bir tek avuç su ile hem ağıza su veriyor, hem de burnuna su çekiyordu. Fakat bu rivâyette Rasûl-i Ekrem Efendimizin önce ağıza su verdiği ağızını yıkamayı bitirdikten sonra yeni su alarak burnuna çektiği ve

böylece burnu ağızdan ayırdığı görülüyor. Demek ki Rasûlullah Efendimiz her iki şekilde de abdest almıştır.

Hanefî mezhebinde tertip sünnettir. Önce ağıza üç kere su verilir ağıza su vermek bittikten sonra buruna su verilir. Her ikisinin arası ayrılır.

55 - BURUNA SU ÇEKİP GERİ ATMAK

١٤٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ مَاءً ثُمَّ لِيَنْثُرْ».

140 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Biriniz abdest alırken burnuna su alsın sonra (sol eliyle) atsın.” [124]

İZAH

İstinsar: Burna önce su çekip sonra atmaktır.

Su sağ elle buruna çekilir, sonra sol elin baş ve şahadet parmağı lie atılır.

Sol elle atmak edeptendir.

١٤١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«اسْتَنْثَرُوا مَرَّتَيْنِ بِالْيَمَنِينِ أَوْ ثَلَاثًا».

141 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Burnunuza iki veya üç kere dolu dolu su çekerek dışarı atın (iyice temizleyin).” [125]

١٤٢- عَنْ عَاصِمِ بْنِ لُقَيْطِ بْنِ صَبْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ لُقَيْطِ بْنِ صَبْرَةَ قَالَ:

كُنْتُ وَاقِفًا بَيْنَ الْمَتَفِقِ أَوْ لِي وَفَدِ بَيْنِي الْمَتَفِقِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَلَمَ

تُصَادِقُهُ فِي مَنْزِلِهِ، وَصَادَقْنَا عَائِشَةَ أُمَ الْمُؤْمِنِينَ. قَالَ: فَأَمَرْتُ لَنَا بِخَيْرَةٍ
فَصَبِغْتُ لَنَا. قَالَ: وَأَتَيْنَا بِقَنَاجٍ. وَلَمْ يَقُلْ قَتِينَةَ الْقَنَاجِ. وَالْقَنَاجُ: الطَّبَقُ فِيهِ
تَمَرٌ. ثُمَّ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «هَلْ أَصَبْتُمْ شَيْئًا»
أَوْ «أَمِزَ لَكُمْ بِشَيْءٍ؟» قَالَ قُلْنَا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: فَتَيْنَا نَحْنُ مَعَ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جُلُوسٌ - [إِذَا] دَفَعَ الرَّاعِي عَنَّمَهُ إِلَى
الْمَرْحِ وَمَعَهُ سَخْلَةٌ تَجِيرُ، فَقَالَ: «مَا وَلَدْتُ يَا لَلَانُ؟» قَالَ: بِهِنْمَةٍ، قَالَ:
«فَأَذْبَحْ لَنَا مَكَانَهَا شَاءَ» ثُمَّ قَالَ: «لَا تَحْسِبَنَّ» - وَلَمْ يَقُلْ لَا تَحْسِبَنَّ
- «أَنَا مِنْ أَجْلِكَ ذَبَحْنَا لَنَا عَنَمٌ مِائَةً لَا تَرِيدُ أَنْ تَرِيدَ، فَإِذَا وَلَدَ الرَّاعِي
بِهِنْمَةٍ ذَبَحْنَا مَكَانَهَا شَاءَ». قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ لِي امْرَأَةً وَإِنَّ فِي
لِسَانِهَا شَيْئًا يَعْنِي الْبَذَاءَ، قَالَ: «فَعَلِّقْهَا إِذَا» قَالَ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ
لَهَا صُحْبَةً وَلِي مِنْهَا وَلَدٌ. قَالَ: «فَمُرْهَا» - يَقُولُ عِظْهَا - «فَإِنَّ يَكُ فِيهَا
خَيْرٌ فَتُفْعَلْ، وَلَا تُضْرِبْ ظَهْرَكَ كَضْرِبِكَ أُمِّكَ». فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ
لَهُ! أَخْبِرْنِي عَنِ الْوُضُوءِ قَالَ: «أَسْبِغِ الْوُضُوءَ وَخَلِّلْ بَيْنَ الْأَصَابِعِ
وَبَالَغْ فِي الْاسْتِنْشَاقِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا».

142 - Asım bin Lakî bin Sabre radiyallahu anh'dan: Babası Lakit bin Sabre'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Ben, Müntefik oğullarının elçisi veya Müntefik oğullarının Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gönderdiği elçiler arasında idim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in evine varınca O'nu evinde bulamadık. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'ye tesadüf ettik, bize etli bulamaç hazırlanmasını emretti. Hemen yapıldı. Bize hurma dolu bir tabak getirdiler. (Kuteybe, hurma tabağını zikretmedi.) Kına' içinde hurma bulunan tabak demektir.

Sonra, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Bir şey yediniz mi? Veya sizin için bir şey söylediler mi?” buyurdu. Biz de evet ey Allah'ın Resûlü

dedik. Bir aralık Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’le otururken, çoban, koyunları ağıla sürüp yanında (yeni) doğmuş bir kuzu ile geldi, kuzu meliyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “ne doğurttun ey falan” dedi. (Çobanın ismini söyledi) çoban da: Kuzu dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Öyle ise onun yerine bize bir koyun kes” buyurdu. Sonra “senin için kestiğimizi zannetme, bizim yüz koyunumuz var, artmasını istemiyoruz, ne zaman çoban bir kuzu doğurtup getirse yerine bir koyun kesiyoruz,” buyurdu.

Ben de ey Allah’ın Rasûlü, benim bir ailem var, dili çok fena (her kötülüğü konuşur) dedim. Rasûl-i Ekrem: “Öyle ise onu boşa,” buyurdu.

Ben: Ey Allah’ın Rasûlü, onunla evleneli çok oldu ve ondan çocuğum var dedim. “Öyle ise ona emret.”

“Ravi diyor ki: Emret demekle sana itaat için nasihat et” demek istedi. “Eğer onda hayır varsa nasihatını kabul eder, sakın cariyelerini dövdüğün gibi aileni dövme” buyurdu. Ey Allah’ın Rasûlü, bana abdestten haber ver dedim. “Abdesti tam yap, parmaklarının arasını hilâlle, burnuna suyu fazla çek, oruçlu olduğun vakit müstesna,” buyurdu. [\[126\]](#)

İZAH

Hazıra: Et ince ince doğranır, üstüne su dökülür, et pişince un da konur suyu çekilip koyulduğu vakit indirilir. Anadolu’da etli bulamaç dedikleri yemektir.

Sahle: Kuzu demektir.

Teyâru: Bağırıyordu.

Bühme: Koyun yavrusu demektir.

Beza: Çirkin söz

Zaina: Kadın demektir.

Ümeyye: Emenin ismi tasgîridir. Cariyecik demektir.

Bu hadis-i şerifte kadının idare edilmesi onun bazı hatalarının nasihatla sona erdirilmesi emir ediliyor. Kadına da büyük hak tanınarak döğmekten nehiy ediliyor. Aile hukukuna riayet edilmesi emir buyruluyor.

Yeni bir kuzunun doğması ile bir anaç koyun kesilip muhtaçlara dağıtılıyor. Misafire ikram ediliyor. Bununla koyun sahibi olanların malları üzerinde fakir fukaranın ve misafirlerin hakkı olduğunu da anlatıyor. Oruçlu bulunmadığımız zaman mazmazada suyu biraz daha fazla çekmemiz tavsiye buyruluyor.

۱۴۳- عَنْ عَاصِمِ بْنِ لَقِيطٍ بْنِ صَبْرَةَ عَنْ أَبِيهِ وَابْنِ أَبِي الْمُتَنَفِّقِ

أَنَّهُ أَتَى عَائِشَةَ، فَذَكَرَ مَعْنَاهُ قَالَ: فَلَمْ تَنْسَبْ أَنَّ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِمَقْلَعٍ يَنْكَلُفُ، وَقَالَ: عَصِيدَةٌ مَكَانَ خَزِيرَةٍ.

143 - Beni Müntefikîn elçisi Asım bin Lakît bin Sabre radiyallahu anh'ın babası Lakıt şöyle dedi: Beni Müntefik heyeti Hazreti Aişe'ye geldi. Bir önce geçen hadisin manasını zikir etti. Biz fazla beklemeden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sağa, sola eğilerek, kuvvetle yürüyerek geldi. (İbn-i Cüreyc bu rivâyette “hazira” yerine “aside” dedi.

İZAH

Yetekallau: Kuvvetle yürüyordu.

Yetekaffeu: Yürürken sağa sola meyil ederek yürüyordu.

Bu rivâyette İbn-i Cüreyc hazira yerine “aside” demiştir. Aside: Unun, yağ ile kavrulup sonra biraz su dökülerek kaynamasından meydana gelen yemektir.

۱۴۴- حَلَّتْنَا ابْنَ جُرَيْجٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأْتَ فَتَضَمَّضْ».

144 - İbn-i Cüreyc radiyallahu anh bir önce geçen şu hadis-i nakletti, rivâyetinde: “Abdest aldığın zaman ağzına su ver” dedi.

56 - SAKALI HİLALLEMEK

١٤٥- عَنْ أَنَسٍ يُعْنِي ابْنَ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَأَدْخَلَهُ تَحْتَ حَتَكِهِ فَحَلَّلَ بِهِ

لِحَيْتَهُ، وَقَالَ: «هَكَذَا أَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ».

قَالَ أَبُو قَاوَدٍ: وَالْوَلِيدُ بْنُ زُرَّازَانَ زَوْي غَنَّةَ حُجَّاجِ بْنِ حُجَّاجٍ وَأَبُو

الْمَلِيحِ الرَّقِّي.

145 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldığı zaman, bir avuç su alarak çenesinin alt kısmından elini sokup, sakalını hilaller “Aziz ve Celil olan Rabbım bana böyle emretti” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Velid bin Zevran ki: Ondan Haccac bin Haccac ve Ebû'l Melih er-Rakkî rivâyette bulundu.

İZAH

Sakalı seyrek olanların sakallarının dibini yıkamaları farzdır.

Sakalı sık olanların ise ellerinin arkasını boğaz tarafına getirip avuç tarafını dışarı çevirip parmaklarını sakalın altından sokarak hilallemek sünen-i müstahabbedendir.

57 - SARIK ÜZERİNE MESH ETMEK

١٤٦- عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً

فَأَصَابَهُمُ الْبَرْدُ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُمْ

أَنْ يَمْسَحُوا عَلَى الْعَصَائِبِ وَالْتِسَاحِينَ.

146 - Sevban radiyallahu anh der ki:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (Bir yere) bir müfreze göndermişti. Onları soğuk çarptı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldiklerinde onlara sargılar ve mestler üzerine mesh etmelerini emir buyurdu.

İZAH

Asaib: İsabenin çoğuludur. Başa sarılan sargı, dolak manasındadır. Burada sarık manasında kullanılmıştır.

Bu hadis-i şerif sarığın üstüne mesh edilebilir diyenlerin delilidir. Şâfiî, Mâliki ve Süfyan-i Sevrî hazretlerine göre el sarıkla beraber kısmen başa da dokunarak mesh edilirse caiz olur. Yalnız sarık üzerine mesh caiz değildir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in müfrezeden soğuğa çarpılmış olarak dönenlere sarığa mesh etmelerini emir etmesi onların rahatsız olmamaları içindir. Rasûl-i Ekrem Efendimizin sarık üzerine mesh ettiği rivâyeti de vardır. Fakat o rivâyet sarığa mesh ederken başının ön kısmına eli dokunuyordu, diye izah ediliyor.

Ahmed bin Hanbel hazretleri sarık üzerine meshin caiz olduğunu söylüyor. Başın tamamında yara bulunmak gibi bir zaruret olmadıkça sarık üzerine yapılacak mesh kâfi gelmez. (Menhel c. 2, s. 99)

١٤٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ قَطْرَةٌ، فَأَدْخَلَ [يَدَيْهِ] مِنْ تَحْتِ الْعِمَامَةِ

لَمْ يَسْجَعْ مَقْلَمَ رَأْسِهِ وَلَمْ يَنْقُصْ الْعِمَامَةَ.

147 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i abdest alırken gördüm. Başında Katar'da yapılmış (veya kendisinde nakış olan) bir sarık vardı. Elini sarığın altına sokup başının ön kısmını mesih etti ve sarığı çıkarmadı.

İZAH

Katar: Bahreyn'de bir yerin adıdır. Bir de üzerinde kırmızı benekler, nakışlar bulunan kumaş demektir.

Bu hadis-i şerif, sarıĝı baştan çıkarmadan eli altına sokup başı mesih etmenin caiz olduĝuna delildir.

58 - AYAKLARI YIKAMAK

۱۴۸- عَنْ الْمُشْتَوْرِِدِ بْنِ شَدَادٍ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا تَوَضَّأَ يَذْلِكُ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ بِخُصْبَرِهِ.

148 - Müstevrid bin Şeddad radiyallahu anh'dan, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldığı vakit (elinin) küçük parmağı ile ayak parmaklarını oĝuşturduĝunu gördüm.^[127]

59 - MESTLER ÜZERİNE MESH ETMEK

۱۴۹- أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الْمُعِيزَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ الْمُعِيزَةَ

يَقُولُ: خَدَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا مَعَهُ فِي عُرْوَةِ ثُبُوكَ

قَبْلَ الْفَجْرِ فَعَدَلْتُ مَعَهُ، فَأَنَاحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبَرَّزَ، ثُمَّ جَاءَ

فَسَكَبَتْ عَلَى يَدِي مِنَ الْإِدَاوَةِ، فَمَسَحْتُ بِرَأْسِي ثُمَّ غَسَلْتُ وَجْهَهُ ثُمَّ حَسَرْتُ عَنْ

فِرَاعِيهِ فَضَاقَ كَمَا جِئْتُهُ فَأَدْخَلَ يَدَيْهِ فَأَخْرَجَهُمَا مِنْ تَحْتِ الْجُبَّةِ فَعَسَلَهُمَا

إِلَى الْمِرْفَقِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ تَوَضَّأَ عَلَى خَفِيهِ ثُمَّ رَكِبَ، فَأَقْبَلْنَا نَسِيرَ حَتَّى

نَجِدَ النَّاسَ فِي الصَّلَاةِ فَذُكِّرُوا عِنْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، فَصَلَّى بِهِمْ جِهَنَ

كَأَنَ وَقْتُ الصَّلَاةِ، وَوَجَدْنَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ وَقَدْ رَكَعَ بِهِمْ رُكْعَةً مِنَ صَلَاةِ

الْفَجْرِ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَفَّ مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَصَلَّى

وَرَاءَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ الرُّكْعَةَ الثَّانِيَةَ، ثُمَّ سَلَّمَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ، فَقُلِمَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاتِهِ فَفَرَعَ الْمُسْلِمُونَ، فَأَكْثَرُوا التَّسْبِيحَ،

لَأَنَّهُمْ سَبَقُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّلَاةِ، فَلَمَّا سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُمْ: «قَدْ أَصَبْتُمْ» أَوْ «قَدْ أَحْسَنْتُمْ».

149 - Urve bin Muğira bin Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Tebük seferinde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve ben şafaktan önce yoldan kenara çıktık. Onunla ben de yoldan kenara çıktım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem devesini çökertti, abdest bozup geldi. Su kabından eline su döktüm. Ellerini, sonra yüzünü yıkadı. Kollarını sıvadı. Cübbesinin yenleri dar olduğu için elini içeri çekip cübbenin altından kollarını çıkardı. Dirseklerine kadar her ikisini de yıkadı. Sonra başına ve mestleri üzerine mesih edip devesine bindi. Döndük yürüyorduk, cemaatı namaz kılarken bulduk.

Abdürrahman bin Avf'ı imamlığa geçirmişler. O da vakti gelince namazı kıldırmış (Biz geldiğimizde) Abdürrahman onlara sabah namazının bir rekâtını kıldırmış bulduk. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kalktı, Müslümanlarla safa durdu.

Abdürrahman'ın arkasında ikinci rekâtı kıldı. Abdürrahman selâm verince, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namazını ikmale kalktı. Müslümanlar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den önce namazı kıldıklarına üzülp “sübhaneallah” kelimesini çok getirmeye başladılar. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem selam verince onlara:

(Üzülmeyin) “isabet ettiniz veya güzel yaptınız” buyurdu. [\[128\]](#)

١٥٠ - عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تَوَضَّأَ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ - وَذَكَرَ - فَوْقَ الْعِمَامَةِ، قَالَ عَنِ الْمُغِيرَةِ سَمِعْتُ

أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ،

عَنِ الْمُغِيرَةِ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ

رَعْلَى نَاصِيَتِهِ وَعَلَى حِمَامَتِهِ قَالَ بَكْرٌ: وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ

150 - Muğira bin Şu'be radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı. Başının ön kısmının saçlarına mesh etti ve sarık üzerine mesh ettiğini de zikir etti. Müsedded dedi ki: Mu'temir'den duydum. O da

dedi ki; babamın Bekir bin Abdullah’dan Onun da Hasan’dan Onun da Muğire bin Şu’be’nin oğlundan Onun da babasından rivâyetini işittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem meshleri, alın saçları ve sarığının üzerine mesih ederdi. Râvi Bekir:

Ben onu Muğire’nin oğlundan işittim dedi. [\[129\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif de, Rasûlullah Efendimiz’in mestleri üzerine mesh ettiğine delildir.

١٥١- عَنْ الشَّعْبِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ عُرْوَةَ بْنَ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ يَذْكُرُ

عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَكْبَةٍ وَمَعِيَ

إِدَاوَةٌ، فَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ فَتَلَقَّيْتُهُ بِالإِدَاوَةِ فَأَفْرَغْتُ عَلَيْهِ، فَغَسَلَ

كَفَّيْهِ وَوَجْهَهُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ ذِرَاعَيْهِ وَعَلَيْنِي حَبَّةٌ مِنْ صُوفٍ مِنْ جَنْبِ

الرُّومِ ضَبْعَةُ الْكُمَيْنِ فَضَاقَتْ فَأَفْرَغْتُهُمَا إِذْ رَأَيْتُ، ثُمَّ أَفْرَزْتُ إِلَى الْخُفَيْنِ

لَأَفْرَغَهُمَا، فَقَالَ لِي: «دَعْ الْخُفَيْنِ فَإِنِّي أَدْخَلْتُ الْقَدَمَيْنِ الْخُفَيْنِ وَهُمَا

طَاهِرَتَانِ»، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا.

قَالَ أَبِي: قَالَ الشَّعْبِيُّ: شَهِدَ لِي عُرْوَةُ عَلَى أَبِيهِ، وَشَهِدَ أَبُوهُ عَلَى

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

151 - Şa’bî radiyallahu anh dedi ki:

Urve bin Muğire bin Şu’be’yi babasından nakil ederek şöyle dediğini işittim: Muğire dedi ki: Biz Peygamber (s.a.v)’in kâfilesinde idik. Yanımda deriden bir su kabı vardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hacete çıktı ve sonra döndü. Ben kendisini su kabıyla karşıladım; ona su döktüm; ellerini ve yüzünü yıkadı. Üzerinde yünden yapılmış, kolları dar bir Rum cübbesi vardı. Onu çıkarmak istedi, darlığından kollarını cübbenin altından çıkarıp uzattı. “Ben onları temizken (abdestliyken) giydim” dedi.

Mestlerini çıkarmak için elimi uzattım; bana “mestleri bırak” dedi ve hemen üzerlerine meshetti.”

İsa bin Yunus dedi ki; babam böyle anlattı.

Şa’bi dedi ki: Urve bu hadis-i babasından bizzat müşahade ettiğini, babasının da Rasûlullah’dan müşahade ettiğini kesinlikle ifade etti. [\[130\]](#)

İZAH

İdavet: Deriden yapılmış küçük bir su kabıdır.

İdderaa: Uzata uzata çıkardı demektir.

Bu hadis-i şerif mestler üzerine mesh edilebilmesi için mestlerin abdestli giyinilmiş olmasının şart olduğuna delildir.

١٥٢- عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى أَنَّ الْمُنِيرَةَ بِنَ شُعْبَةَ قَالَتْ: تَخَلَّفَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ هَذِهِ الْقِصَّةَ قَالَتْ: فَأَتَيْتُ النَّاسَ وَعَبَدُ

الرَّحْمَنِ بْنِ غَوْثٍ يُصَلِّي بِهِمُ الصُّبْحَ، فَلَمَّا رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَرَادَ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَنْ يَمْضِيَ. قَالَ: فَصَلَّيْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلْفَهُ رُكْعَةً، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَصَلَّى الرُّكْعَةَ الَّتِي سَبَقَ بِهَا وَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا شَيْئًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَبُو سَعِيدٍ الْخُنْدَرِيُّ وَابْنُ الزُّبَيْرِ وَابْنُ عُمر يَقُولُونَ: مَنْ

أَذْرَكَ الْفَرْدَ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَيْهِ سَجَدَتَا الشُّهُورِ.

152 - Zürrare bin Evfa radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre Muğire bin Şu’be şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Kervandan) geriye kaldı deyip bir önce geçen kıssayı anlattı da:

Biz cemaatin yanına geldik. Abdürrahman bin Avf onlara sabah namazını kıldırıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görünce geriye çekilmek istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devam etmesini işaret etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve ben arkasında bir rekât kıldık. O, selâm verince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yetişemediği rekâtı kıldı ona başka şey ilâve etmedi.

Ebû Dâvud dedi ki; Ebû Said el-Hudrî ve İbn-i Zübeyr İbn-i Ömer şöyle diyorlardı: Kim namazın tek rekâtına yetişirse ona secde-i sehiv lâzımdır.

İZAH

İmama tek rekatta yetişenler imamla beraber oturuyorlar, tek rekâtın sonunda oturmuş olduklarından kendilerine secdeyi sehiv lâzım geleceğini söyleyenler olmuşsa da, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in Hz. Abdürrahman'ın arkasında kıldığı tek rekattan sonra secde-yi sehiv yaptığı rivâyet edilmemiştir.

١٥٣- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ: أَنَّهُ شَهِدَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ يَسْأَلُ

بِلَالًا عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: كَانَ يَخْرُجُ يَقْضِي

حَاجَتَهُ فَأَتِيَهُ بِالْمَاءِ فَيَتَوَضَّأُ وَيَمْسُحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَمَوْقِيهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهُوَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَى نَبِيِّ تَيْمٍ بِنِ مُرَّةَ.

153 - Ebû Abdürrahman (Essülemî) radiyallahu anh'dan; - O Abdürrahman bin Avf'ın, Bilal radiyallahu anh'a Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in abdestinden sorarken hazır bulunmuş da (Hazreti Bilâl) şöyle demiş:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest bozmak için çıkardı. Ona su getirirdim. Onunla abdest alır sarık ve (Mest üzerine giyilen) edik üzerine mesh ederdi.

Ebû Dâvud dedi ki:

Eba Abdullah benî Teym bin Mürre'nin azatlısıdır.

İZAH

Muk: Mest üzerine giyilen ince yumuşak deriye, ediğe denir:

Mest üzerine giyilen ikinci mest, mestin şartlarına haizse, onun da üstüne mesh edilebilir.

١٥٤- عَنْ أَبِي ذُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ جَبْرِ: أَنَّ جَبْرًا قَالَ: ثُمَّ تَوَضَّأَ

نَسَحَ عَلَى الْخَفَيْنِ وَقَالَ: مَا يَنْتَعِي أَنْ أُنْسَحَ وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْسَحُ. قَالُوا: إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ قَبْلَ نَزُولِ الْمَائِدَةِ.

قَالَ: مَا أَسْلَمْتُ إِلَّا بَعْدَ نَزُولِ الْمَائِدَةِ.

154 - Ebi Zür'a bin Âmr bin Cerir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: İdrarını yapıp sonra abdest alarak mestleri üzerine mesh etti ve: Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh ederken gördüm. Beni (Mestlerime) mesh etmekten hangi şey alıkoyabilir? O, (Senin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in mesh ettiğini görüşün) Maide sûresinin inişinden önce imiştir dediler. Cerir de, Ben Maide sûresinin inişinden sonra Müslüman oldum cevabını verdi.^[131]

İZAH

Maide sûresinin altıncı ayetinde Cenab-ı Hak (Ey iman edenler namaz kılmak istediğiniz vakit yüzlerinizi ve kollarınızı dirseklerinizin üstüne kadar yıkayınız. Başlarınıza mesih edin ayaklarınızı da topuklarınıza kadar yıkayın buyurdu)

Eğer Hazreti Cerîr Rasûlullah Efendimiz'in mestleri üzerine mesh ettiğini bu ayetler inmeden görmüş olsa idi, bu ayetteki (ayaklarınızı yıkayın cümlesiyle) mest hükmü nesih edilmiş kabul edilecekti. Fakat Hazreti Cerîrin Müslüman oluşu bu ayetin inişinden sonra olduğu için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mest ettiğini bu ayet indikten sonra görmüştü. Öyle ise bu ayetler ayağında mesti olmayanların ayaklarını yıkamalarını emrediyor.

١٥٥- عَنْ ابْنِ بَرَزَةَ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّجَاشِيَّ أَخَذَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُفَّيْنِ أَسْوَدَيْنِ سَاخَجَيْنِ، فَلَبَّسَهُمَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ

عَلَيْهِمَا. قَالَ مُسَدَّدٌ عَنْ دَلْهِمِ بْنِ سَالِحٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا مِمَّا تَفَرَّدَ بِهِ أَهْلُ الْبَصْرَةِ.

155 - İbn-i Büreyde radiyallahu anh'dan, o da babası Büreyde radiyallahu anh'dan rivâyet etmiştir:

Necâşi, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e siyah ve sade iki mest hediye etmişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları giydi. Sonra abdest alıb onların üzerine mesh etti. Müsedded dedi ki: Bu hadis Delhem bin Salih'ten rivâyet edildi.

Eb Dâvud dedi ki; bu hadis ehl-i Basra'nın rivâyet de teferrud ettikleri hadislerdendir. [\[132\]](#)

İZAH

Sazageyn: Sade, nakışsız, tüysüz demektir.

١٥٦- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْسَيْتَ؟ قَالَ: «بَلْ أَنْتَ نَسِيتَ،

بِهَذَا أَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ».

156 - Muğire bin Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyet edimiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh etti. Ben de: Ey Allah'ın Rasûlü, (ayağını çıkarmayı) unuttun mu? dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Belki sen unutmuşsun, Aziz ve Celil olan Rabbım bana böyle emr etti” buyurdu.

İZAH

Muğire bin Şu'be, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in daha önce mesh ettiğini görmediği için meshlerini çıkarmayı unuttu zannetmişti. Hz. Muğire daha önce mestler üzerine mesh edildiğini işitmiş, sonra bunu unutmuş olmalı ki, Rasûl-i Ekrem Efendimiz: “Belki sen unuttun”

buyurmuştur. Bir de mestler üzerine meshi Rasûl-i Ekrem, kendiliğinden değil, Rabbımızın emriyle yaptığını hatırlatmıştır.

60 - MESH SÜRESİNİ TAYİN

١٥٧- عَنْ حُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْمَسْحُ عَلَى الْخَفَّيْنِ، لِلْمَسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلِلْمَقِيمِ يَوْمٌ وَنَيْلَةٌ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ مُنْصَوِّدُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ بِإِسْنَادِهِ

قَالَ فِيهِ: وَلَوْ اسْتَرْذَنَاهُ لَرَأَيْنَاهُ.

157 - Huzeyme bin Sâbit radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “Mestler üzerine mesh etmek misafir için üç gün, mukim için bir gün bir gecedir.”

Ebû Dâvud şöyle dedi: Mensur bin Mu'temir, İbrihim et-Teymi'den aynı İsnâdla rivâyet etti. (Eğer biz, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ziyade isteseydik, bize ziyade ederdi) dedi. [\[133\]](#)

İZAH

Huzeyme radiyallahu anh zannına göre eğer mestler üzerine meshin müddetini seferde uzatmasını isteseler, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in onu beş güne çıkarabileceği kanaatına varmıştır. Bu kesin değil bir zandır.

١٥٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ عَمْرٍاءَ قَالَ: يَخِي بَنُ أَيُّوبَ - وَكَانَ قَدْ صَلَّى

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغِبَاتَيْنِ - أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

أَمْسَحْ عَلَى الْخَفَّيْنِ؟ قَالَ: «نَعَمْ». قَالَ: يَوْمًا؟ قَالَ: «يَوْمًا» قَالَ: وَيَوْمَيْنِ؟

قَالَ: «وَيَوْمَيْنِ». قَالَ: وَثَلَاثَةً؟ قَالَ: «نَعَمْ وَمَا شِئْتُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ ابْنُ أَبِي مَرْزُومٍ الْمِصْرِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَزِينَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبَادَةَ

بْنِ نُسَيْبٍ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ وَمَا بَدَا لَكَ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَدْ اِخْتَلَفَ فِي إِسْنَادِهِ وَلَيْسَ هُوَ بِالْقَوِي

158 - Ubey bin İmare radıyallahu anh'dan:

Yahya bin Eyyûb (Übey, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile Kudüs ve Kâ'be'ye namaz kıldı dedi.) Ubey:

Ey Allah'ın Resûlü, mestlerin üzerine mesh edeyim mi? dedi.

– “Evet” buyurdu. Bir gün mü? Dedi.

– “Bir gün” buyurdu. İki gün mü? Dedi.

– “İki gün” buyurdu.

Üç gün yapabilir miyim? Dedi.

– “Dilediğin kadar” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki; bu hadis-i İbn-i ebî Meryem El Mısrî Yahya bin Eyyûb'ten o da Abdurrahman bin Rezin'den o da, Muhammed bin Yezid bin Ebi Ziyad'dan o da, Ubade bin Nüsey'den o da, Übey bin İmare'den rivâyet etti. Ubey bin İmare, o rivâyetinde dedi ki; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sordum, yedi güne kadar vardı da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: – “Evet senin için zahir olan kadar” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki; bu hadisin İsnâdında ihtilaf olundu. İsnâdı kuvvetli değildir. [\[134\]](#)

İZAH

İki kıbleden biri Kâ'be diğeri de Kudüst'e Mescid-i Aksa içersinde bulunan Sahrâ-yı müşerrefe'dir.

Misafir mestleri üzerine seferde üç gün üç gece,

mukim ise bir gün bir gece mesh edebilir.

Bu hadis-i şerifte Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in Ubey hazretlerine kaç gün dilerse ve senin için kaç gün zahir olur icab ederse diye muhayyer bırakmasına dayanarak İmam Mâlik; "Meshin müddeti yoktur. Cünûb olmadıkça dilediği kadar mesh edebilir" diyor.

61 - ÇORAPLAR ÜZERİNE MESH ETMEK

١٥٩- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُوزَيْنِ وَالْثَغْلَيْنِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ لَا يُحَدِّثُ بِهَذَا الْخَبَرِ

لِأَنَّ الْمَعْرُوفَ عَنِ الْمُغِيرَةِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَحَ عَلَى

الْخُفَيْنِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَى هَذَا أَيُّضًا عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْجَعِيِّ عَنِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُوزَيْنِ وَلَيْسَ بِالتَّحْصِيلِ

وَلَا بِالْقَوِيِّ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَمَسَحَ عَلَى الْخُوزَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَابْنُ

مُسْعُودٍ وَالتِّرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَأَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَأَبُو أُمَامَةَ وَسَهْلُ بْنُ سَعْدٍ

وَعُمَرُو بْنُ حَرْثٍ. وَرَوَى ذَلِكَ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَابْنِ عَبَّاسٍ

159 - Muğire Bin Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı, çorapları ve nalınları üzerine mesh etti. [\[135\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Abdurrahman bin Mehdi, bu hadis-i rivâyet etmezdi. Muğire bin Şu'be'den maruf olan hadis şudur. Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Şu hadis yukarıda geçtiği gibi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin çorapları üzerine mesh ettiği Ebû Musâ'l Eşari'den rivâyet olundu. Ama hadis muttasıl olmadığı gibi kavî de değildir.

Ebû Dâvud dedi ki: Ali bin Ebû Tâlib, İbn-i Mes'ûd, Berâ bin Azib Enes bin Mâlik, Ebû İmame Sehl bin Sa'd, Âmr bin Urys, çoraplar üzerine mesh ettiler. Ömer bin Hattab'tan ve İbn-i Abbas'tan da çoraplar üzerine mesh ettikleri rivâyet olundu.

İZAH

Çoraplar üzerine mesh edilebilmesi için çorabın kalın, içine hemen su çekmeyecek şekilde sık, üç mil (6 kilometre) yürünebilecek kadar sağlam olması lâzımdır. Eğer bu şartlar bulunursa üzerine mesh caiz olur. Değilse caiz olmaz. Nalınlar üzerine meshe gelince Rasûlullah Efendimizin ayağında çorap varken nalın giyinmişti. Çorapını mesh ederken onunla birlikte nalına da mesh etmişti. Yoksa sadece nalına mesh etti manasına değildir. Ahmed bin Hanbel hazretleri de çorap üzerine mesh edilebileceğini söylemektedir. Mâlik ve Şâfiî hazretlerine göre caiz değildir. Şâfiî hazretleri diyor ki, eğer deri ile kaplanmış olursa caizdir. Kalın olub içine su almamak şartıyla İmam Muhammed ve İmam Ebû Yusuf'a göre de çoraba mesh edilebilir. (Avnu'l-Mabud c. 1, s. 61)

62 - TEMİZLİK

١٦٠ - عُبَادَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أُوسُ بْنُ أَبِي أُوسٍ الْقَعْفَرِيُّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ وَمَسَحَ عَلَى نَعْلَيْهِ وَقَدَّمَهُ. وَقَالَ عُبَادَةُ: رَأَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسَى عَلَى كِبَاطَةِ قَوْمٍ - يَعْنِي الْبَيْضَاءَ

- وَلَمْ يَذْكُرْ مُسَدَّدَ الْبَيْضَاءِ وَالْكَبَاطَةَ، ثُمَّ اتَّفَقَا: قَرَأَ وَمَسَحَ عَلَى

نَعْلَيْهِ وَقَدَّمَهُ.

160 - Abbâd dedi ki: Bana Evs bin ebi Evs es-Sakafî radıyallahu anh şöyle haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı, nalınları ve ayakları üzerine mesh etti. Abbâd dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i gördüm, bir kavmin bacalarla birbirine bağlı kuyularına geldi. (Mizae; abdest alacak kabı kast ediyor) Müsedded rivâyetinde birbirine bağlı kuyuları ve su kabını zikr etmedi. Sonra Müsedded ve Ubâd ittifak ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı, nalınları ve ayakları üzerine mesh etti dediler.

İZAH

Kizama: Birbirine bacalarla bağlı kuyular demektir. Bir çok kuyu bacalarla birbirine bağlanır. En son kuyudan akarak toprak üzerine çıkar.

Mizae: Abdest almak için kullanılan içinde abdest suyu bulunan kab demektir.

Abbâd Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i bir kavmin kuyularına geldiğini gördüm derken abdest almaya yarayan su kablari, su ibriklerine geldiğini kast etmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nalınları ve ayağına mesh ettiği konusuna gelince burada ayaklarını yıkadı, sonra kurulamak için ayağını eli ile sıvadı. Nalınlarını eli ile sıvadı, şeklinde manâ verilebilir. Veya önce Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem böyle yapmıştı, sonra ayaklarını yıkadı ve (vay kuru kalan ökçelerin ateşten haline) hadis-i şerifi ile ayaklara ve nalınlara mesh hükmü neshedilmiş oldu. Dört mezhebe göre nalın ve çıplak ayağa mesh caiz değildir. (Bezlül Mechüd c. 2, s. 40)

63 - MESHİN YAPILIŞI

١٦١- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ. وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: مَسَحَ عَلَى ظَهْرِ الْخُفَّيْنِ.

161 - Muğire bin Şu'be radıyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh ederdi. (Bu hadisin senedinde geçen) Muhammed bin Sabbah'tan başka râviler “mestlerin üst kısmına diye” rivâyet ettiler.^[136]

١٦٢- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَوْ كَانَ الدِّينُ بِالرَّأْيِ لَكَانَ

أَسْفَلَ الْخُفِّ أَوَّلَى بِالنَّمَسِ مِنْ أَعْلَاهُ، وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّحُ عَلَى ظَاهِرِ خُفِّهِ.

162 - Ali bin Ebî Talib radıyallahu anh'da rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Eğer din reyle olsaydı mestlerin altına mesh etmek, üstüne mesh etmekten daha iyi olurdu. Ama ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i mestleri üzerine mesh ederken gördüm.

İZAH

Mestlerin üst kısmına meshedilir. Ökçesine ve altına meshedilmez. Sadece ökçelere veya sadece mestlerin altına meshetse meshetmiş sayılmaz. Subûtu katı olan nakil varken aklın hükmüne uyulmayacağına bu hadis delildir.

Eğer şeriat akılla olsa Hz. Ali'nin buyurduğu gibi mestlerin altı daha çabuk kirleneceğinden mesh etmeye daha uygun olurdu.

١٦٣- عَنِ الْأَعْمَشِ بِإِسْنَادِهِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: مَا كُنْتُ أَرَى يَاطِرُنَ

الْقَدَمَيْنِ إِلَّا أَخَذَ بِالْعُشْلِ حَتَّى رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَمَسُّحُ عَلَى ظَهْرِ خُفِّهِ. وَرَوَاهُ وَجِيعٌ عَنِ الْأَعْمَشِ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: كُنْتُ

أَرَى أَنَّ يَاطِرُنَ الْقَدَمَيْنِ أَخَذَ بِالنَّمَسِ مِنْ ظَاهِرِهِمَا حَتَّى رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمَسُّحُ ظَاهِرَهُمَا قَالَ وَجِيعٌ: يَعْنِي الْخُفَيْنِ. وَرَوَاهُ

جَيْسِيُّ بْنُ يُونُسَ عَنِ الْأَعْمَشِ. كَمَا رَوَاهُ وَجِيعٌ. وَرَوَاهُ أَبُو السُّؤْدَاءِ عَنِ

ابْنِ عَبْدِ غَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا نَوَضًّا فَغَسَلَ ظَاهِرَ قَدَمَيْهِ وَقَالَ:

لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ وَسَأَقِي الْحَدِيثَ.

163 - A'meş bir evvelki hadisteki aynı Isnâdla Hz. Ali'nin dediğini rivâyet etmiştir:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i mestlerinin üst kısmına meshettiğini görene kadar, ayakların altlarının yıkanılmasını daha uygun görüyordum.

Veki', A'meş'ten aynı isnatla şöyle rivâyet etti. Ali radiyallahu anh dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mestlerinin üzerine mesh ettiğini görene kadar ben mestlerin altına mesh etmeyi üstüne mesh etmekten daha uygun görüyordum.

Veki' dedi ki; Hz. Ali üstlerine sözü ile mestleri kast ediyor.

İsa bin Yunus A'meş'ten Veki'in rivâyet ettiği gibi rivâyet etti.

Bu hadis-i şerifi Ebû's Sevda Abdi Hayr'ın oğlundan, o da babası Abd-i Hayr'dan rivâyet etti. Abd-i Hayr dedi ki:

Ali radiyallahu anh'ı abdest alırken gördüm. Ayaklarının üstünü yıkadı ve şöyle dedi.

Eğer Rasûlullah'ın böyle yaptığını görmemiş olsa idim deyip hadis-i sevk etti.

١٦٤ - عَنِ الْأَعْمَشِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: لَوْ كَانَ الدِّينُ بِالرَّأْيِ لَكَانَ

بِاطِلًا الْقَدَمَيْنِ أَخْفَى بِالنَّجَسِ مِنْ ظَاهِرِهِمَا، وَقَدْ مَسَحَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَظْهَرِهَا خَفِيَةً

164 - Geçen Isnâdla A'meş'ten radiyallahu anh rivâyet olunğuna göre Ali radiyallahu anh dedi ki:

Eğer Din rey ile olsa, ayakların altına meshetmek üstüne meshetmekten daha uygun olurdu. Halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mestlerinin üstüne meshetti.

İZAH

Hız. Ali radyallahu anı ayakların altını mesh etmeyi üstünü mesh etmekten akla daha uygun düştüğünü, fakat şeriat sadece akıl ile değil, nakille olduğundan Rasûlullah'tan gördüğünü yapmak mecburiyetinde olduğunu ifade etmiştir.

۱۶۵- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: وَضَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمْتُ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ فَمَسَحَ [أَعْلَى] الْخَفَيْنِ وَاسْتَغْلَاهُمَا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَبَلَغَنِي أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ قَوْلَ هَذَا الْخَبِيثِ مِنْ رَجَائِهِ.

165 - Muğire bin Şu'be radyallahu anı'dan, demiştir ki:

Tebük Gazvesinde Hız. Peygamber abdest alırken mestlerinin üstüne de, altına da meshetti.

Ebü Dâvud dedi ki: Bana ulaştığına göre Sevr bin Yezid şu hadis-i Reca'den işitmemştir. [\[137\]](#)

İZAH

Mestlerde mesh yeri, ayağın üstüdür. İmâm-ı Azam ve Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüşleri böyledir.

İmâm-ı Şâfiî ve Mâliki hazretlerinin bu hadise dayanarak mestlerin altına da üstüne de mesh yapılabilir, dedikleri ancak mestin üstü ile beraber olursa altına da mesh edilebileceğini şart koştukları rivâyeti var.

Mestlerde farz olan miktar ayağın ön kısmından üç parmak kadar olmasıdır, her iki mestin önüne üç parmak kadar mesh edilmezse mesh sahih olmaz. (Avn-ül-mabud c. 1, s. 64)

Mesh edilirken el parmakları, ayak parmaklarının üstüne gelecek şekilde konur. Mestin boğazına doğru çekilir. Sünnet olan budur.

Mestlere mesh edilebilmesi için şu şartların bulunması şarttır.

- 1 - Mestler abdestli iken giyilmiş olmalı,
 - 2 - Mestler topukları örtmeli,
 - 3 - Mestler üç mil (6 kilometre) yürümek mümkün olacak şekilde sağlam olmalı,
 - 4 - Mestlerin her birinde üç parmak kadar delik bulunmamalı,
 - 5 - Mestler bağcüksüz ayakta durabilecek kadar dar ve kalın olmalı,
 - 6 - Mestler dışına dokunan suyu hemen içeri almamalı,
 - 7 - Mestlerde her ayağın ön kısmından üç parmak kadarı mevcut olmalı,
- Mukim olanlar ilk abdestleri bozulduğu andan itibaren olmak üzere 24 saat, Seferde bulunanlar ise 72 saat mesh edebilirler.

İmâm-ı Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre mukimler 24 saat Meşru sefere çıkanlar 72 saat mest ederler.

İmâm-ı Mâlik için meshin belli bir müddeti yoktur. Cünüp olmadıkça istediği müddet mestlerine mesh edebilir.

Topuğu örten ve mestlerdeki şartlara sahip bulunan çizme, potin ve çoraplara da mesh yapılabilir.

64 - ABDESTTEN SONRA ETEĞE SU SERPMEK

۱۶۶- عَنْ سُفْيَانَ بْنِ الْحَكَمِ الثَّقَفِيِّ - أَوْ الْحَكَمِ بْنِ سُفْيَانَ الثَّقَفِيِّ

- قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا بَالَ يَتَوَضَّأُ وَيَتَمَسَّحُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَافَقَ سُفْيَانُ جَمَاعَةً عَلَى هَذَا الْإِسْنَادِ، قَالَ بَعْضُهُمْ:

الْحَكَمُ أَوْ ابْنُ الْحَكَمِ.

166 - Süfyan bin Hakem'üs Sakafî veya Hakem bin Süfyan'us Sakafî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem idrar yaptığı vakit abdest alır ve (Abdest sonunda eline az su alır) eteğine saçardı dedi. [138]

Ebû Dâvud dedi ki: Bir cemaat Süfyan'a şu İsnâd üzerinde muvafakat ettiler. Bazıları Hakem veya İbn-i Hakem dediler.

١٦٧- عَنْ شُعْبَةَ بْنِ عُقَيْبٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ ثَقِيفٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَالَ ثُمَّ نَضَحَ فَرْجَهُ.

167 - Sakifli bir zatdan onun da babasından rivâyetine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in idrar yapıp sonra eteğine su attığını gördüm.

١٦٨- عَنْ الْحَكَمِ - أَوْ ابْنِ الْحَكَمِ - عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَنَضَحَ فَرْجَهُ.

168 - Hakem veya Hakem'in oğlundan, o da babasından rivâyet etmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem idrar yaptı sonra abdest aldı ve eteğine su attı.

İZAH

Abdestten sonra artan sudan oruçlu olmayanların ayak üstü üç yudum su içmeleri ve ele bir avuç su alıp önüne atması edeptendir.

Çünkü bu su elbiseye sıçramış idrar zerrelere kefarettir.

65 - ABDEST ALIRKEN OKUNACAK DUALAR

١٦٩- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ خُدَّامَ أَنْفُسِنَا. نَتَنَاقَشُ الرِّعَايَةَ - رِعَايَةَ إِبِلِنَا - فَكَانَتْ عَلَيَّ رِعَايَةُ
 الْإِبِلِ، فَرَوَّحْتُهَا بِالْعَشِيِّ، فَأَذَرْتُ رُضُونََ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 يَخْلُطُ النَّاسُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحَسِّنُ
 الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُومُ فَيَرْكَعُ رَكَعَتَيْنِ، يَقْبَلُ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَرَجْهِهِ، إِلَّا فَقَدْ
 أُوجِبَ». فَقُلْتُ بَعْ بَعْ مَا أَجُودَ هَذِهِ، فَقَالَ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيَّ: أَلَيْسَ قَبْلَهَا
 يَا عُقْبَةُ! أَجُودُ مِنْهَا. فَتَنَظَّرْتُ فَإِذَا هُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ. فَقُلْتُ: مَا هِيَ
 يَا أَبَا خُمَيْصٍ؟ قَالَ: إِنَّهُ قَالَ أَلَيْسَ قَبْلُ أَنْ تُجِيبَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ
 فَيُحَسِّنُ الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَفْرُغُ مِنْ وُضُوئِهِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
 اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، إِلَّا قُبِضَتْ لَهُ
 أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ».

قَالَ مُعَاوِيَةُ: وَخَدَّيْنِي رُبْعَةَ بَنِي يُزَيْدَ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ عُقْبَةَ
 بْنِ عَامِرٍ.

169 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında kendi hizmetlerimizi kendimiz yapardık. Devlerimizi aramızda nöbetle güdüyorduk. Birgün develeri gütmek sırası bana geldi. Akşam üstü onları damlarına sürdüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem insanlara irad ederken yetiştim. Şöyle dediğini işittim:

“Sizden her kim güzelce abdest alır, ve kalkıp kalbi ve bütün varlığı ile bağlanarak, iki rekat namaz kılarsa (Allah'ın rahmetine) hak kazanır.”

Ben de:

Oh oh şu ne hoş ne iyi şey dedim. Önümden birisi:

Ey Ukbe bundan önceki de daha hoştu dedi, bir de baktım o zat Hattab'ın oğlu Ömer imiş:

Ey Ebû Hafs' o ne imiş dedim, Ömer radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin sen gelmeden az önce:

“Sizden her kim güzelce abdest alır, abdesti bitirince bir Allah'tan başka Allah olmadığına, O'nun eşi, dengi bulunmadığına Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahidlik ederim derse onun için sekiz Cennet kapısı açılır. Hangisinden dilerse ondan girer” buyurdu.

Muaviye bin Sâlik şöyle dedi: Rabia bin Yezid Ebû İdris'ten o da, Ukbe bin Âmir'den rivâyetle bana haber verdi. [\[139\]](#)

١٧٠- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ أَمْرَ الرِّعَايَةِ قَالَ عِنْدَ قَوْلِهِ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ: «ثُمَّ رَفَعَ

نَظْرَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ» وَمِثَاقُ الْحَدِيثِ بِمَعْنَى حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ.

170 - Ukbe bin Âmir El Cüheni radiyallahu anh'dan o da, Rasûlullah'tan geçen hadisin benzerini rivâyet etti. Çobanlık işini zikretmedi. (Abdesti güzel yaparsa cümlesi) anında gözlerini Semaya dikti deyip, Muaviye'nin hadisinin manasına uygun olarak hadis-i sevk etti.

66 - BİR ABDESTLE BİR ÇOK NAMAZ KILMAK

١٧١- قَالَ مُحَمَّدٌ: هُوَ أَبُو أُسْدٍ بْنُ عَمْرِو قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ

مَالِكٍ عَنِ الْوُضُوءِ فَقَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِكُلِّ

صَلَاةٍ، وَكُنَّا نَصَلِّي الصَّلَوَاتِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ.

171 - Muhammed (Ebû Esed bin Âmir) dedi ki:

Enes bin Mâlik’e Abdestten sordum. Enes: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her namaz vakti abdest alırdı. Biz ise bir çok vakti bir abdestle kıldık dedi. [\[140\]](#)

١٧٢- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفَتْحِ خَمْسَ صَلَوَاتٍ بِوَضُوءٍ وَاحِدٍ وَمَسَحَ عَلَى

خُفَّيْهِ، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: إِنِّي رَأَيْتُكَ صَنَعْتَ الْيَوْمَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ تَصْنَعُهُ. قَالَ:

«عَمَلًا صَنَعْتُهُ».

172 - Süleyman bin Büreyde radiyallahu anh’dan o da babasından rivâyet ettiğine göre Büreyde şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke’nin fethi günü bir abdestle beş vakit namaz kıldı, ve mestleri üzerine meshetti. Hz. Ömer radiyallahu anh Peygamberimize, şimdiye kadar yapmadığınız bir şeyi yaptığınızı görüyorum dedi. Peygamberimiz: “Onu kasden (bile bile) yaptım.” buyurdu. [\[141\]](#)

İZAH

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz her namaz vakti abdestini tazelerdi. Çünkü her namaz vakti abdesti tazelemek fazilettir. Fakat Mekke’nin fethi günü beş vakit namazı bir abdestle kıldı. Bunu bir abdestle, bozulmadıkça beş vakit namazın kılınabileceğini göstermek için yapmıştır.

67 - ABDESTTE UZUVLARI ARA VEREREK YIKAMAK

١٧٣- حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ تَوَضَّأَ وَتَوَكَّأَ عَلَى قَدِيمِهِ مِثْلَ مَوْضِعِ الظُّفْرِ فَقَالَ لَهُ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَرْجِعْ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِمَعْرُوفٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَزِيمٍ وَلَمْ

يَزُوهُ إِلَّا ابْنُ وَهَبٍ وَخَلَّةٌ. وَقَدْ رَوَى عَنْ مَعْقِلِ بْنِ عَيْتَدٍ أَنَّ اللَّهَ الْجَزَرِيَّ
عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ
قَالَ: «أَرْجِعْ فَأَحْسِنْ وَضُوءَكَ».

173 - Enes Bin Mâlik radıyallahu anh'dan şöyle rivâyet olunmuştur.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'e birisi geldi. Abdest aldı, ayağında tırnak kadar kuru yer bıraktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona “dön abdestini güzel al.” buyurdu. [\[142\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki:

Bu hadisin Cerîr bin Hazim'den rivâyeti, maruf değildir. Ancak İbn-i Vehb rivâyet etti. Mâlik bin Ubeydullah El Cezeri'den, o da Ebû Zübeyr'den, o da Câbir'den, o da Ömer radıyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bu hadisin benzerini rivâyet etti. Rivâyette “Dön abdestini güzel al” dedi.

١٧٤- عَنْ الْحَسَنِ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَى قَتَادَةَ.

174 - Hasan-ı Basrî radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Katade'nin rivâyet ettiği bir önceki hadisin manasında rivâyet olundu.

١٧٥- عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا يُصَلِّي وَفِي ظَهْرِ قَدَمَيْهِ لُتْمَةٌ فَكُنَزَ الْبُزْخَمَ

لَمْ يُصْبِهَا الْمَاءُ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعِيدَ الْوُضُوءَ

وَالصَّلَاةَ.

175 - Peygamberimizin sallallahu aleyhi ve sellem bazı ashab-ından,

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

– Ayağında suyun isabet etmediği dirhem kadar kuru yer kalan bir şahsı namaz kılarken gördü. Ona abdestini ve namazını yenilemesini emir buyurdu. ^[143]

İZAH

Bu hadisler âzalarında tırnak üstü veya dirhem kadar kuru yer kalırsa, abdestin sahih olmayacağına delildir.

68 - ABDESTİN BOZULDUĞUNDAN ŞÜPHE ETMEK

١٧٦- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَحَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمْرِو قَالَ: شَكَيْتُ

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ حَتَّى

يُخَيَّلُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «لَا يَنْقُضُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا».

176 - Said bin Müseyyeb radiyallahu anh'dan ve Abbâd bin Temim'den, her ikisi de Abbâd'ın amcasından rivâyet ettiklerine göre şöyle demiştir:

Bir şahıs namazda oturağında kıpırtı bulur da (Abdest hakkında) şüpheyeye düşerse diye, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'e şikâyet olundu. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem “Ses işitmedikçe veya koku duymadıkça namazı bozmasın.” buyurdu. ^[144]

١٧٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

كَانَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَوَجَدَ حَرَكَةً فِي ذُبُرِهِ أَخَذَتْ أَوْ لَمْ يُحَدِّثْ

فَأَشْكَلَ عَلَيْهِ فَلَا يَتَصَرَّفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا».

177 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Biriniz namazda iken oturağında kıpırtı hissedip abdesti bozuldu mu? Bozulmadı mı? Bilemez. Müşkül

durumda kalırsa, ses işitip veya koku duyuncaya kadar namazı bırakmasın.” buyurdu. ^[145]

İZAH

Namaz kılarken veya abdestli iken oturağında hissedilen hareket abdesti bozmayacağı gibi, namazı da bozmaz. Çünkü; bu hareket abdesti bozan yellenme değildir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz’e bu hareketin abdesti bozup bozmadığı sorulmuş, Efendimiz de cevap olarak abdesti bozacak yellenmenin iki alametini talim buyurmuştur. O iki alâmetten birisi sesin duyulması, öbürü de kokunun duyulmasıdır. Bunlardan birisi bulunursa, abdesti ve namazı bozulur. Bu hüküm yalnız namaz içerisinde değil, namaz haricinde de böyledir.

69 - ÖPMEKTEN DOLAYI ABDESTİ YENİLEMEK

۱۷۸- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَهَا وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

178 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Aişe radiyallahu anha’yı öptü de abdestini yenilemedi. ^[146]

۱۷۹- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ امْرَأَةً مِنْ

بَنِي إِسْرَءِيلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ. قَالَ خَزْرَاءُ: فَقُلْتُ لَهَا: مَنْ هِيَ

إِلَّا أَنْتِ فَضَحِكْتَ.

قَالَ أَبُو خَالِذٍ: هَكَذَا رَوَاهُ زَائِدَةُ وَغُبْدَةُ الْحَمِيدِ الْجَمْعَانِ عَنْ سُلَيْمَانَ

الْأَعْمَشِ.

179 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet olunduğuna göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadınlarından birini öptü de abdest almadan namaza gitti, dedi. Urve: (Hazreti Aişe’ye) öyle ise o sensindir dedim. O da güldü. ^[147]

Ebû Dâvud dedi ki:

Bu hadis-i Zaide ve Abdulhamid el-Hımmâni Süleyman el-A'meşten böylece rivâyet etti.

İZAH

Bu hadis-i şerif, zayıf ise de manaca bunu destekleyen sahih hadisler bulunduğundan ilim adamlarının ekserisi, kadına dokunmakla abdestin bozulmayacağı görüşünü savunmuşlardır. İmâm-ı Azam Efendimiz de bu görüştedir. Diğer bazı ilim adamlarımız ise kadına dokunmanın abdesti bozacağı görüşündedirler. Delil olarak Maide sûresi 6. ayetinde, (abdest bozmaya gelseniz veya kadına dokunmuş iseniz, su bulamazsanız temiz toprakla teyemmüm edin) ayetini gösterirler. Kadına dokunmanın abdesti bozmayacağını savunanlar, bu ayette geçen (dokunmak) cinsi yakınlık demektir diyorlar. İmâm-ı Şâfiî kadına dokunmanın abdesti bozacağı görüşündedir.

١٨٠- عَنْ عُرْوَةَ الْمُرَزِيِّ عَنْ عَائِشَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ لِرَجُلٍ: أَخْبِكَ عَنِّي أَنَّ هَذَيْنِ -

يَعْنِي حَدِيثَ الْأَخْمَشِيِّ هَذَا عَنْ حَبِيبٍ وَحَدِيثَهُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ:

أَنَّهَا تَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ - قَالَ يَحْيَى: أَخْبِكَ عَنِّي أَنَّهُمَا شِبْهُ لَا مَنِيٍّ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَزَيْدُ بْنُ أَبِي زُرَيْجٍ قَالَ: مَا خَدَّعْنَا حَبِيبٌ إِلَّا عَنْ عُرْوَةَ

الْمُرَزِيِّ - يَعْنِي لَمْ يُحَدِّثْهُمْ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ بِشَيْءٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَدْ رَوَى حَمْرَةُ الزُّبَايْتِ، عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ

الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ حَدِيثًا صَحِيحًا.

180 - Yine Urve el-Müzenî Hz. Aişe radiyallahu anha'dan yukarıdaki hadis-i rivâyet etmiştir:

Ebû Dâvud dedi ki: Yahya bin Said El-Kattân bir kimseye:

Şu ikiyi benden rivâyet et dedi. Yani: Habib’le A’miş’in şu hadisini bir de şu isnatla (özür kanından dolayı kadının her namaz için yeniden abdest alacağı hakkındaki) hadislerin zayıf olduğunu insanlara anlattı.

Ebû Dâvud dedi ki: Sevrî’den rivâyet olundu; şöyle dedi: Râvî Habib bize ancak Urve el-Müzeni’den haber verdi; yani onlara Urve bin Zübeyr’den bir şey rivâyet etmedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Hamza el-Zeyyat Habib’den o da Urve bin Zübeyr’den o da Aişe radiyallahu anha’dan sahih bir hadis rivâyet etti.

70 - ERKEKLİK UZVUNA DOKUNMANIN HÜKMÜ

١٨١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ يَقُولُ: دَخَلْتُ عَلَى

مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، فَذَكَرْنَا مَا يَكُونُ مِنْهُ الْوُضُوءُ، فَقَالَ مَرْوَانُ: وَمِنْ مَسِّ

الذُّكْرِ، فَقَالَ عُرْوَةُ: مَا عَلِمْتُ ذَلِكَ، فَقَالَ مَرْوَانُ: أَخْبَرْتَنِي بِشَيْءٍ بَلَغْتَ

صَفْوَانَ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ مَسَّ

ذَكَرَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ».

181 - Abdullah bin Ebû Bekir radiyallahu anh’dan rivâyet olunduğuna göre: Urve’yi şöyle anlatırken dinlemiş, Urve:

Mervan bin Hakem’in yanına girdim, abdesti nelerin bozduğunu müzâkere ettik.

Mervan: Kim erkekliğine dokunursa (abdesti bozular) Urve:

Onu bilmiyorum deyince Mervan:

Busra bint-i Safran radiyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den:

“Kim Kamışına dokunursa abdest alsın” dediğini işitmiş, bana haber verdi, dedi. ^[148]

İZAH

İmâm-ı Âzam’a göre: Abdestli kimsenin erkekliğine dokunmasından dolayı abdesti bozulmaz, fakat yenilemesi menduptur.

Şâfiî, Mâliki ve Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre:

Eteğini elleyen kimsenin abdesti bozulur (Maâlim-üs-Sünne c. 1)

Hanefî mezhebinde olan imamlar bu hususta ihtiyatlı olmalı ihtilaflı meselelerde titiz davranmalıdır.

71 - ERKEKLİK UZVUNA DOKUNMANIN ABDESTİ BOZMAYACAĞI

۱۸۲- عَنْ قَيْسِ بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ رَجُلٌ كَأَنَّهُ بِدَوِيٍّ، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! مَا تَرَى فِي

مَسْنِ الرُّجُلِ ذَكَرَهُ بَعْدَ مَا يَتَرَضَّأُ، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «هَلْ هُوَ إِلَّا

مَضْغَةٌ مِنْهُ أَوْ قَالَ بَضْعَةٌ مِنْهُ».

182 - Kays'ın babası Talk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldik. Bedeviye benzer birisi de geldi. Ey Allah'ın elçisi bir kimse abdest aldıktan sonra edep yerine elini sürerse abdesti hakkında ne buyurursun dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz O, ondan bir parçadan başka bir şey değildir. Veya ondan bir et parçasıdır buyurdu. ^[149]

İZAH

İmâm-ı Azam hazretleri bu hadis-i esas kabul ederek avret mahalline dokunmanın abdesti bozmayacağı görüşündedir.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Hişam bin Hasan, Süfyan-ı Sevrî, Şu'be, İbn-i Uyeyne, Cerir er Razi, Muhammed bin Câbir'den O da Kays bin Talk'dan rivâyet etti.

١٨٣- عَنْ قَيْسِ بْنِ مَلَيْكٍ، عَنْ أَبِيهِ بِإِسْنَادِهِ وَنَحْنَاهُ وَقَالَ: فِي الصَّلَاةِ

183 - Kays bin Talk radiyallahu anh'dan geçen hadisin manasında aynı isnatla rivâyet olundu. Muhammed bin Câbir rivâyetinde de (elin eteğe dokunması) namazda dedi.

İZAH

Bu rivâyete göre eğer el eteğe namazda dokunursa abdestin ne olacağı sorulmuş, abdestin bozulmayacağı bildirilmiştir. Diğer rivâyetlerde namazda kaydı olmadığı halde, Muhammed bin Câbir'in bu rivâyetinde namazda kaydı var.

72 - DEVE ETİ YEMekten DOLAYI ABDEST ALMAK

١٨٤- عَنْ الزَّوَّادِ بْنِ غَزَّابٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنِ الْوُضُوءِ مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ، فَقَالَ: «تَوَضَّعُوا مِنْهَا» وَسُئِلَ عَنْ

لُحُومِ النَّعَمِ، فَقَالَ: «لَا تَوَضَّعُوا مِنْهَا». وَسُئِلَ عَنِ الصَّلَاةِ فِي مَبَارِكِ

الْإِبِلِ، فَقَالَ: «لَا تُصَلُّوا فِي مَبَارِكِ الْإِبِلِ فَإِنَّهَا مِنَ الشَّيَاطِينِ». وَسُئِلَ

عَنِ الصَّلَاةِ فِي مَبَارِكِ النَّعَمِ، فَقَالَ: «صَلُّوا فِيهَا فَإِنَّهَا بَرَكَةٌ».

184 - Ber'a bin Âzib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdestli iken deve eti yemekten soruldu, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Ondan dolayı abdest alınız.” dedi.

Koyun eti yemekten soruldu.

– “Bundan dolayı abdest almayınız.” buyurdu.

Deve ağılında namaz kılmaktan soruldu.

– “Deve ağıllarında namaz kılmayın. Çünkü deve şeytandandır.”

Koyun ağılında namaz nasıldır, denildi.

– “Koyun ağılında kılın. Çünkü koyun berekettir.” buyurdu. [\[150\]](#)

İZAH

Deve etinin sertliği dolayısı ile onu yiyenin dişlerinin kanayabileceği, bunun için de abdestinin bozulabileceği bu hadis ile istidlâl edilmiş, Ahmed bin Hanbel de bu hadis-i esas almıştır.

İmâm-ı Azam, Şâfiî, Mâlikî hazretleri ise, Câbir radiyallahu anının hadis-i ile istidlâl ederek deve etinin abdesti bozmayacağını söylemişlerdir.

Devenin şeytan oluşuna gelince: Deve ağılında namaza duran kimseyi icabında ısırır, namazını bozabilir.

Koyun ise ehlî ve zayıf hayvandır. Onda böyle bir şey bulunmaz, namazı bozmaz demektir. Çünkü namazın bozulmasına sebebiyet vermek şeytânî sıfatın alâmetidir. Devede kindarlık dillere destan olmuştur. Hele hasmını ağılında namaza durmuş secde görürse, onun üstüne çullanmak canına minnet olur. Onun için deve ağılında namaz kılmaya müsaade edilmemiştir. Necaset meselesine gelince, deve ağılı pis olduğu gibi, koyun ağılı da pistir. Deve ve koyun ağılında namaz kılacak kadar temiz bir yer bulunsa namaz kılınır mı?

Temizliği bakımından kılınır. Fakat namazı ifsat etme tehlikesi yüzünden deve ağılında namaz kılmaktan sakınmalı, bir de deve eti yedikten sonra abdesti yenilemek lâzım geldiğini bildiren bu hadis-i şerifi, burada abdestten maksat eli ve ağız yıkamaktır diye izah edenler olmuştur.

73 - ÇİĞ ETE DOKUNMANIN HÜKMÜ

١٨٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِعُلَامٍ
يَسْلُخُ شَاةً، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسْلُخُ حَتَّى أُرِيكَ»
فَأَدْخَلَ يَمَنَهُ بَيْنَ الْجِلْدِ وَاللَّحْمِ فَدَخَسَ بِهَا حَتَّى قَوَارَتْ إِلَى الْإِيطِ، ثُمَّ
مَضَى فَصَلَّى لِلنَّاسِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ زَادَ عَمْرُو فِي حَدِيثِهِ: يَغْنِي لَمْ يَمْسُ
مَاءً وَقَالَ: عَنْ هِلَالِ بْنِ مَعْمُونٍ الرُّمَيْلِيِّ،
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِلَالٍ،
عَنْ عَطَاءٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْتَلًا، لَمْ يَذْكُرْ أَبَا سَعِيدٍ.

185 - Ebû Said radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir delikanlıya koyun yüzerken rast geldi, Rasûl-i Ekrem ona: “Öte git (koyun nasıl soyulur) sana göstereyim,” buyurup, elini etle deri arasına koltuğuna kadar gömülecek şekilde soktu, sonra abdest tazelemeden cemaata namaz kıldırıldı. [\[151\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Âmr hadisinde şu cümleyi ziyade etti. (Yani suya dokunmadı) Âmr dedi ki: Hilâl bin Memnun er-Remlî'den (an tabiriyle) rivâyet edildi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Abdulvahid bin Ziyad ve Ebû Muaviye Hilâl'den, o da Ata'dan, Ata'da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den mürsel olarak rivâyet etti. Ebû Saîd'i zikr etmedi.

İZAH

Bu hadiste geçen abdestten maksat elleri yıkamaktır. Pişmemiş etteki yaşlık necis değildir. Bir de et içinde kalan kan necis değildir. Ancak hayvan kesilince boğazından akan kan pistir. Rasûlullah Efendimiz temizliğe son derece dikkat buyurduğu halde, bu koyunun etine dokunmuş, ellerini yıkamadan namaza durmuştur. Sebebi etin necis olmadığını göstermek içindir.

74 - ÖLMÜŞ HAYVANA DOKUNMANIN HÜKMÜ

۱۸۶- عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِالشَّوْقِ

دَاخِلًا مِنْ بَعْضِ الْعَالِيَةِ وَالنَّاسُ كَتَفَتِهِ، فَمَرَّ بِجَذِي أَسَدِكَ مَيْتٍ فَتَنَاولَهُ

فَأَعَدَّ بِأُذُنِهِ ثُمَّ قَالَ: «أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ هَذَا لَهُ» وَسَاقَ الْحَدِيثَ.

186 - Câbir radıyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Avalinin bir yerinden inerek çarşıya girdi Etrafında insanlar da vardı. Kulakları bitişik ve küçük bir oğlak ölüsüne rastladı. Onu kulaklarında kavrayıp tuttu ve “Hanginiz bunun kendisine ait olmasından hoşlanır,” buyurdu. Râvî hadis-i sevk etti.^[152]

* * *

İZAH

Hadisin devamı şöyledir. Bunu bir dirheme kim alır? Onu biz ne yapalım. Onun karşılıksız sizin olmasını ister misiniz? Dediler ki; vallahi o, diri olsa bile bizce makbul değildir. Çünkü kulakları bitişiktir. Ölüsü nasıl arzu edilebilir? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Allah’a yemin olsun ki, Alah (c.c)’a göre dünya şu oğlak ölüsünden daha değersizdir” buyurdu.

Bu hadis, eti yenen bir hayvan ölüsüne el sürülse elin pis olmayacağına elin yıkanmamasının caiz bulunduğu delildir. Bu hadis-i şerifler bize nelerin necis olduğunu ve nelerin temiz bulunduğunu talim için sevk edilmiştir. Yoksa bu gibi şeylere el sürülünce eli yıkamak temizliğe riayet bakımından daha iyidir.

Essekke: Kulağı bitişik, kulağı yarık, kulağı kesik veya kulağı sağır demektir.

75 - ATEŞTE PİŞMİŞ ETİ YEMENİN HÜKMÜ

۱۸۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكَلَ كَتِفَ

شَاةٌ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

187 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Pişmiş) bir koyunun ön budunu yedi ve abdest tazelemeden namaz kıldırıldı. [153]

İZAH

Ketif: Koyunun ayağının gövdeye bitişik olan kısmına denir. Dilimizde ona kürek kemiği denir.

۱۸۸- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ : ضِفْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمُ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَأَمَرَ بِحَنْبٍ قُشِيٍّ وَأَخَذَ الشُّفْرَةَ فَجَعَلَ يَحْزُلِي بِهَا

بَيْنَهُ قَالِ فَجَاءَ بِلَالٌ فَأَقْنَنَهُ بِالصَّلَاةِ قَالِ قَالَقِي الشُّفْرَةَ وَقَالِ مَا لَكَ تَرَبَّثَ

يَذَاهُ وَقَامَ يُصَلِّي

زَادَ الْأَنْبَارِيُّ وَكَانَ شَارِبِي وَفِي فَقَصُّهُ لِي عَلَى سِوَاكِ أَوْ قَالَ أَقْصَهُ

لَكَ عَلَى سِوَاكِ

188 - Muğire bin Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir gece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e misafir oldum, (hayvanın) ön yan tarafından et pişirilmesini emr etti ve et pişirildi. Rasûlullah Efendimiz bıçağı aldı, benim için etten kesmeye başladı. Muğire dedi ki: Bilâl, (Habeşi) geldi, namaz vaktinin geldiğini Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e haber verdi, dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elindeki bıçağı bıraktı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bilâl'e: “Ne oluyor ki, acele etti, elleri tozlanasınca?” buyurdu. Kalktı, namaz kıldırmaya durdu.

Enbarî şunu ziyade etti: Bilâl dedi ki: Bıyığım uzamıştı, Rasûlullah (altına) misvak koyarak onları kısalttı. Veya Rasûlullah “bıyığının altına misvak koyarak kısaltayım” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif, etin bıçakla kesilmesinin caiz olduğuna delildir. Fakat temiz su ile su verilmemiş bıçakla sıcak et kesilmemeli, çünkü, bıçak yapılırken pis su verilirse sıcakla karşılaştıkça suyunu bırakabilir.

Şefre: Enli, ağızlı bıçak demektir.

Teribet Yedâk: Araplar arasında dua için kullanılan bir sözdür.

۱۸۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : أَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَبْشًا ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِمَسْحٍ كَانَ تَحْتَهُ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

189 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) koyun budu yedi, sonra altındaki sergiye elini sildi sonra da kalktı namaz kıldırdı. [\[154\]](#)

Bu hadis-i, şerif, yemek yedikten sonra elleri yıkamaya imkân olmadığı anlarda el ve ağız sabunlu bir bezle silip kuruladıktan sonra namaza durabileceğine delâlet eder.

۱۹۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْتَهَضَ مِنْ

كَيْفٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

190 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Pişmiş bir koyun) budundan ısırp, yedikten sonra abdest yenilemeden namaz kıldı. [\[155\]](#)

۱۹۱- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ

يَقُولُ : قَرَأْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُبْرًا وَلَعَنَّا فَأَكَلَ ثُمَّ دَعَا

بِرُضُومٍ فَتَوَضَّأَ بِهِ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ دَعَا بِفَضْلِ طَعَامِهِ فَأَكَلَ ثُمَّ قَامَ إِلَى

الصَّلَاةِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

191 - Muhammed bin Münkedir radiyallahu anh'dan: Câbir bin Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e etle ekmek sundum (biraz) yedikten sonra abdest suyu istedi, onunla abdest alıp öğle

namazını kıldı. Sonra yemeğin artanını istedi. Onu da yedikten sonra abdest almadan namaza kalktı.^[156]

١٩٢- عَنْ جَابِرٍ قَالَ : كَانَ آخِرَ الْأَمْرِينِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرْكُ الْوُضُوءِ مِمَّا عَيَّرَ النَّاسُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ هَذَا اخْتِصَارٌ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ

192 - Câbir radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in iki işinden sonuncusu ateşle değiştirilen şeyden (pişirilip yenilen etten dolayı) abdest almamak oldu.^[157]

İZAH

Bu ve bundan önce geçen hadis-i şerifler ateşte pişen eti yiyenin abdest tazelemesinin mecburi olmadığına etin abdesti bozmadığına delildir. Eğer yenilen yemek, diş etlerini tahriş eder, kanatır, kanda ağız suyuna galib gelirse o zaman abdesti bozulur. Kanamazsa abdest bozulmaz. Bu mesele Hanefîlere göredir.

١٩٣- حَدَّثَنِي عُثَيْدُ بْنُ ثَمَامَةَ الْمُرَادِيُّ قَالَ : قَدِمَ عَلَيْنَا بِمَضْرُحَبْدُ

اللَّهُ بْنُ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ مِنْ أَصْحَابِ الرَّسُولِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَسَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ فِي مَسْجِدِ مَضْرُ قَالَ : لَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ أَوْ

سَادِسَ سِتَّةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَارِ رَجُلٍ فَمَرُّ بِلَاؤٍ

فَنَادَاهُ بِالصَّلَاةِ فَخَرَجْنَا فَمَرَزْنَا بِرَجُلٍ وَبِزِمَّتِهِ عَلَى النَّارِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَطَابَتْ بَزِمَتُكَ قَالَ نَعَمْ يَا بِي أَنْتَ وَأُمِّي فَتَنَاوَلْ

مِنْهَا بَضْعَةً فَلَمْ يَزَلْ يَغْلُكُهَا حَتَّى أَحْرَمَ بِالصَّلَاةِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ

193 - Ubeyd bin Sümâmet el-Muradî radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bize Mısır’da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in eshabından Abdullah bin El Haris bin Cez’e geldi. Onu, Mısır Camii’nde şöyle anlatırken işittim. Cez’e bir şahsın evinde yedi kişiden 7. ncisi ben olmak üzere veya altı kişiden altıncısı ben olmak üzere Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’le bulunuyorduk. Bilâl uğradı. Namaz için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i çağırdı, evden çıktık. (Giderken) tenceresi ocakta bir kimseye rastladık. Rasûlullah Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Tenceredeki yemeğin güzelleşti, pişti mi?” buyurdu, o da:

– Evet anam babam sana feda olsun, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

Ondan biraz (et) aldı, namaz için başlangıç, tekbirini alıncaya kadar onu çiğnedi, ben ona bakıyordum, dedi.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sıcak et yediği halde abdestini yenilemeden namaz kılmıştır. Bu hadis, pişmiş et yiyen kimsenin abdestinin bozulmayacağına delil olarak sevk edilmiştir.

Bürme: Tenceredir.

Ya’liku: Çiğniyordu demektir.

[121]. Nesi, Kitâb’ut-Tahâret, b. 41, n. 140, s. 88, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’ut-Tahâret, b. 48, n. 422, s. 146, c. 1

[122]. Tirmizî, Kitâb’ut-Tahâret, b. 33, n. 43, s. 62, c. 1

[123]. Buharî, Kitâb’ul-Vudu, b. 23, s. 48, c. 1; Tirmizî, Ebvâb’ut-Tahâret, b. 32, n. 42, s. 60, c. 1; Neseî, Kitâb’ut-Tahâret, b. 29, n. 80, s. 74, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’ut-Tahâret, b. 45, n. 411, s. 143, c. 1

[124]. Buharî, Kitâb’ul-Vudu, b. 25, s. 48, c. 1; Müslim, Kitâb’ut-Tahâret, b. 8, n. 237, s. 212, c. 1; Neseî, Kitâb’ut-Tahâret, b. 22, n. 88 s. 66

[125]. İbn-i Mâce, Kitâb’ut-Tahâret, b. 44, n. 48, s. 143, c. 1

[126]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 30, n. 38, s. 56, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 114, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 407, s. 142, c. 1

[127]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 30, n. 40, c. 1; İbn-i Mâce, b. 54, n. 446, s. 152, c. 1

[128]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 36, c. 1, s. 53, Kitâbı libas, meğazide; Müslim- Tahâret b. 22, n. 274, s. 228; Tirmizî, Tahâret, b. 72, n. 97, c. 1, s. 162; Neseî, Tahâret, b. 37, n. 133, s. 83, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 545, s. 181, c. 1

[129]. Müslim, Tahâret, b. 23, n. 274, c. 1, s. 230; Tirmizî, E. Tahâret, b. 75, n. 100, c. 1, s. 170; Neseî, Tahâret, b. n. 78, s. 83

[130]. Buharî, Tahâret, b. 36, s. 53, c. 1; Müslim, Tahâret, b. 22, s. 228, c. 1

[131]. Buharî, Kitâb'us-Salât, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 272, s. 228, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret b. 70, n. 74, s. 157, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 118, s. 81

[132]. Tirmizî, Kitâb'ul-Edeb, n. 2821; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 549, c. 1, Kitâbu Libas, b. 31, n. 262 s. 182, 100 , 1096

[133]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 71, n. 95, c. 1, s. 158; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 553, c. 1, s. 183

[134]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 87, n. 557 c. 1. s. 184

[135]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 99, c. 1, s. 167; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 88, n. 559, c. 1, s. 185

[136]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 73, n. 98, s. 65, c. 1

[137]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 97, s. 162, c. 1

[138]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 39, n. 134 - 135, s. 86, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38 - 63, n. 50, s. 71, c. 1; İbn-i mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 58, n. 461, c. 1, s. 157

[139]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 234, c. 1, s. 209; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, n. 148, c. 1, s. 92; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 60, n. 470, s. 159, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 41, n. 55, c. 1, s. 77; Abdest aldıktan sonra Kible'ye karşı metinde bulunan bu kelimeleri okumak abdestin adabındandır.

[140]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 56, s. 60, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 60, s. 88, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38, n. 131, s. 85, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 509, c. 1, s. 170; Ebû Dâvud: Sevr bu hadis-i Reca'dan işitmemiştir, dedi.

[141]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 277, s. 232, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 45, N. 61, s. 89, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38, n. 133, s. 86, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 510, s. 170, c. 1

[142]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 139, n. 665 - 666, s. 218, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 243, c. 1, s. 215

[143]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 139, n. 660, s. 218, c. 1

[144]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret ve Büyü, b. 4, s. 43, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 361, s. 276, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 160; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 513, s. 171, c. 1

[145]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 362, s. 276, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 56, n. 75, s. 109, c. 1; İbn-i Mhace, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 516, s. 172, c. 1

[146]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 170, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 86, s. 133, c. 1

[147]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 86, s. 133, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, n. 502, s. 168, c. 1

[148]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 61, n. 82, s. 126, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 163; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 479, s. 161, c. 1

[149]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, B, 62, n. 85, s. 131, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 46, n. 165, s. 100, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 64, n. 483, s. 163, c. 1

[150]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 58, s. 86, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 67, n. 494, s. 166, c. 1

[151]. İbn-i Mâce, Kitâb'uz-Zebâih, b. 6, n. 3179, s. 1061, c. 1

[152]. Müslim, Kitâb'uz-Zühd, b. 53, n. 2057, s. 2272, c. 4

[153]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 51, s. 59, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24, n. 354, s. 273, c. 1

[154]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 488, s. 164, c. 1

[155]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24, n. 353, s. 273, c. 1; Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, n. 184, s. 107, c. 1

[156]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 59, n. 80, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 489, s. 164, c. 1; Buharî, Kitâb'ul-Etime, b. 25, s. 206, c. 1

[157]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 185, c. 1

[121]. Nesi, Kitâb'ut-Tahâret, b. 41, n. 140, s. 88, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, n. 422, s. 146, c. 1

[122]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 33, n. 43, s. 62, c. 1

[123]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 23, s. 48, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 42, s. 60, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 80, s. 74, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 45, n. 411, s. 143, c. 1

[124]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 25, s. 48, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 8, n. 237, s. 212, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 88 s. 66

[125]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 48, s. 143, c. 1

[126]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 30, n. 38, s. 56, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 114, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 407, s. 142, c. 1

[127]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 30, n. 40, c. 1; İbn-i Mâce, b. 54, n. 446, s. 152, c. 1

[128]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 36, c. 1, s. 53, Kitâbı libas, meğazide; Müslim- Tahâret b. 22, n. 274, s. 228; Tirmizî, Tahâret, b. 72, n. 97, c. 1, s. 162; Neseî, Tahâret, b. 37, n. 133, s. 83, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 545, s. 181, c. 1

[129]. Müslim, Tahâret, b. 23, n. 274, c. 1, s. 230; Tirmizî, E. Tahâret, b. 75, n. 100, c. 1, s. 170; Neseî, Tahâret, b. n. 78, s. 83

[130]. Buharî, Tahâret, b. 36, s. 53, c. 1; Müslim, Tahâret, b. 22, s. 228, c. 1

[131]. Buharî, Kitâb'us-Salât, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 272, s. 228, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret b. 70, n. 74, s. 157, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 36, n. 118, s. 81

[132]. Tirmizî, Kitâb'ul-Edeb, n. 2821; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 549, c. 1, Kitâbu Libas, b. 31, n. 262 s. 182, 100 , 1096

[133]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 71, n. 95, c. 1, s. 158; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 553, c. 1, s. 183

[134]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 87, n. 557 c. 1. s. 184

[135]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 99, c. 1, s. 167; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 88, n. 559, c. 1, s. 185

[136]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 73, n. 98, s. 65, c. 1

[137]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 97, s. 162, c. 1

[138]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 39, n. 134 - 135, s. 86, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38 - 63, n. 50, s. 71, c. 1; İbn-i mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 58, n. 461, c. 1, s. 157

[139]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 234, c. 1, s. 209; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, n. 148, c. 1, s. 92; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 60, n. 470, s. 159, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 41, n. 55, c. 1, s. 77; Abdest aldıktan sonra Kible'ye karşı metinde bulunan bu kelimeleri okumak abdestin adabındandır.

[140]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 56, s. 60, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 60, s. 88, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38, n. 131, s. 85, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 509, c. 1, s. 170; Ebû Dâvud: Sevr bu hadis-i Reca'dan işitmemiştir, dedi.

[141]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, n. 277, s. 232, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 45, N. 61, s. 89, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 38, n. 133, s. 86, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 72, n. 510, s. 170, c. 1

[142]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 139, n. 665 - 666, s. 218, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 243, c. 1, s. 215

[143]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 139, n. 660, s. 218, c. 1

[144]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret ve Büyü, b. 4, s. 43, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 361, s. 276, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 160; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 513, s. 171, c. 1

[145]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 26, n. 362, s. 276, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 56, n. 75, s. 109, c. 1; İbn-i Mhace, Kitâb'ut-Tahâret, b. 74, n. 516, s. 172, c. 1

[146]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 170, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 86, s. 133, c. 1

[147]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 86, s. 133, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, n. 502, s. 168, c. 1

[148]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 61, n. 82, s. 126, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 163; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 63, n. 479, s. 161, c. 1

[149]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, B, 62, n. 85, s. 131, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 46, n. 165, s. 100, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 64, n. 483, s. 163, c. 1

[150]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 44, n. 58, s. 86, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 67, n. 494, s. 166, c. 1

[151]. İbn-i Mâce, Kitâb'uz-Zebâih, b. 6, n. 3179, s. 1061, c. 1

[152]. Müslim, Kitâb'uz-Zühd, b. 53, n. 2057, s. 2272, c. 4

[153]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 51, s. 59, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24, n. 354, s. 273, c. 1

[154]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 488, s. 164, c. 1

[155]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 24, n. 353, s. 273, c. 1; Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1,; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, n. 184, s. 107, c. 1

[156]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 59, n. 80, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 489, s. 164, c. 1; Buharî, Kitâb'ul-Etime, b. 25, s. 206, c. 1

[157]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 185, c. 1

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir şahıs gelerek ey Allah'ın Rasûlü: Temizlik nasıl yapılır? (Abdest nasıl alınır) diye sordu, bir çanakta su getirin buyurdu. (Çanakta su getirdiler) üç kere elini, üç kere yüzünü, üçer kere kollarını yıkadı. Başına meshetti. Şahadet parmaklarını kulaklarına sokup baş parmağı ile kulağının dışlarını, şahadet parmağı ile de içlerini meshetti. Sonra da üç kere ayaklarını yıkadı da işte abdest böyledir. Kim bu şekilden fazla veya eksik ederse kötülük ve zulüm etmiş olur veya zulüm ve kötülük yapmış olur buyurdu.^[121]

136 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikişer ikişer (yıkayarak) abdest aldı.^[122]

İbn-i Abbas bize Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem nasıl abdest alırdı size göstermemi sever misiniz? Dedi. Su bulunan bir çanak istedi (çanağı getirdiler) sağ avucu ile bir avuç su alıp ağzına burnuna su verdi iki eliyle bir avuç daha aldı (onunla yüzünü yıkadı bir daha avuçladı onunla sağ kolunu, bir daha avuçladı, onunla da sol kolunu yıkadı sonra bir avuç su alarak elini silkti (kalan yaşlıkla) başını ve kulaklarını meshetti. Bir avuç su daha alıp nalinli olduğu halde, sağ ayağı üzerine döktü, elinin biri ayağının altında, diğeri üstünde (olmak üzere) oğuşturdu, sol tarafını da aynen öyle yaptı.^[123]

140 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Biriniz abdest alırken burnuna su alsın sonra (sol eliyle) atsin.”^[124]

141 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Burnunuza iki veya üç kere dolu dolu su çekerek dışarı atın (iyice temizleyin).”^[125]

“Ravi diyor ki: Emret demekle sana itaat için nasihat et” demek istedi. “Eğer onda hayır varsa nasihatını kabul eder, sakın cariyelerini dövdüğün gibi aileni dövme” buyurdu. Ey Allah'ın Rasûlü, bana abdestten haber ver dedim. “Abdesti tam yap, parmaklarının arasını hilâlle, burnuna suyu fazla çek, oruçlu olduğun vakit müstesna,” buyurdu.^[126]

148 - Müstevid bin Şeddad radiyallahu anh'dan, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldığı vakit (elinin) küçük parmağı ile ayak parmaklarını oğuşturduğunu gördüm.^[127]

(Üzülmeyin) “isabet ettiniz veya güzel yaptınız” buyurdu.^[128]

Ben onu Muğire'nin oğlundan işittim dedi.^[129]

Şa'bi dedi ki: Urve bu hadis-i babasından bizzat müşahade ettiğini, babasının da Rasûlullah'dan müşahade ettiğini kesinlikle ifade etti.^[130]

154 - Ebi Zür'a bin Âmr bin Cerir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: İdrarını yapıp sonra abdest alarak mestleri üzerine mesh etti ve: Ben

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh ederken gördüm. Beni (Mestlerime) mesh etmekten hangi şey alıkoyabilir? O, (Senin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in mesh ettiğini görüşün) Maide sûresinin inişinden önce imiştir dediler. Cerir de, Ben Maide sûresinin inişinden sonra Müslüman oldum cevabını verdi.^[131]

Eb Dâvud dedi ki; bu hadis ehl-i Basra'nın rivâyet de teferrud ettikleri hadislerdendir.^[132]

Ebû Dâvud şöyle dedi: Mensur bin Mu'temir, İbrihim et-Teymi'den aynı İsnâdla rivâyet etti. (Eğer biz, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ziyade isteseydik, bize ziyade ederdi) dedi.^[133]

Ebû Dâvud dedi ki; bu hadisin İsnâdında ihtilaf olundu. İsnâdı kuvvetli değildir.^[134]

159 - Muğire Bin Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı, çorapları ve nalınları üzerine mesh etti.^[135]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem mestleri üzerine mesh ederdi. (Bu hadisin senesinde geçen) Muhammed bin Sabbah'tan başka râviler "mestlerin üst kısmına diye" rivâyet ettiler.^[136]

Ebû Dâvud dedi ki: Bana ulaştığına göre Sevr bin Yezid şu hadis-i Reca'den işitmemştir.^[137]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem idrar yaptığı vakit abdest alır ve (Abdest sonunda eline az su alır) eteğine saçardı dedi.^[138]

Muaviye bin Sâlik şöyle dedi: Rabia bin Yezid Ebû İdris'ten o da, Ukbe bin Âmir'den rivâyetle bana haber verdi.^[139]

Enes bin Mâlik'e Abdestten sordum. Enes: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem her namaz vakti abdest alırdı. Biz ise bir çok vakti bir abdestle kıldık dedi.^[140]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mekke'nin fethi günü bir abdestle beş vakit namaz kıldı, ve mestleri üzerine meshetti. Hz. Ömer radiyallahu anh Peygamberimize, şimdiye kadar yapmadığınız bir şeyi yaptığınızı görüyorum dedi. Peygamberimiz: “Onu kasden (bile bile) yaptım.” buyurdu.^[141]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'e birisi geldi. Abdest aldı, ayağında tırnak kadar kuru yer bıraktı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona “dön abdestini güzel al.” buyurdu.^[142]

– Ayağında suyun isabet etmediği dirhem kadar kuru yer kalan bir şahsı namaz kılarken gördü. Ona abdestini ve namazını yenilemesini emir buyurdu.^[143]

Bir şahıs namazda oturağında kırırtı bulur da (Abdest hakkında) şüpheye düşerse diye, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'e şikâyet olundu. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem “Ses işitmedikçe veya koku duymadıkça namazı bozmasın.” buyurdu.^[144]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Biriniz namazda iken oturağında kırırtı hissedip abdesti bozuldu mu? Bozulmadı mı? Bilemez. Müşkül durumda kalırsa, ses işitip veya koku duyuncaya kadar namazı bırakmasın.” buyurdu.^[145]

178 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Aişe radiyallahu anha'yı öptü de abdestini yenilemedi.^[146]

179 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet olduğuna göre; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem kadınlarından birini öptü de abdest almadan namaza gitti, dedi. Urve: (Hazreti Aişe'ye) öyle ise o sensindir dedim. O da güldü.^[147]

“Kim Kamışına dokunursa abdest alsın” dediğini işitmiş, bana haber verdi, dedi.^[148]

182 - Kays'ın babası Talk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldik. Bedeviye benzer birisi de geldi. Ey Allah'ın elçisi bir kimse abdest aldıktan sonra edep yerine elini sürerse abdesti hakkında ne buyurursun dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz O, ondan bir parçadan başka bir şey değildir. Veya ondan bir et parçasıdır buyurdu.^[149]

– “Koyun ağılında kılın. Çünkü koyun berekettir.” buyurdu.^[150]

185 - Ebû Said radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bir delikanlıya koyun yüzerken rast geldi, Rasûl-i Ekrem ona: “Öte git (koyun nasıl soyulur) sana göstereyim,” buyurup, elini etle deri arasına koltuğuna kadar gömülecek şekilde soktu, sonra abdest tazelemeden cemaata namaz kıldırıldı.^[151]

186 - Câbir radiyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Avalinin bir yerinden inerek çarşıya girdi Etrafında insanlar da vardı. Kulakları bitişik ve küçük bir oğlak ölüsüne rastladı. Onu kulaklarında kavrayıp tuttu ve “Hanginiz bunun kendisine ait olmasından hoşlanır,” buyurdu. Râvî hadis-i sevk etti.^[152]

187 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Pişmiş) bir koyunun ön budunu yedi ve abdest tazelemeden namaz kıldırıldı.^[153]

189 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) koyun budu yedi, sonra altındaki sergiye elini sildi sonra da kalktı namaz kıldırıldı.^[154]

190 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Pişmiş bir koyun) budundan ısıırıp, yedikten sonra abdest yenilemeden namaz kıldı.^[155]

191 - Muhammed bin Münkedir radiyallahu anh'dan: Câbir bin Abdullah'ın şöyle dediğini işittim: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e etle ekmek sundum (biraz) yedikten sonra abdest suyu istedi, onunla abdest alıp ögle

namazını kıldı. Sonra yemeğin artanını istedi. Onu da yedikten sonra abdest almadan namaza kalktı.^[156]

192 - Câbir radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in iki işinden sonuncusu ateşle değiştirilen şeyden (pişirilip yenen etten dolayı) abdest almamak oldu.^[157]

76 - ATEŞTE PİŞEN ŞEYİ YEMENİN HÜKMÜ

۱۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْوُضُوءُ بِمَا أَنْضَجْتَ النَّارُ

194 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Abdest; ateşte pişeni (Yemekten) dolayı lâzım gelir” buyurdu.

İZAH

Pişmiş et yemekle abdestin bozulmayacağını, bundan önce geçen hadislerde izah etmiştik. Bu hadiste ise pişmiş et yemekle abdestin yenileneceği bildiriliyor. Bu mevzuu bir kaç yönden izah edebiliriz.

1 - 192 No'lu Hz. Câbir hadisi ile, pişmiş etin abdesti bozacağını bildiren bu hadisler nesh edilmiştir.

2 - Pişmiş et yiyenin abdestini tazelemesi müstehaptır demektir.

3 - Burada geçen abdestten el ve ağız yıkamak murat edilmiştir.

۱۹۵- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ سَعِيدٍ بْنَ الْمُغِيرَةِ خَلَّاهُ اللَّهُ

دَخَلَ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ فَتَقَاتَلَا فَدَخَا مِنْ سَوِيْقٍ فَدَعَا بِمَا رَقْمَتْهُ فَالَتْ

: يَا ابْنَ أَخِي لَا تَوْضَأْ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَوَضَّأُوا بِمَا

غَيَّرَتِ النَّارُ أَوْ قَالَ بِمَا مَسَّتِ النَّارُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ فِي حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ يَا ابْنَ أَخِي

195 - Ebû Seleme radiyallahu anh'dan: Ona Ebû Süfyan bin Said bin Muğire şöyle haber verdi:

Ebû Süfyan, Ümmü Habibe radiyallahu anha'nın yanına girdi. Ümmü Habibe ona kavrulmuş un ikram etti. Ebû Süfyan su isteyip ağzını yıkadı. Ümmü Habibe ona: Ey kızkardeşimin oğlu abdest almaz mısın, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ateşle pişen veya ateşe dokananları (yemekten) abdest alın buyurdu, dedi.

Ebû Dâvud: Zührî'nin hadisinde, “Ey kardeşimin oğlu” dedi.

77 - SÜT İÇMEKTEN DOLAYI AĞZI YIKAMAK

۱۹۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ لَبَنًا

فَدَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضَّضَ ثُمَّ قَالَ إِنَّ لَهُ دَسْمًا

196 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem süt içmişti, su istedi (getirdiler) ağzını yıkadı ve:

“Sütün yağı vardır.” buyurdu. [\[158\]](#)

İZAH

Bu babta adı geçen “Vuzû” el ve ağzı yıkamak manâsınadır. Abdest manâsına değildir. Süt içildikten sonra ağzı yıkamanın müstehap olduğuna bu hadis-i şerif delâlet eder.

Çünkü süt yağlıdır, yağlı şey ağzı bulaştıracığı için yıkamak müstehaptır.

78 - SÜT İÇMEKTEN DOLAYI AĞZI YIKAMAYA RUHSAT

۱۹۷- عَنْ ثَوْبَةَ الْعَنْبَرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرِبَ لَبَنًا فَلَمْ يَتَمَضَّضْ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَصَلَّى

197 - Tevbet'el Anberî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Enes bin Mâlik'ten şöyle işitmiş:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem süt içti de ağzını yıkamadan, abdestini tazelemeden namaz kıldı, dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif ise süt içtikten sonra abdest almak gerekmediğine, ağzını yıkamanın şart olmadığına delâlet eder. Dikkat edilirse Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir şeye devam ediyor sonra o şeyi bırakıyor, kolaylık tarafını alıyor. Meselâ: Her süt içtiğinde abdest alsa ve ağzını yıkasa Rasûlullah'ın bu devamı, vücup ifade ederdi. Ümmetine hiç bir şekilde güçlük istemeyen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz değişik şekilde hareket etmiş ki ümmeti gücünün yettiği ile amel etsin.

79 - KAN ÇIKMASINDAN DOLAYI ABDESTİ TAZELEMEK

۱۹۸- عَنْ جَابِرٍ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَغْنِي فِي غَزْوَةِ قَاتِ الرِّقَاعِ فَأَصَابَ رَجُلٌ امْرَأَةً وَرَجُلٌ مِنَ الشُّرَكِيِّينَ

فَخَلَفَ أَنْ لَا أَتَّبِعِي حَتَّى أَغْرِقَ فَمَا فِي أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ فَخَرَجَ يَتَّبِعُ الْوَرْدَ

الشَّيْءَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَزَلَّ الشَّيْءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَرًا فَقَالَ

: مَنْ رَجُلٌ يَتَكَلَّمُ فَانْتَدَبَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَرَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ

فَقَالَ كُنَّا بِسَمِ الشَّيْبِ قَالَ فَلَمَّا خَرَجَ الرُّجُلَانِ إِلَى فَمِ الشَّيْبِ اضْطَلَجِ

الْمُهَاجِرِيُّ وَقَامَ الْأَنْصَارِيُّ يُعْضِلِي وَأَتَى الرَّجُلُ فَلَمَّا رَأَى شَعْبَهُ عَرَفَ

أَنَّهُ رَيْبَةُ لِقَوْمِ لَمَنَاءِ بَنِي قَوْصَعَةَ فِيهِ فَنَزَعَهُ حَتَّى رَمَاهُ بِثَلَاثَةِ أَهْجٍ

ثُمَّ رَكَعَ وَسَجَدَ ثُمَّ انْتَبَهَ صَاحِبُهُ فَلَمَّا عَرَفَ أَنَّهُمْ قَدْ نَزَلُوا بِهِ هَرَبَ فَلَمَّا

رَأَى الْمُهَاجِرِيُّ مَا بِالْأَنْصَارِيِّ مِنَ الدَّمَاءِ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ أَلَا أَتَيْتَنِي

أَوَّلَ مَا رَمَى قَالَ كُنْتُ فِي سُورَةٍ أَقْرَأُهَا فَلَمْ أُحِبَّ أَنْ أَطْعَمَهَا

198 - Câbir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Zaturrika, Savaşına Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'le beraber çıkmıştık. Müslümanlardan biri müşriklerden bir erkeğin karısını öldürdü. Karısı ölen müşrik Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in eshabından birinin kanını akıtmadıkça dönmeyeceğine yemin etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in izine düştü, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir konak yerine indi ve "bizi hangi erkek bekleyecek" buyurdu. Biri muhacirlerden biri de Ensar'dan iki kişi fırladı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"Şu boğazın ağzında bekleyin" buyurdu. O iki erkek, boğazın ağzına geldiklerinde, Muhacirden olan zat uyudu. Ensar'dan olan zat da kalkıp namaza durdu. Müşrik gelip namaz kılanın karaltısını görünce onun ashab-ın gözcüsü olduğunu bildi, ona bir ok attı.

Ok ona saplandı.

Oku çıkardı. Müşrik üç ok daha attı. Sonra Ensar'dan olan zat rükû ve secdesini yaptı, arkadaşı da uyandı.

Müşrik yerini bildiklerini anlayınca hemen kaçtı. Muhacirlerden olan, Ensar'dan olandaki kanı görünce - Sübhanallah, ilk ok atışında beni neden uyandırmadın? Dedi.

– Bir sûre okuyordum onu kesmek istemedim, dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerifi Mâlik bin Enes ve İmam Şâfiî'nin, iki yoldan (ön ve arkadan) gelmedikçe kanın abdesti bozmayacağına delil olarak öne sürmüşlerdir. Eğer kan ön veya arkadan gelmişse Şâfiî'ye göre abdesti bozar. İmam Mâlik'e göre kanda sidik veya büyük abdest karışımı varsa abdesti bozar. Yoksa bozmaz.

İmâm-ı Azam Ahmed bin Hanbel Evzâî ve İshak hazretleri bedenden çıkan kan abdesti bozar dediler. Bunların delilleri Dâre Kutnî'nin Hazreti Aişe'den rivâyet ettiği şu hadistir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu. Bir kimse istifra eder, veya burnu kanar, kusar, veya mezisi gelirse namazdan ayrılsın. Abdest alsın sonra yarım bıraktığı namaza kaldığı yerden devam etsin buyurdu. Bu hadis iki yüz beş (205) nolu hadisin izahından yazılmıştır.

Yine Buharî'nin Hz. Aişe'den rivâyet ettiği şu hadistir. Fatıma bint-i Hubeys Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek; "Ey Allah'ın Rasûl-i ben hayız görüyorum kanım hiç kesilmiyor namazı terk edeyim mi dedi. Peygamber Efendimiz, bu bir damar (çatlamasıdır.) Hayız değildir. Hayız günlerin gelince namazı bırak, hayız günlerin geçince kanını yıka her namaz vakti için abdest al. Hayız günleri tekrar gelene kadar böyle yap buyurdu. (El Menhel El Azbül Mevcut, c.2, s. 232-233. Avnül Mabud c. 1, s. 336-337. Bezlül Mechûd c.2, s. 134-135) Görüldüğü gibi müctehitlerden her biri Peygamber Efendimizin tatbikatlarından veya sözlerinden birini kendilerine delil olarak almışlar ve görüşlerini ona göre açıklamışlardır.

80 - UYUMAKTAN DOLAYI ABDEST ALMAK

۱۹۹ - حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شَغِلَ عَنْهَا لَيْلَةً فَأَخْرَجَهَا خَتْمِي وَقُلْنَا فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ وَقُلْنَا ثُمَّ

اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ وَقُلْنَا ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقَالَ لَيْسَ أَخَذَ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ غَيْرَكُمْ

199 - Abdullah bin Ömer radyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gece yatsı namazından meşgul edildi. Biz de camide yattık uyandık, tekrar yattık tekrar uyandık, yine yattık sonra yanımıza çıktı:

"Sizden başka namazı bekleyen yok," buyurdu. [\[159\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, harp için ordu hazırlıyordu, yatsı namazına gelemedi. Cemaatten bir kısmı Rasûl-i Ekrem

gelir diye camide yattı beklediler. Bu arada bir kaç defa uyudu uyandılar. Sonra Rasûl-i Ekrem geldi. onlara sizden başka namazı bekleyen yok buyurdu.

٢٠٠- عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَنْتَظِرُونَ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ حَتَّى تَخْفِقَ رُءُوسُهُمْ ثُمَّ يُصَلُّونَ وَلَا يَتَوَضَّئُونَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَادَ فِيهِ شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ كُنَّا نَخْفِقُ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَزَادَهُ ابْنُ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ قَتَادَةَ يَلْفِظُ آخِرَ

200 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah Aleyhisselâm'ın ashâbı yatsının tam vaktini beklerken başları (uyuklamaktan) eğilirdi de, sonra kalkar abdest almadan namaz kılarlardı.

Ebû Dâvud dedi ki: Şu'be, Katâde'den rivâyetinde ziyade edip dedi ki; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında biz uyur, başlarımızı eğerdik.

İbn-i Ebi Arube bu hadis-i Katâde'den başka bir lafızla rivâyet etti.

٢٠١- أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ: أَقْبَمْتُ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ

يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي حَاجَةً فَقَامَ يُنَاجِيهِ حَتَّى نَعَسَ الْقَوْمُ أَوْ بَعْضُ الْقَوْمِ

ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ وَلَمْ يَذْكُرْ وُضُوءًا

201 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Yatsı namazı için kamet yapıldı. Birisi kalktı:

– Ey Allah'ın Rasûl-i benim hacetim vardı, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı onunla sessiz konuşurken cemaat veya bazısı uyudu.

Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara namazı kıldırdı. Sabit el Benâni rivâyetinde abdesti zikretmedi. ^[160]

٢٠٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
يَسْجُدُ وَيَتَنَامُ وَيَتَنَفَّخُ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي وَلَا يَتَوَضَّأُ فَقُلْتُ لَهُ صَلَّيْتُ وَلَمْ
تَتَوَضَّأْ وَقَدْ بَشَّتُ فَقَالَ إِنَّمَا الْوُضُوءُ عَلَى مَنْ نَامَ مُضْطَجِعًا
زَادَ عُثْمَانُ وَهَذَا قَوْلُهُ إِذَا اضْطَجَعَ اسْتَرْحَتَ مَفَاصِلُهُ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَوْلُهُ الْوُضُوءُ عَلَى مَنْ نَامَ مُضْطَجِعًا هُوَ حَدِيثٌ
مُتَّكِرٌ لَمْ يَرَوْهُ إِلَّا يَزِيدُ أَبُو خَالِدٍ الدَّالَانِيُّ عَنْ قَتَادَةَ وَرَوَى أَوْلَاهُ جَمَاعَةٌ
عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ لَمْ يَذْكُرُوا شَيْئًا مِنْ هَذَا وَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَحْفُوظًا
وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَنَامُ
عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي
وَقَالَ شُعْبَةُ إِنَّمَا سَمِعَ قَتَادَةَ مِنْ أَبِي الْعَالِيَةِ أَرْبَعَةَ أَحَادِيثَ حَدِيثُهُ
يُونُسُ بْنُ مَتَّى وَحَدِيثُ ابْنِ عُثْمَرَ فِي الصَّلَاةِ وَحَدِيثُ الْقَضَاءِ ثَلَاثَةٌ
وَحَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدَّثَنِي رَجُلَانِ مَرْضِيَّوْنَ بِهِمَا عُمَرُ وَأَرْضَاهُم
عِنْدِي عُمَرُ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَذَكَرْتُ حَدِيثَ يَزِيدَ الدَّالَانِيِّ لِأَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ
فَانْتَهَزَنِي اسْتِعْظَامًا لَهُ وَقَالَ مَا لِي بِيَزِيدَ الدَّالَانِيِّ يُدْخِلُ عَلَى أَصْحَابِ
قَتَادَةَ وَلَمْ يَغِبْ بِالْحَدِيثِ

202 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem secde eder, soluk alış ı duyuluncaya kadar uyur, sonra kalkar abdest almadan namaz kı lardı. Enes:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uyudun, abdest almadan namaz kı ldın dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Abdest uzanarak yatanlara lâzımdır,” buyurdu.

Osman ve Hennad: “Uzanarak yatarsa, mafsalları istirahata geçer,” cümlesini ziyade ettiler.

Ebû Dâvud dedi ki: “Abdest uzanarak yatanlar üzerinedir.” cümlesi hadis-i münkerdir. Bunu başkas ı rivâyet etmedi. Ancak Yezid (Ebû Halid) Delâni, Katade'den rivâyet ettiler. Fakat bu cümleden hiç bir şey zikr etmediler. İbn-i Abbas: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kalbi uyumaktan korunmuştu, dedi.

Aiş e radıyallahu anh dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Gözlerim uyur, kalbim uyumaz.”

Şu'be dedi ki: Katade, Ebûl Aliye'den dört hadis iş itti, onlar da,

1 - Yunus bin Metta hadis-i,

2 - Namaz hakkında İbn-i Ömer hadisi,

3 - Kadılar üçtür hadisi,

4 - İbn-i Abbas'ın “Kendilerine güvenilen kişiler bana bu hadis-i nakletti. Onlardan biri ve en güvenilir olan ı Hz. Ömerdir.” diye başlayan hadisidir.

İZAH

Ebû Dâvud dedi ki: Yezid el-Dellâni hadisini, Ahmed bin Hanbel'e söyledi. Hadisin zaifliğ inden dolayı beni azarladı ve:

– Yezid Dellâni’ye ne oluyor ki, Katade’nin ashabı arasına giriyor, dedi. Ve hadise kıymet vermedi.

1 - Yunus bin Metta hadisi:

– “Hiç bir kula ben Mettâ oğlu Yunus aleyhisselâm’dan hayırlıyım demek yakışmaz.”

2 - Namaz hakkında İbn-i Ömer hadisi,:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazından sonra güneş doğana kadar, ikindi namazından sonra güneş batana kadar namaz kılmaktan nehyetti.

3 - Kadılar üçtür, Biri cennettedir, ikisi cehennemde, cennette olan, bir adam ki, hakkı bildi, onunla hükmetti.

Bir adam ki hakkı bildi, hükümde zulm etti, o, cehennemdedir.

Bir adam ki, cehaletle nâsa hükm etti, o da cehennemdedir.

۲۰۳- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الشَّهِ الْعَيْنَانِ قَمَنْ نَامَ فَلَيَتَوَضَّأَ

203 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Gözler oturağın bağıdır. Kim uyursa abdest alsın,” buyurdu.^[161]

İZAH

Seh: Dübür demektir. Yeni terimle anüs deliğidir.

Vika: Ağız bağı demektir. Kırba, dağarcık ve tulumların ağızlarına bağlanan bağa vika denir. Anüsün açılıp kapanmasını sağlayan kaslara da bunu söylemek mümkündür.

Uykunun abdesti bozup bozmayacağı hakkında ilim adamları ihtilâf ettiler, bu mevzuda dokuz guruba ayrıldılar.

1 - Uyku hiç bir halde abdesti bozmaz dediler, 200 nolu Hz. Enes hadis-i ile istidlal ettiler.

2 - Ne halde olursa olsun uyku abdesti bozar dediler. Saffan bin Assal'in rivâyet ettiği: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Biz seferde olduğumuz zaman mestlerimizi üç gün üç gece çıkarmamamızı emretti, ancak cünüblükten dolayı çıkarmak müstesna. Lâkin büyük abdestten, küçük abdestten ve uykudan çıkarmayın” hadisidir.

3 - Çok uyku bozar, azı bozmaz, uykunun kendisi abdesti bozmaz amma abdestin bozulmasına sebeptir.

4 - Namaz içinde ve namaz dışında, rükû ve secdede, sünnet üzere uyunursa abdest bozulmaz. Uzanarak veya dayanarak uyunursa bozulur. İmâm-ı Azam hazretlerinin Şâfiî hazretlerinin görüşü de budur.

5 - Rükûda ve secdede olanın uyuması bozar. Ahmed bin Hanbel'in görüşü de budur.

6 - Uyku abdesti bozar. Ancak rükû yapanın ve secde edenin, uyuması bozmaz.

7 - Ancak secde edenin uyuması bozar.

8 - Namazda uyumak bozmaz, namaz haricinde uyumak bozar.

9 - Makat yere iyice yapışık olarak uyumuşsa bozulmaz. İster namazda olsun, ister namaz haricinde olsun abdest bozulmaz.

İmâm-ı Azam Hz. ve Şâfiî hazretlerinin görüşü böyledir. (Avnul Mabud c. 1, s. 83)

Uyku gaflet anıdır. Göz yumulunca beden istirahata geçer. Anüs bağı olan kaslar gevşer, yellenmek ihtimali doğar.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in uyumasının abdestini bozmaması, gözü yumulsa da kalbinin uyumamış olmasındandır. Veya yatarken uzanıp yatmamış olmasındandır.

Ashab-ı kirâmın uyudukları halde abdest tazelemeden namaza durmaları, ya oturakları üzerine uyumuş olmalarından veya abdestin bozulmasına sebep olan, yellenmenin meydana geldiğine kesin bilgileri olmadığı içindir.

81 - NECASETE BASAN KİMSENİN DURUMU

۲۰۴ - عَنْ شَقِيقٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ ﷺ لَا تَتَوَضَّأُ مِنْ مَوْطِئٍ وَلَا

نُكْفُ شَعْرًا وَلَا تَوَلِّا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي مُعَاوِنَةَ فِيهِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ

عَنْ مَسْرُوقٍ أَوْ حَدَّثَهُ عَنْهُ : قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ هَنَادُ عَنْ شَقِيقٍ أَوْ

حَدَّثَهُ عَنْهُ

204 - Şakîk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Abdullah bin Mes'ûd şöyle dedi: Biz pisliği çiğnemekten dolayı abdestimizi tazelemez, (secdede) saç ve elbiseyi (yere değmemesi) için toplamazdık. ^[162]

Ebû Dâvud ded iki: Hadis hakkında İbrahim bin Ebû Muaviye A'meş'ten o da Şakık'dan o da Mesruk'tan rivâyet etti veya Şakık A'meş'den o da Mesruk'tan nakletti. Şakık dedi ki, Abdullah bin Mes'ûd söyledi. Hennad dedi ki: Şakık'tan duydum veya A'meş Ebû Muaviye'ye Şakık'tan nakletti. Şakık ise Abdullah söyledi dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif; pisliğe basan kimsenin, abdestini tazelemesinin gerekmediğine delâlet eder. Abdestli bir mü'min pisliğe basar, ayağı pis olursa sadece ayağını yıkaması farzdır. Yoksa abdestini tazelemesi şart değildir. Bir de bu hadis-i şerif namazda yere dökülen saçları topraktan korumanın, elbiseyi diz yapmaktan kurtarmak için toplamamanın uygun bir davranış olmayacağına delâlet eder.

82 - NAMAZDA ABDESTİ BOZULAN KİMSE

٢٠٥- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِقٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا فُتِنَا أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَتَصَرَّفْ فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيَعِدِّ الصَّلَاةَ

205 - Ali bin Talk radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur: “Biriniz, namazda yellenirse dönsün abdestini alıp, namazını yenilesin.”^[163]

İZAH

Bu hadis-i şerif, fısıltı ile yellenen kimsenin abdest ve namazının bozulacağına, abdestin tazelenip namazın yeni baştan kılınacağına delâlet eder. Hz. Aişe'den nakledilen bir hadiste, “Kime namazda kusmak, burun kanı, mezi isabet ederse namazdan çıksın, abdest alsın, hiç bir şey konuşmasın, namazına kaldığı yerden bina etsin.”

Ebû Hanife, Mâlik ve Şâfiî hazretleri, Hz. Aişe hadis-i ile amel etmişlerdir. Namazın tamamlanmasını, buna rağmen bozulan namazın iadesini daha evlâ görmüşlerdir.

Fesa: Sessiz gaz çıkararak yellenmek.

83 - MEZÎNİN HÜKMÜ

٢٠٦- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : كُنْتُ رَجُلًا نَذَاءً فَجَعَلْتُ

أَغْتَسِلُ حَتَّى تَشَقَّ ظَهْرِي فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِنَبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ

ذَكَرَ لَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَفْعَلْ إِذَا رَأَيْتَ الْمَذْيَ

فَاغْتَسِلْ ذَكَرَكَ وَتَوَضَّأْ وَخُضَّعْ لِلصَّلَاةِ فَإِنَا نَضَحَتْ الْمَاءَ فَافْتَسِلْ

206 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Ben mezisi çok gelen bir insandım. Her mezide yıkandığımdan sırtım çatladı. Durumu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e söyledim,

veya söylendi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Mezi gördüğün vakit, erkekliğini yıka, namaz abdesti gibi abdest al, gusletme. Meniyi çıkarırsan yıkan.” buyurdu. [164]

İZAH

Mezi hanımı ile oynaşan veya hanımı ile yatacağını düşünen kimsenin, erkeklik uzvundan çıkan yapışkan yaşlıktır. Mezinin guslü icabettirmedigine sadece avret yerinin yıkanacağına, abdestin yenilenmesi gerektiğine bu hadis-i şerif delildir. Bir de Mezi çok gelir, soğuk su ile penis ve torba yıkanırsa Mezinin kesileceğine işaret vardır.

Eğer şehvetle Meni gelirse, her ne sûretle olursa olsun gusül icabeder.

٢٠٧- عَنْ الْمُقَدَّادِ بْنِ الْأَسْوَدِ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

أَمَرَهُ أَنْ يَسْأَلَ لَهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الرَّجُلِ إِذَا دَنَا مِنْ

أَهْلِهِ فَخَرَجَ مِنْهُ الْمَذْيُ مَاذَا عَلَيْهِ فَإِنْ عِنْدِي ابْنَتُهُ وَأَنَا أَسْتَحْيِي أَنْ أَسْأَلَهُ

قَالَ الْمُقَدَّادُ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ إِذَا

رَجَدَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَنْفُضْهُ فَرْجَهُ وَلْيَتَوَضَّأْ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ

207 - Mikdad bin el Esved radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir: Ali radiyallahu anh ona:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kızı nikâhımda olduğu için sormaya utaniyorum,

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir erkek karısının yanına yaklaşınca, mezisi gelirse o, erkeğe ne lâzım gelir, soruver dedi. Mikdad

– Onu sallallahu aleyhi ve sellem'e sordum, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Biriniz böyle bir şeye raslarsa eteğini temizlesin. Namaz abdesti gibi abdest alsın,” buyurdu. [165]

٢٠٨- عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ قَالَ لِمِيقْدَادٍ وَذَكَرَ نَحْوُ

هَذَا قَالَ قَسَّأَهُ الْمِقْدَادُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَّخِلُ

ذَكَرَهُ وَأَتَتْهُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : زَوَّاهُ الثَّوْرِيُّ وَجَمَاعَةٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ

الْمِقْدَادِ عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

208 - Urve radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Ali radiyallahu anh Mikdad'a şöyle dedi diye, bir önce geçen hadisın benzerini zikretti. Mikdad bunu sordu. (Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Penisini (erkekliğini) ve hayalarını yıkasın,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i şerifi Sevrî ve bir cemaat Hişam'dan o da babasından o da Mikdad'dan o da Ali'den o da Rasûlullah'tan rivâyet etti.

٢٠٩- عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَبِيبِ خَدْنَةَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ

أَبِي طَالِبٍ قَالَ : قُلْتُ لِمِيقْدَادٍ فَذَكَرَ بِمَنْعِهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ زَوَّاهُ الْمُفَضَّلُ بْنُ قُضَّالَةَ وَالثَّوْرِيُّ وَابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ

هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ وَزَوَّاهُ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ

عَنِ الْمِقْدَادِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَذْكُرْ أَتَتْهُ

209 - Hişam'ın babası Urve radiyallahu anh'dan: O'nun Ali bin Ebû Talib'den rivâyet ettiği hadiste Ali Mikdad'a söyledim, dedi. Bir önce geçen hadisın benzerini zikretti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Mufaddal bin Fuzale bir cemaat ve Sevri, İbn-i Uyeyne, Hişam'dan, o da babası Urve'den, o da Ali bin Ebû Talib'den rivâyet ettiler. Yine bu hadis-i İbn-i İshak, Hişam bin Urve'den, o da babası Urve'den, o da Mikdad'dan, o da Rasûlullah'dan rivâyet etti.

“Ünseyeyh”hayalarını lafzını zikretmedi.

٢١٠- عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ كُنْتُ أَلْقَى مِنَ الْمَنِيِّ شِدَّةً وَكُنْتُ

أَكْثَرُ مِنْهُ الْإِغْتِسَالُ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ

فَقَالَ إِنَّمَا يُجْزِيكَ مِنْ ذَلِكَ الْوَضُوءُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ بِمَا يُصِيبُ

قُوبِي مِنْهُ قَالَ يَكْفِيكَ بِأَنْ تَأْخُذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَتَنْضَحَ بِهَا مِنْ قُوبِكَ حَيْثُ

تُرَى أَنَّهُ أَصَابَهُ

210 - Sehl bin Huneyf radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Benim çok kere mezim gelir, meziden doayı yıkanırdım. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e meziden ne yapılacağını sordum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Mezin gelince abdest almak sana yeter,” buyurdu.

– Ey Allah'ın Rasûlü, elbiseme mezi bulaşırsa onu ne yapacağım dedim.

– “Bir avuç su alır mezinin dokunduğunu gördüğün yerlere saçarsan yeter,” buyurdu. [\[166\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif elbiseye mezi bulaşırsa su saçarak, elbisenin orasını temizlemenin mümkün olduğuna delalet eder.

İmâm-ı Şâfiî ve Mâlik ise, elbiseye bulaşan mezinin üstüne su atmak kâfi değil, elbiseyi mutlaka yıkamak lâzımdır, diyor. Ahmed bin Hanbel'den su atmanın kâfi geleceği hakkında bir rivâyet var. (Bezî-ül-Mechûd c. 2, s. 168)

٢١١- عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَمَّا يُوجِبُ الْقُتْلَ وَغَيْرِ الْمَاءِ يَكُونُ بَعْدَ الْمَاءِ فَقَالَ

ذَلِكَ الْمَنِيُّ وَكُلُّ فَعْلٍ يُعْلِي فَتَغْسِلُ مِنْ ذَلِكَ فَرْجَكَ وَأَنْتَبِذْهُ وَتَوَضَّأْ

211 - Abdullah bin Sa'd-ul-Ensari radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den, guslû icab eden şeylerden ve sudan sonra gelen sudan (birbiri ardından gelen meziden) sordum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “o mezidir, her şeyin erkeğinde mezi vardır. Mezi geldiği vakit penisini ve hayalarını yıkar, namaz abdesti gibi, abdest alırsın,” buyurdu.

İZAH

Sudan sonra, gelen su, hakkında şu izahlar yapılmıştır. 1- Birbiri ardına gelen mezi demektir. 2- Meniden sonra gelen mezi demektir. 3- İdrardan sonra gelen mezi demektir.

٢١٢- عَنْ حُرَّامِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ عَمْرِو أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَحِلُّ مِنْ امْرِأَتِي وَهِيَ خَائِضٌ قَالَ ذَلِكَ مَا فَوْقَ الْإِذَارِ

وَذَكَرَ مُوَكَالَةَ الْخَائِضِ أَيْضًا وَسَأَلَ النَّبِيَّ

212 - Haram İbn Hakim'den, o da amcasından şöyle rivâyet etmiştir; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e “ailem hayızlı iken bana nesi helâl? diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “sana peştemalin üstü helâldir,” buyurdu. Hayızlı kadınla birlikte yemek yemenin de helâl olduğunu söyledi. Râvî, Mervan bin Muhammed veya Heysem bin Humeyd hadisini sevk etti. [167]

İZAH

Hayızlı kadına cima helâl değildir. Ancak kadın donunu giydikten sonra, dondan daha yukarısının okşanabileceğine bu hadis-i şerif delildir.

٢١٣- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ : سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ هَمَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ مِنْ امْرِأَتِهِ وَهِيَ خَائِضٌ فَقَالَ مَا فَوْقَ الْإِذَارِ

وَالْتَعَفُّ عَنْ ذَلِكَ أَفْضَلُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

213 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e "bir kimsenin hanımı hayızlı iken kocasına nesi helaldir" diye sordum?

– "Peştemalin üstüdür. Ancak bundan da sakınmak efdaldır." buyurdu.

Ebû Dâvud bu hadis kavi değildir, dedi.

84 - İNZALSIZ CİMANIN HÜKMÜ

٢١٤- أَنَّ أَبِي بَنْ كَعْبٍ أَخْبَرَهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِنَّمَا جَمَلَ ذَلِكَ رُخْصَةً لِلنَّاسِ فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ لِغَلَّةِ الثَّيَابِ ثُمَّ أَمَرَ

بِالْغُسْلِ وَنَهَى عَنْ ذَلِكَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : يَعْنِي الْمَاءَ مِنَ الْمَاءِ

214 - Ubey bin Ka'b radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– "Erkeklerle hanımı birleşip menileri gelmezse yıkanmamalarına, İslâmiyetin ilk anlarında elbise azlığından müsaade etmiştir. Sonra gusûl ile emr etti. Cima yapıp menisi gelmeyince yıkanmayı terk etmekten nehyetti."

Ebû Dâvud dedi ki: Ubey burada sudan dolayı suyu kasdetmiştir. (Bu da meninin gelmesinden dolayı guslün gerektiğini ifade etmektedir.)^[168]

İZAH

İslâm'ın ilk günlerinde erkek hanımı ile cima eder, menileri gelmezse gusûl icab etmezdi. Bu da yeni Müslümanların islâmdan güçlkle karşılaşmış olmamalarını temin ve değişik elbiseleri bulunmayanların devamlı elbise değişme zorluğu ile karşı karşıya gelmemeleri içindi. Fakat İslâm kuvvet bulup malî refaha erişince sünnet yeri sünnet yerine girerse meni gelmese

de yıkanılması lâzım geldiğini emretti. Böylece meni gelirse yıkanılır değilse yıkanılmaz ruhsatını nesh etti.

٢١٥- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ حَدَّثَنِي أَبِي بْنُ كَثْفٍ : أَنَّ الْفَتْيَا الَّتِي

كَانُوا يُفْتُونَ أَنَّ الْمَاءَ مِنَ الْمَاءِ كَانَتْ رُخْصَةً رَخِصَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَدْءِ الْإِسْلَامِ ثُمَّ أُمِرَ بِالْإِغْتِسَالِ بَعْدَ

215 - Sehl bin Sa'd radiyallahu anh'dan: Übey bin Kâ'b bana şöyle anlattı:

Su (gusül) sudan (Meniden) icab eder şeklinde verilen fetvalar, İslâmiyetin başlangıcında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in verdiği bir ruhsattı. Sonra, (teması müteakib) yıkanmalarını emretti.^[169]

٢١٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا قَعَدَ

بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْتَعِ وَالزَّقِ الْخِثَانِ بِالْخِثَانِ فَقَدْ وَجِبَ لِمَنْ قَعَلَ

216 - Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Erkek, kadının (bacakları ve kolları olmak üzere) dört Şu'besi arasına oturup, erkek sünnet yerini, kadının sünnet yerine bitiştirdği vakit gusül vacip olur.” buyurdu.^[170]

İZAH

Bu hadis-i şerif erkeğin penisinin sünnet yeri, kadının sünnet yerine girerse, meni gelmese de gusül lâzım olduğuna delildir.

٢١٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ

وَكَانَ أَبُو سَلَمَةَ يَفْعَلُ ذَلِكَ

217 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Su (yıkamak) Sudan (meniden) icap eder,” buyurdu. [\[171\]](#)

Ebû Seleme böyle yapardı.

İZAH

Ebû Seleme hazretleri meni gelmedikçe gusûl lazım gelmediğini savunur ve delil olarak bu hadis-i gösterirdi. Fakat bu hadis üzerinde çeşitli görüşler var.

1 - Bu hadisin ihtilam hakkında söylenmiş olması ihtimali var. İhtilam olanın menisi gelmiş olursa, gusûl lazımdır, gelmemişse lazım değildir.

2 - Bu hadis-i şerif bir önce geçen hadisle nesh edilmiş olabilir. Bizim alacağımız karar sünnet yerleri birbirinde kaybolmuşsa gusletmek lazım geldiği noktasıdır. Cumhurun görüşü böyledir. (Avn’ul-Mabud c. 1, s. 81)

85 - CÜNÜB OLANIN TEKRAR CİMA ETMESİ

٢١٨- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ ذَاتَ يَوْمٍ

فَلَى نِسَائِهِ فِي غُشَلٍ وَاحِدٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : وَهَكَذَا رَوَاهُ هِشَامُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ وَمُعَمَّرٌ عَنْ قَتَادَةَ

عَنْ أَنَسٍ وَصَالِحِ بْنِ أَبِي الْأَخْطَرِ عَنْ الزُّهْرِيِّ كُلُّهُمْ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

218 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan rivâyet olunmuştur.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) (bütün) hanımlarıyla cinsî temasta bulundu ve (en sonunda bir kere gusûl abdesti aldı). [\[172\]](#)

Ebû Davud dedi ki: Bu hadis-i şerifi böylece Hişam bin Zeyd Enes’ten ve Ma’mer’den o da Katade’den o da Enes’den ve Salih bin Ebû’l-Ahzar

Zührî'den, hepsi de Enes radiyallahu anhdan o da Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet etti.

İZAH

Bu hadis-i şerif bir gecede, veya iki namaz arasında bir kaç defa cima eden kimseye bir guslün kâfi geleceğine delildir.

86 - TEKRAR TEMASTA BULUNMAK İSTEYENİN ABDEST ALMASI

٢١٩- عَنْ أَبِي رَافِعٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَافَ ذَاتَ

يَوْمٍ عَلَى نِسَائِهِ يَغْتَسِلُ عَنْهُنَّ هَذِهِ وَعِنْدَ هَذِهِ قَالَ فَقُلْتُ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

أَلَا تَجْعَلُهُ غُسْلًا وَاحِدًا قَالَ هَذَا أَرْزَمِي وَأَطْيَبُ وَأَطْهَرُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَحَدِيثُ أَنَسٍ أَصَحُّ مِنْ هَذَا

219 - Ebû Râfî radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün kadınlarını cima için dolaştı, şunun yanında ve şunun yanında (ayrı, ayrı) gusül ediyordu ona:

“Ey Allah’ın Rasûl-i hepsine bir gusül yapsanız olmaz mı?” dedim. “Her biri için yıkanmak daha pak, daha güzel, daha temizdir.” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Hz. Enes’in rivâyet ettiği (bir önceki) hadis bundan daha sahihtir. [\[173\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif iki veya üç evli olan bir kimsenin bir gecede hanımlarının her biri ile cima ederse hepsi için ayrı ayrı yıkanmasının efdal olduğuna delildir.

Bir önce geçen hadisle bu hadis arasında ihtilaf yoktur. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz caiz olduğunu bildirmek için

ailelerinin hepsine cimada bulunduğu halde bir gusül ile yetinmiş.

Daha faziletli olanı talim için de her birine cima ettikçe yıkanmıştır.

۲۲۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ : عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ ثُمَّ بَدَأَ لَهُ أَنْ يُعَاوِدَ فَلْيَتَوَضَّأْ بَيْنَهُمَا وَضُوءًا

220 - Said bin Hudrî radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sizden biriniz ailesine gelip (cima edip) tekrar cima yapmak isterse, iki cima arasında abdest alsın” buyurdu. [\[174\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerifte iki cima arasında abdest almak talim buyurulmaktadır. Akşam ailesi ile cinsî yakınlıkta bulunan bir kimse biraz uyuyup sonra kalkarak ailesine yine yakın olmak isterse önce penisini yıkayıp sonra namaz abdesti gibi abdest almalı. Daha sonra ailesine yakın olmalı. Namaz abdesti gibi abdest alamazsa hiç olmazsa penisini yıkamalı, ağız ve burnu su ile yıkadıktan sonra yaklaşmalı. Çünkü penis yıkanmazsa mikropların birikmesine sebep olur. O, şekilde cinsi yakınlıkta kadının rahim hastalığına tutulmasına yol açar.

87 - UYUMAK İSTEYEN CÜNÜP KİMSE NE YAPMALIDIR?

۲۲۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ : ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَصِيحَةُ الْجَنَابَةِ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأْ وَاغْتَسِلْ ذَكَرَكَ ثُمَّ نِم

221 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ömer bin Hattab Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e:

Gece kendisine cünüplük isabet ettiğinden bahsetti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona “zekerini yıka, abdest al, sonra uyu,” buyurdu. [175]

İZAH

Bu hadis-i şerif cünüp olan kimse hemen yıkanmayacaksa penisini yıkayıp abdest aldıktan sonra uyuyabileceğine delalet eder. Fakat bu uyumak cünüp olarak bir namaz vaktinin geçmesine sebep olmamalı. Çünkü namaz vaktini cünüp geçirmek bir mü'min için yakışmaz.

88 - CÜNÜP KİMSENİN YEMEK YEMESİ

۲۲۲- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ

يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ يَتَوَضَّأُ وَهُوَ لِلصَّلَاةِ

222 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, cünüp iken uyumak isterse, namaz abdesti gibi abdest alırdı. [176]

۲۲۳- عَنْ الزُّهْرِيِّ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ زَادَ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ وَهُوَ

جُنُبٌ غَسَلَ يَدَيْهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : وَرَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ فَجَعَلَ قِصَّةَ الْأَكْلِ

قَوْلَ عَائِشَةَ مَقْصُودًا وَرَوَاهُ صَالِحُ بْنُ أَبِي الْأَخْضَرِ عَنْ الزُّهْرِيِّ كَمَا

قَالَ ابْنُ الْحَبَّارِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ عَنْ عُرْوَةَ أُمِّ أَبِي سَلَمَةَ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ

عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا قَالَ ابْنُ

الْمُبَارَكِ

223 - Zühri’den bir önceki hadisin İsnâdı ve mânası aynen rivâyet olundu. Yunus: “Cünüpkken yemek yemek isterse ellerini yıkardı,” lafzını ziyade etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i İbn-i Vehb, Yunus'tan rivâyet etti. Yemek kıssasını kısaltarak Aişe'nin sözü kıldı. Yine bu hadis-i Salih bin Ebû Ahzar, Zührî'den İbn-i Mubarek'in söylediği gibi rivâyet etti. Şu kadar ki, "Urve'den veya Ebi Seleme'den," dedi.

Bu hadis-i Evzâi Yunus'tan, o da Zührî'den, o da Rasûlullah'tan İbn-i Mübarek'in söylediği gibi rivâyet etti. [\[177\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif; cünüp olan kimse, ellerini yıkarsa gusletmeden yemek yiyebileceğine delalet eder. Cünüp olan kimsenin canı yemek isterse taharet yapmalı, abdest almalı, abdest alamasa bile el ve ağzını yıkamalı ondan sonra yemek yemeli. Mümkün oldukça yıkanıp, sonra yemek daha iyidir.

89 - CÜNÜP OLAN KİMSE ABDEST ALMALIDIR

۲۲۴- عَنْ عَائِشَةَ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ

يَأْكُلَ أَوْ يَنَامَ تَوَضَّأَ تَغْنِي وَهُوَ جُنُبٌ

224 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cünüp olduğu hali kasdederek; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yemek veya uyumak isterse abdest alırdı, dedi. [\[178\]](#)

۲۲۵- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخِصَ

لِلْجُنُبِ إِذَا أَكَلَ أَوْ شَرِبَ أَوْ نَامَ أَنْ يَتَوَضَّأَ

فَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَابْنُ عُمَرَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ غَزْوٍ الْجُنُبُ إِذَا

أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ تَوَضَّأَ

225 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp için yemek, içmek ve uyumak istediğinde abdest almasına ruhsat verdi.^[179]

Ali bin Ebi Talib, İbn Ömer ve Abdullah bin Amr, “cünüp olan kişi yemek istediği zaman abdest alır” demişlerdir.

90 - CÜNÜP OLANIN GUSLÜ TEHİR ETMESİ

٢٢٦- عُضَيْفُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ : قُلْتُ لِغَائِثَةَ أَرَأَيْتِ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَائِزَةِ فِي أَوَّلِ اللَّيْلِ أَوْ فِي آخِرِهِ

قَالَتْ رُبَّمَا اغْتَسَلَ فِي أَوَّلِ اللَّيْلِ وَرُبَّمَا اغْتَسَلَ فِي آخِرِهِ قُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً

قُلْتُ أَرَأَيْتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُوتِرُ أَوَّلَ اللَّيْلِ أَمْ

فِي آخِرِهِ قَالَتْ رُبَّمَا أُوتِرَ فِي أَوَّلِ اللَّيْلِ وَرُبَّمَا أُوتِرَ فِي آخِرِهِ قُلْتُ اللَّهُ

أَكْبَرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً

قُلْتُ أَرَأَيْتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَجْهَرُ بِالْقُرْآنِ أَمْ

يَخَافُ بِهِ قَالَتْ رُبَّمَا جَهِرَ بِهِ وَرُبَّمَا خَفَّتْ قُلْتُ اللَّهُ أَكْبَرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً

226 - Guzeyf bin Hâris radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Hiz. Aişe'ye, Rasûlullah cünüpkken akşamdan mı? Yoksa sabaha yakın mı yıkanırdı? Sen nasıl gördün? Diye sordum. Hiz. Aişe de: Bazı kere akşamdan, bazı kere de sabaha yakın yıkanırdı, dei. Ben de:

Allah büyüktür, işlerde genişlik veren Allah'a hamd olsun dedim.

Ben:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vitri, akşamdan mı kıları, yoksa sabaha yakın mı kıları? Nasıl gördün, dedim. Hz. Aişe: Bazı kere akşamdan bazı kere de sabaha yakın kıları, dedi. Ben:

– Allah büyüktür, işlerde genişlik veren Allah’a hamdolsun dedim.

Ben:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kur’an’ı açıkta mı, yoksa gizli mi okurdu? Sen nasıl gördün? Dedim. Aişe radiyallahu anha:

– Bazı kere açık, bazı kere de gizli okurdu, dedi.

Ben:

– Allah büyüktür, işlerde kolaylık kılan Allah’a hamd olsun, dedim. [\[180\]](#)

İZAH

1 - Guslün akşamdan yapılmasının evla olduğuna, akşamdan yapılmayıp sabah namazından önceye kadar tehir edilebileceğine,

2 - Vitir namazının yatsıdan sonra kılınabileceği gibi, şafak atmadan önce de kılınabileceğine,

3 - Kur’an-ı Kerim’in hem açık olarak hem de gizli olarak okunmasının caiz olduğuna delalet eder.

۲۲۷- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَدْخُلُ الْمَلَكَةُ بَيْتًا فِيهِ صُورَةٌ وَلَا كَلْبٌ وَلَا جُنُبٌ

227 - Ali bin Ebî Tâlib radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “İçinde sûret, köpek ve cünüp bulunan eve melekler girmez.” buyurdu. [\[181\]](#)

İZAH

Meleklerin insanlara yaklaşmayacağı durumlar şunlardır:

- 1 - Duvarlara oyulmuş resimler, figürler canlı şekilleri,
- 2 - Elbiselere nakşedilmiş canlı resimleri,
- 3 - Sergilere kirlent ve yastıklara nakşedilmiş canlı resimleri,
- 4 - Canlı hayvan sûretleridir. Cansız eşya ve manzara sûretleri bu hadisin manâsından dıŖta kalır,
- 5 - Vesikalık yarım sûretler, üstü kapalı olursa zaruret dolayısıyla inşaallah bu hadisin Ŗumûlünden dıŖarıda kalır,
- 6 - Uzak duran meleklerden maksad rahmet ve bereketle inen meleklerdir. Hafaza melekleri ise biraz uzak dursalar da insandan ayrılmazlar.
- 7 - Köpek bekçilik için beslenirse bu hadisin Ŗumulüne girmez,
- 8 - Cünüpten maksat cünüplüğü âdet haline getiren, namaz vaktini cünüp olarak geçiren kimsedir. Yoksa akŖamdan cünüp olup yıkanmayı sabah namazından önceye tehir eden kimse değildir. (Meâlim-üs-Sünne c. 1, s. 153), Avnü'l Mabud, c. 1, s. 90)

٢٢٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ : كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَأَمَّ

وَهُوَ جُنُبٌ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَتَمَسَّ مَاءً

228 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp iken suya el sürmeden uyurdu. [\[182\]](#)

İZAH

Bu hadis-i Ŗerif cünüp olan kimsenin uyumak istediğı vakit abdest almasının el, etek ve ağzını yıkamasının farz olmadığına delâlet eder. Yukarıda da geçtiğı gibi en faziletlisi yıkanmak, sonra abdest almak, sonra el etek ve ağzı yıkayıp uyumaktır.

91 - CÜNÜP OLAN KUR'AN OKUYAMAZ

٢٢٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى خَلِيفَةِ رَسُولِ اللَّهِ

عَنْهُ أَنَا وَرَجُلَانِ رَجُلٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ أَخَذَ قَبْعَتَهُمَا عَلَيْهِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجْهًا وَقَالَ إِنَّكُمَا عِلْجَانِ فَعَالِجَا عَنْ دِينِكُمَا ثُمَّ قَامَ

فَدَخَلَ الْمَخْرَجَ ثُمَّ خَرَجَ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَخَذَ مِنْهُ حَفْنَةً فَتَمَسَّحَ بِهَا ثُمَّ جَعَلَ

يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَأَنْكَرُوا ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَخْرُجُ مِنَ الْخَلَاءِ فَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَأْكُلُ مَعَنَا اللَّحْمَ وَلَمْ يَكُنْ يَحْجِبُهُ أَوْ

قَالَ يَخْجِزُهُ عَنِ الْقُرْآنِ شَيْءٌ لَيْسَ الْجَنَابَةُ

229 - Abdullah bin Seleme radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre: Yanında biri bizden, öbürü Benî Esed'den zannediyorum, iki şahısla Hz. Ali'nin yanına girdik, Ali onları bir cihete vazifelendirdi ve onlara:

Siz kuvvetli kimselersiniz, dininiz uğrunda mücadele edin dedi ve helaya girdi. Çıktığı vakit su istedi, (getirdiler) bir avuç su alıp onunla silindi. Sonra Kur'an okumaya başladı. Ali radiyallahu anh'in abdestsiz Kur'an okumasını uygun görmediler. Ali radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem helâdan çıkar, abdest almadan bize Kur'an okuyup bizimle et yerd. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i cünüplükten başka bir şey Kur'an okumaktan alıkoymazdı, dedi. ^[183]

İZAH

Bu hadis-i şefî abdestsiz kimsenin ezbere Kur'an okumasının caiz olduğuna, cünübün okumasının ise caiz olmadığına delildir.

İmâm-ı Mâlik hazretleri hayızlı kadının Kur'an okuyabileceği görüşündedir. (Bezl-ül-Mechud c. 2, s. 201)

92 - CÜNÜBÜN MUSÂFAHA YAPMASI

٢٣٠- عَنْ خَلِيفَةِ ابْنِ أَبِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِقَائِهِ فَأَمَرَنِي بِإِنِّي

فَقَالَ إِنِّي جُنُبٌ فَقَالَ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَيْسَ بِنَجَسٍ

230 - Huzeyfe radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Huzeyfe'ye rastladı ve Musâfaha için elini uzattı. Huzeyfe:

– Ben cünübüm, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Müslüman pis olmaz,” buyurdu. [\[184\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif, cünüp kimsenin, cünüp olmayana dokunabileceğine, onunla Musâfaha yapabileceğine delalet eder. Cünüb kimse ile tokalaşmakta Mahzûr yoktur.

٢٣١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَدِينَةِ وَأَنَا جُنُبٌ فَأَخْتَشَشْتُ فَذَهَبْتُ فَأَغْتَسَلْتُ ثُمَّ

جِئْتُ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قُلْتُ إِنِّي كُنْتُ جُنُبًا فَكَرِهْتُ أَنْ

أُجَالِسَكَ عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجَسُ

وَقَالَ فِي حَدِيثٍ بَشِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ حَدَّثَنِي بِكَوْزٍ

231 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh dedi ki: Medine sokaklarından birinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana rastladı. Halbuki ben cünüptüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den gizlendim. Gittim yıkandım. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'ın yanına geldim.

Ebû Hüreyre, nerede idin, diye sordu? Ben:

Cünüptüm, gusülsüz sizinle oturmayı uygun görmedim, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Allah'ı tesbih ederim. Müslüman pis olmaz,” buyurdu.

Bişr'in hadisinde Humeyd bize haber verdi, o da bana Bekir haber verdi dedi. [\[185\]](#)

93 - CÜNÜBÜN MESCİDE GİRMESİ

٢٣٢- حَدَّثَنِي جَمْرَةُ بِنْتُ دَجَاجَةَ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا تَقُولُ : جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوُجُوهُ بُيُوتِ أَصْحَابِهِ

شَارِعَةً فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ وَجَّهُوا هَذِهِ الْبُيُوتَ عَنِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ دَخَلَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَضَعْ الْقَوْمُ شَيْئًا رَجَاءً أَنْ يَنْزِلَ فِيهِمْ

رُخْصَةً فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ بَعْدَ فَقَالَ وَجَّهُوا هَذِهِ الْبُيُوتَ عَنِ الْمَسْجِدِ فَإِنِّي لَا

أَحِلُّ الْمَسْجِدَ لِخَائِضٍ وَلَا جُنُبٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ هُوَ فُلَيْتُ الْغَامِرِيُّ

232 - Cesrate bint-i Decace radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre: Aişe radiyallahu anha'yı şöyle derken işittim. Ashab-ı Kirâm'ın evlerinin cephe kısmı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mescidine açıktı (veya bitişikti) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gelip, ashaba:

“Evlerinizin (kapısını) mescidten değiştirin,” buyurdu. İçeri girdi. Ashab, belki haklarında bir ruhsat ayeti iner ümidiyle bir şey yapmadılar.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çıkarak tekrar:

“Evlerinizin (kapısını) Mescidten değiştirin, hayızlı ve cünüplerin mescide girmelerini helâl görmem,” buyurdu. ^[186]

Ebû Dâvud dedi ik: (seneddeki Eflat) Füleyt el-Amirî'dir.

İZAH

Mescid-i Nebevî'nin etrafında evler vardı. Bu evlerin çoğunun giriş için tayin edilen ön cephesi Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in mescidine açılacak şekilde idi. Çarşıdan gelirken önce mescide girilir, sonra mescidten evlere geçilirdi. Evlerden çarşıya çıkarken de önce mescide girilir, oradan çıkılırdı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz

Mescid âdâbını korumak, cünüb ve hâizin mescide girmelerini önlemek için, ashabına evlerinin giriş kapılarını mescidten başka tarafa çevirmelerini emir buyurdu. Ashab, önce haklarında bir ruhsat gelir diye beklediler. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tekrar evlerin mescide açılmasını helâl saymam buyurarak, cünüb ve hayızların mescide girmesinin caiz olmayacağını beyan etmiştir.

İmâm-ı Azam hazretlerine göre: Cünüb ve hayızlının camiden geçmeleri caiz değildir. Ancak cami içerisinde uyuya kalıp ihtilam olan kimse orada teyemmüm eder, sonra çıkar.

İmam Şâfiî ve İmam Mâlik hazretlerine göre: Cünüb ve hayızlı kadın durmamak şartı ile camiden geçebilir. Ahmed bin Hanbel'e göre: Cünüb camiye girip geçebilir. (Maalim c. 1, s. 159)

94 - CÜNÜBÜN UNUTARAK NAMAZ KILDIRMASI

۲۳۳- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ فِي

صَلَاةِ الْفَجْرِ فَأَوْحَا بِيَدِهِ أَنْ مَكَانَكُمْ ثُمَّ جَاءَ وَرَأْسُهُ يَفْقَهُ فَعَصَى بِهِمْ

233 - Ebû Bekir radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, sabah namazına (camiye) girdi, yerinizde oturun diye eliyle işaret (etti) sonra geldi, başından su damlayarak onlara namaz kıldırdı.

۲۳۴- أَخْبَرَنَا حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَقَالَ فِي أَوَّلِهِ فَكَبَّرَ

وَقَالَ فِي آخِرِهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ وَإِنِّي كُنْتُ جُنُبًا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي

مُرَيْزَةَ قَالَ فَلَمَّا قَامَ فِي صَلَاةٍ وَانْتَفَرْنَا أَنْ يَكْتَبِرَ انْصَرَفَ ثُمَّ قَالَ كَمَا

أَنْتُمْ وَرَوَاهُ أَيُّوبُ وَابْنُ عُثَيْمٍ وَهَشَامٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَكَبِّرْ ثُمَّ أَوْمَأْ إِلَى الْقَوْمِ أَنْ اجْعَلُوا قَلَمَبَ فَأَعْتَلَّ

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ عَنْ غَطَّاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَبَّرَ فِي صَلَاةٍ

ثُمَّ قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَلِكَ حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبَانُ عَنْ

يَحْيَى عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَبَّرَ

234 - Hammâd bin Seleme radiyallahu anh'dan:

Evvelki hadisle aynı İsnâd ve manâda rivâyet olundu. Evvelinde tekbir aldı. Ahirinde ise namazı kıldırdığı vakit,

“Ben de insanım, ben cünübtüm (unuttum).” buyurdu, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Zührî, Ebû Seleme bin Abdurrahman'dan o da Ebû Hüreyre'den rivâyet etti. Ebû Hüreyre dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kıldıracağı yere durduğu vakit tekbir almasını gözettilik, döndü:

“Olduğunuz halde kalınız,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Eyyûb İbn-i Avn, Hişam Muhammed'ten (mürsel olarak) o da Rasûlullah'tan rivâyet etti, dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbir aldı. Sonra eli ile cemaata yerinize oturun diye işaret etti, gitti ve gusletti. Mâlik İsmail bin Ebi Hakim'den, o da Ata bin Yesar'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda tekbir aldı diye böylece rivâyet etti.

Ebû Davud dedi ki: Böylece Müslim bin İbrahim, Eban'dan o da Yahya'dan o da Rabi bin Muhammed'den naklen bize haber verdi. O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbir aldı diye nakletti.

۳۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَصَفَّ النَّاسُ صُفُوفَهُمْ

فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى إِذَا قَامَ فِي مَقَامِهِ ذَكَرَ أَنَّهُ لَمْ
يُغْتَسِلْ فَقَالَ لِلنَّاسِ مَكَانَكُمْ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى بَيْتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْنَا يُنْطَلِفُ رَأْسَهُ
وَقَدْ اغْتَسَلَ وَنَحْنُ صُغُوفٌ وَهَذَا لَفْظُ ابْنِ حَرْبٍ وَقَالَ عِيَّاشُ فِي حَدِيثِهِ
فَلَمْ نَزَلْ قِيَامًا نَنْتَظِرُهُ حَتَّى خَرَجَ عَلَيْنَا وَقَدْ اغْتَسَلَ

235 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Sabah namazı için kâmet getirildi. Cemaat saf tuttular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evinden çıkıp (Mihraptaki) yerine oturdu. Yıkanmadığını hatırladı. Cemaate:

“Yerinizde durun,” buyurdu. Ve evine döndü. Tekrar yanımıza geldi, yıkanmış başından su damlıyordu. Halbuki; biz safta duruyorduk.

Ayyaş rivâyet ettiği hadiste; biz saflarda yerimizden ayrılmadan yıkanmış olarak yanımıza gelene kadar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i bekledik, dedi.^[187]

İZAH

- 1 - Bu hadis-i şerifler imam olan zatın abdestsiz olduğu meydana çıkarsa cemaatin namazlarının da bozulacağına,
- 2 - Kamet getirildikten sonra hemen namaza durulmazsa kametin tekrarlanması gerekmediğine,
- 3 - İmamın abdesti bozulursa cemaatin vaktin genişliği nisbetinde İmâm-ı beklemeleri gerektiğine,
- 4 - İmam, kim olursa olsun buna benzer bir halin başa gelebileceğine delâlet ederler.

Namaz kıldırان imamın cünüp olduğu anlaşılırsa İmâm-ı Azam'a göre (Hem imam hem cemaat namazlarını iade ederler.)

İmâm-ı Şâfiî'ye göre (Sadece imam namazını iade eder, cemaatin iadesi şart değildir. (Maalim c. 1, s. 159)

95 - ÜZERİNDE ISLAKLIK GÖREN KİMSENİN DURUMU

٢٣٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الرَّجُلِ

يَجِدُ الْبَلَّلَ وَلَا يَذْكُرُ اخْتِلَامًا قَالَ يَغْتَسِلُ وَعَنْ الرَّجُلِ يُرَى قَدْ اخْتَلَمَ وَلَا

يَجِدُ الْبَلَّلَ قَالَ لَا غُسْلَ عَلَيْهِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلِيمٍ الْمَرْأَةُ تَرَى ذَلِكَ أَعْلَيْهَا

غُسْلٌ قَالَ نَعَمْ إِنَّمَا النِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَالِ

236 - Aişe radıyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir şahıs hamamcı olduğunu hatırlamadığı halde, elbisesinde yaşlık bulursa ne yapacak? Diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: Gusûl eder” cevabını verdi.

Bir şahıs hamamcı olur, elbisesinde yaşlık bulamazsa, diye sorulduğunda, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ona gusûl yoktur” buyurdu. Ümmü Süleym:

– Kadında yaşlık görürse yıkanacak mı? diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Evet, kadınlar erkeklerin parçasıdır.” cevabını verdi. [\[188\]](#)

96 - İHTİLAM OLAN KADININ DURUMU

٢٣٧- عَائِشَةُ : أَنَّ أُمَّ سَلِيمٍ الْأَنْصَارِيَّةَ هِيَ أُمُّ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَتْ: يَا

رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ [عَزَّ وَجَلَّ] لَا يَسْتَحْيِي مِنْ الْحَقِّ أَرَأَيْتَ الْمَرْأَةَ إِذَا رَأَتْ

فِي الثَّوْبِ مَا يُرَى الرَّجُلُ اتَّغَتَّسِلُ أَمْ لَا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ فَلَتَغْتَسِلَ إِذَا وَجَدَتْ الْمَاءَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهَا

قُلْتُ أَفَبَ لَكَ وَهَلْ قَرَى ذَلِكَ الْمَرْأَةَ فَأَقْبَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ تَرَبُّثٌ يَمِينُكَ يَا عَائِشَةُ وَمِنْ أَيْنَ يَكُونُ الشُّبُهَةُ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَثُرَ رَوَى الزُّهْرِيُّ وَعُقَيْلٌ وَنُؤَيْسٌ وَابْنُ أَبِي الزُّهْرِيِّ
عَنِ الزُّهْرِيِّ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْوَزِيرِ عَنْ نَائِلٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ وَزَائِقٍ
الزُّهْرِيُّ مُسَافِعُ الْحَجَّيِّ قَالَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ وَأَمَّا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ
فَقَالَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ أُمَّ سَلِيمٍ
جَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

237 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur: Ümmü Süleym'el-Ensârî Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e: Ey Allah'ın Rasûlü, hakkı söylemekten Allah Teâlâ haya etmez. Bir kadın uykuda erkeklerin gördüğünü görürse, yıkanacak mı, yıkanmayacak mı? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet (Elbisende) suyu (Meniyi) bulursan yıkan,” buyurdu. Hz. Aişe radiyallahu anha:

Ben Ümmü Süleym'e, yazık sana, kadının suyu gelir mi? Dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ey Aişe sağ elin tozlansın, kadının menisi olmaz da, çocuk anne tarafına nereden benzer” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Böylece Ukay, Zebîdî, Yunus Zührî'nin kardeşi oğlu, Zührî'den, İbrahim bin Ebi'l Vezir Mâlik'ten, o da Zührî'den rivâyet etti.

Zührî Müsafî'al-Hicebi'ye muvafakat etti. Urve'den o da Zeynep bint-i Ebi Seleme'den o da Ümmü Seleme'den rivâyet etti. Gerçekten Ümmü Süleym Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi (dedi).^[189]

İZAH

Bu hadis-i şerifler, erkek ve kadın rüyasında hamamcı olur, uyandığı vakit elbisesinde veya yatağında yaşlık göremezse, gusûl yapması lâzım

olmadığına, rüyasında bir şey görmediği halde uyanınca meni görürse, gusül lâzım geleceğine delâlet ederler.

Teribet Yemînüke: Sağ elin muhtaç olsun, tozlansın demektir. Fakat burada asıl manâsı kastedilmemiştir. Araplar arasında bir şeyin uygun olmadığını ifade için söylenen sözler vardır. Bu cümle de onlardan biridir.

Meselâ “teribet yedâk”, “katelehullah, lâümmelehu velâ ebeleh, sekeltühû ümmehû” gibi kelimeler bunlardandır.

Kadınların menisi gelmesine gelince, kadınlar da erkekler gibi duyguya sahiptir. Onların da menisi gelir. Acak onların menisinde siperin değil yumurtalar var, erkeğin menisinde ise spermeler vardır. Kadının yumurtasında bulunan anaya ait maddelerin tesiri ve galip gelmesiyle çocuk anneyle veya anne tarafına benzer.

97 - GUSÛL İÇİN YETERLİ SU MİKTARI

٢٣٨- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يَغْتَسِلُ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ هُوَ الْفَرْقُ مِنَ الْجَنَابَةِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ : سَمِعْتُ عَنِ الزُّهْرِيِّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَتْ كُنْتُ

أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ فِيهِ قَلْبُ

الْفَرْقِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ الْفَرْقُ سِتَّةٌ عَشَرَ رَطْلًا

وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ صَاحِبُ ابْنِ أَبِي ذَرْبٍ خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَتِلْكَ قَالَ فَمَنْ قَالَ

ثَمَانِيَّةُ أَرْطَالٍ قَالَ لَيْسَ ذَلِكَ بِمَحْفُوظٍ

قَالَ رَسَمْتُ أَحْمَدَ يَقُولُ مَنْ أَعْطَى فِي صَدَقَةِ الْفَطْرِ بِرَطْلَيْنَا هَذَا

خَمْسَةَ أَرْطَالٍ وَتِلْكَ فَقَدْ أَوْفَى قَبْلَ الصُّبْحَانِي ثَقِيلٌ قَالَ الصُّبْحَانِي قَلِيلٌ

قَالَ لَا أَذْرِي

238 - Aîşe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüpkken farak denilen bir çanak su ile yıkanırdı, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Ma'mer, Zührî'den şu hadis-i rivâyetle şöyle dedi: Aîşe radiyallahu anha dedi ki:

Ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem içinde bir farak kadar su bulunan bir çanaktan yıkanırdık. (Farak iki sâ' su alan kabtır. Yaklaşık 6,666 gram, su eder.)

Ebû Dâvud dedi ki: Ahmed bin Hambel'in şöyle dediğini işittim. Farak 16 rıtlıdır.

Şöyle dediğini de işittim. Ebû Zi'b'in oğlunun bir saı beş rıtlı ve bir rıtlın üçte biri kadardır. Dedi ki: Kim sekiz rıtlı derse bu mahfuz değildir. Ebû Dâvud dedi ki: yine Ahmed bin Hambel'in şöyle dediğini işittim: Kim fitır sadakasında bizim şu rıtlımızla beş rıtlı ve bir de bir rıtlın üçte biri kadar verirse ancak ödemiş olur.

Denildi ki: (Hurmalar içerisinde) sayhani ağırdır.

İmam dedi ki: Sayhanî daha güzeldir. (biraz düşündükten sonra) Hangisi daha ağırdır bilmiyorum, dedi. [\[190\]](#)

98 - CÜNÜPLÜKTEN GUSLETMEK

٢٣٩- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَنَّهُمْ ذَكَرُوا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغُسْلَ مِنَ الْجَنَابَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا

أَنَا فَأَفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَأَشَارُ بِيَدَيَّ كِلْتَابَهُمَا

239 - Cübeyr bin Mutim radiyallahu anh:

Onlar (Ashap) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında cünüplükten yıkanmayı konuştular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de: Her iki eli ile işaret ederek,

– “Ben başıma üç kere su döküyorum.” buyurdu. ^[191]

İZAH

Bu hadis-i şerif, gusülde başa ve diğer azaya suyun üçer kere dökülmesinin sünnet olduğuna, su elle dökülecekse her iki elle (Avuçla) döküleceğine delildir.

۲۴۰- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

اغتسلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ مِنْ تَحْرِيرِ الْجِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفَيْهِ قَبْذًا بِشَيْءٍ

رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ ثُمَّ أَخَذَ بِكَفَيْهِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ

240 - Hz. Aişe radiyallahu anha’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cenabetten yıkanacağı zaman, süt sağılacak çanak gibi bir kap ister, bir avuç su alır, başının sağ tarafından başlar, sonra sol tarafına geçer, iki eli ile tekrar su alır, her ikisi ile başına (dökerdi) dedi. ^[192]

İZAH

Hılâp: Koyun sağılacak kap demektir. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gusül ederken elleri ile suyu avuçlayıp başına döktüğü gibi, iki eli ile bir tası tutup evvelâ başının sağ tarafına, sonra sol tarafına döktüğü de olurdu.

۲۴۱- تَيْمُ اللَّهِ بْنِ تَمْلَةَ قَالَ دَخَلْتُ مَعَ أُمِّي وَخَالَتِي عَلَى عَائِشَةَ

نَسَأَلْنَاهَا إِحْدَاهُمَا كَيْفَ كُنْتُمْ تَضَعُونَ عِنْدَ الْغُسْلِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ وَهُوَ عَامِلٌ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَبْسُطُ عَلَى

رَأْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَلَتَعْنُ ثَلَاثُ مَرَّاتٍ وَهُوَ عَامِلٌ خَمْسًا مِنْ أَجْلِ الصُّغْرِ

241 - Teymullah bin Sa’lebe’nin oğullarından biri olan Cumey’ bin Umeyr radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Annem ve teyzemle, Aişe radiyallahu anha'ya gittik. Onlardan birisi, Hz. Aişe'ye nasıl gusül yapardınız? Diye sordu. Aişe radiyallahu anha:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz abdesti gibi abdest alır, sonra başına üç kere su döker yıkanırdı. Bizse başlarımızda örgülerimiz olduğu için beş kere dökerdik cevabını verdi. [\[193\]](#)

İZAH

Zufur: Zafire; kelimesinin çoğuludur. Kadınların saçlarındaki örgüye denir. Hadis-i şerifte; Hz. Aişe radiyallahu anha'nın başlarımıza beş kere su dökerdik, sözü Hz. Aişe radiyallahu anha'ya mahsus bir keyfiyet olabilir. Veya saç diplerine suyun geçip geçmediğinde şüphe edilirse şüphe giderilmesi için üçten fazla kullanılmış olabilir. Bu rivâyete bakarak kadınların başlarına beş kere su vermeleri sünnet olduğu anlaşılırsa da bu hadis-i şerif zaif olduğundan ve kendisinden daha kuvvetli olan Hazreti Ümmü Seleme'nin hadis-i esas alınmıştır. Ümmü Seleme'nin hadisinde kadının başına üç defa su dökmesi emir edilmiştir.

٢٤٢- عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ قَالَ سَلِيمَانُ يَبْدَأُ بِيَمِينِهِ (عَلَى شِمَالِهِ)

وَقَالَ مُسَدَّدٌ غَسَلَ يَدَيْهِ يَصُبُّ الْإِنَاءَ عَلَى يَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ اتَّفَقَا فَيَغْسِلُ

فَرْجَهُ وَقَالَ مُسَدَّدٌ يَفْرِغُ عَلَى شِمَالِهِ وَرُبَّمَا كُنْتُ مِنَ الْفَرْجِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ

وَضَوْءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَدْخُلُ يَدَيْهِ فِي الْإِنَاءِ فَيَحْلُلُ شَعْرَهُ حَتَّى إِذَا رَأَى أَنَّهُ

قَدْ أَصَابَ الْبَشْرَةَ أَوْ أَنْقَى الْبَشْرَةَ أَفْرَغَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا فَإِذَا فَضِلَ فَضْلَةً

صَبَّهَا عَلَيْهِ

242 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüblükten yıkanırken (Süleyman bin Harbil Vaşihi'nin rivâyetine göre sağıyla başlayıp, sol eline dökerdi. (Müsedded) rivâyetine göre ise: iki elini yıkar ve çanağı sağ eline dökerdi, sonra ikisinin rivâyetine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem eteğini yıkardı.

Müsedded: Soluna dökerdi, dedi. Ve çok kere Aişe radiyallahu anha etekten kinaye olarak bahs ederdi. (hadisin bundan sonraki kısmında her iki ravî ittifak ederek şöyle rivâyet etmişler:) Sonra namaz abdesti gibi abdest alırdı. Ellerini suya sokar, saçları arasını deriye erdiğini, veya derinin temizlendiğini görünceye kadar hilaller, başına da üç kere su döker, artan suyu da başına dökerdi.^[194]

İZAH

Bu hadis-i şerifte Hz. Aişe radiyallahu anha'nın avret mahallinden bahs ederken kinaye ile konuştuğu bildiriliyor. Çünkü o, büyüklerin her hal ve hareketi edebten ibaretti. Söz ve sohbetlerinde edebten gayri bir şey bulunmazdı.

٢٤٣- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَّيْبَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ بِكَفِّهِ فَمَسَّاهُمَا، ثُمَّ غَسَلَ مِرْفَقَهُ وَأَقْفَاهُ عَلَى الْمَاءِ، فَإِذَا أَتَاهُمَا أَهْوَى بِهِمَا إِلَى خَائِطِهِ، ثُمَّ يَسْتَقْبِلُ الْوُضُوءَ وَيَقْبِضُ الْمَاءَ عَلَى رَأْسِهِ.

243 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüblükten yıkanmak istediği vakit, evvelâ ellerini, sonra su girmeyen kasıkları yıkar, kasıklara su dökerdi. Elleri temizlendiği vakit bir duvara sürter, abdestine yeniden başlar, başına su dökerek yıkanır.

İZAH

Merafiğ: Koltuk altları, göbek çukuru ve uyluktaki kasıklar gibi su girmeyen yerlere denir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in ellerini su ile yıkadıktan sonra duvara vurması ellerini toprak ile oğuşturup pak etmek içindi. Sabun ve onun gibi temizlikte kullanılan maddeler bulunduğu zaman temizlik onlar ile temin edilir. Bilhassa evlerde elleri pak etmek için toprak bulmak mümkün değil, ama sabun cinsinden deterjanlar her zaman bulunabilir.

Gusülde en çok dikkat edilecek yerler suyun girmesi güç olan kulak kıvrımı, koltuk altı ve kasıklardır. Buralar hem çok ter yapar, hem de kirin karargâhı sayılır. İşte Rasûl-i Ekrem Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu azaların yıkanmasına özel ihtimam gösterirdi, bunları yıkadıktan sonra abdeste yeniden başlardı.

٢٤٤- قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَيْتَ شِئْتُمْ لَأَرِيَنَّكُمْ أَنزَلَ يَدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَائِطِ حَيْثُ كَانَ يَتَغَبَّلُ مِنَ الْجَنَابَةِ

244 - Aişe radiyallahu anha dedi ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in cünüblükten dolayı yıkandığı yerin duvarındaki ellerinin izini size göstereyim.

٢٤٥- أَخْبَرَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ عَنْ خَالَتِهِ مَيْمُونَةَ قَالَتْ وَضَعْتُ لِيَدَيْهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غُضْلًا يَتَغَبَّلُ بِهِ مِنَ الْجَنَابَةِ فَأَتَتْهُ الْإِنَاءُ عَلَى

يَدِهِ الْيُمْنَى فَغَسَلَهَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ صَبَّ عَلَى فَرْجِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ

بِشِمَالِهِ ثُمَّ ضَرَبَ يَدَيْهِ الْأَرْضَ فَغَسَلَهَا ثُمَّ تَمَضَّضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ

وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَجَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ

فَتَنَاوَلَتْهُ الْمُنْدِيلُ فَلَمْ يَأْخُذْهُ وَجَعَلَ يَنْفُضُ الْمَاءَ عَنْ جَسَدِهِ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ

لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ كَانُوا لَا يَزُولُونَ بِالْمُنْدِيلِ بَأْسًا وَلَكِنْ كَانُوا يَكْرَهُونَ الْعَاذَةَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَالَ مُسَدَّدٌ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ دَاوُدَ كَانُوا يَكْرَهُونَهُ لِلْعَاذَةِ

فَقَالَ هَكَذَا هُوَ وَلَكِنْ وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي هَكَذَا

245 - İbn-i Abbas radiyallahu anhümânın, teyzesi Meymûne radiyallahu anha’dan rivâyet ettiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüblükten yıkanırken suyunu döktüm, çanağı sağ eline doğru eğerek, iki veya üç kere ellerini yıkadı. Sonra suyu eteğine döktü ve sol eliyle eteğini yıkadı. Sonra ellerini toprağa

sürtüp tekrar ellerini yıkadı. Ağzına burnuna su verip yüz ve kollarını yıkadı. Sonra başına, vücuduna su döktü. Bir kenara çekilip ayaklarını da yıkadıktan sonra silinmek için havlu verdim almadı. Vücudundan suyu eliyle akıtıyordu. (A'meş) Bunu İbrahim Nehâî'ye anlattım, havlu kullanmakta beis görmezdi, ama adet olmasını istemediğinden (almamıştır) dedi. [195]

Ebû Dâvud: Müsedded şöyle dedi diyor:

Abdullah bin Dâvud'a (Adet haline gelebilir düşüncesi ile mi kurulanmayı kerih gördü?) diye sordum Abdullah bin Dâvud:

– O, evet, öyledir. Ben kitabımda bu ibareyi bu şekilde buldum.

İZAH

Bu hadis-i şeriften Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin gusûlden sonra vücudunu kurulamadığını, İbrahim en-Nehai'nin sözünden de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin gusûl ve abdestten sonra kurulanmakta beis görmediğini öğreniyoruz.

Bu hadise dayanarak, abdestten ve gusûlden sonra silinmekte beis görülmemiştir.

٢٤٦- عَنْ شُعْبَةَ قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ يَغْرِغُ

بِيَدِهِ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الشَّامِئَةِ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ يَغْسِلُ فَرْجَهُ فَتَسِي مَرَّةً كَمْ

أَفْرَغَ فَسَأَلَنِي كَمْ أَفْرَغْتُ فَقُلْتُ لَا أَدْرِي فَقَالَ لَا أَمَّ لَكَ وَمَا يَمْتَنِعُ أَنْ

تَدْرِي ثُمَّ تَوَضَّأَ وَخُوضَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَبْسُطُ عَلَى جِلْبَابِهِ الْمَاءَ ثُمَّ يَقُولُ

مَنْكَذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَطَهَّرُ

246 - Şu'be radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur:

İbn-i Abbas radiyallahu anh cünüplükten yıkanırken sağ eli ile sol eline yedi kere su döker, arkasından eteğini yıkardı. Bir defa, kaç kere döktüğünü unuttu, kaç defa döktüm? Diye bana sordu. Ben de; bilmiyorum cevabını

verince, annen öle, niye bilmiyorsun? dedi. Namaz abdesti gibi abdest alıp, vücuduna su döktü ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem böyle temizlenirdi dedi.

İZAH

Lâ Ümme Lek: Lügat manâsı, (Senin annen yok demektir), ıstılahta ise: Hem zem, hem de medh için kullanılır Medh için kullanıldığında sen her şeyi kendin becerebiliyorsun. Anneye ihtiyacın yok, demektir.

Bir de küçük bir çocuğu severken annen öle diye severiz. İşte tercemede bu manâyı tercih ettim.

Zem için kullanıldığında bu manâya kullanılmış olur. Seni annen sokağa atmış, başkası tarafından büyütülmüşün, annen belli değil, demektir.

İbn-i Abbas'ın bu rivâyetinde ellerini yedi defa yıkadığı bildiriliyor. (bir sonraki hadisin izahına bak).

٢٤٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ كَاتِبَ الصَّلَاةِ تَحْمِصِينَ وَالْغُسْلُ مِنْ

الْجَنَابَةِ سَبْعَ مَرَارٍ وَغُسْلُ الْبَوْلِ مِنَ الثُّوبِ سَبْعَ مَرَارٍ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُ حَتَّى جُعِلَتِ الصَّلَاةُ خَمْسًا وَالْغُسْلُ مِنْ

الْجَنَابَةِ مَرَّةً وَغُسْلُ الْبَوْلِ مِنَ الثُّوبِ مَرَّةً

247 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan:

Gün içerisinde namaz elli vakit, cünüplükten yıkanmak yedi defa, elbisedeki sidiği yıkamak yedi defa idi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Allah'a yalvardı, namaz günde beş vakte, cünüplükten yıkanmak bire, elbiseden sidiği yıkamak bir defaya indirildi, dedi.

İZAH

Bu hadiste bildirildiğine göre Mirac gecesinden önce namaz elli vakit idi.

Namazın önce elli vakit olarak farz kılınıp sonra beş vakte indirilmesi Mirac gecesinde olmuştur.

Cünüplükten yıkanırken her âzâ yedişer kere yıkanüyordu, idrar bulaşığı yedi kere yıkanırdı. Mirac gecesi namaz vakitleri beşe indirildi. Gusülde azaları birer kere yıkamak kâfi geldi. İdrar bulaşan bir şeyi bir kere yıkamakla temizleneceği bildirildi.

Bu mevzuda İmâm-ı Azam'ın görüşü: Gusülde her azayı üçer kere yıkamak sünnettir. Necaset iki kısımdır:

1 - Görünen necasetler: Bunların temizlenmesi görünen cirmin giderilmesine bağlıdır. Cirmi giderilene kadar kaç kere yıkamak lâzımsa o kadar yıkanır:

2 - Görünmeyen necasetler: Görünmeyenler de üç defa yıkanır, idrar da görünmeyenlerden olduğu için üç kere yıkamak vaciptir.

İmâm-ı Şâfiî'ye göre: idrar bulaşan elbiseyi bir kere yıkamak vacip, üç kere yıkamak menduptur.

٢٤٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

نَحْتُ كُلَّ شَعْرَةٍ جَنَابَةٌ فَاغْسِلُوا الشَّعْرَ وَأَنْقُوا الْبَشَرَ

248 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; her kılın altında cünüplük vardır. Kılı yıkayın, deriyi temizleyin,” buyurdu. [\[196\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif: Gusülde her kılın dibinin temizlenmesinin farz olduğuna delildir. Amma kılların kendisini yıkamaya gelince, bedende bulunan kılların yıkanması farzdır. Erkeklerin saçlarını yıkamaları da farzdır. Kadınlar ise saç diplerini yıkadıktan sonra, örgülerini sökmeleri icap etmez. (Hattabi) (Bezl'ül-Mechud c. 2, s. 254)

٢٤٩- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ مَوْضِعَ شَعْرَةٍ مِنْ جَنَابَةِ لَمْ يَغْسِلْهَا فَعَلَّ بِهَا كَذًا

وَكَذًا مِنَ النَّارِ

قَالَ عَلِيٌّ فَمَنْ لَمْ عَادَيْتُ (شَعْرَةٍ) رَأْسِي فَمَنْ لَمْ عَادَيْتُ رَأْسِي فَمَنْ

لَمْ عَادَيْتُ رَأْسِي وَكَانَ يُحْزِرُ شَعْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

249 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kim cünüplükten yıkanırken bir kıl kadar kuru bırakırsa, cehennemde ona şöyle şöyle (azab) edilecek” buyurdu.

Ali radiyallahu anh üç kere: “Onun için başıma saçıma düşman oldum,” der ve saçını kestirirdi. [197]

İZAH

Erkeklerin saçlarını tamamen kestirmelerinde bir beis yoktur. Fakat bir kısmını kesip bir kısmını bırakmaktan nehyedilmiştir.

99 - GUSÜLDEN SONRA ABDEST ALMAK

٢٥٠- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ

وَيُصَلِّي الرُّكُوعَيْنِ وَصَلَاةَ الْعَدَاةِ وَلَا أَرَاهُ يُحَدِّثُ وَهُوَ مَا يَغْتَسِلُ

250 - Hz. Aişe radiyallahu anhümâ'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gusleder, iki rekat sünneti ve sabah namazının (farzını) da kılardı; gusulden sonra (Namaz kılmadan) abdestini yenilediğini hiç görmedim. [198]

İZAH

Bu hadis-i şerif, gusül abdestinin namaz kılmak ve diğer ibadetler için kâfi geldiğine, gusülden sonra namaz için ayrı bir abdest almaya lüzum olmadığına delildir.

100 - GUSLEDEN KADININ SAÇININ ÖRGÜSÜ

٢٥١- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ امْرَأَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَقَالَ زُهَيْرُهَا قَالَتْ يَا

رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أَشُدُّ عَصْفَرًا رَأْسِي أَفَأَلْقِيهِ لِلْجَنَابَةِ قَالَ إِنَّمَا يَكْفِيكَ

أَنْ تَخْفِي عَلَيْهِ ثَلَاثًا وَقَالَ زُهَيْرُهَا تَخْفِي عَلَيْهِ ثَلَاثَ خَفَيَاتٍ مِنْ مَاءٍ ثُمَّ

تَغِيضِي عَلَى سَائِرِ جَسَدِكَ فَإِذَا أَنْتِ قَدْ طَهَّرْتِ

251 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan:

Müslümanlardan bir kadın: - Züheyr dedi ki: Ümmü Seleme'nin kendisi - Ey Allah'ın Rasûl-i ben başımın örgüleri sık bir kadını, cünüplükten yıkanırken onları sökeyim mi? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Onun üzerine üç avuç su dökerek (diplerini) yıkaman kâfidir." buyurdu. Züheyr rivâyetinde: "Onun üzerine üç avuç su saçarsın, sonra vücudunun diğer kısmına su dökersin, işte sen temizlendin," buyurdu. ^[199]

İZAH

Bu hadis-i şerif, kadının gusül anında saçının örgüsünü sökmesi gerekmediğine, sadece saç diplerinin yıkanması kâfi geleceğine delildir.

٢٥٢- عَنْ قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِهَذَا

التَّحِيَّتِ قَالَتْ فَسَأَلْتُهَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ قَالَ فِيهِ

وَأَغْمِزِي قُرُونَكَ عِنْدَ كُلِّ حَفْنَةٍ

252 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan: o şöyle demiştir:

Bir kadın bana geldi (Üsame burada evvelki hadis-i nakleder.) Ümmü Seleme, o kadın için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sordum,

diyerek bir önce geçen hadisle aynı manâda rivâyet etti.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu rivâyete göre: “Her su dökmede saçının örgülerini sık,” buyurdu. [\[200\]](#)

İZAH

Gamz: Sıkmak manâsınadır. Ümmü Seleme’nin yanına gelen kadının gusl ederken saçlarını sıkmak ve aralarına suyu yetiştirmekle emredilmesi saçlarının seyrek olmasındandır. Bu hadisle istidlâl ederek kadınlarda saç arasına suyu yetiştirmenin gerektiğine kâil olan ilim adamları da vardır.

٢٥٣- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِخْدَانًا إِذَا أَصَابَتْهَا جَنَابَةٌ أَخَذَتْ

ثَلَاثَ حَقَنَاتٍ هَكَذَا تَغْنِي بِكُلِّنَّهَا جَمِيعًا فَتَضَبُّ عَلَى رَأْسِهَا وَأَخَذَتْ

بِيَدٍ وَاحِدَةٍ فَضَبَّتْهَا عَلَى هَذَا الشَّقِّ وَالْأُخْرَى عَلَى الشَّقِّ الْآخَرِ

253 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre:

Bizden birimiz cünüp olunca şöyle (iki elini birden kasd ediyor) üç avuç su alır başına dökerdi. Bir eli ile bir avuç su alır, onu sağ tarafa öbür avucu sol tarafa dökerdi, dedi. [\[201\]](#)

٢٥٤- عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنَّا نَغْتَمِلُ وَعَلَيْنَا الضَّبَاؤُ وَنَحْنُ

مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحِلَّاتٍ وَمُحَرِّمَاتٍ

254 - Hz. Aişe radiyallahu anha’dan:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte iken ihramlı ve ihramsız olduğumuz halde, başımızda saç örgüleri var iken (onları çözmeden) yıknırdık, dedi.

İZAH

Hadis-i şerifte geçen ez-zummad kelimesi aslında yaralı uzuv üzerine sarılan bez manasına gelir. Bu hadiste ise başa sürülen koku sebebiyle birbirine yapışmış olan saç (örgüleri) kastedilir. İşte Efendimiz’in hanımları

bu halde onları açmadan guslederlerdi. Çünkü bu halde saçların dibine su ulaşmaktadır.

٢٥٥- عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ أَتَانِي جُبَيْرُ بْنُ نَفِيرٍ عَنِ الْغُسْلِ مِنْ

الْجَنَابَةِ أَنَّ نَزِيرًا حَدَّثَهُمْ أَنَّهُمْ اسْتَفْتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ

ذَلِكَ فَقَالَ أَمَّا الرَّجُلُ فَلْيُشْرَ رَأْسَهُ فَلْيَنْسِلْهُ حَتَّى يَبْلُغَ أَصُولَ الشَّعْرِ وَأَمَّا

الْمَرْأَةُ فَلَا عَلَيْهَا أَنْ لَا تَنْفَعَهُ لِيَتَغَرَّفَ عَلَى رَأْسِهَا ثَلَاثَ غَرَاقِبَ بِكَفِّهَا

255 - Şureyh bin Ubeyd radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Cübeyr bin Nüfeyr, cünüplükten yıkanma hakkında bana fetva verdi.

Onlara da Sevban şöyle anlatmış:

Onlar gusül hakkında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den fetva istemişlerdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Erkek saçlarını açsın (Aralasın örgüsünü söksün), su kılların dibine varıncaya kadar yıkasın, amma kadının örgüsünü sökmemesinde ona vebal yok. İki eli ile başına üç avuç su döksün,” buyurdu.

İZAH

Gusülde erkekler saçlarının hem ucuna hem de dibine suyu yetiştirmeye mecburdurlar. Kadınlar ise sadece saçların dibini yıkamakla mükelleftirler. Saç örgülerini sökmeye mecbur değildirler.

[158]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzu, b. 54, s. 59, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 24, n. 358, s. 274, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 89, s. 149, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, n. 187, s. 109, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 68, n. 498, s. 167, c. 1

[159]. Buharî, Kitâb'ul-Mevakit, b. 24, s. 142, c. 1; Müslim, Kitâb'ul Mesacid, b. 39, n. 225, s. 442, c. 1

[160]. Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 33, n. 376, c. 1, s. 284

[161]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 62, n. 477, c. 1, s. 161

[162]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 532, s. 177, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 109, n. 143, s. 266, c. 1

[163]. Tirmizî Kitâb'ur-Rada, b. 109, n. 143, s. 168, c. 1

[164]. Buharî, Kitâb'ul-Gusul, b. 13, s. 71, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, n. 303, s. 247, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 83, n. 114, s. 193; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B. 28, n. 152, s. 213, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 504, s. 168, c. 1

[165]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 157, s. 214, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 505, s. 169, c. 1

[166]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 115, s. 197, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 506, s. 189, c. 1

[167]. Tirmizî, Kiâb'ut-Tahâret, b. 100, n. 133, s. 246

[168]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 264 - 265, c. 1; Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 27, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 21, n. 364, s. 270, c. 1; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 110, s. 183, c. 1

[169]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 57, n. 346, s. 185, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 110, s. 183, c. 1

[170]. Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 26, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 348, s. 271, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 191, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 111, n. 610, c. 1, s. 200

[171]. Müslim, kitâb'ut-tahâret, b. 21, n. 343, s. 269, c. 1

[172]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 194, s. 143

[173]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 102, n. 5, s. 194, c. 1

[174]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 308, s. 249, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 141, s. 261, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 100, n. 587, s. 193, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 81. n. 263, s. 142, c. 1

[175]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, s. 75, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 306, s. 248, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 261, s. 140, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 585, s. 193, c. 1

[176]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 42, n. 305, s. 170, c. 1; Buharî Kitâb'ul-Gusûl b. 25, s. 75, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 257, s. 159, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 184, s. 193, c. 1

[177]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 305, s. 248, c. 1

[178]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 305, s. 248, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 257, s. 139, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 584, s. 193, c. 1

[179]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 432, n. 613, s. 511, c. 1

[180]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 57, s. 125, c. 1

[181]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 262, s. 141, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ul-Libas, b. 44, n. 3649, s. 1203, c. 2

[182]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 87, n. 118, c. 1, s. 202; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 98, n. 581, s. 192, c. 1

[183]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 146, s. 273, c. 1

[184]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 372, s. 194, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 268, s. 145, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 535, s. 178, c. 1

[185]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 75, c. 1; Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 371, s. 282, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 89, n. 121, s. 207, c.

1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 534, s. 178, c. 1

[186]. Buharî, Tarih-i Kebir; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 126, n. 645, s. 212, c. 1

[187]. Buharî, Kitâb'ul-Ezân, b. 24, s. 157, Enbiya, tabir, fitende de; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret - İmamet'te

[188]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 11, s. 189, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 112, n. 612, s. 200, c. 1

[189]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 331, s. 250, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 196, c. 1; Trimizi, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 113, c. 1, s. 189; İbn-i Mâce, Tahâret, b. 107, n. 601, s. 197, c. 1

[190]. Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 2, s. 68, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 319, s. 255, c. 1; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 60, n. 229, s. 128, c. 1

[191]. Buharî, Tahâret, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 251, s.1 35, c. 1; Müslim,Kitâb'ul-Haya, b. 11, n. 327, s. 258, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-tahâret, b. 95, n. 575, s. 190, c. 1

[192]. Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 14, s. 72, c. 1; Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 318, s. 255, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1

[193]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, s. 134, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 94, n. 574, s. 190. c. 1

[194]. Buharî, Kitâb'ul-Guslü, b. 1, s. 68, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 321, s. 256, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 104, s. 174, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-tahâret, b. 94, n. 574, s. 190, c. 1

[195]. Buhârî, Kitâb'ut-Tahâret, B 7, s. 70, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 317, s. 254, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 103, s. 173, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 254, s. 137, c. 1; İbn-i Mâce Tahâret b. 94, n. 573 s. 190, c.

[196]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 106, s. 178, c. 1

[197]. İbn-i Mâce, b. 106, n. 599, s. 196, c. 1

[198]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 107, s. 179, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 253; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 96, n. 579, s. 191, c. 1

[199]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, s. 178, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 105, s. 175, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 603, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 342, s. 131, c. 1

[200]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 330, s. 250, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 105, s. 175, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 342, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 603, s. 198, c. 1

[201]. Buharî, Kitâb'ul-Gusûl, b. 19, s. 73, c. 1

[158]. Buharî, Kitâb'ul-Vuzu, b. 54, s. 59, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 24, n. 358, s. 274, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 66, n. 89, s. 149, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 49, n. 187, s. 109, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 68, n. 498, s. 167, c. 1

[159]. Buharî, Kitâb'ul-Mevakit, b. 24, s. 142, c. 1; Müslim, Kitâb'ul Mesacid, b. 39, n. 225, s. 442, c. 1

[160]. Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 33, n. 376, c. 1, s. 284

[161]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 62, n. 477, c. 1, s. 161

[162]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 532, s. 177, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 109, n. 143, s. 266, c. 1

[163]. Tirmizî Kitâb'ur-Rada, b. 109, n. 143, s. 168, c. 1

[164]. Buharî, Kitâb'ul-Gusul, b. 13, s. 71, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 4, n. 303, s. 247, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 83, n. 114, s. 193; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, B. 28, n. 152, s. 213, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 504, s. 168, c. 1

[165]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 157, s. 214, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 505, s. 169, c. 1

[166]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 115, s. 197, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 506, s. 189, c. 1

[167]. Tirmizî, Kiâb'ut-Tahâret, b. 100, n. 133, s. 246

[168]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 264 - 265, c. 1; Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 27, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 21, n. 364, s. 270, c. 1; Tirmizî Ebvâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 110, s. 183, c. 1

[169]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 27, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 57, n. 346, s. 185, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 110, s. 183, c. 1

[170]. Buharî, Kitâb'ul-Gusül, b. 26, s. 76, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 22, n. 348, s. 271, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 191, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 111, n. 610, c. 1, s. 200

[171]. Müslim, kitâb'ut-tahâret, b. 21, n. 343, s. 269, c. 1

[172]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 194, s. 143

[173]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 102, n. 5, s. 194, c. 1

[174]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 308, s. 249, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 141, s. 261, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 100, n. 587, s. 193, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 81. n. 263, s. 142, c. 1

[175]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 25, s. 75, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 306, s. 248, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 261, s. 140, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 585, s. 193, c.1

[176]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 42, n. 305, s. 170, c. 1; Buharî Kitâb'ul-Gusül b. 25, s. 75, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 257, s 159, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 184, s. 193, c. 1

[177]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 305, s. 248, c. 1

[178]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 6, n. 305, s. 248, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 257, s. 139, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 584, s. 193, c. 1

[179]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 432, n. 613, s. 511, c. 1

[180]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 57, s. 125, c. 1

[181]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 262, s. 141, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ul-Libas, b. 44, n. 3649, s. 1203, c. 2

[182]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 87, n. 118, c. 1, s. 202; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 98, n. 581, s. 192, c. 1

[183]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 11, n. 146, s. 273, c. 1

[184]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 372, s. 194, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 84, n. 268, s. 145, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 535, s. 178, c. 1

[185]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 23, s. 75, c. 1; Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 29, n. 371, s. 282, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 89, n. 121, s. 207, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 80, n. 534, s. 178, c. 1

[186]. Buharî, Tarih-i Kebir; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 126, n. 645, s. 212, c. 1

[187]. Buharî, Kitâb'ul-Ezân, b. 24, s. 157, Enbiya, tabir, fitende de; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret - İmamet'te

[188]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 11, s. 189, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 112, n. 612, s. 200, c. 1

[189]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 7, n. 331, s. 250, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 196, c. 1; Trimizi, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 113, c. 1, s. 189; İbn-i Mâce, Tahâret, b. 107, n. 601, s. 197, c. 1

[190]. Buhârî, Kitâb'ul-Gusûl, b. 2, s. 68, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 319, s. 255, c. 1; Neseî Kitâb'ut-Tahâret, b. 60, n. 229, s. 128, c. 1

[191]. Buhârî, Tahâret, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 70, n. 251, s. 135, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Haya, b. 11, n. 327, s. 258, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-tahâret, b. 95, n. 575, s. 190, c. 1

[192]. Buhârî, Kitâb'ul-Gusûl, b. 14, s. 72, c. 1; Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 318, s. 255, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, c. 1

[193]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 6, s. 134, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 94, n. 574, s. 190, c. 1

[194]. Buhârî, Kitâb'ul-Guslû, b. 1, s. 68, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 10, n. 321, s. 256, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 104, s. 174, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-tahâret, b. 94, n. 574, s. 190, c. 1

[195]. Buhârî, Kitâb'ut-Tahâret, B 7, s. 70, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 317, s. 254, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 103, s. 173, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 76, n. 254, s. 137, c. 1; İbn-i Mâce Tahâret b. 94, n. 573 s. 190, c.

[196]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 78, n. 106, s. 178, c. 1

[197]. İbn-i Mâce, b. 106, n. 599, s. 196, c. 1

[198]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 107, s. 179, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 253; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 96, n. 579, s. 191, c. 1

[199]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 48, s. 178, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 105, s. 175, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 603, s. 198, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 65, n. 342, s. 131, c. 1

[200]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 330, s. 250, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 105, s. 175, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 342, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 603, s. 198, c. 1

[201]. Buhârî, Kitâb'ul-Gusûl, b. 19, s. 73, c. 1

“Sütün yağı vardır.” buyurdu.^[158]

“Sizden başka namazı bekleyen yok,” buyurdu.^[159]

– Ey Allah’ın Rasûl-i benim hacetim vardı, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı onunla sessiz konuşurken cemaat veya bazısı uyudu. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara namazı kıldırdı. Sabit el Benâni rivâyetinde abdesti zikretmedi.^[160]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Gözler oturağın bağıdır. Kim uyursa abdest alsın,” buyurdu.^[161]

204 - Şakîk radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre: Abdullah bin Mes’ûd şöyle dedi: Biz pisliği çiğnemekten dolayı abdestimizi tazelemez, (secdede) saç ve elbiseyi (yere değmemesi) için toplamazdık.^[162]

205 - Ali bin Talk radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur: “Biriniz, namazda yellenirse dönsün abdestini alıp, namazını yenilesin.”^[163]

206 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Ben mezisi çok gelen bir insandım. Her mezide yıkandığımdan sırtım çatladı. Durumu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e söyledim, veya söylendi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Mezi gördüğün vakit, erkekliğini yıka, namaz abdesti gibi abdest al, gusletme. Meniyi çıkarırsan yıkan.” buyurdu.^[164]

– “Biriniz böyle bir şeye raslarsa eteğini temizlesin. Namaz abdesti gibi abdest alsın,” buyurdu.^[165]

– “Bir avuç su alır mezinin dokunduğunu gördüğün yerlere saçarsan yeter,” buyurdu.^[166]

212 - Haram İbn Hakim’den, o da amcasından şöyle rivâyet etmiştir; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e “ailem hayızlı iken bana nesi helâl? diye soruldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “sana peştemalin üstü helâldir,” buyurdu. Hayızlı kadınla birlikte yemek yemenin de helâl

olduğunu söyledi. Râvî, Mervan bin Muhammed veya Heysem bin Humeyd hadisini sevk etti.^[167]

Ebû Dâvud dedi ki: Ubey burada sudan dolayı suyu kasdetmiştir. (Bu da meninin gelmesinden dolayı guslün gerektiğini ifade etmektedir.)^[168]

Su (gusül) sudan (Meniden) icab eder şeklinde verilen fetvalar, İslâmiyetin başlangıcında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in verdiği bir ruhsattı. Sonra, (teması müteakib) yıkanmalarını emretti.^[169]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Erkek, kadının (bacakları ve kolları olmak üzere) dört Şu’besi arasına oturup, erkek sünnet yerini, kadının sünnet yerine bitıştirdği vakit gusül vacip olur.” buyurdu.^[170]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Su (yıkanmak) Sudan (meniden) icab eder,” buyurdu.^[171]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) (bütün) hanımlarıyla cinsî temasta bulundu ve (en sonunda bir kere gusül abdesti aldı).^[172]

Ebû Dâvud dedi ki: Hz. Enes'in rivâyet ettiği (bir önceki) hadis bundan daha sahihtir.^[173]

“Sizden biriniz ailesine gelip (cima edip) tekrar cima yapmak isterse, iki cima arasında abdest alsın” buyurdu.^[174]

Gece kendisine cünüplük isabet ettiğinden bahsetti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona “zekerini yıka, abdest al, sonra uyu,” buyurdu.^[175]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, cünüp iken uyumak isterse, namaz abdesti gibi abdest alırdı.^[176]

Bu hadis-i Evzâî Yunus'tan, o da Zührî'den, o da Rasûlullah'tan İbn-i Mübarek'in söylediği gibi rivâyet etti.^[177]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cünüp olduğu hali kasdederek; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yemek veya uyumak isterse abdest

alırdı, dedi.^[178]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp için yemek, içmek ve uyumak istediğinde abdest almasına ruhsat verdi.^[179]

– Allah büyüktür, işlerde kolaylık kılan Allah’a hamd olsun, dedim.^[180]

227 - Ali bin Ebî Tâlib radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “İçinde sûret, köpek ve cünüp bulunan eve melekler girmez.” buyurdu.^[181]

228 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp iken suya el sürmeden uyurdu.^[182]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem helâdan çıkar, abdest almadan bize Kur’an okuyup bizimle et yerdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i cünüplükten başka bir şey Kur’an okumaktan alıkoymazdı, dedi.^[183]

“Müslüman pis olmaz,” buyurdu.^[184]

Bişr’in hadisinde Humeyd bize haber verdi, o da bana Bekir haber verdi dedi.^[185]

“Evlerinizin (kapısını) Mescidten değiştirin, hayızlı ve cünüplerin mescide girmelerini helâl görmem,” buyurdu.^[186]

Ayyaş rivâyet ettiği hadiste; biz saflarda yerimizden ayrılmadan yıkanmış olarak yanımıza gelene kadar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i bekledik, dedi.^[187]

– Kadında yaşlık görürse yıkanacak mı? diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Evet, kadınlar erkeklerin parçasıdır.” cevabını verdi.^[188]

Zührî Müsafi’al-Hicebi’ye muvafakat etti. Urve’dan o da Zeynep bint-i Ebi Seleme’dan o da Ümmü Seleme’dan rivâyet etti. Gerçekten Ümmü Süleym Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e geldi (dedi).^[189]

İmam dedi ki: Sayhanî daha güzeldir. (biraz düşündükten sonra) Hangisi daha ağırdır bilmiyorum, dedi.^[190]

– “Ben başıma üç kere su döküyorum.” buyurdu.^[191]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cenabetten yıkanacağı zaman, süt sağacak çanak gibi bir kap ister, bir avuç su alır, başının sağ tarafından başlar, sonra sol tarafına geçer, iki eli ile tekrar su alır, her ikisi ile başına (dökerdi) dedi.^[192]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz abdesti gibi abdest alır, sonra başına üç kere su döker yıkanırdı. Bizse başlarımızda örgülerimiz olduğu için beş kere dökerdik cevabını verdi.^[193]

Müsedded: Soluna dökerdi, dedi. Ve çok kere Aişe radiyallahu anha etekten kinaye olarak bahs ederdi. (hadisin bundan sonraki kısmında her iki ravî ittifak ederek şöyle rivâyet etmişler:) Sonra namaz abdesti gibi abdest alırdı. Ellerini suya sokar, saçları arasını deriye erdiğini, veya derinin temizlendiğini görünceye kadar hilaller, başına da üç kere su döker, artan suyu da başına dökerdi.^[194]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüblükten yıkanırken suyunu döktüm, çanağı sağ eline doğru eğerek, iki veya üç kere ellerini yıkadı. Sonra suyu eteğine döktü ve sol eliyle eteğini yıkadı. Sonra ellerini toprağa sürüp tekrar ellerini yıkadı. Ağzına burnuna su verip yüz ve kollarını yıkadı. Sonra başına, vücuduna su döktü. Bir kenara çekilip ayaklarını da yıkadıktan sonra silinmek için havlu verdim almadı. Vücudundan suyu eliyle akıtıyordu. (A'meş) Bunu İbrahim Nehâî'ye anlattım, havlu kullanmakta beis görmezdi, ama adet olmasını istemediğinden (almamıştır) dedi.^[195]

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; her kılın altında cünüplük vardır. Kılı yıkayın, deriyi temizleyin,” buyurdu.^[196]

Ali radiyallahu anh üç kere: “Onun için başıma saçıma düşman oldum,” der ve saçını kestirirdi. ^[197]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gusleder, iki rekat sünneti ve sabah namazının (farzını) da kılardı; gusulden sonra (Namaz kılmadan) abdestini yenilediğini hiç görmedim.^[198]

Müslümanlardan bir kadın: - Züheyr dedi ki: Ümmü Seleme'nin kendisi - Ey Allah'ın Rasûl-i ben başımın örgüleri sık bir kadını, cünüplükten yıkanırken onları sökeyim mi? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Onun üzerine üç avuç su dökerek (diplerini) yıkaman kâfidir." buyurdu. Züheyr rivâyetinde: "Onun üzerine üç avuç su saçarsın, sonra vücudunun diğer kısmına su dökersin, işte sen temizlendin," buyurdu.^[199]

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu rivâyete göre: "Her su dökmede saçının örgülerini sık," buyurdu.^[200]

Bizden birimiz cünüp olunca şöyle (iki elini birden kasd ediyor) üç avuç su alır başına dökerdi. Bir eli ile bir avuç su alır, onu sağ tarafa öbür avucu sol tarafa dökerdi, dedi.^[201]

101 - BAŞI HATM KARIŞTIRILMIŞ SU İLE YIKAMAK

٢٥٦- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَغْسِلُ

رَأْسَهُ بِالْحَطِيمِ وَهُوَ جُنُبٌ يَجْتَنِي بِذَلِكَ وَلَا يَغُصُّ عَلَيْهِ الْمَاءُ

256 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cünüp iken başını hatm otu (karıştırılmış su ile) yıkar, onunla iktifa eder, üzerine tekrar su dökmezdi.

İZAH

Hatmı: Sabunu güzel köpürten, güzel kokulu, lifli bir ottur, Cenazeleri de onunla yıkarlar.

102 - MENİ VE MEZİNİN NASIL YIKANACAĞI

٢٥٧- عَنْ عَائِشَةَ عِيمَا يَغِيضُ بَيْنَ الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ مِنَ الْمَاءِ قَالَتْ

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُ كَفًّا مِنْ مَاءٍ يَغُصُّ عَلَيْهِ الْمَاءُ

ثُمَّ يَأْخُذُ كَفًّا مِنْ مَاءٍ ثُمَّ يَغُصُّ عَلَيْهِ

257 - Aişe radiyallahu anha'dan: Erkek ve kadından gelen su (Meni ve Mezi) hakkında şöyle rivâyet olundu:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir avuç su alıp onu benim üzerime, sonra bir avuç daha su alıp, onu da kendi üzerine dökerdi.

İZAH

Bu hadisin diğer nüshalarında (ALEYYE” yerine “ALÂ”, vardır.) İbarede alâ olduğuna gösre manâ şöyle olur. Bir avuç su alır onu meni veya mezi

üzerine dökerdi. Sonra bir avuç su alır, onu da kendi üzerine (Meni veya Mezinin bulunduğu âzâ üzerine) dökerdi. Süyûti merhum da bu hadis-i izah ederken bu manâyı tercih etmiştir.

Bu nüshada olduğu gibi ibarede “aleyye” bulunduğu manâ hadisin tercümesinde görüldüğü gibi olur.

103 - HAYIZLI KADINLA BİR ARADA BULUNMAK

٢٥٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ : إِنْ الْيَهُودَ كَانَتْ إِذَا خَاصَتْ مِنْهُمُ

النِّسَاءَ أَخْرَجُوها مِنَ الْبَيْتِ وَلَمْ يُؤَاكِلُوها وَلَمْ يُشَابِرُوها وَلَمْ يُجَامِعُوها

فِي الْبَيْتِ قَسِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ

تَعَالَى ذِكْرَهُ : وَتَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْرِضُوا النِّسَاءَ فِي

الْمَحِيضِ (سُورَةُ الْبَقَرَةِ، ٢٢٢)

إِلَى آخِرِ الْآيَةِ

نَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَامِعُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ وَاصْتَمِعُوا

كُلَّ شَيْءٍ غَيْرِ النِّكَاحِ

فَقَالَتِ الْيَهُودُ مَا يُرِيدُ هَذَا الرَّجُلُ أَنْ يَدْعَ شَيْئًا مِنْ أَمْرِنَا إِلَّا خَالَفَنَا

بِهِ فَمَجَاءَ أَسِيدُ بْنُ خَضِيرٍ وَعَبَادُ بْنُ بَشِيرٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ تَقُولُ كَذَا وَكَذَا أَفَلَا نَتَكَبَّهَهُنَّ فِي الْمَحِيضِ

فَتَمَعَّرَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّ قَدْ وَجَدَ

عَلَيْهِمَا فَخَرَجَا فَاسْتَعْيَلَتْهُمَا هَدِيَّةٌ مِنْ لَبَنٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَبَيَّعَتْ فِي آثَارِهِمَا فَسَقَامُنَا فَظَنَّنَا أَنَّهُ لَمْ يَجِدْ عَلَيْهِمَا

258 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan: Yahudilerden bir kadın hayız olunca, onu evden çıkarırlar, onunla yemek yemezler, onunla su içmezler, onunla aynı evde oturmazlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hayızlılardan sordular. Allah (c.c) meâlen, (Sana hayızdan sorarlar. O bir ezadır, hayız halinde kadınlardan ayrılın sonuna kadar bu ayeti indirdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Onlarla bir evde oturun cimadan başka her şeyi yapabilirsiniz," buyurdu. Bunun üzerine Yahudiler bu adam (Hazreti Muhammed) bizim işlerimizden bir şeyi terk etmek isterse, ancak onda bize muhalefet etmek istiyor, dediler. Üseyd bin Hudeyr ve Ubbad bin Bişr radiyallahu anhümâ Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler ve ey Allah'ın Rasûlü, yahudiler şöyle şöyle diyorlar dediler.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in benzi attı, hatta biz, onlara darıldı zannettik. Onlar çıkmışlardı ki, o esnada:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hediye edilen sütle karşılaştılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkadaşlarından (birini) gönderip o, sütten onlara içirdi de onlara darılmamış olduğunu anladılar. [202]

٢٥٩- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ

كُنْتُ أَتَمَرُقُ الْعَظْمَ وَأَنَا خَائِضٌ فَأَعْجِبُهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَيَضِغُ قَمَةً فِي مَوْضِعِ الذِّي فِيهِ وَضَعْتُه وَأَشْرَبُ الشَّرَابَ فَأَنَاوِلُهُ فَيَضِغُ

قَمَةً فِي الْمَوْضِعِ الذِّي كُنْتُ أَشْرَبُ مِنْهُ

259 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben hayız halinde iken kemik üzerindeki eti ısırır sonra onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e verirdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim ağzımı koyduğum yere ağzını kor, (eti ağzı ile koparır)dı. Suyu içer, tası ona verirdim, ağzını benim su içerken ağzımı koyduğum yere kordu. [203]

٢٦٠- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضِغُ

رَأْسُهُ فِي حَجْرِي فَيَقْرَأُ وَأَنَا حَائِضٌ

260 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ben hayızlı iken başını dizime kor, (Kur'an) okurdu. [204]

İZAH

Nevevî: Bu hadis-i şerif; hayızlı kadına dayanarak Kur'an okumanın caiz olduğunu gösterir, diyor.

104 - HAYIZLI KADININ MESCİDDEN EŞYA ALMASI

٢٦١- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَادِيَنِي الْخُمْرَةُ مِنَ الْمَسْجِدِ قُلْتُ إِنِّي حَائِضٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ خَيْضَتَكَ أَيْسَ فِي يَدِكَ

261 - Hz. Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bana, “mescitten seccadeyi alıver,” dedi. Ben: “Hayızlıyım” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Senin hayızın senin elinde değildir.” buyurdu. [205]

İZAH

Humrate: Üzerinde namaz kılınan seccade demektir. Bu hadis-i şerif; hayızlı kadının mescide kendisi girmeden eli ile bir şey almasının caiz olduğunu gösterir.

105 - HAYIZLI KADININ NAMAZI KAZA ETMEMESİ

٢٦٢- عَنْ مُعَاذَةَ قَالَتْ إِنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْ عَائِشَةَ أَتَقْعِصِي الْحَائِضُ

الصَّلَاةَ فَقَالَتْ أَحْرُورِيَّةُ أَنْتِ لَقَدْ كُنَّا نَحِيضُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا نَقْضِي وَلَا نُؤْمَرُ بِالقَضَاءِ

262 - Muaze radiyallahu anha'dan:

Bir kadın Aişe radiyallahu anha'ya: Hayızlı kadın geçirdiği namazı kaza eder mi? Diye sordu. Aişe radiyallahu anha da ona: Sen Haruralı mısın? Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında hayız görürdük de (namazları) kaza etmezdik; kaza etmek için emir de olunmazdık. [206]

Haruriye: Haruraye nispet edilmiştir. Harura: Kûfeye iki mil mesafede bir yer adıdır. Havariç oraya yerleşmişlerdir. Haruriler hayızlı kadın orucu kaza edeceği gibi, namazı da kaza etmesi lâzımdır, diyorlardı. Bu görüş Müslümanların icmains aykırıdır.

٢٦٢- عَنْ حَائِشَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَادَ فِيهِ فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصُّومِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ

263 - Hz. Aişe radiyallahu anha'dan:

Evvelki hadis rivâyet olundu. Ebû Dâvud şöyle dedi: Ma'mer Eyyüp'ten şunu ziyade etti: (Orucu kaza ile emir olunurduk. Namazın kazası ile emir olunmazdık.) [207]

106 - HAYIZLI KADIN(A YAKLAŞMANIN HÜKMÜ)

٢٦٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الَّذِي يَأْتِي

امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضَةٌ قَالَ يَتَصَدَّقُ بِدِينَارٍ أَوْ بِنُصْفِ دِينَارٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ هَكَذَا الرِّوَايَةُ الصَّحِيحَةُ قَالَ دِينَارٌ أَوْ نِصْفُ دِينَارٍ

وَرُبَّمَا لَمْ يَرْفَعَهُ شُعْبَةُ

264 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur. Hayız halinde ailesine yaklaşan kimse hakkında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Bir veya yarım dinar dağıtır) buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Sahih rivâyet böyledir. İbn-i Abbas bu rivâyetinde bir dinar veya yarım dinar dedi. Ancak, çok kere (Şu'be) yarım dinar hakkındaki rivâyeti Rasûlullah'a ref etmedi. [208]

٢٦٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِذَا أَصَابَهَا فِي أَوَّلِ الدَّمِ فَيَتَارَ وَإِذَا

أَصَابَهَا فِي انْقِطَاعِ الدَّمِ فَتُصَفُّ دِينَارٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَلِكَ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ مِقْسَمٍ

265 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: “Erkek ailesine kanın ilk günlerinde yaklaşırsa bir dinar, kanın kesilme günlerinde yaklaşırsa yarım dinar tasadduk eder” buyurdu.

Ebû Dâvud: İbn-i Cüreyc Abdulkerim'den o da Müksim'den aynı şekilde rivâyet etmiştir dedi. [209]

٢٦٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا وَقَعَ

الرَّجُلُ بِأَهْلِهِ وَهِيَ حَائِضٌ فَلْيَتَصَدَّقْ بِنِصْفِ دِينَارٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَا قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْسَلًا وَزَوَى الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ

الْحَمِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنْزَاهُ أَنْ

يَتَصَدَّقَ بِخَمْسِنِي دِينَارٍ وَهَذَا مُتَعَصِّلٌ

266 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Bir kimse ailesi hayızlı iken cima ederse, yarım dinar dağıtsın,” buyurdu.

Ebû Dâvud Ali bin Bezime Müksim'den o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den mürsel olarak rivâyet etti, dedi.

Evzâî, Yezid bin Ebi Mâlik'ten, o da Abdulhumeyd bin Abdurrah-man'dan, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den “bir dinarın beşte ikisini tasadduk etmesini emir ederim,” buyurdu.

İZAH

Hayızlı iken hanımına cima eden kimseye keffaret lâzım gelmesi hususunda ilim adamları ihtilaf ettiler. Evzâî, Ahmed bin Hanbel, İshak bin Rahuye ve ilk fetvasında Şâfiî hazretleri de keffaret lâzım gelir dediler. İmâm-ı Şâfiî sonradan Mısır'daki fetvalarında keffaret lâzım gelmeyip, tevbe ve istiğfarda bulunması lâzım geldiğini söylemiştir. Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre bir dinar tasadduku ile yarım dinar arasında muhayyerdir dedi. İbn-i Abbas, eğer kanın ilk günlerinde cima etmişse bir dinar, son günlerinde cima etmişse yarım dinar keffaret lâzımdır diyor. Hanefilere göre, tevbe ve istiğfar kâfi ise de bir veya yarım dinar tasadduk etmesi mendubtur, (Maâlim, c. 1, s. 173)

107 - HAYIZLI HANIMA CİMA DIŞINDA YAKLAŞMA

٢٦٧- عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُبَاسِرُ

النِّسَاءَ مِنْ نِسَائِهِ وَهِيَ خَائِضٌ إِذَا كَانَ عَلَيْهَا إِذَا رَأَى إِلَى أَنْصَابِ الْفَخِذَيْنِ

أَوْ الرُّكْبَتَيْنِ تَخْتَجِرُ بِهِ

267 - Meymune radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ailelerinden biri hayızlı iken, uyluklarının yarısına veya dizlerine kadar gömleği olur, o gömlek onu perdelerse üzerinden istifade ederdi, dedi^[210]

İZAH

Mübaşeret: Deriyi deriye sürtmektir. Yani Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, hanımları hayızlı olup, dizleri ile belleri arası örtülü ise diğer uzuvlarından istifade ederdi, demektir.

٢٦٨- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُ

إِخْدَانَنَا إِذَا كَانَتْ خَائِضًا أَنْ تَتَرَدَّدَ ثُمَّ يُصَاحِبُهَا زَوْجَهَا وَقَالَ مَرَّةً نِيَابِزُهَا

268 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rivâyete göre şöyle demiştir: Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bizden birimiz hayız olunca (diz kapağı ile göbeği arasını örtecek) bir izar bağlamasını emreder, sonra onun yanına yatarı. Bir defasında ise, "kocasından istifade ederdi," dedi. [211]

٢٦٩- عَائِشَةُ تَقُولُ كُنْتُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيتُ

فِي الشَّعَارِ الْوَاحِدِ وَأَنَا خَائِضٌ طَابَتْ فَإِنْ أَصَابَتْ مِنِّي شَيْءٌ غَسَلْتُ مَكَانَهُ

وَلَمْ يَغْدُهُ ثُمَّ صَلَّى فِيهِ فَإِنْ أَصَابَتْ ثَغْنِي ثَوْبَهُ بَتَّةً شَيْءٌ غَسَلْتُ مَكَانَهُ وَلَمْ

يَغْدُهُ ثُمَّ صَلَّى فِيهِ

269 - Aişe radiyallahu anha şöyle demiştir: Ben hayızlı ve Rasûlullah'a dokunur olduğum halde ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir örtü içinde yatarı. Benden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir şey bulaşırsa yerini yıkar, yıkama bulaşan yeri geçmezdi. Onunla namaz kıları. Elbisesine bir şey dokunursa dokunan yerini yıkar, yıkamada bulaştığı yeri geçmez onunla namaz kıları. [212]

İZAH

Tamis: Cima manâsına elle dokunmak ve kadının hayız görmesi manâsınadır. Burada hayız tekrit gibi görünürse de, bir arada kalmayı ifade için dokunmak manâsını tercih ederek öyle terceme ettim.

٢٧٠- عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَرْابٍ قَالَ إِنْ عَمَّةٌ لَهُ خَلَّتْهُ أَنَّهَا سَأَلَتْ

عَائِشَةَ قَالَتْ

إِخْدَانَنَا نَحْبِسُ وَلَيْسَ لَهَا وَلِزَوْجِهَا إِلَّا فِرَاشٌ وَاحِدٌ قَالَتْ أَخْبِرِي

بِمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ فَمَضَى إِلَى مَسْجِدِهِ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ تَغْنِي مَسْجِدَ بَيْتِهِ فَلَمْ يَنْصَرِفْ حَتَّى غَلَبَتْهُ عَيْنِي
زَأْوَجَهُ الْبَرْدُ فَقَالَ أَقْبِي مِنِّي فَقُلْتُ إِنِّي خَائِضٌ فَقَالَ وَإِنْ أَكْثَفِي عَنْ
لِجْدَائِكَ فَكُنْتُ فَبَحَلْتُ فَوَضَعَ حُلَّةً وَصَلَاةً عَلَى فِجْدَائِي وَحَتَّيْتُ
عَلَيْهِ حَتَّى دَفَى وَنَامَ

270 - Umare bin Gurab anlatıyor: Umare'nin halası Hz. Aişe'ye bizden biri hayız oluyor; halbuki onun ve kocasının sadece bir yatağı var, ikisi aynı yatakta yatabilir mi? diye sormuş, Hz. Aişe şöyle cevap vermiştir: Rasûlullah'ın o zaman ne yaptığını sana anlatayım:

Bir gece odama girdi doğruca mescidine geçti. Kendisi üşüyüp benim gözüme uyku gelene kadar namazgâhtan gelmedi. Sonra bana yaklaş, dedi. Ben de:

“Hayızlıyım,” cevabını verdim.

“Uyluklarını aç” dedi, açtım.

Yanağını ve göğsünü uyluklarım üzerine koydu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ısınıp uyuyuncaya kadar ben de üzerine eğilirdim, dedi.

İZAH

Bu hadisin senedinde zaaf vardır, bununla Huccet getirilemez.

٢٧١- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ إِذَا حِضْتُ نَزَلْتُ عَنْ الْبَيْتِ عَلَى
الْحَصِيرِ فَلَمْ تَقْرُبْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ تَذَنْ مِنِّي حَتَّى تَطْهَرَ

271 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: ben hayız olduğum zaman döşekten hasıra inerdim. Temizleninceye kadar, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yaklaşmaz O'na yakın olmazdım.

İZAH

Misal: Döşek demektir. Tayyibî, bu hadis mensuhtur veya buradaki yaklaşmak cima manâsınadır, diyor.

٢٧٢- عَنْ جُكْرِمَةَ عَنْ بَعْضِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَرَادَ مِنَ الْحَائِضِ شَيْئًا أَلْفَسَ عَلَى

فَرْجِهَا ثَوْبًا

272 - İkrime, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarının birinden rivâyet etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayız olan ailesinden istifade etmek istediği zaman avret yerine bir bez örterdi.

٢٧٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا فِي فَوْحِ خِيصَتِنَا أَنْ نَتَوَدَّعَ نِيَّاسِرُنَا وَأَيْكُمُ يَمْلِكُ أَرْبَهُ

كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْلِكُ أَرْبَهُ

273 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hayızımızın başlangıcında gömleğimizi giyinmemizi emreder ve bize mübâşeret ederdi. Sizlerden hanginiz Peygamberinizin nefsinde hakim olduğu kadar nefsinize hakim olabilirsiniz?[\[213\]](#)

İZAH

Yukarıda geçen hadislerin bazısı mübâşeretin caiz olduğuna bazısı caiz olmadığına, bazısı göbekte diz arasına yapılmasının caiz olmadığına delâlet etmektedir. Bu rivâyet farkından dolayı ilim adamları arasında görüş ayrılıkları doğmuştur.

1 - Hayızlı kadına cimada bulunmak ittifakla haramdır.

2 - Göbekte diz arasının haricine erkekliği ile sürterek mübâşeret ittifakla caizdir.

3 - Cima yapmadan göbekte diz arasına sürtmek hakkında İmâm-ı Şâfiî, Hanefî ve Mâliki arasında haram ve mekruh diye üç ayrı görüş varsa da en sahihi mekruh olmasıdır.

İstihaza: Özür kanı demektir. Bir kadın üç günden az on günden fazla kan görürse buna istihaza kanı denir. Çocuk doğuran bir kadın İmâm-ı Azam ile İmâm-ı Ahmed’e göre kırk günden çok kan görüyorsa bu kan özür kanıdır. Kırkıncı günü sonunda yıkanır. İbadetine devam eder.

İmâm-ı Şâfiî’ye göre çocuk doğuran kadının altmış günden sonra göreceği kan özür kanıdır. Altmışıncı günün sonunda yıkanır. Ondan sonra kan devam etse de özür sayılır. Namazını kılar, özür kanı gören kadın sene boyu kan zayi ediyorsa her namaz vakti için abdestini yeniler, namazını kılar. İleride gelecek hadislerde Peygamber Efendimizin Ümmü Habibe’ye “Gusledersin” buyurması, ona mahsus bir keyfiyettir. Çünkü önce her namazda yıkanması tarif edilmiş sonra takat getiremeyeceği anlaşıncı öğle ile ikindiye, akşamla yatsıyı birleştirmesi iki vakit için bir kere gusl etmesi bildirilmiştir. Özür kanına tutulmuş bir kadın her ay önceden belli olan adeti kadar günleri hayız, kabul eder. Ondan sonra yıkanır ibadetini yapar. Ama, adeti değişik ise her ay on günü hayız kabul eder, on gün bitince gusl eder, her vakit için abdest alarak namazını kılar.

108 - ÖZÜR KANI HAKKINDAKİ HÜKÜMLER

۲۷۴- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ أَنَّ

امْرَأَةً كَانَتْ تُهْرَأَقُ اللَّيْمَاءَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَاسْتَعْتَبْتُ لَهَا أُمُّ سَلَمَةَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِيَنْتَظِرْ عِنْدَ

الْأَيَّامِ وَالْأَيَّامِ الَّتِي كَانَتْ تَجِيضُهُنَّ مِنَ الشَّهْرِ قَبْلَ أَنْ يُصِيبَهَا اللَّيْمُ

أَصَابَهَا فَلَتَرْكِ الصَّلَاةِ قَلِيلٌ ذَلِكَ مِنَ الشَّهْرِ فَإِذَا خَلَقْتَ ذَلِكَ فَلَتَنْتَبِلْ

ثُمَّ لَتَسْتَنْفِزْ بِتَوْبٍ ثُمَّ لَتَصَلِّ

274 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ailesi Ümmü Seleme radiyallahu anha’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sağlığında kendisinden devamlı kan gelen bir kadın vardı.

Ümmü Seleme o kadına Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den fetva istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu hastalık ona gelmezden önce her ay kaç gün, kaç gece hayız görüyorsa o kadar beklesin, o kadar müddet namazı bıraksın. O müddet geçince yıkansın, sonra eteğine kana mani olacak bez bağlasın. (Özür kanı akarken) namazını kılsın, buyurdu. [214]

İZAH

Hiç kesilmeden kan gören kadının gördüğü bu kana istihaza kanı denir. Özür kanı demektir. Böyle devamlı kan gören kadın bu hastalığa tutulmadan önce her ay kaç gün aybaşı görüyorsa, o kadar gün hesaplar, namazını terk eder. Sonra yıkanır, kanın akmasını önleyecek bir bez bağlar namazını kılar.

٢٧٥- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ امْرَأَةً تَحَاطَّتْ نُفْرَاقُ الدَّمِ فَذَكَرَ مَعْنَاهُ قَالَ فَإِذَا

خَلُفَتْ ذَلِكَ وَخَضَعَتْ الصَّلَاةَ فَلَتَغْتَسِلَ بِمَعْنَاهُ

275 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur. Bir kadın devamlı kanama geçiriyordu. Bir önce geçen hadisin manâsını zikretti.

Leys rivâyetinde şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “hayız günleri biter, geride kalır, Namaz vakti de gelirse, yıkansın ila ahîrîhi.” buyurdu. [215]

٢٧٦- عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّ امْرَأَةً تَحَاطَّتْ نُفْرَاقُ الدِّمَاءِ فَذَكَرَ

مَعْنَى حَدِيثِ النَّبِيِّ قَالَ فَإِذَا خَلُفَتْهُنَّ وَخَضَعَتْ الصَّلَاةَ فَلَتَغْتَسِلَ وَمَعْنَاهُ

الْحَدِيثُ مَعْنَاهُ

276 - Ensardan bir kimseden nakledildiğine göre radiyallahu anh: Bir kadın devamlı kanama geçiriyordu. Râvî yukarıdaki Leys hadisinin manâsını zikretti.

٢٧٧- عَنْ نَافِعٍ بِإِسْنَادِ النَّبِيِّ وَمَعْنَاهُ قَالَ فَلَتَشْرِكِ الصَّلَاةَ فَذَكَرَ ذَلِكَ

ثُمَّ إِذَا خَضَعَتْ الصَّلَاةَ فَلَتَغْتَسِلَ وَلَتَسْتَنْذِرَ بِتُوبٍ ثُمَّ تُصَلِّي

277 - Nâfi'den Leys'in İsnâdı ile bir önceki hadisle aynı manâda Nâfi radiyallahu anh'dan rivâyet olunmuştur:

“(O kadın) o müddet kadar namazı bıraksın, o, müddet bitince, namaz vakti girdi mi yıkanıp bir elbise ile kokulansın ve namazını kılsın,” buyurdu.

İZAH

İstifzar: Bir bezle tıkamak veya beze koku sürerek bağlayıp kanın kokusunu gidermek demektir.

٢٧٨- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَتْ فِيهِ تَلْعُ الصَّلَاةَ وَتَغْتَسِلُ فِيهَا

سِوَى ذَلِكَ وَتَسْتَذِفِرُ بِخُزْبٍ وَتُصَلِّي

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَسَمِعْتُ الْمَرْأَةَ الَّتِي كَانَتْ اسْتَحْيَضَتْ حَمَادَ بْنَ زَيْدٍ

عَنْ أَبِي يُونُسَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حَنِيشٍ

278 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan Süleyman b. Yesar Ümmü Seleme'den yukarıda geçen olayı nakletti ve şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Namazı bırakır, hayız müddetinden sonra yıkanır. Bir bezle kokulanır ve namazını kılar,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisteki hayızlı kadının ismi Fatma bint-i Ebû Hubeyş'tir. Hammâd bin Zeyd Eyyüp'ten naklen böyle söyledi.

٢٧٩- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ إِنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الدَّمِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَرَأَيْتُ مَرْكَبَهَا مَلَأَنَ دَمًا فَقَالَ لَهَا

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْسِكِي قُلُوبَ مَا كَانَتْ تُحِبُّكَ خِيَضَتِي

ثُمَّ اغْتَسِلِي

279 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Ümmü Habibe radıyallahu anha Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e özür kanından sordu. Hz. Aişe şöyle diyor:

Ümmü Seleme’nin çamaşır kabı kanla doluydu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Haiz adetın kadar beklersin, sonra yıkanırısın,” buyurdu. [216]

۲۸۰- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ إِنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حَنِيشٍ خَلَّتْ

أَنْهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَكَتَ إِلَيْهِ الدَّمَ فَقَالَ لَهَا

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ فَانْظُرِي إِذَا آتَى قِرْوُوكِ

فَلَا تُصَلِّي فَإِذَا مَرَّ قِرْوُوكِ فَتَطْهَرِي ثُمَّ صَلِّي مَا بَيْنَ الْقَرَمِ إِلَى الْقَرَمِ

280 - Urve bin Zübeyr radıyallahu anh’dan: Fatıma bint-i Ebû Hubeyş ona şöyle anlatmış: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e devamlı kandan şikâyetle hükmünü sordu. Rasûlullah ona, “O, bir damar (Arızası)dır, dikkat et hayz günlerin gelince namaz kılma, adet günlerin geçince yıkan ve iki âdet arasında (özür kanı aksa da) namazını kıl,” buyurdu. [217]

۲۸۱- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حَنِيشٍ أَنَّهَا

أَمَرَتْ أَشْمَاءَ أَوْ أَشْمَاءَ حَدَّثَنِي أَنَّهَا أَمَرَتْهَا فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حَنِيشٍ أَنْ

تَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَقْعُدَ الْأَيَّامَ الَّتِي كَانَتْ

تَقْعُدُ ثُمَّ تَغْتَسِلُ

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ وَزَوَّاهُ قَتَادَةُ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ

أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ جَحْشٍ أَسْتَحْيَضَتْ فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

تَدَعَ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّيَ

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ لَمْ يَسْمَعْ قَتَادَةُ مِنْ عُرْوَةَ شَيْئًا وَزَادَ ابْنُ عُيَيْنَةَ فِي حَدِيثِ

الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَسَأَلَتْ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَدَعَ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهَذَا وَهَمٌّ مِنْ ابْنِ عُثَيْنَةَ لَيْسَ هَذَا فِي حَدِيثِ الْخُفَاطِ عَنْ

الزُّهْرِيِّ إِلَّا مَا ذَكَرَ سَهْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ

وَقَدْ رَوَى الْحَمِيدِيُّ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ابْنِ عُثَيْنَةَ لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ تَدْعُ الصَّلَاةَ

أَيَّامَ أَقْرَانِهَا وَزَوْتُ قَيْمِزِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ زَوْجٍ مَشْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ الْمَشْتَحَاةِ

تَتْرُكُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَتَغَيَّلُ

وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَمَرَهَا أَنْ تَتْرُكَ الصَّلَاةَ قَدَرِ أَقْرَانِهَا

وَزَوَى أَبُو بَشِيرٍ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي وَحْشِيَةَ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنْ أُمَّ حَبِيبَةَ بَنَتْ جَمْعَ شِئْنٍ أَسْتَحْبِضْتُ فَلَا تَكُ بِمِثْلِهِ وَزَوَى

شَرِيكَ عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَشْتَحَاةُ تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَتَغَيَّلُ وَتُصَلِّي

وَزَوَى الْعَلَاءُ بْنُ الْمُنْشِقِ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ إِنْ سَوَقَ

اِسْتَحْبِضْتُ فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَضَتْ أَيَّامُهَا إِبْتَغَلَتْ

وَصَلَّتْ

وَزَوَى سَعِيدُ بْنُ جُنَيْدٍ عَنْ عَلِيٍّ وَابْنِ عَبَّاسٍ الْمَشْتَحَاةُ تَجْلِسُ أَيَّامَ

قُرُونِهَا وَكَذَلِكَ زَوَاهُ هَمَّازُ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ وَطَلْحُ بْنُ حَبِيبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ

وَكَذَلِكَ زَوَاهُ مَغْفَلُ الْخَلْعِيِّ عَنْ عَلِيٍّ [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ] وَكَذَلِكَ رَوَى الشُّعْبِيُّ

عَنْ قَيْمِزِ امْرَأَةٍ مَشْرُوقَةٍ عَنْ عَائِشَةَ [رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا]

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهُوَ قَوْلُ الْحَسَنِ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُنْشِقِ وَعَطَاءٍ وَمُخْشَرٍ

وَلِإِبْرَاهِيمَ وَسَالِمٍ وَالْقَاسِمِ أَنَّ الْمَشْتَحَاةَ تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ لَمْ يَسْمَعْ قَتَادَةَ مِنْ عُرْوَةَ شَيْئًا

281 - Urve bin Zübeyr radıyallahu anh'dan: Fatma bint Hubeyş, Esma'ya emrettiğini veya Esma, Fatma bint-i Hubeyş'in kendisine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sormasını emrettiğini bana haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılmayıp oturduğu günleri yine oturmasını, bitince yıkanmasını emretti.

Ebû Dâvud dedi: Bu hadis-i Urve bin Zübeyr Zeynep bint-i Ümmü Seleme'den rivâyet etti. Cahş'ın kızı Ümmü Habibe istihaza kanına tutulmuştu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona hayız günlerinde namazını terketmesini, sonra yıkanıp namaz kılmasını emretti.

Ebû Dâvud dedi ki: (Katade Urve'den hiç bir şey işitmemiştir.)

İbn-i Uyeyne Amra'dan, Amra'nın Hz. Aişe'den rivâyet ettiği hadise ziyade etti. Ümmü Habibe özür kanı görüyordu. Rasûlullah'a hükmünü sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona hayız günlerinde namazı terk etmesini emretti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu İbn-i Uyeyne'den vehimlidir. Şu ziyade Huffaz'ın Zührî'den rivâyetlerinde yoktur. Ancak Süheyl bin Ebi Salih'in zikrettiği müstesna, Humeydî şu hadis-i İbn-i Huyeyne'den rivâyet etti. Orada Hayız günlerinde namazı terk eder demedi, (Mesruk'un hanımı Amr'ın kızı) Kamır Hz. Aişe'den rivâyet etti.

Özür kanı gören kadın hayız günlerinde namazı terk eder sonra yıkanır.

Abdurrahman bin Kasım babasından şöyle rivâyet etti: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona hayız miktarınca namazı terketmesini emretti.

Ebû Beşir Cafer bin Ebi Vahşi'ye İkrime'den, o da Rasûlullah'tan rivâyet edip Cahş kızı Ümmü Habibe özür kanı gördü diyerek geçen hadisin mislini zikretti.

Şerik Ebi'l-Yakzan'dan Adî bin Sabit'ten, o da babasından, o da dedesinden, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet etti. (Devamlı) özür kanı gören kadın, hayız günlerinde namazını terkeder, sonra

yıkanır ve namazını kılar. Âlâ bin Müseyyeb Hâkim'den o da Ebû Cafer'den rivâyet etti.

Gerçekten Sevda radiyallahu anha istihaza (özür kanı) gördü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona emretti, o da hayız günleri geçince yıkandı ve namazını kıldı.

Said bin Gubeyr Ali ve İbn-i Abbas'tan rivâyet etti.

Özürlü kadın hayız günlerinde (Namazını kılmaz) oturur.

Yine bunun gibi Benî Hâşim'in azatlısı Ammar ve Talk bin Habib bunu İbn-i Abbas'tan rivâyet ettiler, yine bunun gibi Mâlik el-Haş'emî Ali radiyallahu anh'dan bunu rivâyet etti. Yine böyle Şabî, Mesruk'un hanımı Kamir'den o da Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet ettiler.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu Hasan, Said bin Müseyyeb, Ata Mekhul, İbrahim Salim ve Kasım'ın kavlidir.

İstihaza gören kadın hayız günlerinde namazı terkeder. Ebû Dâvud dedi ki: Katade Urve'den hiç bir şey işitmemiştir.

109 - HAYIZ GÜNLERİ GEÇİNCE NAMAZ TERKEDİLEMEZ

٢٨٢- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حَبِيبٍ جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ فَأَدْعِي الصَّلَاةَ

قَالَ إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِي الصَّلَاةَ

وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَأَغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي

282 - Aişe radiyallahu anha'dan, Fatıma bint-i Hubeyş Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek:

Ben özür kanından kurtulamayan bir kadını. (Kan devamlı geldiğine göre) Namazı bırakacak mıyız? diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem: “O, bir damar bozukluğu)dur. Hayız değildir. Eski âdet günlerin gelince namazı bırak, âdet günlerin geçince, kanı yıka (temizlen) sonra namazını kıl,” buyurdu. [218]

٢٨٣- عَنْ هِشَامٍ بِإِسْنَادٍ زُخَيْرٍ وَمَعْنَاهُ قَالَ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْخَيْضَةَ

فَاتْرِكِي الصَّلَاةَ فَإِذَا دَعَبَ قَدْرُهَا فَاغْسِلِي الدَّمَ عَنْكَ وَصَلِّي

283 - Hişam’dan bir önceki hadisin manâsında Zübeyr’in İsnâdı ile rivâyet olundu ve bu risvâyetle şöyle dedi:

“- Hayız gelmeğe başladığında namazı terk et, hayız müddeti kadar zaman geçince üzerindeki kanı yıka guslet ve namazını kıl.” [219]

110 - KADIN, HAYIZ GELİNCE NAMAZI TERKEDER

٢٨٤- عَنْ بُهَيَّةَ قَالَتْ سَمِعْتُ امْرَأَةً تَسْأَلُ عَائِشَةَ عَنِ امْرَأَةٍ قَدِ

حَيْضُهَا وَأَعْرَيْتُ دَمًا فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَمُرَهَا

لَتَنْتَقِظَ قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحِيضُ فِي كُلِّ شَهْرٍ وَخَيْضُهَا مُسْتَقِيمٌ فَلَتَعْتَدِ بِقَدْرِ

ذَلِكَ مِنَ الْأَيَّامِ ثُمَّ لَتَدْعِ الصَّلَاةَ فِيهِنَّ أَوْ يَقْدِرْنَ ثُمَّ لَتَغْتَسِلَ ثُمَّ لَتَسْتَقْبِلَ

بِتُوبٍ ثُمَّ تَصَلِّي

284 - Büheyye radiyallahu anha’dan rivyet edildiğine göre şöyle demiştir: Bir kadının, Hz. Aişe’den; bir kadın devamlı kan görerek hayız günlerini sapıtırса ne yapacak, diye sorduğunu işittim.

Hız. Aişe radiyallahu anha, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana: “Her ay doğru olarak gördüğü hayız anına kadar beklesin, hayız günleri (gelince) âdeti kadar veya, o günlerde namazı bıraksın, sonra yıkanıp eteğine bir bez parçası kapatıp, kokulanıp, namazını kılsın.” buyurdu.

٢٨٥- عَائِشَةُ قَالَتْ إِنْ أُمَّ حَبِيبَةَ بَنَتْ بَجَحِشٍ حَتَّى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَحْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ اُسْتُحِيضَتْ سِتْعَ سِنِينَ
 فَاسْتَفْتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ إِنَّ هَذِهِ لَيْسَتْ بِالْخِيْضَةِ وَلَكِنْ هَذَا عِرْقٌ فَأَغْتَسَلِي وَصَلِّي
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ زَادَ الْأَوْزَاعِيُّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ
 وَعُمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ اُسْتُحِيضْتُ أُمَّ حَبِيبَةَ بَنَتْ جَعْفَرًا وَهِيَ تَحْتَ
 عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ سِتْعَ سِنِينَ فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَ إِذَا أَقْبَلْتَ الْخِيْضَةَ فَدْعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَغْتَسِلِي وَصَلِّي
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَلَمْ يَذْكُرْ هَذَا الْكَلَامَ أَخَذَ مِنْ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ غَيْرِ
 الْأَوْزَاعِيِّ وَزَوَّاهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عُمَرُو بْنُ الْحَارِثِ وَاللَيْثُ وَيُونُسُ وَابْنُ
 أَبِي ذَعْبٍ وَمُعَمَّرٌ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ وَسُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ وَابْنُ إِسْحَاقَ
 وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ وَلَمْ يَذْكُرُوا هَذَا الْكَلَامَ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَإِنَّمَا هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
 عَائِشَةَ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَادَ ابْنُ عُيَيْنَةَ فِيهِ أَيْضًا أَمَرَهَا أَنْ تَدْعَ الصَّلَاةَ أَيَّامَ
 أَقْرَانِهَا وَهُوَ وَهُمْ مِنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ وَحَدِيثُ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ عَنِ الزُّهْرِيِّ
 فِيهِ شَيْءٌ وَيَقْرَبُ مِنَ الْمَلَدِيِّ زَادَ الْأَوْزَاعِيُّ فِي حَدِيثِهِ

285 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in baldızı, Cahş'ın kızı Ümmü
 Habibe, Abdurrahman bin Avf'ın nikâhı altında iken yedi sene özür kanı
 gördü de, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den fetva istedi. Rasûlullah
 sallallahu aleyhi ve sellem: "O bir damar (sakatlığından) dır. Hayız değildir.
 Yıkan, namazını kıl," buyurdu.

Evzâi bu hadis-i şerifte; Hazreti Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyette, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Hayız gelince namazı bırak. Bitince yıkan ve namazını kıl,” emrini verdi. Ebû Dâvud dedi ki: “Bu kelâmı, Zührî'den, Âmr bin Hâris, Leys, Yunus İbn-i Ebi Zi'b, Ma'mer, İbrahim bin Sa'd, Süleyman bin Kesir, İbn-i İshak, Süfyan bin Uyeyne rivâyet etti ve bu kelâmı zikretmediler.

Ebû Dâvud dedi ki: “İşte bu Hişam bin Urve'nin babasından, onun da Hz. Aîşe'den rivâyet ettiği lafızdır.”

Ebû Dâvud dedi ki: “Yukarıda geçtiği gibi, İbn-i Uyeyne o rivâyette, şunu ziyade etti:”

Ona: (Ümmü Habibe bint-i Çahş'a) hayız günlerinde namazı terk etmesini emretti. İşte bu İbn-i Uyeyne'den vehimdir. Muhammed bin Amr'ın Zührî'den rivâyetinde, Evzâi'nin hadisinde ziyade ettiğine yakın bir anlam var. [\[220\]](#)

٢٨٦- عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ أَبِي حَبِشٍ قَالَتْ إِنَّمَا كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَقَالَ

لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ دَمٌ أَسْوَدُ يَعْرِفُ

فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي مِنَ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخِرُ فَتَوَضَّعِي وَصَلِّي

فَإِنَّمَا هُوَ عَرَقٌ

286 - Fatıma bint-i Hubeyş radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur.

O, özür kanına mübtelâ olmuştu, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Hayız kanı siyahtır. Belli olur. O, siyah kan gelince namaz kılmazsın. O kesilince abdest alır, namazı kıalarsın. Çünkü o, damar (bozukluğu) dur,” buyurdu.

Fatma istihaza kanına mübtelâ oldu deyip bir önceki hadisın manâsını zikretti.

Ebû Dâvud: Enes, İbn-i Sîrîn, İbn-i Abbas'tan istihaza hakkında şunu rivâyet etti: Hayız günlerinde (namazını kılmaz) oturur.

Hammâd bin Seleme, Yahya bin Said'den, o da, Said bin müseyyeb'ten böyle rivâyette bulundu.

Ebû Dâvud: Yunus, Hasenden:

– Hayız kanının gelmesi uzarsa, sonra bir ve iki gün tutar, o müstehaza'dır. (Özür kanı görüyor)dur.

Teymî dedi: ben iki güne inene kadar günleri noksanlaştırdım. Hayzından fazlası (iki gün olduğu vakit o, kadının hayızından)dır, dedi.

İbn-i Sîrîn'e bundan soruldu:

– Kadınlar onu daha iyi bilir, dedi.

Ebû Dâvud dedi: İstihazalı hakkında Enes İbn-i Sîrîn, İbn-i Abbas'tan:

– Kadın rahmin derinliğinden gelen deniz gibi çok gelen kanı gördüğünde namazı kılmaz, isterse bir saat olsun temizliği gördüğünde yıkanır ve namazını kılar.

Mekhul dedi: Kadınlara hayızları gizli değildir. Hayız kanı siyah ve koyudur. Bu siyahlık gidip, sarılık ve incelik gelince o, istihaza'dır. Yıkansın ve namazını kılsın.^[221]

٢٨٧- حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ وَغَيْرُهُ قَالَا حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُمَيْدٍ

حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ

مُحَمَّدٍ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَمْرٍاءَ بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِيهِ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ

قَالَتْ كُنْتُ أَسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْتَفْتِيهِ وَأَخْبِرُهُ فَوَجَدْتُهُ فِي بَيْتِ أَخِي زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أَسْتَحَاضُ حَيْضَةً كَثِيرَةً شَدِيدَةً فَمَا تَرَى

فِيهَا قَدْ تَنَعَّيْتُ الصَّلَاةَ وَالصَّوْمَ فَقَالَ أَتَمَّتْ لَكَ الْكَرْسُفُ فَإِنَّهُ يُلْمَعُ

الدِّمَ قَالَتْ هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ قَالَ فَاتَّخِذِي نَزْيًا فَقَالَتْ هُوَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ
 إِنَّمَا أَتَيْتُ نَجًّا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَمَرُكَ بِأَمْرَيْنِ أَتَاهُمَا
 نَعَلَتْ أَجْرًا عَنْكَ مِنَ الْآخِرِ وَإِنْ قَوِيَتْ هَلْبِيهْمَا فَأَلَيْتِ أَهْلَهُمَ قَالَ لَهَا إِنَّمَا
 هُنَّ رَكْعَتَانِ مِنَ رَكْعَتَاتِ الشَّيْطَانِ فَتَخَيَّصِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ فِي
 جِلْمِ اللَّهِ ثُمَّ اغْتَسِلِي حَتَّى إِذَا رَأَيْتِ أَنَّكَ قَدْ طَهَّرْتِ وَاسْتَنْقَأْتِ فَصَلِّي
 ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ أَرْبَعًا وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي فَإِنَّ ذَلِكَ
 يَجْزِيكَ وَكَذَلِكَ فَأَلْفَعْلِي فِي كُلِّ شَهْرٍ كَمَا تَجِيضُ الْبَنَاءَ وَكَمَا يَطْهَرُونَ
 سِقَاتِ حَيْضَتِهِمْ وَطَهْرَهُمْ وَإِنْ قَوِيَتْ عَلَى أَنْ تُوَجَّهِي الظُّهْرَ وَتُعْجَلِي
 الْقَصْرَ فَتَغْتَسِلِي وَتُجْمَعِي بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَتُوَجَّهِي
 الْمَغْرِبَ وَتُعْجَلِي الْقِبْلَةَ ثُمَّ تَغْتَسِلِي وَتُجْمَعِي بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ فَالْفَعْلِي
 وَتَغْتَسِلِي مَعَ الْقَبْرِ فَالْفَعْلِي وَصُومِي إِنْ قَدِرْتِ عَلَى ذَلِكَ قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَذَا أَحَبُّ الْأَمْرَيْنِ إِلَيَّ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ عُمَرُو بْنُ ثَابِتٍ عَنْ ابْنِ عَقِيلٍ قَالَ فَقَالَتْ حَمْنَةُ
 فَقُلْتُ هَذَا أَحَبُّ الْأَمْرَيْنِ إِلَيَّ لَمْ يَجْعَلْهُ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ جَعَلَهُ كَلَامَ حَمْنَةَ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ بَنُو ثَابِتٍ وَابْنُ أَبِي شَوَيْبٍ وَابْنُ سُوَيْدٍ وَابْنُ أَبِي
 فِي الْحَدِيثِ وَثَابِتُ بْنُ الْيَقْدَامِ وَابْنُ ثَنَّةٍ وَذَكَرَهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ سَمِعْتُ أَحْمَدَ يَقُولُ حَدِيثُ ابْنِ عَقِيلٍ فِي نَفْسِي مِنْهُ
 شَيْءٌ

287 - Hamne bint-i Cahş radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle
 demiştir:

Ben çok şiddetli özür kanı gören bir kadınıym. (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bu hususta bilgi verme ve fetvasını istemek için geldiğimde onu kız kardeşim Cahş'ın kızı Zeyneb'in evinde buldum. Ey Allah'ın Rasûlü, ben şiddetli ve devamlı kan gören bir kadınıym. Benim hakkımda ne dersiniz? Beni Namaz ve Oruç'tan alıkoydu, dedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Sana pamuk tavsiye edeyim, pamuk kanı tıkar." Ben: çok geliyor, pamukla tıkanmaz, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Bir bez tutun," ben: Bezle de önlenmez, çünkü pek fazla akıtıyorum, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Sana iki şey tavsiye edeceğim, hangisini yaparsan öbürüne luzum kalmaz. İkisine de gücün yeterse bunu sen bilirsin, bu (özür kanı) şeytanın vuruşlarından bir vuruştur. Allah bilir ya, sen ya altı veya yedi gün hayız olursun. Sonra yıkan temizlenip paklanınca 23 veya 24 gün ve gece namazını kıl, orucunu tut, bu sana yeter. Her ay böylece kadınların hayız görüp temizlendikleri gibi hayız ve temizlik müddetince yaptıklarını yap. (ikincisi): eğer gücün yeterse öğleyi sona bırakarak, ikindiye ilk vaktine acele edip, ikisi için yıkan. Öğle ve ikindiye bir arada kıl. Akşamı vaktin sonuna bırakıp yatsıyı evvelinde acele edip, ikisi için de yıkanarak, akşam ve yatsı namazlarını bir arada kıl, sabah için de yıkan. Gücün yeterse orucu da tut. Böyle yap, Rasûlullah çünkü bence böyle yapmak iki şıkkın en iyisidir." buyurdu. [\[222\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Âmr bin Sâbit, İbn-i Akıl'dan rivâyet ederek şöyle dedi:

Hamne şöyle dedi: (ben dedim ki) bu bana iki işten daha uygun olanıdır. Ram İbn Akıl bu sözü Rasûlullah'ın değil de Hamne'nin sözü olarak görmüştür.

111 - İSTİHAZA KANI GÖREN KADININ DURUMU

٢٨٨- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ أَنَّ أُمَّ خَبِيبَةَ

بَنَتْ جَحْشَ خَتَنَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَخَتَّ عُبَيْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ

عُثْبَانَ لَمْ يَحِضْ سَبْعَ سِنِينَ فَاسْتَقْنَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي ذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هَذِهِ لَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ

وَلَكِنْ هَذَا حِرْقٌ فَأَغْتَسِلِي وَصَلِّي قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ فِي مِرْكَبٍ

فِي حُجْرَةِ أُخْتِهَا زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ حَتَّى تَغْلُو حُمْرَةَ الدَّمِ الْمَاءِ

288 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in baldızı Cahş'ın kızı Ümmü Habibe, Abdurrahman İbn-i Avf'ın nikâhında idi. Yedi sene özür kanı gördü. Bu hususta Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den fetva istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Bu hayız değildir. Bir damar (arızası)dır. Yıkan, namazını kıl,” buyurdu. Aişe radiyallahu anha şöyle diyor: Kız kardeşi Zeyneb bint-i Cahş'ın odasında leğende yıkanırdı. Kanın kırmızılığı suyun üstüne çıkardı.

٢٨٩- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ

289 - Ümmü Habibe radiyallahu anha'dan bir önceki hadis rivâyet olundu. Aişe radiyallahu anha dedi ki: “Ümmü Habibe her namaz için yıkanırdı.”

٢٩٠- عَنْ عَائِشَةَ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَتْ فِيهِ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ

وَقَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ فِي حَدِيثِهِ وَلَمْ يَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ

290 - Bu geçen hadis Urve tarîkiyle de Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edilmiştir. Urve bu rivâyette: “Ümmü Habibe her namaz için yıkanırdı,” dedi.

İbn-i Uyeyne hadisinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

٢٩١- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ أَشْجَعِيضَتْ سَبْعَ سِنِينَ فَأَمَرَهَا

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَغْتَسِلَ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ

291 - Aişe radiyallahu anha'dan:

“Ümmü Habibe yedi sene istihaza (özür kanı) gördü.” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona gusûl etmesini emretti. “Ümmü Habibe her namaz vakti yıkanırdı.”^[223]

٢٩١- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِذَا أُمُّ حَبِيبَةَ بَنَتْ جَحْشًا أَسْتَجِیْضَتْ فِي عَقْدِ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهَا بِالْمُتَلِّ لِكُلِّ صَلَاةٍ وَسَقَى الْحَبِیْثَ.
قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ أَبُو الزَّوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ وَلَمْ أَسْمَعْهُ مِنْهُ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ
كَثِيرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هُرْوَءَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَسْتَجِیْضَتْ زَيْنَبُ بَنْتُ جَحْشٍ
فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اغْتَسِلِي لِكُلِّ صَلَاةٍ وَسَقَى الْحَبِیْثَ
قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ عَبْدُ الصَّمَدِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ كَثِيرٍ قَالَ تَوَضَّعِي لِكُلِّ
صَلَاةٍ

292 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur:

Cahş kızı Ümmü Habibe Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hayatında istihazaya tutuldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

Her namaz için gusl etmesni emretti, diyerek Urve hadisini sevk etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Urve, Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet etti. Aişe radiyallahu anha şöyle dedi:

Zeynep bint-i Cahş, istihaza gördü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

Her namaz için guslet, dedi. Hadis-i sevk etti.

Ebû Dâvud dedi ki:

Abdüssamed Süleyman bin Kesir'den bu hadis-i rivâyet etti. Rivâyetinde: “Her namaz için abdest alırsın,” dedi.

٢٩٣- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرْتَنِي زَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ امْرَأَةً

كَانَتْ تُهْرَاقُ الدَّمَ وَكَانَتْ تُعْتَضُّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ وَتُصَلِّيَ وَأَخْبَرَنِي

أَنَّ أُمَّ بَكْرٍ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ فِي الْمَرْأَةِ تَرَى مَا يُرِيدُهَا بَعْدَ الطَّهْرِ إِنَّمَا هِيَ عِرْقٌ أَوْ قَالَ عُرْوَةٌ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ فِي خَلِيلِ بْنِ خَلِيفَةَ ابْنِ حَقِيلٍ الْأُمَزَانِ جَمِيعًا قَالَ إِنَّ قُرَيْبَ

فَاعْشَلِي لِكُلِّ صَلَاةٍ وَإِلَّا فَاجْعَلِي كَمَا قَالَ الْقَاسِمُ فِي خَلِيلِهِ وَقَدْ رَوَى

هَذَا الْقَوْلَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ خَلِيفَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

293 - Ebû Seleme radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Zeynep bint-i Ebi Seleme bana şunu haber verdi:

Bir kadın, Abdurrahman İbn-i Avf'ın nikâhlısı iken, özür kanı akıtıyordu.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Her namaz vaktinde yıkanıp namazını kılmasını” emretti. ^[224]

Hız. Aışeden nakledildiğine o öyle demiştir:

Rasûlullah, (hayız bitip) temizlendikten sonra kendisini şüpheye düşüren bir şey (kan) gören kadın hakkında bu “ancak bir damardır” buyurmuştur.

Ebû Dâvud dedi ki:

İbn-i Akil'in rivâyet ettiği hadiste: İki emrin ikisi de birden (emredildi)

İbn-i Akil rivâyetinde:

Gücün yeterse her namaz için yıkan, eğer gücün yetmezse (bir gusulle) iki namaz arasını cem et, denildi.

Kâsım hadisinde dediği gibi: Bu sözü Said bin Cübeyr'den, o da Ali radiyallahu anı ve İbn-i Abbas radiyallahu anı rivâyet etti.

112 - İSTİHAZE KANI GÖREN KADININ NAMAZ İÇİN GUSLÜ

٢٩٤- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أُسْتَحِضْتُ إِمْرَأَةً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرْتُ أَنْ تُعَجَّلَ الْعَصْرُ وَتُؤَخَّرَ الظُّهْرُ

وَتُعْتَبَلَ لَهَا غُسْلًا وَأَنْ تُؤَخَّرَ الْمَغْرِبُ وَتُعَجَّلَ الْعِشَاءُ وَتُعْتَبَلَ

لَهَا غُسْلًا وَتُعْتَبَلَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ غُسْلًا. فَقُلْتُ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا أُخَذِّلُكَ إِلَّا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ.

294 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında, bir kadın özür kanı gördü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “İkindide acele edip öğleyi sona bırakarak, ikisi için yıkanmasını, akşamı sona, yatsıyı ilk vaktine alarak, ikisi için de bir yıkanmasını, sabah namazı için de yine yıkanmasını,” emretti:

Şu'be der ki: Abdurrahman'a Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'-den mi haber veriyorsun, dedim?

Ben sana,

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den başkasından bir şey nakletmiyorum, dedi. [\[225\]](#)

٢٩٥- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: إِنَّ سَهْلَةَ بِنْتُ سَهْلٍ أُسْتَحِضْتُ فَأَنْتِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، فَلَمَّا جَهَّزَهَا

ذَلِكَ أَمَرَهَا أَنْ تَجْمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِغُسْلٍ وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِغُسْلٍ

وَتَغْتَسِلَ لِلصُّبْحِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ

إِنَّ امْرَأَةً اسْتَحْيَضَتْ فَسَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَمَرَهَا بِمَغْنَاهَا

295 - Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur:

Süheyl'in kızı Sehl, istihaza kanına mübtelâ oldu. Rasûlullah'a sallallahu aleyhi ve sellem geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Her namaz vakti için gusûl etmesini emretti.”

Her namaz vakti için gusûl ona ağır gelince, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

“Öğle ile ikindi arasını bir gusûl, akşam ile yatsıyı da bir gusûl ile cem etmesini, sabah için de ayrı gusûl yapmasını emretti.”

Ebû Dâvud:

İbn-i Uyeyn'e, Abdurrahman bin Kasım'dan, o da babasından. Bir kadın istihazaya tutuldu, hükmünü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

(Gusletmesini) emretti. Bir önceki hadisın manâsını nakletti.

٢٩٦- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ حُمَيْسٍ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ فَاطِمَةُ

بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ اسْتَحْيَضَتْ مِنْذُ كَذَا وَكَذَا فَلَمْ تُغْسَلْ. فَقَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَّاحُ اللَّهِ! إِنْ هَذَا مِنَ الشَّيْطَانِ، لِتَجْلِسَ

بِئْسَ مَرْكَبٌ، فَإِذَا رَأَتْ حُمْرَةً فَوَقَّ النَّمَاءَ فَلْتَتَغَسَّلْ لِلظُّهْرِ وَالْعَصْرِ غُسْلًا

وَاحِدًا، وَتَغْتَسِلُ لِلْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ غُسْلًا وَاحِدًا، وَتَغْتَسِلُ لِلْفَجْرِ غُسْلًا

وَاحِدًا، وَتَوَضُّأُ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ مُجَاهِدٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ لَمَّا اشْتَدَّ عَلَيْهَا فَغُسِّلُ

أَمَرَهَا أَنْ تَجْمَعَ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهُوَ قَوْلُ إِبْرَاهِيمَ

النَّخَعِيِّ وَعِنْدَ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ

296 - Esmâ bint-i Umeys radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e, Ya Rasûlallah, Fatîma bint-i Hubeyş istihaze kanına tutuldu, şu kadar zamandan beri namaz kılmıyor, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem "Sübhanallah, bu şeytandandır. (İçinde su bulunan) bir çanağa otursun, suyun üstünde sarılığı gördüğü zaman öğle ve ikindi için bir gusûl yapsın, akşamla yatsı için bir gusûl yapsın, sabah için de bir gusûl yapsın. Cem ettiği namazlar arasında abdest alsın." buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Mücahid İbn-i Abbas'tan rivâyet etti. Fatîma bint-i Hubeyş, her namaz için yıkanmak güç gelince iki namaz arasını cem etmesini emretti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i İbrahim İbn-i Abbas'tan rivâyet etti, bu İbrahim'in, Nehai'nin ve Abdullah bin Şeddad'ın sözüdür.

113 - DİĞER TEMİZLİĞE KADAR GUSLEDER Mİ?

٢٩٧- عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَفْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّي

وَالْوُضُوءَ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ.

297 - Adiy bin Sabit radiyallahu anh'dan: O'da babası Salih'ten O'da dedesinden, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in "özürlü kadınlar,

hayızlı günlerinde namazı bırakır (hayızları bittikten) sonra yıkanıp namazını kılar ve her namaz vaktinde abdest alır” buyurduğu rivâyet olundu. [\[226\]](#)

İZAH

Adiy bin Sabit’in dedesi Dinar’dır. Adiy bin Sabit babasından o da dedesinden istihaze hadisini hapsîrlemek, uyuklamak ve namazda esnemek şeytandan olduğu hakkındaki hadis-i rivâyet etmiştir. Fakat Hz. Adiy’in dedesinin ismi Dinar mıdır, değil midir, ihtilaf etmişlerdir. Bazıları Dinar Adiy’in annesinin babasıdır demişlerse de, anasının babası Abdullah bin Yezid el-Hatmi’dir. Dinar değildir, diye itiraz edilmiş, bazıları Adiy’in dedesinin ismi belli değil demişlerdir. Velhasıl Dinar’ın Hz. Adiy’in dedesi olduğu kabul edilirse Adiy’in dedesinden rivâyeti Mürsel kabul ediliyor. (Tehzib et-Tehzib c. 2, s. 19)

٢٩٨- عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ فَاطِمَةَ بِثُتِّ أَبِي حَنِيشٍ

إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ خَبَرَهَا وَقَالَ ثُمَّ اغْتَسِلِي ثُمَّ

تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ وَصَلِّي

298 - Aîşe radiyallahu anha’dan:

Fatma bint-i Ebû Hubeyş, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e geldi, Urve Fatîma’nın haberini zikretti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“(Hayzın bittikten) sonra yıkan ve sonra her namaz için abdest al, namazını kıl,” buyurdu. [\[227\]](#)

٢٩٩- عَنْ عَائِشَةَ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ تَغْتَسِلُ ثَلَاثِينَ مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ

تَوَضَّأُ إِلَى آتَامِ أَقْرَانِهَا

299 - Aîşe radiyallahu anha’dan:

“Özürlü kadın (bir kere) yıkanır, hayız zamanına kadar abdestle namazını kılar.”

٣٠١- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدِيثُ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ وَالْأَعْمَشِ عَنْ حَبِيبٍ وَأَبِي بَرْزَةَ
أَبِي الْعَلَاءِ كُلُّهُمَا ضَعِيفَةٌ لَا تَصِحُّ وَذَلِكَ عَلَى ضَعْفِ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ عَنْ
حَبِيبٍ هَذَا الْحَدِيثُ أَوْفَقَهُ حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ الْأَعْمَشِ وَاتَّكَرَ حَفْصُ
بْنُ غِيَاثٍ أَنْ يَكُونَ حَدِيثُ حَبِيبٍ مَرْفُوعًا وَأَوْفَقَهُ أَيْضًا أَشْبَاهُ عَنْ
الْأَعْمَشِ مَوْقُوفٌ عَنْ عَائِشَةَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَوَّاهُ ابْنُ دَاوُدَ عَنِ الْأَعْمَشِ مَرْفُوعًا أَوَّلُهُ وَاتَّكَرَ أَنْ
يَكُونَ فِيهِ الزُّهْرِيُّ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ وَذَلِكَ عَلَى ضَعْفِ حَدِيثِ حَبِيبٍ هَذَا
أَنَّ رِوَايَةَ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ
فِي حَدِيثِ الْمُشْتَحَاضَةِ

وَزَوَّى أَبُو الْيَقْظَانِ عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ وَهَمَّارٍ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَزَوَّى عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَيْسَرَةَ
وَيَزِيدُ بْنُ مَعِينٍ وَفَرَّاسٌ وَمُجَالِيدٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ حَدِيثِ قَبِيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ
تَوَضَّعْتُ لِكُلِّ صَلَاةٍ وَرِوَايَةُ دَاوُدَ وَهَاشِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ قَبِيْرٍ عَنْ
عَائِشَةَ تَغْتَسِلُ كُلَّ يَوْمٍ مَرَّةً وَزَوَّى هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ الْمُشْتَحَاضَةَ
تَوَضَّأَ لِكُلِّ صَلَاةٍ

وَهَذِهِ الْأَحَادِيثُ كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ إِلَّا حَدِيثُ قَبِيْرٍ وَحَدِيثُ هَمَّارٍ مَوْلَى
بَنِي هَاشِمٍ وَحَدِيثُ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ وَالْمَعْرُوفُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
الْمُغْتَسِلُ

300 - Aîşe radiyallahu anha Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den - Benzeri rivâyet olundu.

Ebû Dâvud der ki: Adiy bin Sabit'in bu hadis-i A'meş'in Habib'ten rivâyet ettiği hadis ve Eyyûb Ebû'l-Ala'nın (Hz. Aîşe'den rivâyet ettiği bu hadislerin tamamı zayıftır. Sahih değildir. A'meş'in Habib'ten rivâyet ettiği hadisin zayıflığına bu (evvelki) hadis delildir. Hafs bin Gıyas bunu A'meş'ten bunu mevkuf olarak rivâyet ederek Habib'in hadisinin merfu olduğunu reddetmiştir. Aynı şekilde Esbât A'meş'ten o da mevkuf olarak Hz. Aîşe'den rivâyet etmiştir.

Yine Ebû Dâvud dedi: Bu hadis-i İbn-i Dâvud A'meş'ten evveli merfu olarak rivayet etti, ve hadiste her namaz anında abdestin bulunmasını inkâr etti. İşte bu Habib'in hadisinin zayıflığına delâlet eder.”

Zührî'nin Urve'den, onun da Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyetinde: Müstehaze hadisinde Aîşe radiyallahu anha şöyle dedi:

“Her namaz vakti için gusûl ederdi.”

Kumeyr'in Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet edilen hadiste, “Her namaz için abdest al.”

Asım'ın, Şabi'den, onun Kumeyr'den onun da Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet ettiği hadiste:

“İztihazalı kadın hergün bir defa yıkanır.” denilmiştir.

Hişam bin Urve babasından şöyle rivâyet etti:

“İstihazalı kadın her namaz için abdest alır.”

Bu hadislerin hepsi zayıftır. Ancak Beni Haşim'in azatlısı Ammar'ın ve Hişam bin Urve'nin babasından rivâyet ettiği hadis müstesna. İbn-i Abbas'dan (nakledilen hadiste) maruf olan gusûldür.

114 - ÖZÜRLÜ KADIN ÖĞLEDEN ÖĞLEYE YIKANIR DİYENLER

٣٠١- عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ أَنَّ الْقَفْقَاعَ وَزَيْدَ بْنِ أَسْلَمَ أَرْسَلَاهُ

إِلَى سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ يَسْأَلُهُ كَيْفَ تَغْتَسِلُ الْمُسْتَحَاضَةُ فَقَالَ تَغْتَسِلُ مِنْ

طَهْرٍ إِلَى طَهْرٍ وَتَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ فَإِنَّ عَلَيْهَا الدَّمَ إِنْ تَنَقَّضَتْ بِتَوْبٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَيْدُ بْنُ أَبِي عُمَرَ وَأَتَى بَنِي مَالِكٍ تَغْتَسِلُ مِنْ طَهْرٍ

إِلَى طَهْرٍ وَكَذَلِكَ رَوَى دَاوُدُ وَغَايِسُ عَنْ الشَّعْبِيِّ عَنْ إِمْرَأَةٍ عَنْ قَبِيرٍ

عَنْ عَائِشَةَ إِلَّا أَنَّ دَاوُدَ قَالَ كُلُّ يَوْمٍ وَفِي حَلِيبِ غَايِسٍ عِنْدَ الطَّهْرِ وَهُوَ

قَوْلُ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَالْحَسَنِ وَغُلَامٍ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَالَ مَالِكٌ إِنِّي لَأُظَنُّ حَدِيثَ ابْنِ الْمُسَيَّبِ مِنْ طَهْرٍ إِلَى

طَهْرٍ قَالَ فِيهَا إِنَّمَا هُوَ مِنْ طَهْرٍ إِلَى طَهْرٍ وَلَكِنْ الْوُحْمُ دَخَلَ فِيهِ فَقَلَّبَهَا

النَّاسُ فَقَالُوا مِنْ طَهْرٍ إِلَى طَهْرٍ

وَرَوَاهُ بِمِثْوَرٍ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَرْبُوعٍ

قَالَ فِيهِ مِنْ طَهْرٍ إِلَى طَهْرٍ فَقَلَّبَهَا النَّاسُ مِنْ طَهْرٍ إِلَى طَهْرٍ

301 - Ebû Bekir'in kölesi Sümeý radiyallahu anh'dan: Ka'kal ve Zeyd bin Eslem, onu Said bin El Müseyyeb'e, özür kanı gören kadın nasıl yıkanır sor? Diye gönderdiler. Said bin el Müseyyeb:

“- Öğleden öğleye yıkanır, her namaz için abdest alır, kan çok gelirse bir bezle kapatır,” dedi.

Ebû Dâvud dedi ki; İbn-i Ömer ve Enes bin Mâlik'ten de “öğleden öğleye yıkanır,” diye rivâyet olundu.

Yine böyle Dâvud (bin Ebi Hint) ve Asım (bin Süleyman) Şabi'den o da hanımından o da Kümeyre'den o da Aişe radiyallahu anh'den rivâyet etti. Ancak Dâvud rivâyetinde:

“- Her gün gusül eder,” dedi. Asım'ın hadisinde is e”öğle vakti” diye rivâyet edildi.

Salim bin Abdullah'ın, Hasan ve Ata'nın sözü de böyledir.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Mâlik, “Ben İbn-i Müseyyeb'in hadisini temizlikten temizliğe zannediyorum. İnsanlar onu öğleden öğleye diye kalbetsiler.”

Misver bin, Abdülmelik bin Said bin, Abdürrahman bin Yebu' da bu hadis-i rivâyet etti. Orada, “temizlikten temizliğe yıkanır,” dedi.

Lâkin insanlar tuhru zuhra kalp ederek “öğleden öğleye yıkanır,” dediler.

115 - GÜNDE BİR DEFA YIKANIR DİYENLER

۳۰۲- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ الْمُسْتَحَاضَةُ إِذَا انْقَضَى حَيْضُهَا

اِغْتَسَلَتْ كُلَّ يَوْمٍ وَاتَّخَذَتْ صُوفَةً فِيهَا سَمْنٌ أَوْ زَيْتٌ

302 - Ali radiyallahu anha'dan:

“- Özur kanı gören kadın, hayız günleri bitince her gün yıkanır. (Kanı durdurmak için) orasına sade yağlı veya zeytin yağlı bir yün kullanır,” dedi.

İZAH

Yağlı veya zeytin yağlı yün veya bez kanın akmasını daha iyi önleyeceğinden ve yumuşak olup uzvu tahrip etmesin diye tavsiye edilmiştir.

116 - GÜNLER ARASINDA YIKANIR DİYENLER

٣٠٣- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ أَنَّهُ سَأَلَ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَنْ

الْمُسْتَحَاضَةِ قَالَتْ تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ فَتُصَلِّي ثُمَّ تَغْتَسِلُ

فِي الْيَوْمِ

303 - Muhammed bin Osman radıyallahu anh'dan:

O, Kasım bin Muhammed'e özür kanı gören kadının durumundan sordu, o da:

“- Hayızlı günlerinde namazı bırakır sonra yıkanıp namazını kılar. Sonra (temiz olduğunu kabul ettiği) günlerinde yıkanır,” dedi.

İZAH

Bu Kasım bin Muhammed'in teferrüt ettiği bir rivâyettir.

Buna göre istihazalı kadın; bir kere hayızlı bitince ve bir kere de hayızlı günlerinde yıkanacak ama ekserî fukahânın görüşü şudur:

“- Özür kanı gören kadın her namaz vakti için abdestini yeniler.”

Her namaz vakti için gusül etmeye gelince: Bu ya Ümmü Habibe bint-i Cahş'ın böyle yapmış olmasından dolayı ona böyle yap, denilmiştir. Veya kendi isteği ile böyle yapmıştır.

117 - HER NAMAZ İÇİN ABDEST ALIR DİYENLER

٣٠٤- عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ أَبِي حَنِيفَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَقَالَتْ لَهَا

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضِ فَإِنَّهُ دَمٌ أَسْرَدُ يُعْرِفُ فَإِذَا

كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخِرُ فَتَوَضَّعِي وَصَلِّي

قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَالَ ابْنُ النُّعْمَانِ وَخَلَّوْنَا بِهِ ابْنُ أَبِي حَنِيفَةَ فَقَالَ

عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ

قَالَتْ أَبُو دَاوُدَ وَزَيْدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَشُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ

أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ الْعَلَاءُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَوْفَقَةُ شُعْبَةُ عَلَى

أَبِي جَعْفَرٍ تَوَضَّأَ لِكُلِّ صَلَاةٍ

304 - Fatma bint-i Ebû Hubeyş radiyallahu anha'dan rivâyet olunmuştur:

O özür kanı görüyordu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“- Hayız kanı olursa belli olur çünkü siyahdır, siyah kan gelince namaz kılma, öbür (kırmızı kan) olursa abdest al, namazı kıl,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: İbn-i Müsenna dedi ki; bize bunu İbn-i Ebi Adî ezberden haber verdi ve Urve'den o da Aişe'den radiyallahu anha dedi.

Bu hadis Alâ tarikiyle Rasûlullah'tan, Şu'be tarikiyle mevkufen Ebû Cafer'den “Her namaz için abdest alır” diye nakledilmişti.

118 - SADECE ABDEST BOZMADA ABDEST ALIR DİYENLER

۳۰۵- عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ إِنْ أُمَّ حَبِيبَةَ بَنَتْ جَمْعًا أَسْتَحْبَبْتُ فَأَمَرَهَا

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَنْتَظِرَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّيَ فَإِنْ

رَأَتْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ تَوَضَّأَتْ وَصَلَّتْ.

305 - İkrime radiyallahu anh'dan:

Cahş'ın kızı Ümmü Habibe radiyallahu anh özür kanı gördü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona hayız günlerini bekleyip sonra yıkılarak namazını kılmasını emretti.

Ümmü Habibe kanı görürse abdest alır namaz kılardı.

٣٠٦- عَنْ رَبِيعَةَ أَنَّهُ كَانَ لَا يَرَى عَلَى الْمُسْتَخَاَصَةِ وَضُوءًا عِنْدَ كُلِّ

صَلَاةٍ إِلَّا أَنْ يُصَيِّبَهَا حَدَثٌ غَيْرُ الدَّمِ فَتَوَضَّأُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ هَذَا قَوْلُ مَالِكٍ يَعْنِي إِنْ أَنْسَبَ

306 - Rabîa radıyallahu anh'dan:

Rabia özürlü kadınlara özür kanından başka abdesti bozan bir şey isabet etmezse her namaz için abdeste lüzum görmezdi, isabet ederse abdest alır, derdi.

Ebû Dâvud dedi ki; şu Mâlik bin Enes'in sözüdür.

119 - TEMİZLENDİKTEN SONRAKİ DURUM

٣٠٧- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةٍ وَكَانَتْ بَايَمَتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَتْ: كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُلُوزَ وَالْمُسْفِرَةَ بَعْدَ الظُّهْرِ شَيْئًا.

307 - Ümmü Atiyye radıyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e biat etmişti. Biz temizlikten sonra görünen sarılık ve bulanıklığı (Hayızdan) bir şey saymazdık, dedi. [228]

İZAH

Hanefîlere göre kanı müteakip saf beyazlığı görmedikçe hayızdan sayılır. Bulanıklıktan sonra gusül etmesi lâzımdır.

Ahmed bin Hanbel'e göre de, kan kesildikten sonra bulanıklık görürse gusül eder, namazını kılar.

Şâfiîlere göre; kan kesildikten sonra bulanıklık görürse on beş günü geçmemiş ise bu hayızdan sayılır.

٣٠٨- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةٍ بِمِثْلِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ أُمُّ الْهَذَلِ مِمَّنْ خَفَصَتْ بِثُتَّ سِرِينَ كَانَ ابْنُهَا إِسْمُهُ

هَذَا نِيلَ وَاسْمُ زَوْجِهَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ

308 - Ümmü Atiyye radiyallahu anha'dan: Bir önceki hadisin benzeri rivâyet edildi.

Ebû Dâvud dedi: Ümmü Hüzeyl: O, Sîrîn'in kızı Hafza'dır. Oğlunun ismi Hüzeyl'dir. Kocasının adı Abdurrahman'dır.

120 - İSTİHAZE KANI GÖREN KADINA CİMANIN HÜKMÜ

٣٠٩- عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ: كَانَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ تُسْتَحَاضُ فَكَانَ زَوْجُهَا يَنْتَضِلُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ قَالَ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ مُعَلَّى ثِقَّةٌ وَكَانَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ لَا يَرْوِي

عَنْهُ لِأَنَّهُ كَانَ يَنْظُرُ فِي الرَّأْيِ.

309 - İkrime radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Ümmü Habibe radiyallahu anha özür kanı görürken kocası O'na cimada bulunurdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Yahya bin Main dedi ki: Mualla sikadır. Ahmed bin Hanbel ondan hadis rivâyet etmezdi. Zira o (Mualla) reye nazar ederdi.

٣١٠- عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ جَحْشٍ أَنَّهَا كَانَتْ تُسْتَحَاضُ وَكَانَ

زَوْجُهَا يُجَامِعُهَا.

310 - Hamne bint-i Cahş radiyallahu anha'dan şöyle rivâyet olunmuştur:

İZAH

Özür kanı yukarıda geçtiği üzere namaza mani olmadığı gibi kadının kocası ile cinsî yakınlığına da mani değildir.

121 - NİFASLILARIN MÜDDETİ

۳۱۱- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كُنْتُ النِّفَاسَاءَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَقَعُدُ بَعْدَ نِفَاسِهَا أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَكُنَّا

نَطْلِي عَلَى وُجُوهِنَا الْوَرَسَ تَغْنِي مِنَ الْكَلْفِ

311 - Ümmü Seleme radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında lohusa kadınlar, lohusalıktan sonra kırk gün veya kırk gece beklerlerdi. (Namazı orucu terk ederlerdi) Biz ise yüzümüze (güzel kokulu) vers (otundan) sürerdik, dedi.

[229] Keleften (yüzdeki çillikten) dolayı sürüldüğünü kastediyor.

İZAH

Lohusa kadınların yüzlerinde çillik olur, bu çilliği gidermek için güzel kokulu vers kullanırlardı. Kelef, yüzdeki çillik ve beneklere denir. Nifas; lügatta, çocuk doğurmaya denir. İstilahda ise, çocuk doğurduktan sonra gelen kana denir. İmâm-ı A'zam hazretleri ile Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre nifasın en az müddeti bir aydır. En çok müddeti kırk gündür. İmâm-ı Şâfiî ve İmâm-ı Mâlik'e göre nifasın aşağı müddeti yok, yukarı müddeti altmış gündür. Ama, İmam Mâlik'in bu görüşünden döndüğü rivâyeti de var. Bir kadın çocuk doğurduktan sonra kanı üç gün sonra kesilse nifası bitmiş olur. Kadın nifas içinde Kâ'beyi tavaf edemez. Nifası bitince yıkanır. Geçirdiği oruçları kaza eder, ama namazı kaza etmez. Nifaslı bir kadının kanı kırk gün devam eder, kesilirse yıkanır. İbadetine devam eder. Kırk günde kesilmezse yine yıkanır, ibadetine devam eder. Çünkü İmâm-ı Azam ile, İmâm-ı Ahmed'e göre nifasın son müddeti kırk gündür, kırk günden sonra gelen kan özür kanı sayılır. Ama İmâm-ı Şâfiî'ye göre kırk günü geçse de altmış güne varmadıkça kadın nifaslı sayılır. İbadetini yapamaz, altmış günü geçerse o zaman özür kanı sayılır. Altmışıncı gün yıkanır, sonra kan devam etse de ibadetini yapar, ama bir kadının çocuk doğurduktan bir saat sonra kanı kesilse ittifakla kadın nifasdan kurtulmuş olur, yıkanır, ibadetini yapar. İmâm-ı Azam'dan nifasın aşağı müddeti yirmi beş gün, İmam Ebû Yusuf'tan onbir gün diye de rivâyet olunmuştur. Ancak bu müddet kadın çocuk dünyaya getirip, boşanması

temizlenmesine bağlanmışsa o zaman bu müddetten itibaren alınır. Dürrül Muhtar'da kaydettiğine göre nifasın aşağı müddeti yoktur. (Bezl-ül-Mechüd, c. 2, s. 388)

٣١٢- حَدَّثَنِي الْأَزْدِيُّ يَغْنِي مَسَّةً قَالَتْ: حَجَجْتُ فَدَخَلْتُ عَلَى
أُمِّ سَلَمَةَ فَقُلْتُ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ سَمُرَةَ بِنَ جُنْدَبٍ يَأْمُرُ النِّسَاءَ بِقُضَائِ
صَلَاةِ الْمَحِيضِ فَقَالَتْ لَا يَقْضِينَ كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَقْعُدُ فِي الْبَغَاسِ أَوْ يَمِينٍ لَيْلَةً لَا يَأْمُرُهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ بِقُضَاءِ صَلَاةِ الْبَغَاسِ
قَالَ مُحَمَّدٌ يَغْنِي ابْنُ حَاتِمٍ وَاسْمُهَا مَسَّةٌ تَكْنَى أُمُّ بَسَّةٍ قَالَ أَبُو دَاوُدَ
كَتَبْتُ بَيْنَ زِيَادٍ كُنْيَةُ أَبِي سَهْلٍ

312 - Ezdiyye yani Müsse radiyallahu anha şöyle demiştir: Hac edip, Ümmü Seleme'nin yanına girerek, ey mü'minlerin annesi, Cündeb'in oğlu Semure kadınlara hayızlı iken geçirdikleri namazların kazasını emir ediyor dedim. Bunun üzerine Ümmü Seleme; kaza etmezler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (yakınlarının) hanımlarından biri kırk gün oturur da, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem lohusalıktan geçen namazlarının kazasını emretmezdi.

Muhammed (bin Hatim), o kadının ismi Müsse, künyesi Ümmü Besse idi diyor. Ebû Dâvud da dedi ki:

Kesir bin Ziyad'ın künyesi Ebû Sehl'dir.

122 - HAYIZDAN DOLAYI GUSÛL ETMEK

٣١٣- عَنْ أُمِّيَّةَ بِنْتِ أَبِي الْمُثَنَّى عَنِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي غِفَارٍ قَدْ سَمِعَهَا
لِي قَالَتْ: أَرَدْتُ أَنْ أَرَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَقِيئَةِ رَحْلِهِ
نَأَلْتُ فَوَلَّاهُ لَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصُّبْحِ فَتَنَاجَى

وَوُزِلْتُ عَنْ حَقِيْقَةِ رَحْلِهِ فَمَآذَا بِهَا دَمٌ مِنِّي فَكَانَتْ أَوَّلُ خِصَّةٍ جَعَلَهَا
قَالَتْ فَتَقَبَّلْتُ إِلَى الثَّاقَةِ وَاسْتَحْيَيْتُ فَلَمَّا رَأَى رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بِي وَرَأَى الدَّمَ قَالَ مَا لَكَ لَعَلَّكَ نَفْسَتْ قُلْتُ نَعَمْ
نَالٍ فَأَضْلَجِي مِنْ نَفْسِكَ ثُمَّ خَلَجِي إِثْنَاءَ مِنْ مَاءٍ فَأَطْرَحِي فِيهِ مِلْحًا ثُمَّ
اغْسِلِي مَا أَصَابَ الْحَقِيْقَةَ مِنَ الدَّمِ ثُمَّ عُرِدِي لِمَرْكَبِكَ قَالَتْ فَلَمَّا فَتَحَ
رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْبَرَ رَضَخَ لَنَا مِنَ الْفَيْءِ قَالَتْ: وَكَانَتْ
لَا تَطْهُرُ مِنْ خِصَّةٍ إِلَّا جَعَلْتُ فِي طَهْرِيهَا مِلْحًا وَأَوْصَتْ بِهِ أَنْ يُجْعَلَ
فِي غُسْلِهَا حِينَ مَاتَتْ.

313 - Ümeyye bint-i Ebi Salt radiyallahu anha'dan, o da kendisine ismini açıkladığı Beni Gıfar'dan bir kadından, o kadın dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni devesinin palanının gerisine, terkisine bindirdi. Allah'a (c.c) yemin olsun ki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabaha kadar devam etti ve devesini çöktürdü. Ben de palanın gerisinden indim, bir de ne göreyim, palanın gerisinde benden (bulaşmış) kan var, ilk gördüğüm hayız da o idi. Utancımdan deveye tutundum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim durumumu ve kanı görünce, “(sana ne oldu?) Herhalde hayız gördün,” buyurdu. Ben de:

Evet, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem,”Kendini temizle sonra bir çanak su alarak içine biraz tuz at ve terkiye bulaşan kanı yıkayıp binitine dön,” buyurdu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayber'i fethettiği vakit ganimet malından biraz da bize verdi, dedi.

Her ne zaman hayızdan temizlense temizlik suyuna tuz kordu. Ölünce yıkanacağı suya da tuz konulmasını vasiyet etti.

İZAH

Hakibe: Heybeye denir. Bir de devenin sırtına konan palanın gerisinde uzanan heybe gibi çula denir ki, palanın terkisindedir.

Palanın geri tarafına bağlanır, bazan içi doldurulur, üstüne binilir.

Kahl: Palana denir.

Hadiste adı zikredilmeyen gıfarlı hanımın ismi “Leyla”dır. Hz. Ebû Zer’in hanımıdır.

Bu hadis-i şerif temizlik için tuzun kullanılabileceğine, undan yapılan bulamaçla ipliğin bulamaçlanabileceğine delildir.

Leyla radiyallahu anha Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in tavsiye ettiği tuzu cenazesinde de kullanmak üzere teberrüken vasiyet etmiştir:

۳۱۴- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: دَخَلْتُ أَسْمَاءَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَغْتَسِلُ إِخْدَانًا إِذَا طَهَّرْتَ مِنْ

الْمَجْجِغِ قَالَ تَأْخُذُ سِدْرَهَا وَمَاءَهَا فَتَوَضُّأُ ثُمَّ تَغْسِلُ رَأْسَهَا وَتَذْلُجُ حَتَّى

يَبْلُغَ الْمَاءُ أَصُولَ شَعْرِهَا ثُمَّ تُفَيِّضُ عَلَى جَسَدِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ فِرَاصَهَا فَتَطْلُوهُ

بِهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ بِهَا قَالَتْ عَائِشَةُ فَعَرَفْتُ الَّذِي يَنْكَبِي

عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهَا تَتَّبِعِينَ بِهَا آثَارَ الْمَلَمِ

314 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Esmâ radiyallahu anha Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına girdi ve Ey Allah’ın Rasûlü, birimiz hayızdan temizlenince nasıl yıkanacak, diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:”Lifini ve suyunu hazırlayıp, evvelâ abdest alır, sonra başını yıkar ve su kılların dibine varıncaya kadar oğuşturur, arkasından bedenine su dökerek yıkanır, sonra pamuğunu alıp onunla da temizlenir,” buyurdu. Esmâ:

Ey Allah’ın Rasûl-i pamukla nasıl temizleneceğim, dedi. Hz. Aişe: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in neden kinaye ettiğini ben

anlamıştım. Esmâ'ya, birbiri ardına kullanacağın pamukla kan eserini temizleyeceksin dedim, diyor.^[230]

İZAH

Fırsa: Pamuk parçası, üstü tüylü bez parçası demektir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem guslû tarif ederken, kadın tutunduğu bezi alır, onunla bulaşmış kan eserini siler, temizlenir diye tarif etmiş. Hz. Esmâ anlamayınca Hz. Aişe durumu kavrayarak Hz. Esmâ'ya izahını yapmıştır.

۳۱۵- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ نِسَاءَ الْأَنْصَارِ فَأَثْنَتْ عَلَيْهِنَّ وَقَالَتْ

لَهُنَّ مَغْرُوفًا وَقَالَتْ دَخَلْتُ امْرَأَةً مِنْهُنَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَذَكَرَ مَغْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فِرْصَةٌ مُمَسَّكَةٌ

قَالَ مُسَدَّدٌ كَانَ أَبُو حَوَاتَةَ يَقُولُ فِرْصَةٌ وَكَانَ أَبُو الْأَخْوَصِ يَقُولُ

فِرْصَةٌ

315 - Aişe radiyallahu anha'dan: Hz. Aişe Ensar kadınlarını överek haklarında iyi şeyler söyledi ve onlardan bir tanesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi deyip evvelki hadisin manâsını nakletti. Ancak orada:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “misklenmiş pamukla” buyurdu.

Müseddet şöyle diyor:

Ebû Avâne rivâyetinde Fursaten = bir parça pamuk derken Ebû'l Ahves ise Karsaten = bir parça, dedi.

İZAH

Mümesseke: Misklenmiş, Miskle kokulanmış demektir.

Hayız hali geçiren kadın hayızdan mütevvellit meydana gelen pis kokuyu gidermek ve uzvu daha iyi temizlemek için bez veya pamuk parçasını miske

sürer sonra uzvunu temizler. Mümessekenin elle tutulmuş manâsına olduğunu söyleyenler de vardır.

۳۱۶- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَسْمَاءَ سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِمَغْنَاهُ قَالَ بِرِضَةٍ مُعَسَّكَةٍ فَقَالَتْ كَيْفَ أَنْظُرَ بِهَا

قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَطْهَرِي بِهَا وَاسْتِزِي بِزَوْبٍ وَزَادَ وَسَأَلَتْهُ عَنِ الْفُتُلِ

مِنَ الْجَنَّةِ قَالَ تَأْخُذِينَ مَاءً فَتَطْهَرِينَ أَحْسَنَ الطَّهْوَرِ وَأَبْلَغَهُ ثُمَّ تَصْبِيحِينَ

عَلَى زَأْمِكَ الْمَاءَ ثُمَّ تَذْلِكِيْنَهُ حَتَّى يَبْلُغَ شَوْوَنَ زَأْمِكَ ثُمَّ تَغِيصِينَ

عَلَيْكَ الْمَاءَ قَالَ وَقَالَتْ عَائِشَةُ نِعْمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ لَمْ يَكُنْ يَغْتَفُهُنَّ

الْحَيَاءُ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الدِّينِ وَأَنْ يَتَفَقَّهُنَّ فِيهِ

316 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edilmiştir: Esmâ, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sual sordu diye, evvelki hadisin manâsında rivâyet olundu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Miskle kokulanmış bir parça (ile temizlenirsin), buyurdu. Esmâ:

– Onunla nasıl temizleneyim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem.

– Sübhanallah “Bez parçası ile temizlen,” buyurdu ve utanarak elbise ile yüzünü örttü, bu rivâyette şu da ziyadedir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e cünüplükten yıkanmayı da sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Suyu alır, en güzel en iyi şekilde temizlenir, sonra başına su döker kılların dibine yetişinceye kadar başını oğuşturur ve her tarafına suyu dökerek yıkanırın.” buyurdu.

Aişe radiyallahu anha şöyle dedi:

Ensar kadınları ne iyi kadınlar, utanmaları onları dînî soru sormaktan ve dînî kültürlerini arttırmaktan alıkoymuyor.

İZAHI

Subhanallah: Aslında bir tenzih ifadesidir. Fakat burada hayret için kullanılmıştır.

Hayret, nasıl temizleneceğini bilmiyor musun? Bezle temizlenirsin buyurmuş ve bunu söylerken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem utancından yüzüne bir elbise tutmuştur.

123 - TEYEMMÜM

۳۱۷- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُسَيْدَ

بْنِ خَضِيمٍ وَأَنَا مَعَ فِي طَلَبِ قِلَاحٍ أَضَلَّتْهَا عَائِشَةُ فَمَحَضَرَتِ الصَّلَاةَ

نَصَلُّوا بِغَيْرِ وَضُوءٍ فَأَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ

فَأَنْزَلَتْ آيَةُ التَّيَمُّمِ زَادَ ابْنُ نَفَيْلٍ فَقَالَ لَهَا أُسَيْدُ بْنُ خَضِيمٍ يُوَحِّدُكَ اللَّهُ مَا

نَزَلَ بِكَ أَمْرٌ تَكْرِهِيهِ إِلَّا جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ وَلَكَ فِيهِ فَرْجٌ.

317 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hudayr'ın oğlu Üseydi bir takım kimselerle Aişe radiyallahu anha'nın kaybettiği gerdanlığı aramaya göndermişti. Namaz vakti geldi (su bulamadıklarından) namazı abdestsiz kıldılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldiler. Namazı abdestsiz kıldıklarını haber verdiler, arkasından teyemmüm ayeti indi. İbn-i Nüfeyl şunu ziyade etti.

Üseyd, Hz. Aişe'ye Allah sana merhamet etsin, sana hoş görmediğin bir şey uğrarsa Allah onda senin ve Müslümanlar için bir genişlik yaratıyor, dedi.

[\[231\]](#)

İZAH

Teyemmüm sözlükte kastetmek demektir. Şeriatta namazı mübah kılmak için niyet edip temiz toprağa ellerini vurup önce yüzünü oğuşturmak, sonra tekrar ellerini toprağa vurup, önce sağ sonra sol kolunu oğuşturmadan ibarettir.

Üseyd bin Hudeyr ve arkadaşları su bulamayınca abdestsiz namaz kılmışlar, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara ses çıkarmamış olduğundan Şâfiî hazretleri; su ve toprak bulamayan kimse, namazını abdestsiz olarak kılar sonra su bulunca iade eder, demiştir.

Diğer ilim adamları ise:

“Allah temizliksiz namazı kabul etmez,” hadisini delil getirip, abdestsiz veya teyemmümsüz namazın kılınamayacağını söylemişlerdir. (Maalim, c. 1, s. 199)

٣١٨- عَنْ عُمَارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّهُ كَانَ يُخْبِرُ أَنَّهُمْ تَمَسَّحُوا وَهُمْ مَعَ
رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصُّعَيْدِ لِصَلَاةِ الْمَجَرِ فَضَرَبُوا بِأَكْفِهِمُ
الصُّعَيْدَ ثُمَّ مَسَحُوا وَجْوهَهُمْ مَسْحَةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَادُوا فَضَرَبُوا بِأَكْفِهِمُ
الصُّعَيْدَ مَرَّةً أُخْرَى فَمَسَحُوا بِأَيْدِيهِمْ كُلِّهَا إِلَى الْمَتَابِ وَالْأَبْطَامِ مِنْ
بَطْنِ أَيْدِيهِمْ.

318 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh şöyle anlatıyordu:

Ashab, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte sabah namazı için temiz toprakla teyemmüm ettiler. Avuçlarını, toprağa vurup bir defa yüzlerini meshettiler. Sonra dönüp ellerini tekrar toprağa vurdular. Ellerin içinden kollarını omuz ve koltuk altlarına kadar meshettiler. [232]

İZAH

Bu hadiste; kolların avuç içinden omuza ve koltuk altına kadar meshedileceği bildirilmişse de teyemmüm abdestin yerini tuttuğu için, abdest gibi sadece kollar dirseklerle beraber meshedilir, omuza ve koltuk altlarına kadar meshedilmez.

٣١٩- عَنْ ابْنِ وَهْبٍ نَحْوَ هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ قَامَ الْمُسْلِمُونَ فَضَرَبُوا
بِأَكْفِهِمُ التُّرَابَ وَلَمْ يَقْبِضُوا مِنَ التُّرَابِ شَيْئًا فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَلَمْ يَلْكَؤْ

الْمَنَاقِبِ وَالْأَبَاطِ قَالَ ابْنُ اللَّيْثِ إِلَى مَا قَوْفَ الْمُرُفَّقَيْنِ.

319 - İbn-i Vehb radıyallahu anh'dan evvelki hadis gibi rivâyet edildi, şöyle dedi. Müslümanlar kalkarak avuçlarını toprağa vurdular, fakat topraktan bir şey avuçlamadılar. Buna benzer şekilde rivâyet etti de omuzlar ve koltuk altlarını zikretmedi. [233]

İbn'ül-Leys:

Dirseklerin üzerine kadar, dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif; Teyemmümde dirseklerin kollara dahil olduğuna delildir.

İmâm-ı Ebû Hanife, Şâfiî ve Mâliki hazretlerinin görüşleri de budur.

۳۲۰- عَنْ عُمَارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَرَّسَ بِأَوَّلَاتِ النَّجَشِ وَمَعَهُ عَائِشَةُ فَانْقَطَعَ عَقْدُ لَهَا مِنْ جَزَعِ ظَعَارٍ

فَحَبَسَ النَّاسُ الْيَتَاءَ عَقْدَهَا ذَلِكَ حَتَّى أَضَاءَ الْفَجْرُ وَلَيْسَ مَعَ النَّاسِ مَاءٌ

فَتَعَيَّنَ عَلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ وَهَبْنَا اللَّهُ عَنْهُ وَقَالَ حَبَسَ النَّاسُ وَلَيْسَ مِنْهُمْ مَاءٌ

نَأْتِيهِ اللَّهُ تَعَالَى ذِكْرُهُ عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُخْصَةً التَّلَوُّ

بِالصُّعِيدِ الطَّيِّبِ فَقَامَ الْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَغَسَرُوا بِأَيْدِيهِمْ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ رَفَعُوا أَيْدِيَهُمْ وَلَمْ يَقْبِضُوا مِنَ التُّرَابِ

شَيْئًا فَمَسَحُوا بِهَا وَجُوهَهُمْ وَأَيْدِيَهُمْ إِلَى الْمَنَاقِبِ وَمِنْ بَطُونِ أَيْدِيَهُمْ

إِلَى الْأَبَاطِ

زَادَ ابْنُ يَحْيَى فِي حَدِيثِهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فِي حَدِيثِهِ وَلَا يَغْتَبِرُ بِهَذَا

النَّاسُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَلِكَ رَوَاهُ ابْنُ إِسْحَاقَ قَالَ فِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَذَكَرَ

صُرِّبَتْ كَمَا ذَكَرَ يُؤُسُ وَزَوَّاهُ مَعْمَرُ عَنْ الزُّهْرِيِّ صُرِّبَتْ وَ قَالَ مَالِكٌ
عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُمَيْدٍ اللَّهِ بْنِ عُمَيْدٍ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَارٍ وَكَذَلِكَ قَالَ أَبُو
أُوَيْسٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ وَشَكَ فِيهِ ابْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ مَرْءٌ عَنْ عُمَيْدٍ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَوْ
عَنْ عُمَيْدٍ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَمَرْءٌ قَالَ عَنْ أَبِيهِ وَمَرْءٌ قَالَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
إِصْطَرَبَ ابْنُ عُيَيْنَةَ فِيهِ وَفِي سَمَاعِهِ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَلَمْ يَذْكُرْ أَحَدٌ مِنْهُمْ
فِي هَذَا الْحَدِيثِ الصُّرْبَةَ إِلَّا مَنْ سَمِعَتْ.

320 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Zatülceş de yanında Aişe radiyallahu anha olduğu halde geceledi.

Hız. Aişe'nin zifar boncuğundan gerdanlığı koptu, onun gerdanlığını aramak insanları şafak atıncaya kadar yollarından alıkoydu. Yanlarında su da olmadığından, Ebû Bekir radiyallahu anh, Aişe radiyallahu anha'ya:

“İnsanları yollarından alıkoydun, yanlarında su da yok,” diye kızdı.

Allah (c.c); Peygamberine temiz toprakla temizlenme ruhsatını indirdi.

Müslümanlar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kalkıp ellerini yere vurdular, ellerine toprak almadan kaldırıp onunla yüzlerini, ellerinin içinden koltuk altına ve omuzlarına kadar kollarını mesh ettiler.

İbn-i Yahyâ hadisinde şunu ziyade etti:

İbn-i Şıhab hadisinde insanlar bu rivâyete itibar etmezler, dedi.

Ebû Dâvud; İbn-i İshak da böyle rivâyet etti dedi, orada İbn-i Abbas'tan, Yunus'un zikrettiği gibi, iki vuruşu zikretti.

Bu hadis-i Ma'mer Zührî'den nakledip iki vuruşu rivâyet etti.

Mâlik dedi ki; Zührî'den o da Ubeydullah bin Abdullah'tan o da babasından, o da Ammar'dan. Ebû Üveys şöyle dedi:

İbn-i Uyeyne orada şüphe etti, bir kere şöyle dedi.

Ubeydullah'tan, babasından veya Ubeydullah'tan, o da İbn-i Abbas'tan.

Bir kere de şöyle dedi. Babasından,

Bir kere de şöyle dedi. İbn-i Abbas'tan,

İbn-i Uyeyne orada ve Zührî'den işitmesinde tereddüd etti.

Şu hadiste, onlardan hiç biri iki vuruşu zikretmedi. Ancak benim isimlerini verdiğim kimseler müstesna. [\[234\]](#)

İZAH

Taris: Gecenin evvelinde yolculuk edip, gecenin sonunda istirahat için bir yere konaklamaya denir.

Ulatulceyş, Zatulceyş: Bu isim Medine yakınında Zülhüleyfe adı verilen yerin diğer ismidir.

Hırz: Renkli boncuk demektir.

Zifar: Yemen'de deniz sahilinde bir şehir adıdır. Orada çok güzel renkli boncuklar çıkar.

۳۲۱- عَنْ شَقِيقٍ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا بَيْنَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ

أَبُو مُوسَى يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَجْتَبَ فَلَمْ يَجِدِ الْمَاءَ

شَهْرًا أَمَا كَانَ يَتَيْمُّمْ فَقَالَ لَا وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ شَهْرًا

فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَكَيْفَ تَعْمَلُونَ بِهَذِهِ الْآيَةِ الَّتِي فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ

(فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ رُحِصَ لَهُمْ

فِي هَذَا لَأَوْشَكُوا إِذَا بَرَدَ عَلَيْهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَتَيْمَّمُوا بِالصَّعِيدِ فَقَالَ لَهُ

أَبُو مُوسَى وَإِنَّمَا كَرِهْتُمْ هَذَا لِهُذَا قَالَ نَعَمْ فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى أَلَمْ

تَسْمَعُ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ
لَأُجِيبَتْ فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ فَتَمَرَّغْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَتَمَرَّغُ الدَّابَّةُ ثُمَّ أَتَيْتُ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَتَخَفِكَ أَنْ
تَصْنَعَ هَكَذَا فَضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى الْأَرْضِ فَتَغَطَّيَهَا ثُمَّ ضَرَبَ بِشِمَالِهِ عَلَى
يَمِينِهِ وَيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ عَلَى الْكَفَّيْنِ ثُمَّ مَسَحَ وَجْهَهُ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ
أَفَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَفْعَلْ بِقَوْلِ عَمَّارٍ.

321 - Şakik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:
Abdullah'la Ebû Musâ arasında oturuyordum, Ebû Musâ:

– Ey Abdurrahman'ın babası, biliyorsun bir şahıs cünüp olup bir ay su
bulamazsa teyemmüm etmeyecek mi? Dedi. Ebû Abdurrahman:

Hayır bir ay su bulamazsa da (teyemmüm yapamaz) dedi. Ebû Musâ:

– Maide sûresindeki meâlen (su bulamazsanız temiz toprakla teyemmüm
edin) ayetini nasıl tatbik ederdiniz, dedi. Abdullah:

– Eğer insanlara böyle ruhsat verilse su onlara soğuk görüldüğü vakit
toprakla teyemmüm etmeleri ihtimali var, dedi. Ebû Musâ:

– Bunun için mi teyemmümü hoş görmüyorsun. Abdullah:

– Evet bunun için, dedi. Ebû Musâ ona:

Ammar'ın Ömer'e sözünü işitmedin mi? Ammar:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem beni bir hizmete gönderdi. Cünüp
oldum, su bulamayınca toprakta hayvanın yuvarlandığı gibi yuvarlandım ve
gelince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e anlattım. Rasûlullah
sallallahu aleyhi ve sellem:

Şöyle yapsan sana yeterdi, diyerek ellerini toprağa vurup, elini silkti.

Sağ elini soluna, sol elinin içini sağına vurduktan sonra, yüzüne sürdü, dedi. Abdullah da Ebû Musâ'ya:

Bilmiyor musun? Ömer Ammar'ın sözüyle ikna olmadı, dedi. [235]

٣٢٢- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيزَى قَالَ كُنْتُ عِنْدَ عُمَرَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ
فَقَالَ إِنَّا نَكُونُ بِالْمَكَانِ الشَّهْرِ وَالشَّهْرَيْنِ فَقَالَ عُمَرُ أَمَا أَنَا فَلَمْ أَكُنْ
أُصَلِّيْ حَتَّى أَجِدَ الْمَاءَ قَالَ فَقَالَ عُمَرُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَمَا تَذْكُرُ إِذْ كُنْتُ
أَنَا وَأَنْتَ فِي الْإِبِلِ فَأَصَابَتْنا جَنَابَةٌ فَأَنَا أَنَا فَتَمَعْتُكَ فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَخْشِيكَ أَنْ تَقُولَ هَكَذَا
وَهَكَذَا يَبْذُرُهُ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ نَفَعَهُمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِنَّ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ إِلَى
نِصْفِ الذَّرَاعِ
فَقَالَ عُمَرُ يَا عُمَرُ إِنَّكَ اللَّهُ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنْ شِئْتَ وَاللَّهِ لَمْ
أَذْكُرْهُ أَبَدًا فَقَالَ عُمَرُ كَلَّا وَاللَّهِ لَتَوَلَّيْتُكَ مِنْ ذَلِكَ مَا تَوَلَّيْتُ.

322 - Abdurrahman bin Ebza radiyallahu anh'dan: Ömer bin Hattab'ın yanında idim, bir zat gelerek biz bir veya iki aylık yerde bulunuyoruz, dedi. Hz. Ömer; ben suyu bulmadıkça namaz kılmam, dedi. Ammar ise:

Ey mü'minlerin emiri hatırlamıyor musun seninle ben deve güderken cünüp olduk, ben toprakta yuvarlandım. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelince durumu anlattım. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Şöyle yapman sana yeterdi.” Buyurdu ve ellerini toprağa vurup (tozunu) üfledi. Elleri ile yüzünü ve kolunun yarısına kadar ellerini mesh etti. Ömer radiyallahu anh:

Ey Ammar Allah'tan kork, dedi. Ammar da:

Ey mü'minlerin emiri, istersen Allah'a yemin olsun, bunu ebedi kimseye söylemem, dedi. Ömer:

“- Hayır seni men etmem. Allah’a yemin olsun teyemmüm hakkında naklettiğini biz sana bırakırız,” dedi.”^[236]

İZAH

Hiz. Ömer, hayır seni bu hadis-i nakletmekten men etmem, senin teyemmüm hakkında nefsinde razı olduğun hususu sana havale ederiz. Günahı sevabı sana ait olur, dedi.

٣٢٣- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ يَا عَمَّارُ إِنَّمَا كَانَ

بِكُفَيْكَ هَكَذَا ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدَيْهِ الْأَرْضَ ثُمَّ ضَرَبَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى

ثُمَّ مَسَحَ وَجْهَهُ وَالْبَرَاحَيْنِ إِلَى نَصْفِ الشَّاعِلَيْنِ وَلَمْ يَتْلُغِ الْمِرْفَقَيْنِ

ضَرْبَةً وَاحِدَةً

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ وَكِيعٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ بْنِ أَنَسٍ وَرَوَاهُ جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ عَنْ

سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِيهِ

323 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh’dan: Rivâyet edilen bir önce geçen şu hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ey Ammar sana şöyle yapmak yeterdi,” buyurarak, ellerini yere vurduktan sonra birini öbürüne vurup, elleriyle yüzlerini ve bileklerini yarısına kadar kollarını meshetti. Ve dirseklere yetiştirmede. Yere de bir defa vurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Veki A’miş’ten Selem bin Küheyl’den Abdurrahman bin Ebzî’den rivâyet etti. Bu hadis-i Cerir A’miş’ten o da Seleme bin Küheyl’den, o da Said bin Abdurrahman bin Ebzî’den yani babasından rivâyet etti.

٣٢٤- عَنْ عَمَّارٍ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ وَضَرَبَ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ لَفَّحَ فِيهَا وَمَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ

شَكْلٌ سَلَمَةُ وَقَالَ لَا أَتَدْرِي فِيهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ يَنْغِي أَوْ إِلَى الْكَفَّيْنِ

324 - Ammar'dan şu kıssa rivâyet edildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sana (şu) yeterdi, diye ellerini toprağa vurup, elini üfledikten sonra eliyle yüzünü ve avuçlarını meshetti. Seleme şüphe ederek bilmiyorum (dirseklere kadar mı?) kasketti. Yoksa avuçlara kadar mı, dedi.

٣٢٤- حَدَّثَنِي شُعْبَةُ بِإِسْنَادِهِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ ثُمَّ نَفَخَ فِيهَا وَمَسَحَ

بِهَا وَجْهَهُ وَكَفَيْهِ إِلَى الْمِرْقَتَيْنِ أَوْ الذِّرَاعَيْنِ قَالَ شُعْبَةُ كَانَ سَلَمَةُ يَقُولُ

الْكَفَيْنِ وَالْوَجْهَ وَالذِّرَاعَيْنِ فَقَالَ لَهُ مَنْعُومٌ دَأْتَ يَوْمَ أَنْظُرَ مَا تَقُولُ فَإِنَّهُ

لَا يَذْكُرُ الذِّرَاعَيْنِ غَيْرُكَ

325 - Şu'be radiyallahu anı bir önce geçen şu hadis-i ayni İsnâdla rivâyet etti. Ammar dedi ki: Sonra elini üfledi. Onunla yüz ve ellerini dirseklerine kadar veya kollarına kadar meshetti, dedi. Şu'be şöyle anlatıyor: Seleme rivâyetinde avuçlar, yüz, kollar diyordu. Bir gün Mansur O'na söylediğine dikkat et, senden başkası kolları söylemiyor, dedi.

٣٢٥- عَنْ عَمَّارٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَقَالَ يَغْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَضْرِبَ بِذِيكَ إِلَى الْأَرْضِ فَتَمْسَحَ بِهِمَا

وَجْهَكَ وَكَفَيْكَ وَسَاقَ الْحَدِيثِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ أَبِي مَالِكٍ قَالَ سَمِعْتُ

عَمَّارًا يَخْطُبُ بِمِثْلِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ لَمْ يُنْفَخْ وَذَكَرَ حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ شُعْبَةَ

عَنِ الْحَكَمِ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَضْرَبَ بِكَفَيْهِ إِلَى الْأَرْضِ وَنَفَخَ

326 - Ammar radiyallahu anı'dan: Rivâyet edilen şu hadiste dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Ancak senin ellerini yere vurarak iki elinle yüzünü ve avuçlarını meshetmen sana yeterdi.” Hakem hadis-i sevketti.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Şu'be Hüseyin'den, o da Ebû Mâlik'ten rivâyet etti. Ebû Mâlik dedi ki: Ammar'ın bunun mislini söylediğini işittim. Ancak o Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, elindeki tozu üflemedi,

dedi. Hüseyin bin Muhammed, Şu'be'den o da Hakem'den rivâyetle şu hadiste dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iki avuçlarını yere vurdu ve üfledi.

٣٢٧- عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَنِ التَّيَمُّمِ فَأَمَرَنِي حَرْبَةً وَاجِدَةً لِلرُّجْعَةِ وَالْكَفَّيْنِ

327 - Ammar bin Yâsir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e teyemmümden sordum.

– Yüz ve kollar için, toprağa bir kere vurmamı emretti, dedi.

İZAH

Bu hadise dayanarak Evzâî ve Ahmed bin Hanbel teyemmümde yüz ve kolların meshi için, yere bir kere vurmanın kâfi geldiğine hükmettiler. (Hattâbi)

٣٢٨- حَدَّثَنَا أَهْبَانُ قَالَ سُبُلُ خَدَّادَةَ عَنِ التَّيَمُّمِ فِي الشَّعْرِ فَقَالَ حَلَّتَنِي

لُحْدَتِكَ عَنْ الشَّعْبِيِّ عَنْ عُمَيْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ

328 - Eban radiyallahu anh'dan:

Katade'ye: Seferde teyemmümden soruldu da, bana bir haberci haber verdi, o da Şa'bi'den, o Abdurrahman bin Ebza'dan o da Ammar bin Yâsir'den duymuş.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Dirseklere kadar,” (meshedilecek) buyurmuştur.

124 - HAZARDA TEYEMMÜM

٣٢٩- عَنْ عُثْمَانَ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: أَقْبَلْتُ أَنَا وَعَبْدُ

اللَّهُ بْنُ يَسَارٍ مَوْلَى مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي
الْجُهَيْنِمِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصِّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ أَبُو الْجُهَيْنِمِ أَقْبِلْ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ بَنِي جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ
يَرُدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ السَّلَامَ حَتَّى أَتَى عَلَى جَدَارٍ
فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ.

329 - İbn-i Abbas'ın azatlısı Umeyr radiyallahu anh'dan: O, İbn-i Abbas'ı şöyle derken işitti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymune'nin azatlısı Abdullah bin Yesar ve ben geldim. Ebü'l Cüheym, İbn-i El-Haris bin Sımmatil ensarî'nin yanına girdik. Ebü'l Cüheym şöyle anlattı:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Cemel kuyusu tarafından geliyordu. Ona bir adam rastgeldi ve selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem selâmını iade etmedi. Bir duvara gelerek yüzünü ve kollarını meshettikten sonra ona selâmını iade etti.^[237]

İZAH

Bî'ri Cemel: Deve kuyusu demektir. Medine yakınında bir yerin adıdır.

۳۳۰- حَدَّثَنَا نَافِعٌ قَالَ: إِتْلَفْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ فِي حَاجَةٍ إِلَى ابْنِ
عَبَّاسٍ فَقَضَى ابْنُ عُمَرَ حَاجَتَهُ فَكَانَ مِنْ حَدِيثِهِ يُؤْتِيهِ أَنْ قَالَ قَالَ رَجُلٌ
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سِكَّةٍ مِنَ السِّكَاكِ وَقَدْ خَرَجَ
مِنْ غَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ حَتَّى إِذَا نَكَدَ الرَّجُلُ أَنْ
يَتَوَازَى فِي السِّكَّةِ فَضَرَبَ يَدَيْهِ عَلَى الْخَائِطِ وَمَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ
ضَرَبَ ضَرْبَةً أُخْرَى فَمَسَحَ بِزَاغِيهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَى الرَّجُلِ السَّلَامَ وَقَالَ إِنَّهُ
لَمْ يَنْتَعِزْ أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَكُنْ عَلِمَ طَهْرَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ ثَابِتٍ
خَدِيشًا مُتَكِّرًا فِي التَّيْمَمِ قَالَ ابْنُ دَاوُدَ قَالَ أَبُو دَاوُدَ لَمْ يَتَأَنَّ مُحَمَّدُ بْنُ
ثَابِتٍ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ عَلَى صَرِيحَيْنِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَرَوَاهُ فَعَلَّ ابْنُ عُمَرَ

330 - Nâfi radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer'le beraber İbn-i Abbas'a bir hacet için gitmiştik. İbn-i Ömer ihtiyacını temin etti. Onun o günkü hadislerinden birisi şu oldu: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sokaklardan bir sokakta bir zat rastgeldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yenice büyük veya küçük abdestten çıkmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iade etmedi. Nerde ise o şahıs sokaktan görünmeze gidiyordu. Ellerini duvara vurup onlarla yüzünü meshetti. Sonra yine vurup kollarını meshetti ve o şahsa selâmını iade ederek, “senin selâmını iade etmekten beni men eden bir şey yoktu. Fakat Abdestsizdim. Onun için iade etmedim,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki:

Ahmed bin Hanbel'in şöyle dediğini işittim.

Muhammed bin Sâbit teyemmüm hakkında münker bir hadis rivâyet etti.

İbn-i Dase; Ebû Dâvud şöyle dedi, diyor:

Muhammed (İbn-i Sâbit'in) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet ettiği hadisinde, ellerini yere vuruşa tabi olunmadı. Huffaz onu İbn-i Ömer'in fiilinden olarak rivâyet ettiler.

٣٣١- عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ
الْحَائِطِ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ عِنْدَ بَيْتِ جَنْبَلٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى قَبَلَ عَلَى الْحَائِطِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْحَائِطِ ثُمَّ مَسَحَ

وَجَهَهُ فَيَذِيهِ ثُمَّ رَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الرَّجُلِ السَّامِ

331 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan, rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem büyük abdestten dönüyordu, Cemel kuyusu yanında O'na bir kimse rast geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem O'na selâmını iade etmedi, bir duvara gelip ellerini duvara koydu, yüzünü ve kollarını meshettikten sonra selâmı iade etti.

İZAH

Bu hadis-i şerifler, zaruret bulunduğu zaman suyun bulunduğu şehir içinde teyemmüm yapılabileceğine, eğer toprak yoksa duvarlara vurarak da teyemmümün caiz olacağına delâlet ederler. Abdestsiz kimse selâm verebilir ve alabilir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, bu zatın selâmını teyemmüm ettikten sonra almış ve temizlenmeden selâmı iade etmeyi uygun görmedim, buyurub selâm ve diğer zikirlerde abdestli olmanın daha iyi olacağını talim etmiştir.

125 - CÜNÜP KİMSENİN TEYEMMÜM ETMESİ

۳۳۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ اجْتَمَعَتْ غُثَمَةُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ أَبَدَ فِيهَا قَبْذُوتٌ إِلَى الرُّنْدَةِ فَكَانَتْ تُصِيبُنِي

الْجَنَابَةُ فَأَمَكْتُ الْخَمْسَ وَالسَّيِّئَاتِ فَاتَّبَعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَقَالَ أَبُو ذَرٍّ فَسَجَدْتُ فَقَالَ يُكَلِّتُكَ أُمُّكَ أَبَا ذَرٍّ لِأَمِّكَ الْوَيْلُ قَدْ عَالَ لِي

بِحَارِيتِ سَوْدَاءَ فَجَاءَتْهُ بِمِثْلِ مَاءٍ فَسَرَّيْتَنِي بِقُوبٍ وَاسْتَرْتُ بِالرُّوْحَانَةِ

وَأَغْتَسَلْتُ فَكَأَنِّي أَلْقَيْتُ عَنِّي جَبَلًا فَقَالَ الصُّعَيْدُ الطَّيِّبُ وَهُوَ الْمُسْلِمُ

وَلَوْ إِلَى عَشْرِ مِائِينَ فَإِذَا وَجَدْتِ الْمَاءَ فَأَبِئْهُ جَلْدَكَ فَإِنَّ ذَلِكَ خَيْرٌ

وَقَالَ مُسَدَّدٌ غُتِيْمَةً مِنَ الصُّلَّةِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَحَدَّثَ عَنْهُ أَنَّهُ

332 - Ebû Zer radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında biraz koyun toplanmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem 'Ey Ebû Zer, bunları badiyeye (sahraya) çıkar," dedi. Ben de Rebze'ye çıktım, orada cünüp oldum. Beş altı gün bekledim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e geldim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem "Sen Ebû Zer misin?" dedi. Ben seslenmedim.

"Ebû Zer, annen seni kaybetsin, annen ölsün," buyurdu. Benim için siyah bir cariyeden su istedi. Cariye içinde su bulunan bir kâse getirip beni bir elbise ile örttü, deveyi sütre edinip yıkandım da sanki üzerimden bir dağ atmış gibi oldum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Temiz, toprak, mü'minin abdest suyudur. İsterse on sene su bulamasın, suyu bulduğu zaman onunla azalarını yıkar. Su ile abdest daha hayırlıdır," buyurdu. Müseddet, rivâyetinde sadakadan koyuncağızlar, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Amr'ın hadis-i daha tamamdır. [\[238\]](#)

İZAH

Rebze: Medine'ye üç mil mesafede bir köydür. Zâtı İrk'a yakındır.

Sekiletke Ümmüke: Araplarda çok kullanılan bir tabirdir. Dua değildir. Annen çocuğunu kaybetsin demektir. "Ümmüke veyl" de dua için değil tabir olarak kullanılmıştır. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bedduadan çok sakınırdı.

Bu hadis-i şerif, bir teyemmümle bir kaç vakit namazın kılınabileceğini ifade eder. İmâm-ı Âzam'ın görüşü de böyledir. Bir de teyemmüm etmiş kimse suyu bulursa abdestinin bozulacağına delâlet eder.

۳۳۲- عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي غَايِرٍ قَالَ دَخَلْتُ فِي الْإِسْلَامِ فَأَمَّنِي

دِينِي فَأَتَيْتُ أَبَا ذَرٍّ فَقَالَ أَبُو ذَرٍّ إِنِّي إِجْتَرَيْتُ الْمَدِينَةَ فَأَمَرَ لِي رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدُودٍ وَيَعْنَمٍ فَقَالَ لِي أَضْرِبَ مِنْ أَلْيَانِهَا قَالَ حَمَادُ
 وَأَشْكُ فِي أَبْوَالِهَا هَذَا قَوْلُ حَمَادٍ فَقَالَ أَبُو ذَرٍّ فَكُنْتُ أَغْرُبُ عَنْ النَّامِ
 وَمَعِيَ أَهْلِي فَتَحْيِيْنِي الْجَنَانَةُ فَأَصْبَلِي بِغَيْرِ طُهُورٍ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَضْفِ الثَّهَارِ وَهُوَ فِي زَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِهِ وَهُوَ فِي ظِلِّ
 الْمَسْجِدِ فَقَالَ أَبُو ذَرٍّ فَقُلْتُ نَعَمْ هَلَكْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
 قَالَ وَمَا أَهْلَكَكَ قُلْتُ إِنِّي كُنْتُ أَغْرُبُ عَنْ النَّامِ وَمَعِيَ أَهْلِي
 فَتَحْيِيْنِي الْجَنَانَةُ فَأَصْبَلِي بِغَيْرِ طُهُورٍ فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ بِمَاءٍ فَجَاءَتْ بِهِ جَارِيَةٌ سَوْدَاءُ بِمِزٍ يَتَخَضَّضُ نَا هُوَ بِمَلَأَن
 فَتَشَرَّتْ إِلَيَّ بِعَيْرِي فَأَغْتَسَلْتُ ثُمَّ جِئْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّ الصَّيِّدَ الطَّيِّبَ طَهُورٌ وَإِنْ لَمْ تَجِدِ الْمَاءَ إِلَى عَشْرِ
 مِائِينَ فَإِذَا وَجَدْتَ الْمَاءَ فَأَيْسُهُ جَلْدُكَ
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَاهِدٌ حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ لَمْ يَذْكُرْ أَبْوَالَهَا قَالَ أَبُو
 دَاوُدَ هَذَا لَيْسَ بِصَحِيحٍ وَلَيْسَ فِي أَبْوَالِهَا إِلَّا خَدِيْتُ أَنْسَى تَقَرَّدَ بِهِ أَهْلُ

الْبَصْرَةِ

333 - Benî Âmir'den bir zattan rivâyet olunduğuna göre; şöyle demiştir:

Müslüman olunca, dinim beni düşündürdü, gayrete getirdi. Ebû Zer'e geldim. Ebû Zer, şöyle dedi: Ben Medine'ye gelince, Medine'yi (sıhhatim bakımından) hoş görmedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana koyun ve deve sürülerinin (bulunduğu yere gitmemi) emretti. Ve sütlerinden iç, buyurdu. (Hammâd) diyor ki: Sidiklerinden (iç buyurduğunu) zannediyorum.

Ebû Zer dedi ki: Sudan uzak kalıyordum. Halbuki, yanımda ailem de vardı. Cünüp olurum da gusûlsüz namaz kılardım.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidin gölgesinde ashab-ından bir topluluk içinde otururken, öğle vakti yanına geldim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Ebû Zer sen misin?” dedi.

Evet benim, helak oldum, ey Allah’ın Rasûlü, dedim.

“Seni ne helak etti?” buyurdu. Sudan uzak kalıyorum, hanımım da yanımda olduğu için cünüp oluyor, gusûlsüz namaz kılıyorum, dedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana su istedi. Siyah bir cariye bir kâsede su getirdi, dolu olmadığı için su hareket ediyordu. Devenin arkasına gizlenip yıkandıktan sonra geldim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ey Ebû Zer, on sene su bulamazsan da temiz toprak mü’minin abdest suyudur. Suyu bulunca vücudunu yıka,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Hammâd bin Zeyd, Eyüb’den rivâyet etti. (Develerin idrarını) zikretmedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis sahih değildir. Develerin idrarı hakkında Enes’in hadisinden başka hadis yoktur. Enes’in hadis-i ile Basra halkı teferrüt eti. (Başkaları onu rivâyet emediler.)

İZAH

Züt: Develerin sayısı ondan aşağı olursa, bu isim verilir. Çoğulu Ezvad gelir.

Reht: Sayısı ondan aşağı olan, içinde kadın bulunmayan erkek topluluğuna da denir.

İctevyütü: Hoş görmedim. Orada durmam güçleşti. Hastalığa tutuldum, manâsına gelir.

Us: Tas demektir.

Yetehazhazu: Hareket eder demektir.

Bu hadiste ravinin şüpheye düşüp Hz. Ebû Zer'e develerin idrarlarından iç, buyrulursa bu tedavi maksadı ile Ebû Zer'e mahsus bir tavsiyedir. Bununla beraber hükmü mensuhtur kaldırılmıştır. (Bezlül, Mechüd, c. 3, s. 56)

[202]. Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 3, n. 302, s. 246, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, n. 2981; Neseî, Tahâret, b. 92, n. 289, s. 152, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 130, n. 651, s. 213, c. 1

[203]. Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 3, n. 300, s. 246, 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 88, n. 280, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 125, N, 643, s. 211. c. 1

[204]. Buharî, Kitâb'ul-Hayz, b. 4. s. 77. c. 1; Müslim Kitâb'ul-Hayz, b. 3, n. 301, s. 246, c. 1; Nesei, Kitâb'ut-tahâret, b. 86, n. 275, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B. 120, n. 634, s. 208 c. 1

[205]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 298, s. 244, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 101, n. 134, s. 241, c. 1; Nesei, Kitâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 272, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 632, s. 207, c. 1

[206]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 21, s. 83, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 15, n. 335, s. 265, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Hayız, n. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 97, n. 130, s. 234, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 119, n. 631, s. 207, c. 1

[207]. Müslim, kitâb'ul-Hayız, b. 51, n. 335, s. 182, c. 1; Neseci, Kitâb'ul-Hayız Rasûl-i 382, c.1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 97, n. 130, s. 234, c. 1

[208]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 103, n. 136-137, s. 244-245, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 93, n. 290, s. 153, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 123, n. 640, s. 210, c. 1

[209]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 103, n. 136-137, s. 244-245, c. 1

[210]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 288, s. 151-152, c. 1

[211]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 6, s. 78, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 1, n. 293, s. 242, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 132, s. 239, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 91, n. 826 s. 151, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-tahâret, b. 121, n. 636, s. 208, c. 1

[212]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 90, n. 285, s. 249, c. 1

[213]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 6, s. 78, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 286, c. 1; Müslim, kitâb'ul-Hayız, B. 1, n. 293, s. 242, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 121, n. 636, s. 208, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, s. 239, c. 1

[214]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 209, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 115, n. 263, s. 204. c. 1

[215]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 209, s. 116, c. 1

[216]. Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 5, n. 334, s. 182, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 207, s. 117, c. 1

[217]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, c. 1

[218]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, Bâb-ı İstihaza, b. 9, s. 79, c. 1; Müslim, Hayız, B 14, n. 333, s. 262, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 125, s. 217, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626, s. 205, c. 1

[219]. Buharî, Müslim, nesei, İbn-i Mâce, Tirmizî bir önceki bâb ve ciltlerde rivâyet ettiler.

[220]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 9, s. 79, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 14, n. 334, s. 263, c. 1; İbn-i Mâce, kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626, s. 205, c. 1

[221]. Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, 117, 118, c. 1

[222]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 95, n. 128, s. 221, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 115-117. n. 622,-627, s. 203-205, c.1

[223]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 357, s. 116 - 122, c. 1

[224]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626, s. 205, c. 1

[225]. Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 52, n. 360, s. 121, c. 1

[226]. Tirmizî, Ebvâb'ut-tahâret, b. 94, n. 126, s. 220, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret. b. 115, n. 625, s. 204, c. 1

[227]. Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 52, n. 363, s. 122, c.1

[228]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 26, s. 84, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 3 n. 368, s. 186, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret b. 127, n. 947, s. 212, c. 1

[229]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 105, N, 139, s. 256, c. 5; İbn-i Mâce, kitâb'ut-Tahâret, b. 128, n. 648, s 213 c. 1

[230]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 15, s. 81, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 13, n. 332, s. 260, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 252, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 134, n. 642, s. 210 c. 1

[231]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 1, s. 86, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 28, n. 367, s. 279, c.1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 105, n. 311, s. 163; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 135, n. 565, s. 216, c. 1

[232]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 315, s. 167, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Teyemmüm, B, 92, n. 571, s. 187, c. 1

[233]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret b. 92, n. 571, s. 189, c. 1

[234]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret b. 105, n. 315, s. 104, c. 1

[235]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 3, s. 87, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 28, n. 368, s. 280, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 321, s. 170, c. 1

[236]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 28, n. 368, s. 280, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 321, s. 168, c. 1;

Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 110, n. 144, s. 268; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 91, n. 569, s. 188, c. 1

[237]. Buharî, Kitâb'ut-tahâret, b. 2, s. 7. c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 322, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 369, s. 281, c. 1

[238]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 124, s. 211, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 110, n. 323, s. 171, c. 1

[202]. Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 3, n. 302, s. 246, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, n. 2981; Neseî, Tahâret, b. 92, n. 289, s. 152, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 130, n. 651, s. 213, c. 1

[203]. Müslim, Kitâb'ul-Hayz, b. 3, n. 300, s. 246, 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 88, n. 280, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 125, N, 643, s. 211. c. 1

[204]. Buharî, Kitâb'ul-Hayz, b. 4. s. 77. c. 1; Müslim Kitâb'ul-Hayz, b. 3, n. 301, s. 246, c. 1; Nesei, Kitâb'ut-tahâret, b. 86, n. 275, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B. 120, n. 634, s. 208 c. 1

[205]. Müslim, kitâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 298, s. 244, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 101, n. 134, s. 241, c. 1; Nesei, Kitâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 272, s. 147, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, n. 632, s. 207, c. 1

[206]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 21, s. 83, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 15, n. 335, s. 265, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Hayız, n. 382, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 97, n. 130, s. 234, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 119, n. 631, s. 207, c. 1

[207]. Müslim, kitâb'ul-Hayız, b. 51, n. 335, s. 182, c. 1; Neseci, Kitâb'ul-Hayız Rasûl-i 382, c.1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 97, n. 130, s. 234, c. 1

[208]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 103, n. 136-137, s. 244-245, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 93, n. 290, s. 153, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 123, n. 640, s. 210, c. 1

[209]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 103, n. 136-137, s. 244-245, c. 1

[210]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 9, n. 288, s. 151-152, c. 1

[211]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 6, s. 78, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 1, n. 293, s. 242, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, n. 132, s. 239, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 91, n. 826 s. 151, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-tahâret, b. 121, n. 636, s. 208, c. 1

[212]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 90, n. 285, s. 249, c. 1

[213]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 6, s. 78, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 286, c. 1; Müslim, kitâb'ul-Hayız, B. 1, n. 293, s. 242, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 121, n. 636, s. 208, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 99, s. 239, c. 1

[214]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 209, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 115, n. 263, s. 204. c. 1

[215]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 209, s. 116, c. 1

[216]. Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 5, n. 334, s. 182, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 207, s. 117, c. 1

[217]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, c. 1

[218]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, Bâb-ı İstihaza, b. 9, s. 79, c. 1; Müslim, Hayız, B 14, n. 333, s. 262, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 3, n. 125, s. 217, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626, s. 205, c. 1

[219]. Buharî, Müslim, nesei, İbn-i Mâce, Tirmizî bir önceki bâb ve ciltlerde rivâyet ettiler.

[220]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 9, s. 79, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 14, n. 334, s. 263, c. 1; İbn-i Mâce, kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626, s. 205, c. 1

[221]. Neseî, Kitâb'ut-tahâret, b. 52, n. 201, s. 116, 117, 118, c. 1

[222]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 95, n. 128, s. 221, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 115-117. n. 622,-627, s. 203-205, c.1

[223]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 52, n. 357, s. 116 - 122, c. 1

[224]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 116, n. 626,s. 205, c. 1

[225]. Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 52, n. 360, s. 121, c. 1

[226]. Tirmizî, Ebvâb'ut-tahâret, b. 94, n. 126, s. 220, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret. b. 115, n. 625, s. 204, c. 1

[227]. Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 52, n. 363, s. 122, c.1

[228]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 26, s. 84, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Hayız, b. 3 n. 368, s. 186, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret b. 127, n. 947, s. 212, c. 1

[229]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 105, N, 139, s. 256, c. 5; İbn-i Mâce, kitâb'ut-Tahâret, b. 128, n. 648, s 213 c. 1

[230]. Buharî, Kitâb'ul-Hayız, b. 15, s. 81, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 13, n. 332, s. 260, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 252, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 134, n. 642, s. 210 c. 1

[231]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 1, s. 86, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 28, n. 367, s. 279, c.1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 105, n. 311, s. 163; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 135, n. 565, s. 216, c. 1

[232]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 315, s. 167, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Teyemmüm, B, 92, n. 571, s. 187, c. 1

[233]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret b. 92, n. 571, s. 189, c. 1

[234]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret b. 105, n. 315, s. 104, c. 1

[235]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 3, s. 87, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Hayız, b. 28, n. 368, s. 280, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 108, n. 321, s. 170, c. 1

[236]. Buharî, Kitâb'ut-Teyemmüm, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Teyemmüm, b. 28, n. 368, s. 280, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 107, n. 321, s. 168, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 110, n. 144, s. 268; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 91, n. 569, s. 188, c. 1

[237]. Buharî, Kitâb'ut-tahâret, b. 2, s. 7. c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 322, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 28, n. 369, s. 281, c. 1

[238]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 124, s. 211, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 110, n. 323, s. 171, c. 1

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hediye edilen sütle karşılaştılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkadaşlarından (birini) gönderip o, sütten onlara içirdi de onlara darılmamış olduğunu anladılar.^[202]

Ben hayız halinde iken kemik üzerindeki eti ısıtır sonra onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e verirdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim ağzımı koyduğum yere ağzını kor, (eti ağzı ile koparır)dı. Suyu içer, tası ona verirdim, ağzını benim su içerken ağzımı koyduğum yere kordu.^[203]

260 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ben hayızlı iken başını dizime kor, (Kur'an) okurdu.^[204]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bana, “mescitten seccadeyi aliver,” dedi. Ben: “Hayızlıyım” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Senin hayızın senin elinde değildir.” buyurdu.^[205]

Bir kadın Aişe radiyallahu anha'ya: Hayızlı kadın geçirdiği namazı kaza eder mi? Diye sordu. Aişe radiyallahu anha da ona: Sen Haruralı mısın? Biz Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında hayız görürdük de (namazları) kaza etmezdik; kaza etmek için emir de olunmazdık.^[206]

Evvelki hadis rivâyet olundu. Ebû Dâvud şöyle dedi: Ma'mer Eyyüp'ten şunu ziyade etti: (Orucu kaza ile emir olunurduk. Namazın kazası ile emir olunmazdık.)^[207]

Ebû Dâvud diyor ki: Sahih rivâyet böyledir. İbn-i Abbas bu rivâyetinde bir dinar veya yarım dinar dedi. Ancak, çok kere (Şu'be) yarım dinar hakkındaki rivâyeti Rasûlullah'a ref etmedi.^[208]

Ebû Dâvud: İbn-i Cüreyc Abdulkerim'den o da Müksim'den aynı şekilde rivâyet etmiştir dedi.^[209]

267 - Meymune radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ailelerinden biri hayızlı iken, uyluklarının yarısına veya dizlerine kadar gömleği olur, o gömlek onu perdelerse üzerinden istifade ederdi, dedi^[210]

268 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rivâyete göre şöyle demiştir: Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bizden birimiz hayız olunca (diz kapağı ile göbeği arasını örtecek) bir izar bağlamasını emreder, sonra onun yanına yatardı. Bir defasında ise, “kocası ondan istifade ederdi,” dedi.^[211]

269 - Aişe radiyallahu anha şöyle demiştir: Ben hayızlı ve Rasûlullah'a dokunur olduğum halde ben ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir örtü içinde yatardık. Benden Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir şey bulaşırsa yerini yıkar, yıkama bulaşan yeri geçmezdi. Onunla namaz kılardı. Elbisesine bir şey dokunursa dokunan yerini yıkar, yıkamada bulaştığı yeri geçmez onunla namaz kılardı.^[212]

273 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hayızımızın başlangıcında gömleğimizi giyinmemizi emreder ve bize mübâşeret ederdi. Sizlerden hanginiz Peygamberinizin nefsinde hakim olduğu kadar nefsinize hakim olabilirsiniz?^[213]

Ümmü Seleme o kadına Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den fetva istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu hastalık ona gelmezden önce her ay kaç gün, kaç gece hayız görüyorsa o kadar beklesin, o kadar müddet namazı bıraksın. O müddet geçince yıkansın, sonra eteğine kana mani olacak bez bağlasın. (Özür kanı akarken) namazını kılsın, buyurdu.^[214]

Leys rivâyetinde şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “hayız günleri biter, geride kalır, Namaz vakti de gelirse, yıkansın ila ahîrîhi.”

buyurdu.^[215]

Ümmü Seleme'nin çamaşır kabı kanla doluydu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: "Haiz adetini kadar beklersin, sonra yıkanırısın," buyurdu.^[216]

280 - Urve bin Zübeyr radiyallahu anh'dan: Fatıma bint-i Ebû Hubeyş ona şöyle anlatmış: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e devamlı kandan şikâyetle hükmünü sordu. Rasûlullah ona, "O, bir damar (Arızası)dır, dikkat et hayz günlerin gelince namaz kılma, adet günlerin geçince yıkan ve iki âdet arasında (özür kanı aksa da) namazını kıl," buyurdu.^[217]

Ben özür kanından kurtulamayan bir kadını. (Kan devamlı geldiğine göre) Namazı bırakacak mıyız? diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "O, bir damar bozukluğu'dur. Hayız değildir. Eski âdet günlerin gelince namazı bırak, âdet günlerin geçince, kanı yıka (temizlen) sonra namazını kıl," buyurdu.^[218]

"- Hayız gelmeğe başladığında namazı terk et, hayız müddeti kadar zaman geçince üzerindeki kanı yıka guslet ve namazını kıl."^[219]

Ona: (Ümmü Habibe bint-i Çahş'a) hayız günlerinde namazı terk etmesini emretti. İşte bu İbn-i Uyeyne'den vehimdir. Muhammed bin Amr'ın Zührî'den rivâyetinde, Evzâî'nin hadisinde ziyade ettiğine yakın bir anlam var.^[220]

Mekhul dedi: Kadınlara hayızları gizli değildir. Hayız kanı siyah ve koyudur. Bu siyahlık gidip, sarılık ve incelik gelince o, istihaza'dır. Yıkansın ve namazını kılsın.^[221]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Sana pamuk tavsiye edeyim, pamuk kanı tıkar." Ben: çok geliyor, pamukla tıkanmaz, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Bir bez tutun," ben: Bezle de önlenmez, çünkü pek fazla akıtıyorum, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: "Sana iki şey tavsiye edeceğim, hangisini yaparsan öbürüne lüzum kalmaz. İkisine de gücün yeterse bunu sen bilirsin, bu (özür kanı) şeytanın vuruşlarından bir vuruştur. Allah bilir ya, sen ya altı veya yedi gün hayız olursun. Sonra yıkan temizlenip paklanınca 23 veya 24 gün ve gece namazını kıl, orucunu tut, bu

sana yeter. Her ay böylece kadınların hayız görüp temizlendikleri gibi hayız ve temizlik müddetince yaptıklarını yap. (ikincisi): eğer gücün yeterse öğleyi sona bırakarak, ikindiye ilk vaktine acele edip, ikisi için yıkan. Öğle ve ikindiye bir arada kıl. Akşamı vaktin sonuna bırakıp yatsıyı evvelinde acele edip, ikisi için de yıkanarak, akşam ve yatsı namazlarını bir arada kıl, sabah için de yıkan. Gücün yeterse orucu da tut. Böyle yap, Rasûlullah çünkü bence böyle yapmak iki şıkkın en iyisidir.” buyurdu.^[222]

“Ümmü Habibe yedi sene istihaza (özür kanı) gördü.” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona gusûl etmesini emretti. “Ümmü Habibe her namaz vakti yıkanır.”^[223]

“Her namaz vaktinde yıkanıp namazını kılmasını” emretti.^[224]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den başkasından bir şey nakletmiyorum, dedi.^[225]

297 - Adiy bin Sabit radiyallahu anh’dan: O’da babası Salih’ten O’da dedesinden, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in “özürlü kadınlar, hayızlı günlerinde namazı bırakır (hayızları bittikten) sonra yıkanıp namazını kılar ve her namaz vaktinde abdest alır” buyurduğu rivâyet olundu.^[226]

“(Hayzın bittikten) sonra yıkan ve sonra her namaz için abdest al, namazını kıl,” buyurdu.^[227]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e biat etmişti. Biz temizlikten sonra görünen sarılık ve bulanıklığı (Hayızdan) bir şey saymazdık, dedi.^[228]

311 - Ümmü Seleme radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında lohusa kadınlar, lohusalıktan sonra kırk gün veya kırk gece beklerlerdi. (Namazı orucu terk ederlerdi) Biz ise yüzümüze (güzel kokulu) vers (otundan) sürerdik, dedi.^[229] Keleften (yüzdeki çillikten) dolayı sürüldüğünü kastediyor.

Ey Allah’ın Rasûl-i pamukla nasıl temizleneceğim, dedi. Hz. Aişe: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in neden kinaye ettiğini ben

anlamıştım. Esmâ'ya, birbiri ardına kullanacağın pamukla kan eserini temizleyeceksin dedim, diyor.^[230]

Üseyd, Hz. Aişe'ye Allah sana merhamet etsin, sana hoş görmediğin bir şey uğrarsa Allah onda senin ve Müslümanlar için bir genişlik yaratıyor, dedi.^[231]

Ashab, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte sabah namazı için temiz toprakla teyemmüm ettiler. Avuçlarını, toprağa vurup bir defa yüzlerini meshettiler. Sonra dönüp ellerini tekrar toprağa vurdular. Ellerin içinden kollarını omuz ve koltuk altlarına kadar meshettiler.^[232]

319 - İbn-i Vehb radiyallahu anh'dan evvelki hadis gibi rivâyet edildi, şöyle dedi. Müslümanlar kalkarak avuçlarını toprağa vurdular, fakat topraktan bir şey avuçlamadılar. Buna benzer şekilde rivâyet etti de omuzlar ve koltuk altlarını zikretmedi.^[233]

Şu hadiste, onlardan hiç biri iki vuruşu zikretmedi. Ancak benim isimlerini verdiğim kimseler müstesna.^[234]

Bilmiyor musun? Ömer Ammar'ın sözüyle ikna olmadı, dedi.^[235]

“- Hayır seni men etmem. Allah'a yemin olsun teyemmüm hakkında naklettiğini biz sana bırakırız,” dedi.”^[236]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Cemel kuyusu tarafından geliyordu. Ona bir adam rastgeldi ve selâm verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem selâmını iade etmedi. Bir duvara gelerek yüzünü ve kollarını meshettikten sonra ona selâmını iade etti.^[237]

Ebû Dâvud dedi ki: Amr'ın hadis-i daha tamamdır.^[238]

126 - CÜNÜP SOĞUKTAN KORKTUĞUNDA TEYEMMÜM EDEBİLİR Mİ?

۳۳۴- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: اخْتَلَمْتُ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فِي غَرَوَةٍ

ذَاتِ السَّلَاسِلِ فَاسْتَفَقْتُ إِذَا اِعْتَسَلْتُ أَنَّ أَهْلَكَ تَحْتِمُنْتُ ثُمَّ صَلَّيْتُ

بِأَصْحَابِي الصُّبْحَ فَلَذَكَّرُوا ذَلِكَ لِي ثُمَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا عَمْرُو

صَلَّيْتَ بِأَصْحَابِكَ وَأَنْتَ جُنُبٌ فَأَخْبَرْتَهُ بِاللَّيْلِ مِنْهُ مِنْ الْإِغْتِسَالِ

وَقُلْتُ إِنِّي سَمِعْتُ اللَّهَ يَقُولُ (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا)

فَصَحِّحْكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا.

نَالَ أَبُو دَاوُدَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ مِصْرِيٌّ مَوْلَى خَارِجَةَ بْنِ خَدَافَةَ

وَلَيْسَ هُوَ ابْنُ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ

334 - Âmr bin As radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Zatisselâsil harbinde, soğuk bir gecede hamamcı oldum, yıkanırsam helak olurum, korkusundan teyemmüm edip maiyetimdekilere sabah namazını kıldırdım. Durumu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e anlattılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ey Amr, cünübken yanındakilere namaz mı kıldırдың?” buyurdu. Ben de, su ile gusletmeme mani olan sebebi haber verdim ve ben Allah Teâlâ’nın (nefislerinizi öldürmeyin, şüphesiz Allah size merhamet edicidir) ayetini işittim, deyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güldü, hiç bir şey söylemedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Abdurrahman bin Cübeyr Mısırlı’dır. Harice bin Huzafe’nin azatlısıdır. Cübeyr bin Nüfeyr’in oğlu değildir.

İZAH

Zatüsselâsil: Vâdi-i Kurâ’nın gerisinde bir pınarın adıdır. Buraya İslâm ordusu savaşa gittiğinden Zatüsselâsil adı verildi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sükûtu ve ona gülerek takviye etmesi kabul manasınadır. Takrîr Sünnettir. Eğer cünüb yıkandığı takdirde telef olmaktan korkarsa, teyemmümle yetinebilir. Ebû Hanife, Mâlik ve Şâfiî'nin görüşü böyledir. (Bezl-ül-Mechüd)

۳۳۵- عَنْ أَبِي قَيْسٍ مَوْلَى عُمَرُو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ عُمَرُو بْنَ الْعَاصِ

كَانَ عَلَى سَرِيَّةٍ وَذَكَرَ التَّحْلِيكَ نَحْوَهُ قَالَ قَتَلَ مَغَابَةَ وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ

لِلصَّلَاةِ ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَلَمْ يَذْكُرِ التَّيَمُّمَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَزَوَّيْ هَذِهِ الْقِصَّةُ مِنَ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةٍ

قَالَ فِيهِ فَتَيَمُّمٌ.

335 - Âmr bin As'ın azatlısı Ebû Kays radiyallahu anh'dan:

Amr bin As, bir bölüğün başında idi deyip, evvelki gibi hadis-i anlattı ve kasıklarını yıkayıp namaz abdesti gibi abdest alarak, adamlarına namazı kıldırdı, dedi. Ve onun gibi anlattı. Fakat teyemmümü söyleme-di.

Ebû Dâvud dedi ki:

Şu kıssa Evzâî ve Hasan bin Atiyye'den rivâyet edildi de, orada “teyemmüm etti,” dedi.

İZAH

Mağban: Koltuk altı ve bacak arası gibi kısımlar demektir.

127 - YARALI KİMSENİN TEYEMMÜM ETMESİ

۳۳۶- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: خَرَجْنَا فِي سَفَرٍ فَأَصَابَ رَجُلًا مِنَّا خَيْرٌ

نَشِجَةً فِي رَأْسِهِ ثُمَّ اخْتَلَمَ فَسَأَلَ أَصْحَابَهُ فَقَالَ هَلْ تَجِدُونَ لِي رُخْصَةً

فِي التَّيَمُّمِ قَالُوا مَا نَجِدُ لَكَ رُخْصَةً وَأَنْتَ تَقْدِرُ عَلَى النَّمَامِ فَأَغْتَسَلَ

نَمَاتَ فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُخْبِرَ بِذَلِكَ فَقَالَ

تَكَلُّوْهُ فَكَلَّمَهُمْ اللَّهُ أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا فَإِنَّمَا شِفَاءُ الْعَمِيِّ السُّؤَالُ إِنَّمَا

كَانَ يَخْفَى أَنْ يَسْتَعْمِزَ أَوْ يَتَعَصَّبَ شَيْءٌ مُوسَى عَلَى جُرْجِرِهِ خِرْقَةً

ثُمَّ يَمْسَحُ عَلَيْهَا وَيَغْسِلُ سَائِرَ جَسَدِهِ

336 - Câbir radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Sefere çıkmıştık, bizden bir şahsa taş raslayıp başından yaraladı, sonra ihtilam oldu. Yanındakilere benim teyemmüm etmeme ruhsat bulabilir misiniz? Diye sordu. Senin suyu kullanmaya gücün yeter, sana ruhsat bulamayız, dediler.

O şahıs yıkandı, yarası azarak öldü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldiğimizde hadise haber verildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Onu öldürdüler, Allah da onları öldürsün, cahilliğin şifası sormaktır. Bilmiyorlarsa sormaları gerekmez mi idi? Ona teyemmüm edip sıkamak veya (Musa şüphe etti) yarası üzerine bir sargı bağlayıp üzerine meshi ve bedeninin diğer kısımlarını yıkaması yeterdi.” buyurdu.

İZAH

Iyy: Cahilliktir. Bu hadis-i şerif bilmediğini sormak gerektiğinde sormadan fetva vermenin çirkin bir davranış olduğuna delâlet eder. Yaralı kimse ister şehir içinde isterse sahrada olsun gusul icab ederse yarasını bağlar, diğer uzuvlarını yıkayıp yaraya bağlanan sargı üzerine mesheder. Eğer meshetmekte zarar verirse meshi de terk eder. Diğer uzuvlarını yıkar. Sağlam uzuvları yıkamak zarar verecekse teyemmüm eder. Bu hadis-i şerif cünüb olup, tamam uzvunu yıkayamayacak olanların teyemmüm etmesine, yaraya meshetmesine diğer azalarını yıkamasına delâlet eder. Hanefilerce; eğer azaların çoğu yaralı ise teyemmümle yıkanmak bir arada cem edilmez. Şâfiîlerce; hem teyemmüm edilir, hem de yıkanır. Hanefilerce eğer azasının çoğu veya yarısı yaralı ise teyemmüm eder. Azı yaralı ise sağlam uzuvları yıkar, yaralı kısımları mesheder. (Bezl-ül-Mechud, c. 3, s. 65, Maalim c. 1, s. 209)

Bir de hadis-i şerif sargılar üzerine mesh edilmesi lâzım geldiğine delâlet eder. Nasıl olsa sargı var diye meshi ihmal etmemelidir.

۳۳۷- أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: أَصَابَ رَجُلًا جُرْحٌ فِي

عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اخْتَلَمَ فَأَمَرَ بِالِاغْتِسَالِ فَأَغْتَسَلَ

فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ قَتَلُوهُ قَتَلْتُمْ اللَّهَ

أَلَمْ يَكُنْ شِفَاءَ الْعَمِيِّ السُّؤَالَ.

337 - Abdullah bin Abbas radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında bir şahıs yaralandı. Sonra ihtilam oldu. Kendisine gusul etmesi için emir olundu da yıkanınca öldü. Hâdise Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e ulaşınca:

“Cahilliğin şifası sormak değil mi? Onu öldürdüler, Allah da onları öldürsün,” buyurdu.^[239]

128 - TEYEMMÜM EDENİN SONRADAN SU BULMASI

۳۳۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: خَرَجَ رَجُلَانِ فِي سَفَرٍ فَخَضِرَتْ

الصَّلَاةُ وَلَيْسَ مَعَهُمَا مَاءٌ فَتَيَمَّمَا صَبِيحًا طَيِّبًا فَصَلَّيَا ثُمَّ وَجَدَا الْمَاءَ فِي

الْوَقْتِ فَأَعَادَ أَحَدُهُمَا الصَّلَاةَ وَالْأُخْرَى وَلَمْ يُعِدِ الْآخَرُ ثُمَّ آتَى رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَا ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ لِلَّذِي لَمْ يُعِدْ أَصَبْتَ الشُّنَّةَ

وَأَجْزَأُكَ صَلَاتُكَ وَقَالَ لِلَّذِي تَوَضَّأَ وَأَعَادَ لَكَ الْأَجْرُ مَرَّتَيْنِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرَاهُ نَافِعٌ يَرْوِيهِ عَنِ الْمَلِثِ عَنْ عُمَيْرَةَ بْنِ أَبِي نَاجِيَةَ

عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَذَكَرَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ لَيْسَ

بِمَحْفُوظٍ هُوَ مُرْسَلٌ

338 - Ebû Sâîd el Hudrî radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İki arkadaş sefere çıktılar, namaz vakti girdi. Yanlarında su yoktu. Temiz toprakla teyemmüm edip namazlarını kıldılar. Sonra vakit içinde su buldular. İkiden birisi abdest ve namazı iade etti.

Öbürü iade etmedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazını iade etmeyene:

“Sünnete uygun hareket yaptın, namazın tamam.” Abdest ve namazını iade edene:

“Sana da iki kat sevap var,” buyurdu. [\[240\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: İbn-i Nâfî’den başkası bu hadis-i Leys’ten o da Umeyre bin Ebi Naciye’den o da Bekir bin Sevade’den o da Ata bin Yesar’dan o da Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyet etti:

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû Said el’Hudrî’nin isminin zikri şu hadiste mahfuz değildir. Bu hadis mürseldir.

İZAH

Su bulmak ümidi olan yerde namazı son vaktine tehir etmeli, teyemmümle namazı kıldıktan sonra vakit içinde su bulunursa namazı yeniden kılmak gerekmez. Hanefî, Şâfiî, Mâliki ve Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüşleri böyledir. (Maalim-üs-sünne c. 1, s. 210 Bezlül Mechud, c. 3, s. 69)

۳۳۹- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْعَاهُ

339 - Ata bin Yesâr radiyallahu anhdan: Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem “eshabından iki şahıs” diye evvelki hadisle aynı manâda rivâyet

olundu.

129 - CUMA GÜNÜ GUSÜL ETMEK

٣٤٠- أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بَيْنَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ

الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَقَالَ عُمَرُ أَتَنْتَحِسُونَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ الرَّجُلُ

مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ الْبَدَاءَ فَتَوَضَّأْتُ قَالَ عُمَرُ وَالْوَضُوءُ أَيْضًا أَوْ لَمْ

تَسْمَعُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةُ

فَلْيَغْتَسِلْ.

340 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet olunmuştur: Bir zaman Ömer Bin Hattab bir cuma günü hutbe okuyordu, içeri bir zat (Osman bin Affan) girdi. Ömer radiyallahu anh O'na sizi namazdan hapis mi ediyorlar? Niçin geç kaldın? Dedi. O şahıs, ben fazla gecikmedim, ezanı işitir işitmez abdest aldım, cevabını verince, Ömer radiyallahu anh namaz gibi abdesti de mi noksan yaptın? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Sizden biriniz cumaya geleceğinde yıkansın,” emrini işitmediniz mi? Dedi. [\[241\]](#)

İZAH

Hiz. Osman radiyallahu anh ezandan sonra başka, işle meşgul olmamıştı. Buna rağmen birinci saatin sevabını kaçırdığı için Hiz. Ömer radiyallahu anh kendisine sitemde bulundu. Cuma günleri gusul yapmak müstehabtır. Hiz. Osman radiyallahu anhın gusul etmeden cumaya gelmesi de siteme sebep olmuştur. Hasan-ı Basrî ve bir rivâyete göre İmâm-ı Mâlik’e göre cuma günü yıkanmak vaciptir. Ama fakihlerin umûmuna göre cuma günü yıkanmak müstehabtır.

٣٤١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُخْتَلِمٍ.

341 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, “Her erkeklik çağına

erene cuma günleri yıkanmak vaciptir.” buyurdu.^[242]

İZAH

Bu hadisteki vücuttan maksat ehemmiyeti vacib gibidir, demektir. Gerçekten vacib olsa cumanın sıhhati halâldâr, olurdu.

٣٤٢- عَنْ حَفْصَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عَلَى كُلِّ

مُخْتَلِمٍ رَوَاحٍ إِلَى الْجُمُعَةِ وَعَلَى كُلِّ مَنْ رَاحَ إِلَى الْجُمُعَةِ الْغُسْلُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ إِذَا اغْتَسَلَ الرَّجُلُ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَجْزَأَهُ مِنْ غُسْلِ

الْجُمُعَةِ وَإِنْ أَجْتَبَ.

342 - Hafsa radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Her erkeklik çağına erene cuma namazına gitmek vacip, her cumaya gidene de yıkanmak lâzımdır,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bir şahıs, Cuma günü şafaktan sonra yıkanırsa cuma için yıkanmak yerine kâfi gelir, isterse cünüblükten dolayı yıkanmış olsun.^[243]

٣٤٣- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ قَالَا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَبَسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ

وَمَسَّ مِنْ طَيِّبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَخْطُ أَهْطَاكَ النَّاسِ

ثُمَّ صَلَّى مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِهِ

كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ جُمُعَتِهِ الَّتِي قَبْلُهَا قَالَ وَيَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ

وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَيَقُولُ إِنَّ الْحَسَنَةَ بِمِثْلِهَا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَخَدِيعُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ أَنْتُمْ وَلَمْ يَذْكُرْ خَطَاةَ كَلِمٍ

أَبِي هُرَيْرَةَ

343 - Ebû Said el-Hudrî ve Ebû Hüreyre radıyallahu anhümâ'dan rivâyet edildiğine göre şöyle dediler: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim cuma günü yıkanarak en güzel elbisesini giyer, yanında varsa koku sürünür, sonra cumaya gelip kimsenin omuzunu çiğnemedi Allah’ın kendine farz kıldığını kılar, imam hutbeye çıktığı andan namazı bitirinceye kadar konuşmazsa, bu cuma ile bir önceki cuma arasındaki kusurlara keffaret olur,” buyurdu.

Ebû Hüreyre radıyallahu anh sevablar ona katlanır, üç gün de fazlasına keffaret olur, dedi.

Ebû Dâvud, Muhammed bin Seleme’nin hadis-i daha tamamıdır. Hammâd Ebû Hureyre’nin kelâmını zikretmedi, dedi. [244]

٣٤٣- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى كُلِّ مُحْتَظِمٍ
وَالسَّوْلَةُ وَيَمْسُ مِنَ الطَّيِّبِ مَا قَدَّرَ لَهُ إِلَّا أَنْ يَكْثُرَ لَمْ يَذْكُرْ عَبْدَ الرَّحْمَنِ
وَقَالَ فِي الطَّيِّبِ وَلَوْ مِنْ طَيِّبِ الْمَرْأَةِ.

344 - Abdürrahman bin Ebû Said el-Hudrî’den o da babası Ebû Said’ten:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Her erkeklik çağına girene cuma günü yıkanmak, misvak kullanmak var. Bir miktar da koku sürünür.” buyurdu.

Ancak Bükeyr rivâyetinde Abdürrahman’ı zikretmedi, koku hakkında ise:

“İsterse kadının kokusundan olsun sürünsün,” dedi. [245]

٣٤٤- حَدَّثَنِي أَبُو سُلَيْمَانَ الْهَرَابِيُّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ غَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ ثُمَّ بَكَرَ وَابْتَكَرَ
وَمَشَى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا مِنَ الْإِمَامِ فَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ
عَمَلٌ سَنَةِ أَجْرٍ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا

345 - Evs bin Evs'is-Sakafî radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; “Cuma günü kim başını yıkar ve boy abdesti alır, erkence çıkar, cumaya da erkence gelir, binmez yürür, imama yakın durur, hatibi dinler konuşmazsa:

Onun her adımı için bir sene geceleri nafile namaz kılmış, gündüzleri nafile oruç tutmuş gibi ecir alır,” buyurdu. [246]

İZAH

Gassele: Yıkar demektir. Çünkü Araplar saçlarına zeytinyağı sürerlerdi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz başı yıkamayı ayrıca zikir ederek kim saçını yıkar ve gusul ederse buyurdu.

Bekkara: Evden erken çıkar, İptekera: Cumaya erken varırsa demektir.

Bekkera: Sabah erken sadaka verir, İptekera: Cumaya erken davranırsa manâsına da gelir.

۳۴۶- عَنْ أَوْسِ الثَّقَفِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

قَالَ مَنْ غَسَلَ رَأْسَهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاسْتَسَنَّ وَاسْتَأْخَذَ نَحْوَهُ

346 - Evs es-Sakafî radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim Cuma günü başını yıkar ve yıkanır, sonra ravi: geçen hadisin benzerini şevketti.

۳۴۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاسْتَسَنَّ مِنْ طَيِّبٍ امْرَأَتُهُ إِنْ كَانَ لَهَا

وَلَيْسَ مِنْ صَالِحِ بَيْتِهِ ثُمَّ لَمْ يَخْطُ رِقَابَ النَّاسِ وَلَمْ يَلْغِ عِنْدَ الْمُوَظَّعِ

كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهُمَا وَمَنْ لَغَا وَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ كَانَ لَهُ ظُهُورٌ.

347 - Abdullah bin Âmr bin As radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Kim Cuma günü yıkanır ve varsa-ailesinin de olsa-kokusundan sürünür, en güzel elbisesini giyinir ve kimsenin omuzunu çiğnemedi (Namazını kılar) hutbe esnasında konuşmazsa, iki cuma arasındaki hatalarına keffaret olur. Kim de hutbe anında konuşur, cemaatin omuzlarını çiğnerse, ona yalnız öğle (namazı) sevabı verilir.” buyurdu.

İZAH

Kadınların kullandığı kokuyu kullanmak mekruhtur. Ancak zaruri bir durum olursa kullanılabilir.

Vaktinde cumaya gelmeyip, geç kalan ve sonra da insanların omuzlarını çiğneyerek öne geçenlerin cuma sevabını alamayacakları, sadece öğle namazı kılmış olacakları bildiriliyor.

۳۴۸- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْتَقِلُ

مِنْ أَزْنِيعِ بَنِي الْجَنَابَةِ وَيَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَوْمَ الْحِجَامَةِ وَمِنْ غَسَلِ الْمَنَابِتِ

348 - Aişe radıyallahu anha’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dört şeyden dolayı yıkanırdı.
“Cünüplükten, Cuma günü için, kan aldirmaktan ve ölü yıkamaktan.”

İZAH

Cenaze yıkayanın yıkanmasını bildiren hadis mensuhtur. 3162 numaralı hadise bakınız.

Cenaze yıkayanın gusletmesi müstehap, kan aldırdıktan sonra gusletmek de müstehaptır. Cünüplükten dolayı yıkanmak farz, Cuma günü yıkanmak müstehaptır. (Maalim’üs-Sünne c. 1, s. 274)

۳۴۹- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَزْزَبٍ قَالَ سَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْ هَذَا الْقَوْلِ

غَسَلَ وَأَغْتَسَلَ فَقَالَ غَسَلَ رَأْسَهُ وَغَسَلَ جَسَدَهُ

349 - Ali bin Havşeb radiyallahu anhdan rivâyete göre, Mekhul'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Gassele ve İğtese) sözünün manâsını sordum. Mekhul: “- Başını ve bedenini yıkarsa demektir,” cevabını verdi.

٣٥٠- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي غُسلٍ وَاغْتَسَلٍ قَالَ، قَالَ سَعِيدٌ

غُسلَ رَأْسَهُ وَغُسلَ جَسَدَهُ

350 - Said bin Abdülaziz radiyallahu anhdan:

(Gassele ve İğtese)nin manâsı soruldu. Said: “- Başını ve vücudunu yıkadı,” demektir, cevabını verdi.

٣٥١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ

اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَانَ مِثْلَ قُرْبٍ بَدَنُهُ وَمَنْ رَاحَ

فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَانَ مِثْلَ قُرْبٍ بَقَرَةٍ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَانَ مِثْلَ

قُرْبٍ كَبِشٍّ أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَانَ مِثْلَ قُرْبٍ ذِجَاجَةٍ وَمَنْ

رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَانَ مِثْلَ قُرْبٍ بَيْضَةٍ فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ خَضِرَتْ

الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ

351 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“- Kim Cuma günü cünüplükten yıkandığı gibi yıkanır, sonra birinci saatte camiye giderse bir deve, ikinci saatte giderse bir sığır, üçüncü saatte giderse boynuzlu koç, dördüncü saatte giderse bir tavuk, beşinci saatte giderse bir yumurta sadaka vermiş gibi olur. Imam minbere çıkınca melekler hazır olur. Hutbeyi dinlerler.” [\[247\]](#)

130 - CUMA GÜNÜ GUSLÜ TERKETME RUHSATI

۳۵۲- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّاسُ مِنْهُمْ أَنْفُسِهِمْ فَيُؤْخِرُونَ إِلَى

الْجُمُعَةِ يَهَيِّئَتُهُمْ فَيَقِيلُ لَهُمْ لَوْ اغْتَسَلْتُمْ

352 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İnsanlar işlerini kendileri yapıyorlardı. O kılıkları ile Cumaya gidiyorlardı. Onlara “yıkanmış olsanız” buyruldu.^[248]

۳۵۳- عَنْ عَمْرِوَةَ أَنَّ أُنَاسًا مِنْ أَهْلِ الْبَرَاءِ جَاءُوا فَقَالُوا يَا ابْنَ

عَبَّاسٍ أَتَرَى الْغُسْلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبًا قَالَ لَا وَلَكِنَّهُ أَطْهَرُ وَخَيْرٌ لِمَنِ

اغْتَسَلَ وَمَنْ لَمْ يَغْتَسِلْ فَلَيْسَ عَلَيْهِ بِوَاجِبٍ وَسَأَخْبِرُكُمْ كَيْفَ بَدَأَ الْغُسْلَ

كَانَ النَّاسُ مَعْجُودِينَ يَلْبَسُونَ الصُّوفَ وَيَعْمَلُونَ عَلَى ظُهُورِهِمْ وَكَانَ

مَسْجِدُهُمْ ضَيْقًا شَقِيبًا إِنَّمَا هُوَ عَرِيشٌ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَوْمٍ حَارٍّ وَحَرِّقَ النَّاسُ فِي ذَلِكَ الصُّوفِ حَتَّى تَارَتْ

مِنْهُمْ رِيَاحٌ لَدَى ذَلِكَ بَعْضُهُمْ يَغْضَا فَلَمَّا وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ تِلْكَ الرِّيحَ قَالَ أَيْهَا النَّاسُ إِذَا كَانَ هَذَا الْيَوْمُ فَاغْتَسِلُوا وَلَيْسَ

أَخَذَكُمْ أَفْضَلُ مَا يَجِدُ مِنْ دَهْنٍ وَطِبِّهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ثُمَّ جَاءَهُ اللَّهُ تَعَالَى

ذَكَرَهُ بِالْخَيْرِ وَلَبِسُوا غَيْرَ الصُّوفِ وَكُفُّوا الْعَمَلَ وَوَسَّعَ مَسْجِدَهُمْ وَذَهَبَ

بَعْضُ الَّذِي كَانَ يُؤْذِي بَعْضَهُمْ بَعْضًا مِنَ الْعَرَقِ

353 - İkrime radiyallahu anhdan:

İrakilılardan bir cemaat İbn-i Abbas'a gelerek:

– Ey Abbas'ın oğlu, cuma günü yıkanmak vacib mi, dediler. İbn-i Abbas:

– Hayır vacib değil, ama yıkanmak daha temiz ve yıkanan daha hayırlı bir şey yapmış olur, yapmayanın yapması vacib değil, cevabını verdi. Ve

(Cuma için) guslün nasıl başladığını size anlatayım, insanlar yünlü giyiniyor, yükleri sırtlarında taşıyor se çalışıyorlardı. Mescidleri dar, tavanı engin ve hurma dalındandı. Sıcak bir gün yünlüler içinde nas terlemiş iğrenç kokular saçılıyordu. O, kokularla birbirlerini rahatsız ediyorlardı. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem o gün, yanlarına çıkınca kokuyu duydu.

“Ey insanlar cuma günleri yıkanın, sizden biriniz koku ve yağdan ne bulursa en iyisini sürünsün” buyurdu. İbn-i Abbas: Allah (c.c) sonra onlara hayırlısıyla verdi, yünden başkasını giyindiler. Sırtlarında iş yapmaktan kurtuldular. Camilerini genişlettiler de birbirlerini rahatsızlığa sebep olan terden bir kısmı gitti, dedi.

İZAH

Peygamber Efendimiz’in sallallahu aleyhi ve sellem Mescid-i ilk günlerde kerpiçten yapılmış, tavanı engin ve hurma dalındandı. Ashab-ı kirâm ziraatle ticaretle uğraşırlardı. Medine çok sıcak olduğu için çok ter döküyorlardı

Cuma Namazına gelenler işten çıkıp öylece geldikleri için mescidin içi ter kokusu ile dolardı. Rasûl-i Ekrem Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bundan böyle Cuma günlerinde yıkanmalarını emretti.

٣٥٤ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّلِيبِيُّ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ

الْحَسَنُ عَنْ سَمُرَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهَا وَبِغَمَتٍ، وَمَنْ اغْتَسَلَ فِيهِ فَهُوَ أَفْضَلُ.

354 - Semure radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Bir kimse Cuma günü abdest alırsa, ne iyi, ne güzel eğer boy abdesti alırsa daha faziletlidir,” buyurdu.^[249]

İZAH

Cuma günü gusletmekte büyük sevab var. Amma gusul etmeye imkân bulamayanlar, abdest alır, Cumaya abdestle giderler.

131 - YENİ MÜSLÜMAN OLAN KİMSENİN GUSLETMESİ

۳۵۵- قَتَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرِيدُ

الْإِسْلَامَ فَأَمَرَنِي أَنْ أَغْتَسِلَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ.

355 - Kays bin Asım radiyallahu anhdan: Müslüman olmak için Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gelmiştim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana sidir karışmış su ile gusletmemi emretti, dedi. [\[250\]](#)

İZAH

Kâfirin Müslüman olunca yıkanması müstehabtır. Şâfiî’ye göre kâfir Müslüman olduğu zaman yıkanması iyidir. Eğer cünüb değilse abdest alıp namazını kılabilir. Ahmed bin Hanbel’e göre kâfir Müslüman olunca gusletmesi şarttır. Delili bu hadis-i şeriftir. Mâliki hazretleri de kâfir Müslüman olunca gusletmesi görüşündedir. (Maalim-üs-sünne c. 1, s. 219) Hanefîlere göre cünüb olmayan kâfirin Müslüman olunca yıkanması farz değildir. Yıkanırsa iyi olur.

۳۵۶- عَنْ عُثَيْمِ بْنِ كُؤَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ جَاءَهُ إِلَى النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ قَدْ أَتَيْتَنِي فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَلَيْ غَنَّاكَ شَعْرُ الْكُفْرِ يَقُولُ أَخْلَقُ قَالَ وَ أَخْبَرَنِي آخِرُ أَنْ النَّبِيَّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِآخِرِ مَنْعَهُ أَلَيْ غَنَّاكَ شَعْرُ الْكُفْرِ وَالْخَبِيرِ.

356 - Useym bin Küleyb babasından, o da dedesinden rivâyet etmiştir. o (Küleyb el-Cühenî) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve ben Müslüman oldum, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de ona, “Küfür tüylerini at, tıraş ol,” buyurdu. (Ravilerden biri Rasûlullah’ın sözünü) “tırâş ol” diye açıklamıştır. Bana başka biri de haber verdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onunla İslâma gelen başka birine, “Tıraşla küfür kıllarını at ve sünnet ol,” emrini verdi.

İZAH

Kâfirler Müslüman olunca kâfirlik alâmeti olan saçlarını kestirir Müslümanların tıraşı gibi tıraş olurlar. Kâfirler için değişmez, kesin bir saç şekli yoktur. Her millet kendi muhitine göre saç bırakır. Sünnet İslâmın şiarıdır. Müslüman olan kâfir sünnetsizse derhal sünnet ettirilir.

132 - HAYIZ GÜNLERİNDE GİYİLEN ELBİSENİN HÜKMÜ

۳۵۷- عَنْ مُعَاذَةَ قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ الْحَائِضِ

يُصِيبُ ثَوْبَهَا الدَّمُ قَالَتْ تَغْسِلُهُ فَإِنْ لَمْ يَذْهَبْ أَثَرُهُ فَلْتَغَيِّرْهُ بِشَيْءٍ مِنْ

صُفْرَةٍ قَالَتْ وَلَقَدْ كُنْتُ أَجِضُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ثَلَاثَ حِيضٍ خَبِيبًا لَا أَغْسِلُ لِي ثَوْبًا.

357 - Muaze radiyallahu anha'dan: Hz. Aişe'ye hayızlı bir kadın elbisesine kan bulaşırsa ne yapar? Diye sordum. Hz. Aişe, elbisesini yıkar, kan eseri gitmezse onun rengini sufra (sarı) bir şeyle gidersin dedi. Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yanında üç kere hayız geçirdiğim olurdu da, elbisemi yıkamazdım, cevâbını verdi.

İZAH

Sufra: Sarı demektir.

Burada sufradan maksat vers adı verilen güzel kokulu sarı renkli bir ottur. Yemen'de ekilir, bir kere ekilince 20 yıl kendi kendine biter. Renk gidermekte kullanılır. (Ahteri vers maddesi)

۳۵۸- عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ مَا كَانَ لِإِخْدَانِنَا إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ

نَحِيصُ فِيهِ فَإِنْ أَصَابَهُ شَيْءٌ مِنْ دَمٍ بَلَّغْتُهُ بِرِيقِهَا ثُمَّ قَصَصْتُهُ بِرِيقِهَا.

358 - Mücâhid radiyallahu anhdan: Aişe radiyallahu anha Ezvac-i tâhîrâtan birimizin birden fazla elbisesi olmazdı. O elbise üzerinde iken hayız olurdu,

Eğer elbiseye (az) kan bulaşırsa ağız suyu ile ıslar, ağız suyu ile (Tırnakları arasında) sıkardı, dedi. [251]

İZAH

Hayız kanı elbiseye bulaşırsa su ile yıkarlardı, başka elbise bulunmadığı ve kan gözle ancak görünecek kadar, iğne başı gibi bir sıçrantı ise ağız suyu ile onu ıslayıp tırnakları ile elbiseden kavlatarak ellerini yıkadıkları da olurdu. Bu her zaman yapılan bir şey değil, belki de namaz vakti gelmiş, başka elbise yok, o anda çok su da yok, tırnak ucu ile tavlatmayı sağlamak için ağız suyu ile kan noktacığını ıslatmış olabilirler.

۳۵۹- حَدَّثَنَا بَكَّارُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنِي جَدِّي قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَسَأَلْتُهَا إِمْرَأَةً مِنْ قُرَيْشٍ عَنِ الصَّلَاةِ فِي قُرْبِ الْحَائِضِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَدْ كَانَ يُصَيِّتُنَا الْخَيْضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَأْتِبُ إِحْدَانَا أَيَّامَ حَيْضِهَا ثُمَّ تَطْهَرُ فَتَنْتَظِرُ التُّزْبَ الَّذِي كَانَتْ تَقْلُبُ فِيهِ فَإِنْ أَصَابَتْ دَمَ عَسَلَانَا وَصَلَيْنَا فِيهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَصَابَتْ شَيْءَ تَرْتَمِدُ وَلَمْ يُمْتَعْنَا ذَلِكَ مِنْ أَنْ نَصَلِّيَ فِيهِ وَأَمَّا الْمُنْتَشِطَةُ فَكَانَتْ إِحْدَانَا تَكُونُ مُنْتَشِطَةً فَإِذَا اغْتَسَلَتْ لَمْ تَنْقُضْ ذَلِكَ وَلَكِنَّهَا تَحْفِظُ عَلَى رَأْسِهَا ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ فَإِذَا رَأَتْ الْبُتْلَى فِي أَصُولِ الشَّعْرِ دَلَّكَتُهُ ثُمَّ أَقَامَتْ عَلَى سَابِرِ حَيْضِهَا.

359 - Bekkâr bin Yahya'nın ninesinden rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir gün Ümmü Seleme'nin yanına gelmiştim. Kureyş'ten bir kadın Ümmü Seleme'ye, hayız günlerinde giyilen elbise ile namaz kılmaktan sordu. Ümmü Seleme:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında biz hayız olurduk. Hayız olan hayız günlerinde bekler, bitince yıkanırdı. Ve o günlerde giyindiği

elbiseye bakar, eğer kan bulaşmışsa yıkar ve onunla namaz kılardı. Eğer bir şey bulaşmamış ise yıkamazdık, onunla namaz kılmamıza mani olmazdı.

Saç örgüsüne gelince birimizin örgüsü olur, yıkandığı vakit onu sökmez, ama başına üç avuç su döker, suyun kılların dibine yettiğini! görünce başını oğuşturur, sonra vücudunun diğer kısımlarına su dö kerek (yıkanırdı) dedi.

۳۶۰- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: سَمِعْتُ امْرَأَةً تَسْأَلُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ تَضَعُ إِخْدَانًا يَتَوْبَهَا إِذَا رَأَتْ الطَّهْرَ

أَتَصْلِي فِيهِ قَالَ تَنْظُرُ فَإِنْ رَأَتْ فِيهِ دَمًا فَلْتَقْرُضْهُ بِشَيْءٍ مِنْ مَاءٍ وَلْتَضَعْ

مَا لَمْ تَرَوْهُ وَلْتَصَلِّ فِيهِ.

360 - Ebû Bekir Kızı Esma radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir kadın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem biz kadınlardan biri hayızdan temizlenince elbisesini ne yapacak, onunla namaz kılabılır mı? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

“Elbiseye bakar, eğer kan bulaşığı görürse su ile oğuşturup yıkar, göremezse su saçar ve o elbise ile namazını kılar” buyurdu.

۳۶۱- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ امْرَأَةً رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَرَأَيْتَ إِخْدَانًا إِذَا أَصَابَ

تَوْبَهَا الدَّمُ مِنَ الْخَيْضَةِ كَيْفَ تَضَعُ قَالَ إِذَا أَصَابَ إِخْدَاكَ الدَّمُ مِنْ

الْخَيْضِ فَلْتَقْرُضْهُ ثُمَّ لَتَضَعْهُ بِأَمَاءٍ ثُمَّ لَتَصَلِّ

361 - Ebû Bekir kızı Esma radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bir kadın:

Ey Allah'ın Rasûlü, bizden birimizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa ne yapсын, diye sordu? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Birinizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa, parmağı ile oğuştur-sun. Sonra su saçsın, namazını kılsın.” cevabını verdi. [252]

۳۶۲- عَنْ هِشَامٍ بِهَذَا الْمَعْنَى قَالَ خُبِّيهِ ثُمَّ اقْرَضِيهِ بِالْمَاءِ ثُمَّ انْقَضِيهِ

362 - Hişam radiyallahu anhdan: Geçen hadisle aynı manâda rivâyet olundu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Onu kazı, su ile sık, sonra üzerine su saç.” buyurdu. [253]

۳۶۳- سَمِعْتُ أُمَّ تَيْسٍ بِنْتَ مَخْضَمٍ تَقُولُ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ دَمِ الْخَيْضِ يَكُونُ فِي الثَّوْبِ قَالَ خُبِّيهِ بِفُلْجٍ وَاعْمِلِي

بِمَاءٍ وَسِدْرٍ.

363 - Mıhsan kızı Ümmü Kays radiyallahu anha'dan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e elbiseye bulaşan hayız kanından sordum: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Onu bir (eğri nesne) ile kazı su ve sidir ile yıka,” buyurdu. [254]

İZAH

Elbiseye bulaşan pisliğin önce cürmünün giderilmesi, sonra su ile yıkanıp sıkılması sonra da üzerine su saçılması emrediliyor.

۳۶۴- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَدْ كَانَ يَكُونُ لِإِحْدَانَا اللَّيْزُ فِيهِ تَحِيضٌ

لَنَدُ تُصِيبُهَا الْجَنَابَةُ ثُمَّ تَرَى فِيهِ قَطْرَةً مِنْ دَمٍ فَتَضَعُهُ بِرِيْقِهَا

364 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Ezvac-ı tahirâtan birimizin entarisi olurdu. O, sırtında iken hayız- görür, onun içinde cünüb olur, elbisede kan damlası görürse onu ağız suyu ile (ıslatıp) sıkardı.

٣٦٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خَوْلَةَ بِنْتَ يَسَارٍ أَتَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَيْسَ لِي إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ وَأَنَا أَحِضٌ فِيهِ

لَنَكِيفُ أَصْنَعُ قَالَ إِذَا طَهَّرْتِ فَأَغْلِيهِ ثُمَّ صَلِّي فِيهِ فَقَالَتْ فَإِنْ لَمْ يَخْرُجِ

الدَّمُ قَالَ يَكْفِيكَ غَسْلُ الدَّمِ وَلَا يَضُرُّكَ أَثَرُهُ

365 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan: Yesar kızı Havle, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek, Ey Allah'ın Rasûlü, benim tek bir giysimden başka elbisem yok, o sırtımda iken hayız oluyorum, ne yapayım? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Temizlenince onu yıka ve namazını kıl," buyurdu. Havle; ya kan yıkamakla çıkmazsa, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Kanı yıkarsan yeter, eserin kalması zarar vermez," buyurdu.

İZAH

Elbiseye bulaşan kan ve diğer pislikler yıkanır, sabun veya diğer temizleyici maddeler kullanıldıktan sonra elbisede kalan sarılık zarar vermez. Fakat günümüzde renkleri de gideren deterjanlar çoktur. Onlardan istifade edilmelidir.

133 - CİMADA GİYDİĞİ ELBİSE İLE NAMAZ KILMAK

٣٦٦- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ حَبِيبَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِيهِ

الثَّوْبَ الَّذِي يُجَامِعُهَا فِيهِ فَقَالَتْ نَعَمْ إِذَا لَمْ يَرِ فِيهِ آذَى.

366 - Muaviye bin Ebû Süfyan radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı ve kendi kız kardeşi olan Ümmü Habibe'ye; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cima ettiği elbise ile namaz kılar mı? diye sordu. Ümmü Habibe; evet elbisede pislik görmezse kılardı, dedi. [\[255\]](#)

134 - KADINLARIN İÇ ÇAMAŞIRLARINDA NAMAZ

۳۶۷- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا

يُصَلِّي فِي شُرْطَا أَوْ لُحْفَيْنَا قَالَ غُنِيْتُ اللَّهُ شَرْتُ أَبِي

367 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim iç çamaşırımızda veya çarşaflarımızda namaz kılmazdı, dedi. Ubeydullah, Babam (çamaşır mı yoksa çarşaf mı olduğu hususunda şüphe etti dedi. [256]

۳۶۸- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يُصَلِّي فِي

مَلَا حِفَّتَا.

نَالَ خُمَاتٍ وَسَمِعْتُ سَعِيدَ بْنِ أَبِي سَدَقَةَ قَالَ سَأَلْتُ مُحَمَّدًا عَنْهُ

فَلَمْ يُخَذِّتْنِي وَقَالَ سَمِعْتُهُ مِنْهُ زَمَانٍ وَلَا أَقْدَرِي مِنْ سَمِعْتُهُ وَلَا أَقْدَرِي

أَسَمِعْتُهُ مِنْ ثَبِتٍ أَوْ لَا فَسَلُّوا عَنْهُ.

368 - Aişe radiyallahu anha'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim örtülerimizde namaz kılmazdı.

Hammâd şöyle dedi: Saad bin Ebû Sadaka'nın şöyle dediğini işittim. Bu hadis-i Muhammed bin Sîrîn'e sordum. Bana rivâyet etmedi. Ve onu işiteli çok zaman oldu. Kimden işittim bilmiyorum. Kendisine güvenilir bir kimseden mi? yoksa zayıf bir kimseden mi işittim bilmiyorum? Onu başkasına sorunuz, dedi. [257]

135 - KADINLARIN İÇ ÇAMAŞIRLARI İLE NAMAZIN RUHSATI

۳۶۹- عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى وَعَلَيْهِ مِرْطٌ

وَعَلَى بَعْضِ أَرْوَاحِهِ مِنْهُ وَهِيَ خَائِضٌ وَهُوَ يُصَلِّي وَهُوَ عَلَيْهِ.

369 - Meymune radiyallahu anha'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılarken sırtında yünden bir hırka vardı. Hırkasının bir kısmı ailelerinden birinin üstünde idi. Aynı zamanda kadın hayızlı idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, o, üstünde iken namaza devam ediyordu, dedi. [\[258\]](#)

İZAH

Mırt: Yünden örülüp elbise üstüne giyilen giyim eşyasıdır ki, biz ona yün hırka deriz. Bizimkiler kısadır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem giyindiği boydan boya uzundu, cübbe gibi. Onu kadınlar da giyinirdi, ferâce gibi.

Bu hadis-i şerif hayızlı kadının yattığı odada namaz kılmanın caiz olacağına delildir.

۳۷۰- عَنْ عَلِيَّةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي

بَاللَّيْلِ وَأَنَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَنَا حَائِضٌ وَعَلَيَّ مِرْطٌ لِي وَعَلَيْهِ بَعْضُهُ.

370 - Aişe radiyallahu anha'dan: Ben hayızlı iken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanında bulunurdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namaz kılardı. Halbuki, benim üzerimde bana ait bir hırka vardı. Hırkanın bir kısmı da onun üstünde idi, dedi. [\[259\]](#)

136 - ELBİSEYE BULAŞAN MENİNİN HÜKMÜ

۳۷۱- عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ كَانَ جُنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

فَاخْتَلَمَ فَأَبْصَرَتْهُ جَارِيَةٌ لِعَائِشَةَ وَهُوَ يُغِيلُ أَثَرِ الْجَنَابَةِ مِنْ ثَوْبِهِ أَوْ يُغِيلُ

ثَوْبَهُ فَأَخْبَرَتْ عَائِشَةَ فَقَالَتْ لَقَدْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَفْرُكُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَوَاهُ الْأَئِمَّةُ كَمَا رَوَاهُ الْحَكَمُ.

371 - Hemmâm bin Hâris radiyallahu anh'dan:

Aişe radiyallahu anha'nın yanında (misafir) iken ihtilam oldu. Elbiseden meni bulaşıklarını veya elbiseyi yıkıyordu. Bir cariyeye Hz. Aişe'ye durumu haber verdi. Aişe radiyallahu anha, ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in elbisesinden meni parçalarını sürttüğünü gördüm, dedi.

Bu hadis-i Hakem rivâyet ettiği gibi, A'meş de rivâyet etti. [260]

İZAH

Bu hadis-i şerif ihtilam olan kimsenin donuna bulaşan meni parçalarını kuruduktan sonra oğuşturarak temizlemesinin mümkün olacağına delâlet eder. Hadis-i şerifte ihtilam olan zâtın Hemmam bin Haris olduğu bildiriliyor. Müslim'deki rivâyete göre, ihtilam olanın Şehap bin Havlânî olduğu anlaşıyor.

٣٧٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَفْرِكُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَصِلِي فِيهِ

372 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in elbisesinden meniye oğuşturur sürterdim de, onunla namaz kılardı. [261]

٣٧٣- عَائِشَةُ تَقُولُ إِنَّهَا كَانَتْ تَغْسِلُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ ثُمَّ أَرَى فِيهِ بَغْتَةً أَوْ بَقْعًا.

373 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in elbisesinden meni bulaşğını yıkardım da, sonra o (elbisede yıkanmış yeri) bir bölük veya renk renk (dalgalı) görürdüm, dedi. [262]

İZAH

Bu hadis-i şerife göre, meniye yıkamak nezafete daha uygundur. Ebû Hanife'ye göre meni pistir, yıkanır. Ancak, kurusu oğuşturulmakla temizlenebilir. (Maalimüss-sünne c. 1, s. 223)

137 - SABÎNİN İDRARININ ELBİSEYE BULAŞMASI

۳۷۴- عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِخْصَنٍ أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنِ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلْ

الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حِجْرِهِ فَبَالَ عَلَى قُرْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ زَلَمَ يَنْبِلُهُ.

374 - Ümmü Kays bint-i Mıhsan radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir ki; o, henüz yemek yiyemiyecek çağda küçük olan oğlunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu kucağına oturttu. Çocuk Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elbisesine idrarını yaptı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem su istedi, idrar yerine döktü de elbiseyi yıkamadı.

۳۷۵- عَنْ لُبَابَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ: كَانَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُ فِي حِجْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَالَ عَلَيْهِ فَقُلْتُ الْبَسْ

ثَوْبًا وَأَعْطِنِي إِذَا زَكَ حَتَّى أَغْسِلَهُ قَالَ إِنَّمَا يُغْسَلُ مِنْ بَوْلِ الْأُنْثَى وَتَنْضَحُ

مِنْ بَوْلِ الذَّكَرِ.

375 - Lübabe bint-i el-Haris radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Ali'nin oğlu Hüseyin radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kucağında iken elbisesine işedi. Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, sen başka elbise giyin, gömleğini ver yıkayayım, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kızların idrarından dolayı yıkanır, erkek çocukların idrarından ise su serpilir,” buyurdu. [\[263\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerifin hükmü üzerinde, ilim adamları ihtilâf ettiler. İmâm-ı Azam hazretlerine göre henüz yemek yemeyen sabi erkek ve kız çocuklarının idrarından dolayı elbise yıkanır.

Şâfiî, Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre bu hadislerde geçtiği gibi, sabi kız çocuklarının idrarının bulaştığı yer yıkanır. Erkek çocuğun idrarının bulaştığı yere sadece su dökülür, elle oğuşturup sıkmak mecburi, değildir. (Maalim c. 1, s. 262)

٣٧٦- حَدَّثَنِي أَبُو السَّمْحِ قَالَ: كُنْتُ أَعْدِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمْتُ فَكَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَغْتَسِلَ قَالَ وَلَيْسَ فَفَكَأَنَّ قَالَ فَأَوْلَيْهِ فَقَالَ فَنَسْتُرُهُ

بِهِ فَأَتَيْتُ بِحَسَنِ أَوْ حُسَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَبَالَ عَلَى صَدْرِهِ فَنَجِثْتُ

أَعْيُنَهُ فَقَالَ يُغْتَسَلُ مِنْ بَوْلِ النَّجَارَةِ وَيُرْسُ مِنْ بَوْلِ الْعُلَامِ.

قَالَ عَبَّاسٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَهُوَ أَبُو الزُّعْرَاءِ قَالَ

مُحَمَّدُ بْنُ تَمِيمٍ عَنِ النَّعْسِيِّ قَالَ الْأَنْبِيَاءُ كُلُّهَا سَوَاءٌ.

376 - Ebû Semh radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hizmet ediyordum. Yıkanmak istediği zaman, enseni bana çevir, derdi. Ben de ensemi ona (yüzümü öte) çevirerek Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem siper olurdum. Bir gün Hasan veya Hüseyin radiyallahu anhümâ getirildi. Elbisesinin göğsüne bevl etti. Onu yıkamak istedim, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kız çocuğunun sidiği yıkanır, erkek çocuğunun sidiğine su saçılır,” buyurdu. [\[264\]](#)

Abbas radiyallahu anh dedi ki: Yahya bize haber verdi.

Ebû Dâvud dedi ki: (O Ebû-z-Zara’dır.)

Harun bin Temim, Hasan’dan rivâyet ederek, Hasan şöyle rivâyet etti, dedi: (İdrarların hepsi müsavidir.)

٣٧٧- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يُغَسَّلُ مِنْ بَوْلِ الْجَارِيَةِ وَيُنْضَجُ

مِنْ بَوْلِ الْغُلَامِ مَا لَمْ يَطْعَمْ.

377 - Ali radiyallahu anhdan şöyle söylediği rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kızın idrarından elbise yıkanır, yemek (yedirilecek çağa gelip) yemek yemedikçe erkek çocuğun idrarından dolayı su dökülür,” buyurdu. [265]

İZAH

Ali bin Ebû Talib, Ata bin Ebû Rebah Hasan Basrî, Şâfiî, Ahmed bin Hanbel bu görüştedirler.

Ebû Hanife’ye göre erkek ve kız çocuğunun idrarının bulaştığı elbisenin kirlenen yeri yıkanır. (Hattabi-Meali Müssünne)

٣٧٨- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَدْ كَرِهْتُ مَنَاءَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ مَا لَمْ يَطْعَمْ زَادَ قَالَ فَتَأَذُّهُ هَذَا مَا

لَمْ يَطْعَمْهُ الطَّعَامُ فَإِذَا طَعِمَ غُسِّلَا جَمِيعًا

378 - Ali bin Ebû Tâlib radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den, geçen hadisle aynı manâda rivâyet etti. Fakat ekmek yemedikçe, lafzını zikretmedi. Şu da ziyadedir. Katâde şöyle dedi:

Bu; yemek yemedikleri müddetçedir. Yemek yedikleri zaman hepsinin idrarından (elbise) yıkanır. [266]

٣٧٩- عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ قَالَتْ أُنْهَى ابْنُ عَصْرٍ أُمَّ سَلَمَةَ تَغْسِلُ

أَمَاءَ عَلَى بَوْلِ الْغُلَامِ مَا لَمْ يَطْعَمْ فَإِذَا طَعِمَ غُسِّلَتْ وَكَانَتْ تَغْسِلُ بَوْلَ

الْجَارِيَةِ.

379 - Hasan el-Basrî annesinden rivâyete göre o, Ümmü Seleme'yi, henüz yemek yemeyen erkek çocuğun idrarı üzerine su dökerken görmüştü. Eğer çocuk yemek yer ise onun idrarını yıkardı. Kız çocuğunun idrarını da (yemek yese de yemese de) yıkardı.

138 - İDRARIN İSABET ETTİĞİ TOPRAK

۳۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ أَغْرَابِيًّا دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ فَعَلَّمِي - قَالَ ابْنُ عَبَّادَةَ - رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ

ارْحَمْنِي وَمُحَمَّدًا وَلَا تَرْحَمْنَا مَعًا أَخْبَدَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَقَدْ تَخَجَّرْتَ وَاسِعًا ثُمَّ لَمْ يَلْبَثْ أَنْ بَالَ فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ فَأَمْسَرَ

النَّاسُ إِلَيْهِ فَتَهَاغَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ إِنَّمَا بَعْثْتُكُمْ مُبَشِّرِينَ

وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَذِّبِينَ ضَبُّوا عَلَيْهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ قَالَ ذَنْوًا مِنْ مَاءٍ

380 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidte otururken bir bedevi içeri girdi ve namaz kıldı. (İbn-i Abde iki rekât diyor). Sonra, Ya Allah, bana ve Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e rahmet et. Bizimle başkasına merhamet etme, diye dua etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Geniş rahmeti daralttın,” dedi. Bedevi çok geçmeden mescidin bir kenarına idrarını yaptı. İnsanlar ona (haddini bildirmek için) koştular. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları (Bedeviyi dövmekten) men etti ve:

“Siz kolaylık göstermek için gönderildiniz. Zorluk çıkarmak için gönderilmediniz, üzerine büyük bir kova dolusu veya doluya yakın su dökün,” buyurdu. ^[267]

İZAH

İnsanları alıştıkları şeyden alıkoymak kolay değildir. Bedevi bulunduğu çölde, hava sıcak, idrarını rasgeldiği yere yapar. Bir saat sonra güneşin tesiri ile hiç bir şey kalmaz. Böyle alışmıştır. Medine'ye gelip mescidte namaz kıldıktan sonra, çölde alıştığı gibi mescidin içine idrarını yapar. Onu dövmek bir şey ifade etmez. Ona idrarın helaya yapılması lâzım geldiği, mescide pislik atmanın Islama uygun olmadığı tatlılıkla anlatılırsa, daha tesirli olacağı için Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz onun dövülmesine müsaade etmemiş ve mescidin içi kum olduğu için suyu altına hemen çekeceğinden, bir kova su dökülmesini emretmiştir.

۳۸۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ بْنِ مَعْقِرٍ قَالَ صَلَّى أَخْرَاجِي مَعَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَ فِيهِ وَقَالَ يَنْتَبِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ خُذُوا مَا بَالٍ عَلَيْهِ مِنَ التُّرَابِ فَالْقُوهُ وَأَهْرِقُوا عَلَى مَكَائِهِ مَاءً

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهُوَ مُرْسَلٌ. إِبْنُ مَعْقِلٍ لَمْ يُذَكِّرْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ.

381 - Abdullah bin Ma'kil bin Mukarrin radiyallahu anh dedi ki:

Bir bedevi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikte namaz kıldı diye şu (geçen) kıssayı anlattı. Orada Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Üzerine bevl ettiği toprağı alın atın, yerine su dökün,” buyurdu, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis mürseldir. İbn-i Ma'kil tâbiîdir, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemeye yetişmemiştir.

İZAH

Ehriku: Dökünüz demektir.

Bu hadis-i şerifte idrar yapılan yere su dökülmeden oranın pis toprağının alındığı, sonra yerine su döküldüğü bildiriliyor. Bir önce geçen Ebû Hüreyre hadis-i ise daha sağlamdır. Onda böyle bir işlem zikredilmemiştir.

139 - YER YÜZÜNÜN KURUMAKLA TEMİZLENMESİ

٣٨٢- قَالَ ابْنُ عُمَرَ: كُنْتُ أَيْتُ فِي الْمَسْجِدِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْتُ فَنِي شَابَا عَزَا وَكَانَتْ الْكِلَابُ تَبُولُ وَتَقِيلُ

وَتَقْبِرُ فِي الْمَسْجِدِ فَلَمْ يَكُونُوا يُزْشُونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ.

382 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında mescidde yatardım. Ben, o zaman genç ve bekâr bir delikanlı idim. Köpekler mescide gelir, işer tekrar dönerlerdi. Onların bevlettiği yerlere su saçmazlardı.

İZAH

Mescid-i Saadet'in kapısı yoktu. Köpeklerin gelip geçmesine mâni olunamıyordu. Fakat her zaman geçmezler, ancak arada sırada geçtikleri de olurdu. Buharî'de geçen lafzında idrarlarını yaparlar, tabiri yoktur. Köpeklerin binde bir de olsa geçerken mescide siymelerinden dolayı, idrarlarının üstüne suyun dökülmemesi, güneşle kuruyan toprağın temizleneceğini gösterir.

İmâm-ı Azam'a göre: Toprak güneşle kurur, pisliğin eseri giderse temiz olur.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre bir yere pislik isabet ederse, ancak su ile temizlenebilir. Güneşte kurumakla temizlenemez. (Maalim-üs-Sünen c. 1, s. 226)

140 - ELBİSEYE BULAŞAN NECASETİN HÜKMÜ

٣٨٣- عَنْ أُمِّ وَلَدِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ: أَنَّهَا سَأَلَتْ

أُمُّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ إِنِّي امْرَأَةٌ أَطِيلُ قُدِّي

وَأُنْشِي فِي الْمَكَانِ الْقَلْبِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَطْهَرُهُ مَا يَغْدُو.

383 - İbrahim bin Abdurrahman bin Avf'ın, Ümmü Veledi radiyallahu anha'dan, ben öyle bir kadını ki, elbisemin eteği uzun, pis yerlerde yürürüm, elbisemin eteğini ne yapayım, dedi. Ümmü Seleme radiyallahu anha, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Pislikten sonra gelen temiz yer, eteğini temizler,” cevabını verdi, dedi. [268]

İZAH

Bu hadiste bildirilen pis yerlerin kuru yerler olduğu anlaşılır. Entarinin eteğine kuru pislik dokunur, sonra da aynı etek temiz toprağa sürülürse temizleneceği bildiriliyor. Yaş pislik entariye dokunursa onu Ancak su ile temizlemek mümkün olur. Fakat bir sonra gelecek hadiste, yerlerin yaşlığından dolayı pisliğin eteğe bulaşacağı soruluyor. Pis yerlerde pislik toprağa karışır, yol çamuru hükmüne girerek, elbiseye bulaşır, sonra temiz yerlere sürünerek, pis çamurun yerini temiz çamurlar alırsa, oğuşturmakla temizlenebilir. Fakat elbiseye bizzat pisliğin kendisi bulaşırsa onu ancak su temizler. Meste bulaşan pislik, Hanefî ve Mâlikilere göre oğuşturmakla temizlenebilir. (Maalim-üs-Sünne, c, 1, s. 227)

Şâfiî hazretlerine göre pislik ancak yıkamakla temizlenebilir. Temizlik mevzuunda titiz davranmak gerek. Bilhassa suyun bol olduğu yerlerde, pis yerlerden geçenler üstlerine bulaşan pislikle karışık çamurları yıkamalıdır.

۳۸۴- عَنْ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

إِن لَّنَا طَرِيقًا إِلَى الْمَسْجِدِ مُتَتَّعَةً فَكَيْفَ نَعْمَلُ إِذَا مُطِرْنَا قَالَ أَلَيْسَ بَيْنَهُمَا

طَرِيقًا هِيَ أَطْيَبُ مِنْهَا؟ قَالَتْ: قُلْتُ بَلَى قَالَ فَهَلْ بَيْنَهُمَا

384 - Abdil Eşhel oğullarından bir kadından: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

Ey Allah'ın Resûlü mescide gelen yolumuzdan bir kısmı kokar pisliktir. Yağmur yağınca (elbisemize bulaşır) nasıl yapalım, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“O pis yerden sonra yolun temiz kısmı yok mu?” dedi. Ben de: “Evet var,” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Pis yerde bulaşan, temiz yerle temizlenir,” buyurdu.

141 - AYAKKABIYA BULAŞAN PİSLİK HAKKINDA

۳۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا

وَطِئَ أَحَدُكُمْ بِنَعْلِهِ الْأَذَى فَإِنَّ التُّرَابَ لَهُ طَهُورٌ

385 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden biriniz ayakkabı ile pisliği çiğnerse, toprak onun için temizleyicidir.” buyurdu.

۳۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ قَالَ:

إِذَا وَطِئَ الْأَذَى بِخُفَّيْهِ فَطَهُورُهُمَا التُّرَابُ

386 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “(Sizden biriniz) mestleri ile pisliği çiğnerse onların temizleyicisi topraktır,” buyurdu.

۳۸۷- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ.

387 - Aişe radıyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden aynı manada bir hadis rivâyet etmiştir.

142 - ELBİSEDEKİ NECASETİN HÜKMÜ

۳۸۸- أُمُّ جَنْحَلٍ الْعَامِرِيَّةُ: أَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ دَمِ الْخَيْضِ يُصِيبُ

الْثَّوْبَ فَقَالَتْ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَيْنَا سَعَارَتَا
وَقَدْ أَلْقَيْنَا قُوَّةَ كِسَاءٍ فَلَمَّا أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ
الْكِسَاءَ فَلَبِسَهُ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الْغَدَاةَ ثُمَّ جَلَسَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ
هَذِهِ لَمَنَعَتْهُ مِنْ دَمٍ فَقَبِضْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى مَا يَلِيهَا
فَبَنَتْ بِهَا إِلَيَّ مَضْرُوزَةً فِي يَدِ الْغُلَامِ فَقَالَ: اغْسِلِي هَذِهِ وَأَجِفِّيهَا ثُمَّ
أَرْسِلِي بِهَا إِلَيَّ فَدَعَوْتُ بِقِصْعَتِي فَعَسَلْتُهَا ثُمَّ أَجَفَفْتُهَا فَأَخْرَجْتُهَا إِلَيْهِ فَجَاءَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصُفِّ النَّهَارِ وَهِيَ عَلَيْهِ.

388 - Ümmü Cahdar el-Amirî radiyallahu anha'dan o, Hz. Aişe radiyallahu anha'dan elbiseye bulaşan hayız kanından sordu. Aişe radiyallahu anha, Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ile bulunuyordum, üzerimizde iç gömleklerimiz vardı. Onun üzerine de elbisemizi atıp yattık. Sabah olunca Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bu elbiseyi alıp giyindi ve çıkıp sabah namazını kıldı. Sonra oturdu. Bir zat:

Ey Allah'ın Rasûlü, şuraya bir damla kan bulaşmış, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kanın yakınından tutup onu toplamış olarak bir erkek çocuğun elinde bana gönderdi ve, bana şunu yıka, kurut, sonra bana gönder, buyurdu.

Derhal leğenimi getirttim. onu yıkayıp kuruttum ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem iade ettim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle vakti gelince o kisve üzerinde idi.

İZAH

Masrura: Toplanmış, dürülmüş olarak demektir.

Hadis-i şerifte Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in elbise-sinden pisliği temizlettirdiği bildirilmiş, fakat kirlenmiş elbise ile kıldığı namazı iade etti mi, etmedi mi bildirilmemiştir. Bu konuda ilim adamları ihtilaf ettiler. Hanefîlere göre namazı iade etmek gerekir Mâlikîlere göre iade gerekmez. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre iki görüş bildirilmiştir. Bir

görüŖe göre namaz iade edilir. Bir görüŖe göre iade edilmez, demiŖlerdir.
(Bezlül Mechûd, c.3, s. 141)

143 - ELBİSEYE BULAŞAN TÜKRÜĞÜN HÜKMÜ

٣٨٩- عَنْ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ: بَرَزَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

تَوْبِهِ وَحَكَّ بَعْضَهُ بِبَعْضٍ.

389 - Ebî Nadra radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:
Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elbisesine tükürdü ve elbisesinin bir
kısımını diğerk kısmı ile sürttü.

İZAH

Bu hadis-i şerif mürseldir. Tükruk necis değildir, fakat mikroplu olabilir,
hem de insanı tiksindiricidir. Bu olaya sebep olan şey şudur. Rasûlullah
Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem namazda Kible'ye karşı tüküren birini
gördü ve:

“- Sizden biriniz namaza durduğı zaman Rabbi'na münacaat eder. Kible'ye
karşı tükürmesin, lakin soluna veya ayağının altına tükürsün,” buyurdu.
Sonra elbisesinin bir tarafını alarak oraya tükürdü, elbisesinin o kısmını
diğerk kısmı ile oğuşturdu, veyahut böyle yapar, buyurdu.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz namazda Kible'ye
karşı tükürmeyi önlemek için bir mendil parçası kullanmayı, o yoksa
elbisesine böylece silinir, diyerek tarif etmiş ve başkasını tiksindirmeye
kimsenin hakkı olmadığını bildirmiş oldu.

٣٩٠- عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُهُ.

390 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bir önceki hadisin benzeri rivâyet
olundu. [269]

[239]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 93, N, 572, s. 189, c. 1

[240]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 433 c. 1

[241]. Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, s. 212, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ, b. 1, n. 845, s. 580, c. 2; Tirmizî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 355, n. 494. s. 366, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ.

[242]. Müslim, Kitâb'ul-Cumâ b. 1, n. 846, s. 80, c. 2; Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 2, s. 212, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 6, n. 1379, s. 93, c. 3; İbn-i Mâce Kitâb'ul-Cumâ, b. 80, n. 1089, s. 346, c. 1

[243]. Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, n. 1373, s. 89, c.

[244]. Müslim, Kitâb'ul-Cuma, b. 8, n. 857, c. 2

[245]. Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 3, s. 212, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, n. 846, s. 581, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 4, n. 1347, s. 93, c. 3

[246]. Tirmizî, Kitâb'ul-Cuma, b. 356, n. 496, s. 367, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 17, n. 1382, s. 95., c. 3; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Cuma, b. 80, n. 1087, s. 346, c. 1

[247]. Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 30, s. 223, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ, b. 2, n. 850, s. 582, c. 2; Tirmizî, Ebvâb'ul-Cumâ, b. 358, n. 499, s. 372, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 9, n. 1386, s. 99, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-cumâ, b. 82, n. 1092, s. 347, c. 1

[248]. Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 15, s. 217, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ b. 21, n. 847, s. 581, c. 2

[249]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 357, n. 497, s. 369, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, n. 1381

[250]. Tirmizî, Kitâb'us-salât, b. 425, n. 605, s. 502, c. 2

[251]. Buharî, Kitâb'ul-Hayz, b. 12, s. 80, c. 1

[252]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, s. 80, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, B.33, n. 291, s. 240, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, B.104, n. 138, s. 254, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.118, n. 630, s. 207, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 294-394, c. 1

[253]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 67, s. 63, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 33, n. 291, s. 240, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 104, n. 138, s. 251, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 294, s. 195, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 293, s. 196, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 118, n. 628, s. 206, c. 1

[254]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 97, s. 155, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 540, s. 179, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 120, n. 600, s. 196, c. 2; Neseî,

[255]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 420, n. 600, s. 496, c. 2; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. ; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Teyemmüm, B.

[256]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, ; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, N, 285-372-769; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 131, N, 652, s. 214 c. 1

[257]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 238; Neseî, b. 99, n. 297, s. 156, c. 1

[258]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 288, s. 238, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 537 s. 173, c. 1

[259]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. ; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 285-372-769; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 131, n. 652, s. 214, c. 1

[260]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 238; Neseî, b. 99, n. 297, s. 156, c. 1

[261]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 288, s. 238, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 537, s. 178, c. 1

[262]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, s. 63, c. 1; Müslmi, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 298, s. 239, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 98, n. 296, s. 156, c. 1;

Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 117, s. 201, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 536, s. 178

[263]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 522, s. 174, c. 1

[264]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 101, n. 305, s. 158, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 526, s. 175, c. 1

[265]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 430, n. 610, s. 509, c. 1;

[266]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 430, n. 610, s. 509, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 525, s. 174, c. 1

[267]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 61, s. 61, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 284, s. 236, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 112, n. 147, s. 275, c. 2

[268]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 109, n. 143, s. 266, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 531, s. 177, c. 1

[269]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 33, s. 106; Müslim, Kitâb'ül-Mesâcit, b. 13, n. 549, s. 389, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 104, s. 163, c. 1

[239]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 93, N, 572, s. 189, c. 1

[240]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 433 c. 1

[241]. Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, s. 212, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ, b. 1, n. 845, s. 580, c. 2; Tirmizî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 355, n. 494. s. 366, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ.

[242]. Müslim, Kitâb'ul-Cumâ b. 1, n. 846, s. 80, c. 2; Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 2, s. 212, c. 1; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 6, n. 1379, s. 93, c. 3; İbn-i Mâce Kitâb'ul-Cumâ, b. 80, n. 1089, s. 346, c. 1

[243]. Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, n. 1373, s. 89, c.

[244]. Müslim, Kitâb'ul-Cuma, b. 8, n. 857, c. 2

[245]. Buharî, Kitâb'ul-Cuma, b. 3, s. 212, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cuma, b. 2, n. 846, s. 581, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 4, n. 1347, s. 93, c. 3

[246]. Tirmizî, Kitâb'ul-Cuma, b. 356, n. 496, s. 367, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cuma, b. 17, n. 1382, s. 95., c. 3; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Cuma, b. 80, n. 1087, s. 346, c. 1

[247]. Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 30, s. 223, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ, b. 2, n. 850, s. 582, c. 2; Tirmizî, Ebvâb'ul-Cumâ, b. 358, n. 499, s. 372, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 9, n. 1386, s. 99, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-cumâ, b. 82, n. 1092, s. 347, c. 1

[248]. Buharî, Kitâb'ul-Cumâ, b. 15, s. 217, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Cumâ b. 21, n. 847, s. 581, c. 2

[249]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 357, n. 497, s. 369, c. 2; Neseî, Kitâb'ul-Cumâ, n. 1381

[250]. Tirmizî, Kitâb'us-salât, b. 425, n. 605, s. 502, c. 2

[251]. Buharî, Kitâb'ul-Hayz, b. 12, s. 80, c. 1

[252]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 12, s. 80, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, B.33, n. 291, s. 240, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, B.104, n. 138, s. 254, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, B.118, n. 630, s. 207, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 294-394, c. 1

[253]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 67, s. 63, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 33, n. 291, s. 240, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 104, n. 138, s. 251, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 294, s. 195, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 13, n. 293, s. 196, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 118, n. 628, s. 206, c. 1

[254]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 97, s. 155, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 540, s. 179, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 120, n. 600, s. 196, c. 2; Neseî,

[255]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 420, n. 600, s. 496, c. 2; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. ; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Teyemmüm, B.

[256]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, ; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, N, 285-372-769; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 131, N, 652, s. 214 c. 1

[257]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 238; Neseî, b. 99, n. 297, s. 156, c. 1

[258]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 288, s. 238, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 537 s. 173, c. 1

[259]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. ; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, n. 285-372-769; İbn-i Mâce Kitâb'ut-Tahâret, b. 131, n. 652, s. 214, c. 1

[260]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, s. 238; Neseî, b. 99, n. 297, s. 156, c. 1

[261]. Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 288, s. 238, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 82, n. 537, s. 178, c. 1

[262]. Buharî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 69, s. 63, c. 1; Müslmi, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 298, s. 239, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 98, n. 296, s. 156, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 86, n. 117, s. 201, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 81, n. 536, s. 178

[263]. İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 522, s. 174, c. 1

[264]. Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 101, n. 305, s. 158, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 526, s. 175, c. 1

[265]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 430, n. 610, s. 509, c. 1;

[266]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 430, n. 610, s. 509, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 77, n. 525, s. 174, c. 1

[267]. Buharî, Kitâb'ul-Vudu, b. 61, s. 61, c. 1; Müslim, Kitâb'ut-Tahâret, b. 32, n. 284, s. 236, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 112, n. 147, s. 275, c. 2

[268]. Tirmizî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 109, n. 143, s. 266, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ut-Tahâret, b. 79, n. 531, s. 177, c. 1

[269]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 33, s. 106; Müslim, Kitâb'ül-Mesâcit, b. 13, n. 549, s. 389, c. 1; Neseî, Kitâb'ut-Tahâret, b. 104, s. 163, c. 1

“Cahilliğin şifası sormak değil mi? Onu öldürdüler, Allah da onları öldürsün,” buyurdu.^[239]

“Sana da iki kat sevap var,” buyurdu.^[240]

340 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet olunmuştur: Bir zaman Ömer Bin Hattab bir cuma günü hutbe okuyordu, içeri bir zat (Osman bin Affan) girdi. Ömer radiyallahu anh O'na sizi namazdan hapis mi ediyorlar? Niçin geç kaldın? Dedi. O şahıs, ben fazla gecikmedim, ezanı işitir işitmez abdest aldım, cevabını verince, Ömer radiyallahu anh namaz gibi abdesti de mi noksan yaptın? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “Sizden biriniz cumaya geleceğinde yıkansın,” emrini işitmediniz mi? Dedi.^[241]

341 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, “Her erkeklik çağına erene cuma günleri yıkanmak vaciptir.” buyurdu.^[242]

Ebû Dâvud dedi ki: Bir şahıs, Cuma günü şafaktan sonra yıkanırsa cuma için yıkanmak yerine kâfi gelir, isterse cünüblükten dolayı yıkanmış olsun.^[243]

Ebû Dâvud, Muhammed bin Seleme'nin hadis-i daha tamamıdır. Hammâd Ebû Hureyre'nin kelâmını zikretmedi, dedi.^[244]

“İsterse kadının kokusundan olsun sürünsün,” dedi.^[245]

Onun her adımı için bir sene geceleri nafile namaz kılmış, gündüzleri nafile oruç tutmuş gibi ecir alır,” buyurdu.^[246]

“- Kim Cuma günü cünüplükten yıkandığı gibi yıkanır, sonra birinci saatte camiye giderse bir deve, ikinci saatte giderse bir sığır, üçüncü saatte giderse boynuzlu koç, dördüncü saatte giderse bir tavuk, beşinci saatte giderse bir

yumurta sadaka vermiş gibi olur. Imam minbere çıkınca melekler hazır olur. Hutbeyi dinlerler.” [247]

İnsanlar işlerini kendileri yapıyorlardı. O kılıkları ile Cumaya gidiyorlardı. Onlara “yıkanmış olsanız” buyruldu.[248]

354 - Semure radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem “Bir kimse Cuma günü abdest alırsa, ne iyi, ne güzel eğer boy abdesti alırsa daha faziletlidir,” buyurdu.[249]

355 - Kays bin Asım radiyallahu anhdan: Müslüman olmak için Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gelmişim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bana sidir karışmış su ile gusletmemi emretti, dedi.[250]

358 - Mücâhid radiyallahu anhdan: Aişe radiyallahu anha Ezvac-i tâhîrâtın birimizin birden fazla elbisesi olmazdı. O elbise üzerinde iken hayız olurdu, Eğer elbiseye (az) kan bulaşırsa ağız suyu ile ıslar, ağız suyu ile (Tırnakları arasında) sıkardı, dedi.[251]

“Birinizin elbisesine hayız kanı bulaşırsa, parmağı ile oğuştur-sun. Sonra su saçsın, namazını kılsın.” cevabını verdi.[252]

“Onu kazı, su ile sık, sonra üzerine su saç.” buyurdu.[253]

– “Onu bir (eğri nesne) ile kazı su ve sidir ile yıka,” buyurdu.[254]

366 - Muaviye bin Ebû Süfyan radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hanımı ve kendi kız kardeşi olan Ümmü Habibe’ye; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cima ettiği elbise ile namaz kılar mı? diye sordu. Ümmü Habibe; evet elbisede pislik görmezse kılardı, dedi.[255]

367 - Aişe radiyallahu anha’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim iç çamaşırımızda veya çarşaflarımızda namaz kılmazdı, dedi. Ubeydullah, Babam (çamaşır mı yoksa çarşaf mı olduğu hususunda şüphe etti dedi. [256]

Hammâd şöyle dedi: Saad bin Ebû Sadaka'nın şöyle dediğini işittim. Bu hadis-i Muhammed bin Sîrîn'e sordum. Bana rivâyet etmedi. Ve onu işiteli çok zaman oldu. Kimden işittim bilmiyorum. Kendisine güvenilir bir kimseden mi? yoksa zayıf bir kimseden mi işittim bilmiyorum? Onu başkasına sorunuz, dedi.^[257]

369 - Meymune radiyallahu anha'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılarken sırtında yünden bir hırka vardı. Hırkasının bir kısmı ailelerinden birinin üstünde idi. Aynı zamanda kadın hayızlı idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, o, üstünde iken namaza devam ediyordu, dedi.^[258]

370 - Aişe radiyallahu anha'dan: Ben hayızlı iken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanıda bulunurdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namaz kıldırı. Halbuki, benim üzerimde bana ait bir hırka vardı. Hırkanın bir kısmı da onun üstünde idi, dedi.^[259]

Bu hadis-i Hakem rivâyet ettiğı gibi, A'meş de rivâyet etti.^[260]

372 - Aişe radiyallahu anha dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elbisesinden meniı oğuştıurur sürterdim de, onunla namaz kıldırı.^[261]

373 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem elbisesinden meni bulaşığını yıkardım da, sonra o (elbisede yıkanmış yeri) bir bölük veya renk renk (dalgalı) görürdüm, dedi.^[262]

“Kızların idrarından dolayı yıkanır, erkek çocukların idrarından ise su serpilir,” buyurdu.^[263]

“Kız çocuğunun sidiğı yıkanır, erkek çocuğunun sidiğine su saçılır,” buyurdu.^[264]

“Kızın idrarından elbise yıkanır, yemek (yedirilecek çağa gelip) yemek yemedikçe erkek çocuğun idrarından dolayı su dökülür,” buyurdu.^[265]

Bu; yemek yemedikleri müddetçedir. Yemek yedikleri zaman hepsinin idrarından (elbise) yıkanır.^[266]

“Siz kolaylık göstermek için gönderildiniz. Zorluk çıkarmak için gönderilmediniz, üzerine büyük bir kova dolusu veya doluya yakın su dökün,” buyurdu.^[267]

“Pislikten sonra gelen temiz yer, eteğini temizler,” cevabını verdi, dedi.^[268]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den bir önceki hadisin benzeri rivâyet olundu.^[269]

۲- كِتَابُ الصَّلَاةِ - NAMAZ BÖLÜMÜ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ الصَّلَاةِ

1 - NAMAZIN FARZİYETİ

۳۹۱- طَلْحَةُ بْنُ عُثَيْبٍ اللَّهُ يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

لَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ فَأَيَّرَ الرَّأْسَ يُسْمِعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ وَلَا يَقْفُهُ

مَا يَقُولُ، حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُمُسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ: هَلْ عَلَيْهِ غَيْرُهُنَّ؟

قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطُوعَ. قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ قَالَ: هَلْ عَلَيْهِ غَيْرُهُ؟ قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ. قَالَ:

وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّدَقَةَ قَالَ فَهَلْ عَلَيْهِ غَيْرُهَا؟

قَالَ: لَا إِلَّا أَنْ تَطُوعَ. فَأَذْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللَّهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا

وَلَا أَنْقُصُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ.

391 - Talha bin Ubeydullah radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'e saçları kabarmış, dağılmış Necidli bir şahıs geldi, sesinin vızıltısı işitiliyor, ne söylediği anlaşılmıyordu, iyice yaklaştı. İslâm'ın şartlarından soruyormuş. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Gündüz ve gecede (24 saatte) beş vakit namaz kılacaksın,” deyince Necidli: Bunlardan başka üzerime farz olan namaz var mı? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Farz yok, nafile kıalarsan başka,” buyurdu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona; Ramazan ayı orucunu haber verdi. Necidli: Bundan başka üzerime Farz oruç var mı? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

“- Hayır yok. Nâfile olarak tutarsan başka.” buyurdu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zekâtı haber verdi. Necidli:

Bundan başka bana farz olan bir şey var mı? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Hayır yok. Nâfile olarak verirsen başka.” buyurdu. Necidli şöyle diyerek döndü:

“- Allah’a yemin olsun ki bundan ne fazla, ne de eksik yaparım.” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Eğer sözünde doğru ise kurtuldu” buyurdu. [\[270\]](#)

٣٩٢- عَنْ أَبِي سُهَيْلٍ نَافِعِ بْنِ مَالِكٍ بْنِ أَبِي عَامِرٍ يَشْتَدُّ بِهِذَا

الْحَدِيثِ قَالَ: أَفْلَحَ وَأَيُّهُ إِنْ صَدَقَ، دَخَلَ الْجَنَّةَ وَأَيُّهُ إِنْ صَدَقَ.

392 - Ebû Süheyl, Nafi bin Mâlik bin Ebû Âmr radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Söylediğinde doğru ise babasına yemin olsun kurtuldu. Sözünde doğru ise babasına yemin olsun cennete girer.” buyurdu. [\[271\]](#)

İZAH

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz babalara yemin edilmesini yasak etmişti. Buna ragmen bu hadiste Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Necidli'nin babasına yemin ettiği görülüyor, bu olay babalara yeminin yasak edilmesinden önce olmuş olabilir. “Yemin-i Lağv” kabilinden muhitin ıstılahına göre olabilir. Veya “Rab” kelimesi gizlenmiş olarak babasının “Rabbına” yemin olsun, manasına da anlaşılabilir. (Maalim'üs-Sünne, c. 1, s. 230)

2 - NAMAZ VAKİTLERİ

۳۹۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
أَمْرِي بِجَبْرِئِلَ -عَلَيْهِ السَّلَام- عِنْدَ الْبَيْتِ مَرَّتَيْنِ فَصَلَّى بِي الظُّهْرَ حِينَ
زَالَتِ الشَّمْسُ وَكَانَتْ قُلُوبُ الشِّرَاكِ وَصَلَّى بِي الْعَصْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّهُ بِمِثْلِهِ
وَصَلَّى بِي يَغْنِي الْمَغْرِبَ حِينَ أَفْطَرَ الصَّائِمَ وَصَلَّى بِي الْعِشَاءَ حِينَ
غَابَ الشَّقَقُ وَصَلَّى بِي الْفَجْرَ حِينَ حَزَمَ الطَّعَامَ وَالشَّرَابَ عَلَى الصَّائِمِ
فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ صَلَّى بِي الظُّهْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّهُ بِمِثْلِهِ وَصَلَّى بِي الْعَصْرَ
حِينَ كَانَ ظِلُّهُ بِمِثْلِهِ وَصَلَّى بِي الْمَغْرِبَ حِينَ أَفْطَرَ الصَّائِمَ وَصَلَّى بِي
الْعِشَاءَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ وَصَلَّى بِي الْفَجْرَ فَأَسْفَرَ لِي ثُمَّ أَلْتَفَتَ إِلَيَّ فَقَالَ يَا
مُحَمَّدُ هَذَا وَثَقَ الْأَنْبِيَاءُ مِنْ قَبْلِكَ وَالْوَقْتُ عَا بَيْنَ هَذَيْنِ الْوَقْتَيْنِ.

393 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Cibril Kabe yanında bana iki defa imamlık etti. Öğle namazını güneş batıya kayıp gölge nalinin kayışı kadar olunca, ikindiye de gölgesi bir misli olunca, akşamı oruçlu iftar ettiği vakit, yatsıyı akşam aydınlığı battığı vakit, sabahı ise şafak atıp oruç tutana yemek içmek haram olduğu vakit kıldırdı. İkinci gün gelince öğleyi cismin gölgesi bir katı olduğu vakit, ikindiye her şeyin gölgesi iki katı olduğu vakit, akşamı oruçlu iftar ettiği vakit, yatsıyı

gecenin üçte biri geldiği vakit, sabahı ortalık aydınlandığı vakit kıldırdı ve bana dönerek şöyle dedi.”

“Ya Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’ bu, senden evvelki nebilerin (namaz) vaktidir. Ve vakit bu iki vaktin arasındır.”^[272]

٣٩٤- أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ كَانَ قَاعِدًا عَلَى
الْبَيْتِ فَأَخْرَجَ الْعَصْرَ شَيْئًا فَقَالَ لَهُ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ: أَمَا إِنَّ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ
السَّلَامُ قَدْ أَخْبَرَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَقْتِ الصَّلَاةِ. فَقَالَ لَهُ
عُمَرُ: اغْلَمْ مَا تَقُولُ فَقَالَ عُرْوَةُ: سَمِعْتُ بَشِيرَ بْنِ أَبِي مَسْعُودٍ يَقُولُ:
سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ يَقُولُ: نَزَلَ جَبْرِيلُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَنِي بِوَقْتِ الصَّلَاةِ،
فَصَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ مَعَهُ ثُمَّ صَلَّيْتُ
مَعَهُ يَحْسِبُ بِأَصَابِعِهِ خَمْسَ صَلَوَاتٍ قَرَأْتُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ حِينَ تَرَوْنَ الشَّمْسَ، وَرُبَّمَا أَخْرَجَهَا حِينَ يَشْهَدُ الْفَجْرُ
وَرَأَيْتُهُ يُصَلِّيَ الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ بَيَاضًا قَبْلَ أَنْ تَدْخُلَهَا الضُّفْرَةُ
فَيَتَصَرَّفُ الرَّجُلُ مِنَ الصَّلَاةِ فَيَأْتِي ذَا الْحَلِيقَةِ قَبْلَ غُرُوبِ قَشَمْسِ
يُصَلِّيُ الْمَغْرِبَ حِينَ تَشْهَدُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّيُ الْعِشَاءَ حِينَ يَسْرُدُ الْأَكْفَى
وَرُبَّمَا أَخْرَجَهَا حَتَّى يَجْتَمِعَ النَّاسُ وَصَلَّى الصُّبْحَ مَرَّةً بِعَلَسٍ ثُمَّ صَلَّى مَرَّةً
أُخْرَى فَأَسْفَرَ بِهَا ثُمَّ كَانَتْ صَلَاتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ التَّغْلِيصِ حَتَّى مَاتَ. وَلَمْ يَنْهَ
إِلَى أَنْ يُسْفَرَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ مَعْمَرٌ وَمَالِكٌ وَابْنُ
هُبَيْرَةَ وَشُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَنْزَلَةَ وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَغَيْرُهُمْ لَمْ يَذْكُرُوا الْوَقْتَ

الَّذِي صَلَّى فِيهِ وَلَمْ يُفَسِّرُوهُ.

وَكَذَلِكَ أَيْضًا رَوَى هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ وَحَبِيبُ بْنُ أَبِي مُرَزُّوقٍ عَنْ عُرْوَةَ

نَحْوَ رِوَايَةِ مَعْمَرٍ وَأَصْحَابِهِ إِلَّا أَنَّ حَبِيبًا لَمْ يَذْكُرْ بِشِيرًا.

وَرَوَى وَهْبُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ بَجَائِرِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَقْتُ الْمَغْرِبِ قَالَ: ثُمَّ جَاءَهُ لِلْمَغْرِبِ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ يَغْنِي مِنَ الْقَدِ

وَقْتُ وَاحِدًا

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَلِكَ رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: ثُمَّ صَلَّى بِي الْمَغْرِبِ يَغْنِي مِنَ الْقَدِ وَقْتُ وَاحِدًا.

وَكَذَلِكَ رَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ مِنْ حَدِيثِ حَسَّانَ

بْنِ عَطِيَّةٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ.

394 - İbn-i Şihâb radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir;

Ömer bin Abdülaziz bir gün minberde oturuyordu, ikindi namazını biraz geç bıraktı, Urve bin Zübeyr ona:

– Cibril, Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’e namaz vaktini bildirmedi mi? Dedi. Ömer bin Abdülaziz:

“Söylediğini izah et,” dedi. Urve: Beşir bin Ebû Mes’ûd’un, Ebû Mes’ûd el Ensârî’nin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiğini işittim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: Cibril bana inerek namaz vakitlerini haber verdi. Onunla namaz kıldım. Sonra onunla namaz kıldım. Sonra onunla namaz kıldım. Sonra onunla namaz kıldım. Sonra onunla namaz kıldım. Sonra onunla namaz kıldım, dedi. Ebû Mes’ûd el Ensârî beş vakti beş, parmağı ile hesap ediyordu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğleyi güneş batıya kayınca kılar. Sıcak çok olduğu günler öğleyi biraz tehir ederdi, ikindi namazını güneş yüksekte beyaz olduğu ve ona sarılık girmeden önce kılarken gördüm. Namazı kıldıktan sonra Medine'den çıkan şahıs güneş batmadan Zülhüleyfe'ye varabilirdi, Akşamı güneş batınca, yatsıyı ufuk kararınca kılardı. Bazı kere cemaat toplansın diye yatsıyı tehir ederdi. Sabah namazını ise alaca karanlıkta, bazı kere ortalık ağarınca kılardı. Sonraları vefatına kadar alaca karanlıkta kıldı, ortalık ağarana kadar bırakmadı, dedi.

Ebû Dâvud: Şu hadis-i, Zührî'den Ma'mer, Mâlik İbn-i Uyeyne. Şuayb bin Hamza, Leys bin Sa'd ve başkaları rivâyet ettiler. Amma kıldığı vakti ve tefsirini zikretmediler.

Hişam bin Urve, Habib bin Ebû Merzuk, Ma'mer'in Urve'den rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Fakat Habib Beşir'i zikretmedi. Vehap bin Keysan Câbir radiyallahu anhdan O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden: Akşam vaktini rivâyet etti. Câbir: İkinci gün güneş batınca Cibril akşam için aynı vakitte tek vakit için O'na geldi, dedi. [273]

Ebû Dâvud: Ebû Hüreyre'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur. Ertesi gün (bir tek vakti, akşamı bana kıldırdı) Yine böyle Abdullah bin Âmr bin As'dan, Hasan bin Atiyye'nin hadisinden Âmr bin Şuayb'den o da babasından, o da dedesinden, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet etti.

٣٩٥- عَنْ أَبِي مُوسَى: أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَلَمَّ يَزِدُّ عَلَيْهِ شَيْئًا، حَتَّى أَمَرَ بِإِلَاقَةِ الْفَجْرِ حِينَ انْتَشَقَّ الْفَجْرُ، فَصَلَّى

حِينَ كَانَ الرَّجُلُ لَا يَعْرِفُ وَجْهَ صَاحِبِهِ، أَوْ أَنَّ الرَّجُلَ لَا يَعْرِفُ مَنْ إِلَى

جَنْبِهِ ثُمَّ أَمَرَ بِإِلَاقَةِ الظُّلُمِ حِينَ زَالَتْ الشَّمْسُ، حَتَّى قَالَ الْقَائِلُ:

اَنْتَصَفَ النَّهَارُ؟ وَهُوَ أَغْلَمَ، ثُمَّ أَمَرَ بِإِلَاقَةِ الْعَصْرِ وَالشَّمْسُ تَبْضَعُ

مُرْتَفِعَةً وَأَمَرَ بِإِلَاقَةِ الْمَغْرِبِ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ، وَأَمَرَ بِإِلَاقَةِ

الْعِشَاءِ حِينَ غَابَ الشُّفُقُ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَدِ صَلَّى الْفَجْرَ وَانْصَرَفَ فَقُلْنَا

أَطْلَعَتِ الشَّمْسُ فَأَقَامَ الظُّهْرَ فِي وَقْتِ الْعَصْرِ الَّذِي كَانَ قَبْلَهُ وَصَلَّى
الْعَصْرَ وَقَدْ إِضْفَرَتِ الشَّمْسُ أَوْ قَالَ أَمْسَى وَصَلَّى الْمَغْرِبَ قَبْلَ أَنْ
يَغِيبَ الشَّفَقُ وَصَلَّى الْعِشَاءَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ وَقْتِ
الصَّلَاةِ، الْوَقْتُ فِيمَا بَيْنَ هَذَيْنِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى سَلِيمَانُ بْنُ مُوسَى عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ عَنْ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَغْرِبِ يَنْخَوِ هَذَا قَالَ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ
قَالَ يَنْعَضُّهُمْ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ وَقَالَ يَنْعَضُّهُمْ إِلَى شَطْرِهِ وَكَذَلِكَ رَوَى ابْنُ
مُزَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

395 - Ebû Musâ radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir:

Bir şahıs Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden (namaz vakitlerini) sordu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona cevap vermedi, şafak atınca Bilâl'in sabah için kamet etmesini emretti Bir şahıs arkadaşının yüzünü tanıyamayacak kadar karanlıkken veya yanındakini tanıyamıyacak kadar karanlık iken namazı kıldırdı. Öğle için güneş batıya dönüp, gündüz hakkında bilgisi olan kimse gündüz yarı oldu diyeceği bir anda, ikindi için güneş henüz yüksekte ve beyaz iken, akşam için güneş batınca, yatsı için akşam aydınlığı yok olunca kamet etmesini emretti.

İkinci gün sabah namazını kıldırdı, hemen döndü, biz (geç kaldığımız için) güneş doğdu mu? Dedik. Öğleyi bir gün önceki ikindi vaktinde, ikindiye güneş sararınca veya şöyle dedi. Kararınca akşamı aydınlık kayıp olacağına yakın, yatsıyı gecenin üçte biri olunca kıldırdı. Ve sonra, “Namaz vaktini soran nerede? İşte vakit şu ikinin arasındadır,” buyurdu. ^[274]

Ebû Dâvud dedi ki:

Câbir Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden:

Akşam namazı vaktini yukarıdaki olduğu gibi rivâyet etti. Câbir (devamla) Rasûlullah sonra yatsı kıldı dedi. Sahabilerden bazısı onu gecenin üçte birinde bazısı ise yarısında kıldı, dediler.

İbnî Bureyde de babasından o da Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden aynı şekilde rivâyet etti:

٣٩٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

قَالَ: وَقْتُ الظُّهْرِ مَا لَمْ تَحْضُرِ الْمَغْرِبَ، وَقْتُ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ تَصْفُرْ

الشَّمْسُ، وَقْتُ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَسْقُطْ فَوْزُ الشَّفَقِ، وَقْتُ الْعِشَاءِ إِلَى

بُضْفِ اللَّيْلِ، وَقْتُ صَلَاةِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ.

396 - Abdullah bin Âmr radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“- Öğle namazının vakti, ikindi vakti girmedikçe, ikindinin vakti güneş sararmadıkça, akşamın vakti akşam aydınlığı içindeki kırmızılık düşmedikçe, yatsının vakti gece yarısına kadar, sabahın vakti güneş doğmadığı müddetçe devam eder,” buyurdu. ^[275]

Fevruşşafak: Akşam güneş battığı zaman ufukta kalan kırmızılık demektir. Bu kırmızılık çok kısa bir zamanda kaybolur. Onun için akşam namazı acele kılınmalıdır.

3 - RASÛLULLAH’IN NAMAZ KILDIĞI VAKİT

٣٩٧- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو - وَهُوَ ابْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي

طَالِبٍ- قَالَ: سَأَلْنَا جَابِرًا عَنْ وَقْتِ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَقَالَ: كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ، وَالْمَغْرِبَ وَالشَّمْسَ حُرَّةً،

وَالْمَغْرِبَ إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ، وَالْعِشَاءَ إِذَا كَثُرَ النَّاسُ عَجَلًا وَإِذَا قَلُّوا

أَخْرَجَ، وَالصُّبْحُ بِمَنْزِلِهِ.

397 - Muhammed bin Âmr radiyallahu anhdan: Câbir radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazları hangi vakitlerde kıldığını sorduk. Câbir şöyle dedi: Öğleyi tam gündüzün yarısında, ikindiye güneş diri iken, akşamı güneş batınca, yatsıyı cemaat çok olursa acele eder, az olursa tehir ederdi. Sabahı da alaca karanlık iken kıldardı. (256)^[276]

İZAH

Güneşin, diriliği sıcaklık ve şiddetin devam etmesidir, veya parlaklığının devam etmesidir. Güneşin sararması, onun ölümü sayılır.

٣٩٨- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، وَيُصَلِّي الْعَصْرَ، وَإِنْ أَحَدُنَا لَيَذْهَبَ إِلَى

أَفْصَى الْمَدِينَةِ وَيَزِجُ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ، وَنَبِيتُ الْمَغْرِبِ وَكَانَ لَا يُتَلَّى

تَأْخِيرَ الْمَشَاءِ إِلَى ثُلَاثِ اللَّيْلِ. قَالَ: ثُمَّ قَالَ: إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ. قَالَ: وَكَانَ

بُكَرُهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بِنَدْعَا وَكَانَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَ يَعْرِفُ أَحَدُنَا

جَلِيسَهُ الَّذِي كَانَ يَعْرِفُهُ وَكَانَ يَقْرَأُ فِيهَا التَّيْسِينَ إِلَى الْيَمَانَةِ.

398 - Ebû Berze radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını güneş batıya kaydığı vakit, ikindiye birimizin Medine'nin en uzak kısmına güneş sararmadan gidip gelebileceği bir zamanda kıldardı. Akşamı unuttum. Yatsıyı gecenin üçte birine ve yarısına tehirde beis görmezdi.

Dedi ki: Ama yatsıyı kılmadan yatmayı ve kıldıktan sonra konuşmayı hoş görmezdi. Sabah namazını bizden birimiz daha önce bildiği bir arkadaşın simasını tanıyabileceği bir zamanda kıldardı. Sabah namazında 60 la yüz ayet arasında kıraatte bulunurdu.^[277]

4 - ÖĞLE NAMAZININ VAKTİ

٣٩٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنْتُ أَصَلِّي الظُّلُمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخَذُ قُبْضَةً مِنَ الْخَصِيِّ لَتَبِّدَ فِي كَفِّي، أَضْمَهَا

لِجَنْبِي أَسْجُدُ عَلَيْهَا لِشِدَّةِ الْحَرِّ.

399 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anhdan şöyle söylediği rivâyet olunmuştur:

Ben öğle namazını Hz. Peygamber ile birlikte kılar, elimle serinlemesi için bir avuç çakıl taşı alır, secde alnımı koyacağım yere kor, sıcaklığın şiddetinden dolayı onların üzerine secde ederdim. [278]

٤٠٠- أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَتْ قُدْرُ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّيْفِ ثَلَاثَةَ أَقْدَامٍ إِلَى خَمْسَةِ أَقْدَامٍ وَفِي

الْشِّتَاءِ خَمْسَةَ أَقْدَامٍ إِلَى سَبْعَةِ أَقْدَامٍ.

400 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anhdan: Rasûlullah, yaz günlerinde namaza duruşunda (gölgenin) miktarı, üç ayaktan beş ayağa kadar, kış günlerinde ise, beş ayaktan yedi ayağa kadardı, dedi. [279]

İZAH

Hadiste geçen ayaktan maksat uzunluk ölçüsüdür. Yaz günlerinde güneş tepeye dikileceği, yüksekten gideceği için insanın gölgesi kısa olur. Kış günlerinde, güneş yatık geleceği için gölge çok uzun olur. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz yaz günlerinde öğlenin sıcaklığı biraz savuşmuş olsun diye öğle namazını biraz tehir eder, insanın gölgesi üç ayak olunca kılardı.

Bazı kere biraz daha sonra başlardı. Fakat öğlenin son vakti bazı, insanın gölgesi üç ayak, bazı 5 ayak uzunluğuna gelince son bulurdu. Çünkü yaz günlerinde insanın gölgesi 5 ayak miktarına gelince, ikindi vakti girer. Kış günlerinde öğle namazını insanın gölgesi 5 ayak uzunluğuna gelinceye kadar kıldığı gibi, 7 ayak uzunluğuna gelinceye kadar da kılardı. Çünkü kış günlerinde insanın gölgesi 7 ayak olunca ikindi vakti olur.

٤٠١- أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ

أَنْ يُؤَذِّنَ الظُّهْرَ فَقَالَ أُبْرِدُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ أُبْرِدُ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا،

حَتَّى رَأَيْنَا فِيهِ الثَّلَاثَ ثُمَّ قَالَ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ

الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ.

401 - Ebû Zer radiyallahu anhdan: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle beraber bulunuyorduk. Müezzin öğle namazı için ezan okumak istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, “serinlenince oku,” dedi. Tekrar, okumak istedi. Efendimiz: iki veya üç defa, müezzine serinleyince okursun dedi. Öyle ki biz tepeciklerin gölgesini gördük. Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu: “Sıcak şiddetlendiği zaman namazı serine bırakın. Çünkü sıcaklığın şiddeti cehennem hararetinin yayılmasındandır.” (Maalim-üs-Sünne, c. 1, s. 338) [280]

İZAH

Fey: Zevalden sonra başlayan gölge demektir.

Feyh-i cehennem: Cehennem hararetinin etrafa yayılması demektir.

Telül: Kum tepeleri demektir.

Güneş batıya kaymadıkça kum tepeleri arkasında gölge görünmez. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz ümmetine kolaylık olsun diye müezzinin ezanı hava serinleyinceye kadar tehir etmesini, iki, veya üç defa ikaz buyurdu. Eshab-ı kirâm öğleden sonra kum tepelerinden gölgenin doğuya doğru uzadığını görünce, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ezana müsaade buyurdu. Bu hadislerle dayanılarak yaz günlerinde öğle namazını biraz tehir etmek müstehap kabul edilmiştir.

٤٠٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ - قَالَ ابْنُ مَوْهَبٍ بِالصَّلَاةِ - فَإِنْ شِدَّةَ

الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ.

402 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sıcak şiddetlendiği vakit namazı serine bırakın. Çünkü sıcakın şiddeti cehennemın sıcakının etrafa yayılmasındandır.” buyurdu.

İbn-i Mevheb, (anıssalât yerine) “bissalatı” dedi. [281]

٤٠٣- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ: أَنَّ بِلَالَكَ قَالَ يُؤَدِّنُ الظُّلُمُ إِذَا دَحَضَتِ الشَّمْسُ.

403 - Câbir bin Semüre radıyallahu anhdan: Hz. Bilal radıyallahu anh öğle ezanını güneş batıya yöneldiği (yıkıldı) zaman, okurdu. [282]

5 - İKİNDİ NAMAZININ VAKTİ

٤٠٤- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْعَصَرَ وَالشَّمْسُ بَيضاء مُرْتَفَعَةً حَيَّةً وَيَذْهَبُ الذَّاهِبُ

إِلَى الْعَوَالِي وَالشَّمْسُ مُرْتَفَعَةً.

404 - Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikindi namazını güneş beyaz, yüksekte ve sıcaklığı değişmediği bir anda kıldırır. O anda Avâli'ye giden kimse daha güneş inmeden oraya varabilirdi, diye haber verdi. [283]

İZAH

Avali: Bir sonra gelecek hadiste gösterileceği gibi, Medine civarında Medine'ye iki veya üç mil uzaklıkta bulunan köylere denir. Hz. Ömer de avalide otururdu. (Ebû Dâvud Haşiyesinden)

٤٠٥- عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ: وَالْعَوَالِي عَلَى مِيلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ، -قَالَ:

وَأَحْسِبُهُ قَالَ: - أَوْ أَرْبَعَةٍ.

405 - Zührî radıyallahu anhdan: Avali (Civar Köyler) iki mil veya 3 mil mesafededir, dedi. Ma'mer, Zührî'nin veya 4 mil mesafededir, dediğini zannediyorum, dedi.

٤٠٦- عَنْ خَيْثَمَةَ قَالَتْ: خَيَّاتُهَا أَنْ تَجِدَ حَرَهَا.

406 - Hayseme radiyallahu anhdan: Güneşin diriliği demek; sıcaklığını bulman demektir, demiştir.

٤٠٧- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ غَزَوُهُ وَقَدْ خَلَّيْنِي عَائِشَةُ: أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا قَبْلَ

أَنْ تَظْهَرَ.

407 - İbn-i Şihab radiyallahu anhdan: Urve dedi ki, yemin olsun ki Aişe radiyallahu anh bana şöyle haber verdi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikinci namazını kıldığı zaman güneş onun (Hz. Aişe'nin) odasında bulunur ve henüz gölgesi duvarlara yükselmezdi. [284]

İZAH

Bu hadis-i şerif Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin ikinci namazını ilk vaktinde kıldığını gösterir, güneşin ziyasının pencereden girip* Hz. Aişe'nin odasının dibinde olması güneşin yüksekte olmasını gösterir. Güneş guruba yaklaşıp alçaldığı vakit ziyası odanın dibine değil duvarlara doğru tırmanacak gölgede ziyayı takip ederek duvarlara yükselecektir.

٤٠٨- عَلِيٌّ بْنُ شَيْبَانَ قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَكَانَ يُؤَخِّرُ الْعَصْرَ مَا دَامَتِ الشَّمْسُ بَيْضَاءَ نَقِيَّةً.

408 - Ali bin Şeyban radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Medine'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanına geldik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikinci namazını güneş saf beyaz kaldıkça tehir ederdi, dedi.

٤٠٩- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ يَوْمَ الْحَنْدَقِ حَبَسُونَا عَنْ صَلَاةِ الْوُسْطَى صَلَاةِ الْعَصْرِ مَلَأَ اللَّهُ

يُبُوتَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا.

409 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hendek savaşı günü “Müşrikler bizi orta namazı olan ikinci namazından alıkoydular. Allah evlerini ve kabirlerini, ateşle doldursun,” buyurdu. [285]

İZAH

Hendek harbinde müşriklerin hücumu sebebi ile ikinci namazı kılınamamıştı. Rasûl-i Ekrem onlar aleyhinde böyle beddua etti.

Salât-ı vustâ: Orta namaz demektir. 5 vakit namazın ikişeri yanlara alınır 5 inci vakit Orta namazı olur.

Salâtı vustânın her 5 vakit namaza ihtimali bulunması dolayısı ile hangi namaz olduğu kesin olarak bilinmemiştir. Bu hadis-i şerifte salât-ı vustânın ikinci namazı ile tefsir edilmiş olmasından İmâm-ı Azam hazretleri ve Ahmed bin Hambel hazretleri salât-ı vustâyı ikinci namazı olarak kabul etmişlerdir. İmam Şâfiî ve İmam Mâlik hazretleri ise salât-ı vustânın sabah namazı olduğunu kabul etmişlerdir. (Avn’ül Ma’bud, c, 1, s. 15)

٤١٠- عَنْ أَبِي يُونُسَ مَوْلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُ قَالَ: أَمَرْتَنِي

عَائِشَةُ أَنْ أَكْتُبَ لَهَا مَضْحَقًا، وَقَالَتْ: إِذَا بَلَغْتَ هَذِهِ الْآيَةَ فَأَذِّنِي: {حَافِظُوا

عَلَى الصَّلَاةِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى} فَلَمَّا بَلَغْتُهَا أَذَّنْتُهَا، فَأَمَلْتُ عَلَيْ

{حَافِظُوا عَلَى الصَّلَاةِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى} - وَصَلَاةِ الْعَصْرِ - {وَقَوْمُوا

بِإِلَهِ غَائِبِينَ} ثُمَّ قَالَتْ عَائِشَةُ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

410 - Aişe radiyallahu anhnin azatlısı Ebû Yunus radiyallahu anhdan: Hz. Aişe radiyallahu anhdan bana kendisine bir Kur’an yazmamı emredip şu ayete (Namazları vaktinde kılın, dahi orta namazı kılın; bakara 238) gelince beni haberdar et, dedi.

Bu ayete geldiğimde kendisini haberdar ettim. Bana (5 vakit namazı orta namazı ve ikindi namazını vaktinde kılın, huşua riayet ederek Allah'ın huzurunda durun) diye imla etti ve bunu Rasûlullah'tan işittim, dedi. [286]

İZAH

Bu hadiste geçen “Hâfizû alâsselâti vessalâtil vustâ”, “vesselatil asr” kıraati şazdır. Çünkü tek bir zattan rivâyet ediliyor. Kur'an ise tevatüre dayanır. Übey bin Kâ'b'dan nakledilen sahih rivâyette, vavsız “salâtil Asr” rivâyet edilmiştir. Ebû Yunus'tan rivâyet edilen şaz kıraate göre salât-ı vustâ ikindi namazından ayrı olmuş oluyor. Übey bin Kâ'b'dan rivâyet edilen sahih rivâyete göre, “salâti vustanın” “salâtı asır” (ikindi namazı) olduğu anlaşılır.

٤١١- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي الطُّلُوزَ بِالنَّجَازَةِ وَلَمْ يَكُنْ يُصَلِّي صَلَاةَ أَشَدَّ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِهِ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهَا فَتَرَلْتُ {حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ

الْوُسْطَى} وَقَالَ إِنَّ قَبْلَهَا صَلَاتَيْنِ وَيَعْدُهَا صَلَاتَيْنِ.

411 - Zeyd bin Sabit radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını tam gündüzün ortasında kıldırırdı. Eshaba Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kıldırıldığı namazlar içinde öğle namazı kadar zor gelen bir namaz yoktu. Onun için öğle hakkında (namazlara devam edin, hele orta namaza: 238 Bakara) ayeti indi Zeyd bin Sabit: Çünkü öğleden önce iki, sonra yine iki namaz var, dedi.

İZAH

Buharî' Tarih-i Kebir'inde tahriç etti.

Bu hadis-i şerife göre salât-ı vusta (Orta Namaz) öğle namazıdır. Yatsı ile sabah öğleden önce, ikindi ile akşam öğleden sonradır. Böylece öğle namazı orta namaz olmuş oluyor. Öğleden önce iki, öğleden sonra yine iki vakit namaz var, sözü Zeyd bin Sabit'in sözü olabileceği gibi Rasûl-i Ekrem'in

sözü olmak ihtimali de var. Avnül-Mabud'da Zeyt bin Sabit'in sözü olması daha kuvvetli kabul ediliyor. Biz de onu tercih ederek, o son cümleyi Zeyd bin Sabit'in sözü olarak tercüme ettik.

٤١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ

أَذْرَكَ مِنَ الْعَصْرِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَذْرَكَ وَمَنْ أَذْرَكَ مِنْ

الْفَجْرِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَذْرَكَ.

412 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan: Rasûlullah (s,a,v):

“Kim güneş batmadan ikindinin bir rekâtına yetişirse o gün ikindiye, kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rekâtına yetişirse o gün sabah namazına yetişmiş olur,” buyurdu. [287]

İZAH

Tahavi bu hadis-i izah ederken şöyle demiştir. Bir kâfir Müslüman olur, sabah ve ikindi namazının birer rekâtına yetişirse, o günün sabah ve ikindi namazı kendisine farz olur.

Hayızlı kadın bu namazlardan birer rekâtına temizlenerek yetişirse, o namazları kılması kendisine farz olur. Sabi, bu namazların birer rekâtına yetişebilecek bir makanda ihtilam olur Bülûğa ererse bu namazlar kendisine farz olur.

Fakat Tahavi'nin bu izahı itirazlara hedef olmuştur: Sabah namazının bir rekâtına yeitişip ikinci rekâtı kılarken güneş doğarsa namaz fasit olur. Fakat güneş batmadan ikindi namazının bir rekâtına yetişen kimse diğer rekâtları kılarken güneş batsa namaza yetişmiş olur: Namazı eda olarak ifa edilmiş sayılır. (Bezl-ül-Mechüd c. 2, s. 204)

٤١٣- عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَرَبٍ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ

مَالِكٍ بَعْدَ الظُّهْرِ فَقَامَ يُصَلِّيُ الْعَصْرَ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ ذَكَرْنَا تَفْجِيلَ

الصَّلَاةِ أَوْ ذَكَرَهَا فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ يَجْلِسُ

أَحَدُهُمْ حَتَّى إِذَا اصْغَرَتِ الشَّمْسُ فَكَانَتْ بَيْنَ قَوْمَيْنِ شَيْطَانٍ أَوْ غُلَمَى

قَوْمَيْنِ الشَّيْطَانِ قَامَ فَتَقَرَّرَ أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا.

413 - Âlâ bin Abdurrahman radiyallahu anhdan: öğle namazından sonra Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan yanına gittik. İkinci namazını kılmaya kalktı. Namazı bitirdiği vakit namazda aceleyi söyledik veya onu kendisi söyledi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dediğini işittim, dedi.

“Bir kimse güneş sararıp şeytanın iki boynuzu arasına veya iki boynuzu üstüne varana kadar oturup o zaman kalkar, kuşun tane topladığı gibi dört rekât (ikinci namazını) Allah’ı az zikrederek kılsa; işte o münafıkların namazıdır. Münafıkların namazıdır.”^[288]

İZAH

Bu hadiste şeytanın boynuzundan ne kastedilmiş olacağı hakkında ihtimalli izahlar yapılmıştır. Bu ihtimallerden akla en yakın olanı şudur. Güneşe tapanlar, şeytanın vesvesesi ile güneşe taparlar, onların güneşe tapması üç vakitte olur. Sabah güneş doğarken, öğlen zeval vaktinde, bir de güneş batarken güneş sararıp batmaya yaklaşıncaya putperestler ibadete hazırlanır. Onların bu tapması şeytanın vesvesesi ile olacağından sanki güneş şeytanın tepesinden doğmuş batarken de şeytanın tepesinden batmış gibi olur. (Bezl’ül-Mechud, Avnül MaTaud, Maalimüs-Sünne)

٤١٤- عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي

تَفَرَّقَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَكَانَتْ بَيْنَ قَوْمَيْنِ أَوْ بَيْنَ قَوْمَيْنِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَ قَالَ غُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: أُنْزِلَ وَ اخْتَلَفَ عَلَى أَيُّوبَ فِيهِ وَ

قَالَ الزُّهْرِيُّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَبَيْنَ

414 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “İkinci namazına yetişemeyen kimse (zararda) malını ve aile fertlerini kaybetmiş gibidir,” buyurdu.

Ebû Dâvud: Ubeydullah bin Ömer, Hemze ile “Ütira” dedi. Salim’in babası, Rasûlullah’tan naklen Vav ile, Vütira dedi, diyor. [289]

İZAH

Bu hadis-i şerif ikinci namazını vaktinde kılmanın ehemmiyetini, vaktinden çıkarmanın tehlikesini göstermektedir. İkinci namazını geçiren kimse bütün servetini ve aile fertlerini kaybetmiş gibi olacağı bildirilerek bu gafletin acıklı sonucuna dikkatler çekilmiştir.

٤١٥- حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ يَغْنِي الْأَوْزَاعِي وَذَلِكَ أَنَّ

نَرَى مَا عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الشَّمْسِ صَغِيرَةً.

415 - Velid’ten şöyle dediği rivâyet ediliyor. Ebû Âmr Evzaî diyor ki; O, (ikinci namazının geçtiği vakit) güneşi yeryüzünde sararmış olarak gördüğün zamandır.

İZAH

Bu tefsir, Ebû Âmr Evzâî’nin kendi mezhep görüşüne göredir. Güneşin sararmış olması, ikinci namazının ilk vaktinin çıkmış olduğunu gösterirse de, vaktin tamamen çıkmış, namazın vaktinden çıkarılmış olmasını gerektirmez.

6 - AKŞAM NAMAZININ VAKTİ

٤١٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنَّا نَصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ نَرْمِي فَيَرَى أَحَدُنَا مَوْضِعَ نَبْلِهِ.

416 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle akşam namazını kılar, sonra ok atardık, içimizden biri okun düştüğü yeri görürdü. [290]

İZAH

Nebil: Arapların kuşandığı ok demektir. Bu hadis-i şerif Akşam namazını güneş batar batmaz ortalık kararmadan kılmak gerektiğini ifade eder.

٤١٧- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُصَلِّي الْمَغْرِبَ سَاعَةَ تَغْرُبُ الشَّمْسُ إِذَا غَابَ حَاجِبُهَا.

417 - Seleme bin el-Ekva radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşam namazını güneşin üst kenarı kaybolup battığı anda kıldırırdı. [291]

Hacip: Kaş demektir. Burada güneşin üst kenarı anlamınadır.

٤١٨- عَنْ مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا أَبُو أَيُّوبَ حَدَّثَنَا وَغَفَبَتْ

بْنُ عَامِرٍ يُؤَمِّنُ عَلَيَّ بِمَضْرُوقٍ فَأَخَذَ الْمَغْرِبَ فَقَامَ إِلَيْهِ أَبُو أَيُّوبَ فَقَالَ لَهُ مَا

هَذِهِ الصَّلَاةُ يَا عَفْبَةَ فَقَالَ شَغَلْنَا قَالَ أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَرَالِ أُمْنِي بِخَيْرٍ أَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخَّرُوا

الْمَغْرِبَ إِلَى أَنْ تَشْتَبِكَ النُّجُومُ.

418 - Mersed bin Abdullah radiyallahu anhdan, Ebû Eyyüp radiyallahu anh gazi olarak yanımıza geldi. Ukbe bin Âmr da o zaman Mısır’da vali bulunuyordu. Ukbe akşam namazını vaktinde kılmamış, onu kılıyordu. Ebû Eyyüp ona kalkıp ey Ukbe namazı neden bu vakte bıraktın, dedi. Ukbe:

– Meşgul idik (işimiz vardı) cevabını verdi. Ebû Eyyüp ona:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “ümmetim aksam namazını yıldızların doğup birbirine karışmasına bırakmadıkça hayırda veya sünnet üzere devam edecekler,” buyurduğunu işitmedin mi? Dedi.

İZAH

Fıtrat: Yaratılış, sünnet ve İslam manâlarına gelir. Burada sünnet manasınadır.

İştibâkunnücüm: Yıldızların görünüp parlak ye zayıf ışıklı olanların birbirine karışması demektir. Yıldızların bu tavrı akşam namazının son vaktinde olur. Akşamı ilk vaktinde kılmak müstehaptır. İmâm-ı Azam'a göre, yıldızların parlamasına kadar akşamı tehir etmek mekruhtur. (Bezl-ül-Mechud, c. 3, s. 213)

7 - YATSİ NAMAZININ VAKTİ

٤١٩- عَنْ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: أَنَا أَعْلَمُ النَّاسِ بِوَقْتِ هَذِهِ الصَّلَاةِ

صَلَاةِ الْعِشَاءِ الْأَخِيرَةِ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيهَا

لِسُقُوطِ الْقَمَرِ لِثَلَاثَةِ

419 - Numan bin Beşir radiyallahu anhdan:

Ben şu namazın, yatsı namazının vaktini insanların hepsinden iyi bilirim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu, ay üç günlükken battığı anda kılardı. [\[292\]](#)

İZAH

Ay, birinci gün güneşin batmasını müteakip Batıdan görünür, görünmez kaybolur. İkinci gün batıda biraz yüksekte görünür. Üçüncü gün daha yüksekte görünür. Bir, birbuçuk, iki saat arasında batar. İşte Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ısha-ı ahire adı verilen yatsı namazını ayın üçüncü günü ay batıdan battığı saatte kılmıştır.

٤٢٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمْرٍ قَالَ: مَكُنَّا ذَاتَ لَيْلَةٍ نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَلَاةِ الْعِشَاءِ، فَخَرَجَ إِلَيْنَا حِينَ ذَعَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ

أَوْ بَعْدَهُ فَلَا نَدْرِي أَشَيْءٌ شَغَلَهُ أَمْ غَيْرُ ذَلِكَ، فَقَالَ حِينَ خَرَجَ أَتَنْتَظِرُونَ

هَذِهِ الصَّلَاةَ لَوْلَا أَنْ تَنْقُضَ عَلَيَّ أُمْتِي لَصَلَّيْتُ بِهِمْ هَذِهِ السَّاعَةَ ثُمَّ أَمَرَ

الْمُؤَدِّنَ فَأَقَامَ الصَّلَاةَ.

420 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Bir gece mescidte kaldık. Yatsı namazı için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemı bekliyorduk. Onu bir şey mi meşgul etti veya başka özrü mü vardı? Bilmiyorduk.

Gecenin üçte biri geçtiği anda veya daha sonra (odasından) yanımıza çıktı. Çıktığı vakit bize:

“Yatsıyı mı bekliyorsunuz? Eğer ümmetime ağır gelmiyecek olsa yatsıyı onlara bu saatte kıldırırım,” buyurdu. Sonra müezzine emretti. Müezzin de namaz için kamette bulundu. [\[293\]](#)

٤٢١- مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ يَقُولُ: أَبَقَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

صَلَاةِ الْعَتَمَةِ فَنَاحُوا حَتَّى ظَنَّ الظُّلُّ أَنَّهُ لَيْسَ بِخَارِجٍ وَالْقَائِلُ مِنَّا يَقُولُ

صَلَّى فَإِنَّا لَكَذَلِكَ حَتَّى خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا لَهُ كَمَا

قَالُوا فَقَالَ: اغْتَمُوا بِهَذِهِ الصَّلَاةِ فَإِنَّكُمْ قَدْ فَعِلْتُمْ بِهَا عَلَى سَابِرِ الْأَمَمِ

وَلَمْ تُضِلَّهَا أُمَّةٌ قَبْلَكُمْ.

421 - Muaz bin Cebel radiyallahu anh'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Bir gün yatsı namazına Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemın çıkmasını bekliyorduk. Çok geç kaldı. Hatta çıkmayacak kanaatına varanlar oldu. Biz birbirimize her halde (evde) kıldı diyorduk. Biz böyle tereddüd içinde iken Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem çıkageldi. (Arkadaşlar) kendi aralarında konuştuklarını Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve selleme söylediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara:

“Bu namazı geciktiriniz, yatsı namazını kılmakla geçmiş ümmetlere üstün kıldınız. Çünkü sizden önce yatsı namazını hiç bir ümmet kılmadı,” buyurdu.

İZAH

Ebkayna: Bekledik, manasınadır.

İntezer-nâ kelimesinin mürâdifî, eş manalıdır.

Ateme: Karanlık manasına, gecenin ilk yarısının üçte birisinin girdiği zamana denir. İşâi ahire dediğimiz yatsı namazının girdiği vakittir. Daha bir çok manâlara gelir. (Kamusun, Ateme maddesine bak.)

Avn’ul Ma’bud’da: Yatsıyı “atamede” kılın demek, yatsıyı tehir edin demektir, diyor.

Haşiye’de ise: Namaza “Atemede” girin manasınadır, diyor. Hadisin manâsı düşünülürse, yatsıya Ateme’de girin cümlesinin, yatsıyı tehir edin, manâsına kullanıldığı akla daha yakın gelir.

Selâtül Ateme: Atemede kılınan namaz demektir ki, yatsı namazına denir.

٤٢٢- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: صَلَّيْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْعَتَمَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى نَمُضَى نَخْرُجُ مِنْ شَطْرِ اللَّيْلِ.

قَالَ: خُذُوا مَقَاعِدَكُمْ فَأَعْلَنَّا مَقَاعِدَنَا فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلُّوا وَأَخْلَوْا

مُضَاجِعَهُمْ وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا أَنْتَظَرْتُمُ الصَّلَاةَ وَلَوْلَا ضَعْفُ

الضَّعِيفِ وَسَقَمُ السَّقِيمِ لَأَخْرَجْتُ هَذِهِ الصَّلَاةَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ.

422 - Ebû Said’il Hudrî radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

(Bir gün) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile yatsı namazını beraber kıldık.

(Şöyle ki) gecenin yarısı geçene kadar “evinden mescide” çıkmadı. Bize, “Oturdunuz yerlerinizi alın,” buyurdu. Biz de yerlerimizi aldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“- Herkes namazını kıldı, yatağına döndü, siz ise namazı beklediğiniz müddetçe, namazda imiş gibisiniz. Eğer zayıfların zayıflığı, hastanın hastalığı olmasaydı, yatsı namazını gecenin yarısına tehir ederdim.” buyurdu. [\[294\]](#)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashab-ı kirâmın yatsıyı beklemesini tebrik etmiş. “Herkes namazını kıldı, yatağına döndü, siz ise yatsı namazını bekliyorduknuz. Bu bekleyişiniz boşuna değildir. Namazı bekledikçe, namaz içinde imişsiniz gibi sevap alıyorsunuz,” diye taltif buyurmuştur.

Şatr: Tan demektir. Burada yarı veya yarıya yakın manâsına kullanılmıştır.

8 - SABAH NAMAZININ VAKTİ

٤٢٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءَ مُتَلَفِعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ مَا

يُغْرِقْنَ مِنَ الْعَلَسِ.

423 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazını kıldırınca, kadınlar atkılarına sarılarak evlerine dönerlerdi. Karanlıktan kim oldukları bilinmezdi.^[295]

İZAH

Müteleffiât: Sarınmış, bürünmüş olarak demektir.

Galas: Karanlık demektir.

Mürût: Kelimesine (369) no. lu hadise bak.

Bu hadis-i şerifte sabah namazının Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından erken kıldırıldığı, bundan sonraki hadis-i şerifte de hava iyice aydınlanınca kılınmasının daha sevaplı olacağı beyan buyurularak, hem alaca karanlıkta, hem de aydınlıkta kılmanın sünnete uygunluğuna, bir de kadınların fitneye sebep olmamalarına ve tesettüre riayet etmeleri şartı ile camiye gelmelerinin caiz olduğuna delâlet eder.

٤٢٤- عَنْ زَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَصْبَحُوا بِالصَّبْحِ فَإِنَّهُ أَكْبَرُ لِأَجْوَدِكُمْ أَوْ أَكْبَرُ لِلْأَجْرِ.

424 - Râfi bin Hadic radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Sabah namazını aydınlanınca kılın. Çünkü onu aydınlıkta kıalarsanız mükâfatınız daha büyük olur,” yahud “ecri daha büyük,” buyurdu. [296]

9 - NAMAZ VAKİTLERİNİ MUHAFAZA

٤٢٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِيِّ قَالَ: رَأَيْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ أَنَّ الْوَيْلَ

لِرَجُلٍ فَقَالَ عُثَاةُ بْنُ الصَّامِ كَذَبَ أَبُو مُحَمَّدٍ أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: خَشَسَ صَلَواتِ افْتَرَضَهُنَّ اللَّهُ

تَعَالَى مَنْ أَحْسَنَ وَضُوءَهُنَّ وَصَلَّاهُنَّ لَوَقْتِهِنَّ وَأَتَمَّ رُكُوعَهُنَّ وَخُشُوعَهُنَّ

كَأَنَّ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ

إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ.

425 - Abdullah bin Sunâbihi radiyallahu anhdan şöyle söylediği, rivâyet edilmiştir:

Ebû Muhammed: “Vitr vaciptir” diye iddia etti. Übade bin Sâmî radiyallahu anh ise: “Ebû Muhammed hata etti. Ben: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin şöyle dediğine şahidim:

“- (Günde) Beş vakit namazı Allah (Müslumanlara) farz kıldı. Kim abdestlerini güzel yaparak, rükûlarına, huşularına riayet ederek, onları vaktinde kılar, o kimse Allahu Teâla’dan hatasını af edeceğine söz almış olur. Kim böyle yapmazsa Allahu Teâlâ ona söz vermiş olmaz, dilerse o kimseyi bağışlar, dilerse azab eder.” [297]

İZAH

Ebû Muhammed sahabidir, ensardandır. Übade bin Samit, onun için “Kezebe” demiştir. Fakat (kezebe) kelimesi ashap arasında hata manâsında kullanılmıştır. ashab-ın, birbirlerine “Kezebe” demesi yalanla itham değil, hata etmiş olduğunu söylemektir.

٤٢٦- عَنْ أُمِّ قُرَّةَ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّى

الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ الصَّلَاةُ بِنِي أَوَّلٍ وَقِيَّتُهَا: قَالَ الْخُرَافَةُ فِي حَدِيثِهِ

عَنْ عَمَّةٍ لَهُ يُقَالُ لَهَا أُمُّ قُرَّةَ قَدْ بَايَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُ

426 - Ümmü Ferve radıyallahu anha’dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ameller içinde- en faziletlisi hangisidir? Diye soruldu. “Namazı ilk vaktinde kılmaktır” cevabını verdi.

Huzaî Ümmü Ferve denilen halasından naklen rivâyet ettiği hadiste söyle dedi: Ümmü Ferve; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme biat ettim, gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, soruldu, diye rivâyet etti. [298]

٤٢٧- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ

مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ فَقَالَ أَخْبِرْنِي مَا سَمِعْتَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَلِجُ النَّارَ

رَجُلٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ. قَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْهُ؟

ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ: نَعَمْ كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ سَمِعْتَهُ أَذُنَايَ وَوَعَاءُ قَلْبِي فَقَالَ

الرَّجُلُ وَأَنَا سَمِعْتَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ ذَلِكَ.

427 - Ebû Bekir bin Umâre bin Rueybe radıyallahu anhâ’nın babasından rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Basra’lı birisi O’na, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden işittiklerini bana haber ver, dedi. O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “(sabah) güneş doğmadan (ikindileyin) güneş batmadan namaz kılan bir şahıs ateşe girmeyecek)”

buyurdu, dedi. Basra'lı ona üç defa bu rivâyet ettiğini Peygamber'den, işittin mi? diye tekrar etti. Ebû Bekir bin Rueybe'nin babası da her seferinde evet, bunların hepsini söylediğini şu kulaklarımla işittim, kalbim de ezberledi, cevabını verince Basra'lı; aynı şeyi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söylerken ben de işittim, dedi. [299]

٤٢٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُضَيْلَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يَمُنَا عَلَّمَنِي وَحَافِظَ عَلَى الصَّلَاةِ الْخَمْسِ قَالَ

قُلْتُ إِنَّ هَذِهِ سَاعَاتٍ لِي فِيهَا أَشْعَالُ قَمَرَيْنِ بِأَمْرِ جَامِعٍ إِذَا أَنَا فَعَلْتُهُ

أَجَزْتُ عَنِّي فَقَالَ حَافِظَ عَلَى الصَّلَاةِ وَمَا كَانَتْ مِنْ لَيْلَتِي فَقُلْتُ وَمَا

الصَّلَاةُ فَقَالَ صَلَاةٌ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةٌ قَبْلَ غُرُوبِهَا.

428 - Abdullah'ın babası Fuzale radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: Bana (bir çok şeyler) öğretti. Bana öğrettikleri içinde “beş vakit namazı vaktinde kıl” emri de vardı. Ben şöyle dedim:

– Ey Allah'ın Rasûlü. Benim bu saatlerde meşguliyetim var. Bana öyle bir ibadet emret ki; bütün ibadetlerin faziletini içine alsın, onu yapmak fazilet bakımından bana yetsin. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “İki asra devam et,” buyurdu. Bizim dilimizde “Asrayn” kelimesi olmadığından iki asır ne demektir? Dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– Bir güneş doğmadan namaz, bir de güneş batmadan namaz dır.” dedi.

İZAH

Bu hadis-i şerif: Sabah ve ikindi namazının ilk vaktinde kılınmasının ehemmiyetine, sevaplarının büyüklüğüne delâlet eder.

Bu iki namaz da, sabah namazı uyku vaktine, ikindi namazı da meşguliyet vaktine rastladığı için, uykuyu ve meşguliyeti terk ederek kılınacak

namazın üstünlüğü bildiriliyor. Yoksa sabah ile ikindi namazını kılan meşgul insandan, diğer namazların kaldırılmış olacağı anlaşılmamalıdır.

Asrân: İki asır demektir. Sabah namazı ile ikindi namazı manâ sında kullanılmıştır. Buna belağât'ta: Tağlib derler. Asır subha galebe ederek kolaylık için böyle kullanılmıştır.

Hız. Ömer'le Hız. Ebû Bekir'e de radıyallahu anh tağlib sûreti ile "Ömerayn" denir.

٤٢٩- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خَمْسٌ مَنْ جَاءَ بِهِمْ مَعَ إِيْمَانٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ مَنْ حَافَظَ عَلَى الصَّلَاةِ

الْحَمْسِ عَلَى وَضُوئِهِمْ وَزَكْوَتِهِمْ وَشُجُودِهِمْ وَمَوَاقِيَتِهِمْ وَصَامَ

رَمَضَانَ وَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَأَعْطَى الزَّكَاةَ طَيِّبَةً بِهَا نَفْسُهُ

وَأَدَّى الْأَمَانَةَ

قَالُوا يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ وَمَا أَدَاءُ الْأَمَانَةِ قَالَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ

429 - Ebû-d-Derda radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: "Beş şeyi kim imanla yaparsa, cennete girer. Kim günde beş vakit namazı abdestlerine, rükûlarına, secdelerine riayet ederek vaktinde kılar, Ramazan orucunu tutar, yol masrafına gücü yeter de, Kabe'ye Hacca gidene, gönül hoşluğu ile zekâtını verir ve emaneti yerine getirirse," buyurdu.

Eshab - Ya Ebû-d-Derdâ:

Emaneti eda etmek ne demektir? dediler, Ebû-d-Derdâ: "Cünüplükten gusletmektir." dedi.

٤٣٠- إِنَّ أَبَا قَتَادَةَ بَنَ رَبِيعٍ أَخْبَرَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنِّي فَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ

وَعَهَّدْتُ عِنْدِي عَهْدًا أَنَّهُ مَنْ جَاءَ يُحَافِظُ عَلَيْهِمْ لَوَقْتِهِمْ أَذْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ

وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِمْ فَلَا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي.

430 - Ebû Katâde bin Rab'iy radiyallahu anh'den rivâyet edildiğine göre;

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“- Allahü Teâlâ (bana) senin ümmetine günde beş vakit namazı farz kıldım. Onları vaktinde eda ederek geleni Cennetime koyacağımı va'dettim. Kim bu namazlara devam etmezse onu Cennet'e koyacağıma va'dim yok,” buyurdu.^[300]

10 - İMAM NAMAZI VAKTİNDEN SONRAYA BIRAKIRSA

٤٣١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا

أَبَا ذَرٍّ كَيْفَ أَنتَ إِذَا كَانَتْ عَلَيْكَ أَمْرَاءُ يُبِشِرُونَ الصَّلَاةَ أَوْ قَالَ يُؤَخِّرُونَ

الصَّلَاةَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا تَأْمُرُنِي قَالَ صَلِّ الصَّلَاةَ لَوَقْتِهَا فَإِنَّ

أَدْرَكَتْهَا مَعَهُمْ فَصَلِّهَا فَإِنَّهَا لَكَ نَافِلَةٌ

431 - Ebû Zer radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre o demiştir ki: Rasûlullah bana şöyle buyurdu:

“Ey Ebû Zer namazı öldüren veya tehir eden kimseler sana âmir olurlarsa, sen namazı nasıl yapacaksın,” Ben de: Ey Allah'ın Rasûl-i siz bana ne yapmamı emredersiniz? Dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Namazı vaktinde kıl, sonra onlarla namaza yetişirsen tekrar kıl, onlarla kıldığın senin için nafil olur,” buyurdu.^[301]

İZAH

Yatsı ve öğlen namazlarını önceden kılan kimse aynı namazın cemaatle kılındığını görse, cemaatle tekrar kılabilir. Cemaatle kıldığı namaz nafil

olur. Sabah ve ikindi namazlarından sonra nafile kılınamayacağı için ve üç rekâtlı nafile de olmadığından sabah, ikindi ve akşam namazlarında nafile olarak cemaate uyulmaz. (Bezl-ül-Mechüd, c. 3, S, 237)

٤٣٢- عَنْ حَمْرُو بْنِ مَيْمُونٍ الْأَوْدِيِّ قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا مُعَاذُ بْنُ

جَبَلٍ الْيَمَنِيِّ رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْنَا قَالَ فَسَمِعْتُ

نُكْبِرُهُ مَعَ الْفَجْرِ رَجُلٌ أَجَشُّ الصَّوْتِ قَالَ فَأَلْقَيْتُ عَلَيْهِ مَحَبِّي فَمَا

فَارَقْتُهُ حَتَّى دَفَنْتُهُ بِالشَّامِ مَيِّتًا ثُمَّ نَظَرْتُ إِلَى أَتَقَةِ النَّاسِ بَعْدَهُ فَأَتَيْتُ ابْنَ

مُسْعُودٍ فَلَزِمْتُهُ حَتَّى مَاتَ فَقَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَتَيْفَ بِكُمْ إِذَا أَتَتْ عَلَيْكُمْ أَمْرَاءُ يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِغَيْرِ مِقَاتِهَا قُلْتُ فَمَا

تَأْمُرَنِي إِذَا أَدْرَكَنِي ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ صَلِّ الصَّلَاةَ لِمِيقَاتِهَا وَاجْعَلْ

صَلَاتَكَ مَعَهُمْ سُبْحَةً»

432 - Âmr bin Meymun el-Evdî radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Muaz bin Cebel Yemen’e Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elçisi olarak gelmişti. Fecirle birlikte onun tekbirini işittim. Kendisi kalın sesli bir kimseydi. Kendisini çok sevdim. Hatta Şam’da ölüp onu defin edinceye kadar kendisinden ayrılmadım. O vefat edince ondan sonra ashab-ın en bilgelisini araştırdım. İbn-i Mes’ûd’u buldum. Vefat edinceye kadar ondan da ayrılmadım. İbn-i Mes’ûd şöyle anlattı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana, “Namazları vakti geçince kılan kimseler âmir olurlarsa namazları nasıl kılarırsınız,” buyurdu. Ben de:

– Ey Allahın Rasûl-i başıma böyle bir şey gelirse nasıl yapmamı emredersiniz? dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Namazı vaktinde kıl. Onlarla kıldığın nafile olsun,” buyurdu. [\[302\]](#)

İZAH

Sübha: Nâfile namaz manasına kullanılmıştır. Önce farzı kılmış olan kimsenin aynı namazı rastladığı bir cemaatle nâfile olarak kılmasının müstehap olduğuna delâlet eder.

٤٣٣- عَنْ عُبادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِنَّهَا سَتَكُونُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي أُمَرَاءُ تَسْخُلُهُمْ أَشْيَاءٌ عَنِ الصَّلَاةِ يَوْجِئُهَا

حَتَّى يَلْغِبَ وَتُفْتَحَ فَصَلُّوا الصَّلَاةَ يَوْجِئُهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَصَلِّي

مَعَهُمْ؟ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ وَقَالَ سُفْيَانُ إِنْ أَذَرْتَهُمْ مَعَهُمْ أَصَلِّيَ مَعَهُمْ

قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ»

433 - Ubade bin es-Sâmit radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize:

“Benden sonra “sizin üzerinizde amirler bulunacak, bir çok şeyler onları vaktinde namaz kılmaktan, vakit çıkana kadar alıkoyacak. Siz namazı vaktinde kılın,” buyurdu. Bir zat:

– Ey Allah’ın Resûlü, ben (Namazı vaktinde kıldığıma göre) onlarla da kılayım mı? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Evet dilersen kıl” buyurdu.

Süfyan şöyle nakletti. Onlarla, aynı namaza yetişirsem tekrar kılayım mı? Dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Evet dilersen kıl,” buyurdu.

٤٣٤- عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ وَقَّاصٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ تَكُونُ عَلَيْكُمْ أُمَرَاءٌ مِنْ بَعْدِي يُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ فَبِمَا لَكُمْ وَهْمٌ

عَلَيْهِمْ فَصَلُّوا مَعَهُمْ مَا صَلُّوا النَّبِيَّةَ»

434 - Kabîsa bin Vakkas radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Benden sonra başınızda namazları tehir eden amirler olacak, onların namazı tehiri sizin lehinize, onların aleyhinedir. Onlar namazları kibleye karşı kıldıkları müddetçe onlarla kılın.” buyurdu.

İZAH

Cemaatin namazı tehirde iradeleri olmadığından namazın tehiri onların lehinedir. Çünkü önce farz olarak namazını kılıyor, sonra nafil olarak amirlerle kılıyorlar. Nâfile onların lehine bir kazançtır. Âmirler namazının tehirine sebep oldukları için tehir cezası göreceklerinden onların aleyhine olacaktır. Bir de âmirler namazlarını Kâ’be’ye dönerek kıldıkları müddetçe onlara uyun buyruluyor. Kibleyi değiştirirlerse onlara uyulmayacağı, Allah’a isyan olan yerde kula itaat edilmeyeceği tenbih ediliyor.

Bu hadis-i şerif, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin mucize hadislerindendir. Asr-ı Saadet’ten sonra ibadetle ilgisi olmayan kimselerin başa geçeceğini, namazları vaktinden çıkaracaklarını, emri altında çalışanların namazlarını da tehir edeceklerini haber vermiş oluyor.

11 - UYUYAN VEYA NAMAZI UNUTAN KİMSE

٤٣٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قُفِلَ مِنْ غَزْوَةِ خَيْبَرَ فَسَارَ لَيْلَةً حَتَّى إِذَا أَدْرَمْنَا الْكَرْبَى غَرَسَ وَقَالَ لِبُكَالَةَ لَنَا اللَّيْلُ قَالَ فَعَلَيْتِ بِلَالًا عَيْنَاءَ وَهُوَ مُسْتَبِدٌّ إِلَيَّ رَاجِلِيهِ فَلَمْ يَسْتَحِظْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا بِلَالٌ وَلَا أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى إِذَا ضَرَبَتْهُمْ الشَّمْسُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَّلَهُمْ إِسْتِيقَاطًا فَفَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا بِلَالُ فَقَالَ أَخَذَ بِتُفْسِي الَّذِي أَخَذَ بِتُفْسِكَ يَا أَبَيَّ أَنْتَ وَأُمِّي

يَا رَسُولَ اللَّهِ

فَاتَّقَادُوا رَوَاجِلَهُمْ شَيْئًا ثُمَّ تَوَضَّأَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ
بِلَالًا فَأَقَامَ لَهُمُ الصَّلَاةَ وَصَلَّى بِهِمُ الصُّبْحَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ مَنْ نَسِيَ
صَلَاةً فَلْيُضِلَّهَا إِذَا ذَكَرَهَا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: أَقِمِ الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِى.
قَالَ يُونُسُ: وَكَانَ ابْنُ شِهَابٍ يَقْرؤها كَذَلِكَ. قَالَ أَحْمَدُ: قَالَ عُبَيْدُ
يَعْنِي عَنْ يُونُسَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ «لِلذِّكْرِى» قَالَ أَحْمَدُ: الْكَزَى النَّعَاسِ.

435 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hayber seferinden döndüğü vakit gece yola devam etti. Uykumuz gelince karanlıkta istirahat verdi ve Hz. Bilâl'e; gece bizi bekle (namaza uyandır) buyurdu. Bilâl de yüküne dayanmış olduğu halde uyuya kaldı. Güneş üstlerine gelinceye kadar ne Bilâl, ne Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ve ne de ashab-ı kirâm uyanmadılar. İlk defa uyanan yine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem heyecanla fırladı, “(Neye kaldırmadın) ey Bilâl” dedi. Bilâl da, annem babam sana feda olsun ey Allah'ın Rasûlü, sana gelen uyku bana da galebe çaldı, dedi. Ashab, yüklerinin yerini biraz değiştirdiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest alıp Bilâl kâmet getirmesini emretti. Bilâl da kamet getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara sabah namazını kıldırdı. Namazı bitirdiği vakit, “Kim bir namazı kılmayı unutursa hatırlayınca kılsın, çünkü Allah (c.c) için namazı kıl,” buyurdu.

Yunus şöyle dedi:

İbn-i Şihab âyeti böyle okurdu. (li'z-zikrâ)

Anbese; bu hadisi namazı beni zikir için kıl (li zikrî) şeklinde rivâyet ederdi. Ahmed bin Salih, KERÂ: Uyuklamak manâsınadır, dedi.(283)^[303]

Kafele: Döndü demektir.

Kerâ: Uyuklama ve uyku demektir.

Arresa: Uyumak ve dinlenmek için indi demektir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ashab-ını dinlendirmek için indiğinden istirahat verdi, şeklinde tercüme ettik.

İZAH

٤٣٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي هَذَا الْخَبَرِ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «تَحَوَّلُوا عَنْ مَكَانِكُمْ الَّذِي أَصَابَتْكُمْ فِيهِ النُّعْطَةُ». قَالَ قَامَرُ

بِلَالًا فَأَذَّنَ وَأَقَامَ وَصَلَّى.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ مَالِكٌ وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ وَالْأَوْزَاعِيُّ وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ

عَنْ مَعْمَرٍ وَابْنِ إِسْمَاعِيلَ لَمْ يَذْكُرْ أَحَدٌ مِنْهُمْ الْأَذَانَ فِي حَدِيثِ الرَّهْزِيِّ

لَهَذَا وَلَمْ يُسَيِّئْهُ مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلَّا الْأَوْزَاعِيُّ وَأَبَانُ الْعَلَلَارِ عَنْ مَعْمَرٍ.

436 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan, bir önce geçen haberi şöyle anlatıldı:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ashaba:

“Size gaflet isabet eden yerinizi değiştirin,” buyurdu. Bilâl’e da, ezan ve kamet etmesini emretti. (Bilâl) ezan okudu, kamet getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de namazı kıldırıldı.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi, Mâlik ve Süfyan bin Uyeyne, Evzaî, Abdürrezzâk; Ma’mer ve İbn-i İshak’tan rivâyet ettik. Bunlardan hiçbirisi Zührî’nin bu hadisinde ezanı zikretmedi. Yine bunlardan Evzaî ve Ebân el-Attar’dan başka hiçbirisi bu haberi Ma’mer’e İsnâd etmemiştir.

İZAH

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’in sabah namazına uyuyup kalması uyuyup kalanların nasıl hareket edeceklerini tâlim içindir. Eğer Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’in başına böyle bir hal gelmemiş olsa idi, sabah namazını vaktinden geçirenler güneş doğunca nasıl kılacaklarını bilemezlerdi. Ümmetine tâlim mevzuu bahis olmasa idi,

gözleri uyuyup kalbi uyumayan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Rabbımız tarafından sabah namazı na uyandırılırdı.

٤٣٧- حَدَّثَنَا أَبُو كَتَادَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي سَفَرٍ لَهُ فَمَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَدَأَتْ مَعَهُ قَقَالٌ فَقَالَ قَقْرُ فَقُلْتُ: لَمَّا رَأَيْتُ هَذَيْنِ رَاكِبَيْنِ هَزَلَا فُلَانَةً حَتَّى صِرْنَا سَبْعَةً، فَقَالَ «اِحْفَظُوا عَلَيْنَا صَلَاتَنَا» يَعْنِي صَلَاةَ الْفَجْرِ فَضَرَبَ عَلَى آذَانِهِمْ فَمَا أَيْقَظَهُمْ إِلَّا سَحَرُ الشَّمْسِ فَقَامُوا فَسَارُوا هُنْتُ ثُمَّ مَزَلُوا فَتَوَضَّعُوا وَأَذَّنَ بِلَالٌ فَصَلُّوا رَكَعَتَيِ الْفَجْرِ ثُمَّ صَلُّوا الْفَجَرَ وَرَكِبُوا فَقَالَ يَتَضَعُهُمْ لِيَنْهَضَ قَدْ قَرُمْنَا فِي صَلَاتِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّهُ لَا تَغْرِيطُ فِي النَّوْمِ إِثْمًا التَّغْرِيطُ فِي النِّعَظَةِ فَإِذَا سَهَا أَحَدُكُمْ عَنْ صَلَاةٍ فَلْيَصِلْهَا حِينَ يَذْكُرُهَا وَمِنْ الْغَدِ لِلْوَقْتِ».

437 - Ebû Katade radiyallahu anh'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir seferinde yolda giderken kenara çekildi, onunla birlikte ben de çekildim. Bana gelenlere bak, dedi. Ben:

İşte bir binitli, şunlar iki binitli, şunlar üç binitli derken birden yedi kişi toplandık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize namazlarımızı kıldırmak için uyumayın, bekleyin, buyurdu.

Namazla sabah namazını kasdediyordu. Ses soluk kesildi, herkes uyuya kaldı. Uyanamadılar, ancak onları güneşin sıcaklığı uyandırdı. Yerlerinden kalkıp az bir vakit gittikten sonra inerek abdest aldılar. Bilâl ezan okudu, evvelâ sabahın iki rekât sünnetini, sonra farzını kıldılar. Birbirlerine namazda kusur ettik, diye konuştular. Rasûlullah (s.a.v), “Uykuda geçirmekte kusur olmaz. Kusur uyanırken geçirmektir. İçinizden biri namazı unutursa hatırlayınca kılsın, ikinci günü o namazı vaktinde kılsın.” buyurdu. [\[304\]](#)

İZAH

Henıyye: Az bir zaman demektir.

İnsan sabah namazına kendisini uyandırmak için bir çalan saat kullanmalıdır. Çünkü Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem kendilerini uyandırması için ashabtan Hz. Bilâl'i nöbetçi koymuştur. Tedbirini aldıktan sonra sabah namazına uyanılamamışsa günahkâr olunmayacağı bildiriliyor. Tabii ki bu bir alışkanlık haline gelmemek şartı ileler. Geçen bir namaz kaza edildikten sonra ertesi gün aynı vakitte tekrar kaza edilmesi icap etmediğı, ancak vakti içinde ertesi günün sabah namazının kılınacağını tenbih ediyor. (bir sonra gelecek 438 no'lu hadis-i ve izahını okuyunuz.)

٤٣٨- حَدَّثَنِي أَبُو قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيُّ فَاَرَسَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْثَ الْأَمْرَاءِ بِهَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَ فَلَمْ تُرَفِّقْنَا إِلَّا الشَّمْسُ طَالِعَةً فَفُتْنَا وَهَلِينِ لِصَلَاتِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «رُؤَيْدًا رُؤَيْدًا»، حَتَّى إِذَا تَعَالَتِ الشَّمْسُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَرْكَعُ رُكْعَتَيْنِ فَلْيُجِبْ فَلْيُزَكِّعْهُمَا فَقَامَ مَنْ كَانَ يَزَكِّعُهُمَا وَمَنْ لَمْ يَكُنْ يَزَكِّعُهُمَا فَرَكْعَهُمَا ثُمَّ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُنَادَى بِالصَّلَاةِ فَتَوَدَّى بِهَا فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِنَا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ أَلَا إِنَّا نَحْمَدُ اللَّهَ أَنَا لَمْ نُكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ أُمُورِ الدُّنْيَا يَنْتَعِلُنَا عَنْ صَلَاتِنَا وَلَكِنْ أَرْوَاحَنَا كَانَتْ بِيَدِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَأَرْسَلَهَا أَنَّى شَاءَ فَمَنْ أَدْرَكَ مِنْكُمْ صَلَاةَ الْغَدَاةِ مِنْ حُدِّ صَلَاتِنَا فَلْيَقْضِ مَعَهَا مِثْلَهَا.

438 - Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in süvarisi, Ebû Katade radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ceyşül Umera'ya gönderdi diye evvelki kıssayı anlattı ve bizi kimse uyandırmadı dedi. (sonra şöyle devam

etti) Ancak güneş doğarken uyandık, güneş doğunca namaza heyecanla üzülererek kalktık!

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Güneş yükselene kadar durun,” buyurdu. Güneş yükselince, “Sabahın sünnetini kılanlar kılsın,” dedi. Kılan da kılmayan da kıldı. Sonra Bilâl’a namaz için çağırmasını emretti. Namaza çağırıldı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalkıp sabah namazının farzını kıldırdıktan sonra dönüp:

“Dikkat! Allah’a hamd olsun ki bizi dünya işlerinden bir şey namazımızdan alıkoymadı. Ama ruhlarımız Allah’ın (c.c) kudretindedir. Onları dilediği yere gönderdi. Sizden kim yarın sabah namazına tam yetişirse onun gibi bir sabah namazı kaza etsin,” buyurdu.

İZAH

Ceyşül Ümerâ: Mu’ta’ye gönderilen ordunun ismidir. Fakat sabah namazında uyuyup kalmak Hayber dönüşünde oldu.

Vehilîna: Heyecanlanarak, üzülererek, telâşla, demektir.

Rüveyde: Mühlet ver, yavaş, sakın ol demektir.

Bu hadiste ertesi gün sabah namazını kıldıktan sonra, bir önceki gün geçirilip kaza edilen namazın da kaza edilmesi bildiriliyor. Fakat fukaha bu mevzûda bir önceki hadis-i esas almışlardır. Kaza edilen namazın yeniden kazasının gerekmediğini, bu hadisın râvisi tarafından galat olarak sevkedilmiş olabileceğini söylemişlerdir. (Hattâbî Maa’limüssünen)

İbn-i Hazm, el Ahkâm ismindeki eserinin, c. 7, s. 108 de bu mevzu üzerinde durmuştur.

٤٣٩- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ فِي هَذَا الْخَبَرِ قَالَ فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ

حَيْثُ شَاءَ، وَرَدَّهَا حَيْثُ شَاءَ، ثُمَّ قَامَ بِالصَّلَاةِ فَقَامُوا فَتَطَهَّرُوا حَتَّى إِذَا

اُتَّقَمَتِ الشَّمْسُ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ

439 - Aynı haber Ebû Katade radiyallahu anhdan rivâyet, edildi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah dilediği yerde ruhunuzu aldı, dilediği yere gönderdi. (Bilâl’e) kalk namaz için ezan oku” buyurdu, hepsi kalkıp namaz için abdest aldılar. Güneş biraz yükselince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara sabah namazını kıldırdı. [305]

٤٤٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ بِمَعْنَاهُ قَالَ قَرَّضًا حِينَ ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى بِهِمْ.

440 - Abdullah bin Ebû Katade’den, o da babasından; bir rivâyette güneş yükselince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest alıp onlara sabah namazını kıldırdı. [306]

٤٤١- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ

فِي الزُّنْمِ تَغْرِيطٌ إِلَّا تَغْرِيطٌ فِي الْيَقَظَةِ أَنْ تُؤَخَّرَ صَلَاةٌ حَتَّى يَدْخُلَ

وَقْتُ أُخْرَى.

441 - Ebû Katade radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Uykuda kusur olmaz, kusur; ancak uyanıkken bir namazın diğer namazın vakti girene kadar te’hir edilmesidir.” buyurdu. [307]

٤٤٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ

نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُضَلِّهَا إِذَا دَخَرَهَا لَا تَقَارَةُ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ.

442 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söyle buyurdu: “Bir kimse bir namazı unutursa hatırladığı vakit hemen kılsın. Unutulan namazın kazasından başka keffaret yoktur.” [308]

İZAH

Bilerek bozulan Ramazan oruçlarında keffaret vardır. Namazlarda ise keffaret yoktur, namazların keffareti kaza etmektir.

٤٤٣- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ فِي مَسِيرٍ لَهُ فَنَامُوا عَنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ فَاسْتَيْقَظُوا بِحَرِّ الشَّمْسِ

فَارْتَفَعُوا قَلِيلًا حَتَّى اسْتَقَلَّتِ الشَّمْسُ ثُمَّ أَمَرَ مُؤَدِّبُنَا فَأَذَّنَ قَصَصَ رَكَعَتَيْنِ

قَبْلَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَقَامَ ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ.

443 - İmran bin Husayn radiyallahu anhdan: Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir sefer esnasında ashab-ı (ile birlikte) sabah namazı vaktinde uyuya kaldılar: Güneşin sıcağıyla uyanabildiler. Güneş az yükselene kadar biraz gittiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem müezzine ezan okumasını emretti. Müezzin ezanı okuyunca sabah namazının farzından önce iki rekât sünnet kıldı. Sonra müezzin kamet getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem farzı da kıldırdı. [309]

٤٤٤- عَمْرِو بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَيْرِيِّ قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَشْفَارِهِ، فَنَامَ عَنِ الصُّبْحِ حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ فَاسْتَيْقَظَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «تَمَحَّضُوا عَنْ هَذَا الْمَكَانِ». قَالَ:

ثُمَّ أَمَرَ بِإِلَالٍ فَأَذَّنَ ثُمَّ تَوَضَّعُوا وَصَلُّوا رَكَعَتَيِ الْفَجْرِ ثُمَّ أَمَرَ بِإِلَالٍ فَأَقَامَ

الصَّلَاةَ فَصَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ الصُّبْحِ.

444 - Âmr bin Ümeyye ed-Damrî radiyallahu anh'dan:

Bir seferinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile bulunuyorduk. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazına güneş doğana kadar uyuya kaldı. Uyanınca:

– “Yerinizden biraz uzaklaşın,” buyurdu. (Biraz uzaklaşınca) Bilal’e ezan okumasını emretti. Ashab abdest aldılar, sabahın sünnetini kıldılar. Bilâl’e namaz için kamet getirmesini emretti. Ve onlara sabahın farzını kıldırdı.

٤٤٥- عَنْ ذِي مِخْبَرٍ الْحَبَشِيِّ، - وَكَانَ يَتَخَدَّمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ - فِي هَذَا الْحَبَرِ قَالَ: فَتَوَضَّأَ - يَغْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَضُوءًا لَمْ يَلْتِ مِنْهُ التُّرَابُ، ثُمَّ أَمَرَ بِإِلَالٍ فَأَذَّنَ، ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَكَّعَ رَكَعَتَيْنِ غَيْرِ عَجَلٍ، ثُمَّ قَالَ لِإِلَالٍ: «أَقِمِ الصَّلَاةَ»، ثُمَّ

صَلَّى وَهُوَ غَيْرُ عَجَلٍ

قَالَ: عَنْ حُجَّاجٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ صَالِحٍ: خَدَّعَنِي ذُو مِخْبَرٍ - رَجُلٌ مِنْ

الْحَبَشَةِ - وَ قَالَ خُتَيْبٌ: يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ.

445 - Bir önce geçen şu kıssada (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hizmet eden) Zi Mihbar el-Habeşi radiyallahu anhdan şöyle rivâyet edildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem abdest aldı. Abdest suyundan toprak bile ıslanmadı ve Bilâl'e emretti, o da ezan okudu. Sonra kalkıp acelesiz iki rekât namaz kıldı. Yine Bilâl'e namaz için kamet et, buyurdu. Acele etmeksizin farzı da kıldırdı.

Bir rivâyetle Haccac'tan o da Yezid bin Sulayh'den rivâyet etti. Ba na Habeşli bir zat olan Zi Mihbar haber verdi, dedi.

Ubeyd: Yezid bin Salih, dedi

٤٤٦- عَنْ ذِي مِخْبَرِ بْنِ أَبِي النَّجَّاشِيِّ فِي هَذَا الْحَبَرِ قَالَ: فَأَذَّنَ

وَهُوَ غَيْرُ عَجَلٍ.

446 - Bu haber, Necaşi'nin oğlan kardeşinin oğlu olan Zi Mihbar'den, Zi Mihbar şöyle dedi: Müezzin ezanı acele etmeden okudu.

٤٤٧- سَمِعْتُ عَيْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَمَنَ الْخُدَيْيَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ يَحْلُوْنَا؟» فَقَالَ بِلَالٌ: أَنَا. فَأَمَّاوَا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ، فَانْتَقَطَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «افْعَلُوا كَمَا كُنْتُمْ تَفْعَلُونَ». قَالَ:

فَفَعَلْنَا. قَالَ: فَكَذَلِكَ، فَافْعَلُوا لِمَنْ نَأْمُ أَوْ نَسِي

447 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Hudeybiye Musâlahasından Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemle beraber dönmüştük. (Yolda dinlenmek üzere bir yere indik) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi kim bekleyecek? Buyurdu. Bilâl, ben, dedi. Güneş doğana kadar hepsi uyuya kaldılar. Evvelâ Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem uyandı ve, “Her zaman kıldığınız gibi (sünnetiyle) kılın.” buyurdu. Biz de kıldık. “Uyuya kalan veya unutan böyle kılsın,” buyurdu.

İZAH

Yekleü: Bekler manâsınadır.

Bu rivâyet önce geçen rivâyetlere muhaliftir. Önce geçen rivâyetlerde, bu olayın Hayber seferi dönüşünde olduğu rivâyet edilmişti. Halbuki Tabarânî'nin bir rivâyetinde, bu olayın Tebük gazvesinden dönüşte olduğu rivâyet ediliyor. Bu olayın bir kaç defa olduğunu söyleyerek bu hadislerin arasını cem etmek mümkün olduğu gibi, bu olayın Hayber dönüşünde olduğunu bildiren 435 no. lu hadisi sıhhat bakımından tercih etmek de mümkündür: (Menhel c. 4, s. 42)

12 - MESCİDİN İNŞÂSI

٤٤٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَا أَمَرْتُ بِتَشْيِيدِ الْمَسَاجِدِ».

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَنَزَعْنَاهَا كَمَا زَعَزَعْتَ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى

448 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ben mescidleri ihtişamlı yapmakla emrolunmadım,” buyurdu.

İbn-i Abbas radiyallahu anhdan: “Yahudi ve hıristiyanların (kilise ve havraları) zînetledikleri gibi, siz de mescidleri mi zinetleyeceksiniz?” Dedi.

İZAH

Teşyid El-Mesâcit: Mescidlerin binasını yükseltmek, ihtişamlı kılmak demektir.

Zuhruf: Altınla yaldızlamak, zinetlemek demektir.

Camilerin binalarını yaldızlamak yerine gönüllerdeki niyetleri yaldızlamak ihlâsla donatmak lâzımdır. Camiler muhteşem, içi cemaattan mahrumsa gösterişten başka ne faydası var? Keşke içi ceamaatle dolu olsa da duvarları sade olsa.

۴۴۹- عَنْ أَنَسٍ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَقُومُ

السَّاعَةُ حَتَّى يَتَبَاهَى النَّاسُ فِي الْمَسَاجِدِ».

449 - Enes radiyallahu anh'dan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem:

“Cami yaptırmakla insanlar birbirlerine övünmedikçe kıyamet kopmayacak,” buyurdu. [\[310\]](#)

۴۵۰- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ أَنْ يُجْعَلَ مَسْجِدُ الطَّائِفِ حَيْثُ كَانَ يَلُوحِظُهُمْ.

450 - Osman bin Ebû'l As radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Osman'a Taif mescidini, putlarının (tapınaklarının) bulunduğu yere yapmasını emretti. [\[311\]](#)

İZAH

Tavağıt: Tağut kelimesinin çoğuludur. Burada putlar ve tapmalar manâsındadır. Osman bin Ebû'l As, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tarafından taife görevli gönderilmiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Taif'te yapacağı mescidi Taiflilerin İslâm'dan önce içinde

puta taptıkları tapınaklarının yerine yapmasını emir buyurdu. Bu hadis-i şerif, kilise, havra ve, puthanelerin yerine mescid yapılabileceğine delildir.

Eshab-ı kirâm İslâm dairesine geçen gayri müslimlere ait birçok ülkelerin havra ve kiliselerini camiye tebdil ederek Müslüman olan halkın namazlarını orada kılmalarını sağlamışlar. Ancak gayrimüslim halkın ibadetine engel olmamışlardır. İstanbul'un fethi buna bir örnektir.

٤٥١- أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ: أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَبْنًى بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَعَمْدُهُ

- قَالَ مُجَاهِدٌ: عَمْدُهُ - مِنْ خَشَبِ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا،

وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ: وَبَنَاهُ عَلَى بَنَائِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِاللِّبْنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عَمْدَهُ، -

وَقَالَ مُجَاهِدٌ: عَمْدُهُ - خَشَبًا، وَغَيْرُهُ عُثْمَانُ فَرَادَ فِيهِ زِيَادَةُ كَثِيرَةٍ:

وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصْبَةِ، وَجَعَلَ عَمْدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ

مَنْقُوشَةٍ وَمَنْقُوشَةً بِالسَّاجِ قَالَ مُجَاهِدٌ: وَسَقَفَهُ السَّاجُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الْقَصْبَةُ: الْجَصَصُ.

451 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidi, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında kerpiç ve hurma dallarından yapılmıştır.

Mücahid şöyle dedi: Direkleri, hurma ağacındandı. Ebû Bekir radiyallahu anh ona hiç bir şey ilave etmedi. Ömer radiyallahu anh ise mescidi Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem zamanındaki yerine kerpiç ve hurma dalından yeniden yaptı direklerini yerlerine koyarak biraz ilave yaptı, Mücahid:

Direkleri ağaçtandı, Osman radiyallahu anh önce çok değişiklikler yaptı. Duvarlarını kireç ve nakışlı taşlardan, direklerini süslenmiş taşlardan,

tavanını saç ağacından yaptırdı.

Ebû Dâvud: Kassa kireçtir, diyor.

İZAH

Saç, Hint'te yetişen enli yapraklı kalın gövdeli bir ağaçtır.

El-Kassatu: Kireç.

El-Umud: Direkler demektir.

٤٥٢- عَنْ إِبْنِ عُمَرَ قَالَ: إِنَّ مَسْجِدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَتْ سَوَارِيهِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جُلُوعِ

النَّخْلِ، أَغْلَاهُ تَطْلُلُ بِجَرِيدِ النَّخْلِ، ثُمَّ إِنَّهَا نَخِرَتْ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ

فَبَنَاهَا بِجُلُوعِ النَّخْلِ وَبِجَرِيدِ النَّخْلِ، ثُمَّ إِنَّهَا نَخِرَتْ فِي خِلَافَةِ عُثْمَانَ

فَبَنَاهَا بِالْأَشْجِرِ فَلَمْ تَزَلْ ثَابِتَةً حَتَّى الْآنَ.

452 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mescidinin direkleri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemın sağlığında hurma ağacından, tavanı hurma dalındandı. Bu ağaçlar Hz. Ebû Bekir'in halifeliği devrinde çürüdü. O, yine direkleri hurma ağacından tavanı hurma dallarından yaptırdı. Hz. Osman'ın halifeliği sırasında onlar da çürüyünce Hz. Osman tuğla ile yaptırdı. O zamandan beri hâlâ devam ediyor.

٤٥٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الْمَدِينَةَ، فَتَزَلَّ فِي هَلْوِ الْمَدِينَةِ، فِي حَيِّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ

فَأَقَامَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِينَ

سُيُوفَهُمْ، فَقَالَ أَنَسٌ: فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَلَى رِجْلَيْهِ وَأَمْرٌ بَنُو دُدُّهُ وَمَلَائِكَةُ الشَّجَرِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفَنَاءِ أَبِي
أَيُّوبَ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَيْثُ أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ
وَيُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْعَنَمِ وَإِنَّهُ أَمَرَ بِنَاءَ الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى بَنِي الشَّجَرِ،
فَقَالَ: «يَا بَنِي الشَّجَرِ! ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا»، فَقَالُوا: وَاللَّهِ لَا نَطْلُبُ
ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ أَنَسُ: وَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ: كَانَتْ فِيهِ
قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ، وَكَانَتْ فِيهِ حِزْبٌ، وَكَانَ فِيهِ نُخْلٌ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِّشَتْ، وَبِالْحِزْبِ فَنُسِوَتْ، وَبِالنُّخْلِ
فَنُقِلِعَ، فَصَفُّوا النُّخْلَ قِبَلَةَ الْمَسْجِدِ، وَجَعَلُوا عِصَادَتَيْهِ حِجَازَةً، وَجَعَلُوا
يَنْقُلُونَ الصُّخْرَ وَهُمْ يَزْتَجِرُونَ وَالشَّيْءُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُمْ وَهُمْ
يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ، فَانصُرِ الْأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَةَ».

453 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye gelince Medine'nin yukarısında, kendilerine Benî Âmr bin Avf denilen kabilenin obasına indi. Orada on dört gece kaldıktan sonra, Beni Neccâr'a haber gönderdi, onlar da kılıçlarını kuşanıp geldiler. Enes radiyallahu anh diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesinin üzerinde, Hz. Ebû Bekir de terkisinde, Neccâr oğullarının eşrafı etrafında oldukları halde, Ebû Eyyûb el Ensâri'nin evinin önündeki geniş avluya indiğini gördüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz vakti nerede girerse orada namazı kıldırı. Koyun ağılında da kıldırı. Beni Neccâr'a haber gönderip, "Bahçenizin kıymetini söyleyin, (para mukabili) şu bahçenizi bana satın," buyurdu. Onlar da yemin olsun, biz para istemeyiz, onu Allah için bağışladık, dediler.

Enes diyor ki: O bahçede şu söyleyeceklerim vardır: Orada müşriklerin kabirleri, ev yıkığı, hurma ağaçları vardı. Müşriklerin mezarlarının naklini, yıkıkların da düzeltilmesini, hurma ağaçlarının kesilmesini (ve mescid

yapılmasını) emretti. Hurma ağaçlarını mescidin kıblesine dizdiler, temelleri taştan yaptılar. Eshab taş taşırken recez (manzum övgüler) de bulunuyorlardı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de onlarla taş taşıyordu. Ve şöyle diyordu:

– “Allah’ım; hayırlardan ancak ahiret hayrının faydası var, Ensar ve Muhacirlere yardım eyle.” [\[312\]](#)

İZAH

Harib kelimesi Hurub ve Hirab şeklinde de okunabilir.

Cüzüunnahl: Hurma ağacının gövde kısmı.

Ceridünnahl: Hurmanın yaprağı soyulmuş dalına denir.

Bu hadis-i şerif, kâfirlerin mezarlarının yeri değiştirilerek yerine mescid yapılabileceğine, sahibinin rızası olmadan bir yere cami yapmanın caiz olmayacağına delildir.

Hiz. Ebû Bekir’in kendi devesi vardı. Teberrük için ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den sonra halife olacağına işaret olmak için, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu terkisine bindirmiştir.

٤٥٤- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ مُوضِعَ الْمَسْجِدِ خَائِفًا لِبَنِي النُّجَارِ، فِيهِ خَزَنَةٌ وَتَخْلُ الْقُبُورُ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَأْمِنُونِي بِهِ»، فَقَالُوا: لَا تَنْعِي بِهِ ثَمَنَا، فَقَطَّعَ الشَّخْلَ وَشَوَّيَ الْخَزَنَةَ، وَنَبَشَ قُبُورَ الْمُشْرِكِينَ وَسَلَقَ الْحَدِيثَ، وَقَالَ: «فَأَخْبِرْنَا مَكَانَ «فَانْصُرْ» قَالِ مُوسَى: وَخَدَّنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بِنَحْوِهِ، وَكَانَ عَبْدُ الْوَارِثِ يَقُولُ: خَرِبْتُ وَزَعَمَ عَبْدُ الْوَارِثِ أَنَّهُ أَفَادَ سَمَاءًا هَذَا الْحَدِيثَ.

454 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Mescid-i Nebeviye'nin yeri Benî Neccar'ın bahcesiydi. İçinde ekin, hurma ağaçları ve müşriklere ait kabirler vardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şu bahçeyi parasıyla bana verin, dedi. Onlar da, biz para istemeyiz, dediler. Hurmalar kesildi, ekinler tesviye edildi. Müşriklerin kabirleri nakledildi, diye hadis-i sevketti. Ve yardım et (kelimesi yerine mağfiret et, dedi.

Musa şöyle dedi:

Abdolvâris bize bu hadisin benzerini nakletti.

Abdolvâris rivâyetinde “Haribe” dedi.

Abdolvâris şu hadis-i Hammâd'a onun ifade ettiğini iddia etti.^[313]

13 - EVLERDE VE KÜÇÜK MERKEZLERDE MESCİD YAPMAK

٤٥٥- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاءَ

الْمَسَاجِدِ فِي الدُّوَرِ، وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ.

455 - Aişe radiyallahu anha'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evlerde (ve kabilelerde) namazgâh yapılıp, onların da temiz tutulmasını emretti.^[314]

İZAH

Dâr: Aslında ev demektir. Burada adı gegen “Dar”dan maksat kabilelerdir. Kabileler, aynı boya bağlı aile topluluğudur. Kabile mensupları ve evi uzak olanlar cemaat sevabından mahrum kalmasınlar diye, kabilelerde ve evlerde mescid edinilmesi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz tarafından emir buyurulmuştur.

٤٥٦- سَمُرَةَ قَالَتْ: إِنَّهُ كَتَبَ إِلَى نَبِيِّهِ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْمُرُنَا بِالْمَسَاجِدِ أَنْ نَصْنَعَهَا فِي دُورِنَا، وَنُصْلِحَ

صَنَعَتْهَا وَنَظَّرَهَا.

456 - Semüra radiyallahu anhdan:

O, oğluna şöyle yazdı. Allah’a hamd, Rasûlüne salatten sonra, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize evlerimizde ve oturduğumuz bölgede mescidler yaparak, eksikliğini tamamlayıp onları temiz tutmamızı, emir buyurdu.

14 - MESCİDLERDE KANDİL YAKMAK

٤٥٧- عَنْ مَيْمُونَةَ مَوْلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَا

رَسُولَ اللَّهِ! أَفْتِنَا فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«إِشْرَءُ فَضْلُوا فِيهِ» - وَكَانَتْ الْبِلَادُ إِذْ ذَلِكَ حَرْبًا - «فَإِنْ لَمْ تَأْتَوْهُ وَتُصَلُّوا

فِيهِ، فَأَبْعَثُوا بِزَيْتٍ يُسْرَجُ فِي قَنَادِيلِهِ».

457 - Meymune radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre o, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e:

Ey Allah’ın Rasûlü, Mescid-i Aksa hakkında bize fetva ver, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de ona, “Gidin içinde namaz kılın, o zaman Beyt-i Makdis’te savaş vardı. Efendimiz devamla: oraya gidip içinde namaz kılamazsanız, zeytin yağı gönderin, kandillerinde yakılsın,” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif, Mescid-i Aksa’ya gidip orada namaz kılmaya ve gitmek mümkün değilse aydınlatılması için, aydınlatma masrafı göndermeye teşvik etmektedir.

15 - MESCİDİN ÇAKILLARI

٤٥٨- عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ عَنِ الْخَصَنِ الَّذِي فِي

الْمَسْجِدِ، فَقَالَ مَطْرُنًا ذَاتَ لَيْلَةٍ فَأَصْبَحَتْ الْأَرْضُ مُبْتَلَّةً، فَجَعَلَ الرَّجُلُ

يَأْتِي بِالْحَصَى فِي ثَوْبِهِ [فَيَبْسُطُهُ] تَحْتَهُ، فَلَمَّا قَضَى رُشُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ قَالَ: «مَا أَحْسَنَ هَذَا»

458 - Ebi Velid radiyallahu anhdan: İbn-i Ömer’e Mescid-i Nebevi’deki çakıllardan sordum. Şöyle dedi:

Bir gece yağmura tutulduk, sabahleyin her yer ıslaktı. Herkes elbisesi içinde çakıl getirip altına yayıyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı bitirdiği vakit: “Şu ne güzel olmuş” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif mescidin tabanına çakıl döşemenin caiz olduğunu ifade eder.

٤٥٩- عَنْ أَبِي صَالِحٍ قَالَ: كَانَ يُقَالُ: إِنَّ الرُّجُلَ إِذَا أَخْرَجَ الْحَصَى

مِنَ الْمَسْجِدِ يَنْتَهِدُ.

459 - Ebû Salih radiyallahu anhdan:

Bir şahıs mescidde bulunan bir çakılı dışarı çıkarırsa, çakıl Allah için beni buradan kimse çıkarmasın diye yalvarır, deniyordu.

İZAH

Yünaşidü: Bu kelimenin burada manası Allah için beni çıkarma-

٤٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، - قَالَ أَبُو بَدْرٍ: أَرَادَ أَنْ يَقْعَهُ إِلَى النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ الْحَصَاةَ لَتَنْتَابِدُ الَّذِي يُخْرِجُهَا مِنَ

الْمَسْجِدِ».

460 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir:

Ravilerden Ebû Bedr dedi ki: bu hadis-i Ebû Hüreyre’nin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ref ettiğini sanıyorum: “Çakıllar kendilerini

mescidden çıkaranlardan, Allah için çıkarmamalarını ister”

16 - MESCİDİ SÜPÜRMEK

٤٦١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عَرَضْتُ عَلَى أَنَسٍ خَتَمَ الْقَدَائِلِ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ

وَعَرَضْتُ عَلَى أَنَسٍ خَتَمَ الْقُدُوبِ أَمْنِي، فَلَمْ أَرِ خَتَمًا أَكْثَرَ مِنْ سُورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ

آيَةٍ أَوْ يَتَاهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا.»

461 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bana kişinin mescidden çıkardığı toza toprağa varıncaya kadar ümmetimin ecirleri takdim edildi. Ümmetimin günahları da arz olundu. Günahlar için de bir şahsın bir sûreyi veya bir ayeti öğrenip, sonra unutması kadar büyük günah görmedim,” buyurdu. [\[315\]](#)

Bu hadis-i şerif Mabedlerin temiz tutulmasının büyük sevabı olduğunu, Kur'an'ı öğrendikten sonra ihmal yüzünden unutmanın günahının büyüklüğünü haber vermektedir.

17 - MESCİDDE KADINLARIN ERKEKLERDEN AYRILMASI

٤٦٢- عَنْ ابْنِ عُمرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ

تَرَكَنَا هَذَا الْبَابَ لِلنِّسَاءِ.»

قَالَ نَافِعٌ فَلَمْ يَدْخُلْ بِنْتُهُ ابْنُ عُمرَ خَتَمَ مَاتَ. وَقَالَ خَيْرُ عَبْدِ الْوَارِثِ:

قَالَ عُمرُ وَهُوَ أَصَحُّ.

462 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan riyayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “(Mescidin) bu kapısını kadınlara bıraksak (daha iyi olur)” buyurdu. Nâfi diyor ki: İbn-i Ömer vefat edene kadar (Kadınlara ait olan) o kapıdan girmedi.

Abdülvaris’ten başkası (İbn-i Ömer yerine) Ömer dedi. diyor. Bu rivâyet daha sahihtir.

İZAH

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidinin kapıları Bâbu Cibril (Cibril kapısı) Babunnisa (Kadınlar kapısı), Babüsselam (Selâm kapısı) Babu Ebû Bekir (Ebû Bekir Kapısı) Babürrahman (Rahman Kapısı) adlarını alıyordu. Şimdi Babülmecid, Babüssuud gibi kapılar ilâve edildi.

Cibril kapısını takip eden kapı, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tarafından kadınlara terkedildi. Rasûl-i Kibriya’nın bu kapıyı kadınlara tahsis etmelerinden dolayı. Hz. Ömer’in oğlu Abdullah, ölünceye kadar bu kapıdan girmedi.

Bu hadisler kadınların camiye giderken erkeklere karışmamaları ve camide kendilerine ayrılan yerlerde namaz kılmaları lazım geldiğini haber vermektedir.

٤٦٣- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَنْعَةِ

وَهُوَ أَصَحُّ

463 - Nâfi radiyallahu anhdan: Ömer bin Hattab şöyle dedi diye, bir önce geçen hadisin manâsında rivâyet etti. Bu rivâyet daha sahihtir.

٤٦٤- عَنْ نَافِعٍ قَالَ: إِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يَنْهَى أَنْ يَدْخُلَ مِنْ

بَابِ النِّسَاءِ.

464 - Nâfi radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Ömer bin Hattab radiyallahu anh (mescide) kadınlara ait kapıdan girmeyi nehyederdi.

18 - MESCİDE GİRERKEN OKUNACAK DUA

٤٦٥- أبَا حَنِيمٍ أَوْ أَبَا أُسَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيُسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ! افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، فَإِنَّا خَرَجَ فَلْيَقُلْ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ».

465 - Ebû Hümejd veya Ebû Usejd radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz mescide girdiği zaman Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme selâm versin ve sonra, ya Allah bana rahmet kapılarını aç.

Mescidden çıkınca da, ben senin fazlından isterim.” desin. [\[316\]](#)

٤٦٦- عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ قَالَ: لَقِيتُ عُقْبَةَ بْنَ مُسْلِمٍ فَقُلْتُ لَهُ:

بَلَّغْنِي أَمْرًا حَدَّثْتَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ قَالَ: «أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِرَجَائِهِ

الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ». قَالَ: أَقَطُّ؟ قُلْتُ نَعَمْ.

قَالَ: «فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ قَالَ الشَّيْطَانُ خِفْظَ مِثْيَ سَائِرِ الْيَوْمِ».

466 - Hayve bin Şüreyh radiyallahu anhdan rivâyete göre şöyle demiştir:

Bir gün Ukbe bin Müslim’e rastladım ve ona sen Abdullah bin Âmr bin As’tan, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mescide girdiği zaman:

Kovulmuş şeytandan, büyük olan Allah’a ezeli saltanatına ve keremli rızasına sığınırım, buyurduğunu rivâyetin, bana kadar geldi, dedim.

Ukbe:

Sana o kadarı mı geldi, dedi?

Ben: - Evet cevabını verdim.

Ukbe: (Hadisin devamı) Mescide giren kimse onu söylediği zaman, şeytân “bugünün diğer saatlerinde benden korundu,” der, dedi.

İZAH

Ekad: Hasbu manasınadır. Başındaki hemze istilam içindir. Burada sadece o kadar mı? Geldi devamı gelmedi mi demektir?

Ukbe hadisin devamının (Mescide giren kimse onu söylediği zaman şeytan bugünün diğer saatlerinde benden korundu, der) olduğunu haber verdi.

19 - MESCİDE GİRİNCE KILINACAK NAMAZ

٤٦٧- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

جَاءَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَصِلْ سَجْدَتَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَجْلِسَ»

467 - Ebû Katade radıyallahu anhdan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz mescide geldiği zaman daha oturmadan iki rekât namaz kılın,” buyurdu. [\[317\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif, camiye giren kimsenin tahiyyetül mescid (Camii selâmlama) namazı kılmasının lüzumuna delildir. Şâfiî bu hadisin zahiri ile hükmetmiştir. Her ne zaman olursa olsun, isterse hatip minberde iken bile kılınır, diyor. Hanefî, Mâlikî ve Süfyan-i Sevri’ye göre hatip minbere çıktıktan sonra camiye giren kimse tahiyyetül mescid kılmaz, derhal oturur, hatibi dinler, diyorlar. (Mealim’üs Sünen c. 1, s. 261)

٤٦٨- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، زَادَ:

«لَمْ يَلْقَهُ بَعْدَ إِنْ شَاءَ، أَوْ لِيَنْهَبَ لِحَاجَتِهِ»

468 - Ebû Katade radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden bir önce geçen hadisin benzeri rivâyet edildi, bu rivâyette:

Namazı kılınca dilerse otursun, yahut bir ihtiyacı için çıkıp gitsin, cümlesi ziyadedir.

20 - MESCİDDE OTURMANIN FAZİLETİ

٤٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي صَلَاةِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، مَا لَمْ

يُحَدِّثْ أَوْ [يَقْنَم] اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ».

469 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sizden biriniz abdesti bozulmadıkça veya kalkmadıkça namaz kıldığı namazgahta durduğu müddet, melekler;

Ya Allah ona mağfiret et. Ya Allah ona merhamet et diye dua ve istiğfar ederler,” buyurdu.^[318]

٤٧٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا

يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتِ الصَّلَاةُ تَحْسِبُهُ، لَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى

أَهْلِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ».

470 - Ebû Hureyre radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden birinizi namaz (mescidte) alıkoyduğu müddetçe, o kimse namazda sayılır. Çünkü onu evine gitmekten ancak namaz alıkoyuyor.” buyurdu.^[319]

٤٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «لَا

يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ فِي مُصَلَّاهُ يَتَنَظَّرُ الصَّلَاةَ، تَقُولُ الْمَلَائِكَةُ:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ، حَتَّى يَنْصَرِفَ اَوْ يُخْدِتَ». فَقِيلَ: مَا

يُخْدِتُ: قَالَ: «يَنْسُو اَوْ يَضْرِبُ».

471 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bir kul namazgahında namazı beklediği müddetçe namazda sayılır. Namazgahtan dönene veya abdesti bozulana kadar melekler (O, kimse için) Ya Allah ona mağfîret et. Ya Allah ona rahmet et derler.” buyurdu.

Ebû Hüreyre'ye abdesti ne bozar denildi:

O da:

“Sessiz veya sesli yellenmek bozar,” cevabını verdi.

İZAH

Fesa: Sessiz yellenmek.

Zurad: Sesli yellenmektir.

٤٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ أَتَى الْمَسْجِدَ لِشَيْءٍ فَهُوَ خَطُؤُهُ».

472 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre söyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu;

“Bir kimse camiye ne maksatla gelirse, nasibi odur.”

İZAH

Namaz kılmak için gelen namaz sevabı, gösteriş için gelen riyakârlık cezası, konuşanları ihbar etmek için gelen de ona göre karşılık alır.

21 - MESCİDDE YİTİK İLANININ KERAHATİ

٤٧٣- أَمَّا هُرَيْرَةُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يَنْشُدُ ضَلَاةً فِي الْمَسْجِدِ فَلْيُفْلِلْ: لَا أَذَاهَا اللَّهُ

إِلَيْكَ فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لَمْ تُبْنَ لِهَذَا».

473 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu işittim: “Kim camide yitiğini soran birini işitirse, Allah yitiğini iade etmesin desin. Gerçekten camiler yitik aramak için yapılmadı,” buyurdu.^[320]

22 - MESCİDE TÜKÜRMEİNİN KERAHATİ

٤٧٤- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«التُّفْلُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهُ أَنْ تُرَابِيَةً».

474 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Mescidde tükürmek hatadır. Bu hatanın kefareti onu gidermektir”^[321]

٤٧٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«إِنَّ التُّرَابَ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ، وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا».

475 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Mescide tükürmek hatadır. Onun kefareti onu gömmektir.”^[322]

٤٧٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «الْمَسْحَاةُ فِي الْمَسْجِدِ» قَدْ كَرِهْتُهَا.

476 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Mescide balgam atmak (günahtır) ravi bir önceki hadisin benzerini rivâyet etti.

٤٧٧- أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ

دَخَلَ هَذَا الْمَسْجِدَ فَبَرَقَ فِيهِ أَوْ تَخَنَّمَ فَلْيُخْرِجْ فَلْيُذِئْتَهُ، فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ

فَلْيَبْرِقْ فِي نَوْبِهِ ثُمَّ لِيُخْرِجْ بِهِ».

477 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Kim şu mescide girer, oraya tükürür veyahut balgam atarsa, bir yer açıp onu gömsün. Eğer bir yere gömmiyecekse, tükürüğünü elbisesine yapsın, sonra onu mescidden çıkarsın,” buyurdu.

٤٧٨- عَنْ طَارِقِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُخَابِرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا قَامَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاةِ، أَوْ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلَا

يَبْرِقُ أَمَانَةً وَلَا عَنْ يَمِينِهِ، وَلَكِنْ عَنْ بَلْعَامٍ يَسَارِهِ إِنْ كَانَ قَارِعًا، أَوْ

تَحْتَ قَدَمَيْهِ الْيَسْرَى، ثُمَّ لِيَقْلُ بِهِ».

478 - Tarık bin Abdullah’ il-Muharibî radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Bir kimse namaza kalkınca yahut sizden biriniz namaz kıldığı zaman önüne ve sağına tükürmesin, ama boşa, soluna veyahut ayağının altına tükürsün, sonra bunu silsin.”^[323]

İZAH

Hadisin son cümlesinde geçen “Liya’kul” kelimesi silsin, oğuşursun manâsına kullanılmıştır. Toprak ve kum gibi maddeler üzerinde namaz kılarken tükürük kendisini meşgul ederse, sağına ve Kible’ye karşı değil, soluna veya sol ayağının altına atsın. Onu da attığı gibi bırakmasın, silsin, oğuşursun buyurdu.

٤٧٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بَخْطَبٍ يَوْمًا إِذْ رَأَى نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ، فَتَعَيَّظَ عَلَى النَّاسِ، ثُمَّ

حَكَّمَهَا قَالَ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ: فَدَعَا بِرُغْفَرَانٍ فَلَطَّخَهُ بِهِ، وَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَبِلَ

رُجُوعِي أَخَذْتُكُمْ إِذَا صَلَّى، فَلَا يَبْزُقُ بَيْنَ يَدَيْهِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ إِسْمَاعِيلُ وَغُبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ -

وَمَالِكٍ وَغُبْدِ اللَّهِ وَمُوسَى ابْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ - نَحْنُ حَمَّادٍ، إِلَّا أَنَّهُ لَمْ

يَذْكُرُوا الرُّغْفَرَانِ. وَرَوَاهُ مُعْمَرٌ عَنْ أَيُّوبَ وَأَبْنُ الرُّغْفَرَانِ فِيهِ. وَذَكَرَ

يُحْيَى بْنُ سَالِمٍ عَنْ عُثَيْبٍ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ: أَخْلَوْفِي

479 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bir gün hutbe okurken mescidin kiblesinde bir balgam gördü. İnsanlara kızdı ve onu temizledi. Hammâd şöyle dedi. Gelecek cümleyi Eyyûb’un söylediğini zannediyorum.

İbn-i Ömer dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem biraz za’ferân isteyip (balgamın) yerini onunla sürttü. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Sizden biriniz namaz kılarken, Allah onun yüzü tarafında (gibi) dir. Sakın önüne tükürmesin,” buyurdu. ^[324]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i İsmail ve Abdülvâris, Eyyûb’tan, o da Nâfi’den rivâyet etti.

Mâliki Ubeydullah ve Musâ bin Ukbe Nâfi'den, Hammâd gibi rivâyet ettiler. Şu kadar ki za'flarını zikretmediler. Yine bu hadis-i Ma'mer Eyyûb'dan rivâyet edip, o rivâyetle za'ferânı zikretti.

Yahya bin Süleym, Ubeydullah'tan o da Nâfi'den (Za'ferân yerine) “haluku” (bir koku çeşidi) zikretti.

٤٨٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُحِبُّ الْمَرْاجِينَ وَلَا يَزُولُ فِي يَدِهِ مِنْهَا، فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَرَأَى نُخْلَةً فِي بَيْتِ الْمَسْجِدِ فَحَكَّهَا، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ مُغْفَبًا فَقَالَ: «أَيُّكُمْ أَخَذَكُمْ أَنْ يَنْصَنَ فِي وَجْهِهِ، إِنْ أَخَذَكُمْ إِذَا اسْتَعْبَلُ الْقِبْلَةَ فَإِنَّمَا يَسْتَعْبِلُ رُبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَالْمَلَكُ عَنْ يَمِينِهِ، فَلَا يَنْفُلُ عَنْ يَمِينِهِ، وَلَا فِي قِبْلَتِهِ وَلْيَنْصَنَ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ، فَإِنْ عَجِلَ بِهِ أَمَرَ فَلْيَقُلْ هَكَذَا وَوَصَفَ لَنَا ابْنُ عَجَلَانَ ذَلِكَ - أَنْ يَنْفُلَ فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ يَرُدُّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ

480 - Ebû Said el Hudrî radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hurma salkımı sapından olan çubuğu sever ve onu elinden eksik etmezdi. (Bir gün) Mescide girdi, mescidin kiblesinde bir balgam gördü, onu temizledi ve öfkeli olarak halka dönüp:

“Sizden birinizin yüzüne tükürülse, hoşuna gider mi? Sizden biriniz kibleye döndüğü zaman gerçekten aziz ve celil olan Allah’a karşı dönmüş olur. Sağında da melekler vardır. Ne sağına ne de kibleye tükürmesin, soluna veyahut ayağının altına tükürsün, eğer onun tükürüğü sıkıştırıp acele edecekse, şöyle yapsın,” buyurdu, İbn-i Aclan bize şöyle izah etti. Mendile tükürüp bir kısmını diğer kısmı ile silmek oğuşturmadır.^[325]

٤٨١- عَنْ أَبِي سَهْلَةَ السَّائِبِ بْنِ خَلَادٍ - قَالَ أَخَذْتُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنْ رَجُلًا أَمَّ قَوْمًا فَبَصَصَ فِي الْقِبْلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْظُرُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ

قَرَعَ: «لَا يُصَلِّي لَكُمْ»، فَأَرَادَ بَعْدَ ذَلِكَ أَنْ يُصَلِّيَ لَهُمْ، فَمَنَعُوهُ وَأَخْبَرُوهُ

بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «نَعَمْ»، وَخَبَّرْتُ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّكَ آذَيْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ».

481 - Ebû Sehle, Said bin Hallad'dan, Ahmed bin Salih, Ebû Sehl'e: Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in ashab-ındandır, dedi.

Bir şahıs bir cemaate imam oldu ve kibleye karşı tükürdü. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de bakıyordu. İmam namazı bitirince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaate şöyle buyurdu:

“Şu şahıs size namaz kıldırmasın.” Bu defadan sonra aynı şahıs o cemaata imam olmak istedi, cemaat mani oldu ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem in sözünü ona haber verdiler. O kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize:

– Öyle mi buyurdunuz? dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Evet,” buyurdu. Ve zannediyorum ki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Çünkü sen Allah’a ve Rasûlüne ezâ ettin,” buyurdu. [\[326\]](#)

٤٨٢- عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي، فَتَرَقَّى تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى.

482 - Mutarraf babası (Abdullah) radiyallahu anhdan rivâyete göre şöyle demiştir:

(Bir gün) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelmiştim. Namaz kılıyordu sol ayağının altına tükürdü.

٤٨٣- عَنْ أَبِيهِ الْغَلَامِ عَنْ أَبِيهِ بِمَعْنَاهُ، رَأَى: ثُمَّ دَلَّكَهُ بِتَغْلِيهِ.

483 - Ebûl Âlâ, babası (Abdullah) radiyallahu anhdan evvelki hadisle aynı manâda rivâyet etti. “Sonra onu nalinle sürttü,” cümlesini ziyade etti. [\[327\]](#)

٤٨٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: رَأَيْتُ وَائِلَةَ بِنَ الْأَشَقَعِ فِي مَسْجِدٍ

يَمُشِقُ بَصَقَ عَلَى الثُّبُورِيِّ ثُمَّ مَسَحَهُ بِرِجْلِهِ، فَقِيلَ لَهُ: لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟

قَالَ: لِأَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ.

484 - Ebû Said radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Vâile bin Eska Şam Camiinde hasıra tükürüp sonra ayağıyla onu sildiğini gördüm. Kendisine:

– Neden böyle yaptın, dediler. Ben:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i böyle yaparken (ayağıyla sürterken) gördüm cevabını verdi.

İZAH

Büri: Kamış hasır demektir.

٤٨٥- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: أَتَيْتَا جَابِرًا يَغْتَبِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ

وَهُوَ فِي مَسْجِدِهِ فَقَالَ: أَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِنَا

هَذَا، وَفِي يَدِي عُرْجُونُ ابْنِ طَلَّابٍ، فَتَنَظَّرَ فَرَأَى فِي قَبْلِ الْمَسْجِدِ نُخَامَةً،

فَأَقْبَلَ عَلَيْهَا فَحَتَّتَهَا بِالْمُرْجُونِ ثُمَّ قَالَ: «أَلَيْكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْرِضَ اللَّهُ غَنَةً

بِرُجْلِهِ»، ثُمَّ قَالَ: «إِنْ أَخَذْتُمْ إِذَا غَامَ يُصَلِّي فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ، فَلَا

يُصَغِّقُ قَبْلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَنْزُقْ عَنْ يَسَارِهِ تَحْتَ رِجْلِهِ الْبَشَرَى

فَإِنْ عَجِلَتْ بِهِ بِادِرَةٌ فَلْيَقْلُ بِثَوْبِهِ هَكَذَا»، وَوَضَعَهُ عَلَى فِيهِ ثُمَّ ذَلِكَ ثُمَّ

قَالَ: «أَزْوَاجِي خَيْرٌ». فَقَامَ فَتَى مِنَ الْخَبَرِ يَخْتَدُّ إِلَى أَهْلِهِ، فَجَاءَ بِخُلُوقٍ

فِي رَاخِيهِ، فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَهُ عَلَى رَأْسِ

الْعُرْجُونِ ثُمَّ لَطَخَ بِهِ عَلَى أَثَرِ النُّخَامَةِ.

قَالَ جَابِرٌ: فَمِنْ هُنَاكَ جَعَلْتُمْ الْخَلْقَ فِي مَسَاجِدِكُمْ.

485 - Ubâde bin Sâmit radiyallahu anhdan:

(Bir gün) Câbir (bin Abdullah)ın yanına geldik. Câbir kendi mescidinde idi. Bize şöyle anlattı: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elinde Tab Oğlu Hurması salkımının sapından bir çubuk olduğu halde bu mescidimize geldi. Baktı ki bir balgam atılmış, hemen ona varıp elindeki çubukla sildi ve: “Allah’ın kendisinden yüz çevirmesini hanginiz sever,” dedi. Sonra söyle buyurdu:

“Sizden biriniz namaz kılmaya kalktığı vakit, Allah Teâlâ onun karşısında (gibi)dir. Sakın karşısına, sağ tarafına tükürmesin, soluna veyahut ayağının altına tükürsün. Eğer tükürük veya balgamdan bir şey onu aceleye mecbur ederse, elbisesiyle şöyle yapsın,” buyurup elbiseyi ağzına koydu. Onu oğuşturdu ve, “Bana güzel kokulu bir şey bulun,” buyurdu. Beni Hay kabilesinden ailesine tutkun bir delikanlı kalktı, avucu içinde biraz haluk getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, o kokuyu elindeki çubuğun üzerine sürerek balgamın yerini onunla sürttü. Câbir:

İşte onun için camilerinizde “haluk” kullanıyorsunuz, dedi.

23 - MÜŞRİKLERİN MESCİDE GİRMESİ

٤٨٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ يَقُولُ: دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَتَانَاهُ فِي

الْمَسْجِدِ، ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ مُكَرِّرًا بَيْنَ ظَهْرَيْنِهِمْ، فَقُلْنَا لَهُ: هَذَا الْأَبْيَضُ الْمُنْتَكِبُ، فَقَالَ لَهُ

الرَّجُلُ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ! فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ

أَجَبْتُكَ»، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا مُحَمَّدُ! إِنِّي سَأَلْتُكَ، وَسَأَلَ الْخَبِيثُ.

486 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan; rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Bir zat devesine binmiş olarak mescide girdi. Devesini mescide çökertip bağladıktan sonra:

Muhammed hanginizdir, dedi? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem esbabın arasında dayanmış duruyordu. Biz ona:

Şu dayanan beyaz benizli dedik. Adam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

Ey Abdülmuttalib'in oğlu dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona:

“Seni dinliyorum söyle,” buyurdu. Adam:

Ey Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Sana soruyorum, dedi. Enes hadisi sevketti. [\[328\]](#)

İZAH

Bu hadiste, o kimsenin devesini mescide çöktürdüğü, gelecek hadiste ise mescidin kapısına çöktürdüğü rivâyet, ediliyor. Bu hadis-i şerif Hakim camide bulunup davasını hallettirmek, borçlusu camide olup onu istemek gibi bir sebeple kafirin camiye girebileceğine delâlet eder.

٤٨٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَعَثَ بَنُو سَعْدٍ بَنَ بَكْرِ ضِمَامَ بْنِ ثَعْلَبَةَ

إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَدِمَ عَلَيْهِ، فَأَتَانَهُ بِعِزَّةٍ، عِنْدَ بَابِ

الْمَسْجِدِ، ثُمَّ عَقَلَهُ، ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ، قَالَ: فَقَالَ: أَيُّكُمْ

ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا ابْنُ عَبْدِ

الْمُطَّلِبِ»، قَالَ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَسَاقِ الْحَدِيثَ.

487 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Sa'd bin Bekir oğulları, Dimâm bin Sa'lebe'yi, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gönderdiler. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem geldi, devesini mescidin önüne çöktürüp bağladıktan sonra mescide girdi. İbn-i Abbas:

“- Bir önce geçen hadisin benzerini zikretti. Ve şöyle dedi:

“- Dimâm bin Sa’lâbe dedi ki:

İçinizde Abdülmuttalib’in oğlu hanginizdir? Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Abdülmuttalib’in oğlu benim,” buyurdu. Dimâm ey Muttalib’in oğlu dedi. İbn-i Abbas hadisi sevketti.

٤٨٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ الْيَهُودُ أَتَوْا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ فِي أَصْحَابِهِ، فَقَالُوا: يَا أَبَا الْقَاسِمِ فِي رَجُلٍ

وَأَمْرَةٍ زَنَيْنَا مِنْهُمْ.

488 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Yahudiler Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mescidde eshabı arasında oturuyordu. Kendilerinden zina eden bir erkekle kadın arasında (Ne yapacaklarını sormak üzere geldiler.) Ey Ebe’l Kasım dediler. [\[329\]](#)

24 - NAMAZ KILINMASI CAİZ OLMAYAN YERLER

٤٨٩- عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«جُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ طَهُورًا وَمَسْجِدًا».

489 - Ebû Zer radiyallahu anhdan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Bana yeryüzü temizleyici ve mescid kılındı,” buyurdu.

İZAH

Suyun bulunmadığı yerde toprak su yerini tutar, onunla teyemmüm yapılır. Yer yüzünün her tarafında ibadet yapılabilir. Namaz kılınabilir. Bu iki haslet Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve ümmetine ikram edilen özelliklerdendir.

İZAH

Tahûr: Cehûl vezninde mübalağa ism-i fâildir temizleyici manasınadır.

٤٩٠- عَنْ أَبِي سَالِحٍ الْغِفَارِيِّ: أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرَّ بِبَابِ

رَهْوَيْسٍ، فَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ يُؤَذِّنُهُ بِصَلَاةِ الْغَضْرِ، فَلَمَّا بَرَزَ مِنْهَا أَمَرَ الْمُؤَذِّنَ

فَأَقَامَ الصَّلَاةَ، فَلَمَّا قَرَعَ قَالَ: إِنَّ خَبِيئِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانِي أَنْ

أُصَلِّيَ فِي الْمَقْبَرَةِ، وَنَهَانِي أَنْ أُصَلِّيَ فِي أَرْضِ بَابِلَ فَإِنَّهَا مُلْعَنَةٌ.

490 - Ebû Salih Gıfârî radiyallahu anhdan:

Hız. Ali radiyallahu anı bir yolculuğu esnasında Babil'e uğradı. Müezzin kendisine ikinci namazının vaktinin girdiğini haber vermeye geldi. Ancak Hız. Ali Babil'den biraz ayrılınca müezzine kamet etmesini emretti ve namazı kıldırdı. Namazı bitirince:

“- Benim sevgilim (Hız. Muhammed) sallallahu aleyhi ve sellem, beni kabristanda namaz kılmaktan nehyetti. Babil toprağında da kılmamı yasak etti. “Çünkü orası lanete uğramıştır,” buyurdu, dedi.

İZAH

Babil: Irak toprakları içerisinde, Kûfe civarında bir yerdir. Sihir, büyü gibi fitnesi ile meşhurdur. Hız. Ali'nin radiyallahu anı başına gelen felaketler de oradan gelmiştir.

Aslında yer yüzünün her tarafı secdegah kılındıktan sonra Hız. Ali'nin Babil'de namazdan nehy olunması, oranın fitne mahalli olduğunu ve başına gelecek fitnenin oradan geleceğini haber vermektedir. Biri de: Hız. Ali'nin radiyallahu anı Babil'de yerleşmesini nehy olabilir.

Hattabi: Hiç bir ilim adamı Babil'de namazın nehy edildiğini söylemediler. Bu olsa olsa orada karargah kurmaktan nehy olur, diyorlar.

٤٩١- عَنْ أَبِي سَالِحٍ الْغِفَارِيِّ، عَنْ هَلْبٍ بَنِي سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ

قَالَ: فَلَمَّا خَرَجَ مَكَانَ فَلَمَّا بَرَزَ.

491 - Ebû Salih el-Gıfârî'den o da Ali radiyallahu anhdan: Süleyman bin Dâvud'un rivâyetiyle aynı manada rivâyet olundu, (biraz ayrılınca) yerine, (çıkınca) dedi.

٤٩١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

رَقَالَ مُوسَى فِي حَدِيثِهِ - فِيمَا يَحْتَسِبُ عَمَرُو - إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْحَمَامَ وَالْمَقْبِرَةَ».

492 - Ebû Said radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Yer yüzünün her yerinde namaz kılınabilir. Ancak hamam ve kabirler müstesna,” buyurdu. [\[330\]](#)

İZAH

Kabir üstünde ve hamamda namaz kılmak mekruhtur. Ancak namaz için ayrılmış temiz bir yer varsa orada kılınabilir.

İmâm-ı Mâlik hazretlerine göre: Kabristanlıkta namaz kılmak mekruh değildir.

İmâm-ı Şâfiî hazretlerine göre: Temiz değilse namaz caiz değildir. Temiz yer varsa caizdir.

Kabirlerde namazdan nehy edilmesinin sebebi sadece pislik değil, kabirlere namaz kılanların ecdat ruhuna tapanlara benzemiş olmasını önlemek, kabre ibadet ediliyor hayalinin önüne geçmek de olabilir.

Hamamlar ise kirli suların aktığı yerdir. Orada kirli su ile bulaş-mamış yer bulunamayacağı için hamamda namazdan nehy edilmiştir. Ancak hamamlarda soyunma odalarında temiz bir seccade üzerinde namaz kılmakta beis yoktur.)

25 - DEVE YATAKLARINDA NAMAZ KILMAK

٤٩٣- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنِ الصَّلَاةِ فِي مَنَابِرِكِ الْإِبِلِ، فَقَالَ: «لَا تُصَلُّوا فِي مَنَابِرِكِ الْإِبِلِ

فَإِنَّهَا مِنَ الشَّيَاطِينِ»، وَسَمِعْتُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي مَنَابِرِ الْغَنَمِ، فَقَالَ: «صَلُّوا

فِيهَا فَإِنَّهَا بَرَكَاتٌ».

493 - Bera bin Âzib radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem deve ağıllarında namaz kılmaktan soruldu:

“- Deve ağıllarında namaz kılmayın, çünkü develer şeytanlardandır.” Koyun ağıllarında namaz kılmaktan soruldu:

“- Orada kılın, çünkü onlar berekettir.” buyurdu.^[331]

^[270]. Buharî, Kitâb’ul-İman, b. 34, s. 17, Şehadet, savmda; Müslim, Kitâb’ul-İman, b. 2, n. 11, s. 30, c. 1; Nesêi, Kitâb’us-Salât, b. 3, n. 459, s. 226, c. 1; Nesêi, İman ve Savm’da tahrir ettiler.

^[271]. Buharî, Kitâb’ul-İman, b. 34, s. 17, Salât ve Savmda; Müslim, Kitâb’ul-İman, b. 3, n. 11, s. 40, c. 1; Nesêi, Kitâb’us-Salât, b. 3, s. 226, c. 1

^[272]. Tirmizî, Kitâb’us-Salât, b. 1113, n. 149, s. 278, c. 1

^[273]. Buharî, Kitâb’ul-mevâkidin başlangıcında, s. 132, c. 1; Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 31, n. 610-614, s. 425, c. 1; Nesêi, Kitâb’ul-Mevâkidin, evvelinde, n. 495, s. 245, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb’us-Salât, b. 1, n. 668, s. 219, c. 1

^[274]. Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 31, n. 613, s. 428, c. 1; Nesêi, Kitâb’us-Salât, b. 2, n. 520, s. 258, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’us-Salât, b. 1, n. 667, s. 219, c. 1; Tirmizî, Ebvâb’us-salât, b. 115, n. 152, s. 286, c. 1

^[275]. Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 31, n. 612, s. 426, c. 1; Nesêi, Kitâb’us-Salât, b. 2, n. 523, s. 26, c. 1

[276]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, s. 140, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 646, s. 446, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-salât n. 646, s. 446, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 528, c. 1

[277]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 11, s. 137, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 647, s. 441, c. 1; Nesêi, Kitâb-us-Salât, b. 9, n. 496, s. 246, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 682, s. 223, c. 1

[278]. Nesêi, Kitâb'us-Salât

[279]. Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt Vakt-i Zuhur, b. 1, n. 504, s. 251, c. 1

[280]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 8, s. 136, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 616, s. 431, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 119, n. 158, s. 297, c. 1

[281]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 7, s. 135, c. 1; Müslim, Mesâcit, b. 32, n. 615, s. 430, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 119, n. 157, s. 295, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 501, s. 253, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 4, n. 67, s. 222, c. 1

[282]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 33, n. 619, s. 432, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 3, n. 673, s. 221, c. 1

[283]. Buharî, Kitâb'ul-mevâkıt, b. 12, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 34, n. 621, s. 433, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 507, s. 253, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 682, s. 223. c. 1

[284]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 1, s. 133, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 612, s. 4256, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 6, s. 253, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 120, n. 159, s. 298, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 683, s. 223, c. 1

[285]. Buharî, Kitâb'ul-Cihad, Megazi davat tefsirde; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 36, n. 627, s. 436, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tefsir, n. 2987, c. 5; Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 474, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 6, n. 684, s. 224, c. 1

[286]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 36, n. 629, s. 427, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tefsir, n. 2986; Nesêi, n. 473

[287]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 30, n. 608, s. 42, c. 2; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 377, n. 524, s. 402, c. 2

[288]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 34, n. 822, s. 434, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 120, n. 160, s. 31; Nesêi, n. 512

[289]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 13, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 35, n. 626, s. 435, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 128, n. 175, s. 330, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 2, n. 479, s. 255, c. 1

[290]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, n. 521, s. 140, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 38, n. 637, s. 444, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 687, s. 224, c. 1

[291]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, s. 140, c. 1; Müslim, b. 38, n. 636, s. 441, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Salât, b. 122, 164, s. 304, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 688, s. 225, c. 1

[292]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 123, n. 165, s. 306, c. 1; Nesêi, b. 22, n. 529, s. 264, c. 1

[293]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 39, n. 639, s. 442, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 539, s. 265, c. 1

[294]. İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 693, s. 226, c. 1; Nesêi, n. 539

[295]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 144, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 645, s. 445, c. 1

[296]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 117, n. 154, s. 289, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 2, n. 549, s. 272, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 672, s. 221, c. 1

[297]. Nesêi, n. 462; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 194, n. 1401, s. 448, c. 1

[298]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 127, n. 170, s. 319, c. 1

[299]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 37, n. 634, s. 440, c. 1; Nesêi, n. 472

[300]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-İkâmet'üs-Salât, b. 194, n. 1403, s. 450, c. 1

[301]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 41, n. 648, s. 448, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 129, n. 176, s. 332, c. 1; Nesei,; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 150, n. 1256, s. 398, c. 1

[302]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-İkamet'üs-Salât, B. 150, n. 1255, s. 358, c. 1

[303]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 55, n. 680, s. 471, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 4, n. 620, s. 288, c. 1; Tirmizî, Tefsir-i Sûre, b. 20; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât, b. 10, n. 697, s. 227, c. 1

[304]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 681, s. 139, c. 2

[305]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 35, s. 37, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 4, s. 298, c. 1

[306]. Buharî, Kitâbu Mevâkıtı-Salât, b. 35, n. 147, c. 1; Nesêi, Kitâbu Mevâkıtı-Salât, b. 4, s. 298, c. 1

[307]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 681, s. 472, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 130, n. 177, s. 334, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 4, n. 617, s. 294, c. 1

[308]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 37, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 55, n. 648, s. 477, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ul-Mevâkıt, b. 4, n. 614, s. 293, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 9, n. 696, s. 227, c. 1

[309]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 35, s. 147, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 682, s. 139, c. 1

[310] Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, b. Mübahat, Fi'l-Mecâsit, n. 694, s. 32, c. 2

[311] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesacid, b. 3, n. 743, s. 245, c. 1

[312]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 1, n. 524, s. 373, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, b. Nebşil kubur, n. 703, s. 40, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid,

b. 3, n. 742, s. 245, c. 1; Buharî

[313]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 1, n. 524, s. 373, c. 1; Buharî,

[314]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 9, n. 594, s. 489, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-salât, b. 417, n. 594, s. 489, c. 2

[315]. Tirmizî, Fazail'ül-Kur'an, b. 2917

[316]. Müslim, Selât'ül Müsâfirin b. 10, n. 713, s. 494, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Elkavi İnde duhul'ül-Mescid, b. 732, s. 53, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 772, s. 254, c. 1

[317]. Müslim, Salât'ül-Müsâfirin, b. 11, n. 714, s. 495, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Emr bisselât kablel cülüs, Rasûl-i 731, s. 53, c. 1

Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 235, n. 316, s. 129, c. 2; İbn-i Mâce Kitâb'ul-İkâmet'üs-Salât, b. 57, n. 1013, s. 324, c. 1; Buharî

[318]. Buharî; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 49, n. 649, s. 459, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, Elcülüs filmscid, n. 734, s. 53, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 19, n. 799, s. 262, c. 1

[319]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 42, n. 649/273, c. 1

[320]. Müslim, b. 48, n. 658, s. 457, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 11, n. 767, s. 252, c. 1

[321]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 552, s. 390, c. 1

[322]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 37, s. 107, c. 1; Tirmizî, Ebvâb's-Salât, b. 401, n. 572, s. 400, c. 2; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Elbusakul, Fil mesâcid, Rasûl-i 724, s. 50, c. 2; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 13, n. 552, s. 390, c. 1

[323]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 401, n. 571, s. 460, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Nehylan enyepsuka fil mesid n. 727, s. 52, c; İbn-i Mâce, Kitâb'u İkâmet'üs-Salât, b. 61, n. 1021, s. 326, c. 1

[324]. Buharî, Kitâb'us-Salât, B. 35, s. 106, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 547, s. 368, c. 1

[325]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 547, s. 388, c. 1

[326]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 554, s. 390, c. 1

[327]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 554, s. 390, c. 1

[328]. Buharî, Kitâb'ul-İlim, b. 6, s. 23, c. 1; Neseci, Kitâb'us-Siyam, b. 1, s. 132, c. 1; İbn-i Mhace, Kitâb'ul-İkâmet'üs-Salât, Kitâb'ul-Fiten, b. 194-50, n. 1402, s. 422 c. 1

[329]. Bu hadis-i şerif Kitâb'ul-Hudud ve Kazaya da tamam bir şekilde gelecek.

[330]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 236, n. 317, s. 131, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 4, n. 745, s. 246, c. 1

[331] Bu hadis-i şerif abdest babında 184 no.da geçti (oraya bak)

[270]. Buharî, Kitâb'ul-İman, b. 34, s. 17, Şehadet, savmda; Müslim, Kitâb'ul-İman, b. 2, n. 11, s. 30, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 3, n. 459, s. 226, c. 1; Nesêi, İman ve Savm'da tahrir ettiler.

[271]. Buharî, Kitâb'ul-İman, b. 34, s. 17, Salât ve Savmda; Müslim, Kitâb'ul-İman, b. 3, n. 11, s. 40, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 3, s. 226, c. 1

[272]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 1113, n. 149, s. 278, c. 1

[273]. Buharî, Kitâb'ul-mevâkidin başlangıcında, s. 132, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 610-614, s. 425, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkidin, evvelinde, n. 495, s. 245, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 668, s. 219, c. 1

[274]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 613, s. 428, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 520, s. 258, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 667, s. 219, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-salât, b. 115, n. 152, s. 286, c. 1

[275]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 612, s. 426, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 523, s. 26, c. 1

[276]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, s. 140, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 646, s. 446, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-salât n. 646, s. 446, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 528, c. 1

[277]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 11, s. 137, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 647, s. 441, c. 1; Nesêi, Kitâb-us-Salât, b. 9, n. 496, s. 246, c. 1; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 682, s. 223, c. 1

[278]. Nesêi, Kitâb'us-Salât

[279]. Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt Vakt-i Zuhur, b. 1, n. 504, s. 251, c. 1

[280]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 8, s. 136, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 616, s. 431, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 119, n. 158, s. 297, c. 1

[281]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 7, s. 135, c. 1; Müslim, Mesâcit, b. 32, n. 615, s. 430, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 119, n. 157, s. 295, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 501, s. 253, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 4, n. 67, s. 222, c. 1

[282]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 33, n. 619, s. 432, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 3, n. 673, s. 221, c. 1

[283]. Buharî, Kitâb'ul-mevâkıt, b. 12, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 34, n. 621, s. 433, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 507, s. 253, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 682, s. 223. c. 1

[284]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 1, s. 133, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 31, n. 612, s. 4256, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 1, n. 6, s. 253, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 120, n. 159, s. 298, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 5, n. 683, s. 223, c. 1

[285]. Buharî, Kitâb'ul-Cihad, Megazi davat tefsirde; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 36, n. 627, s. 436, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tefsir, n. 2987, c. 5;

Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 474, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 6, n. 684, s. 224, c. 1

[286]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 36, n. 629, s. 427, c. 1; Tirmizî, Kitâb'ut-Tefsir, n. 2986; Nesêi, n. 473

[287]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 30, n. 608, s. 42, c. 2; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 377, n. 524, s. 402, c. 2

[288]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 34, n. 822, s. 434, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 120, n. 160, s. 31; Nesêi, n. 512

[289]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 13, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 35, n. 626, s. 435, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 128, n. 175, s. 330, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 2, n. 479, s. 255, c. 1

[290]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, n. 521, s. 140, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 38, n. 637, s. 444, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 687, s. 224, c. 1

[291]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 17, s. 140, c. 1; Müslim, b. 38, n. 636, s. 441, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ut-Salât, b. 122, 164, s. 304, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 688, s. 225, c. 1

[292]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 123, n. 165, s. 306, c. 1; Nesêi, b. 22, n. 529, s. 264, c. 1

[293]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 39, n. 639, s. 442, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 539, s. 265, c. 1

[294]. İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 693, s. 226, c. 1; Nesêi, n. 539

[295]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 144, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 40, n. 645, s. 445, c. 1

[296]. Tirmizî, Ebvâb'ut-Tahâret, b. 117, n. 154, s. 289, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 2, n. 549, s. 272, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 672, s. 221, c. 1

[297]. Nesêi, n. 462; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 194, n. 1401, s. 448, c. 1

[298]. Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 127, n. 170, s. 319, c. 1

[299]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 37, n. 634, s. 440, c. 1; Nesêi, n. 472

[300]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-İkâmet'üs-Salât, b. 194, n. 1403, s. 450, c. 1

[301]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 41, n. 648, s. 448, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 129, n. 176, s. 332, c. 1; Nesei,; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 150, n. 1256, s. 398, c. 1

[302]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-İkamet'üs-Salât, B. 150, n. 1255, s. 358, c. 1

[303]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 55, n. 680, s. 471, c. 1; Nesêi, Kitâb'us-Salât, b. 4, n. 620, s. 288, c. 1; Tirmizî, Tefsir-i Sûre, b. 20; İbn-i Mâce Kitâb'us-Salât, b. 10, n. 697, s. 227, c. 1

[304]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 681, s. 139, c. 2

[305]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 35, s. 37, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 4, s. 298, c. 1

[306]. Buharî, Kitâbu Mevâkıtı-Salât, b. 35, n. 147, c. 1; Nesêi, Kitâbu Mevâkıtı-Salât, b. 4, s. 298, c. 1

[307]. Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 681, s. 472, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 130, n. 177, s. 334, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 4, n. 617, s. 294, c. 1

[308]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 37, s. 138, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 55, n. 648, s. 477, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'ul-Mevâkıt, b. 4, n. 614, s. 293, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'us-Salât, b. 9, n. 696, s. 227, c. 1

[309]. Buharî, Kitâb'ul-Mevâkıt, b. 35, s. 147, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 54, n. 682, s. 139, c. 1

[310] Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, b. Mübahat, Fi'l-Mecâsit, n. 694, s. 32, c. 2

[311] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesacid, b. 3, n. 743, s. 245, c. 1

[312]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 1, n. 524, s. 373, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, b. Nebşil kubur, n. 703, s. 40, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 3, n. 742, s. 245, c. 1; Buharî

[313]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 1, n. 524, s. 373, c. 1; Buharî,

[314]. İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 9, n. 594, s. 489, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-salât, b. 417, n. 594, s. 489, c. 2

[315]. Tirmizî, Fazail'ül-Kur'an, b. 2917

[316]. Müslim, Selât'ül Müsafirin b. 10, n. 713, s. 494, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Elkavi İnde duhul'ül-Mescid, b. 732, s. 53, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 772, s. 254, c. 1

[317]. Müslim, Salât'ül-Müsâfirin, b. 11, n. 714, s. 495, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Emr bisselât kablel cülüs, Rasûl-i 731, s. 53, c. 1

Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 235, n. 316, s. 129, c. 2; İbn-i Mâce Kitâb'ul-İkâmet'üs-Salât, b. 57, n. 1013, s. 324, c. 1; Buharî

[318]. Buharî; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 49, n. 649, s. 459, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcid, Elcülüs filmscid, n. 734, s. 53, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 19, n. 799, s. 262, c. 1

[319]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 42, n. 649/273, c. 1

[320]. Müslim, b. 48, n. 658, s. 457, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 11, n. 767, s. 252, c. 1

[321]. Müslim, Kitâb'ul-Mesâcit, b. 13, n. 552, s. 390, c. 1

[322]. Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 37, s. 107, c. 1; Tirmizî, Ebvâb's-Salât, b. 401, n. 572, s. 400, c. 2; Nesêi, Kitâb'ul-Mesâcit, b. Elbusakul, Fil mesâcid, Rasûl-i 724, s. 50, c. 2; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 13, n. 552, s. 390, c. 1

[323]. Tirmizî, Kitâb’us-Salât, b. 401, n. 571, s. 460, c. 1; Nesêi, Kitâb’ul-Mesâcit, b. Nehylan enyepsuka fil mesid n. 727, s. 52, c; İbn-i Mâce, Kitâb’u İkâmet’üs-Salât, b. 61, n. 1021, s. 326, c. 1

[324]. Buharî, Kitâb’us-Salât, B. 35, s. 106, c. 1; Müslim, Kitâb’ul-Mesâcit, b. 13, n. 547, s 368, c. 1

[325]. Müslim, Kitâb’ul-Mesâcit, b. 13, n. 547, s. 388, c. 1

[326]. Müslim, Kitâb’ul-Mesâcit, b. 13, n. 554, s. 390, c. 1

[327]. Müslim, Kitâb’ul-Mesâcit, b. 13, n. 554, s. 390, c. 1

[328]. Buharî, Kitâb’ul-İlim, b. 6, s. 23, c. 1; Neseci, Kitâb’us-Siyam, b. 1, s. 132, c. 1; İbn-i Mhace, Kitâb’ul-İkâmet’üs-Salât, Kitâb’ul-Fiten, b. 194-50, n. 1402, s. 422 c. 1

[329]. Bu hadis-i şerif Kitâb’ul-Hudud ve Kazaya da tamam bir şekilde gelecek.

[330]. Tirmizî, Kitâb’us-Salât, b. 236, n. 317, s. 131, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’us-Salât, b. 4, n. 745, s. 246, c. 1

[331] Bu hadis-i şerif abdest babında 184 no.da geçti (oraya bak)

“- Eğer sözünde doğru ise kurtuldu” buyurdu.^[270]

“- Söylediğinde doğru ise babasına yemin olsun kurtuldu. Sözünde doğru ise babasına yemin olsun cennete girer.” buyurdu.^[271]

“Ya Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’ bu, senden evvelki nebilerin (namaz) vaktidir. Ve vakit bu iki vaktin arasıdır.^[272]

Hişam bin Urve, Habib bin Ebû Merzuk, Ma’mer’in Urve’den rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Fakat Habib Beşir’i zikretmedi. Vehap bin Keysan Câbir radyallahu anhdan O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden: Akşam vaktini rivâyet etti. Câbir: İkinci gün güneş batınca Cibril akşam için aynı vakitte tek vakit için O’na geldi, dedi.^[273]

İkinci gün sabah namazını kıldırdı, hemen döndü, biz (geç kaldığımız için) güneş doğdu mu? Dedik. Öğleyi bir gün önceki ikindi vaktinde, ikindiye güneş sararınca veya şöyle dedi. Kararınca akşamı aydınlık kayıp olacağına yakın, yatsıyı gecenin üçte biri olunca kıldırdı. Ve sonra, “Namaz vaktini soran nerede? İşte vakit şu ikinin arasındadır,” buyurdu.^[274]

“- Öğle namazının vakti, ikindi vakti girmedikçe, ikindinin vakti güneş sararmadıkça, akşamın vakti akşam aydınlığı içindeki kırmızılık düşmedikçe, yatsının vakti gece yarısına kadar, sabahın vakti güneş doğmadığı müddetçe devam eder,” buyurdu.^[275]

397 - Muhammed bin Âmr radiyallahu anhdan: Câbir radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazları hangi vakitlerde kıldığını sorduk. Câbir şöyle dedi: Öğleyi tam gündüzün yarısında, ikindiye güneş diri iken, akşamı güneş batınca, yatsıyı cemaat çok olursa acele eder, az olursa tehir ederdi. Sabahı da alaca karanlık iken kılardı. (256)^[276]

Dedi ki: Ama yatsıyı kılmadan yatmayı ve kıldıktan sonra konuşmayı hoş görmezdi. Sabah namazını bizden birimiz daha önce bildiği bir arkadaşın simasını tanıyabileceği bir zamanda kılardı. Sabah namazında 60 la yüz ayet arasında kıraatte bulunurdu.^[277]

Ben öğle namazını Hz. Peygamber ile birlikte kılar, elimle serinlemesi için bir avuç çakıl taşı alır, secdede alnımı koyacağım yere kor, sıcaklığın şiddetinden dolayı onların üzerine secde ederdim.^[278]

400 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anhdan: Rasûlullah, yaz günlerinde namaza duruşunda (gölgenin) miktarı, üç ayaktan beş ayağa kadar, kış günlerinde ise, beş ayaktan yedi ayağa kadardı, dedi.^[279]

401 - Ebû Zer radiyallahu anhdan: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle beraber bulunuyorduk. Müezzin öğle namazı için ezan okumak istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, “serinlenince oku,” dedi. Tekrar, okumak istedi. Efendimiz: iki veya üç defa, müezzine serinleyince okursun dedi. Öyle ki biz tepeliklerin gölgesini gördük. Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu: “Sıcak şiddetlendiği zaman namazı serine bırakın. Çünkü

sıcağın şiddeti cehennemın hararetinin yayılmasındandır.” (Maalim-üs-Sünne, c. 1, s. 338) [280]

İbn-i Mevheb, (anıssalât yerine) “bissalatı” dedi. [281]

403 - Câbir bin Semüre radıyallahu anhdan: Hz. Bilal radıyallahu anh öğle ezanını güneş batıya yöneldiği (yıkıldığı) zaman, okurdu. [282]

404 - Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikindi namazını güneş beyaz, yüksekte ve sıcaklığı değişmediği bir anda kıldırır. O anda Avâli’ye giden kimse daha güneş inmeden oraya varabilirdi, diye haber verdi. [283]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ikindi namazını kıldığı zaman güneş onun (Hz. Aişe’nin) odasında bulunur ve henüz gölgesi duvarlara yükselmezdi. [284]

409 - Ali bin Ebû Talib radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hendek savaşı günü “Müşrikler bizi orta namazı olan ikindi namazından alıkoydular. Allah evlerini ve kabirlerini, ateşle doldursun,” buyurdu. [285]

Bu ayete geldiğimde kendisini haberdar ettim. Bana (5 vakit namazı orta namazı ve ikindi namazını vaktinde kılın, huşua riayet ederek Allah’ın huzurunda durun) diye imla etti ve bunu Rasûlullah’tan işittim, dedi. [286]

“Kim güneş batmadan ikindinin bir rekâtına yetişirse o gün ikindiye, kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rekâtına yetişirse o gün sabah namazına yetişmiş olur,” buyurdu. [287]

“Bir kimse güneş sararıp şeytanın iki boynuzu arasına veya iki boynuzu üstüne varana kadar oturup o zaman kalkar, kuşun tane topladığı gibi dört rekât (ikindi namazını) Allah’ı az zikrederek kılarsa; işte o münafıkların namazıdır. Münafıkların namazıdır.” [288]

Ebû Dâvud: Ubeydullah bin Ömer, Hemze ile “Ütira” dedi. Salim’in babası, Rasûlullah’tan naklen Vav ile, Vütira dedi, diyor. [289]

416 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle akşam namazını kılar, sonra ok atardık, içimizden biri okun düştüğü yeri görürdü.^[290]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşam namazını güneşin üst kenarı kaybolup battığı anda kıldırırdı.^[291]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu, ay üç günlükken battığı anda kılardı.^[292]

“Yatsıyı mı bekliyorsunuz? Eğer ümmetime ağır gelmiyecek olsa yatsıyı onlara bu saatte kıldırırım,” buyurdu. Sonra müezzine emretti. Müezzin de namaz için kamette bulundu.^[293]

“- Herkes namazını kıldı, yatağına döndü, siz ise namazı beklediğiniz müddetçe, namazda imiş gibisiniz. Eğer zayıfların zayıflığı, hastanın hastalığı olmasaydı, yatsı namazını gecenin yarısına tehir ederdim.” buyurdu.^[294]

423 - Aişe radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazını kıldırınca, kadınlar atkılarına sarılarak evlerine dönerlerdi. Karanlıktan kim oldukları bilinmezdi.^[295]

“- Sabah namazını aydınlanınca kılın. Çünkü onu aydınlıkta kıalarsanız mükâfatınız daha büyük olur,” yahud “ecri daha büyük,” buyurdu.^[296]

“- (Günde) Beş vakit namazı Allah (Müslumanlara) farz kıldı. Kim abdestlerini güzel yaparak, rükûlarına, huşularına riayet ederek, onları vaktinde kılar, o kimse Allahu Teâlâ’dan hatasını af edeceğine söz almış olur. Kim böyle yapmazsa Allahu Teâlâ ona söz vermiş olmaz, dilerse o kimseyi bağışlar, dilerse azab eder.”^[297]

Huzaî Ümmü Ferve denilen halasından naklen rivâyet ettiği hadiste şöyle dedi: Ümmü Ferve; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme biat ettim, gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, soruldu, diye rivâyet etti.^[298]

427 - Ebû Bekir bin Umâre bin Rueybe radiyallahu anhâ'nın babasından rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir. Basra'lı birisi O'na, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden işittiklerini bana haber ver, dedi. O da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “(sabah) güneş doğmadan (ikindileyin) güneş batmadan namaz kılan bir şahıs ateşe girmeyecek)” buyurdu, dedi. Basra'lı ona üç defa bu rivâyet ettiğini Peygamber'den, işittin mi? diye tekrar etti. Ebû Bekir bin Rueybe'nin babası da her seferinde evet, bunların hepsini söylediğini şu kulaklarımla işittim, kalbim de ezberledi, cevabını verince Basra'lı; aynı şeyi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söyleyken ben de işittim, dedi.^[299]

“- Allahü Teâlâ (bana) senin ümmetine günde beş vakit namazı farz kıldım. Onları vaktinde eda ederek geleni Cennetime koyacağımı va'dettim. Kim bu namazlara devam etmezse onu Cennet'e koyacağıma va'dim yok,” buyurdu.^[300]

“Namazı vaktinde kıl, sonra onlarla namaza yetişirsen tekrar kıl, onlarla kıldığın senin için nafil olur,” buyurdu.^[301]

“Namazı vaktinde kıl. Onlarla kıldığın nafil olsun,” buyurdu.^[302]

Anbese; bu hadisi namazı beni zikir için kıl (li zikrî) şeklinde rivâyet ederdi. Ahmed bin Salih, KERÂ: Uyuklamak manâsınadır, dedi.(283)^[303]

Namazla sabah namazını kasdediyordu. Ses soluk kesildi, herkes uyuya kaldı. Uyanamadılar, ancak onları güneşin sıcaklığı uyandırdı. Yerlerinden kalkıp az bir vakit gittikten sonra inerek abdest aldılar. Bilâl ezan okudu, evvelâ sabahın iki rekât sünnetini, sonra farzını kıldılar. Birbirlerine namazda kusur ettik, diye konuştular. Rasûlullah (s.a.v), “Uykuda geçirmekte kusur olmaz. Kusur uyanırken geçirmektir. İçinizden biri namazı unutursa hatırlayınca kılsın, ikinci günü o namazı vaktinde kılsın.” buyurdu.^[304]

439 - Aynı haber Ebû Katade radiyallahu anhdan rivâyet, edildi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah dilediği yerde ruhunuzu aldı, dilediği yere gönderdi. (Bilâl'e) kalk namaz için ezan oku” buyurdu, hepsi kalkıp

namaz için abdest aldılar. Güneş biraz yükselince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara sabah namazını kıldırdı.^[305]

440 - Abdullah bin Ebû Katade'den, o da babasından; bir rivâyette güneş yükselince Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem abdest alıp onlara sabah namazını kıldırdı.^[306]

“Uykuda kusur olmaz, kusur; ancak uyanırken bir namazın diğer namazın vakti girene kadar te'hir edilmesidir.” buyurdu.^[307]

442 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söyle buyurdu: “Bir kimse bir namazı unutursa hatırladığı vakit hemen kılsın. Unutulan namazın kazasından başka keffaret yoktur.”^[308]

443 - İmran bin Husayn radiyallahu anhdan: Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bir sefer esnasında ashab-ı (ile birlikte) sabah namazı vaktinde uyuya kaldılar: Güneşin sıcakıyla uyanabildiler. Güneş az yükselene kadar biraz gittiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem müezzine ezan okumasını emretti. Müezzin ezanı okuyunca sabah namazının farzından önce iki rekât sünnet kıldı. Sonra müezzin kamet getirdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem farzı da kıldırdı.^[309]

“Cami yaptırmakla insanlar birbirlerine övünmedikçe kıyamet kopmayacak,” buyurdu.^[310]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Osman'a Taif mescidini, putlarının (tapınaklarının) bulunduğu yere yapmasını emretti.^[311]

– “Allah'ım; hayırlardan ancak ahiret hayrının faydası var, Ensar ve Muhacirlere yardım eyle.”^[312]

Abdolvâris şu hadis-i Hammâd'a onun ifade ettiğini iddia etti.^[313]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evlerde (ve kabilelerde) namazgâh yapılıp, onların da temiz tutulmasını emretti.^[314]

“Bana kişinin mescidden çıkardığı toza toprağa varıncaya kadar ümmetimin ecirleri takdim edildi. Ümmetimin günahları da arz olundu. Günahlar için de bir şahsın bir sûreyi veya bir ayeti öğrenip, sonra unutması kadar büyük günah görmedim,” buyurdu.^[315]

Mescidden çıkınca da, ben senin fazlından isterim.” desin.^[316]

467 - Ebû Katade radıyallahu anhdan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz mescide geldiği zaman daha oturmadan iki rekât namaz kılsın,” buyurdu.^[317]

Ya Allah ona mağfiret et. Ya Allah ona merhamet et diye dua ve istiğfar ederler,” buyurdu.^[318]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden birinizi namaz (mescidte) alıkoyduğu müddetçe, o kimse namazda sayılır. Çünkü onu evine gitmekten ancak namaz alıkoyuyor.” buyurdu.^[319]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu işittim: “Kim camide yitiğini soran birini işitirse, Allah yitiğini iade etmesin desin. Gerçekten camiler yitik aramak için yapılmadı,” buyurdu.^[320]

474 - Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Mescidde tükürmek hatadır. Bu hatanın kefareti onu gidermektir”^[321]

“Mescide tükürmek hatadır. Onun kefareti onu gömmektir.”^[322]

“Bir kimse namaza kalkınca yahut sizden biriniz namaz kıldığı zaman önüne ve sağına tükürmesin, ama boşsa, soluna veyahut ayağının altına tükürsün, sonra bunu silsin.”^[323]

“Sizden biriniz namaz kılariken, Allah onun yüzü tarafında (gibi) dir. Sakın önüne tükürmesin,” buyurdu.^[324]

“Sizden birinizin yüzüne tükürülse, hoşuna gider mi? Sizden biriniz kibleye döndüğü zaman gerçekten aziz ve celil olan Allah’a karşı dönmüş olur. Sağında da melekler vardır. Ne sağına ne de kibleye tükürmesin, soluna

veyahut ayağının altına tükürsün, eğer onun tükürüğü sıkıştırıp acele edecekse, şöyle yapsın,” buyurdu, İbn-i Aclan bize şöyle izah etti. Mendile tükürüp bir kısmını diğer kısmı ile silmek oğuşturmadır.^[325]

“Çünkü sen Allah’a ve Rasûlüne ezâ ettin,” buyurdu.^[326]

483 - Ebûl Âlâ, babası (Abdullah) radiyallahu anhdan evvelki hadisle aynı manâda rivâyet etti. “Sonra onu nalinle sürttü,” cümlesini ziyade etti.^[327]

Ey Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Sana soruyorum, dedi. Enes hadisi sevketti.^[328]

488 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi: Yahudiler Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme geldiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mescidde eshabı arasında oturuyordu. Kendilerinden zina eden bir erkekle kadın arasında (Ne yapacaklarını sormak üzere geldiler.) Ey Ebe’l Kasım dediler.^[329]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Yer yüzünün her yerinde namaz kılınabilir. Ancak hamam ve kabirler müstesna,” buyurdu.^[330]

“- Orada kılın, çünkü onlar berekettir.” buyurdu.^[331]

26 - ÇOCUĞA NAMAZ NE ZAMAN EMREDİLİR?

٤٩٤- عَنْ سَبْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ، وَإِذَا بَلَغَ عَشَرَ سِنِينَ

فَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا».

494 - Sebra radiyallahu anhdan, o babasından, o da dedesinden:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Çocuk yedi yaşına gelince namaz kılmasını emredin, on yaşına gelince kılmaz ise hafifçe dövün.” [\[332\]](#)

İZAH

Çocuklar yedi yaşında iken namaza alışmaları için namazla emrolunurlar. 10 yaşına girdikleri zaman namaz kılmazlarsa dövülürler. Hadis metninde işaret edilen “darp”; namazı kılmayı teşvik edecek kadar olmalıdır, fazla değil.

Çocuğu severek, ibadetin niçin yapıldığı anlatılarak ibadet sevdirebilir ve öyle ibadet yaparsa bilhassa namazı bu duygularla kılarsa en iyi metot budur.

Eğer çocuk yine namaz kılmamaya devam ederse sevdiği şeyleri alacağımızı, gerçek olmak şartı ile eğer namazını kılarsa sevdiği yer ve şehirleri gezdireceğimizi vaaad ederek ibadete teşvik etmek daha iyi olur. Ama bu güzel öğütlerden anlamazsa son bir çare olarak hadiste geçtiği gibi uyarılır.

٤٩٥- عَنْ عُمَرُو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ،

وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِينَ، وَلَمَّا نَبَتْهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ».

495 - Âmr bin Şuayb'ın babası vasıtasıyla dedesinden:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Çocuklarınız 7 yaşına girince namaz kılmalarını emredin, 10 yaşına girince de namaz kılmazlar ise hafifçe ikaz ediniz ve yataklarını ayırınız,” buyurdu.

İZAH

Çocuklar 10 yaşına geldikten sonra kendilerini tanımaya başlarlar. 10 yaşında ergenlik çağına gelen çocukların sayısı az sayılmaz. Kız kardeşi ile bir arada kalan veya ana ve babasının yatak odasında yatan çocuk anne ve babasının sırrına ermeğe çalışır. Dinî Mahzûrlardan haberi olmadığı için kız kardeşi hakkında kötülük düşünebilir.

Bundan dolayı 10 yaşına giren çocukların yataklarını kız çocuklardan ayırmalıdır.

٤٩٦- حَدَّثَنِي دَاوُدُ بْنُ سَوَّالٍ الْمُزَنِّيُّ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ وَزَادَ: «وَأَنَا

زَوْجٌ أَخَذْتُكُمْ خَادِمَةً عَبْدَهُ أَوْ أَجِيرَةً، فَلَا يَنْظُرُ إِلَى مَا دُونَ السُّرَّةِ وَفَوْقَ

الرُّكْبَةِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَمَّ وَكَيْفَ فِي اسْمِهِ، وَرَوَى عَنْهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ

هَذَا الْخَلِيفُ فَقَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَمْرَةَ سَوَّالُ الصُّنَيْرِيُّ

496 - Dâvud bin Sevvâr el Müzenî radiyallahu anhdan:

Evvelki hadis ile aynı İsnâd ve manâda şu ziyade ile rivâyet etti.

“Sizden biriniz hizmetçisini kölesine veya işçisine nikahlarsa göbeğinden aşağısına ve dizinden yukarısına bakmasın,” buyurdu.

İZAH

Efendi cariyesini kölesi veya yevmiyecisi ile nikahlarsa, o günden itibaren efendinin cariyenin göbeği ile diz kapağı arasına bakması yasaktır. Burada

efendiden maksat cariyenin veya kölenin sahibi olan kimsedir.

٤٩٧- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ سَعْدٍ: حَدَّثَنِي مُعَاذُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُثَيْبٍ

الْمُجَنَّبِيُّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَيْهِ فَقَالَ لِأَمْرَأَتِهِ: مَتَى يُصَلِّي الصَّبِيُّ؟ فَقَالَتْ: كَانَ

رَجُلٌ مِثْلُكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَبَلَ عَنْ ذَلِكَ،

فَقَالَ: «إِذَا عَرَفَ يَمِينَهُ مِنْ شِمَالِهِ فَمَرَوْهُ بِالصَّلَاةِ».

497 - Hişam bin Sa'd radıyallahu anhdan:

Bana Muaz bin Abdullah bin Habib el-Cühenî radıyallahu anh haber verdi. Hişam dedi ki, biz Muaz'ın yanına vardık: Muaz ailesine sabi çocuk ne zaman namaz kılar diye sordu. Hanımı: Bizden bir şahıs Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden şöyle rivâyet etti:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize bu mesele sorulmuş o da:

“Çocuk sağı ile solunu ayırt edince ona namazla emredin,” buyurmuş, dedi.

27 - EZANIN MEŞRU KILINMASI

٤٩٨- عَنْ أَبِي هَنْبَلٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ هُمَيْرَةَ لَهْ مِنْ الْأَنْصَارِ قَالَ:

إِخْتَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلصَّلَاةِ كَيْفَ يَجْمَعُ النَّاسُ لَهَا، فَقِيلَ

لَهُ: اقْصِبْ رَأْيَهُ عِنْدَ خُصُورِ الصَّلَاةِ، فَإِذَا رَأَوْهَا آذَنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، فَلَمْ

يُخْجِبْهُ ذَلِكَ. قَالَ: فَذَكَرَ لَهُ الْقُنُفُ - يَغْبِي الشُّبُورَ - وَقَالَ زَيْدًا: شُبُورُ

الْيَهُودِ، فَلَمْ يُخْجِبْهُ ذَلِكَ وَقَالَ: «هُوَ مِنْ أَمْرِ الْيَهُودِ».

قَالَ: فَذَكَرَ لَهُ النَّافِرُسُ، فَقَالَ: «هُوَ مِنْ أَمْرِ النَّصَارَى». فَانْصَرَفَ عَبْدُ

اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ وَهُوَ مُهْتَمٌّ لِهَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَأُتِيَ الْأَذَانَ فِي مَنَامِهِ قَالَ: فَقَدْ عَلِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي نَائِمٌ وَتَقَطَّانِ إِذْ أَقَامَنِي آتَيْتَ فَأَوَانِي
الْأَذَانَ. قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَدْ رَأَاهُ قَبْلَ ذَلِكَ،
نَحْنُ عِشْرِينَ يَوْمًا. قَالَ: ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ:
«مَا مَنَعَكَ أَنْ تُخْبِرَنِي؟» فَقَالَ: سَبَقَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ فَأَمْسَحَ عَيْنَيْهِ، فَقَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا بِلَالُ! قُمْ فَانْظُرْ مَا يَأْمُرُكَ بِهِ عَبْدُ
اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ فافْعَلْهُ». قَالَ: فَأَذَّنَ بِإِلَالٍ. قَالَ أَبُو بَشِيرٍ فَأَخْبَرَ نَبِيَّ أَبِي عُمَيْرٍ
أَنَّ الْأَنْصَارَ تَزَعَّمُوا أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ لَوْ لَا أَنَّهُ كَانَ يُؤْمِنُ بِهِ مَرِيضًا لَجَعَلَهُ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَدِّيًا.

498 - Ebû Umeyr bin Enes, Ensar'dan olan amcalarından birinin şöyle dediğini rivâyet etmiştir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaatin namaza nasıl toplanacağını düşündü. Ashab tarafından ona namaz vaktinde bayrak dik, onu görenler birbirlerini haberdar ederler, denildi. Fakat bu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hoşuna gitmedi.

Boru çaldır, dediler. (Ziyad Yahudilerin çaldığı boru diyor) o da: hoşuna gitmedi ve:

O Yahudilerin alâmetidir, buyurdu.

Çan çaldırması hatırlatıldı.

O da Hıristiyanlığın alâmetidir, buyurdu.

Abdullah bin Zeyd radiyallahu anh; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in tasasını içinde taşıyarak oradan ayrıldı. Rüyasında kendisine ezan gösterildi. (Talim edildi.) Sabahleyin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelip gördüğünü haber verdi. Şöyle anlattı:

Ey Allah'ın Rasûlü, ben bu gece uyku ile uyanıklık arasında iken bana birisi gelerek ezanı gösterdi. (Talim etti,) dedi.

Ebû Umeyr dedi, ondan önce Ömer bin Hattab aynı şeyi görmüş 20 gün kadar saklamıştı. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme haber verince ona:

“Bana haber vermene ne mani oldu,” diye sordu. Ömer radiyallahu anh de Abdullah bin Zeyd beni geçti. Ben de utandım, cevabını verdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

Ya Bilal kalk Abdullah bin Zeyd ne söylerse onları (yüksek sesle! söyle buyurdu: Bilal da ezan okudu.

Ebû Bişr diyor ki:

Ebû Ümeyr bana şöyle dedi: Ensar şöyle iddia ediyor, eğer o gün Abdullah bin Zeyd hasta olmasa idi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu müezzin yapardı.

İZAH

Gun'u: Şubür manasınadır. Şubur boynuzdan yapılan boruya denir Yahudiler Havra'da boru çalarlar.

28 - EZANIN NASIL OKUNACAĞI

٤٩٩- حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّافُوسِ يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلنَّاسِ لِحُجَّتِ الصَّلَاةِ، مَلَأَ

بِي، وَأَنَا نَائِمٌ، رَجُلٌ يَحْمِلُ نَافُوسًا فِي يَدِهِ، فَقُلْتُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ! أَتَبِيعُ

النَّافُوسَ؟ قَالَ: وَمَا تَصْنَعُ بِهِ؟ فَقُلْتُ: نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: أَفَلَا

أَذُكُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ لَهُ: بَلَى، قَالَ: فَقَالَ: تَقُولُ: اللَّهُ

أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. خِي عَلَى الصَّلَاةِ، خِي عَلَى الصَّلَاةِ. خِي عَلَى الصَّلَاةِ، خِي عَلَى الصَّلَاةِ. اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ: ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّي غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ قَالَ: ثُمَّ تَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلَاةَ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. خِي عَلَى الصَّلَاةِ، خِي عَلَى الصَّلَاةِ. لَمَّا قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ. اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: «إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَأَلَيْتُ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتُ فَلْيُؤَدِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أُنْدَى صَوْتَا مِنْكَ»، فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيهِ عَلَيْهِ وَيُؤَدِّنُ بِهِ. قَالَ: فَسَمِعْتُ ذَلِكَ مِنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ، فَخَرَجَ يُجَرِّدُ رِدَاءَهُ وَيَقُولُ: وَلَقَدْ بَشَّرْتُكَ بِالنَّبِيِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا أَرَيْتُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَلْبُهُ الْحَمْدُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَكَذَا رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الشَّيْبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، وَقَالَ فِيهِ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ الزُّهْرِيِّ: اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ. وَقَالَ مَعْمَرُ بْنُ نُؤَيْسٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ فِيهِ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَمْ يَنْتَبِهَا».

499 - Abdullah İbn-i Zeyd şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz vakitlerinde cemaatı toplamak için çan yapılmasını emredince, rüyamda bir şahıs elinde çanla etrafımda

dolaştı. O şahsa, ey Allah'ın kulu elindeki çanı satar mısın? Diye sordum. O kimse:

Çanı ne yapacaksın, dedi.

Onunla cemaatı namaza çağıracağım, dedim.

O kimse, sana çandan daha güzel bir şeye kılavuzluk edeyim mi? Dedi. Ben de evet dedim. O kimse bana: Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Namaza gelin, namaza gelin, felaha gelin, felaha gelin, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilâh yoktur dersin dedi. Sonra benden biraz öte ayrıldı ve şöyle dedi. Namaza kalktığında, Allah büyüktür, Allah büyüktür, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Namaza gelin, kurtuluşa gelin, namaz başladı, namaz başladı, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah'tan başka ilah yoktur, dersin. Sabah olunca Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gelip, gördüğümü haber verdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

“İnşaallah o Hak hir rüyadır. Bilâl'le birlikte kalkın, sen gördüklerini Bilâl'e söyle, söylediklerinle Bilâl ezan okusun. Çünkü, Bilâl'in sesi senden daha yüksektir,” buyurdu. Bilâl'le birlikte kalktık, ben O'na söylüyordum. O okuyordu, Hattab'ın oğlu Ömer radiyallahu anı evinden Bilâl'in ezanını işitince cübbesini çekerek Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem geldi ve seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Abdullah'ın gördüğünün aynını ben de gördüm, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de: “Allah'a hamdolsun,” dedi.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Zührî'nin Said bin Müseyyeb'den ve Abdullah bin Zeyd'den rivâyeti böyledir.

İbn-i İshak ezan bahsinde Zührî'den: Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, diye rivâyet etti. Ma'mer ve Yunus, bu mevzuda

Zühri'den Allah yücedir, Allah yücedir diye rivâyet ettiler. İkinci defa tekrarlamadılar.^[333]

٥٠٠- أَبِي مَحْذُورَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ!

هَبْ لِي سُنَّةَ الْإِقَادِ. قَالَ: فَمَسَحَ مَقْدَمَ رَأْسِي. قَالَ: «تَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ

أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، تَرْفَعُ بِهَا صَوْتَكَ، ثُمَّ تَقُولُ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا

رَسُولُ اللَّهِ. تُخَفِّضُ بِهَا صَوْتَكَ، ثُمَّ تَرْفَعُ صَوْتَكَ بِالشَّهَادَةِ أَشْهَدُ أَنْ لَا

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى

الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ. فَإِنْ كَانَ صَلَاةَ الصُّبْحِ قُلْتُ: الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ

النُّومِ، الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

500 - Ebû Mahzûre radiyallahu anh'dan, o da babasından o da dedesinden; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, Ey Allah'ın Rasûlü, bana ezanın sünnetlerini öğret, dedim. Ebû Mahzûr'a dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başımın ön kısmını okşadı ve şöyle buyurdu:

“Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir der bunlarla sesini yükseltirsin, sonra Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahidlik ederim, der, bunlarda sesini biraz kısarsın. Yine Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahidlik ederim, Muhammed'in Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna şahidlik ederim diye (ikinci) şahadetlerde sesini yükseltirsin. Haydin namaza, haydin namaza, haydin felaha, haydin felaha dersin. Eğer sabah namazı için okunuyorsa namaz

uykudan hayırlıdır, namaz uykudan hayırlıdır, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah'tan başka ilâh yoktur,” dersin, buyurdu.

İZAH

Namaz uykudan hayırlıdır, cümlesi Abdullah bin Zeyd'e talim edilen ezanda yoktu. Hz. Bilâl müezzin tayin edildikten sonra, her sabah gelir Peygamberimizi çağırırdı. Bir sabah yine geldi çağırdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uyumakta olduğu haber verildi. Bilâl radyallahu anı yüksek sesle, “Essalâtü hayrun minen nevm (Namaz uykudan hayırlıdır)” diye bağırdı. Bu cümle Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hoşuna gitti. Bu cümlemin sabah namazlarında, “Hayyaalel felah”tan sonra söylenmesini emir buyurdu. Ondan sonra sabah namazlarında okunmaya devam edildi.

Ebû Mahzûra'dan rivâyet edilen bu hadiste terci de var.

Terci önce yavaş yavaş Allah'tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Hazreti Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in Allah'ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim.

Muhammed'in Allah'ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim, dedikten sonra tekrar yüksek sesle ikişer kere bu şahadetleri tekrar etmeye derler.

İmâm-ı Azam'a göre:

Ezânda terci yoktur. Çünkü o, terci bildirilmeyen rivâyetleri tercih etmiştir.

Diğer üç mezhebe göre ezanda terci yapılır, delilleri bu ve ileride gelecek 505 no.lu hadistir.

٥٠١- عَنْ أَبِي مَحْزُورَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا

النَّخْبِ وَغِيهِ: «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ فِي الْأَوَّلَى

مِنَ الصُّبْحِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَخَبِيرٌ مُتَدَبِّرٌ أَيْضًا، قَالَ فِيهِ: قَالَ وَعَلَيْنِي الْإِيمَانَةُ

مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ

عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: وَإِذَا أَقَمْتَ فَقُلْهَا مَرَّتَيْنِ: قَدْ قَامَتِ

الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، أَسَمِعْتُمْ؟ - قَالَ -: فَكَانَ أَبُو مُخَذُّومَةَ لَا يَجِيزُ

نَاصِيئَةً وَلَا يَفْرِقُهَا، لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَسَّحَ عَلَيْهَا.

501 - Ebû Mahzûra radiyallahu anhdan: Bir önce geçen bu haberin benzeri nakledildi. O rivâyette sabahın birinci ezanında, “Namaz uykudan hayırlıdır, namaz uykudan hayırlıdır,” (vardı).

Ebû Dâvud: Müsedded’in hadis-i daha açıktır, dedi. Müsedded, rivâyetinde şöyle dedi: Ebû Mahzûra dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana ikameti ikişer ikişer öğretti. Allah yücedir, Allah yücedir. Allah’tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Allah’tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed’in Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahidlik ederim. Haydin namaza, haydin namaza, haydin kurtuluşa haydin kurtuluşa. Allah yücedir, Allah yücedir, Allah’tan başka ilâh yoktur.

Abdurrezâk rivâyetinde şöyle dedi: (Rasûlullah Ebû Mahzûra’ya): “İkamet getirdiğinde namaz başladı, namaz başladı diye iki defa söyle dediğini işittin mi?” buyurdu.

Saîp şöyle dedi: Ebû Mahzûra, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun başının önünü eliyle sıvadığından alın saçını ayırmaz ve kesmezdi.

İZAH

499 no lu hadiste ezan lafızlarının ilk tekbirleri dört, diğer lafızları ikişer ikişer, en sonunda tevhid bir kere rivâyet edilmiş, ikamette ise ilk tekbirler iki kere, şehadetler birer birer, Hayyaalelleslah, Hayyaalelfelah birer kere. Kadkametissalah iki kere, tekbirler ikişer kere, lailaheillallah bir keredir. Bu

hadiste ise ikamette lafızlar ezanda olduğu gibi ikişer ikişer rivâyet olunmuştur.

Ebû Dâvud bu rivâyetin daha sarîh olduğunu söylemiştir.

Mısır, Şam ve Hicaz ilim adamlarının” çoğu. Mâliki, Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel hazretleri ikamette dörtyüz doksandokuz nolu hadiste rivâyet edildiği gibi birer birer okunmasını kabul etmişler, İmâm-ı Azam hazretleri ise, bu ve bundan sonra gelecek olan beşyüz iki nolu hadise dayanarak ikamette de ikişer ikişer rivâyetini tercih etmiştir.

Bu durumda İmâm-ı Azam’a göre ikamet onyedî kelimedir. Terci hariç tutulursa ezan da onbeş kelimedir. Sabah ezanlarında iki kere esselâtü hayrun minen nevm (Namaz uykudan hayırlıdır), ziyade edilince ezan da on yedi kelime olur. (Bezl-ül-Mechüd, c. 4, s. 24, Mealim’üs-Sünen, c. 1, s. 277)

٥٠٦- أَنَّ ابْنَ مَرْثُومٍ حَدَّثَنَا، أَنَّ أَبَا مَحْدُورَةَ حَدَّثَنَا، أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهُ الْآذَانَ بِسَبْعِ عَشْرَةَ كَلِمَةً، وَالْإِقَامَةَ سِتِّعِ

عَشْرَةَ كَلِمَةً، الْآذَانَ: «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ

مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ،

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ،

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. وَالْإِقَامَةُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى

الْفَلَاحِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اللَّهُ أَكْبَرُ

اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَذَا فِي كِتَابِهِ فِي حَدِيثِ أَبِي مَحْذُورَةَ.

502 - İbn-i Muhayrız radiyallahu anhdan: Ona Ebû Mahzûr'a haber verdi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ezanı ona ondokuz kelime, ikameti onyedil kelime olarak öğretti.

Ezân: Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim.

Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim.

Haydin namaza, haydin namaza, haydin felaha, haydin felaha, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilâh yoktur.

İkamet: Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed'in Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Haydin namaza, haydin namaza, haydin felaha, haydin felaha, namaz başladı, namaz başladı, Allah yücedir, Allah yücedir. Allah'tan başka ilâh yoktur.

Hemmam'ın kitabındaki rivâyet Ebû Mahzûre hadisindeki gibidir.

٥٠٣- عَنْ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ قَالَ: أَلْفَى عَلَيَّ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّائِبِينَ هُوَ بِنَفْسِهِ فَقَالَ: «قُلْ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ» مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

-قَالَ: «ثُمَّ ارْجِعْ فَمَنْ مِنْ صَوْتِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ

أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ

لِلَّهِ، خَيْرِي عَلَى الصَّلَاةِ، خَيْرِي عَلَى الصَّلَاةِ، خَيْرِي عَلَى الْفَلَاحِ، خَيْرِي عَلَى

الْفَلَاحِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

503 - Ebû Mahzûra radıyallahu anhdan: Rivâyet edildiğine, göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ezanı bana bizzat kendisi okudu. “Allah büyüktür, Allah büyüktür. Allah büyüktür, Allah büyüktür. Allah’tan başka ilah almadığına şahidlik ederim, Allah’tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim. Muhammed’in Allah’ın Peygamberi olduğuna şahidlik ederim, Muhammed’in Allah’ın Peygamberi olduğuna şahidlik ederim,” de.

Sonra da dön sesini yükselt. Allah’tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Allahtan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Muhammed’in Allah’ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Muhammed’in Allah’ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Haydin namaza, haydin namaza, haydin kurtuluşa, haydin kurtuluşa. Allah yücedir, Allah yücedir, Allah’tan başka ilâh yoktur.”

٥٠٤- أبا مخذولة يقول: ألقى علي رسول الله صلى الله عليه

وسلم الأذان عرقاً عرقاً: «الله أكبر الله أكبر الله أكبر الله أكبر، أَشْهَدُ أَنَّ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ

أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،

أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا

رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، خَيْرِي عَلَى الصَّلَاةِ، خَيْرِي عَلَى

الصَّلَاةِ، خَيْرِي عَلَى الْفَلَاحِ، خَيْرِي عَلَى الْفَلَاحِ».

قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ فِي الْفَجْرِ: الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

504 - Ebû Mahzûra radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana ezanı harf harf şöyle okudu: “Allah büyüktür, Allah büyüktür, Allah büyüktür, Allah büyüktür. Allah’tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim, Allah’tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim, Muhammed’in Allah’ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim, Muhammed’in Allah’ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim.

Allah’tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim. Muhammed’in Allah’ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim, Allah’tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim. Muhammed’in Allah’ın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim, Muhammed’in Allanın Rasûl-i olduğuna şahidlik ederim.

Haydin namaza, haydin namaza, haydin felaha, haydin felaha.

İbrahim bin İsmail dedi ki: Ebû Mahzûra sabah ezanında, “namaz uykudan hayırlıdır,” diyordu.

۵۰۵- عَنْ أَبِي مَخْذُومَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَهُ
الْأَذَانَ يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ثُمَّ ذَكَرَ مِثْلَ أَذَانِ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ
الْمَلِكِ وَمَعْنَاهُ:
قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَفِي حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ أَبِي
مَخْذُومَةَ قُلْتُ: حَدِّثْنِي عَنْ أَذَانِ أَبِيكَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ فَقَالَ: «اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ» فَقُلْتُ: وَكَذَلِكَ حَدِيثُ جَعْفَرِ بْنِ
سُلَيْمَانَ عَنْ ابْنِ أَبِي مَخْذُومَةَ، عَنْ عَمِّهِ، عَنْ جَدِّهِ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «ثُمَّ
تَرْجِعُ فَتَرْجِعُ صَوْتَكَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ».

505 - Ebû Mahzûra radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona ezanı öğretti. Şöyle buyurdu: “Allah yücedir. Allah yücedir. Allah’tan başka ilah olmadığına şahidlik ederim, Allah’tan başka ilah

olmadığına şahidlik ederim.” Sonra İbn-i Cüreyc’nin Abdülaziz bin Abdülmelik’ten rivâyet ettiği hadisin benzerini ve aynı manada rivâyet etti.

Ebû Dâvud dedi ki: Mâlik bin Dinar’ın hadisinde dedi ki, Ebi Mahzûre’nin oğluna sordum, babanın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden rivâyet ettiği ezandan bana haber ver, dedim. O da anlattı ve şöyle dedi: “Allah yücedir, Allah yücedir.” Cafer bin Süleyman’ın Ebû Mahzûre’nin oğlundan, O’nun da amcasından, O’nun da dedesinden rivâyeti de böyledir. Şu kadar var ki, O şöyle dedi: Sonra döner (terci yaparsın) Allah yücedir, Allah yücedir, diye sesini yükseltirsin.

٥٠٦- عَنْ غَمْرٍ وَبْنِ مُرَّةَ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى قَالَ: أَجَلَتْ

الصَّلَاةُ ثَلَاثَةَ أَجْزَالٍ. قَالَ: وَخَذْتُ أَصْحَابَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «لَقَدْ أَصْحَبْتَنِي أَنْ تَكُونَ صَلَاةُ الْمُسْلِمِينَ - أَوْ قَالَ: الْمُؤْمِنِينَ

- وَاجِدَةً، حَتَّى لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَبْكُ رِجَالًا فِي الْحَدِّ يُنَادُونَ النَّاسَ

بِحَجِّينِ الصَّلَاةِ، وَحَتَّى هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ رِجَالًا يَقُومُونَ عَلَى الْأَطْمَامِ يُنَادُونَ

الْمُسْلِمِينَ بِحَجِّينِ الصَّلَاةِ، حَتَّى نَقَسُوا أَوْ كَادُوا أَنْ يَنْقَسُوا».

قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي لَمَّا رَجَعْتُ،

لَمَّا رَأَيْتُ مِنْ إِيْتِمَامِكَ، وَرَأَيْتُ رِجَالًا كَانُوا عَلَيْهِ ثَوْبَيْنِ أَخْضَرَيْنِ فَقَامَ

عَلَى الْمَسْجِدِ فَأَذَّنَ ثُمَّ قَعَدَ فَمَعَدَةً، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ بِطَلْهَا، إِلَّا أَنَّهُ يَقُولُ: قَدْ

قَامَتِ الصَّلَاةُ، وَلَوْلَا أَنْ يَقُولَ النَّاسُ - قَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى: أَنْ تَقُولُوا -

لَقُلْتُ، إِنِّي كُنْتُ يَقْطَعَانِ غَيْرَ نَابِغٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

وَقَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى، «لَقَدْ أَرَاكَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرًا» - وَلَمْ يَقُلْ غَمْرٌ: «لَقَدْ

[أَرَاكَ اللَّهُ خَيْرًا] غَمْرٌ بَلَاغًا فَلْيُؤَدِّنْ». قَالَ: فَقَالَ غَمْرٌ: أَمَّا إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ

بِشَى الَّذِي رَأَى وَلَكِنِّي لَمَّا سَبَقْتُ إِسْتَحْيَيْتُ.

قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا - قَالَ - وَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا جَاءَ يَسْأَلُ فَيَخْبِرُ
 بِمَا سَبَقَ مِنْ صَلَاتِهِ وَأَنَّهُمْ قَامُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ
 بَيْنِ قَائِمٍ وَزَائِعٍ وَقَاعِيدٍ وَمُضَلِّ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -
 قَالَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ: قَالَ عُمَرُو: وَحَدَّثَنِي بِهَا خَصِيْنٌ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى:
 - حَتَّى جَاءَ مُعَاذٌ - قَالَ شُعْبَةُ: وَقَدْ سَمِعْتُهَا مِنْ خَصِيْنٍ - فَقَالَ: لَا أَرَاهُ
 عَلَى خَالٍ - إِلَى قَوْلِهِ: كَذَلِكَ فَافْعَلُوا.
 قَالَ أَبُو دَاوُدَ: ثُمَّ رَجَعْتُ إِلَى حَدِيثِ عُمَرُو بْنِ مَرْزُوقٍ قَالَ: فَجَاءَ
 مُعَاذٌ فَأَشَارُوا إِلَيْهِ - قَالَ شُعْبَةُ: وَهَلِ سَمِعْتُهَا مِنْ خَصِيْنٍ - قَالَ: فَقَالَ
 مُعَاذٌ: لَا أَرَاهُ عَلَى خَالٍ إِلَّا كُنْتُ عَلَيْهَا. قَالَ: فَقَالَ: إِنَّ مُعَاذًا هَذَا سَرٌّ
 لَكُمْ سِنَّةٌ كَذَلِكَ فَافْعَلُوا.
 قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا
 قَدِمَ الْمَدِيْنَةَ أَمَرَهُمْ بِصِيَامٍ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ. ثُمَّ أُنْزِلَ رَمَضَانُ وَكَانُوا قَوْمًا لَمْ
 يَتَعَوَّدُوا الصِّيَامَ وَكَانَ الصِّيَامُ عَلَيْهِمْ شَدِيدًا، فَكَانَ مِنْ لَمْ يَصُمْ أُلْغِمَ
 مِسْكِيْنًا، فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ {فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ} [البقرة:
 ١٨٥] فَكَانَتْ الرُّخْصَةُ لِلْمَرِيضِ وَالْمُسَافِرِ، فَأَمُرُوا بِالصِّيَامِ. قَالَ: وَ
 حَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا قَالَ: وَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا أَفْطَرَ فَتَامَ قَبْلَ أَنْ يَأْكُلَ لَمْ يَأْكُلْ
 حَتَّى يُصْبِحَ. قَالَ: فَجَاءَ عُمَرُو بْنُ الْخَطَّابِ فَأَرَادَ اسْتِزَاةَ فَقَالَتْ: إِنِّي هَذَا
 بِنْتُكَ، فَطَلَّ أَنَّهَا تُغْتَلُ فَأَتَاهَا، فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَرَادَ الطَّعَامَ،
 فَقَالُوا: حَتَّى تُسَيِّرَ لَكَ شَيْئًا، فَتَامَ فَلَمَّا أَصْبَحُوا أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ هَذِهِ الْآيَةُ
 فِيهَا {أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةُ الصِّيَامِ الرَّفَثِ إِلَى نِسَائِكُمْ} [البقرة: ١٨٧]

506 - Âmr bin Mürre radiyallahu anh'dan: İbn-i Ebû Leylâ'nın şöyle dediğini işittim. Namaz, üç şekilde değişiklik geçirmiştir. Bize ashab şöyle bildirdiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu; “Müslümanların veyahut mü'minlerin namazlarının beraber olması hoşuma gidiyordu. Bazı kimseleri evlere gönderip namaz vaktinde halkı çağdırmalarını, bazı erkeklerin yüksek binaların üzerine çıkıp halkı namaza davetlerini düşündüm. Hatta davet için çan çaldılar. Veya nerde ise çalacaklardı,” buyurdu. Ensardan bir zat gelerek, Ey Allah'ın Rasûlü, senin gibi ben de aynı mevzuda düşünerek evime döndüm. Üzerinde yeşile benzeyen iki elbise bulunan bir şahsı mescidin üzerinde ezan okurken gördüm. Ezândan sonra biraz oturup sonra kalkarak aynı ezanı tekrarladı. Ve ezandan farklı olarak namaz başladı, dedi. Eğer insanların beni yalanla ithamından korkmasa idim.

İbn-i Müsenna:

Sizin beni yalanla ithamınızdan korkmasa idim ben uyanıktım uyumuyordum, derdim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu: (İbn-i Müsenna rivâyetinde şöyle dedi.)

“Allah sana şüphesiz hayrı gösterdi.” Ama Âmr bin Mürre “Allah sana hayrı gösterdi” cümlesini rivâyet etmedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Bilâl'e emir et ezan okusun,” buyurdu. Ömer radiyallahu anh Abdullah'ın gördüğü gibi ben de gördüm amma, o benden önce anlattığı için gördüğümü söylemekten utandım, dedi.

İbn-i Ebi Leylâ şöyle dedi: Bize ashab-ımız haber verdi. Dedi ki: O ana kadar bir şahıs gelir namazın ne kadarını kıldıklarını sorar ona ne kadarına yetişemediği haber verilirdi.

Muaz geldi cümlesine kadar Husayin bin Abdürrahman bin Ebi Leyla'dan nakletti:

Şu'be diyor ki: Bunu Husayin'dan işittim, dedi ki: Muaz dedi; “hep Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bir hal üzere görmezdim,”

cümlesinden böylece işleyin” cümlesine kadar.

Ebû Dâvud dedi: Âmr bin Merzuk’un hadis-ine uzaktım. Âmr bin Merzuk rivâyetinde şöyle dedi: Muaz namaza geldi, ona işaret ettiler. Şu’be dedi ki, benim Husayin’den işittiğim budur. İbn-i Ebi Leyla rivâyetinde dedi ki: Muaz şöyle dedi: Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi namazda hangi hal üzere görürsem ben de öyle yaparım.

Muaz dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Muaz size doğru bir yol gösterdi. Böylece yapınız.”

İbn-i Ebi Leyla dedi: Bize ashab-ımız haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye geldiği vakit Müslümanlara (her ay) üç gün oruç tutmalarını emretti. Sonra Ramazan orucunun farziyeti hakkındaki ayet indirildi. Medineliler oruca alışmamış bir millettir. Onlara oruç tutmak zor geliyordu. (Oruç tutmayan kimse bir fakiri (sabahlı akşamlı) doyuruyordu. Bunun üzerine şu ayet indi. (Sizden kim Ramazan ayına şahit olursa onu tutsun.) (Bakara 185) Ramazanda orucu yemek ruhsatı, hastalar ve misafirlere bırakıldı, sağlam olanlar oruçla emrolundular.

İbn-i Ebi Leylâ dedi; Bize ashab-ımız haber verdi.

Bir kimse iftar zamanına eriştiği “vakit bir şey yemeden uyursa, bir daha sabaha kadar bir şey yiyemezdi. (Sahura kalkmak yoktu) Muaz bin Cebel dedi: Ömer bin Hattab hanımının yanına geldi, onunla gece cima etmek istedi. Hanımı ben iftardan sonra uyudum (Cima caiz değil) dedi. Hz. Ömer hanımının mahsustan özür ileri sürdüğünü zannederek ona cimada bulundu.

Ensar’dan bir zat akşam evine geldi, yemek yemek istedi. Sonra biraz yemek ısıtalım, dediler. O da uyuya kaldı. Yemeği yiyemedi. Sabahleyin onun hakkında şu ayet indi. (Oruç gecelerinde hanımlarınıza cima etmeniz helâl kılındı. (Bakara 187)

İZAH

Bu hadisin metninden de anlaşılacağı üzere namaz üç merhale geçirmiş, ilk günlerde herkes namaza aynı anda gelemiyorlardı. Çünkü ezan okunmuyor, herkes namazın kılınacağı vakti bilemiyordu. Sonradan gelenler geçirdikleri

rekâtı kılıyorlar, geri kalan rekâtları Rasûl-i Ekrem ile tamamlıyorlardı. Bu durumda kimisi ayakta, kimisi rükûda, kimisi secde de oluyor, bu da bir ahenksizlik doğuruyordu.

Bir gün Hz. Muaz namaza geç gelmişti. Kendisine ne kadar rekâta yetişemediği işaretle bildirildi. Hz. Muaz cevap verdi. Ben namaza geldiğimde Rasûlallah sallallahu aleyhi ve sellemi namazın neresinde ne halde bulursam ben de, o hal üzere olurum. Rükûda ise ben de rükûda, secde de ise ben de secdeyim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bırakıp geçirdiğim rekâtlarla uğraşmam, dedi.

Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz gerçekten Muaz size uyulması gereken yolu tesbit etti, buyurdu. Ondan sonra namaza, uyanlar İmâm-ı bırakıp geçirdikleri namazla meşgul olmadılar, imam selâm verdikten sonra geçirdiklerini kaza ettiler. Ezân da okunduğu için cemaate vaktinde gelme imkânı sağlandı. Namazın geçirdiği üçüncü hal bir sonra gelecek hadiste bildirileceği gibi hicretten sonra bir buçuk yıla yakın namaz Mescid-i Aksa'ya dönülerek kılınmıştı. Sonra Kabe'ye dönderildi. Hicretten sonra orucun farz kılındığı ilk günlerde ramazan gecelerinde iftardan sonra uyunmuşsa, ertesi günü aksama kadar yemek yenemez, sahura kalkılamazdı. Yine ramazan gecelerinde hanımına cinsî yakınlıkta bulunulamazdı. Hz. Ömer'in hanımına yaklaşması Ensarî Sırma radiyallahu anhin akşam uyuya kalması, Bakara sûresinin 187 nci ayetinin inmesine; ramazan gecelerinde cinsi yakınlığın helâl olmasıyla, sahur yemeğinin yenmesi ruhsatının gelmesine sebep oldu.

٥٠٧- عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ: أُحِيلَتِ الصَّلَاةُ ثَلَاثَةَ أَحْوَالٍ وَأُحِيلَ

الصَّيَامُ ثَلَاثَةَ أَحْوَالٍ. وَسَاقَ نَصْرَ الْحَبِيبِ بِطَوْلِهِ، وَاقْتَصَصَ ابْنُ الْمُنْثَرِ

بَنُو قِصَّةَ صَلَاتِهِمْ نُحُورَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ قَطْرًا.

نَالَ: الْحَالُ الثَّالِثُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ

فَصَلَّى - يَعْني نُحُورَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، - ثَلَاثَةَ عَشَرَ شَهْرًا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى

هَذِهِ الْآيَةَ {قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُفَرِّقَنَّ بَيْنَكَ بَيْنَ تَرَضَاها

قُولِ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ

شَطْرَهُ} [البقرة: ١٤٤]

فَوَجَّهَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَزَّوَجَلَّ إِلَى الْكَعْبَةِ. وَتَمَّ حَدِيثُهُ. وَسَمِعِي نَصْرًا
صَاحِبِ الرُّؤْيَا. قَالَ: فَجَاءَ حَبِيبُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَقَالَ فِيهِ:
فَأَسْتَفِيزُ الْعَبِيلَةَ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
عَلَى الصَّلَاةِ، مَرَّتَيْنِ، عَمِي عَلَى الْفَلَاحِ، مَرَّتَيْنِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. ثُمَّ أَتَاهُ هَيْبَةُ، ثُمَّ قَامَ فَقَالَ مِثْلَهَا، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: زَادَ - بَعْدَ
مَا قَالَ: عَمِي عَلَى الْفَلَاحِ - قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ.

قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَقِئْتُهَا بِلَا لَاءَ». فَأَذَّنَ بِهَا
بِلَالٌ. وَ قَالَ فِي الصُّومِ قَالَ: فَإِنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
يَصُومُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَيَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى
{كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِلَى قَوْلِهِ طَعَامٌ

يَشْكِينِ} [البقرة: ١٨٣، ١٨٤]

فَكَانَ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَ صَامَ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يُفْطِرَ يُفْطِرَ كُلُّ يَوْمٍ
يَشْكِينًا أَجْزَاءَهُ ذَلِكَ، فَهَذَا خَوَّلَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى {شَهْرٌ وَمَضَى الْبَيْتِ
أَنْزَلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ
مِنْكُمْ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ}
[البقرة: ١٨٥] فَكَبَّتِ الصِّيَامُ عَلَى مَنْ شَهِدَ الشَّهْرَ وَعَلَى الْمُسَافِرِ أَنْ
يَقْضِيَهُ، وَكَبَّتِ الطَّعَامُ لِلشَّيْخِ الْكَبِيرِ وَالْعَجُوزِ اللَّذَيْنِ لَا يَسْتَطِيعَانِ

الصُّلُومُ، وَجَاءَ حِرْمَةٌ وَقَدْ عَمِلَ يَوْمَهُ. وَشَاقَّ الْحَدِيثَ.

507 - Muaz bin Cebel radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

Namaz üç şekilde değişikliğe uğramıştır: Oruç da üç şekilde değişikliğe uğramıştır. Nasır hadis-i uzunluğuna (sonuna kadar) sevketti. İbn-i Müsenna hadisten yalnız namazların Beyt-i Makdis'e karşı olanını anlattı.

Üçüncü hal Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye gelerek on üç ay Aksa Mescidi'ne dönerek namaz kıldı. Ve Allah (c.c) şu ayeti indirdi. Bakara 144. (Yüzünü semaya döndürdüğünü görüyoruz, seni razı olacağın bir kibleye döndüreceğiz. Yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir, her nerede olursanız yüzünüzü o tarafa çevirin.) Allah (c.c) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi Kabe'ye dönderdi; hadisini böylece tamamladı.

Nasır b. Muhacir rüya sahibini ismen söyleyerek şöyle dedi:

Ensardan bir zat olan Abdullah bin Zeyd gelip gördüğü şahıs hakkında şöyle anlattı. Kibleye döndü:

Allah büyüktür. Allah büyüktür.

Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim.

Allah'tan başka ilâh olmadığına şahidlik ederim.

Şüphesiz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın, kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim.

Şüphesiz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim.

İki defa haydin namaza,

İki defa haydin felaha

Allah en büyüktür. Allah en büyüktür.

Allah'tan başka ilâh yoktur, dedi ve biraz ara verdikten sonra ezanı aynen tekrarladı. Yalnız haydin felaha dedikten sonra namaz başladı, namaz başladı, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu Bilâl'a öğret, buyurdu. Bilâl da bu kelimelerle ezan okudu.

İbn-i Muhacir oruç hakkında şöyle dedi. Muaz dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem her aydan üç gün ve aşure gününü de oruçlu geçirirdi. Allah (c.c) (Sizden öncekilere oruç farz kılındığı gibi size de farz kılındı.) ayetini (Bir fakir taamı) cümlesine kadar indirdi. Dileyen oruç tutar, dileyen yer, yerine her gün bir fakir doyurur, onun için oruç yerine geçerdi. Bu orucun geçirdiği bir haldir. Allah Teâlâ (O ramazan ayı ki Kur'ân onda indi.) ayetini (Başka günlerde tutar) cümlesine kadar indirdi. Ramazanda evinde olanların oruç tutması misafir olanların dönünce kaza etmeleri, oruca dayanamayan ihtiyar erkek ve ihtiyar kadınların her gün için bir fakir doyurması şart kılındı.

O gün, akşama kadar çalışmış olan Sırma radiyallahu anh geldi deyip, hadisi sevketti.

29 - İKAMET BABI

۵۰۸- عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أَمَرَ بِلَالٌ أَنْ يَتْلُوَ الْإِقَامَةَ

وَيُؤَيِّرَ الْإِقَامَةَ. زَادَ حَتَّابٌ فِي حَدِيثِهِ: إِلَّا الْإِقَامَةَ.

508 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bilâl'e ezanda çift, kamette tek söylemesini emretti. Hammâd hadisinde ancak ikamet lafzı müstesna cümlesini ziyade etti. [\[334\]](#)

İZAH

Bu hadiste ezanı meydana getiren, mübarek kelimelerin ikişer kere, ikamette ise birer kere söylenmesi sadece kamette namaz başladı, manâsına olan kadkametüsselâh cümlesinin iki kere sayılacağı rivâyet edilmiştir.

٥٠٩- عَنْ أَنَسٍ بِمِثْلِ حَدِيثِ وَهَيْبٍ. قَالَ إِسْنَعِيلُ: فَكَذَّبْتُ بِهِ

أَيُّوبُ فَقَالَ: إِلَّا الْإِقَامَةُ.

509 - Enes radiyallahu anhdan:

Bir Önce geçen Vüheyb'in hadis-i gibi rivâyet edildi. İsmail dedi ki; ben bu hadis-i Eyyûb'e naklettim o da ancak "kad kameti's-salat" ifadesi müstesnâdır. (Bu ifade iki defa söylenir) diye cevap verdi.

٥١٠- عَنْ إِبْنِ هُرَيْرٍ قَالَ: إِنَّمَا كَانَ الْأَذَانُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، وَالْإِقَامَةُ مَرَّةً مَرَّةً، غَيْرَ أَنَّهُ يَقُولُ: قَدْ

قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، فَإِذَا سَمِعْنَا الْإِقَامَةَ تَوَضَّأْنَا ثُمَّ خَرَجْنَا

إِلَى الصَّلَاةِ.

قَالَ شُعْبَةُ لَمْ أَسْمَعْ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ.

510 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında ezan, ikişer ikişer, kamette ise birer birer söylenirdi. Şu kadar ki, müezzin namaz başladı, namaz başladı derdi. Biz kameti işitince derhal abdest alır, namaza çıkardık, dedi.

Şu'be diyor ki: Ebû Cafer'den bu hadisten başkasını işitmedim. [\[335\]](#)

٥١١- عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُؤَدِّنِ مَسْجِدِ الْعُرَيْنِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْمُثَنَّى

مُؤَدِّنَ مَسْجِدِ الْأَكْبَرِ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ هُرَيْرٍ. وَسَاقَ الْحَدِيثَ.

511 - Uryan mescidinin müezzini Ebû Cafer'den rivâyet edilmiştir: Büyük mescidin müezzini Ebûl Müsenna'nın, İbn-i Ömer'den şunu işittim dediğini duydum, dedi. Râvî hadisi sevketti.

İZAH

Mescid-i Üryan: Kûfe’de bir mescidin adıdır.

Mescid-i Ekber: Kûfe büyük camiine verilen isimdir.

30 - EZAN VE KAMET

٥١٢- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: أَرَادَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي الْأَذَانِ أَشْيَاءَ لَمْ يَصْنَعْ مِنْهَا شَيْئًا. قَالَ: قَارِئُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ

الْأَذَانَ فِي الْمَنَامِ فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: «لَقَدْ

عَلَى بِلَالٍ». فَأُلْقَاهُ عَلَيْهِ. فَأَذَّنَ بِلَالٌ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَنَا رَأَيْتُهُ وَأَنَا كُنْتُ

أُرِيدُهُ. قَالَ: «فَاقِمِ أُنْتُ».

512 - Abdullah bin Zeyd radıyallahu anhdan; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza çağırmak için bazı şeyler düşündü. Onlardan hiç birini yapmadı. Abdullah bin Zeyd’e rüyasında ezan gösterildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gelip gördüğünü haber verdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“Gördüklerini Bilal’e söyle,” buyurdu. O da Bilal’e söyledi. Bilâl de ezanı okudu. Abdullah diyor ki:

Onu rüyada ben gördüm ve ben okumak istiyordum.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sen de kamet et,” buyurdu.

İZAH

Hız. Bilal’in okumasını emredip Abdullah bin Zeyd’e sen de kamet et demesi, ezanı okuyanın kameti de getirmesinin mecburi olmadığına delâlet eder.

Bu duruma göre, ilk ezan okuyan zat Hız. Bilâl, ilk kamet getiren de Abdullah bin Zeyd’dir. 514 numaralı gelecek hadiste ezanı Sudaî’nin

okuduğu, kameti de onun getirmesi emredildiği bildiriliyor. Bu duruma göre ezanı kim okursa, kameti de onun getirmesinin daha iyi olduğu anlaşıyor.

۵۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: كَانَ جَدِّي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ [يُحَدِّثُ]:

بِهَذَا الْخَبَرِ، قَالَ: فَأَقَامَ جَدِّي.

513 - Abdullah bin Muhammed radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir:

Şu haberi dedem Abdullah bin Zeyd nakil ederdi. Ve kameti dedem yapmış, dedi.

۵۱۴- زِيَادُ بْنُ الْحَارِثِ الصَّدَائِقِيُّ قَالَ: لَمَّا كَانَ أَوَّلُ أَذَانِ الصُّبْحِ

أَمَرَنِي - يَغْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَأَذَنْتُ، فَجَعَلْتُ أَقُولُ: أَعِيزْ

يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيَّ ثَانِيَةً الْمَشْرِقِ إِلَى الْفَجْرِ يَقُولُ: «لَا»

حَتَّى إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ نَزَلَ فَبَرَزَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيَّ وَقَدْ تَلَاخَقَ أَصْحَابُهُ،

- يَغْنِي خَرَضًا - فَأَرَادَ بِلَالٌ أَنْ يَقِيمَ، فَقَالَ لَهُ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِنْ أَخَا صَدَامَ هُوَ أَذْنُ، وَمَنْ أَذْنُ فَهُوَ يَقِيمُ»، قَالَ: فَأَقَمْتُ.

514 - Ziyad bin el Haris el Sudâî'den

(Sudâî) diyor ki: Sabah ezanında ilk vakti girince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana emretti. Ben de ezan okudum. Ben kametleyeyim mi? Ey Allah'ın Rasûl-i dedikçe, doğuya şafağa bakıyor ve hayır, diyordu. Şafak atınca (devesinden) indi abdest tazeledi. Bana döndü ve ashab-ına yetiştirdi. (Yani abdest aldı.) Bilal kametlemek isteyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, ezanı Suda kabilesinin kardeşi okudu. - “Ezânı kim okursa kameti o yapar,” buyurdu. Ben de kamet ettim. [\[336\]](#)

İZAH

Ezânı kim okursa, kameti de onun getirmesi evlâdır. İmam Mâlik ve Ebû Hanife'ye göre ruhsat geniştir. Ezânı okuyandan başkası da kamet getirebilir. Şâfiî hazretleri ise kim ezan okumuşsa onun kamet getirmesini

severim demiştir. Ziyad’a Suda kabilesinin kardeşi buyrulması, Suda kabilesinden olduğu içindir. Bir kabilenin fertleri birbirlerinin kardeşi sayılır. Suda Yemende bir kabiledir.

31 - EZANDA SESİ YÜKSELTMEK

٥١٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُؤَذِّنُ

يُغْفَرُ لَهُ مَدَى صَوْتِهِ، وَيَشْهَدُ لَهُ كُلُّ رَطْبٍ وَنَاقِسٍ، وَشَاعِدٍ مُصَلٍّ

يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ صَلَاةً، وَيَكْفُرُ عَنْهُ مَا بَيْنَهُمَا».

515 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Müezzinin sesinin yüksekliği ve uzunluğu nisbetinde günahı yargılanır. (Sesini işiten) yaş ve kuru her şey ona şahidlik eder.

Cemaatta bulunan kimseye yalnız yirmi beş vakit namaz kılmış sevabı yazılır. O ikisi arasında geçen hatalar bağışlanır,” buyurdu.^[337]

İZAH

Bu hadis-i şerif müezzinlik yapanların seslerini son perdesine kadar yükseltmelerinin daha çok sevap almalarına sebep olacağını bildiriyor.

٥١٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَذِيرَ الشَّيْطَانَ وَلَهُ ضَرَاطُ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّائِبِينَ، فَإِذَا

قُضِيَ التَّدَاءُ أَقْبَلَ، حَتَّى إِذَا تُرِيبَ بِالصَّلَاةِ أَذِيرَ، حَتَّى إِذَا قُضِيَ التَّحْرِيبُ

أَقْبَلَ، حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ وَيَقُولُ: أَذُكَّرُ كَذَا، أَذُكَّرُ كَذَا، لِمَا نِمَ

يَكُنْ يَذُكَّرُ، حَتَّى يَنْظُرَ الرَّجُلُ أَنْ يَذِرَ كَمْ صَلَّى».

516 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Namaza çağrıldığı vakit şeytan ezanı işitmek için yellenerek kaçır. Ezân bitince yine gelir, Müezzin kametleyince arka döner kaçır. Kamet bitince yine gelir, hattâ insanla nefsi arasına hatıralar sokar, şunu hatırla bunu hatırla, derken adamın aklında olmayan şeyleri hatırlatır. İnsan kaç rekat kıldığını şaşırana kadar devam eder.”^[338]

İZAH

Şeytan ezanı işitince sıkılır, kaçmaktan başka çare bulamaz, kaçarken sıkışmasına alâmet olarak yellenir. Veya çok sıkıntı çekmesinden dolayı kinaye olarak yellenir, buyrulmuştur.

32 - NAMAZ VAKİTLERİNE DEVAMIN MÜEZZİNE VÜCÛBU

٥١٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «الْإِمَامُ ضَامِنٌ وَالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ، اللَّهُمَّ! أَرْشِدِ الْأَكْمَةَ وَاعْفُ عَنِ

الْمُؤَذِّنِ».

517 - Ebû Hureyre radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “İmam mesuliyeti yüklenen, müezzin ise kendisine güvenilendir.

Ya Allah, imamları irşad et, Müezzinleri mağfiret eyle,” buyurdu.^[339]

İZAH

İmamlar, Cemaatin mesuliyetini yüklenen kimselerdir. Müezzinlerse namaz vakitlerinde, iftar vakitlerinin bildirilmesinde kendilerine güvenilen kimselerdir.

٥١٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِفُلَانَةٍ.

518 - Ebû Hureyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu; bir evvelki hadisin benzeri rivâyet olundu.

33 - EZANI YÜKSEKTE OKUMAK

٥١٩- عَنْ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي النُّجَارِ قَالَتْ: كَانَ يَتَّبِعِي مِنْ أَطْوَلِ تَيْبٍ
خَوَّلَ قَمِيصِي فَكَانَ بِلَالٌ يُؤَدِّنُ عَلَيْهِ النُّجُجَ، فَيَأْتِي بِسَحَرٍ فَيَجْلِسُ عَلَى
النَّيْتِ يَنْظُرُ إِلَى الْفَجْرِ، فَإِذَا رَأَهُ تَمَعَّى ثُمَّ قَالَ: اَللّٰهُمَّ! إِنِّي أَسْأَلُكَ
أَسْتَعِيْنَكَ عَلَى قُرَيْشٍ أَنْ يَقْبَلُوا دِيْنَكَ. فَأَلَتْ: ثُمَّ يُؤَدِّنُ. قَالَتْ: وَاللّٰهِ مَا
خَلِمْتُهٖ كَانَ تَرْكَهَا لَيْلَةً وَاسِجْدَةً تُغْنِي هَذِهِ الْكَلِمَاتِ.

519 - Beni Neccar'dan bir kadından rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem mescidinin etrafında en yüksek ev benim evimdi. Bilâl ezanı onun üzerinde okurdu. Seher vaktinde gelir, onun üstüne çıkar oturur, şafağa bakar (gözetir)di. Şafağın attığını görünce gerneşir, sonra: Ya Allah sana hamdeder, senin dinini ayakta tutmaları için Kureyş aleyhine senden yardım isterim, der ve sonra ezan okurdu. Allah'a yemin olsun ki, bu kelimeleri söylemediği bir günü görmedim, dedi.

İZAH

Bu rivâyet ezanın yüksek bir yerde, okunmasının sünnet olduğunu gösterir. Bu günkü şekli ile minarelerin yapılışı sonradan olduğundan bid'at sayılmışsa da ezanı yüksek bir yerde okumak maksadı ile minare yapmak sünnetin asıl gayesine uygundur. (Menhel, c. 4, s. 181)

34 - EZAN OKURKEN YÜZÜNÜ ÇEVİRMEK

٥٢٠- عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جَحِيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَكَّةَ وَهُوَ فِي قُبَّةِ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمَ، فَخَرَجَ بِلَالٌ فَأَدَّنَ، فَكُنْتُ
أَتَّبِعُ فَمَهْ هَاهُنَا وَهَاهُنَا. قَالَ: ثُمَّ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَعَلَيْهِ خُلَّةٌ حَمْرَاءُ يُرْوَدُ بِمَنْبَيْتَةِ [قَطْرِ]. وَقَالَ مُوسَى: قَالَ: رَأَيْتُ بِلَالًا

خَرَجَ إِلَى الْأَيْطَحِ فَأُذِّنْ، فَلَمَّا بَلَغَ عَنِّي عَلَى الصَّلَاةِ عَنِّي عَلَى الْفَلَاحِ، لَوِي

فَنَفَقَهُ يَمِينًا وَشِمَالًا وَلَمْ يَسْتَدِرْ، ثُمَّ دَخَلَ فَأَخْرَجَ الْعَتَرَةَ وَسَاقَ حَدِيثَهُ.

520 - Avn İbn-i Ebû Cuhayfe radiyallahu anhdan: Mekke’de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanına geldim. Deriden kırmızı yuvarlak bir çadır içinde bulunuyordu. Bilâl çıkarak ezan okudu, ben ağzını takib ediyordum, ağzını kâh şuraya kâh şu tarafa çeviriyordu.

Ebû Cuhayfe dedi: Sonra Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de çıktı, onun üzerinde Yemen’de yapılmış, ktırdan yapılmışa benzeyen kırmızı ve renkli bir cübbesi vardı.

Musa diyor ki: Bilâl bir gün Ebtaha çıktı ve ezan okudu. Haydin namaza, haydin kurtuluşa cümlelerine gelince boynunu sağ ve sola döndürdü. Amma göğsünü döndürmedi. Sonra çadıra gelip Rasûlullah’ın asasını çıkardı. Râvî Musâ hadis-i sevketti. [\[340\]](#)

İZAH

Edim: Deri demektir. Bürt: Kırmızı ve siyahla dokunmuş renkli bir cubbedir. Yemen’de dokunur. Bahreyn’in kıtır kasabasında da dokunur. Aneze: Kısa asaya denir. Bu hadis müezzin ezan okurken, şehadetlerden sonra başını sağa ve sola çevirmesinin sünnete uygun olduğuna delâlet eder.

35 - EZANLA KAMET ARASINDA OKUNACAK DUA

٥٢١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «لَا يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الْآذَانِ وَالْإِقَامَةِ».

521 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ezânla kamet arasında yapılan dua reddedilmez,” buyurdu. [\[341\]](#)

36 - MÜEZZİNİ DUYAN KİŞİNİN SÖYLEYECEKLERİ

۵۲۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْبَدَاءَ فَقُولُوا بِمِثْلِ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ».

522 - Ebû Said-i el-Hudrî radıyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ezânı işittiğiniz zaman müezzinin söylediğinin mislini siz de söyleyin,” buyurdu. [342]

۵۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَفْرٍو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا بِمِثْلِ مَا يَقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ،

فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا، ثُمَّ سَلُوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

لِي الْوَسِيلَةَ، فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ تَعَالَى،

وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ، فَمَنْ سَأَلَ اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ خَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ».

523 - Abdullah bin Âmr bin As radıyallahu anhdan: O, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işitti:

Müezzini (Ezân okurken) işittiğiniz zaman siz de onun söylediğigibi söyleyin, sonra benim üzerime salavat-i şerife getirin. Çünkü; kim benim üzerime bir kere salât okursa Allah da o salat sebebi ile o kimse üzerine on defa rahmet eder.

Sonra benim için Aziz ve Celil olan Allah’tan vesileyi isteyin. Vesile Cennette bir makamdır ki, ona Allah’ın kullarından yalnız bir kul kavuşabilecek. O kimsenin de ben olacağımı ümit ediyorum. Kim benim için Allah’tan vesileyi isterse, şefaati (şefaati hak kazanır.) buyurdu. [343]

İZAH

Bu hadis-i şerif ezandan sonra vesile duasını okumanın mtlstehap olduğuna delalet eder. 529 no. lu hadise bak.

٥٢٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غَفَرٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي

الْمُؤَذِّنُ يَفْضُلُونَنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قُلْ كَمَا

يَقُولُونَ فَإِذَا انْتَهَيْتَ فَسَلِّ تَغْلَةً».

524 - Abdullah bin Âmr radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir şahıs Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

Ey Allah’ın Rasûlü, Müezzinler ezan sebebi ile bizden faziletli oluyorlar, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Onların söyledikleri gibi sen de söyle,” ezan bitince “Allah’tan dilediğini iste, verilsin,” buyurdu.

٥٢٥- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا

شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا

وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، غُفِرَ لَهُ».

525 - Said bin Ebi Vakkas radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim ezanı işitince ben de Allah’tan başka Allah olmadığına, onun eşi ve dengi bulunmadığına ve Muhammed’in de Allah’ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Allah rabbım, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Peygamberim, dinimi İslâm olmasına razı oldum derse, hataları mağfiret olunur,” buyurdu. [\[344\]](#)

٥٢٦- عَائِشَةُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَمِعَ

الْمُؤَذِّنَ يَتَشَهَّدُ، قَالَ: «وَأَنَا وَأَنَا».

Muhammed'in Allah'ın Peygamberi olduğuna şahidlik ederim,
Muhammed'in Allah'ın Peygamberi olduğuna şahidlik ederim dedikçe o
da; Muhammed'in Allah'ın Peygamberi olduğuna şahidlik ederim der.

Haydin namaza dedikçe o da

Günahtan kaçmaya iyiliği işlemeye bende takat kuvvet yok ancak Allah'ın
onları bende yaratması ile olur, der. Müezzin Haydin kurtuluşa dedikçe yine
günahtan kaçmaya iyiliği işlemeye bende takat ve kuvvet yok, ancak onlar
Allah'ın bende yaratması ile var der.

Müezzin Allah büyüktür, Allah büyüktür deyince o da, Allah büyüktür der.
Müezzin Allah'tan başka ilâh yoktur deyince O da, Allah'tan başka ilâh
yoktur derse, cennete girer,” buyurdu. [\[345\]](#)

37 - İKAMETİ İŞİTENİN NE SÖYLEYECEĞİ

۵۲۸- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَوْ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، أَنَّ بِلَالًا أَخَذَ فِي الْإِقَامَةِ، فَلَمَّا أَنْ قَالَ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَالَ

النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَقَامَهَا اللَّهُ وَأَدَامَهَا»، وَ قَالَ فِي سَائِرِ الْإِقَامَةِ

كَتَنَحُو حَدِيثِ عُمَرَ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- فِي الْأَذَانِ.

528 - Ebû Üame'den veya ashab-ın bazısından:

Bilâl radiyallahu anh kamete başlayıp, namaz başladı, namaz başladı,
kelimelerine gelince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Allah namaza
başlattı ve onu devamlı kıldı, buyurdu. Kametin diğer kelimelerinde Ömer
radiyallahu anhın ezanda naklettiği gibi söyledi, dedi.

38 - EZAN BİTİNCE OKUNACAK DUA

۵۲۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَنْتَعِمُ الْبَلَاءُ: اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ

وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَاجْعَلْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا

الَّذِي وَعَدْتَهُ إِلَّا خُلْتُ لَهُ الشَّعَاعَةُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

529 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anhdan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim ezanı işitince: Ya şu tam davetin (kıyamete kadar devamlı) hazır namazın Rabbı olan Allah’ım, Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme vesile ve fazileti ver, onu vadettiğin makam-ı mahmûda gönder, derse kıyamet gününde onun için şefaati hak olur,” buyurdu. [346]

39 - AKŞAM EZANINDA OKUNACAK DUA

۵۳۰- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنْ أَقُولَ عِنْدَ أَذَانِ الْمَغْرِبِ: «اللَّهُمَّ! إِنَّ هَذَا إِقْبَالُ لَيْلِكَ، وَإِذْبَارُ نَهَارِكَ،

وَأَصْوَاتُ دُعَائِكَ، فَاعْفُ عَنِّي»

530 - Ümmü Seleme radiyallahu anha’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana akşam ezanı okunurken:

“Ya Allah, şu ezan senin gecenin gelişi, gündüzünün gidişi ve sana davetlilerinin sesidir. Beni bağışla,” dememi öğretti. [347]

40 - ÜCRETLE MÜEZZİNLİK

۵۳۱- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ قُلْتُ: - وَقَالَ مُوسَى فِي

مَوْضِعٍ آخَرَ - إِنَّ عُثْمَانَ بْنَ أَبِي الْعَاصِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! اجْعَلْنِي

إِمَامَ قَوْمِي. قَالَ: «أَنْتَ إِمَامُهُمْ، وَاقْتَدِ بِأَمْرِهِمْ، وَاتَّخِذْ مَوْضِعًا لَا يَأْخُذُ

عَلَى أَذَانِهِ أَجْرًا»

531 - Osman bin Ebü'l As radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, (Ey Allah'ın Rasûlü, beni kendi akrabalarımın imam 'tayin et, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Sen onların imamısın, onların zayıflarının durumuna göre hareket et, bir de müezzin bul, ezanına ücret almasın." buyurdu. [348]

41 - VAKİT GİRMEDEN EZAN OKUMAK

۵۳۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ بِلَالَ أَدَانَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ، فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَرْجِعَ فَيَتَأَدَّى: أَلَا إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ، أَلَا إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ.

زَادَ مُوسَى: فَرَجَعَ فَنَادَى أَلَا إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ.

قَالَ أَبُو خَالِدٍ: وَهَذَا الْحَدِيثُ لَمْ يَرْوِهِ عَنْ أَبِيهِ إِلَّا حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ

532 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan: Bilâl radiyallahu anı şafak atmadan önce ezan okumuştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona dönmesini ve "dikkat köle uyudu, dikkat köle uyudu," demesini emretti.

Musa bin İsmail rivâyetinde (Bilâl döndü ve dikkat köle uyudu, diye seslendi) cümlesini ziyade etti.

Ebü Dâvud diyor ki: Şu hadis-i Eyyüp'ten, Hammâd bin Seleme'den başkası rivâyet etmedi. [349]

İZAH

Şâfiî Mâlikî ve Ahmed bin Hambel hazretlerine göre, sabah ezanı şafak atmadan da okunabilir.

İmâm-ı Azam hazretlerine göre sabah ezanı da diğer ezanlar gibidir. Vaktinden önce okunamaz. Çünkü Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Bilâl'e sabah ezanını vaktinden önce okuduğu için, "dön nida et," demiştir, diyor. (Mealim'us-Sünen, c. 1, s. 286)

۵۳۲- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ أَبِي ذَرٍّ: أَنَّ بِلَالَ نَادَى: أَلَا إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ، أَلَا إِنَّ الْعَبْدَ نَامَ.

لَهُ: مَسْرُوحٌ، أَذِنَ قَبْلَ الصُّبْحِ فَأَمَرَهُ عُمَرُ فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَدْ رَوَاهُ حُمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ

أَوْ غَيْرِهِ، أَنَّ مُؤَدَّنَا لِعُمَرَ يُقَالُ لَهُ: مَسْرُوحٌ [أَوْ غَيْرُهُ].

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ الدَّرَاوَزْدِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ

قَالَ: كَانَ لِعُمَرَ مُؤَدَّنٌ يُقَالُ لَهُ: مَسْرُوحٌ، وَذَكَرَ نَحْوَهُ، وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ ذَلِكَ.

533 - Abdulaziz bin Ebi Revvâd'dan:

Bize Nâfî haber verdi o da Ömer radiyallahu anhin Mesruh denilen müezzininden nakletti. Mesruh sabah namazına vaktinden önce ezan okumuştı. Ömer radiyallahu anh ona (ezânın iadesini) emretti, bir önce geçen hadisin benzerini rivâyet etti.

Ebû Dâvud dedi. Bu hadis Nâfî'den veya başkasından rivâyet olundu. Ömer'in bir müezzini vardı, ona Mesruh veya başka bir şey deniyordu.

Ebû Dâvud dedi. Bu hadis-i Dareverdî rivâyet etti. O da Ubeydullah'dan o da Nâfî'den, o da İbn-i Ömer'den rivâyet etti. Dedi ki: Ömer'in müezzini vardı. İsmine Mes'ûd deniyordu. Geçen hadisin benzerini zikretti, bu rivâyet ondan daha sahihtir.

٥٣٤- عَنْ بِلَالٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «لَا

تُؤَدِّنُ حَتَّى يَسْتَبِينَ لَكَ الْفَجْرُ هَكَذَا»، وَعَدَّ يَدَيْهِ عَرْضًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: شَدَّادُ مَوْلَى جِيَاظٍ لَمْ يُنَوِّكْ بِبِلَالٍ.

534 - Bilal radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, “Senin için şafak şöylece açılana kadar ezan okuma,” buyurdu. Ve iki elini (ufkun) enine uzattı.

Ebû Dâvud dedi: İyaz'ın mevlası Şeddad Bilâl'a yetişmemiştir.

42 - ÂMÂNIN EZAN OKUMASI

٥٣٥- عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ ابْنَ أُمِّ مَكْتُومٍ كَانَ مُؤَذِّنًا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ أَعْمَى

535 - Aişe radıyallahu anhdan:

(Abdullah bin Ümmü Mektûm gözleri âmâ olduğu halde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in müezzini idi. [\[350\]](#))

İZAH

Âmâların ezanı kerahetsiz caizdir. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ama olan Abdullah bin Ümmü Mektûm'u ikinci müezzin olarak görevlendirmişti. Bilhassa sabah ezanlarında ikinci ezanı o okurdu.

43 - EZAN OKUNDUKTAN SONRA MESCİDDEN ÇIKMAK

٥٣٦- عَنْ أَبِي الشَّعَثَاءِ قَالَ: كُنَّا مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ

رَجُلٌ حِينَ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ لِلْعَصْرِ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا

الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

536 - Ebû Şa'sâ radıyallahu anh'dan:

Biz Ebû Hüreyre ile birlikte mescidte idik. Müezzin ikindi ezanın, okuyunca bir şahıs dışarı çıktı, gitti. Ebû Hüreyre, işte şu adam Ebû Kasım'a, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e isyan etmiş oldu, dedi. [\[351\]](#)

İZAH

Ebûl Kasım Peygamberimizin künyesidir. Bu hadis-i şerif, ezan okunurken bulunduğu camiden çıkıp gitmenin kerahatine delâlet eder. Ama başka bir

camide görev yapmak için çıkıp gitmişse, o bu kerahetin dışında kalır.

44 - MÜEZZİNİN İMÂMI GÖZETMESİ

٥٣٧- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ بِلَالٌ يُؤَذِّنُ ثُمَّ يُنْهَلُ، فَإِذَا رَأَى

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ خَرَجَ أَقَامَ الصَّلَاةَ.

537 - Câbir bin Semure radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bilâl radiyallahu anh ezanı okur, sonra beklerdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çıktığını görünce namaza kametlerdi. [\[352\]](#)

45 - EZANDA TESVÎB:

٥٣٨- عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ فَتَوَبَّ رَجُلٌ فِي الظُّهْرِ

أَوْ الْعَصْرِ قَالَ: أَخْرَجْنَا، فَإِنْ هَلَيْهِ بِذَعَةٍ.

538 - Mücahid radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: İbn-i Ömer’le beraber bulunuyordum, öğle namazında veya ikindi namazında bir şahıs (kametin başladığını bildirmek için) tesvib yaptı. (İbn-i Ömer) yanımıza çık. Bu bid’attır dedi.

İZAH

Tesvib: (Namaza başlanacağı sırada birisinin dışarı çıkarak vakt-i) salat gibi bir tabirle bağırmasına denir. Müteahhirîn bunun söylenmesinde Mahzûr görmemiştir. Avn’ül-Ma’bud’ta yazıldığına göre İbn-i Ömer’in bid’at olduğunu söylediği tesvib, bir zat öğle ve ikindi ezanında sabah ezanında olduğu gibi “essalâtü hayrun minennevm” demişti. İbn-i Ömer bunu tasvip etmedi.

Tirmîzî diyor ki:

Tesvibin manasında ilim adamları ihtilaf ettiler, bazıları sabah ezanında, “Namaz uykudan hayırlıdır demektir.” dedi.

İbn-i Mübarek ve Ahmed bin Hanbel böyle dediler, İshak bin Râhûye ise “tesvib” ezandan sonra cemaatin gecikmesinden dolayı ezanla kamet arasında namaz başladı, haydin namaza, haydin felaha gibi bir tabirle seslenmektir, insanların sonradan icat ettiği bid’at işte budur, diyor. (Avn-ül-Mabud, c. 1, Bezlül-Mechûd, c. 4, s. 113)

46 - CEMAATIN OTURARAK İMÂMI BEKLEMESİ

٥٣٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَقْبَسَتْ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَكَذَا رَوَاهُ أَيُّوبُ وَحُجَّاجُ الصُّوَّافِ عَنْ يَحْيَى

وَهِشَامُ الدَّسْتَوَائِي قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ يَحْيَى. وَرَوَاهُ مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ وَعَلِيُّ

بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى وَقَالَ فِيهِ: «حَتَّى تَرَوْنِي وَهَلَيْكُمْ الشَّكِينَةُ».

539 - Abdullah bin Ebû Katade’nin babasından:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Namaza kametlenince beni görmedikçe ayağa kalkmayınız,” buyurdu.

İZAH

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadisi aynı şekilde Eyyûb ile Haccac es-Savaf da rivâyet ettiler.

Hişam ed-Destuvâî dedi ki: Bu hadis-i Yahya bana yazıverdi. Bu hadis-i (ayrıca) Muaviye bin Sellam ve Ali el-Mubarek Yahya’dan rivâyet etmişler ve rivâyetlerinde (ziyade olarak) şunu nakletmişlerdir: Beni görene kadar (kalkmayınız) acele etmeyiniz.”^[353]

Kamet yapılır, imam henüz gelmemişse cemaat ayakta beklemesin.
Oturdıkları yerde beklerler.

• ٥٤٠ - عَنْ يَحْيَىٰ بِإِسْنَادِهِ، مِثْلَهُ قَالَ: «حَتَّىٰ تَرَوْنِي قَدْ خَرَجْتُ».

قَالَ أَبُو قَاوَدَ: لَمْ يَذْكُرْ «قَدْ خَرَجْتُ» إِلَّا تَعْمُرَ. وَرَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ

مَعْمَرٍ، لَمْ يَقُلْ فِيهِ: «قَدْ خَرَجْتُ».

540 - Yahya radiyallahu anhdan aynı İsnâdlarla bir önceki hadis rivâyet
olundu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi:

Siz “Benim çıktığımı görünceye kadar,” (ayağa kalkmayınız).

Ebû Dâvud dedi ki: (Kad Hareçtü) lafzını Ma’mer’den başkası zikretmedi.
İbn-i Uyeyne bunu Ma’mer’den rivâyet etti. Fakat, “Muhakkak çıktığımda”
lafzını söylemedi. [\[354\]](#)

• ٥٤١ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ تَقَامُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَأْخُذُ النَّاسُ مَقَامَهُمْ قَبْلَ أَنْ يَأْخُذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ.

541 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve
sellem namazı kıldırması için kamet getirilir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve
sellem yerini almadan cemaat yerini alırdı. [\[355\]](#)

• ٥٤٢ - عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ: سَأَلْتُ قَابِتَ بْنَ أَنَسٍ عَنِ الرَّجُلِ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ مَا

تَقَامُ الصَّلَاةُ، فَحَدَّثَنِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَعَرَضَ

لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَمَحَبَسَهُ بَعْدَ مَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ.

542 - Humeyd radiyallahu anh dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Sabit el-Bünânî’ye namaza kamet edildikten sonra konuşan şahsın
durumundan sordum. O da bana: Enes bin Mâlik’ten şöyle haber verdi.

(Enes) dedi ki: Namaza kamet olundu, bir şahıs Peygamberimize karşı çıkıp onu namazdan (bir müddet) (alıyordu).^[356]

İZAH

Bir zaruret bulunduğu zaman kametten sonra, namaza başlamadan önce imâmın konuşabileceğine delalet eder. Zaruret yoksa konuşmak mekruhtur.

Hanefîlerden bazı fakihler ikametten sonra hemen namaza başlamak vaciptir, demişlerdir. Hanefîlerce muteber olan görüş göre; ikametle tekbir arasında zaruretsiz konuşmak mekruhtur. (Bezl-ül-Mechud, c. 4, s. 131) Mâlikilere kametle namaz arasını bitiştirmek sünnettir, az bir fasıla zarar vermez. Hanefîlerce fasıla çok da olsa zarar vermez. (Bezl-ül-Mechud, c. 4, s. 22)

٥٤٣- حَدَّثَنَا عَزْزُ بْنُ كَهْمَسٍ عَنْ أَبِيهِ كَهْمَسٍ قَالَ: قُمْنَا إِلَى الصَّلَاةِ

يُمْنَى وَالْإِمَامُ لَمْ يَخْرُجْ، فَقَعَدَ بَعْضُنَا، فَقَالَ لِي شَيْخٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ: مَا

يُعِيدُكَ؟ قُلْتُ: إِنَّ بُرَيْدَةَ قَالَ: هَذَا السُّمُودُ. فَقَالَ لِي الشَّيْخُ: حَدَّثَنِي عَبْدُ

الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْسَجَةَ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: كُنَّا نَقُومُ فِي الصُّلُوفِ

عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَوِيلًا قَبْلَ أَنْ يَكْبَرَ. قَالَ:

وَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الَّذِينَ يَلُونَ الصُّلُوفَ الْأُولَى، وَمَا

مِنْ خُطْوَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْخُطْوَةِ يَتَّبِعُهَا يَصِلُ بِهَا صَفًا».

543 - Avn b. Kehmes radiyallahu anhin babası Kehmes bize haber verdi.

Biz Minada namaza durduk, imam mihraba gelmedi, (bunun üzerine) bazımız oturdu, Kûfeli bir ihtiyar bana neye oturdun, dedi? Ben de:

Büreyde'nin oğlu oturttu, dedim, ihtiyar şu dikilen mi? Dedi.

Ve ihtiyar bana Abdurrahman bin Avsece, Bera bin Âzib radiyallahu anhdan: naklen haber verdi. (Behra) dedi ki, biz Peygamberimiz zamanında tekbir almadan saflarda uzun müddet dururduk. Bera bin Âzib dedi.

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah ve melekleri birinci safta olanlara rahmet ve istiğfar ederler. Kendisi ile safa yetişilen adımdan Allah’ın rızasına daha uygun bir adım yoktur,” dedi.

İZAH

Semud: Ayakta dikilen, gafil, başını diken manâlarına gelir.

٥٤٤- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: أُتِمَّتِ الصَّلَاةُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ نَجِيًّا فِي حَيَابِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى تَامَ الْقَوْمُ.

544 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan:

Namaz için kamet edildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ise mescidin bir köşesinde birisi ile konuşuyordu. Cemaat uyuyana kadar namaza kalkmadı.^[357]

İZAH

Necîy: Gizli sessiz karşılıksız konuşmaktır.

٥٤٥- عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ حِينَ تُقَامُ الصَّلَاةُ فِي الْمَسْجِدِ، إِذَا رَأَاهُمْ قَلِيلًا جَلَسَ لَمْ يُصَلِّ

وَإِذَا رَأَاهُمْ جَمَاعَةً صَلَّى.

545 - Nazr’ın babası Sâlim radiyallahu anhdan:

Mescidde namaz için kamet getirilince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaatı az görürse oturur namaza durmazdı. Eğer çok görürse (beklemez) namazı kıldırırdı.

٥٤٦- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِثْلِ ذَلِكَ.

546 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anhdan:

Bir önce geçen bu hadisin misli rivâyet olundu.

47 - CEMAATİ TERK ETMENİN VEBALİ

٥٤٧- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْرٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا

لَهُمْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَمَّاكَ بِالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذُّذُبُ

الْقَاصِيَةَ».

نَالِ زَائِدَةً: قَالَ السَّائِبُ: يُغْنِي بِالْجَمَاعَةِ الصَّلَاةُ فِي الْجَمَاعَةِ.

547 - Ebû'd-Derda radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim:

“- Köyde ve çölde oturanlardan üç kişi arasında cemaatla namaz kılınmazsa ancak şeytan onlara üstün gelmiştir. Cemaata devam et, kurt ancak sürüden ayrı kalmış koyunu yer.”

Zaide dedi ki, Saib şöyle diyor:

Cemaatten, cemaatle namaz kastediliyor. [\[358\]](#)

٥٤٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أَمَرَ بِالصَّلَاةِ فَتَقَامَ ثُمَّ أَمَرَ رَجُلًا فَيَصِلَ بِالنَّاسِ ثُمَّ

أَتُخَلِّقَ مَعِيَ بِرِجَالٍ مَتَّعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ عَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ

فَأَخْرَجَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ».

548 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz için kamet edilmesini ve diğer bir şahsa da namazı kıldırmasını emredip sonra, “Yanıma kucaklarında odun desteleri bulunan bir takım erkekleri alarak, namaza gelmeyen bir

kavme varıp, onlar içinde iken evlerini yaktırmayı düşündüm,” buyurdu.

[359]

٥٤٩- سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
«لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِبَنِي إِسْرَءِيلَ فَيَجْعَلُوا حُرَمًا مِنْ حَطَبٍ ثُمَّ أَتِي قَوْمًا يُضَلُّونَ
فِي بُيُوتِهِمْ لَيْسَتْ بِهِمْ عِلَّةٌ فَأُخْرِقُوا عَلَيْهِنَّ». قُلْتُ لِيَزِيدَ بَنِي الْأَصْنَمِ يَا أَبَا
عُرَيْبٍ! الْجُمُعَةُ عَنِّي أَوْ غَيْرَهَا؟ قَالَ: صُمْنَا أَكْثَانِي إِنْ لَمْ أَكُنْ سَمِعْتُ أَبَا
هُرَيْرَةَ يَأْتِرُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا ذَكَرَ جُمُعَةً وَلَا غَيْرَهَا.

549 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Gençlerime bir yığın odun toplamalarını emredip sonra kendilerine bir özür bulunmaksızın namazı evlerinde kılanlara gelip evlerini yaktırmayı düşündüm.” buyurdu

Yezit bin Esâm’a Ey Avf’ın babası (Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Cuma namazını mı, yoksa başkasını mı kastedti? dedim: (Ey Yezid bin Yezid) dedi. Ebû Hüreyre’nin bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden naklettiğini işitmedimse kulaklarım sağır olsun. Ama cuma ve başka namaz demedi. [360]

٥٥٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: خَافَظُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَواتِ
الْخَمْسِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ فَإِنَّهُنَّ مِنْ شَرِّ الْهَدَى، وَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرَّ الْهَدَى
وَلَقَدْ رَأَيْنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُتَافِقٌ بَيْنَ التَّفَاقِي
وَلَقَدْ رَأَيْنَا أَنَّ الرَّجُلَ لِيَهَادِيَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يَفْغَمَ فِي الصَّغِيرِ
وَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَلَهُ مَسْجِدٌ فِي بَيْتِهِ، وَلَوْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ
وَتَرَكْتُمْ مَسَاجِدَكُمْ تَرَكْتُمْ شُئْنَكُمْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ
شُئْنَ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَفَرْتُمْ.

550 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Şu beş vakit namazı nerede ezan okunursa orada cemaatla kılmaya devam edin, bu namazları cemaatle kılmak sünen-i Hüdâ'dandır. Şüphesiz Allah (c.c) Peygamberine sallallahu aleyhi ve sellem sünen-i Hüdâ'yı şariat kıldı. Allah'a yemin olsun ki bizden münafıklığı açık olanlardan başkasının cemaatten geri kaldığını görmedim. Allah'a yemin olsun ki bizden (gelmeye takati olmayan) bir kimsenin saf durana kadar iki şahsın yardımı ile aralarında getirildiğini gördüm. Sizden evinde Mescid-i olmayan tek kimse yok, camileri terkedip evlerinizde kılsanız Peygamberiniz sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini terketmiş olsanız elbette nankörlük etmiş olursunuz. [361]

۵۵۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«مَنْ سَمِعَ الْمُتَادِيَّ فَلَمْ يَمْتَنِعْهُ مِنْ إِيْتَابِهِ عُدُوًّا. قَالُوا وَمَا الْعُدُوُّ؟ قَالَ:

«خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ، لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّى»

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى عَنْ مُغْرَاءَ أَبِي إِسْحَاقَ.

551 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“- Kim müezzinin ezanını işitir de, o kimseyi müezzinin davetine uymaktan alıkoyan bir özür yoksa, onun “tek başına” kıldığı namaz kabul olmaz.” buyurdu. Ashab özür nedir? diye sordu. Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz: “- Korku veya hastalıktır,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi:

Ebû İshak, Miğra'dan rivâyet etti. [362]

۵۵۱- عَنْ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي رَجُلٌ ضَرِيرُ الْبَصَرِ شَاسِعُ الدَّارِ وَلِي قَائِدٌ لَا يُلَاقِيَنِي،

قَهْلُ لِي رُخْصَةً أَنْ أَصِلَ فِي بَيْتِي؟ قَالَ «هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ؟» قَالَ: نَعَمْ.
قَالَ: «لَا أَجِدُ لَكَ رُخْصَةً».

552 - Ümm-ü Mektûm radiyallahu anhdan rivâyet edilmiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem. Ey Allah'ın Rasûlü, ben gözü görmeyen evi uzak bir adamım, bana kılavuzluk etmeyen bir hizmetçim var. (Bu şartlar içerisinde) benim namazı evimde kılmama ruhsat var mı? Diye sordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: - “Ezânı işitiyor musun?” buyurdu. Ümm-ü Mektûm: - “Evet,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Senin (evinde kılman) için ruhsat bulamam,” buyurdu.

İZAH

Şâsiu'd-Dar: Evi uzak demektir.

٥٥٣- عَنْ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهُوَامِ

وَالنِّبَاعِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسْمَعُ خَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ

خَيَّ عَلَى الْقَلَّاحِ فَخَيَّ هَلَا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَا رَوَاهُ الْقَاسِمُ الْجَزَمِيُّ عَنْ سُفْيَانَ، لَيْسَ فِي

حَدِيثِهِ: «خَيَّ هَلَا».

553 - Ümm-ü Mektûm radiyallahu anhdan:

Ey Allah'ın Peygamberi, şüphesiz ki, Medine, yırtıcı hayvanları ve sokucu böcekleri çok olan bir yerdir. (Ben ise gözü görmez bir kimseyim.)

“- Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Haydin namaza ve haydin felaha cümlesini işitiyor musun? Öyle ise haydi koş cemaate,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi: Kasımül-Cermî bu hadis-i Süfyan'dan böyle rivâyet etti. Fakat rivâyetindeki hadiste, “Haydi koş cemaate” cümlesi yoktur.^[363]

48 - CEMAATLE KILINAN NAMAZIN FAZİLETİ

۵۵۴- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا الصُّبْحَ فَقَالَ: «أَشَاهِدُ فُلَانًا؟» قَالُوا: لَا. قَالَ: «أَشَاهِدُ فُلَانًا؟» قَالُوا: لَا. قَالَ: «إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ أَثَقُلَ الصَّلَوَاتِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ، وَلَوْ تَعَلَّمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَيْتُمُوهُمَا وَلَوْ خَبَرُوا عَلَى الرُّكْبِ، وَإِنَّ الصَّفَّ الْأَوَّلَ عَلَى مِثْلِ صَفِّ الْمَلَائِكَةِ وَلَوْ عَلِمْتُمْ مَا فَضِيلَتُهُ لَأَبْتَدَرْتُمُوهُ، وَإِنَّ صَلَاةَ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ وَخَلَّةٌ وَصَلَاتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَثُرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ»

554 - Ubey bin Ka'b radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir gün bize sabah namazını kıldırды ve “Filân kimse namaza geldi mi?” buyurdu. Gelmedi, dediler. “Filân geldi mi?” Buyurdu. Gelmedi dediler.

“- İşte bu iki namaz münafıklara en ağır gelen namazlardandır Eğer bu iki namazdaki sevabı bilmiş olsaydınız, diz üstü emekleyerek de olsa bunlara gelirdiniz. Bence birinci saf meleklerin saffı gibidir, birinci saftaki fazileti bilseydiniz, ona (yarışarak) gelirdiniz. Bir şahsın namazı diğer bir şahısla kılması, yalnız kılmasından, iki kişi ile kılması bir kişi ile kılmasından, daha faziletlidir. Cemaat ne kadar çok olursa, Allah’a o nisbette sevimlidir,” buyurdu. [\[364\]](#)

۵۵۵- عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَغَنَائِمٍ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْبُحْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ كَغَنَائِمٍ لَيْلَةٍ»

555 - Osman bin Affan radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Kim yatsı namazını cemaatle kılsa, gecenin yarısını ibadette geçirmiş gibi olur. Kim yatsı ve sabah namazını cemaatla kılsa geceyi tamamen namazla geçirmiş gibi olur,” buyurdu. [\[365\]](#)

49 - CEMAATA YÜRÜMENİN FAZİLETİ

۵۵۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْأَبْعَدُ

فَالْأَبْعَدُ مِنَ الْمَسْجِدِ أَكْبَرُ».

556 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Evi mescide daha uzak olan, az uzak olandan ecir bakımından daha büyüktür,” buyurdu. [\[366\]](#)

İZAH

Mescide evi uzak olanın camiye gelene kadar attığı adım, sarfettiği enerji daha çoktur, ibadetlerin en faziletlisi zAhmedli olanı olduğundan, camiye evi uzak olanın sevabı daha çok olacaktır. “Fel ebâdü”deki fa tertip içindir. Sevaplar uzaklıktaki tertibe göredir. Daha uzak olanın sevabı daha çok, daha yakın olanın sevabı daha azdır, demektir.

۵۵۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ رَجُلٌ لَا أَعْلَمُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ

بِمَنْ يُصَلِّي الْقِبْلَةَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ أَبْعَدَ مَنْزِلًا مِنَ الْمَسْجِدِ مِنْ ذَلِكَ

الرَّجُلِ، وَكَانَ لَا تُحِطُهُ صَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ، فَقُلْتُ: لِمَ اسْتَرْزَيْتَ حِمَارًا

تَرْكَبُهُ فِي الرَّمْضَاءِ وَالطَّلَمَةِ، فَقَالَ: مَا أَحْبَبُّ أَنْ مَنَزِلِي إِلَى جَنْبِ

الْمَسْجِدِ، فَنَجِيَ الْحَدِيثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاتَّ

عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: أَرَدْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ يُكْتُبَ لِي إِثْقَالِي إِلَى الْمَسْجِدِ

وَرُجُوعِي إِلَى أَهْلِي إِذَا رَجَعْتُ. فَقَالَ: «أَعْطَاكَ اللَّهُ ذَلِكَ كُلَّهُ، أَنْطَاكَ اللَّهُ

جَلَّ وَعَزَّ مَا اخْتَسَبَتْ كُلُّهُ أَجْمَعُ».

557 - Ubey bin Kâ'b radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir şahıs vardı, kibleye dönerek namaz kılan Medine halkından mescide onun evinden daha uzak evi olan kimse yoktu. Cemaatla camide namazları hiç geçirmezdi. Kendisine bir merkep alıp sıcak ve karanlık anlarda binsen dedim. O zat evimin mescidin yanında olmasını sevmem, dedi. (Şahsın) sözü Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem duyuruldu. Ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, o sözünden ne demek istediğini sordu da. Ey Allah'ın Rasûl-i mescide gelişim ve aileme dönüşümde attığım adımların benim için mükâfatının yazılmasını kastettim, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: "Allah sana onun hepsini verdi. Aziz ve Celil olan Allah sana ümit ettiklerinin hepsini verdi," buyurdu. [367]

۵۵۸- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ

خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا إِلَى صَلَاةٍ مُكْتَوِبَةٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْحَاجِّ الْمَحْرُومِ

وَمَنْ خَرَجَ إِلَى تَسْبِيحِ الْحُجَّيْ لَا يُنْصِبُهُ إِلَّا لِإِنَاءٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْمُفْتَحِرِ،

وَصَلَاةٍ عَلَى آثَرِ صَلَاةٍ لَا لَغْوَ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عِلِّيِّينَ».

558 - Ebû Uname radıyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: "Kim evinden abdest alarak farz bir namaz için çıkar giderse onun sevabı ihramlı olarak hac yapanın sevabı gibidir. Bir kimse kuşluk namazı için evinden çıksa bu çıkışında yorulmasının sebebi yalnız kuşluk namazı olursa onun sevabı ömre yapanın sevabı gibidir. Aralarında (boş söz) konuşulmadan bir namazın arkasından başka bir namaz kılanlar illiyinde yazılır." buyurdu.

İZAH

İllyîn: Mertebesi yüce, 7. ci katın üstünde, iyilerin isimlerinin yazıldığı defter gibi manâlara gelir. [368]

Arasında konuşmadan birbiri arkasına namaz kılanın mertebesi yüce, ismi de iyilerin isimlerinin yazıldığı deftere yazılır, demektir.

۵۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الصَّلَاةُ الرَّجُلُ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي نَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سَوَاقِهِ

خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً، وَذَلِكَ بِأَنْ أَحَدَكُمْ إِذَا قَرَأَ فَأَحْسَنَ التَّوْحِيدَ

وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ وَلَا يَنْهَرُهُ - يَغْنِي - إِلَّا الصَّلَاةُ -

ثُمَّ لَمْ يَخْطِ خُطْوَةً إِلَّا رَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً وَخَطَّ بِهَا خَطِيئَةً حَتَّى يَدْخُلَ

الْمَسْجِدَ، فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ الصَّلَاةُ هِيَ تَحْسِبُهُ

وَالْمَلَائِكَةُ يُصَلُّونَ عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ

وَيَقُولُونَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ، اللَّهُمَّ ثَبِّعْهُ مَا لَمْ يُؤْذِ فِيهِ

أَوْ يُحْدِثْ فِيهِ».

559 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Kişinin cemaatla kıldığı bir namaz derece bakımından evinde ve dükkânında yalnız kıldığı 25 vakitten daha üstündür, işte sizden biriniz, güzelce abdest alıp namazdan başka gayesi olmaksızın camiye gelirse ve onu yerinden ancak namaz kaldırmışsa, mescide gelene kadar attığı her adım sebebi ile bir derecesi yükselir. Ve bir hatası af edilir. Camiye girince namaz onu alıkoyduğu müddetçe, o namazda sayılır.

Sizden biriniz namaz kıldığı yerde kimseye eza etmeden ve abdesti bozulmadan durduğu müddetçe melekler yâ rabbî onu bağışla yâ rabbî onun tevbesini kabul et, yâ rabbî ona merhamet et, diye yalvarırlar.” buyurdu. ^[369]

۵۶۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«الصَّلَاةُ فِي جَمَاعَةٍ تَغْدِلُ خَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً، فَإِذَا صَلَّاهَا

فِي قَلَاةٍ فَأَنْتُمْ رُكُوعُهَا وَسُجُودُهَا بَلَعْتَ خَمْسِينَ صَلَاةً».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ عَبْدُ الرَّاحِدِ بْنُ زِيَادٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: «صَلَاةُ

الرَّجُلِ فِي الْغَلَاةِ تُضَاعَفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي الْجَمَاعَةِ» وَسَأَلْتُ الْحَدِيثَ.

560 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Cemaatla kılınan bir vakit namaz yalnız kılınan 25 vakit namaza denk olur. Namazı sahrada rûkuunu secdesini tam yaparak kıldığı vakit (derecesi) elli vakit namaz derecesine yetişir,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki; Abdul Vahid bin Ziyad bu hadiste bir şahsın kırdan kıldığı namaz cemaatla kıldığı namaza kat kat üstündür, dedi. Abdul Vahid hadisi sevketti.^[370]

İZAH

Cemaatla kılınan namazlar yalnız kılınan namazlardan 25, 27 derece üstündür. Ağaç ve otun bulunmadığı, kimsenin olmadığı kırdan çölde rûkû ve secdesi tam yapılarak kılınan namazın sevabı ise şehirde ve köyde kılınan namazın iki katıdır. Çölde kılınan namaz ister cemaatle kılınsın, ister yalnız kılınsın müsavidir, fakat sallâhâ zamirinden çölde yalnız kıldığı namaz anlaşılıyor.

Bu hadiste çölde bulunanların namaza devamlarını, ta’dil-i erkana riayetlerini temin için onlara müjde verilmiştir. Bir de çölde imkansızlıklar çok, su yok gölge yok sergi yok buna rağmen namazına devam edenler teşvik edilmiştir.

50 - KARANLIKTA NAMAZA GİTMEK

٥٦١- عَنْ بُرَيْدَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بَشِّرِ الْمَسَاكِينَ

فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالتَّوْبِ الثَّامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

561 - Büreyde radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Karanlıklarda mescidlere yürüyenleri kıyamet gününde verilecek tam bir nur ile müjdele,” buyurdu.
[371]

İZAH

Dünyada karanlıkları yırtarak camiye gidenlerin ebedî âlemleri aydınlık olacak, karanlığa karşılık kendilerine nur ikram edilecektir.

[332] Tirmizî, Kitâb-ı Salâh, b. 299, n. 407, s. 259, c. 1

[333] Tirmizî, Ebvâb’us-Salât, b. 139, n. 189, s. 358, c. 1

[334] Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 2, n. 378, s. 287, c. 1; Tirmizî, Ebvâb’us-Salât, b. 145, n. 198, s. 378, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-Ezân, b. Tesniyetü’l-Ezân, n. 628, s. 3, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu’l-Ezân, b. 6, n. 730, s. 241, c. 1

[335] Nesêi, Kitâb’ul-Ezân b. Tesniyetü’l-Ezân n. 629, s. 3, c. 2

[336] Tirmizî, Kitâb’us-Salât, b. 146, n. 119, s. 383, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’ul-Ezân, b. 3, n. 717, s. 297, c. 1

[337] Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 8, n. 387, s. 290, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-Ezân, B. Raf’us-savt bil ezan. 646, s. 12, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb’ul-Ezân, b. 5. n. 724, s. 240, c. 1

[338] Buharî, Kitâb’ul-Ezân, b. 4, s 151, c. 1; Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 8, n. 389, c. 1, s. 291

[339] Tirmizî, Kitâb’us-Salât, b. 153, n. 207, s. 402, c. 1

[340] Buharî, Kitâbu’l-Ezân, b. 18, n. 156, c. 1,; Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 44, n. 197, s. 375, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-Ezân, zinet ve taharette zikr etti; İbn-i Mâce, Kitâbu’l-Ezân, b. 3, n. 711, s. 236, c. 1

[341] Tirmizî, Ebvâb’us-Salât, b. 158, n. 212, s. 415, c. 1

[342]

[343] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 7, s. 152, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 383/10, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 674, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 720, s. 238, c. 1

[344] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7. n. 384/11, s. 288, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. Essalat Ale'n-nebiy, n. 679, s. 25, c. 1; Tirmizî, Kitâb'uz-Zekât, b. 2, n. 619, s. 14 c. 1

[345] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, N 385/12, s. 289, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân

[346] Buharî, Kithabu'l-Ezân, b. 8, s. 150, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 157, n. 211, s. 413, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. ed-Dua inde'l-Ezân, n. 681, s. 26, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 722, s. 238, c. 1

[347] Tirmizî, Kitâbu'd-Davet, b. 52, n. 3583, s. 196, c. 5; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 37, Rasûl-i 468, s. 341, c. 1

[348] Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 673; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 155, n. 209, s. 409, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 3, n. 714, s. 236, c. 1

[349] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 149, n. 203, s. 292, c. 1

[350] Müslim, Kitâb'us-Saadet, b. 5, n. 301/ s.

[351] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 45, n. 655,/258, s. 453, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 150, n. 204, s. 397, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 685, s. 29, c. 2; İbn-i Mâce Kitâbu'l-Ezân, b. 7, n. 733, s. 242, c. 1

[352] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 606/160, s. 423, c. 1

[353] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 21, s. 157, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 604/156, s. 422, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 373, n. 517, s. 394, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. İkametü'l-Müezzinîn İmam, Rasûl-i 688, s. 31

[354] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158; Müslim Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-İmamet, b. İkametü's-Sifaf, n. 810,

s. 89, c. 1

[355] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158,; Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-Îmâmet, b. İkameti's-Sufuf, n. 810, s. 89, c. 1

[356] Buharî; Nesêi, n. 792

[357] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 26, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Hayız, b. 33, n. 376, s. 284, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. 13, n. 792, s. 81, c. 1

[358] Nesêi, Kitâb'ul-Îmâmet, b. Teytidi fî terkil cemaat, n. 848, s. 106, c. 1

[359] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 28, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 12, n. 651, s. 451, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 791, s. 259, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[360] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 42, n. 651, s. 451, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[361] Bu hadis-i Müslim, Kitâb'ul'-Mesâcid, b. 44, n. 654/256, s. 453, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l İmâmet Namazları muhafaza, n. 850, s. 108, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l Cemâat, b. 14, n. 777, s. 255, c. 1 de tahrir ettiler.

[362] İbn-i Mâce, Kithab'ul-Cemâat, b. 17, n. 793, s. 260, c. 1

[363] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 792, s. 260, c. 1; Nesêi, b. Namazları Muhafaza, n. 852, s. 109, c. 1

[364] Nesêi

[365] Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 46, n. 656/260, s. 454, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 105, n. 221, s. 433, c. 1

[366] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 782, s. 257, c. 1

[367] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 50, n. 669/278, s. 460, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 783, s. 257, c. 1

[368] Bezlü'l-Mechûd, c. 4, s. 147

[369] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 29, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 49, n. 649, s. 459, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cemâat, b. 19, n. 799, s. 262, c. 1

[370] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 6, n. 789/790, s. 269, c. 1

[371] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 14, n. 781, s. 256, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 165, n. 223, s. 435, c. 1

[332] Tirmizî, Kitâb-ı Salâh, b. 299, n. 407, s. 259, c. 1

[333] Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 139, n. 189, s. 358, c. 1

[334] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 378, s. 287, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 145, n. 198, s. 378, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. Tesniyetü'l-Ezân, n. 628, s. 3, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 6, n. 730, s. 241, c. 1

[335] Nesêi, Kitâb'ul-Ezân b. Tesniyetü'l-Ezân n. 629, s. 3, c. 2

[336] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 146, n. 119, s. 383, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Ezân, b. 3, n. 717, s. 297, c. 1

[337] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 387, s. 290, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, B. Raf'us-savt bil ezan. 646, s. 12, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Ezân, b. 5. n. 724, s. 240, c. 1

[338] Buharî, Kitâb'ul-Ezân, b. 4, s. 151, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 389, c. 1, s. 291

[339] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 153, n. 207, s. 402, c. 1

[340] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 18, n. 156, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 44, n. 197, s. 375, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, zinet ve taharete zikr etti; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 3, n. 711, s. 236, c. 1

[341] Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 158, n. 212, s. 415, c. 1

[332] Tirmizî, Kitâb-ı Salâh, b. 299, n. 407, s. 259, c. 1

[333] Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 139, n. 189, s. 358, c. 1

[334] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 2, n. 378, s. 287, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 145, n. 198, s. 378, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. Tesniyetü'l-Ezân, n. 628, s. 3, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 6, n. 730, s. 241, c. 1

[335] Nesêi, Kitâb'ul-Ezân b. Tesniyetü'l-Ezân n. 629, s. 3, c. 2

[336] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 146, n. 119, s. 383, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Ezân, b. 3, n. 717, s. 297, c. 1

[337] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 387, s. 290, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, B. Raf'us-savt bil ezan. 646, s. 12, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Ezân, b. 5. n. 724, s. 240, c. 1

[338] Buharî, Kitâb'ul-Ezân, b. 4, s 151, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 8, n. 389, c. 1, s. 291

[339] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 153, n. 207, s. 402, c. 1

[340] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 18, n. 156, c. 1,; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 44, n. 197, s. 375, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, zinet ve taharete zikr etti; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 3, n. 711, s. 236, c. 1

[341] Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 158, n. 212, s. 415, c. 1

[342]

[343] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 7, s. 152, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 383/10, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 674, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 720, s. 238, c. 1

[344] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7. n. 384/11,s. 288, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. Essalat Ale'n-nebiy, n. 679, s. 25, c. 1; Tirmizî, Kitâb'uz-Zekât, b. 2, n. 619, s. 14 c. 1

[345] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, N 385/12, s. 289, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân

[346] Buharî, Kithabu'l-Ezân, b. 8, s. 150, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 157, n. 211, s. 413, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. ed-Dua inde'l-Ezân, n. 681, s. 26, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 722, s. 238, c. 1

[347] Tirmizî, Kitâbu'd-Davet, b. 52, n. 3583, s. 196, c. 5; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 37, Rasûl-i 468, s. 341, c. 1

[348] Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 673; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 155, n. 209, s. 409, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 3, n. 714, s. 236, c. 1

[349] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 149, n. 203, s. 292, c. 1

[350] Müslim, Kitâb'us-Saadet, b. 5, n. 301/ s.

[351] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 45, n. 655,/258, s. 453, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 150, n. 204, s. 397, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 685, s. 29, c. 2; İbn-i Mâce Kitâbu'l-Ezân, b. 7, n. 733, s. 242, c. 1

[352] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 606/160, s. 423, c. 1

[353] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 21, s. 157, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 604/156, s. 422, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 373, n. 517, s. 394, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. İkametü'l-Müezzinîn İmam, Rasûl-i 688, s. 31

[354] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158; Müslim Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-İmâmet, b. İkametü's-Sifaf, n. 810, s. 89, c. 1

[355] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158,; Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-İmâmet, b. İkameti's-Sufuf, n. 810, s. 89, c. 1

[356] Buharî; Nesêi, n. 792

[357] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 26, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Hayız, b. 33, n. 376, s. 284, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. 13, n. 792, s. 81, c. 1

[358] Nesêi, Kitâb'ul-Îmâmet, b. Teytidi fî terkil cemaat, n. 848, s. 106, c. 1

[359] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 28, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 12, n. 651, s. 451, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 791, s. 259, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[360] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 42, n. 651, s. 451, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[361] Bu hadis-i Müslim, Kitâb'ul'-Mesâcid, b. 44, n. 654/256, s. 453, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l Îmâmet Namazları muhafaza, n. 850, s. 108, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l Cemâat, b. 14, n. 777, s. 255, c. 1 de tahrir ettiler.

[362] İbn-i Mâce, Kithab'ul-Cemâat, b. 17, n. 793, s. 260, c. 1

[363] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 792, s. 260, c. 1; Nesêi, b. Namazları Muhafaza, n. 852, s. 109, c. 1

[364] Nesêi

[365] Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 46, n. 656/260, s. 454, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 105, n. 221, s. 433, c. 1

[366] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 782, s. 257, c. 1

[367] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 50, n. 669/278, s. 460, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 783, s. 257, c. 1

[368] Bezlü'l-Mechûd, c. 4, s. 147

[369] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 29, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 49, n. 649, s. 459, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cemâat, b. 19, n. 799, s. 262, c. 1

[370] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 6, n. 789/790, s. 269, c. 1

[371] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 14, n. 781, s. 256, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 165, n. 223, s. 435, c. 1

[343] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 7, s. 152, c. 1; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, n. 383/10, s. 288, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 674, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 720, s. 238, c. 1

[344] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7. n. 384/11, s. 288, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. Essalat Ale'n-nebiy, n. 679, s. 25, c. 1; Tirmizî, Kitâb'uz-Zekât, b. 2, n. 619, s. 14 c. 1

[345] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 7, N 385/12, s. 289, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân

[346] Buharî, Kithabu'l-Ezân, b. 8, s. 150, c. 1; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 157, n. 211, s. 413, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. ed-Dua inde'l-Ezân, n. 681, s. 26, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 4, n. 722, s. 238, c. 1

[347] Tirmizî, Kitâbu'd-Davet, b. 52, n. 3583, s. 196, c. 5; Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 37, Rasûl-i 468, s. 341, c. 1

[348] Nesêi, Kitâb'us-Salât, n. 673; Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 155, n. 209, s. 409, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân, b. 3, n. 714, s. 236, c. 1

[349] Tirmizî, Kitâb'us-Salât, b. 149, n. 203, s. 292, c. 1

[350] Müslim, Kitâb'us-Saadet, b. 5, n. 301/ s.

[351] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 45, n. 655,/258, s. 453, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 150, n. 204, s. 397, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, n. 685, s. 29, c. 2; İbn-i Mâce Kitâbu'l-Ezân, b. 7, n. 733, s. 242, c. 1

[352] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 606/160, s. 423, c. 1

[353] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 21, s. 157, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 604/156, s. 422, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 373, n. 517, s. 394, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Ezân, b. İkametü'l-Müezzinîn İmam, Rasûl-i 688, s. 31

[354] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158; Müslim Kitâb'ul-Mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-İmâmet, b. İkametü's-Sifaf, n. 810, s. 89, c. 1

[355] Buharî, Kitâb'us-Salât, b. 27, s. 158,; Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 29, n. 605/159, s. 423, c. 1; Nesêi, Kitâb'ul-İmâmet, b. İkameti's-Sufuf, n. 810, s. 89, c. 1

[356] Buharî; Nesêi, n. 792

[357] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 26, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Hayız, b. 33, n. 376, s. 284, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. 13, n. 792, s. 81, c. 1

[358] Nesêi, Kitâb'ul-İmâmet, b. Teytidi fî terkil cemaat, n. 848, s. 106, c. 1

[359] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 28, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 12, n. 651, s. 451, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 791, s. 259, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[360] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 42, n. 651, s. 451, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 162, n. 217, s. 422, c. 1

[361] Bu hadis-i Müslim, Kitâb'ul'-Mesâcid, b. 44, n. 654/256, s. 453, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l İmâmet Namazları muhafaza, n. 850, s. 108, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l Cemâat, b. 14, n. 777, s. 255, c. 1 de tahrir ettiler.

[362] İbn-i Mâce, Kithab'ul-Cemâat, b. 17, n. 793, s. 260, c. 1

[363] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 17, n. 792, s. 260, c. 1; Nesêi, b. Namazları Muhafaza, n. 852, s. 109, c. 1

[364] Nesêi

[365] Müslim, Kitâb'ul-mesâcid, b. 46, n. 656/260, s. 454, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 105, n. 221, s. 433, c. 1

[366] İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 782, s. 257, c. 1

[367] Müslim, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 50, n. 669/278, s. 460, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâb'ul-Mesâcid, b. 15, n. 783, s. 257, c. 1

[368] Bezlü'l-Mechûd, c. 4, s. 147

[369] Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 29, s. 158, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 49, n. 649, s. 459, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 245, n. 330, s. 150, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Cemâat, b. 19, n. 799, s. 262, c. 1

[370] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 6, n. 789/790, s. 269, c. 1

[371] İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 14, n. 781, s. 256, c. 1; Tirmizî, Ebvâb'us-Salât, b. 165, n. 223, s. 435, c. 1

“Çocuk yedi yaşına gelince namaz kılmasını emredin, on yaşına gelince kılmaz ise hafifçe dövün.”^[332]

İbn-i İshak ezan bahsinde Zührî'den: Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, Allah yücedir, diye rivâyet etti. Ma'mer ve Yunus, bu mevzuda Zührî'den Allah yücedir, Allah yücedir diye rivâyet ettiler. İkinci defa tekrarlamadılar.^[333]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bilâl'e ezanda çift, kamette tek söylemesini emretti. Hammâd hadisinde ancak ikamet lafzı müstesna cümlesini ziyade etti.^[334]

Şu'be diyor ki: Ebû Cafer'den bu hadisten başkasını işitmedim.^[335]

(Sudâî) diyor ki: Sabah ezanında ilk vakti girince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana emretti. Ben de ezan okudum. Ben kametleyeyim mi? Ey Allah'ın Rasûl-i dedikçe, doğuya şafağa bakıyor ve hayır, diyordu. Şafak atınca (devesinden) indi abdest tazeledi. Bana döndü ve ashab-ına yetiştirdi. (Yani abdest aldı.) Bilal kametlemek isteyince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona, ezanı Suda kabilesinin kardeşi okudu. - “Ezânı kim okursa kameti o yapar,” buyurdu. Ben de kamet ettim.^[336]

Cemaatta bulunan kimseye yalnız yirmi beş vakit namaz kılmış sevabı yazılır. O ikisi arasında geçen hatalar bağışlanır,” buyurdu.^[337]

“Namaza çağrıldığı vakit şeytan ezanı işitmek için yellenerak kaçır. Ezân bitince yine gelir, Müezzin kametleyince arka döner kaçır. Kamet bitince yine gelir, hattâ insanla nefsi arasına hatıralar sokar, şunu hatırla bunu hatırla, derken adamın aklında olmayan şeyleri hatırlatır. İnsan kaç rekat kıldığını şaşırana kadar devam eder.”^[338]

Ya Allah, imamları irşad et, Müezzinleri mağfiret eyle,” buyurdu.^[339]

Musa diyor ki: Bilâl bir gün Ebtaha çıktı ve ezan okudu. Haydin namaza, haydin kurtuluşa cümlelerine gelince boynunu sağ ve sola döndürdü. Amma göğsünü döndürmedi. Sonra çadıra gelip Rasûlullah’ın asasını çıkardı. Râvî Musâ hadis-i sevketti.^[340]

521 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ezânla kamet arasında yapılan dua reddedilmez,” buyurdu.^[341]

522 - Ebû Said-i el-Hudrî radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Ezânı işittiğiniz zaman müezzinin söylediğinin mislini siz de söyleyin,” buyurdu.^[342]

Sonra benim için Aziz ve Celil olan Allah’tan vesileyi isteyin. Vesile Cennette bir makamdır ki, ona Allah’ın kullarından yalnız bir kul kavuşabilecek. O kimsenin de ben olacağımı ümit ediyorum. Kim benim için Allah’tan vesileyi isterse, şefaetim (şefaatime hak kazanır.) buyurdu.^[343]

525 - Said bin Ebi Vakkas radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim ezanı işitince ben de Allah’tan başka Allah olmadığına, onun eşi ve dengi bulunmadığına ve Muhammed’in de Allah’ın kulu ve Peygamberi olduğuna şahidlik ederim. Allah rabbım, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem Peygamberim, dinimi İslâm olmasına razı oldum derse, hataları mağfiret olunur,” buyurdu.^[344]

Müezzin Allah büyüktür, Allah büyüktür deyince o da, Allah büyüktür der. Müezzin Allah’tan başka ilâh yoktur deyince O da, Allah’tan başka ilâh yoktur derse, cennete girer,” buyurdu.^[345]

529 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anhdan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim ezanı işitince: Ya şu tam davetin (kıyamete kadar devamlı) hazır namazın Rabbi olan Allah’ım, Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme vesile ve fazileti ver, onu vadettiğin makam-ı mahmûda gönder, derse kıyamet gününde onun için şefaati hak olur,” buyurdu.^[346]

“Ya Allah, şu ezan senin gecenin gelişi, gündüzünün gidişi ve sana davetlilerinin sesidir. Beni bağışla,” dememi öğretti.^[347]

531 - Osman bin Ebü’l As radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, (Ey Allah’ın Rasûlü, beni kendi akrabalarımın imam ‘tayin et, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sen onların imamısın, onların zayıflarının durumuna göre hareket et, bir de müezzin bul, ezanına ücret almasın.” buyurdu.^[348]

Ebû Dâvud diyor ki: Şu hadis-i Eyyüp’ten, Hammâd bin Seleme’den başkası rivâyet etmedi.^[349]

(Abdullah bin Ümmü Mektûm gözleri âmâ olduğu halde Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem müezzini idi.^[350]

Biz Ebû Hüreyre ile birlikte mescitte idik. Müezzin ikinci ezanın, okuyunca bir şahıs dışarı çıktı, gitti. Ebû Hüreyre, işte şu adam Ebû Kasım’a, Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme isyan etmiş oldu, dedi.^[351]

Bilâl radiyallahu anhdan ezanı okur, sonra beklerdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çıktığını görünce namaza kametlerdi.^[352]

Hişam ed-Destuvâî dedi ki: Bu hadis-i Yahya bana yazıverdi. Bu hadis-i (ayrıca) Muaviye bin Sellam ve Ali el-Mubarek Yahya’dan rivâyet etmişler ve rivâyetlerinde (ziyade olarak) şunu nakletmişlerdir: Beni görene kadar (kalkmayınız) acele etmeyiniz.”^[353]

Ebû Dâvud dedi ki: (Kad Hareçtü) lafzını Ma’mer’den başkası zikretmedi. İbn-i Uyeyne bunu Ma’mer’den rivâyet etti. Fakat, “Muhakkak çıktığımda” lafzını söylemedi.^[354]

541 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namazı kıldırması için kamet getirilir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yerini almadan cemaat yerini alırdı.^[355]

Sabit el-Bünânî'ye namaza kamet edildikten sonra konuşan şahsın durumundan sordum. O da bana: Enes bin Mâlik'ten şöyle haber verdi. (Enes) dedi ki: Namaza kamet olundu, bir şahıs Peygamberimize karşı çıkıp onu namazdan (bir müddet) alıkoydu.^[356]

Namaz için kamet edildi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ise mescidin bir köşesinde birisi ile konuşuyordu. Cemaat uyuyana kadar namaza kalkmadı.^[357]

Cemaatten, cemaatle namaz kastediliyor.^[358]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz için kamet edilmesini ve diğer bir şahsa da namazı kıldırmasını emredip sonra, "Yanıma kucaklarında odun desteleri bulunan bir takım erkekleri alarak, namaza gelmeyen bir kavme varıp, onlar içinde iken evlerini yaktırmayı düşündüm," buyurdu.^[359]

Yezit bin Esâm'a Ey Avf'ın babası (Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Cuma namazını mı, yoksa başkasını mı kasedetti? dedim: (Ey Yezid bin Yezid) dedi. Ebû Hüreyre'nin bunu Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemden naklettiğini işitmedimse kulaklarım sağır olsun. Ama cuma ve başka namaz demedi.^[360]

Şu beş vakit namazı nerede ezan okunursa orada cemaatla kılmaya devam edin, bu namazları cemaatle kılmak sünen-i Hüdâ'dandır. Şüphesiz Allah (c.c) Peygamberine sallallahu aleyhi ve sellem sünen-i Hüdâ'yı şariat kıldı. Allah'a yemin olsun ki bizden münaflıklığı açık olanlardan başkasının cemaatten geri kaldığını görmedim. Allah'a yemin olsun ki bizden (gelmeye takati olmayan) bir kimsenin saf durana kadar iki şahsın yardımı ile aralarında getirildiğini gördüm. Sizden evinde Mescid-i olmayan tek kimse yok, camileri terkedip evlerinizde kılsanız Peygamberiniz sallallahu aleyhi ve sellem sünnetini terk etmiş olursunuz. Peygamberinizin

sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetini terketmiş olsanız elbette nankörlük etmiş olursunuz.^[361]

Ebû İshak, Miğra'dan rivâyet etti.^[362]

Ebû Dâvud dedi: Kasımül-Cermî bu hadis-i Süfyan'dan böyle rivâyet etti. Fakat rivâyetindeki hadiste, "Haydi koş cemaate" cümlesi yoktur.^[363]

"- İşte bu iki namaz münafıklara en ağır gelen namazlardandır Eğer bu iki namazdaki sevabı bilmiş olsaydınız, diz üstü emekleyerek de olsa bunlara gelirdiniz. Bence birinci saf meleklerin saffı gibidir, birinci saftaki fazileti bilseydiniz, ona (yarışarak) gelirdiniz. Bir şahsın namazı diğer bir şahısla kılması, yalnız kılmasından, iki kişi ile kılması bir kişi ile kılmasından, daha faziletlidir. Cemaat ne kadar çok olursa, Allah'a o nisbette sevimlidir," buyurdu.^[364]

"- Kim yatsı namazını cemaatle kılsa, gecenin yarısını ibadette geçirmiş gibi olur. Kim yatsı ve sabah namazını cemaatla kılsa geceyi tamamen namazla geçirmiş gibi olur," buyurdu.^[365]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, "Evi mescide daha uzak olan, az uzak olandan ecir bakımından daha büyüktür," buyurdu.^[366]

Bir şahıs vardı, kibleye dönerek namaz kılan Medine halkından mescide onun evinden daha uzak evi olan kimse yoktu. Cemaatla camide namazları hiç geçirmezdi. Kendisine bir merkep alıp sıcak ve karanlık anlarda binsen dedim. O zat evimin mescidin yanında olmasını sevmem, dedi. (Şahsın) sözü Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem duyuruldu. Ve Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ona, o sözünden ne demek istediğini sordu da. Ey Allah'ın Rasûl-i mescide gelişim ve aileme dönüşümde attığım adımların benim için mükâfatının yazılmasını kastettim, dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: "Allah sana onun hepsini verdi. Aziz ve Celil olan Allah sana ümit ettiklerinin hepsini verdi," buyurdu.^[367]

İllyîn: Mertebesi yüce, 7. ci katın üstünde, iyilerin isimlerinin yazıldığı defter gibi manâlara gelir.^[368]

Sizden biriniz namaz kıldığı yerde kimseye eza etmeden ve abdesti bozulmadan durduğu müddetçe melekler yâ rabbî onu bağışla yâ rabbî onun tevbesini kabul et, yâ rabbî ona merhamet et, diye yalvarırlar.” buyurdu.^[369]

Ebû Dâvud dedi ki; Abdul Vahid bin Ziyad bu hadiste bir şahsın kırdaki kıldığı namaz cemaatla kıldığı namaza kat kat üstündür, dedi. Abdul Vahid hadisi sevketti.^[370]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Karanlıklarda mescidlere yürüyenleri kıyamet gününde verilecek tam bir nur ile müjdele,” buyurdu.^[371]

51 - CAMİYE VAKARLA GİTMEK

٥٦٢- حَدَّثَنِي أَبُو ثُمَامَةَ الْخَثَّاطُ أَنَّ كُتَيْبَ بْنَ عُجْرَةَ أَذْرَكَهُ وَهُوَ

يُرِيدُ الْمَسْجِدَ، أَذْرَكَهُ أَخَذَهُمَا صَاحِبُهُ، قَالَ: فَوَجَدَنِي وَأَنَا مُشَبَّكٌ بِيَدَيَّ،

فَنَهَانِي عَنْ ذَلِكَ وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

تَوَضَّأَ أَخَذَكُمْ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ خَرَجَ عَامِدًا إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يُشَبِّكُنَّ

يَدَيْهِ فَإِنَّهُ فِي صَلَاةٍ».

562 - Ebû Süname el-Hannât mescide giderken Ka'b bin Ucre'nin arkadan gelip kendisine yetiştiğini; birbirlerine rastladıklarını haber verdi.

Süname diyor ki” ben parmaklarımı birbirine geçirmiştim, beni bu halde iken buldu. Beni öyle yapmaktan men etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz âdâbına riayetle güzelce abdest alıp camiye kastederek, evden çıkarsa parmaklarını birbirine geçirmesin. Çünkü o şahıs camiye giderken namazda gibidir” buyurdu, dedi. ^[372]

İZAH

Teşbik: İki elin parmaklarını birbirine geçirip kenetlemektir. Namaz içerisinde ve namaz halinde parmakları birbirine geçirmek mekruhtur. Namaz haricinde mekruh değildir.

٥٦٣- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: حَضَرَ زُجَلًا مِنَ الْأَنْصَارِ الْمَوْتُ

فَقَالَ: إِنِّي مُخْبِرُكُمْ حَدِيثًا مَا أَخَذْتُكُمْ بِهِ إِلَّا إِحْيَايَا، سَمِعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَكُمْ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ

خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ، لَمْ يَرْفَعْ قَدَمَهُ الْيَمْنَى إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ خَسَةً،

وَلَمْ يَضَعْ قَدَمَهُ الْيُسْرَى إِلَّا خَطَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهُ سِتَّةً، فَلْيَقْرَبْ أَخَذَكُمْ

أَوْ يَسْبِغْ، فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى فِي جَنَاحِهِ غُفِرَ لَهُ فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ

وَقَدْ صَلَّوْا بَعْضًا وَيَقِي بَعْضٌ صَلَّى مَا أَدْرَكَ وَأَنْتُمْ مَا يَقِي، كَانَ كَذَلِكَ،

فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ وَقَدْ صَلَّوْا فَأَتَمَّ الصَّلَاةَ، كَانَ كَذَلِكَ.»

563 - Said bin Müseyyeb radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ensardan bir zat ölmek üzere idi, ben size bir hadis haber vereyim mi? Ama onu size ancak sevab kazanmak için haber vereceğim, dedi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu işittim. “Sizden biriniz abdest aldığı anda sağ ayağını her kaldırıışına 10 sevap yazdırır, her sol ayağını koymasına da bir günahını eksiltir. Sizden biriniz “camiye” ister yaklaşsın, isterse uzaklaşsın. Eğer camiye gelir cemaatla namazını kıalarsa onun kusurları bağışlanır. Camiye geldiğinde (Cemaat namazın) bir kısmını kılmış bir kısmını kılmamış olurlar da yetiştiğini kılar, yetişemediğini tamamlarsa yine (hatası) bağışlanır. Eğer mescide geldiğinde cemaat namazı bitirmiş olurlar, o da namazını kıalarsa yine cemaatla kılmış gibi olur.”

52 - ÇIKTIĞI HALDE CEMAATE YETİŞEMEYENİN DURUMU

٥٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ

تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا، أَعْطَاهُ اللَّهُ جَلًّا وَعَظْمًا

بِئْسَ أَجْرٌ مِنْ صَلَاتِهَا وَخَصَرُهَا، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَجْرِهَا شَيْئًا».

564 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Kim şartlarına riayet ederek güzelce abdest alır, sonra camiye gider cemaatı namazı kılmış olarak bulursa, Allah Teâlâ o şahsa, o namazı kılan ve namazda bulunanların sevabı kadar sevap verir. Buna verilen sevap Namazı cemaatla kılanlarınkinden hiç bir şeyi eksiltmez.”^[373]

İZAH

Ameller niyet'e bağılı olduklarından cemaatte namaz kılmak niyeti ile evinden çıkan insan namaza yetişemese de cemaatle kılanların, sevabından eksik olmaksızın ona da aynı sevap verilecektir Buna verilen sevap cemaatla kılanların sevabını eksiltmez. Allah her birine tam sevap verir hiç birininki öbüründen eksik olmaz.

53 - KADINLARIN MESCİDE ÇIKMALARI

۵۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا

تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ وَلَكِنْ لِيُخْرِجَنَّ وَهْنُ تَفَلُّاتٍ».

565 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah’ın kadın kullarını Allah’ın mescidlerinden men etmeyin. Lakin kadınlar (camiye) koku sürünmemiş olarak çıksınlar,” buyurdu.

İZAH

Tefilet: Koku sürünmeden çıkmak demektir. Kadınların koku sürünüp camiye gelmeleri fitneye sebep olabilir. Onun için koku sürünmemiş olarak gelmelerine mani olunmaması bildiriliyor. Koku sürünmüşlerse fitneye sebep olacaklarından gelmemeleri isteniyor. Fesada sebep olacakları endişesi ile kadınların camilere gelmeleri mekruhtur. (Bezl-ül-Mechud, c. 4, s. 162)

۵۶۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا

تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ».

566 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah’ın kadın kullarını Allah’ın mescidlerinden men etmeyin,” buyurdu. [\[374\]](#)

İZAH

İma: Emenin çoğuludur. Cariye demektir. Fakat burada kadın anlamında kullanılmıştır.

٥٦٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمْ الْمَسَاجِدَ وَيُؤْتِيَهُنَّ خَيْرٌ لَّهُنَّ».

567 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Kadınlarınızı mescidlerden men etmeyin, kadınlar için evleri daha hayırlıdır,” buyurdu.

٥٦٨- عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذْخَرُوا

لِلنِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِاللَّيْلِ»، فَقَالَ ابْنُ لَه: وَاللَّهِ لَا تَأْذُنُ لَهُنَّ فَيُخْرِجُنَّ

دَعَلًا، وَاللَّهِ لَا تَأْذُنُ لَهُنَّ قَالَ: فَسَبَّهُ وَغَضِبَ، وَقَالَ: أَقُولُ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذْخَرُوا لَهُنَّ»، وَتَقُولُ: لَا تَأْذُنُ لَهُنَّ.

568 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Geceleyin kadınların mescidlere gitmelerine izin verin,” buyurdu.

Abdullah bin Ömer’in oğlu da, vallahi biz kadınların camiye gitmelerine izin vermeyiz. Çünkü kadınlar camiye fesat yeri yaparlar, vallahi onlara izin vermeyiz, dedi. Bunun üzerine oğluna kızdı ve ağır konuştu. Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (onlara izin verin) dedi diyorum, sen izin vermeyiz diyorsun, dedi. [\[375\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetinin hilâfına konuşanları terbiye için ağır konuşulabileceğine delildir. İbn-i Ömer’in oğluna sövmesinden maksat üç kere lanetlemekten ibarettir. Yoksa sini kafa tutturmak değildir.

54 - KADINLARIN CAMİYE ÇIKMALARININ YASAKLANMASI

٥٦٩- عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ

أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ذُوَّجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: لَوْ

أَدْرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَخَذَتِ النِّسَاءُ لِمَنْتَهُنَّ الْمَسْجِدَ

كَمَا مَنَعَهُ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ.

قَالَ يَحْيَى فَقُلْتُ لِعَمْرَةَ: أَمْنَعَهُ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ؟ قَالَتْ: نَعَمْ.

569 - Yahya bin Sâ'd radiyallahu anh'dan: O da Amre bint-i Abdurrahman Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Hz. Aişe'nin şöyle dediğini haber verdi. Eğer kadınların (süslenme, giyinme, koku sürünmede) icat ettiklerine Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem yetişmiş olsa idi, onları camiden men ederdi. Nitekim İsrail Oğulları kadınlarının havradan men edildikleri gibi.

Hadisin ravisi Yahya dedi ki: Amre'ye, İsrail Oğulları kadınları ibadet yerinden men mi edildiler? Dedim. Amre de (evet) cevabını verdi. [\[376\]](#)

٥٧٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ

النِّسَاءِ فِي بَيْتِهَا أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهَا فِي شَجَرَتِهَا وَصَلَاتِهَا فِي مَخْدَعِهَا

أَفْضَلُ مِنْ صَلَاتِهَا فِي بَيْتِهَا».

570 - Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anhdan Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Bir kadının evinde kıldığı namaz, evin hücrelerinde (sahanlığında kıldığı) namazından, evin iç kısmındaki namazı, evin diğer yerlerindeki namazından daha üstündür,” diye buyurdu.

İZAH

Hücre: Evin sahanlığıdır.

Mahda: Evin iç kısmında kıymetli eşyaların saklandığı küçük odaya denir. Bu hadis-i şerif kadının kıldığı namazın en sevaplısının gizli yerde kıldığı namaz olduğuna delâlet eder.

٥٧١- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْ

تَرَكْنَا هَذَا الْبَابَ لِلنِّسَاءِ».

قَالَ نَافِعٌ: فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ ابْنُ عُمَرَ حَتَّى مَاتَ.

571 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “(Mescidinde) şu kapıyı kadınlara terk etsek,” buyurdu.

Nafî diyordu ki, İbn-i Ömer ölünceye kadar o kapıdan bir daha girmedii.

İZAH

Bu hadisin izahı 462 no. lu hadiste geçti.

55 - NAMAZA KOŞARAK GİTMEK

٥٧٢- أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتَوْهَا تَسْعَوْنَ وَأَتَوْهَا تَمْشُونَ، وَعَلَيْكُمْ

السَّجِيَّةُ، فَمَا أَذْرَكُكُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَذَا قَالَ الزُّهْرِيُّ وَابْنُ أَبِي ذَقْبٍ وَإِسْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ

وَمُعَمَّرٌ وَشُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ «وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا»

وَقَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ: عَنِ الزُّهْرِيِّ وَحَدَّثَهُ «فَأَتِمُّوا» وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ

عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَجَعْفَرُ بْنُ رِبْعَةَ، عَنِ الْأَعْرَجِ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ «فَأَتِمُّوا»

وَإِبْنُ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَبُو قَتَادَةَ وَأَنَسُ عَنِ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّهُمْ قَالُوا: «قَاتِلُوا».

572 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Namaza başlanınca (yetişmek için) ona koşarak gelmeyin, üzerinizde sükûnet ve vakarla yürüyerek gelin, yetiştiginizi (cemaatle) kılın, yetişmediğinizi tamamlayın,” buyurdu.

Ebû Davud dedi ki: Zebîdî, İbn-i Ebû Zi’b, İbrahim bin Sa’d, Ma’mer, Şuayb bin Ebû Hamza, Zührî’den rivâyet ederek böyle dediler. “Geçirdiğinizi tamamlayın,” yalnız İbn-i Uyeyne Zührî’den naklen şöyle dedi: “Geçirdiğinizi kaza ediniz,” Muhammed bin Âmr Ebû Seleme’den o da Ebû Hüreyre’den rivâyetle Cafer bin Rabia A’rac’tan o da Ebû Hüreyre’den “kaçırdığınızı tamamlayın,” dedi.

İbn-i Mes’ûd Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den Ebû Katade ve Enes Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyet edip hepsi, “Geçirdiğinizi tamamlayın,” diye rivâyet ettiler.^[377]

٥٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اتَّبُوا

الصَّلَاةَ وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَصَلُّوا مَا أَدْرَأْتُمْ وَاقْضُوا مَا سَبَقَكُمْ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَا قَالَ ابْنُ سِيرِينَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ «وَلْيَقْضِ»، وَكَذَا

قَالَ أَبُو زَائِعٍ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبُو ذَرٍّ رَوَى عَنْهُ «قَاتِلُوا» «وَاقْضُوا»

وَاخْتَلَفَ فِيهِ.

573 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Namaza sükûnet ve vakarla gelin, yetiştiginizi kılarırsınız, yetişmediğinizi kaza edersiniz,” buyurdu.

Ebû Davud dedi ki; İbn-i Sîrîn Ebû Hüreyre’den, “kaza” etsin diye rivâyet elti. Ebû Rafî Ebû Hüreyre’den Ebû Zer de Ebû Hüreyre’den geçirdiğinizi tamamlayın. Kaza edin diye rivâyet ettiler. Bu kaza kelimesinin şeklinde ihtilaf olundu.

56 - BİR MESCİDDE İKİ DEFA CEMAAT YAPMAK

٥٧٤- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْصَرَ

رَجُلًا يُصَلِّي وَخَلْفَهُ، فَقَالَ: «أَلَا رَجُلٌ يَتَصَدَّقُ عَلَيَّ هَذَا قِيَصَلِّي مَعَهُ».

574 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem tek başına namaz kılan bir şahsı gördü ve “Şu şahsa sadaka verecek kimse yok mu? Bununla beraber namaz kılsın.” buyurdu.

İZAH

Tek başına namaz kılan kimse bir sevap alacaksa cemaatla kılan. 27 derece fazla olacaktır. Yalnız namaz kılanın yanına durup onunla cemaat yapan kimse ona 25 derece kazandırdığı için sanki o şahsa sadaka vermiş gibidir.

57 - NAMAZ KILDIKTAN SONRA CEMAATA YETİŞEN KİMSENİN DURUMU

٥٧٥- عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ غُلَامٌ شَابٌّ، فَلَمَّا صَلَّى إِذَا رَجُلَانِ لَمْ

يُصَلِّيَا فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ فَدَعَا بِهِمَا، فَجِئَ بِهِمَا تَزْعُدُ قَرَأَتُهُمَا،

فَقَالَ: «مَا مَنَعَكُمَا أَنْ تُصَلِّيَا مَعَنَا؟» قَالَا: قَدْ صَلَّيْنَا فِي رِجَالِنَا، فَقَالَ: لَا

تَفْعَلُوا، إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فِي رِجْلِهِ ثُمَّ أَذْرَكَ الْإِمَامَ وَلَمْ يُصَلِّ فَلْيُصَلِّ

مَعَهُ فَإِنَّهَا لَهُ نَافِلَةٌ».

575 - Câbir bin Yezid bin el-Esved'den rivâyet edilmiştir ki, o, henüz delikanlı iken Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemle namaz kıldı. Peygamberimiz (s,a,v) namazı kılınca bir de ne görsün, mescidin bir

köşesinde iki kimse cemaata iştirak etmemiş, onları çağırdı. Onlar da getirildiler. (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem heybetinden) mafsalları titriyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizimle birlikte namaz kılmaktan sizi ne men etti, dedi. Onlar da biz evimizde kılmıştık, dediler. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem de onlara bir daha böyle yapmayın, sizden biriniz namazı evinde kılar, daha imam aynı namazı kılmadan yetişirse imamla yine kılsın, imamla kıldığı onun için nafîle olur, buyurdu. [378]

İZAH

Türadü: Titriyordu.

Ferais: Mafsallar demektir.

٥٧٦- عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحَ يَمْنَى بِمَغَنَاءَ.

576 - Câbir bin Yezid bin el-Esved'den, o da babasından, o demiştir ki:

Sabah namazını Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemle beraber Mina'da kıldım, daha sonra bir önce geçen hadis-i aynı manada rivâyet etti. [379]

İZAH

Rahl: Burada menzil manasınadır. Yezid bin Âmr Suvâî'dir. Hunayn savaşıda bulunmuştur. Bazıları Yezid bin Esved'le Yezid bin Âmir aynı şahıslardır, dediler. (Ebû Dâvud Haşiyesinden)

٥٧٧- عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: جِئْتُ وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فِي الصَّلَاةِ، فَجَلَسْتُ، وَلَمْ أَذْخُلْ مَعَهُمْ فِي الصَّلَاةِ. قَالَ: فَانْصَرَفَ عَلَيَّ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى يَزِيدَ جَالِسًا فَقَالَ: «أَلَمْ تُسَلِّمْ يَا

يَزِيدُ؟» قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَدْ أَصْلَحْتُ. قَالَ: «فَمَا مَنَعَكَ أَنْ تُسَلِّمَ

مَعَ النَّاسِ فِي صَلَاتِهِمْ؟ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ قَدْ صَلَّيْتُ فِي مَنْزِلِي وَأَنَا
أَحْسَبُ أَنَّ قَدْ صَلَّيْتُمْ، فَقَالَ: «إِنَّا جِئْنَا إِلَيْكَ الصَّلَاةَ فَوَجَدْنَا النَّاسَ
فَضَلَّيْ مَعَهُمْ، وَإِنْ كُنْتَ قَدْ صَلَّيْتَ تَكُنْ لَكَ نَافِلَةٌ وَهَذِهِ مَكْتُوبَةٌ.»

577 - Yezid bin Âmir'den rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:
Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılarken yanına gelmişim,
onlarla namaza durmadım.

Dedi ki; Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem namazdan sonra bize
dönüp Yezid'i iştirak etmemiş gördü ve, "Ey Yezid Müslüman olmadın mı?
Yoksa," dedi. Yezid de: Evet ey Allah'ın Rasûlü Müslüman oldum, dedi.
Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem: "öyle ise cemaatla namaza
girmekten seni ne alıkoydu," buyurdu. Yezid de, sizi kılmış zannı ile
evimde kılmıştım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve
sellem:

"Bir farz namaza geldiğinde cemaati namazda bulursan onlarla kıl. Eğer
aynı namazı evinde kılmışsan cemaatla kıldığın senin için nafile, evde
kıldığın şu namaz da farz yerine geçer," buyurdu.

İZAH

Evinde namazını kılıp, sonra aynı namazın cemaatle kılındığını gören kimse
hemen nafile olarak cemaata iştirak eder. İlk kıldığı farz sonra kıldığı nafile
olur.

İmâm-ı Azam'a göre sabah ikindi ve akşam namazlarını evinde kılan kimse
Cemaata rastlasa da nafile olarak imama uyamaz.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'e göre hangi namaz olursa olsun nafile olarak
uyar. Mâliki hazretlerine göre akşam namazlarında nafile olarak uymak
mekruhtur. Diğer namazlarda uyar. (Maalim-üs-Sünne, c. 1, s. 299)

٥٧٨- حَدَّثَنِي زُجَلُ بْنُ أَبِي أُسَيْدٍ بْنُ خُرَيْمَةَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا أَيُّوبَ

الْأَنْصَارِيَّ فَقَالَ: يُصَلِّي أَحَدُنَا فِي مَنْزِلِهِ الصَّلَاةَ ثُمَّ يَأْتِي الْمَسْجِدَ وَتَقْلَمُ

الصَّلَاةُ فَأَصْلِي مَعَهُمْ فَأَجِدُ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا.

فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ سَأَلْنَا عَنْ ذَلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

«فَلَيْكَ لَهُ سَهْمٌ جَمْعٌ».

578 - Esed bin Huzeyme Oğullarından bir adam, Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye (kendisini kasederek) birimiz evinde namazı kılıp mescide geliyor onda namaz kılınmakta oluyor. Ben de onlarla birlikte namaza duruyorum. Fakat bundan dolayı içim rahat etmiyor (bunun hükmü nedir?) diye sordu. Ebû Eyyûb dedi ki:

Aynı şeyi biz de Rasûlullah'a sorduk da Rasûlullah:

“Bu onun için cemaat sevabından bir nasiptir” buyurdu.

58 - CEMAATLE NAMAZ KILDIKTAN SONRA BAŞKA BİR CEMAATE YETİŞMEK

٥٧٩- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ ابْنَ عُمَرَ عَلَى الْبَلَاطِ

وَهُمْ يُصَلُّونَ، فَقُلْتُ: أَلَا تُصَلِّي مَعَهُمْ؟ قَالَ: قَدْ صَلَّيْتُ، إِنِّي سَجَعْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا تُصَلُّوا صَلَاةً فِي يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ».

579 - Süleyman bin Yesar radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Bilat denen yerde İbn-i Ömer'in yanına geldim. Cemaat namaz kılıyorlardı, (İbn-i Ömer'e) Onlarla sen de kılmalı idin, dedim, İbn-i Ömer:

Ben kıldım. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Bir namazı bir günde iki defa kılmayın,” dediğini, işittim, dedi.

59 - İMAMLIK VE FAZİLETİ

٥٨٠- سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ غَابِرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ أَمَّ النَّاسَ فَأَصَابَ الْوَقْتَ فَلَهُ وَلَهُمْ، وَمَنْ انْتَصَصَ

مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعَلَيْهِ وَلَا عَلَيْهِمْ»

580 - Ukbe bin Âmir radiyallahu anhdan rivâyete göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğunu işittim, demiştir.

“Bir kimse halka imam olur. Vakte de isabet edebilirse sevabı hem kendine hem de cemaatadır. Eğer namaz(ın vaktinden) bir şey eksik olursa vebali cemaata değil imamın üzerinedir.” [380]

İZAH

Bu hadis-i şerif imam olan zatın mesuliyetinin büyüklüğüne delalet eder.

60 - İMAM OLMAKTA MÜNAKAŞANIN KERAHATİ

٥٨١- عَنْ سَلَامَةَ بِنْتِ الْحَرِّ أُمِّتِ غُرَّةَ بْنِ الْحَرِّ الْقَزَائِيِّ قَالَتْ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَضْرَاطِ السَّاعَةِ

أَنْ يَنْدَاقَعَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ لَا يَجِدُونَ إِمَامًا يُصَلِّي بِهِمْ»

581 - Selâme radiyallahu anha dedi ki: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işittim:

“Kıyamet alâmetlerinden biri de cami cemaati birbirlerini öne itecek, onlara namaz kıldırarak bir imam bulamayacaklar.” [381]

İZAH

Büyük bir camide imamın gelmediği bir vakitte cemaatın imamlık için birbirlerini öne itip aralarında imam olacak bir zatın bulunmaması cehaletin ne derece ileri gideceğini haber vermektedir.

61 - İMAMLIĞA KİM DAHA LAYIKTIR?

٥٨٢- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَذَرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرَأَهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ وَأَقْدَمَهُمْ قِرَاءَةً، فَإِنْ كَانُوا
فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَلْيُؤْمَهُمْ أَقْدَمَهُمْ حِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهَجْرَةِ سَوَاءً
فَلْيُؤْمَهُمْ أَكْبَرَهم سِنًا، وَلَا يُؤْمِ الرُّجُلُ فِي نِسَةٍ وَلَا فِي سُلْطَانِيهِ وَلَا
يُجْلِسُ عَلَى تَكْرِيمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ».

قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ لِإِسْمَاعِيلَ: مَا تَكْرِيمَتُهُ؟ قَالَ: قِرَاءَتُهُ.

582 - Ebû Mes'ûd el Bedrî radiyallahu anhdan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Cemaate Allah’ın Kitâbını (Şartlarına riayet ederek) En iyi okuyan ve daha önce Kur’an’ı öğrenmiş olan imam olur. Eğer Talibler okuyuşta müsavi iseler önce hicret etmiş olanlar imam olsun.

Eğer hicrette de müsavi iseler yaşça en büyük olan imam olsun. Bir kimsenin ya evinde veya makamında imamlık yapılamaz. Ve izni olmadan tekrimesi üzerine oturulamaz.” buyurdu.

Şu’be diyor ki: İsmail’e tekrim ne demektir? Diye sordum. O da şahsın döşegidir cevabını verdi, diyor.[\[382\]](#)

İZAH

Tekrimetühü: Ona ikram için hazırlanan koltuk, döşek ve makam demektir.

İmamlık hakkı ev sahibinindir. Eğer ev sahibi misafirin imam olmasını ister, müsaade ederse o zaman misafir imam olabilir.

٥٨٢- حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ فِيهِ: «وَلَا يُؤْمِ الرُّجُلُ الرُّجُلَ
فِي سُلْطَانِيهِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَا قَالَ يَحْيَى الْقَطَّانُ عَنْ شُعْبَةَ «أَقْدَمَهُمْ قِرَاءَةً».

583 - Şu’be radiyallahu anh, bu bir önce geçen hadis-i şerifi nakletti. Ve orada (Bir kimse öbür bir kimseye onun makamında imam olmasın) dedi.

Ebû Dâvud dedi: Yahya El Kattan Şu'be'den "Kıraatte en kıdemli olanları" (imamlığa daha haklıdır.) şeklinde rivâyet etmiştir.^[383]

İZAH

Kur'an'da en kıdemli olmak Kur'an'ı daha önce öğrenmiş olmak, veya Kur'an bilgisinde ileri olmak demektir.

۵۸۴- عَنْ أُوسِ بْنِ ضَمْعٍ الْحَضْرَمِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا شُعْبَةَ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: «إِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ

سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، إِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، وَلَمْ

يَقُلْ فَأَقْدَمُهُمْ قِرَاءَةً».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ حُجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: «وَلَا تَقْعُدْ

عَلَى تَكْرِمَةِ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ».

584 - Dam'ac El-Hadramî'nin oğlu Evs radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû İbn Mes'ûd'u bir önceki Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisini naklederken işittim. Râvî eğer okuyuşta müsavi olurlarsa, içlerinden sünneti daha iyi bilen, eğer sünneti, bilmekte müsavi iseler, onlardan ilk defa hicret eden (imam olsun dedi) Kur'anda önde olan demedi. (şeklinde rivâyet etmiştir.)

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadis-i İsmail (bin Reça) den Haccac oğlu Ertat "Hiç kimsenin yatağına izni olmadan oturma." şeklinde rivâyet etmiştir.

۵۸۵- عَنْ عُمَرُو بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: كُنَّا بِمَخَاصِرِ يَمْرُؤَ بِنَا النَّاسِ إِذَا أَتَوْا

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانُوا إِذَا رَجَعُوا مَرُّوا بِنَا فَأَخْبَرُونَا أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَذًا وَكُذًّا، وَكُنْتُ غُلَامًا خَائِفًا فَحَفِظْتُ

مِنْ ذَلِكَ قُرْآنًا كَثِيرًا، فَانْطَلَقْتُ أَبِي وَإِذَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِهِ فَعَلَّمَهُمُ الصَّلَاةَ وَقَالَ: «يُؤْمِنُكُمْ أَهْرَؤُكُمْ»، فَكُنْتُ
أَقْرَأَهُمْ لِمَا كُنْتُ أَحْفَظُ فَقَدُمُونِي فَكُنْتُ أَوْفُهُمْ وَعَلَيَّ بُرْدَةٌ لِي صَغِيرَةٌ
صَفْرَاءُ، فَكُنْتُ إِذَا سَجَدْتُ تَكَشَّفَتْ عَنِّي، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ النِّسَاءِ: وَارُوا
عَنَّا هَوَازَةَ قَارِئَكُمْ، فَلَمَّتْنَا لِي قُبُصًا خَمَائِيًا، فَمَا قَرِئْتُ بِشَيْءٍ بَعْدَ
الْإِسْلَامِ فَرَجِي بِهِ فَكُنْتُ أَوْفُهُمْ وَأَنَا ابْنُ سَبْعِ أَرْبَعِينَ سِنِينَ

585 - Âmr bin Seleme radiyallahu anhdan rivâyete göre şöyle dedi:

Biz halkın Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i ziyarete gidip geldikleri yol üzerinde bulunan bir yerleşim bölgesinde idik. İnsanlar ziyaretten dönerken bize uğrarlar, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi diye, bize haber verirlerdi. Ben de ezberci bir çocuk olduğumdan Kur'an'dan bir çok yerleri ezberledim. Babam da kabilesinden bir hey'etle birlikte Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem elçi olarak gitmişti. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem onlara namaz öğretip, "Size en çok Kur'an bileniniz imam olsun." buyurmuş. Kur'an'dan bir çok yerleri ezberlediğimden içlerinde en çok Kur'an bilen ben vardım. Beni imam yaptılar. Üzerimde kendime ait küçük ve sarı bir pardesü ile onlara namaz kıldırıyordum. Secdeye vardığımda pardesüm toplandı. Kadınlardan birisi imamınızın avret yerini gözümüzden kaybedin, dedi. Bunun üzerine bana Uman kumaşından yapılmış bir gömlek aldılar. Müslüman olduktan sonra o gömleğe sevindiğim kadar hiç bir şeye sevinmedim. İşte ben yedi veya 8 yaşında iken onlara imamlık yapardım, dedi. [\[384\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerifin hükmünde müçtehitler şu görüşlere vardılar.

İmâm-ı Azam, Mâlik, Evzâi, Süfyan-ı Sevriye göre: Bülûğa ermemiş kimsenin imamlığı mekruhtur. Ahmed bin Hanbel'de bu görüştedir. Çünkü rivâyeti zayıf buluyor. Hanefî fıkında bülûğa ermemiş çocukların imamlığı caiz değildir.

Şâfiî'ye göre: Sabinin imamlığı caizdir. Yalnız Cuma Namazında imam olamaz. (Maalim-üs-Sünne, c. 1, s. 305)

٥٨٦- حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَخْوَلُ عَنْ عُمَرُو بْنِ سَلَمَةَ بِهَذَا الْخَبَرِ قَالَ:

كَتَبْتُ أَوْمَهُمْ فِي بَزْدَةِ مُوَصَّلَةٍ فِيهَا فَنَقَى فَكَتَبْتُ إِذَا سَجَدْتُ خَرَجْتُ

أَسْتَبِي.

586 - Âmr bin Seleme radiyallahu anhdan. Asım Ahvel şu haberi rivâyet etti: Âmr üzerinde kendisinde yırtık bulunan yamalı bir pardesü ile ben onlara imamlık ederdim. Secde ettiğimde avret yerim (meydana) çıkardı, diyor.

٥٨٧- حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُمْ وَقَفُوا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَنْصَرِفُوا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ يَوْمُنَا؟

قَالَ: «أَكْثَرُكُمْ جَمْعًا لِلْقُرْآنِ، أَوْ أَخَذًا لِلْقُرْآنِ»، فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ

يَجْمَعُ مَا جَمَعْتُ، فَقَدْ شَرِبِي وَأَنَا غُلَامٌ وَعَلَيَّ شَلَّةٌ لِي. قَالَ: فَمَا شَهِدْتُ

مَجْمَعًا مِنْ جَزْمٍ إِلَّا كُنْتُ إِيمَانَهُمْ وَكُنْتُ أَصْلَبِي عَلَى خَنَائِزِهِمْ إِلَى يَوْمِي

هَذَا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَزَوَّاهُ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ مِشْعَرِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ

عُمَرُو بْنِ سَلَمَةَ قَالَ: لَمَّا وَقَفَ قَوْمِي إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ

يَقُلْ عَنْ أَبِيهِ.

587 - Âmr bin Seleme radiyallahu anhdan naklen şöyle rivâyet ediyor: Onlar Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve selleme geldiler. Dönmek istediklerinde ey Allah'ın Rasûlü sallallahu aleyhi ve sellem bize kim imamlık edecek, dediler. “Kur'an'dan en çok kim toplamış veya en çok kim almışsa, o imamlık edecek,” cevabını verdi. Kabile içersinde benim ezberlediğim kadar Kur'an ezberlemiş kimse yoktu. Ben daha bir çocuk iken beni îmam tayin ettiler. Üzerimde bir de pardesüm vardı. Kabileden

hangi toplulukta bulunursam ben imamlık yapardım ve bugüne kadar cenazelerine namazı ben kıldırıyordum.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Yezid bin Harun Misar bin Habib'den o da Âmr bin Seleme'den rivâyet ederek şöyle dedi: Kavmim Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme elçi olarak gitti, dedi. Babasından rivâyetle demedi.

٥٨٨- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْأَوَّلُونَ نَزَلُوا

الْعُصْبَةَ قَبْلَ مَقْدَمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكَانَ يُؤْمِنُهُمْ سَالِمٌ

مَوْلَى أَبِي حَذِيفَةَ وَكَانَ أَكْثَرُهُمْ قُرْآنًا. زَادَ الْهَيْثَمُ: وَفِيهِمْ عُمَرُ بْنُ

الْخَطَّابِ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الْأَسَدِ.

588 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyete göre o şöyle demiştir: İlk hicret edenler Medine'ye gelişlerinde Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem gelmeden önce (Kuba'daki) Asba'ya indiler. (Orada) onlara Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim imamlık ediyordu. Çünkü Kur'an'ı, o hepsinden çok biliyordu. Heysem, içlerinde Ömer bin Hattab ve Ebû Seleme bin Abdül-Esed de vardı. Cümlesini ziyade etti. [385]

İZAH

Asba: Küba'da bir yerin adıdır.

٥٨٩- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

لَهُ أَوْ لِصَاحِبٍ لَهُ: «إِذَا حَضَرْتَ الصَّلَاةَ فَأَذِّنَا ثُمَّ أَقِمْنَا ثُمَّ يُؤْمِنُكُمَا

أَكْبَرُكُمَا [سِنًا]».

وَفِي حَدِيثٍ مَسْلُومَةٍ قَالَ: وَكُنَّا يَوْمَئِذٍ مُتَقَارِبَيْنِ فِي الْعِلْمِ.

وَقَالَ فِي حَدِيثٍ إِسْمَاعِيلُ قَالَ خَالِدٌ: قُلْتُ لِأَبِي قَلَابَةَ: قَائِنُ الْقُرْآنِ؟

قَالَ: إِنَّهُمَا كَانَا مُتَقَارِبَيْنِ.

589 - Mâlik bin Huveyris radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Mâlik’e veya onun bir arkaşadına “Namaz vakti gelince ezan okuyun, sonra kamette bulunun, sonra size yaşça en büyük olanınız imam olsun” buyurdu.

Mesleme’nin hadisinde şöyle dedi: “Biz o gün her ikimiz ilimde birbirimize yakındık” İsmail’in hadisinde Halid şöyle dedi: Ebû Kılâbe’ye yaşça büyük olan imam olacaksa Kur’an-ı daha çok bilen imam olur sözü nerde kaldı dedim. Ebû Kılâb da; onların her ikisi ilimde birbirlerine yakın idiler dedi.

٥٩٠- عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لِيُؤَدِّنَ لَكُمْ خِيَارَكُمْ وَلِيُؤْتِيَكُمْ قُرْآنَكُمْ».

590 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

– “Size en hayırlılarınız müezzinlik yapsın. En iyi Kur’an beleniniz de imamlık etsin.”^[386]

62 - KADINLARIN İMAMLIĞI:

٥٩١- عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ نُوفَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَمَّا عَزَا بَدْرًا قَالَتْ قُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِذْذَنْ لِي فِي الْعَزْوِ مَعَكَ

أَمْرَضُ مَرْضَاكُمْ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي شَهَادَةً قَالَ: «قَرِّي فِي بَيْتِكَ، فَإِنَّ

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يَرْزُقُكَ الشَّهَادَةَ»

قَالَ: فَكَانَتْ تُسَمَّى الشَّهِيدَةَ. قَالَ: كَانَتْ قَدْ قَرَأَتْ الْقُرْآنَ، فَاسْتَأْذَنْتِ

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَتَخِطَّ فِي دَارِهَا مُؤَدِّيًا، فَأَذِنَ لَهَا. قَالَ:

وَكُنْتُ دُبُرَتْ غُلَامًا وَجَارِيَةً، فَقَامَا إِلَيْهَا بِاللَّيْلِ فَغَشَاهَا بِقَطِيفَةٍ لَهَا حَتَّى

مَاتَتْ وَذَهَبَا، فَأَصْبَحَ عُمَرُ فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ جَنَدُهُ مِنْ هَذَيْنِ

عَلِمَ، أَوْ مَنْ رَأَاهَا فَلْيَجِئْ بِهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَصَلَّتْ، فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ مَضَى

بِالْمَدِينَةِ.

591 - Nevfel kızı Ümmü Varaka radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Bedir savaşına çıkacağında ona ey Allah'ın Rasûl-i seninle harbe gitmeme izin ver de, hastalarınıza bakıcılık yapayım. Allah'tan beni şehitlik derecesiyle rızıklandırmasını umarım, dedim. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Evinde otur. Allah Teâlâ şüphesiz seni şehitlikle rızıklandırarak,” buyurdu.

Abdurrahman diyor ki: O, kadına şehide deniyordu. Kur'an da öğrenmişti. Rasûlullah'tan evinde bir müezzin tutmak için izin istedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona izin verdi. Bir köle ile bir cariyeyi müdebbire yapmıştı, bir gece bu köle ile cariyeye kalkarak kadının kendi kadifesi ile ağzını kapatarak, boğdular ve kaçtılar. Hz. Ömer sabahleyin halk içinde şöyle hitab etti. Bunlardan kimin haberi var veya bunları kim görürse derhal getirsin, dedi. (Yakaladılar) asılmalarını emretti. Derhal asıldılar. Medine'de ilk asılanlar bunlar oldu.

İZAH

Müdebbir, Müdebbire: Emrinde köle ve cariyeye bulunan efendi, kölesine ben ölünceye kadar, bana hizmet edeceksin, ben öldükten sonra hürsünüz, der. Böyle şartlı, hürriyete kavuşturmaya bu isim verilir.

Ümmü Varaka da, kölesi ile cariyesini evlendirmiş, ben ölene kadar, bana hizmet edin, ben ölünce hürsünüz, demiştir. Hürriyete kavuşacakları günün çabuk gelmesini temin için, Ümmü Varaka'yı boğarak öldürmüşler, kısas için kendileri de idam edilmişlerdir.

٥٩١- عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بِنِ الْحَارِثِ، بِهَذَا الْحَدِيثِ وَالْأَوَّلِ

أَنْتُمْ. قَالَ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزُورُهَا فِي بَيْتِهَا، وَجَعَلَ

لَهَا مُؤَدَّنًا يُؤَدِّنُ لَهَا، وَأَمَرَهَا أَنْ تَوْمَ أَهْلَ دَارِهَا. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: فَأَنَا

رَأَيْتُ مُؤَدَّنَهَا شَيْخًا كَبِيرًا.

592 - Abdullah bin Haris radiyallahu anh'dan; bu hadis Abdullah bin el Kays kızı Ümmü Varaka'dan rivâyet olundu, evvelki hadis daha tamamdı.

Abdurrahman bin Hallad diyor ki:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Varaka'yı evinde ziyaret eder, ona ezan okuyacak bir müezzin tayin eder ve kendi ev halkına imam olmasını Ümmü Varaka'ya emrederdi. (Yine) Abdurrahman diyor ki, o kadının müezzinini ben bizzat gördüm, o ihtiyar bir adamdı.

İZAH

Bu hadisten kadının ev halkına imamlık edebileceği anlaşılır. Kadın kadınlara imamlık yaparsa, birinci safın ortasına durur, sadece ayakları, cemaatin ayağından biraz ileride olur. Ümmü Varaka'nın cemaatinde yaşlı bir erkeğin de bulunduğu, müezzinlik vazifesi gördüğü bildiriliyor. Bu Ümmü Varaka'ya mahsus bir durumdur.

63 - İSTEMEYEN TOPLULUĞA İMAM OLMAK

۵۹۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَقُولُ: «ثَلَاثَةٌ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُمْ صَلَاةً: مَنْ تَقَدَّمَ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ

كَارِهُونَ، وَرَجُلٌ آتَى الصَّلَاةَ دُبَارًا، وَالذَّيَارُ أَنْ يَأْتِيَهَا بَعْدَ أَنْ تَعْرَفَ

وَرَجُلٌ اخْتَبَدَ مُحَرَّرَةً».

593 - Abdullah bin Âmr radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Üç kimse var ki Allah onların namazlarını kabul etmez.

Cemaat kendisini sevmedikleri halde onlara imam olan kimsenin, vakti geçtikten sonra namaza gelen adamın, hürriyete kavuşturduğu kimseyi köle olarak kullanan adamın.”^[387]

İZAH

Bir imamı, kendinde bulunan bir kabahat sebebi ile cemaatin tamamı sevmiyor, imamlığını istemiyorlarsa, onun böyle bir cemaata imamlığı uygun değildir. Ama cemaatin bir ikisi, imama muğber ise bunun ehemmiyeti yoktur. Çünkü cemaattan bazısı imamın kendi emellerine hizmet etmesini isteyebilir, imam uymazsa muğber olurlar.

64 - SALİH VE FACİR KİMSELERİN İMAMLIĞI

۵۹۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «الْصَّلَاةُ

الْمَكْتُوبَةُ وَاجِبَةٌ خَلْفَ كُلِّ مُسْلِمٍ يَرَاهَا كَانَ أَوْ فَاجِرًا وَإِنْ عَمِلَ الْكَفَايَةَ»

594 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Salih olsun facir olsun hatta büyük günah işlemiş de olsa Müslümanın arkasında farz namazı (cemaatle) kılmak vaciptir.

İZAH

Günahkar Müslümanın arkasında namaz kılınmıştır. Muttaki kimsenin arkasında kılmak daha iyidir.

65 - ÂMÂNIN İMAMLIĞI:

۵۹۵- عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَخْلَفَ ابْنَ أُمِّ

مَكْتُومٍ يُؤْمِ النَّاسِ وَهُوَ أَعْمَى

595 - Enes radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Mektûm’un oğlunu, ama olduğu halde, yerine bıraktı o’da insanlara imam olurdu

İZAH

Abdullah bin Ümmü Mektûm, âmâ olduğu için harbe gidemiyordu. Medine’de sağlam erkek kalmıyor. Hepsi, gazaya çıkıyordu. Zayıflara ihtiyarlara ve özürlülere imamlık etmesi için, Fahr-i “Kâinat Efendimiz yerine, ikinci müezzini Abdullah İbn-i Mektûmu bırakmıştı.

Hanefî mezhebine göre gözü sağlam kimse varken, âmânın imamlığı mekruhtur. Şâfiî hazretlerine göre âmânın imamlığı mekruh değildir.

Gazali, âmâ gözü görmediği için daha huşûlü namaz kıldıracağından onun imamlığı evladır, diyor. (Neylû’l-Evtar) Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîlere göre gözü görenin imamlığı daha iyidir. (El-Men Hel, c. 4. s. 318)

66 - ZİYARETÇİNİN İMAMLIĞI

۵۹۶- عَنْ بُدَيْلٍ حَدَّثَنِي أَبُو عَظِيمَةَ مَوْلَى بَشَاءَ قَالَ: كَانَ نَالِكٌ يَرُ

شَوْبَرَةَ يَأْتِينَا إِلَى مُصَلَّائِنَا هَذَا فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَقُلْنَا لَهُ: تَقْدُمُ فَصَلِّهِ

فَقَالَ لَنَا: قَدِمُوا رَجُلًا مِنْكُمْ يُصَلِّي بِكُمْ، وَسَأَخِذُكُمْ لِمَ لَا أَصَلِّي بِكُمْ،

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نَازَ قَوْمًا فَلَا يُؤْتُهُمْ

وَلِيًّاؤُهُمْ رَجُلٌ مِنْهُمْ».

596 - Büdeyl radiyallahu anh’dan: Azatlımız olan Ebû Atiyye şöyle dedi:

Mâlik bin Huveyris bizim şu namaz kılınan yerimizde bize gelirdi.

Namaz için kamet yapılır, ona öne geç namazı kıldır, derdik. O da bize sizden size imamlık edebilecek birini getirin geçirin, der ve ne için size imamlık etmiyorum, haber vereyim. (Çünkü) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dediğini işittim:

— “Kim bir kabileyi (memleket halkını) ziyaret ederse onlara imamlık etmesin. Onlara kendi içlerinden biri imamlık etsin.”^[388]

67 - İMAMIN CEMAATTEN YÜKSEKTE DURMASI

٥٩٧- عَنْ هَمَّامٍ أَنَّ حُذَيْفَةَ أُمَّ النَّاسِ بِالنَّدَائِينَ عَلَى دُكَّانٍ، فَأَخَذَ أَبُو

مُسْعُودٍ بِقَبِيصِهِ فَجَبَلَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ قَالَ: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُمْ كَانُوا

يُنْهَوْنَ عَنْ ذَلِكَ؟ قَالَ: بَلَى قَدْ ذَكَرْتُ حِينَ مَلَأْتَنِي.

597 - Hemmam radiyallahu anh'dan: Huzeyfe radiyallahu anh Medâin'de kendisi bir sedir üzerinde olduğu halde cemaata imam oldu. Ebû Mes'ûd da Huzeyfe'nin gömleğinden tuttu ve onu çekti. Namazdan çıkınca Ebû Mes'ûd ona:

Bilmiyor musun? Eshab cemaatten yüksek yere durmaktan nehyolundular, dedi. Huzeyfe: Evet sen beni çekince hatırladım, cevabını verdi.

٥٩٨- عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ: حَدَّثَنِي رَجُلٌ: أَنَّهُ كَانَ مَعَ

عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ بِالنَّدَائِينَ، فَأَقْبَمَتِ الصَّلَاةُ، فَتَقَدَّمَ عَمَّارٌ وَقَامَ عَلَى دُكَّانٍ

يُصَلِّي وَالنَّاسُ أَسْفَلَ مِنْهُ،

فَتَقَدَّمَ حُذَيْفَةُ فَأَخَذَ عَلَى يَدَيْهِ، فَاتَّبَعَهُ عَمَّارٌ حَتَّى أَنْزَلَهُ حُذَيْفَةُ، فَلَمَّا

فَرَغَ عَمَّارٌ مِنْ صَلَاتِهِ قَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ: أَلَمْ تَسْمَعْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا أَمَّ الرَّجُلُ الْقَوْمَ فَلَا يَقُمْ فِي مَكَانٍ أَرْفَعَ مِنْ مَقَامِهِمْ»

أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ.

قَالَ عَمَّارٌ: لِذَلِكَ اتَّبَعْتُكَ حِينَ أَخَذْتَ عَلَى يَدَيَّ.

598 - Adiy bin Sâbit el Ensarî radiyallahu anhdan;

Bana da bir adam anlattı. O kimse Medâin'de Ammar bin Yâsir ile birlikte bulunuyormuş. Namaza kametlenmiş, Ammar öne geçmiş, bir sedir üzerine durmuş, cemaat ta ondan daha aşağıda (olduğu halde) onlara namaz

kıldırıyormuş. Huzeyfe öne geçmiş Ammar'ın elinden tutmuş çekmiş. Huzeyfe, Ammar'ı indirene kadar, Ammar Huzeyfe'yi takip etmiş. Ammar namazdan çıkınca, Huzeyfe ona Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söyle buyurduğunu işitmedin mi?

“Bir kimse cemaate imam olduğu vakit, cemaatin durduğu yerden daha yüksek bir yerde durmasın.” dedi veya buna benzer bir söz söyledi.

Ammar da sen elimden tutunca, arkandan onu (hatırladığım) için geldim ya, demiş.

İZAH

İmamın tek başına cemaatin durduğu yerden yüksek bir yere durması mekruhtur. Veya imamın tek başına aşağıda cemaatin yukarıda olması da böyledir. İmamla cemaat arasındaki yükseklik farkı otuz beş santimi geçmemelidir. (Bezl-ül-Mechüd, c. 4, s. 219)

68 - KILMIŞ OLDUĞU NAMAZI AYRICA BİR CEMAATE KILDIRMAK

۵۹۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ يَأْتِي قَوْمَهُ فَيُصَلِّي بِهِمْ تِلْكَ

الصَّلَاةَ.

599 - Câbir bin Abdullah radıyallahu anhdan:

Muaz bin Cebel radıyallahu anh yatsı namazını Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kılar sonra kabilesine gelir. Aynı yatsı namazını kabilesine kıldırırdı.

İZAH

Hız. Muaz'ın, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kıldığı yatsı farzdır. Sonra kendi kabilesinde kıldırıldığı nâfile oluyor. Kabilesi farz kılarken, nâfile kılan Hız. Muaz'a uyuyorlar. Farz kılanların Nâfile kılan bir zata

uymaları sahih midir? İmâm-ı Azam hazretlerine göre: Farz kılan nafîle kılana uyamaz. İmam Mâlik'in görüşü de böyledir.

Şâfiî ve Ahmed bin Hambel'e göre farz kılan nafîle kılanlara uyabilirler. (Bezl-ül-Mechüd, c. 4, s. 221)

٦٠٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: إِنَّ مُعَاذًا

كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ قِيَوْمًا قَوْمَةً.

600 - Âmr bin Dinar radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, Câbir bin Abdullah radıyallahu anhın şöyle dediğini işitmiş:

Muaz radıyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kılar ve döner (aynı namazda) kabilesine de imam olurdu. [389]

69 - İMAMIN OTURARAK NAMAZ KILDIRMASI

٦٠١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَكِبَ فَرَسًا فَصَرَخَ عَتَّةُ فَبَجِجَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ فَصَلَّى صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ

زَهْرًا قَاعِدًا، وَصَلَّيْنَا وَزَادَهُ قُعُودًا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: «إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ

لِيُؤْتَمَّ بِهِ، فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَإِذَا رَفَعَ

فَارْفَعُوا، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، وَإِذَا

صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا مُجْلِسًا أَجْمَعُونَ».

601 - Enes bin Mâlik radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ata binmişti. Attan düştü ve sağ tarafı soyulup incindi. Namazlardan birini oturduğu yerden kıldırdı. Arkasında biz de oturarak kıldık. (Namazı bitirip) döndüğünde:

– “İmam ancak kendisine uyulmak için görevlendirildi. İmam ayakta kıldığı vakit siz de ayakta kılın, Rükû yapınca siz de rükû yapın, kalktığında siz de kalkın. Allah hamdedenin hamdini işitir, dediği zaman siz de, “ey bizim rabbımız, hamd ancak sanadır” deyin. İmam: Oturarak kıldığında siz de hepiniz oturarak kılın” buyurdu.^[390]

İZAH

Suria: Düştü yıkıldı demek.

Cuhsa: Yarıldı, sürtüldü, soyuldu demektir.

Ahmed bin Hanbel’e göre imam, namazı oturarak kıldırıldığı zaman, cemaat da oturarak kılar.

İmâm-ı Azam ve Şâfiî hazretlerine göre, imam oturarak kıldırırsa da, cemaat ayakta uyarlar;

Mâliki hazretleri: Oturarak imamlık yakışmaz, diyor. (Bezl-ül-Mechud, c. 4, s. 235) (Avnü’l-Mabud, c. 2, s. 312)

٦٠٢- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَسًا بِالْمَدِينَةِ فَصَرَغَهُ عَلَى جِطَمٍ نَحَلَةٍ فَأَنْفَكْتُ قَدَمَهُ، فَأَتَيْنَاهُ نَعُوذَهُ فَوَجَدْتُهُ فِي مَشْرِيقِ لِعَالِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا يُسَبِّحُ بِجَالِسًا. قَالَ: فَقَعْنَا خَلْفَهُ، فَسَكَتَ عَنَّا، ثُمَّ أَتَيْنَاهُ مَرَّةً أُخْرَى نَعُوذُهُ، فَصَلَّى الْمَكْتُوبَةَ جَالِسًا، فَقَعْنَا خَلْفَهُ، فَأَشَارَ إِلَيْنَا، فَقَعْنَا. قَالَ: فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ: «إِذَا صَلَّى الْإِمَامُ جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا، وَإِذَا صَلَّى الْإِمَامُ قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا، وَلَا تَقْعُلُوا كَمَا يَفْعَلُ أَهْلُ قَارِسَ بِعُظَمَائِهِمْ».

602 - Câbir radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine’de bir ata binmişti. At onu hurma kökleri üzerine düşürmüştü ve ayağı çıktı. Rasûlullah sallallahu

aleyhi ve sellem Efendimize geçmiş olsun demeye geldik. Onu Aişe radiyallahu anha'ya ait bir yerde oturarak namaz kılarken bulduk. Biz de arkasında ayakta durduk. Bize bir şey söylemedi. Ona hastalığını yoklamak için diğer bir sefer daha geldik. Farz namazını oturarak kıldı, biz arkasında ayakta durduk. Bize işaret etti. Hemen oturduk. Câbir diyor ki: Namazı bitirince:

– “İmam oturarak kıldığı vakit siz de oturarak kılın. İmam ayakta kılınca siz de ayakta kılın. Faris halkının büyüklerine yaptıkları gibi yapmayın,” buyurdu.^[391]

İZAH

Mesrube: Yiyecek ve içeceklerin konulduğu kiler demektir.

Ciz'in - Nahleti: Hurmanın kök kısmı demektir. İranlılar devlet büyüklerine ayağa kalkarak ihtiram gösterirler. Ashab-ı kirâm da Rasûl-i Ekrem'e hürmet için ayağa kalkmışlardı. Onları ayağa kalkarak saygı göstermekten nehyetti. Saygının gönülde olacağını bildirdi.

٦٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِبُؤْتُمْ بِهِ، فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا، وَلَا تُكَبِّرُوا حَتَّى يُكَبِّرَ

وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَلَا تَرْكَعُوا حَتَّى يَرْكَعَ، وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ

حَمِدَهُ فَقُولُوا: أَللَّهُمَّ زَيْنَا لَكَ الْحَمْدُ

فَالْمُسْلِمُ: «وَلَكَ الْحَمْدُ» وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا، وَلَا تَسْجُدُوا حَتَّى

يَسْجُدَ، وَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا، وَإِذَا صَلَّى قَاعِدًا فَصَلُّوا قُعُودًا

أَجْمَعُونَ».

قَالَ أَبُو قَاوُذَ: «أَللَّهُمَّ زَيْنَا لَكَ الْحَمْدُ». أَفْهَمَنِي بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ

سَالِمَانَ.

603 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İmam ancak kendisine uyulmak için görevlendirildi, imam tekbir aldığı zaman siz de tekbir alın, o tekbir alana kadar siz tekbir almayın. Rükûa indiği zaman siz de rükû edin. O rükû etmeden siz rükû etmeyin. O semiallahu limen hamide dediği zaman, siz de ey Allahım ey bizim Rabbımız, hamd ancak sanadır,” deyin.

Müslim (bin İbrahim vavla) velekel hamd (dahi hamd ancak sanadır,” dedi.

İmam secde ettiği zaman siz de secde edin. O secde edene kadar secde etmeyin, imam ayakta kıldığı zaman, siz de ayakta kılın. Oturarak kıldığı zaman siz de hep birden oturarak kılın.

Ebû Dâvud diyor ki: ashab-ımızdan bazıları Süleyman bin Harb’den bana vavsız olarak Allahümme rabbena lekel hamdü diye bildirdi.

٦٠٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّمَا

جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ» بِهَذَا الْخَبَرِ زَادَ: «وَإِذَا قَرَأَ قَاتِبُكُمْ:

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذِهِ الزِّيَادَةُ «وَإِذَا قَرَأَ قَاتِبُكُمْ» لَيْسَتْ بِمَحْفُوظَةٍ

أَلَوْهُمْ عِنْدَنَا مِنْ أَبِي خَالِدٍ.

604 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“İmam kendisine uymak için görevlendirildi.” Yukarıda geçen haber rivâyet edildi. Zeyd bin Eslem’in rivâyetinde şu cümle ziyade edildi: “İmam okuduğu zaman sükût et.”

Ebû Dâvud diyor ki: İmam okuduğu zaman susun ziyadesi mahfuz değildir. Buradaki vehim Ebû Halid’denir.^[392]

٦٠٥- عَنْ عَلِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ جَالِسٌ فَصَلَّى وَرَأَاهُ قَوْمٌ قِيَامًا، فَأَنَارَ إِلَيْهِمْ

أَنْ اجْلِسُوا، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: «إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِتُؤْتَمَ بِهِ، فَإِذَا رَفَعَ

فَارْكَعُوا، وَإِذَا رَفَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا».

605 - Aişe radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evinde oturarak namaz kıldı. Arkasında bir cemaat da ayakta kıldılar. Onlara oturun diye işaret etti. Namazdan çıktığı vakit, “İmam kendisine uyulmak için tayin edildi. Rükû ettiği zaman siz de rükû edin. Rükûdan kalktığı zaman siz de kalkın, oturarak kıldığı zaman, siz de oturarak kılın,” buyurdu. [393]

٦٠٦- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْنَا

زَوَائِدَهُ وَهُوَ قَاعِدٌ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَتَكَبَّرُ لِيَسْمَعَ النَّاسُ تَكْبِيرَهُ ثُمَّ

سَاقَ الْحَدِيثَ.

606 - Câbir radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem rahatsız oldu. Peygamberi-miz oturur olduğu halde namaz kıldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbirini cemaate işittirmek için, Ebû Bekir de tekbir alıyordu. Sonra ravi hadis-i sevketti. [394]

٦٠٧- عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حَضْرَةَ أَنَّهُ كَانَ يُؤْمِنُهُمْ. قَالَ: فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخُودُهُ، [فَقَالُوا]: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنْ إِيْمَانَنَا تَرِيضُ

فَقَالَ: «إِذَا صَلَّى قَاعِدًا فَصَلُّوا قُعُودًا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِمُتَّصِلٍ.

607 - Üseyd bin Hudeyr radiyallahu anhdan:

Üseyd bin Hudeyr radiyallahu anh cemaate imamlık ederdi (hastalandı.) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyarete geldi.

– Ey Allah’ın Rasûlü, imamımız hastadır, ne yapacağız dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de:

“O, oturarak kıldığı vakit siz de oturarak kılın,” buyurdu. Ebû Dâvud: Hadis muttasıl değildir, dedi.

70 - İKİ KİŞİYLE CEMAAT TEŞKÎLİ

٦٠٨- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ

عَلَى أُمِّ حَرَامٍ فَأَتَوْهُ بِسَمْنٍ وَتَمْرٍ، فَقَالَ: «زِدُوا هَذَا فِي وَعَائِهِ وَهَذَا

فِي سِقَائِهِ فَإِنِّي صَائِمٌ»، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ تَطَوُّعًا، فَقَامَتْ ثُمَّ

سَلَّمَتْ وَأُمُّ حَرَامٍ خَلْفَتَا. قَالَ ثَابِتٌ: وَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ: أَتَانِي عَنْ

يَمِينِهِ عَلَى بَسَاطٍ.

608 - Enes radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ümmü Haram’ın yanına girdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e yağ ve hurma getirdiler:

“Ben oruçluyum. Hurmayı çanağına, yağı tulumuna koyun,” buyurdu.

Sonra kalkıp bize iki rekât nafile kıldırdı. Ümmü Süleym ile Ümmü Haram da arkamıza durdular.

Sabit diyor ki: Enes’in ancak şöyle dediğini biliyorum. Beni sağındaki bir yaygının üstüne durdurdu.

٦٠٩- عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَاهُ وَامْرَأَةٌ

بَيْنَهُمْ، فَجَعَلَهُ عَنْ يَمِينِهِ وَامْرَأَةً خَلْفَ قَلْبِكَ.

609 - Enes radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona ve onlardan bir kadına imam

oldu. Enes’i sağına, kadını da onun arkasına durdurdu. [\[395\]](#)

٦١٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَثُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ، فَقَامَ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ اللَّيْلِ فَأَطْلَقَ الْقِرْبَةَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ أَوْكَا الْقِرْبَةَ ثُمَّ

قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ، فَغَسَّطَ قَتْرَضَاتٍ كَمَا تَوَضَّأَ، ثُمَّ جَثَّ فَغَسَّطَ عَنْ يَمَانِهِ

فَأَخَذَنِي بِيَمِينِهِ فَأَدَارَنِي مِنْ وَرَائِهِ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ، فَصَلَّيْتُ مَعَهُ.

610 - İbn-i Abbas radiyallahu anhdan:

Teyzem Meymune'nin evinde yattım. Gecenin bir anında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı. Kırbayı çözüp abdest aldı. Sonra kırbanın ağzını bağladı ve namaza durdu. Ben de kalktım. Onun abdest aldığı gibi, abdest aldım. Sonra geldim, onun soluna durdum. Sağ eliyle beni tuttu. Arkasından dolaştırarak sağına durdurdu. Ben de onunla Rasûlullah ile beraber (namazı) kıldım. ^[396]

٦١١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ قَالَ: فَأَخَذَ بِرَأْسِي أَوْ بِذَوَائِبِي

فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ.

611 - Bir önce geçen şu kıssa İbn-i Abbas'tan şöyle rivâyet edildi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem başımı tuttu veya saçlarımdan tuttu. Beni sağına durdurdu.

71 - ÜÇ KİŞİLİK CEMAAT NASIL SAF TUTAR?

٦١٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: إِنَّ جَدَّةَ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِبَطْنِهَا صَنْعَتَهُ، فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ: «قُومُوا فَلَا صَلَواتِي

لَكُمْ» قَالَ أَنَسٌ: فَغَسَّطَ إِلَيَّ حَصِيرَ لَنَا قَدْ اشْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لَيْسَ

لِنَصْنَعَتِهِ بِمَاءٍ، فَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَفَّغْتُ أَنَا

وَالْيَتِيمَ وَرِثَتَهُ وَالْمَجْرُوزَ مِنْ وَرَائِنَا، فَصَلَّيْتُ رُكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ

612 - Enes bin Mâlik radiyallahu anhdan:

Enes'in büyük annesi Müleyke yaptığı bir yemeğe Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi davet etmişti. Ondan biraz yedi, sonra:

“Kalkın size namaz kıldırayım,” buyurdu. Enes diyor ki:

Hemen kalktım. Bizim bir hasırımız vardı. Çok durduğu için kararmıştı. Onu su ile yıkadım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun üzerine durdu. Benim ile bir de yetim, onun arkasına saf olduk. Ve bir ihtiyar kadın da bizim arkamıza durdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize iki rekât namaz kıldırıldı. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazdan çıktı.^[397]

٦١٣ - عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: إِشْتَأَذَنَ عَلَقَمَةُ

وَالْأَسْوَدُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ - وَقَدْ كُنَّا أَطْلَلْنَا الْقُعُودَ عَلَى بَابِهِ - فَخَرَجَتْ

الْجَارِيَةُ فَاسْتَأْذَنَتْ لَهُمَا، فَأَذِنَ لَهُمَا، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى بَيْنِي وَبَيْنَهُ، ثُمَّ قَالَ:

هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَّ.

613 - Abdurrahman bin Esved radiyallahu anhin babası Esved radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Alkame ve Esved, Abdullah'ın (İbn-i Mes'ûd'un) yanına girmeye izin istediler.

Kapısında epeyce oturduk. Bir cariye çıkarak onlar hakkında Abdullah'tan izin istedi. Abdullah da onlara izin verdi. Sonra kalktı onunla benim aramda namaz kıldı. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem böyle yaptığını gördüm, dedi.^[398]

İZAH

Bu hadis-i şerif cemaat iki kişi ve daha az olursa imamın öne geçmeyiib cemaatin arasında duracağını savunan İbn-i Mes'ûd ve Ebû Yusuf'un delilidir. Ulemânın umumu 634 nolu hadis-i esas alarak cemaat iki kişi ve daha çok olursa imamın önde, cemaatin arkada safta durması gerektiği görüşünde bulunmuşlardır.

72 - SELAMDAN SONRA İMAMIN YAN DÖNMESİ

٦١٤- عَنْ جَابِرِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ إِذَا انْصَرَفَ انْتَحَرَفَ.

614 - Câbîr bin Yezid bin El-Esved radıyallahu anhın babasından:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında namaz kıldım. Namazdan çıktığı vakit yan dönerdi. [\[399\]](#)

٦١٥- عَنْ الزَّهْرِيِّ بْنِ عَذْرَاءَ بْنِ رَجِيٍّ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْبَبْنَا أَنْ نَكُونَ عَنْ يَمِينِهِ نَقْبِلُ خَلْفًا

بِوَجْهِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

615 - Bera (bin Âzib) radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında namaz kıldığımızda (namazdan sonra) yüzünü bize çevirmesi için sağında durmayı severdik. [\[400\]](#)

İZAH

Bu hadisler imamın farzdan sonra cemaata dönmesinin Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem sünnetinden olduğuna delildir.

73 - İMAMIN NAMAZ KILDIRDIĞI YERDE NAFİLE KILMASI

٦١٦- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ «لَا يَصِلُ الْإِمَامُ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ حَتَّى يَتَحَوَّلَ».

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ: عَطَاءُ الْخُرَاسَانِيُّ لَمْ يُذَكِّرْ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ

616 - Muğire bin Şu'be radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “İmam sağa ve sola kaymadan namaz kıldırıldığı yerde, nafîle kılmasın,” buyurdu.

Ebû Dâvud diyor ki: Râvîlerden Horasanlı Atâ, Muğire bin Şu'be'ye yetişmemiştir.

İZAH

Namaz kıldığımız yerler mahşerde bize şahidlik edecek. Ne kadar ayrı yerde secde edersek o kadar çok lehimize şahit hazırlamış olacağız, onun için farzı kıldıran imam mihrabdan sağa veya sola kaymadan farz kıldığı yerde sünnet kılmaması buyuruluyor, bu talimat cemaat için de geçerlidir.

74 - İMAMIN ABDESTİNİN BOZULMASI

٦١٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «إِذَا قَضَى الْإِمَامُ الصَّلَاةَ وَقَعَدَ فَأَخَذَتْ قَبْلُ أَنْ يَتَكَلَّمَ فَقَدْ قُتِلَ

صَلَاةً وَمَنْ كَانَ خَلْفَهُ مِنْ أُمَّةٍ الصَّلَاةُ».

617 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; “İmam namazını bitirip oturduğu zaman konuşmadan (selam vermeden) önce abdesti bozulsa kendi namazı tamam olur. Arkasındakilerden namazı tamamlayanınki de tamam olur.” buyurdu.

İZAH

İmam namazın sonunda teşehhüt miktarı oturduktan sonra abdesti bozulursa, kendisinin ve arkasında namazını bitirmiş olanların namazı tamam olur. Bu kadar oturamazsa tamam olmaz.

٦١٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَسَلَّمَ: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ».

618 - Ali radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Namazın anahtarı taharet, namazın tahrimi (dışarıda helâl olanları, namazda haram kılan şey) tekbir, tahlili (tekbirle yasak edilenleri helâl kılan) selâmdır.” buyurdu.^[401]

İZAM

Tahâret namazın anahtarıdır. Temizlik yapılmadan namaza girilemez. Namaz haricinde yemek, içmek, konuşmak helâldir. Başlangıç tekbiri ile bunlar haram olur. Selâm, namaz içersinde, haram olanları helâl kılar. Selâm verdikten sonra konuşmak, yemek, içmek helâl olur

75 - CEMAATİN İMAMA UYMASI EMREDİLEN YERLER

٦١٩- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «لَا تُبَادِرُونِي بِرُكُوعٍ وَلَا بِسُجُودٍ فَإِنَّهُمَا أَسْيَقُكُمْ بِهِ إِذَا رَفَعْتُمْ

نَذِيرُكُمْ بِهِ إِذَا رَفَعْتُ، إِنِّي قَدْ بَلَّغْتُ».

619 - Ebû Süfyan'ın oğlu Muâviye radiyallahu anhdan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Rükû ve secdede beni geçmeyin, ben ne zaman rükûda sizi geçerse, siz bana kalkınca yetişirsiniz. Çünkü ben yaşlandım,” buyurdu.^[402]

İZAH

Rükû ve secdede İmâm-ı geçmemek gerekir. İmâm kendisine uyulmak için öne geçirildi. Biz de kendisine uymak için arkasına, durduk. Biz İmâm-ı geçerse, biz imam, imam da cemaat olmuş olur. Bu hadis Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in son günlerinde söylemiş olduğu,

hadislerdendir. Çünkü ben rükûda sizden önce kalkmış olsam da kalkarken, bana yetişirsiniz. Zira ben yaşlandım, buyuruyor.

٦٢٠- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ الْخَطِيمِيَّ

يُخَطِّبُ النَّاسَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ: أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا رَفَعُوا

رُءُوسَهُمْ بَيْنَ الرُّكُوعِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامُوا قِيَامًا،

فَإِذَا رَأَوْهُ قَدْ سَجَدَ سَجَدُوا.

620 - Ebû İshak radıyallahu anhdan:

Hutamlı Abdullah bin Yezid’i halka hitap ederken dinledim. O dedi ki: Bize Berâ nakletti. Bera yalancı değildir. Onlar başlarını rükûdan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kaldıkları zaman, ayak üstü dururlar (beklerler) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi secde ederken görünce secde ederlerdi. [403]

٦٢١- عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا

يَنْخَرُ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَرَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ

621 - Berâ (bin Azib) radıyallahu anhdan dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kıldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (alınını yere) koyduğunu görene kadar bizden kimse belini eğmezdi. [404]

٦٢٢- عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دَثَارٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ

عَلَى الْمِثْبَرِ: حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ أَنَّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا رَكَعَ رَكَعُوا وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ تَزَلْ قِيَامًا

حَتَّى يَرَوْهُ قَدْ وَضَعَ جَنْبَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ يَتَّبِعُونَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

622 - Muharib bin Disar radıyallahu anhdan:

Abdullah bin Yezid’i minber üzerinde şöyle derken işittim.

Bera bana şöyle haber verdi:

Onlar Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile namaz kılarlardı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem rûkûa gidince rûkû ederler. “Semiallahülimen hamide” dediği zaman Rasûlullah’ın alnını yere koyduğunu görene kadar ayakta dururlar, sonra, Rasûlullah’a uyarlardı.

[372] Tirmizî, Kitâbu’s-Salât, b. 284, n. 386, s. 22, c. 2

[373] Nesêi, Kitâbu’l-Emânet, b. cemaate yetişmenin haddi, n. 856, s. 111, c.

[374] Müslim, Kitâb’us-Salât, b. 30, n. 442/136, s. 327, c. 1;

[375]. Buharî; Müslim, Kitâbu’s-Salât, b. 30, n. 477/138, s. 327, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 400, n. 570, s. 459, c. 2

[376]. Buharî, Kitâbu’s-Salât, c. 1; Müslim, b. 30 n. 445, s. 329, c. 1

[377]. Buharî, Kitâbu’s-Salât; Müslim, Kitâbu’l-Mesâcid, b. 28, n. 602/151, s. 420, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu’l-Mesâcid, b. 14, n. 775, s. 255. c. 1

[378]. Tirmizî, Kitâbu’s-Salât, b. 163, n. 219, s. 424; Nesêi, Kitâbu’l-İmâmet, b. Sabah namazını iade, n. 859, s. 12, c. 2

[379]. Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 163, n. 219, c. 1

[380]. İbn-i Mâce, Kitâbetü’l-İkâmet, b. 47, n. 983, s. 314, c. 1

[381]. İbn-i Mâce

[382]. Müslim, Kitâbu’l-Mesâcid, b. 53, n. 673, s. 463, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 174, n. 235, s. 458, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-İmâmet, b. İmamlığa kimin daha lâayık olduğu bâbı, n. 782, s. 76, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu’l-İkâmeti’s-Salât, b. 46, n. 980, s. 313, c. 1

[383]. Müslim, kitâbu’l-Mesâcid, b. 53, n. 673, s. 465, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu’s-Salât, b. 174, n. 235, s. 458, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-İmâmet, b. Men Hakkın bi’l-İmâme, n. 781, s. 313, c. 1

[384]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 53, s. 170, c. 1

[385]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 53, s. 170, c. 1

[386]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân b. 5, n. 726, s. 240, c. 1

[387]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 43, n. 970, s. 311, c. 1

[388]. Tirmizî, Kitâbu'l-Ebvâbu's-Salât, b. 264, n. 356, s. 187, c. 2

[389]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 58, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-İmâmet; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İhtilâfi niyyeti imam vel memun, s. 102, c. 2

[390]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 50, s. 169, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, n. 411-412, s. 308, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 267, n. 361, s. 194, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, n. 833, s. 99, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 144, n. 1239, s. 392, c. 1

[391]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 144, n. 1240, s. 393, c. 1

[392]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İtimam Bi'l-İmam, n. 833, s. 98, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 13, n. 846-847, s. 276, c. 1

[393]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, s. 308, c. 1

[394]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, n. 412, s. 309, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İtimam bil-İmâm, n. 833, s. 98, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İmâmet, b. 114, n. 1240, s. 393, c. 1

[395]. Müslim,; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Mevkıfû'l-İmam, n. 804, s. 86, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 44, n. 975, s. 312, c. 1

[396]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 44, n. 975, s. 312, c. 1; Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 78, s. 178, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 71, n. 232, s. 451, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Mevkıfû'l-İmâm, n. 804, s. 86, c. 1

[397]. Buharî,; Müslim,; Tirmizî, Kitâb'ul-Ebvâbü's-Salât, b. 173, n. 234, s. 454, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Mevkıfû'l-İmam, n. 802, s. 84, c. 2

[398]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Meşkîfü'l-Îmâm, n. 300, s. 84, c. 1

[399]. Tirmizî,; Nesêi

[400]. Nesêi, Kitâbu'l-Îkâmet, b. Mehanü'llezi Yestahibbü Mine's-Salât, n. 823, s. 94, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 55, n. 1006, s. 321, c. 1

[401]. Tirmizî, Kitâbu't-Tahâret, b. 3, n. 3, s. 8, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu't-Tahâret, b. 3, n. 275, s. 101, c. 1

[402]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 41, N, 963, s. 309, c. 1

[403]. Buharî,; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 474, s. 345, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 208, n. 281, s. 70, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, n. 830, s. 96, c. 2

[404]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 474, s. 345, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mübaderetü'l-Îmam, n. 830, s. 96, c. 2

[372] Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 284, n. 386, s. 22, c. 2

[373] Nesêi, Kitâbu'l-Emânet, b. cemaate yetişmenin haddi, n. 856, s. 111, c.

[374] Müslim, Kitâb'us-Salât, b. 30, n. 442/136, s. 327, c. 1;

[375]. Buharî; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 30, n. 477/138, s. 327, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 400, n. 570, s. 459, c. 2

[376]. Buharî, Kitâbu's-Salât, c. 1; Müslim, b. 30 n. 445, s. 329, c. 1

[377]. Buharî, Kitâbu's-Salât; Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 28, n. 602/151, s. 420, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 14, n. 775, s. 255. c. 1

[378]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 163, n. 219, s. 424; Nesêi, Kâtbu'l-Îmâmet, b. Sabah namazını iade, n. 859, s. 12, c. 2

[379]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 163, n. 219, c. 1

[380]. İbn-i Mâce, Kitâbetü'l-İkâmet, b. 47, n. 983, s. 314, c. 1

[381]. İbn-i Mâce

[382]. Müslim, Kitâbu'l-Mesâcid, b. 53, n. 673, s. 463, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 174, n. 235, s. 458, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İmamlığa kimin daha lâayık olduğu bâbı, n. 782, s. 76, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 46, n. 980, s. 313, c. 1

[383]. Müslim, kitâbu'l-Mesâcid, b. 53, n. 673, s. 465, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 174, n. 235, s. 458, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Men Hakkın bi'l-İmâme, n. 781, s. 313, c. 1

[384]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 53, s. 170, c. 1

[385]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 53, s. 170, c. 1

[386]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Ezân b. 5, n. 726, s. 240, c. 1

[387]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 43, n. 970, s. 311, c. 1

[388]. Tirmizî, Kitâbu'l-Ebvâbu's-Salât, b. 264, n. 356, s. 187, c. 2

[389]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 58, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu'l-İmâmet; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İhtilâfı niyyeti imam vel memun, s. 102, c. 2

[390]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 50, s. 169, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, n. 411-412, s. 308, c. 1; Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 267, n. 361, s. 194, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, n. 833, s. 99, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 144, n. 1239, s. 392, c. 1

[391]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 144, n. 1240, s. 393, c. 1

[392]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. İtimam Bi'l-İmam, n. 833, s. 98, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 13, n. 846-847, s. 276, c. 1

[393]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, s. 308, c. 1

[394]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 19, n. 412, s. 309, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. İtimam bil-Îmâm, n. 833, s. 98, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îmâmet, b. 114, n. 1240, s. 393, c. 1

[395]. Müslim,; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mevkıfû'l-Îmam, n. 804, s. 86, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 44, n. 975, s. 312, c. 1

[396]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 44, n. 975, s. 312, c. 1; Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 78, s. 178, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 71, n. 232, s. 451, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Mevkıfû'l-Îmâm, n. 804, s. 86, c. 1

[397]. Buharî,; Müslim,; Tirmizî, Kitâb'ul-Ebvâbü's-Salât, b. 173, n. 234, s. 454, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mevkıfû'l-Îmam, n. 802, s. 84, c. 2

[398]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Meşkıfû'l-Îmâm, n. 300, s. 84, c. 1

[399]. Tirmizî,; Nesêi

[400]. Nesêi, Kitâbu'l-Îkâmet, b. Mehanü'llezi Yestahibbü Mine's-Salât, n. 823, s. 94, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 55, n. 1006, s. 321, c. 1

[401]. Tirmizî, Kitâbu't-Tahâret, b. 3, n. 3, s. 8, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu't-Tahâret, b. 3, n. 275, s. 101, c. 1

[402]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 41, N, 963, s. 309, c. 1

[403]. Buharî,; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 474, s. 345, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 208, n. 281, s. 70, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, n. 830, s. 96, c. 2

[404]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 474, s. 345, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mübaderetü'l-Îmam, n. 830, s. 96, c. 2

Süname diyor ki” ben parmaklarımı birbirine geçirmiştım, beni bu halde iken buldu. Beni öyle yapmaktan men etti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz âdâbına riayetle güzelce abdest alıp camiye

kastederek, evden çıkarsa parmaklarını birbirine geçirmesin. Çünkü o şahıs camiye giderken namazda gibidir” buyurdu, dedi.^[372]

564 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Kim şartlarına riayet ederek güzelce abdest alır, sonra camiye gider cemaatı namazı kılmış olarak bulursa, Allah Teâlâ o şahsa, o namazı kılan ve namazda bulunanların sevabı kadar sevap verir. Buna verilen sevap Namazı cemaatla kılanlarınkinden hiç bir şeyi eksiltmez.”^[373]

566 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem: “Allah’ın kadın kullarını Allah’ın mescidlerinden men etmeyin,” buyurdu.^[374]

Abdullah bin Ömer’in oğlu da, vallahi biz kadınların camiye gitmelerine izin vermeyiz. Çünkü kadınlar camiye fesat yeri yaparlar, vallahi onlara izin vermeyiz, dedi. Bunun üzerine oğluna kızdı ve ağır konuştu. Ben Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem (onlara izin verin) dedi diyorum, sen izin vermeyiz diyorsun, dedi.^[375]

Hadisin ravisi Yahya dedi ki: Amre’ye, İsrail Oğulları kadınları ibadet yerinden men mi edildiler? Dedim. Amre de (evet) cevabını verdi.^[376]

İbn-i Mes’ûd Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den Ebû Katade ve Enes Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyet edip hepsi, “Geçirdiğinizi tamamlayın,” diye rivâyet ettiler.^[377]

575 - Câbir bin Yezid bin el-Esved’den rivâyet edilmiştir ki, o, henüz delikanlı iken Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemle namaz kıldı. Peygamberimiz (s,a,v) namazı kılınca bir de ne görsün, mescidin bir köşesinde iki kimse cemaata iştirak etmemiş, onları çağırdı. Onlar da getirildiler. (Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in heybetinden) mafsalları titriyordu. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bizimle birlikte namaz kılmaktan sizi ne men etti, dedi. Onlar da biz evimizde kılmıştık, dediler. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem de onlara bir daha böyle yapmayın, sizden biriniz namazı evinde kılar, daha imam aynı namazı

kılmadan yetişirse imamla yine kılsın, imamla kıldığı onun için nafîle olur, buyurdu.^[378]

Sabah namazını Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemle beraber Mina’da kıldım, daha sonra bir önce geçen hadis-i aynı manada rivâyet etti.^[379]

“Bir kimse halka imam olur. Vakte de isabet edebilirse sevabı hem kendine hem de cemaatadır. Eğer namaz(ın vaktinden) bir şey eksik olursa vebali cemaata değil imamın üzerinedir.”^[380]

“Kıyamet alâmetlerinden biri de cami cemaati birbirlerini öne itecek, onlara namaz kıldırarak bir imam bulamayacaklar.”^[381]

Şu’be diyor ki: İsmail’e tekrime ne demektir? Diye sordum. O da şahsın döşegidir cevabını verdi, diyor.^[382]

Ebû Dâvud dedi: Yahya El Kattan Şu’be’den “Kıraatte en kıdemli olanları” (imamlığa daha haklıdır.) şeklinde rivâyet etmiştir.^[383]

Biz halkın Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’i ziyarete gidip geldikleri yol üzerinde bulunan bir yerleşim bölgesinde idik. İnsanlar ziyaretten dönerken bize uğrarlar, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi diye, bize haber verirlerdi. Ben de ezberci bir çocuk olduğumdan Kur’an’dan bir çok yerleri ezberledim. Babam da kabilesinden bir hey’etle birlikte Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem elçi olarak gitmişti. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem onlara namaz öğretip, “Size en çok Kur’an bileniniz imam olsun.” buyurmuş. Kur’an’dan bir çok yerleri ezberlediğimden içlerinde en çok Kur’an bilen ben vardım. Beni imam yaptılar. Üzerimde kendime ait küçük ve sarı bir pardesü ile onlara namaz kıldırıyordum. Secdeye vardığımda pardesüm toplandı. Kadınlardan birisi imamınızın avret yerini gözümüzden kaybedin, dedi. Bunun üzerine bana Uman kumaşından yapılmış bir gömlek aldılar. Müslüman olduktan sonra o gömleğe sevindiğim kadar hiç bir şeye sevinmedim. İşte ben yedi veya 8 yaşında iken onlara imamlık yapardım, dedi.^[384]

588 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyete göre o şöyle demiştir: İlk hicret edenler Medine’ye gelişlerinde Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve

sellem gelmeden önce (Kuba'daki) Asba'ya indiler. (Orada) onlara Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim imamlık ediyordu. Çünkü Kur'an'ı, o hepsinden çok biliyordu. Heysem, içlerinde Ömer bin Hattab ve Ebû Seleme bin Abdül-Esed de vardı. Cümlesini ziyade etti.^[385]

– “Size en hayırlılarınız müezzinlik yapsın. En iyi Kur'an beleniniz de imamlık etsin.”^[386]

Cemaat kendisini sevmedikleri halde onlara imam olan kimsenin, vakti geçtikten sonra namaza gelen adamın, hürriyete kavuşturduğu kimseyi köle olarak kullanan adamın.”^[387]

– “Kim bir kabileyi (memleket halkını) ziyaret ederse onlara imamlık etmesin. Onlara kendi içlerinden biri imamlık etsin.”^[388]

Muaz radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kılar ve döner (aynı namazda) kabilesine de imam olurdu.^[389]

– “İmam ancak kendisine uyulmak için görevlendirildi. İmam ayakta kıldığı vakit siz de ayakta kılın, Rükû yapınca siz de rükû yapın, kalktığında siz de kalkın. Allah hamdedenin hamdini iştir, dediği zaman siz de, “ey bizim rabbımız, hamd ancak sanadır” deyin. İmam: Oturarak kıldığında siz de hepiniz oturarak kılın” buyurdu.^[390]

– “İmam oturarak kıldığı vakit siz de oturarak kılın. İmam ayakta kılınca siz de ayakta kılın. Faris halkının büyüklerine yaptıkları gibi yapmayın,” buyurdu.^[391]

Ebû Dâvud diyor ki: İmam okuduğu zaman susun ziyadesi mahfuz değildir. Buradaki vehim Ebû Halid'dendir.^[392]

605 - Aişe radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem evinde oturarak namaz kıldı. Arkasında bir cemaat da ayakta kıldılar. Onlara oturun diye işaret etti. Namazdan çıktığı vakit, “İmam kendisine uyulmak için tayin edildi. Rükû ettiği zaman siz de rükû edin. Rükûdan kalktığı zaman siz de kalkın, oturarak kıldığı zaman, siz de oturarak kılın,” buyurdu.^[393]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem rahatsız oldu. Peygamberi-miz oturur olduğu halde namaz kıldık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbirini cemaate işittirmek için, Ebû Bekir de tekbir alıyordu. Sonra ravi hadis-i sevketti.^[394]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona ve onlardan bir kadına imam oldu. Enes'i sağına, kadını da onun arkasına durdurdu.^[395]

Teyzem Meymune'nin evinde yattım. Gecenin bir anında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı. Kırbayı çözüp abdest aldı. Sonra kırbanın ağzını bağladı ve namaza durdu. Ben de kalktım. Onun abdest aldığı gibi, abdest aldım. Sonra geldim, onun soluna durdum. Sağ eliyle beni tuttu. Arkasından dolaştırarak sağına durdurdu. Ben de onunla Rasûlullah ile beraber (namazı) kıldım.^[396]

Hemen kalktım. Bizim bir hasırımız vardı. Çok durduğu için kararmıştı. Onu su ile yıkadım. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem onun üzerine durdu. Benim ile bir de yetim, onun arkasına saf olduk. Ve bir ihtiyar kadın da bizim arkamıza durdu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize iki rekât namaz kıldırdı. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazdan çıktı.^[397]

Kapısında epeyce oturduk. Bir cariye çıkarak onlar hakkında Abdullah'tan izin istedi. Abdullah da onlara izin verdi. Sonra kalktı onunla benim aramda namaz kıldı. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem böyle yaptığını gördüm, dedi.^[398]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında namaz kıldım. Namazdan çıktığı vakit yan dönerdi.^[399]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında namaz kıldığımızda (namazdan sonra) yüzünü bize çevirmesi için sağında durmayı severdik.^[400]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Namazın anahtarı taharet, namazın tahrimi (dışarıda helâl olanları, namazda haram kılan şey) tekbir, tahlili (tekbirle yasak edilenleri helâl kılan) selâmdır.” buyurdu.^[401]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Rükû ve secde beni geçmeyin, ben ne zaman rükûda sizi geçerse, siz bana kalkınca yetişirsiniz. Çünkü ben yaşlandım,” buyurdu.^[402]

Hutamlı Abdullah bin Yezid’i halka hitap ederken dinledim. O dedi ki: Bize Berâ nakletti. Bera yalancı değildir. Onlar başlarını rükûdan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile kaldıkları zaman, ayak üstü dururlar (beklerler) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi secde ederken görünce secde ederlerdi.^[403]

621 - Berâ (bin Azib) radıyallahu anh dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber namaz kılardık. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (alnını yere) koyduğunu görene kadar bizden kimse belini eğmezdi.^[404]

76 - İMAMDAN ÖNCE BAŞINI KALDIRMA

٦٢٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«أَمَّا يَخْشَى، أَوْ أَلَا يَخْشَى أَخَذَكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ وَالْإِمَامُ سَاجِدٌ أَنْ

يُخَوِّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ، أَوْ صُورَةَ صُورَةِ حِمَارٍ»

623 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz başını imam secde de iken kaldırıncı Allah’ın onun başını eşek başına veya sûretini eşek sûretine çevireceğinden korkmaz mı?” buyurdu. [\[405\]](#)

İZAH

Bu hadiste bildirilen sûret değışikliğı olabileceğı gibi zahiri sûret değışikliğı de olabilir.

77 - İMAMDAN ÖNCE NAMAZDAN ÇIKMA

٦٢٤- عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَضَّهُمْ عَلَى

الصَّلَاةِ وَنَهَاهُمْ أَنْ يَنْصَرِفُوا قَبْلَ أَنْصِرَافِهِ مِنَ الصَّلَاةِ.

624 - Enes radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz onları namaza teşvik etti. Kendisi dönmeden onların namazdan dönmelerini nehyetti.

78 - İÇİNDE NAMAZ KILINAN ELBİSELERİN SAYISI

٦٢٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِئْلَ

عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «أَوَّلُكُمْ

تَوْبَانِ»

625 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize bir kat elbise içinde namaz kılmaktan soruldu. “Her birinizin ikişer elbisesi mi var?” cevabını verdi. [406]

İZAH

Bütün azalarını örten bir tek uzun gömlek içerisinde namaz sahih olur. Gaye setr-ü avrettir. Tek gömlekle de olsa setr-ü avret temin edildiğinde onunla namazın kılınmasında beis yoktur. Gömlekten maksat çeneden topuğa kadar uzanan uzun gömlektir.

٦٢٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
«لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَيْهِ مَكْنِيَّةٌ مِنْهُ شَيْءٌ».

626 - Ebû Hüreyre radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Sizden biriniz bir tek elbise içinde omuzunda o elbisenin bir kısmı bulunmadan namaz kılmasın” buyurdu. [407]

İZAH

Belden aşağıya bağlanmış peştemal ile namaz kılmak mekruhtur. Çünkü; omuzlar sırt ve göğüs açık kalıyor. Erkeklerin bu azalarını örtmeleri namazın adabındandır.

İmâm-ı Azam, Mâlikî ve Şâfiî hazretlerinin görüşü böyledir. Ahmed bin Hanbel’e göre: Omuzunu örtecek elbisesi olduğu halde omuzu açık namaz kılanın namazı sahih olmaz. Delili de bu hadis-i şeriftir. (Bezl-ül-Mechüd, c. 4, s. 284)

٦٢٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا

صَلَّى أَحَدُكُمْ فِي ثَوْبٍ فَلْيَخَالِفْ بِطَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ».

627 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Sizden biriniz bir tek elbisede namaz kıldığı vakit iki tarafını çaprazlamasına omuzlarına atsın” buyurdu. [\[408\]](#)

İZAH

İhram gibi dikişsiz bir elbiseye bürünen kimse sağ ucunu sol omuzuna, sol ucunu sağ omuzuna atarak namazını kılar, böyle uçları omuzlara atılınca dikili elbise giyilmiş gibi vücudu örter.

٦٢٨- عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُتَّحِفًا مُخَالَفًا بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى مَنْكَبَيْهِ

628 - Ömer bin Ebû Seleme radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi, “Bir elbiseye bürünmüş iki tarafını iki omzuna çaprazlamasına atmış olarak namaz kıldığını gördüm.” [\[409\]](#)

٦٢٩- عَنْ قَيْسِ بْنِ خَالِظٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! مَا تَرَى فِي الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ

الوَاحِدِ؟ قَالَ: فَأُطْلِقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَى طَارِقًا بِهِ

رِدَاءَهُ، فَاسْتَمَلَ بِهِمَا، ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى بِمَا نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا

أَنْ قَضَى الصَّلَاةَ قَالَ: «أَوَكُلُّكُمْ يُجِدُ ثَوْبَيْنِ».

629 - Kays bin Talk radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelmiştik, bir adam geldi ve, “Ey Allah’ın Rasûl-i bir tek elbisede namaz kılmaya ne buyurursunuz,” dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gömleğini çıkardı, ridasının üzerine geçirdi, ikisini birden büründü (ikisini bir elbise haline getirdi) sonra

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı bize namaz kıldırdı. Namazı bitirince:

“- Hepiniz iki elbise bulabilir misiniz?” buyurdu.

79 - ELBİSEYİ BOYNUNA BAĞLAYIP NAMAZ KILMAK

٦٣٠- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ الرَّجَالَ عَاقِدِي أَزْوَاجِهِمْ

فِي أَغْنَاقِهِمْ مِنْ ضَبِيقِ الْأَزْرِ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

الصَّلَاةِ كَأَمْثَالِ الصَّبِيَّانِ، فَقَالَ قَائِلٌ: يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ! لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُمْ

حَتَّى يَرْفَعَ الرَّجَالُ.

630 - Sehl bin Sa'd radıyallahu anhdan:

Yemin olsun erkekleri gömleklerinin darlığından çocuklar gibi boyunlarına asmış olarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında namazda gördüm. Birisi şöyle dedi:

– “Ey kadınlar cemaati, erkekler başlarını kaldırıana kadar, siz başlarınızı (secdeden) kaldırmayın.”^[410]

İZAH

Bazı erkeklerin entarileri, içinde donları olmadığından, secdeye inip kalkarken avret mahalleri açılabilir endişesi ile kadınların gözüne öndeki erkeklerin avret mahalli görünmesin diye secdeden, erkeklerden sonra kalkmaları duyurulmuştur.

80 - ELBİSENİN BİR UCU BAŞKASININ ÜZERİNDE İKEN NAMAZ KILMAK

٦٣١- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَّى فِي ثَوْبٍ بَعْضُهُ عَلَيْهِ.

631 - Aişe radıyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Bir kısmı benim üzerimde olan bir elbisede namaz kıldı.”

81 - BİR TEK GÖMLEKLE NAMAZ KILMAK

٦٣٢- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْتَرِ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي رَجُلٌ

أَصْبَدُ أَفَأُصَلِّي فِي الْقَمِيصِ الْوَاحِدِ؟ قَالَ: «نَعَمْ وَأَزْزِزْهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ».

632 - Seleme bin el-Ekva' radıyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, “Ey Allah’ın Rasûl-i ben avcı bir adamım, bir gömlek içinde namaz kılabilir iniyim?” dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz:

“- Evet (kılabilirsin) fakat bir dikenle de olsa onu düğmele,” buyurdu. [\[411\]](#)

İZAH

Asîdü: Avcılık yaparım, demektir. Meşhur manâ budur. Çünkü avcı iyi koşabilmek için hafif giyinmek ister.

“- Asîdü”nün diğer bir manâsı da boynunda çıban var, demektir. (Avn’ül-Ma’bud)

Gömleğin önündeki açıklığı dikenle de olsa “birbirine tutturup kapatarak bir tek gömlek içinde namaz kılınabileceğine delildir.

٦٣٣- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَمَّا

جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي قَمِيصٍ لَيْسَ عَلَيْهِ إِدَاقَةٌ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: إِنِّي

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي قَمِيصٍ

633 - Ebû Bekir radiyallahu anhin oğlu Abdurrahman'ın oğlu Muhammed radiyallahu anhdan, o da babası Abdürrahman'dan, Câbir bin Abdullah bir gömlek içinde imamlık etti. Üzerinde pardesü de yoktu. Namazı bitirince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bir gömlek içinde namaz kıldırırken gördüm, dedi. [\[412\]](#)

82 - DAR ELBİSENİN NASIL GİYİNİLECEĞİ

٦٣٤- عَنْ عُبادَةَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عُبادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: أَتَيْتُنَا جَابِرًا
يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سِرْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي
غَزْوَةٍ فَقَامَ بِصَلِّيٍّ وَكَانَتْ عَلَيَّ بُرْدَةٌ ذَهَبَتْ أَخَالَفُ بَيْنَ طَرَفَيْهَا فَلَمْ تَبْلُغْ
لِي وَكَانَتْ لَهَا ذَبَابٌ فَتَكَسَّهَا، ثُمَّ خَالَفْتُ بَيْنَ طَرَفَيْهَا، ثُمَّ تَوَاقَصْتُ
عَلَيْهَا لَا تَنْقُطُ، ثُمَّ جِثْتُ حَتَّى قُتِلْتُ عَنْ يَسَارِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فَأَخَذَ بِيَدِي فَأَذَانَنِي حَتَّى أَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ، فَجَاءَ ابْنُ صَخْرٍ حَتَّى
قَامَ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَخَذَنَا بِيَدَيْهِ جَمِيعًا حَتَّى أَقَامَنَا خَلْفَهُ.
قَالَ: وَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزْمُقُنِي وَأَنَا لَا أَشْعُرُ
ثُمَّ قَطَعْتُ بِهِ فَأَشَارَ إِلَيَّ أَنْ أَتَرَّ بِهَا، فَلَمَّا قَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «يَا جَابِرُ؟» قُلْتُ: لَيْلِيكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «إِذَا كَانَ وَاسِعًا
نَحَالَفُ بَيْنَ طَرَفَيْهِ، وَإِذَا كَانَ ضَيِّقًا فَلَمَّذْهُ عَلَى جَهْوِكَ.»

634 - Ubade bin el Velid bin Ubade bin Sâmit radiyallahu anhdan:

Câbir'in yanına gelmiş idik şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem maiyetinde bir harbe gitmiştim. Namaz kıldırılmaya kalktı. Benim de üzerimde renkli bir hırka vardı. İki tarafını çeviriyordum, bana uygun gelmiyordu. Hırkanın saçakları da vardı. Baş aşağı getirip iki tarafını ters çevirdim. Sonra düşmemesi için belimi eğdim, Boğazıma kısırdım. Sonra geldim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve

sellemın sol tarafına durdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem elimden tuttu arkasından dolaştırıp sağına durdurmak istedi. İbn-i Sahr gelerek soluna durdu, ikimizi birden iki eliyle beraber tutarak bizi arkasına durdurdu: Câbir diyor ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana dikkatli bakıyordu. Oysa ben anlamamıştım. Sonra onu anladım. Onu düğmelememi işaret etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ayrılınca Ya Câbir, dedi.

– Buyur Ey Allah’ın Rasûl-i dedim. “Geniş olduğu zaman iki tarafını çaprazlama omuzuna at, dar olduğu zaman onu don yerine kullan, beline bağla,” buyurdu. [\[413\]](#)

İZAH

Bürdetü: Hırka.

Zebazib: Atkının püskülüne denir.

Nekestü: Dönderdim.

Tevakastu: Boynumu eğerek elbiseyi kısırdım.

Yermuku: Aralıksız dikkatli bakıyordu.

Hakv: Orta demektir. İnsanın ortası da beli olduğu için bele “hakv” denir.

Bu hadis-i şerif başka elbise bulamayan kimsenin göbeği ile diz kapağı arasını örterek namaz kılabileceğine delâlet eder. Ama üste giyeceği bulunan bir erkek sadece peştemal ve don ile namaz kılmamalıdır. Ayrıca cemaat iki kişi olursa imamın gerisinde saf tutmalarının gerektiğine delildir. Müctehitlerden Ebû Yusuf, hepsinin görüşü böyledir. Bu hadis, namaz içinde az amelin namazı bozmayacağına delildir.

۶۳۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ

قَالَ: قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «إِذَا كَانَ لِأَخِيكُمْ ثَوْبَانِ فَلْيَصِلْ بِهِمَا،

فَإِنَّ لَمْ يَكُنْ إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَلْيُتَرِّزْ بِهِ وَلَا يَتَجَمَّلْ بِتَجْمَالِ الْيَهُودِ».

635 - İbn-i Ömer radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dedi ki, veya Ömer radiyallahu anh dedi ki:

“- Sizden birinizin iki elbisesi varsa namazı o iki elbise ile kılsın, ancak bir elbisesi varsa onu beline bağlasın, yahudilerin büründüğü gibi bürünüvermesin,” buyurdu.

٦٣٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُصَلِّيَ فِي لِحَافٍ لَا يَتَوَشَّحُ بِهِ، وَالْآخِرَ أَنْ يُصَلِّيَ فِي

سَرَوِيلَ وَلَيْسَ عَلَيْهِ رِدَاءٌ.

636 - Abdullah bin Büreyde radiyallahu anhdan: o da babası Büreyde radiyallahu anh dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, uçları koltuk altlarından geçirilip göğüste düğümlenmemiş örtü ile namaz kılmaktan öbürü üstünde gömlek bulunmadan yalnız donla namaz kılmaktan nehyetti.

İZAH

Teveşşüh: Bir kumaşı önden sağ omuza atıp o ucunu sol koltuğun altından öne, sol omuza atılan kısmın ucunu arkadan sağ koltuk altından geçirip önde düğümlenektir.

Sirval: Don demektir.

83 - NAMAZDA ELBİSEYİ SARKITMAK

٦٣٧- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ أَسْبَلَ إِزَارَهُ فِي صَلَاتِهِ خِيَلًا فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ

فِي جِلٍّ وَلَا حَرَامٌ».

637 - İbn-i Mes'ûd radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dediğini işittim: “Kim namazda kibirlenerek gömleğini sürürse (Bu) ne Allah’ın rızasına uygun bir helâldir, ne de ihtirama lââyık bir iştir.” [414]

İZAH

İsbal: Uzatmak, sürümek, yere bırakıvermek demektir. Bu hadisin son cümlesi bir çok manâya gelebilir. Biz Fethu’l-Vedud kitabında geçen izahı esas alarak terceme ettik. Gömleğini ve peştemalını kibirlenmek maksadı ile namazda yere kadar uzatıp sürümek Allah’ın rızasına uygun bir hareket değildir. Bu davranış ister haram hududları içinde olsun, isterse haram hududları dışında bulunsun demek olabilir. Veya bu hareket ne işlenmesi helâl bir iştir ve ne de bağışlanması umulan bir haramdır.

Veya ne cennetin kendisine helâl olacağı ve ne de ateşin kendisine haram kılınacağı davranıştır, demek olur. Hangi manâ alınır alınsın kibir maksadı ile elbiseyi yerde sürümenin çirkinliği ifade ediliyor.

٦٣٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: يَتَنَمَّا رَجُلٌ يُصَلِّي مُسْبِلًا إِزَارَهُ إِذَا قَالَ
لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذْهَبْ قَتَوْضًا»، فَذَهَبَ قَتَوْضًا ثُمَّ
جَاءَ، ثُمَّ قَالَ: «إِذْهَبْ قَتَوْضًا»، فَذَهَبَ قَتَوْضًا ثُمَّ جَاءَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذْهَبْ قَتَوْضًا»، ثُمَّ سَكَتَ عَنْهُ قَالَ: «إِنَّهُ كَانَ يُصَلِّي
وَهُوَ مُسْبِلٌ إِزَارَهُ وَإِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ رَجُلٍ مُسْبِلٍ إِزَارَهُ».

638 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir zaman bir adam gömleğini sürüyerek namaz kılıyordu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ona: “Git abdest al,” buyurdu. O zat gitti abdest aldı ve geldi, sonra ona:

“Git abdest al,” buyurdu. O zat gitti abdestlendi, sonra geldi. Bir kimse Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

Ey Allah’ın Rasûlü neden o adama abdest almasını emrettin (sebebini açıklamadın) dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “O zat gömleğini sürüyerek namaz kılıyordu. Şüphesiz Allah gömleğini sürüyen adamın namazını kabul etmez,” buyurdu.

84 - KADIN KAÇ PARÇA ELBİSE İLE NAMAZ KILAR?

٦٣٩- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ قُتَيْبٍ، عَنْ أُمِّهِ أَنَّهَا سَأَلَتْ أُمَّ سَلَمَةَ:

مَاذَا تُصَلِّي فِيهِ الْمَرْأَةُ مِنَ الثِّيَابِ؟ فَقَالَتْ: تُصَلِّي فِي الْخِمَارِ وَالْبُرْجِ

السَّابِغِ الَّذِي يُغْتَبُ ظُهُورُ قَدَمَيْهَا.

639 - Muhammed bin Zeyd’in radiyallahu anh annesinden; Bu kadın Ümmü Seleme’ye: Kadın hangi elbiselerle namaz kılabilir, diye sordu. Ümmü Seleme de:

Baş örtüsü ve ayaklarının üstüne kadar her tarafını örten geniş entarisi ile cevabını verdi.

İZAH

Hımar: Kadınların eşarp üstüne örttükleri namaz bezi dedikleri geniş baş örtüsüdür.

Dırı Sâbig: Baştan ayağa kadar her tarafı örten uzun entari demektir.

İmâm-ı Azam’a göre kadın elleri, yüzleri ve ayaklarından başka her tarafını Şâfiî hazretlerine göre kadın elleri ve yüzünden başka her tarafını örtmek mecburiyetindedir.

Mâliki hazretlerine göre ayağının üstü açılrsa namazı fasid olur.

Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre kadın namazda tırnaklarını dahi örtmek mecburiyetindedir. (Mealimü's-Sünen, c. 1, s. 324)

٦٤٠- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّهَا

سَأَلَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي ذِرْعٍ وَخِمَارٍ لَيْسَ

عَلَيْهَا إِزَارٌ؟ قَالَ: «إِنَّمَا كَانَ الذِّرْعُ سَابِقًا يُغْفَى ظُهُورُ قَدَمَيْهَا».

640 - Muhammed bin Zeyd radiyallahu anhdan bir önceki şu hadis rivâyet edilmiştir:

Ümmü Seleme'den şöyle nakletti:

Ümmü Seleme, Peygamberimize, kadın aşağısında (don) bulunmaksızın sadece entari ve büyük baş örtüsü ile namaz kılabilir mi? Dedi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Entari geniş ve ayaklarının üstünü kaplar durumda olursa (kılabilir)” cevabını verdi.”

85 - KADININ BAŞÖRTÜSÜZ NAMAZ KILMASI:

٦٤١- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «لَا يَقْبَلُ

اللَّهُ صَلَاةَ خَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ».

641 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; “Allah hayız görme çağına gelen bir kadının namazını ancak başörtüsü ile kabul eder” buyurdu. [\[415\]](#)

٦٤٢- عَنْ مُحَمَّدٍ: أَنَّ عَائِشَةَ نَزَلَتْ عَلَى صَفِيَّةَ أُمِّ طَلْحَةَ الطَّلْحَانِيَّةِ

فَرَأَتْ بَنَاتِهَا لَهَا، فَقَالَتْ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ وَفِي

حُجْرَتِي جَارِيَةٌ، فَأَلْقَى إِلَيَّ حَقْوَهُ وَقَالَ لِي:

بَشِيرِهِ بِثَلَاثِينَ فَأَعْطَاهُ هَذِهِ بَصْفًا وَالْفَتَاةَ الَّتِي عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ بَصْفًا

فَقَالَتْ لَا أَرَاهَا إِلَّا قَدْ خَاضَتْ أَوْ لَا أَرَاهَا إِلَّا قَدْ خَاضَتْ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ حِشَامٌ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ

642 - Muhammed İbn-i Şîrîn radiyallahu anhdan:

Aişe radiyallahu anha Ümmü Talhatü'l-Talahat'a misafir olmuştu.

Safiye'nin "kızlarını gördü ve şöyle dedi. (Bir gün Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim yanıma geldi, odamda bir cariye vardı. Gömleğini bana attı, ve dedi ki: Şunu ikiye böl yarısını şuna, öbür yarısını da Ümmü Seleme'nin yanındaki genç kıza ver. Zira ben onu ancak ay halini görür çağda görüyorum, veya o ikisini de ancak ay halini görür çağda görüyorum, buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Hişam bu hadis-i İbn-i Sîrîn'den böyle rivâyet etti.

İZAH

Hıkv: Peştamalın bağlandığı yere derler. Rasûl-i Ekrem genç kızların ay başı çağı gelmiş olduklarını görerek namazda başlarına örtmeleri için peştamalıni ikiye bölüp yarısını birine öbür yarısını da öbürüne vermelerini emir buyurdu.

86 - NAMAZDA ELBİSEYİ OMUZA ALMAK

٦٤٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ

السُّدْلِ فِي الصَّلَاةِ، وَأَنْ يُعْطِيَ الرَّجُلُ قَاهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ عِشْلٌ عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ السُّدْلِ فِي الصَّلَاةِ.

643 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namazda sedilden (ceketi veya paltoyu giyinmeden sırtına almaktan) ve adamın ağzını kapamasından nehyetti. [\[416\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadisi Isl radıyallahu anh Atâ'dan, o da Ebû Hüreyre'den rivâyet etti. Gerçekten Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sedilden nehyetti.

İZAH

Sedil: Bir kumaş parçasını başa alıp uçlarını bağlamadan aşağı sallayıp namaza durmak veya palto, ceket giyinmeden omuza alıp durmaktır. Namaza böyle lakaytlık içinde durmaktan nehyedilmiş ve fıkhan mekruh kılınmıştır.

٦٤٤- عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَكْثَرُ مَا رَأَيْتُ عَطَاءَ يُصَلِّي سَادِلًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا يُضَعِّفُ ذَلِكَ الْحَدِيثُ.

644 - İbn-i Cüreyc radıyallahu anhdan:

Atâ'yı namaz kılarken çok kere sedl ederken görürdüm.

Ebû Dâvud diyor ki: Bu hadis bir önce geçen hadis-i zayıf düşürmektedir.

İZAH

Mâlik hazretleri, bu rivâyete dayanarak, namazda ceket ve paltoyu omuza almanın mekruh olmadığı kanaatindedir.

87 - NAMAZ KILANIN İÇ ÇAMAŞIRI

٦٤٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّي فِي شَعْرَانَا أَوْ لُحْفِنَا.

قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: شَكَّ أَبِي.

645 - Aişe radıyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim iç çamaşırımızla veya çarşaflarımızla namaz kılmazdı. [\[417\]](#)

Ubeydullah, babam (iç çamaşır mı yoksa çarşaf mı olduğu hususunda) şüphe etti, dedi.

88 - ERKEĞİN SAÇLARINI TOPUZ YAPARAK NAMAZ KILMASI

٦٤٦- عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ رَأَى أَبَا

رَافِعٍ مَوْلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

وَهُوَ يُصَلِّي قَائِمًا وَقَدْ غَرَزَ صَفْرَهُ فِي قَفَاهُ، فَمَحَلَهَا أَبُو رَافِعٍ فَلَقِضَتْ

حَسَنٌ إِلَيْهِ مُغَضَّبًا، فَقَالَ أَبُو رَافِعٍ: أَقْبِلْ عَلَيَّ صَلَاتِكَ وَلَا تُغَضِّبْ فَإِنِّي

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تِلْكَ كِفْلُ الشَّيْطَانِ»

يَعْنِي مَقْعَدَ الشَّيْطَانِ - يَعْنِي مَغْرَزَ صَفْرِهِ.

646 - Said bin Ebû Said el-Makbûrî radiyallahu anh, babasından naklediyor:

Ebû Said: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in azatlısı Ebû Râfî'nin Hz. Ali'nin oğlu Hasan'a ayakta namaz kılarken rastladığını gördü. Hasan saç örgülerini ensesine toplamıştı. Ebû Râfî (Hasan'ın) örgülerini çözüverdi. Hz. Hasan ona sinirlenerek baktı. Ebû Râfî ona: Sinirlenme, namazına dön. Zira ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in "bunlar yani enseye biriktirilen saç topuzu, şeytanın oturma yeridir." Buyurduğunu işittim.

٦٤٧- أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَأَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْخَارِثِ يُصَلِّي

وَرَأَسُهُ مَغْفُورٌ مِنْ وَرَائِهِ، فَقَامَ وَرَاءَهُ فَجَعَلَ يَحُلُّهُ وَأَقْرَبَهُ الْآخَرَ، فَلَمَّا

انْصَرَفَ أَقْبَلَ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقَالَ: مَا لَكَ وَرَأْسِي؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّمَا مَثَلُ هَذَا مَثَلُ الَّذِي يُصَلِّي

وَهُوَ مَكْتُوفٌ».

647 - Abdullah İbn-i Abbas'ın mevlâsından:

İbn-i Abbas Abdullah bin Harisi saç ı arkasına topuzlanmış olarak namaz kılarken gördü. Hemen arkasına durdu, (onun) topuzunu çözüyordu, diğ er biri de onu (iyi yaptın diye) ikrar ediyordu. Abdullah namaz ı bitirince, İbn-i Abbas’a dönerek benim baş ımdan sana ne dedi. İbn-i Abbas da, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem in:

“Ancak bunun (topuzla namaz kılan ın) durumu t ıpk ı elleri arkasına bağı lı namaz kılan ınki gibidir” buyurduğunu iş ittim, dedi. [418]

89 - NALİNLE NAMAZ KILMAK

٦٤٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يُصَلِّي يَوْمَ الْفَتْحِ وَوَضَعَ نَعْلَيْهِ عَنْ يَسَارِهِ.

648 - Abdullah bin Saib radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi fetih gününde namaz kılarken gördüm. Nalinlerini de sol tarafına koydu. [419]

٦٤٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصُّبْحَ بِنِكَاةٍ فَاسْتَفْتَحَ سُورَةَ الْمُؤْمِنِينَ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذِكْرُ

مُوسَى وَهَارُونَ أَوْ ذِكْرُ مُوسَى وَعِيسَى

إِنَّ عِبَادَ نَشْكُ أَوْ اخْتَلَفُوا - أَخَذَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نَغْلَةً فَمَحَذَفَ فَرَجَعَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ السَّائِبِ خَافِعٌ لِنَبِيِّكَ.

649 - Abdullah bin Saib radiyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mekke’de bize sabah namaz ını kıld ırd ı. Mü’minûn sûresine başladı. (Surede) Musâ ve Harun’un veya Musâ veya İsa’n ın zikri gelince:

Burada ravi İbn-i Ubbad ş üphe etmiştir, veya ş üphe edenin olup olmad ığ ında ihtilaf etmiş lerdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi

öksürük tuttu. Okumayı keserek rükû yaptı. Abdullah bin Saib de bu namazda bulunuyordu. ^[420]

İZAH

Bu hadis kıraatın uzatılması sünnet olan namazlarda öksürük gibi bir mazeret meydana gelirse öksürük, kıraatı helaldar ederek namaza devam etmektense okuduğu kadarı ile rükûa inmenin daha iyi olacağına delalet eder.

٦٥٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: تَبَيَّنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ إِذْ خَلَعَ نَعْلَيْهِ فَوَضَعَهُمَا عَنْ يَسَارِهِ، فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ الْقَوْمُ أَلْفَزُوا نِعَالَهُمْ، فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ قَالَ: «مَا حَمَلَكُمْ عَلَى إِلْقَاءِكُمْ نِعَالَكُمْ؟» قَالُوا: رَأَيْنَاكَ أَلْقَيْتَ نَعْلَكَ فَالْقَيْنَا نِعَالَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَتَانِي نَاغِيْرِي أَنْ فِيهِمَا قَذْرًا، أَوْ قَالَ أَذَى»، وَقَالَ: «إِذَا حَاجَّ أَحَدُكُمْ إِلَى الْهَنْجِدِ فَلْيَنْظُرْ فَإِنْ رَأَى فِي نَعْلَيْهِ قَذْرًا أَوْ أَذَى فَلْيَنْسَحْهُ وَلْيُصَلِّ فِيهِمَا».

650 - Ebû Said El Hudrî radiyallahu anhdan:

Bir zaman Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashab-ına namaz kıldırıyordu. Nalinlerini çıkardı. Ve onları sol tarafına koydu. Cemaat bunu görünce nalinlerini derhal çıkardılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazını bitirince, “nalinlerinizi çıkarıp atmanıza sizi ne sevketti?” buyurdu. (Onlar da):

– Senin nalînlerini çıkardığını gördük, biz de nalinlerimizi çıkardık, dediler. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dedi:

– “Bana Cebrail geldi. Ve nalinlerde pislik olduğunu haber verdi. Sizden biriniz mescide geldiği vakit, baksın, eğer nalinlerinde insan pisliği veya tiksiniyecek bir şey görürse, o pisliği silsin. O nalinlerle namazını kılsın,” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerif namazın huşûuna mani olmıyan, kendisinde pislik de bulunmayan ayakkabı ile namaz kılınabileceğine delâlet eder. Bu hadislerde geçen nalinden maksat ayakkabıdır. Bundan sadece abdest almada kullanılan tahta nalin anlaşılmamalıdır.

٦٥١- حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا

قَالَ: «فِيهِمَا خُبْتُ» قَالَ فِي الْمَوْضِعَيْنِ خُبْتُ.

651 - Bekir bin Abdullah radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şu bir önce geçen hadis-i rivâyet etti:

Cibril, nalinlerde hubus vardı, dedi. Her iki yerde de (kazar, kelimesi yerine) hubus kelimesini söyledi.

İZAH

Hubus daha önce de izahı geçtiği gibi şeytanın erkeği ve pislik manasınadır. Burada pislik manasına kullanılmıştır.

Bir önce geçen hadiste Cibril'in nalinlerde eza (pislik) veya kazr (tiksiyecek bir şey) olduğunu haber verdiği bildirilmişti.

Bu hadiste eza ve kazr lafızları yerine nalinlerde hubus olduğu bildiriliyor. Hem Hz. Cibril'in haberinde hem Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem sizden biriniz mescide geldiği zaman baksın. Eğer nalinlerinde “eza” ve “kazr” görürse onu silsin. Ve o nalinlerle namaz kılsın, cümlesinde de “kazr” ve “eza” lafızları yerine “hubus” lafzı kullanılmıştır.

٦٥٢- عَنْ يَعْلَى بْنِ شَدَّادٍ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «اخَالِفُوا الْيَهُودَ فَإِنَّهُمْ لَا يُصَلُّونَ قَبْلَ يَخَالِفِهِمْ وَلَا

خَالِفِيهِمْ».

652 - Ya'lâ bin Şeddad bin Evs radiyallahu anh'ın babası Evs radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Siz yahudilere muhalefet edin. Zira onlar nalinleri ile ve mestleri ile namaz kılmazlar,” buyurdu.

İZAH

Bu hadis-i şerifler ayakkabıda pislik yoksa onunla namaz kılmanın caiz olacağına delildir, ancak bu daha çok cami dışında uygulanabilir. Bugün camiler halı döşeli olduğu için dışarıda gezdiği ayakkabı ile secde yerini çiğnemek tozlanmaya sebep olacağı için uygun görülemez.

٦٥٢- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي حَافِيًا وَمُتَعَبِلًا.

653 - Âmr bin Şuayb radiyallahu anh'ın babasından, dedesinden rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi hem yalın ayak ve hem de nalinle namaz kılarken gördüm. [\[421\]](#)

90 - NAMAZ KILAN KİMSENİN AYAKKABILARI

٦٥٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا صَلَّيْ أَحَدُكُمْ فَلَا يَضَعُ نَعْلَيْهِ عَنْ يَمِينِهِ وَلَا عَنْ شِمَالِهِ

فَتَكُونَ عَنْ يَمِينِ غَيْرِهِ إِلَّا أَنْ لَا يَكُونَ عَنْ يَمَانِهِ أَحَدٌ وَلِيَضَعَهُمَا بَيْنَ

رِجْلَيْهِ».

654 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz namaz kıldığı vakit nalinlerini sağ tarafına koymasın. Başkasının sağına geleceğinden soluna da

koymasın. Solunda kimse olmazsa o zaman müstesna. Onları ayaklarının arasına koysun,” buyurdu.

٦٥٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا صَلَّى أَخَذَكُمْ فَخْلُكُمْ فَلَا يُؤْذِيهِمَا أَحَدًا، لِيَجْعَلَهُمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ

أَوْ لِيَصِلَ فِيهِمَا».

655 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman nalinlerini çıkarırsa onlarla kimseyi rahatsız etmesin. Onları ya ayaklarının arasına koysun veya onlarla kılsın.” buyurdu.

İZAH

Kimsenin kimseyi ayakkabısı ile rahatsız etmesi doğru bir hareket değildir. Camilerde ayakkabı koyacak yerleri bırakıp, ayakkabılarını bir şeye sararak yanına koyması ve ayakkabılarını sallaya sallaya eline alıp safta oturanların başlarına su ve toprak damlata damlata ileri geçmesi uygun bir davranış değildir.

91 - HURMA LİFİNDEN ÖRÜLMÜŞ SECCADE

٦٥٦- حَدَّثَنِي مَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا حِذَاءَهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَرُبَّمَا أَصَابَنِي ثَوْبُهُ إِذَا

سَجَدَ وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ

656 - Meymune bint-i Haris radıyallahu anhdan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kıları, ben de aybaşı halinde onun hizasında bulunurdum. Çok kere secde ettiği zaman elbisesi bana dokunur ve hasır seccade üzerinde namaz kıları. [\[422\]](#)

İZAH

Humrat: Hurma dalından örölmüş seccadeye denir

92 - HASIR ÜZERİNDE NAMAZ KILMAK

٦٥٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ! إِنِّي رَجُلٌ ضَعِيفٌ - وَكَأَنَّ ضَعْفًا - لَا أَشْتَطِيعُ أَنْ أَصَلِّيَ مَعَكَ،
وَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا وَدَعَاهُ إِلَى بَيْتِهِ، فَضَلَّ حَتَّى أَرَاكَ كَيْفَ تُصَلِّيُ فَأَقْبَضَنِي
بِكَ، فَتَضَعُوا لَهْ طَرَفَ خَصِيرٍ لَهُمْ، فَقَامَ فَصَلَّى وَتَحَنَّنَ. قَالَ فُلَانُ بْنُ
الْجَارُودِ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ يُصَلِّي الضَّعِيفُ؟ قَالَ: لَمْ أَرَهُ صَلَّى إِلَّا
يَوْمَئِذٍ.

657 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ensardan bir erkek Ey Allah'ın Rasûlü, ben iri gövdeli bir adamım. Seninle namaz kılmağa gücüm yetmiyor, dedi. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yemek hazırladı. Onu evine çağırdı. Sen namaz kıl, senin nasıl kıldığını göreyim de, öylece sana uyayım, dedi. Onlara ait hasırın bir kenarına su döküp, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yaydılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı orada iki rekât namaz kıldı. Carud'un oğlu Fulan, Mâlik'in oğlu Enes'e Hz. Peygamber daima kuşluk namazı kılıyor mu idi? dedi. Enes de ancak o günden başka kıldığını görmedim, cevabını verdi.^[423]

٦٥٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
يُرْوَرُّ أَمْ سَأَلِمُ فَتَدْرِكُهُ الصَّلَاةُ أَخْبَانًا يَتَضَلَّى عَلَى بَسَاطٍ لَنَا وَهُوَ خَصِيرٌ
تَنْضَحُهُ بِالْمَاءِ.

658 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah (s.a.v) Ümmü Süleym'i ziyaret ederdi. Ara sıra Rasûlullah'a namaz vakti, onun evinde yetişirdi. Bizim hasırdan bir sergimiz vardı. Ona su atardık, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun üzerinde namaz kılardı. [424]

٦٥٩- عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يُصَلِّي عَلَى الْخَصِيرِ وَالْفَرْوَةِ الْمَذْبُوعَةِ.

659 - Muğîra bin Şu'be radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hasır ve dibağlanmış deri üzerinde namaz kılardı.

İZAH

Firve: Hangi deriden yapılmış olursa olsun kürke denir. Baş derisine de Firve denir.

Bu hadis-i şerifler topraktan başka şeyler üzerinde de namaz kılmanın caiz olacağına delalet eder.

93 - NAMAZDA ELBİSESİ ÜZERİNE SECDE ETMEK

٦٦٠- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كُنَّا نَصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ، فَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدُنَا أَنْ يُحْكِنَ وَجْهَهُ مِنَ

الْأَرْضِ بَسَطَ ثَوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ.

660 - Enes bin Mâlik radıyallahu anh'dan:

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile şiddetli sıcaklarda namaz kıldık. Bizden birimiz yüzünü yere koymaya tahammül edemezse, elbisesini yayar, onun üzerine secde ederdi. [425]

İZAH

Yerin sıcaklığını kesmek için, secde vesveseyi önlemek için bir bez serip üzerinde namaz kılmakta beis yoktur. Giyindiği elbisenin bir ucuna secde etmek ise uygun değildir. Eğer sıcak ve soğuk gibi bir sebep varsa o zaman müsaade edilebilir. İmâm-ı Azam, Mâlik ve Ahmed bin Hanbel hazretlerinin görüşü de böyledir.

Şâfiî hazretlerine göre her ne sebeple olursa olsun üstüne giyindiği elbisenin üzerine secde etmek caiz değildir. (Bezî-ül-Mechûd, c. 4, s. 327)

94 - SAFLARI DÜZELTMEK

٦٦١- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ «أَلَا تَصُفُّونَ كَمَا تُصَفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟» قُلْنَا وَكَيْفَ تُصَفُّ

الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟ قَالَ: «يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الْمَقْدَمَةَ وَيَتَزَاوِسُونَ فِي

الْصَّفِّ».

661 - Câbir bin Semüre radıyallahu anh'dan:

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Meleklerin Celil ve Aziz olan Rabları huzurunda saf tuttukları gibi, saf tutmaz mısınız?” buyurdu. Biz de:

Melekler Rabları yanında nasıl saf tutarlar, dedik.

– “Ön safları tamamlarlar. Safta düzgün ve sık dururlar,” cevabını verdi. [\[426\]](#)

İZAH

Yeterassûne: Arada boşluk kalmayacak şekilde sık ve intizamlı dururlar demektir.

٦٦٢- عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ الْجَدَلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ الثَّوْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ

يَقُولُ: أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى النَّاسِ بِرُجْهِ فَقَالَ:

«أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ» ثَلَاثًا «وَاللَّهِ لَتَقِيمُنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ

قُلُوبِكُمْ». قَالَ: فَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَرُكْبَتَهُ بِرُكْبَتِهِ

صَاحِبِهِ وَكَعْبَهُ بِكَعْبِهِ.

662 - Ebû'l-Kasım El-Cedelî radiyallahu anh'dan:

Numan bin Beşir'in şöyle dediğini işittim:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem cemaata yüzünü döndürdü ve üç kere şöyle dedi:

– “Saflarınızı sık ve düzgün tutun, Allah’a yemin ederim ki, ya şüphesiz safları düzgün tutarsınız, yoksa Allah kalpleriniz arasında muhalefet yaratır.”

Numan diyor ki:

– Bunun üzerine namaz kılan kimseyi, omuzunu, arkadaşının omuzuna, dizini arkadaşının dizine ve topuğunu, arkadaşının topuğuna bitiştirir gördüm.^[427]

٦٦٣- عَنْ مِمَّاكَ بْنِ حَرْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ:

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّيُنَا فِي الصُّفُوفِ كَمَا يَقُومُ الْقَدْحُ

حَتَّى إِذَا ظَنُّوا أَنَّهُمْ أَخَذُوا ذَلِكَ عَنْهُ وَفَعَلْنَا أَتَمَّ ذَلِكَ يَوْمَ يَوْمِ إِذَا رَجَلٌ

مُنْتَبِذٌ بِصَلْبِهِ فَقَالَ: «لَسَوْنَ صُفُوفَكُمْ أَوْ لِيَخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وَجْهِكُمْ»

663 - Simak bin Harb radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Numan bin Beşir'in şöyle dediğini işittim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem okunu düzelttiği gibi bizi de saflarda düzeltirdi. Tâ ki bizim ondan safları düzgün tutmayı öğrendiğimize ve anladığımıza kanaat getirene kadar. Bir gün yüzünü cemaate döndürdü. Bir zat göğsünü tek başına ileri çıkarmıştı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Ya saflarınızı düz tutunuz. Yoksa Allah yüzlerinizi ters çeviriverir.”^[428] buyurdu.

٦٦٤- عَنْ الزَّيَّادِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَلَّلُ الصُّفُوفَ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَى نَاحِيَةٍ، يُمَسِّحُ صُدُورَنَا وَمَنَاكِجَنَا وَيَقُولُ: «لَا تَخْتَلِفُوا فَتُخْتَلَفَ قُلُوبُكُمْ»، وَكَانَ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَمَلَايِكَتُهُ يَصْلُونَ عَلَى الصُّفُوفِ الْأُولَى».

664 - Berâ bin Azib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem saflar arasına girer, bir-taraftan öbür tarafa kadar göğüs ve omuzlarımızı (eli ile) mesheder de şöyle buyururdu:

– “İlerili gerili durmayın, kalplerinizde anlaşmazlık meydana gelir. Allah ve Allah'ın Melekleri birinci safa rahmet ederler.”^[429]

٦٦٥- عَنْ سِمَاكِ قَالَ: سَمِعْتُ الثَّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا، إِذَا قُمْنَا لِلصَّلَاةِ فَإِذَا اسْتَوَيْنَا كَثِيرٌ.

665 - Simâk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Numan bin Beşir'in şöyle dediğini işittim. Biz namaza kalktığımız zaman, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem saflarımızı düzeltir. Safları tam düzelttiğimiz zaman da tekbir alırdı.

٦٦٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَتِيبَةُ: عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ: عَنْ أَبِي شَجَرَةَ لَمْ يَذْكُرَاهُ عُمَرَاؤُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقِيمُوا الصُّفُوفَ وَخَافُوا بَيْنَ الْمَنَاكِبِ وَشَدُّوا الْخُلُلَ وَلْيُؤَيِّدِي بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ» - لَمْ يَقُلْ عِيسَى بِأَيْدِي إِخْوَانِكُمْ - «وَلَا تَلَرُوا فُرُجَاتِ الشَّيْطَانِ، وَمَنْ وَضَلَ صُفُوفًا وَصَلَهُ اللَّهُ وَمَنْ قَطَعَ صُفُوفًا قَطَعَهُ اللَّهُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: أَبُو شَجَرَةَ كَثِيرٌ بِنُ مَرَّةٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَسَمِعْتُ وَلِيَّيْنِي إِخْوَانَكُمْ: إِذَا جَاءَ رَجُلٌ إِلَى
الصُّفِّ فَدَخَلَ فِيهِ فَيُثَبِّتِي أَنْ يُلَيِّنَ لَهُ كُلَّ رَجُلٍ مَتَكَبِّبِهِ حَتَّى
يَدْخُلَ فِي الصُّفِّ.

666 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan: Kuteybe Ebû Zâhiriye'den o da Ebû Şecere'den: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Safları doğru tutun. Omuzları aynı hizaya getirin, boşlukları doldurun. Kardeşlerinizin el hareketlerine yumuşak karşılık verin.”

İsa rivâyetinde: Kardeşlerinizin eline cümlesini söylemedi.

– “Şeytana boşluklar bırakmayın. Kim safı doldurursa”, Allah da (rahmeti ile ona sıla eder). Kim safı keserse Allah da (rAhmedinden) onu keser.”^[430]

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû Şecere Kesir bin Mürre'dir.

Ebû Dâvud dedi ki: Kardeşlerinizin el hareketlerine yumuşak karşılık verin, cümlesinin manası bir zat safa gelip girmek istediğinde safta bulunan herkesin omuzlarını o zat, safa girinceye kadar yumuşatmaları gevşetmeleri gerekir, demektir.

İZAH

Saf'a sonradan gelen cemaat, saf'a girebilmek için icabında safta bulunanları öne veya geriye çekebilir. Bu hareketi tabii eli ile yapar. Safta bulunanlar bu el hareketine yumuşak karşılık vermezlerse, o zat safa giremez. Yumuşak karşılık verirlerse girebilir, işte Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem geriden gelenlere kolaylık gösterilmesini emir buyurmuştur.

٦٦٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«رُحُّوا صُفُوفَكُمْ وَقَارِبُوا بَيْنَهَا وَخَادُوا بِالْأَعْنَاقِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بَيْنَهُ

إِنِّي لَأَرَى الشَّيْطَانَ يَدْخُلُ مِنْ غِلَلِ الصُّفِّ كَأَنَّهَا الْحُلَفُ».

667 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Saflarınızı sıkı tutun, arasını yaklaştırın boyunları aynı hizaya getirin, nefsim yed-i kudretinde olan Allah’a yemin olsun ki, ben şeytanı küçük, siyah bir koyun gibi safın boşluklarından girerken görüyorum,” buyurdu. [\[431\]](#)

İZAH

Rassu: Sık tutun demektir.

Hazef: Siyah, küçük koyun demektir.

Hattabî: “Bu tip koyunlar Yemen’de çoktur” diyor.

٦٦٨- عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صُفُّوا

صُغُورَكُمْ فَإِنَّ تَشْوِيعَ الصُّغَبِ مِنْ تَعَامٍ الصَّلَاةِ».

668 - Enes radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Saflarınızı düzgün tutun, zira safları düzgün tutmak, namazın tamamındandır.” [\[432\]](#)

İZAH

Saflar düzgün tutulmasa da farz yerine gelir. Fakat namazı kemâle erdiren sünnetlerdir. Safları düzgün tutmak sünnettir. Öyle ise safları sık ve düzgün tutmak namazın kemâlinden bir parçadır. Saflar düzgün tutulmadıkça namaz kemâle ermiş olamaz.

٦٦٩- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ بْنِ الشَّاذِلِيِّ صَاحِبِ الْمُقْصُورَةِ قَالَ:

صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ يَوْمًا فَقَالَ: هَلْ تَذَرِي لِمِ صُتِعَ هَذَا

الْعُرْدُ؟ فَقُلْتُ: لَا وَاللَّهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ

صَلِّيهِ يَدَهُ فَيَقُولُ: «اسْتَوْوُوا وَاعْدِلُوا صُغُورَكُمْ».

669 - Maksûre sahibi Muhammed bin Müslim bin Saib radiyallahu anh'dan: Bir gün Enes bin Mâlik'in yanında namaz kıldım. (Bana) şu sırık neden yapıldı bilir misin, dedi. Ben de:

– Allah'a yemin ederim ki bilmiyorum, dedim. Muhammed bin Müslim dedi ki:

- Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu eline alır ve:

– “Düzgün durun ve saflarınızı dosdoğru tutun.” buyururdu.

٦٧٠- عَنْ أَنَسٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ أَخَذَهُ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ التَفَتَ فَقَالَ: «اعْتَدِلُوا

سُورُوا صُفُوفَكُمْ»، ثُمَّ أَخَذَهُ بِسَارِهِ فَقَالَ: «اعْتَدِلُوا سُورُوا صُفُوفَكُمْ».

670 - Bir önce geçen şu hadis Enes radiyallahu anh'dan rivâyet edildi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza kalktığı zaman sağ eline bir çubuk alır (sağ tarafına) dönerek):

– “Dosdoğru durun, saflarınızı düzeltin,” buyururdu. Sonra çubuğu sol eline (solundakilere) alır ve, “Dosdoğru durun, saflarınızı düzeltin.” buyururdu.

٦٧١- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اتَّبِعُوا الصُّفُوفَ الْمَقْدَمَ ثُمَّ الَّذِي يَلِيهِ فَمَا كَانَ مِنْ نَفْسٍ فَلْيَكُنْ فِي الصُّفُوفِ

الْمُؤَخَّرِ».

671 - Enes radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Ön safı doldurun, sonra onu takib eden safı doldurun, safta noksanlık olursa, son safta olsun.”^[433]

٦٧٢- عَنْ أَبِي عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيَارُكُمْ أَلَيْتُكُمْ مَنَاقِبَ فِي الصَّلَاةِ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: جَعَفَرُ بْنُ يَحْيَى مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ.

672 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Sizin en hayırlınız namazda omuzları en yumuşak olanınızdır. (Boşluğu doldurmak isteyeneye zorluk göstermeyeniniz, huşua riayetkâr olanınızdır.)”

Ebû Dâvud dedi ki: Râvîlerden Cafer bin Yahya Mekke halkındandır.

İZAH

Saflarda bulunan boşluğa girmek isteyenlere omuzunu gevşek tutarak kolaylık gösterenleriniz namazı kibirle değil, Cenab-ı Allah'ın huzurunda olduğunu düşünerek tevazu içinde kılanlarınız en hayırlınız demektir.

95 - DİREKLER ARASINDA SAF TUTMAK

٦٧٣- عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ مَحْمُودٍ قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلَدِفْنَا إِلَى السَّوَارِي فَتَقَدَّمْنَا وَتَأَخَّرْنَا، فَقَالَ أَنَسُ: كُنَّا نَتَّبِعِي

هَذَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

673 - Abdulhumeyd bin Mahmud radıyallahu anh'dan:

Bir Cuma günü Enes bin Mâlik radıyallahu anh ile namaz kıldım. (İzdihamdan) direklere sürüklendik. Kimimiz (direklerden) ileri geçtik kimimiz de geriye çekildik. Namazdan sonra Enes: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında şundan (direklerin safı kesmesinden) sakınırdık, dedi.^[434]

İZAH

Direkler safı kestiği için direkler arasına saf tutmayı kerih gören ilim adamları vardır. Ahmed bin Hanbel bu görüştedir.

Ebû Hanife, Şâfiî ve Mâlikî hazretleri direkler arasına saf tutmaya müsaade etmişler delil olarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kabe’de iki direk arasında namaz kılmıştı demişlerdir. (Avnül Mahcud c. 2, s. 370, Hadis No. 659).

96- İMAMIN ARKASINA DURMASI MÜSTEHAAP OLANLAR

٦٧٤- عَنْ أَبِي سَعْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «لِيَلْتَمِ بِكُمْ أَوْلُو الْأَخْلَامِ وَالنُّهَى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ

يَلُونَهُمْ».

674 - Ebû Mes’ûd radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Beni (namazda) sizden Bülûğa erenler ve akıllılar takip etsinler sonra (bu sıfatlarda) onlara yakın olanlar sonra onlara yakın olanlar takib etsinler,” buyurdu. [\[435\]](#)

İZAH

İmamın arkasına ilk önce akıl sahibi, Bülûğa ermiş olan erkekler sonra erkek çocuklar, daha sonra da kadınlar durur.

٦٧٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَنَّهُ قَرَأَ: «وَلَا

تُخْتَلَفُوا فَتُخْتَلَفَ قُلُوبُكُمْ وَلِبَائِكُمْ وَغِيصَاتِ الْأَسْوَاقِ».

675 - Abdullah radiyallahu anh’dan:

Bu hadisin benzerini rivâyet ederek şu sözleri ilave etmiştir: “Safta ilerili gerili durmayın, kalplerinize ihtilâf düşer, çarşıların karma-karışıklığına düşmekten de sakının.” cümlesini ziyade etti. [\[436\]](#)

İZAH

Heyşat: Çarşıda olan karışıklıklar, satıcıların önünü çevirmesi, yüksek sesle bağırmak, orada olan fitneler manâsına gelir. (Maalim-üs-Sünen)

١٧٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنْ

اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَّامِنِ الصُّفُوفِ».

676 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Şüphesiz Allah Teâlâ ve melekleri safların sağ taraflarına salat ederler.” buyurdu.^[437]

İZAH

Salât kelimesi Allah'a nisbet edildiği zaman rahmet manâsına, meleklerle nisbet edildiği vakit istiğfar manâsına gelir.

Allah Teâlâ safların sağ tarafına merhamet eder. Melekler de sağ taraftakiler için istiğfar ederler demektir.

Safların sağ ve solu imama göre tayin edilir. Aslında safların her tarafına ilâhi rahmet tecelli eder. Bu hadis-i şerife dayanılarak sağa durmak müstehap kılınmıştır. Çünkü, imamın selâmına ilk önce sağdakiler kavuşurlar.

97 - ÇOCUKLARIN SAFTA DURACAKLARI YER

١٧٧- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَنَمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو مَالِكٍ الْأَشْعَرِيُّ: أَلَا

أَخَذْتُكُمْ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَفَّ

الرِّجَالَ وَصَفَّ الْعِلْمَانَ ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ، فَذَكَرَ صَلَاةً، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا

صَلَاةٌ - قَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى: لَا أَخْبِرُهُ إِلَّا قَالَ: أُمِّي

677 - Abdurrahman bin Ganem radiyallahu anh'dan:

Ebû Mâlik el Eşârî dedi ki: dikkat size Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını haber vereyim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza kamet ettirir, erkekleri safa kor, onların arkasına erkek çocuklarını safa koyar, sonra onlara namaz kıldırırdı. Böylece Peygamberimizin sallallahu aleyhi ve sellem namazını anlattı. Sonra dedi ki: Namaz böyledir. Râvî Abdul A'lâ: "Öyle zannediyorum ki, (hocam Karre bin Halid) Rasûl-i Ekrem'in ümmetimin namazı böyledir" buyurduğunu söyledi.

98 - KADINLARIN SAFI BİRİNCİ SAFDAN GERİ DURMAK

٦٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أُولَاهَا وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا

وَشَرُّهَا أُولَاهَا».

678 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“-Erkeklerin safının en hayırlısı birinci saftır, hayrı en az olanı en sonuncu saftır. Kadınların saflarının en hayırlısı en sonu, hayrı en az olanı birinci saftır,” buyurdu. [\[438\]](#)

İZAH

Erkeklerin birinci safı kadınlara uzak olduğu için safların en hayırlısıdır. Son saflar kadın saflarına yakın olduğu için hayrı en az olanıdır.

Kadınların birinci safları, erkeklere yakın olduğu için hayrı en az olanıdır. Son safları, erkeklere uzak olduğu için en hayırlısıdır.

٦٧٩- عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ عَنِ الصَّفِّ الْأَوَّلِ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ.

679 - Aişe radiyallahu anha'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“- Bir kavim birinci saftan geri kalmaya devam ederlerse, Allah da onların ateşten çıkmalarını geciktirir.

İZAH

Bu hadis-i şerife; iki türlü mana vermek mümkündür.

1 - Bir cemaat birinci saftan geri kalmaya devam ederlerse, Allah da onları ateşten, ilk çıkanlardan geri bırakır.

2 - Bir kavim birinci saftan geri kalmaya devam ederlerse, Allah da onları cennete ilk girenlerden geri bırakır. Ateşi gördükten sonra cennete girebilirler, demektir.

٦٨٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخُّرًا، فَقَالَ لَهُمْ: «تَقَدَّمُوا فَأَتُمُوا بِي، وَلِيَأْتِمَ بِكُمْ مَنْ

بَعْدَكُمْ، وَلَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ».

680 - Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ashâbında (birinci saftan) gerileme gördü de onlara:

“Ön safa geçin, bana uyun, sizden sonraki saflardakiler de size uysun. Bir kavim gerilemeye devam ettikçe Allah'da onları geri bırakır.” [\[439\]](#)

99 - SAFTA İMAMIN DURACAĞI YER

٦٨١- حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«وَسَبِّحُوا لِلْإِمَامِ وَيَسْجُدُوا لَهُ»

681 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “(Safta) İmâm-ı ortaya alın ve boşluğu doldurun,” buyurdu.

100 - SAFLARIN ARKASINDA TEK BAŞINA NAMAZ

٦٨٢- عَنْ وَائِصَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى رَجُلًا

يُصَلِّي خَلْفَ الصَّفِّ وَخَذَهُ، فَأَمَرَهُ أَنْ يُعِيدَ قَالَتْ شَلِيمَانُ بْنُ حَرْبٍ

الصَّلَاةَ.

682 - Vâbisa radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem safın arkasında yalnız başına namaz kılan birini gördü ve ona: İade etmesini emretti.

Süleyman bin Harb diyor ki: (Ona) namazı iade etmesini emretti. [\[440\]](#)

İZAH

Ahmed bin Hanbel, İshak bin Rahuye bu hadisin zahirini alarak imâmın arkasında, safın gerisinde tek başına namaz kılanın, namazını iade etmesi gerektiğini söylediler.

İmâm-ı Azam, Mâlik ve Şâfiî hazretleri bu hadisin zahiri namazı iadenin müstehab olduğunu gösterir, iade etmese de namazı sahihtir, dediler. Delil olarak bir sonra gelecek hadis-i gösterdiler.

[\[405\]](#). Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 52, s. 170, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 25, n. 427, s. 320, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 409, n. 582, s. 475, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Mübadiretü'l-İmâm, n. 829, s. 96, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 41, n. 981, s. 308, c. 1

[406]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 515, s. 367, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Essalât fî sevbîn vahid, n. 764, s. 70, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmeti's-Salât, b. 69, n. 1047, s. 333, c. 1

[407]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 5, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 516, s. 368, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Esselâtü fî sevbîn vahid leyse alâ âtikîhi şey. n. 770, s. 76, c. 2

[408]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, n. 94, c. 1

[409]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, s. 94, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 517/280, s. 369, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 254, n. 339, s. 166, c. 2; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Salât fî sevbîn vahid, n. 763, s. 70, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îmâmet, b. 69, n. 1049, s. 333, c. 1

[410]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 6, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 29, n. 441, s. 326, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Essalâtü fîl-uzûri, n. 767, s. 70, c.

[411]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, fî kamsin Vahidin, n. 766, s. 70, c. 2

[412]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 518, s. 369, c. 1

[413]. Müslim, Kitâbu'z-Zühd, Ver-Rabik, b. 18, n. 3010, s. 2305, c. 4

[414]. Nesêi, Kitâbu'z-Ziynet, b. İsbâlü'l-İzar, s. 208, c. 8

[415]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 277, n. 377, s. 215, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu't-Tahâret, b. 135, n. 655, s. 214, c. 1

[416]. Tirmizî, Kitâbu's-Salhat, b. 278, s. 217, c. 2

[417]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 420, n. 600, s. 496, c. 2; Nesêi, Kitâbu'z-Zinet, b. 115, s. 217, c. 8, Bu hadis 367 no. da geçti.

[418]. Nesêi, Kitâbu Tatbik b. 57, s. 215, c. 2

[419]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, Babu eyne Yadau'l İmam Naleyhi, n. 777, s. 74, c. 2

[420] Buharî, Kitâbu's-Salât, b. Elcehri fissubhi; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 455, s. 336, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 76; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 5, n. 820, s. 268, c. 1

[421]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 66, n. 1038, s. 33, c. 1

[422]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. Salât, Ale'l-Humreti, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 513, s. 367, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, Ale'l-Humreti, n. 739, s. 57, c. 2; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 246, n. 331, s. 151, c. 2

[423]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 39, s. 163, c. 1

[424]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Salât, Ale'l-Hasır, n. 738, c. 1, s. 37

[425]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 23, s. 101, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, Ba. Sucûd, Alassiyâb, s. 216, c. 2 Tirmizi; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 64, n. 1031, s. 328, c. 1

[426]. Müslim, Kitâbu's-Salât b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Hissü'l-İmam Ale'l-Rassı, n. 816 s. 92, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 50, n. 992, s. 317, c. 1

[427]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yekümmü'l-İmam el Sufufe, s. 89, c. 2; Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 436, s. 324, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 167, n. 227, s. 438, c. 1

[428]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 436, s. 438, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 167, n. 227, s. 438, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yukavvimül İmam el Sufufe, s. 89, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 5, n. 994, s. 318, c. 1

[429]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yukavvimü'l-İmam, el-Sufûfe, n. 812, s. 90, c. 1

[430]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Hissü'l-Îmam Alâ Rassı'z-SUhud, n. 820, s. 92, c. 2

[431]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Hissu'l-Îmam, n. 812, s. 92, c. 2

[432]. Buharî, Kitâbu'l-Mevâkıtü's-Salât, b. 73, s. 177, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 433, s. 324, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 50, n. 917, s. 317

[433]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Saffi'l-Muahher, n. 819, s. 93, c. 2

[434]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât b. 169, n. 229, s. 443, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Essaf Beyne's-Savari, n. 822, s. 94, c. 2

[435]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 432, s. 323, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mavekulü'l-Îmam fî Tesviyeti's-Sufufî, n. 813, s. 90, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 976, s. 312, c. 1

[436]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 432/123, s. 323, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Saf, n. 813, s. 90, c. 2; Tirmizi, Ebvâb'us-Salât, b. 168, n. 228, s. 440, c. 1

[437]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 55 n. 1005, s. 321. c. 1

[438]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 440, s. 326, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 166, n. 224, s. 435, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Zikri Hayris Sufuf, n. 821, s. 93, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 1000, s. 319, c. 1

[439]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 438, s. 325, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. İtimam Bimen Ye'temmü Bi'l-Îmam, n. 438, s. 325, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 978, s. 313, c. 1

[440]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 54, n. 1004, s. 321, c. 1

[405]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 52, s. 170, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 25, n. 427, s. 320, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 409, n. 582, s. 475, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mübadiretü'l-Îmam, n. 829, s. 96, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmetü's-Salât, b. 41, n. 981, s. 308, c. 1

[406]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 515, s. 367, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Essalât fî sevbîn vahid, n. 764, s. 70, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îkâmeti's-Salât, b. 69, n. 1047, s. 333, c. 1

[407]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 5, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 516, s. 368, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Esselâtü fî sevbîn vahid leyse alâ âtikîhi şey. n. 770, s. 76, c. 2

[408]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, n. 94, c. 1

[409]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 4, s. 94, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 517/280, s. 369, c. 1; Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 254, n. 339, s. 166, c. 2; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Salât fî sevbîn vahid, n. 763, s. 70, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-Îmâmet, b. 69, n. 1049, s. 333, c. 1

[410]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 6, s. 95, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 29, n. 441, s. 326, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Essalâtu fîl-uzûri, n. 767, s. 70, c.

[411]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, fî kamsin Vahidin, n. 766, s. 70, c. 2

[412]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 518, s. 369, c. 1

[413]. Müslim, Kitâbu'z-Zühd, Ver-Rabik, b. 18, n. 3010, s. 2305, c. 4

[414]. Nesêi, Kitâbu'z-Ziynet, b. İsbâlü'l-İzar, s. 208, c. 8

[415]. Tirmizî, Ebvâbu's-Salât, b. 277, n. 377, s. 215, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu't-Tahâret, b. 135, n. 655, s. 214, c. 1

[416]. Tirmizî, Kitâbu's-Salhat, b. 278, s. 217, c. 2

[417]. Tirmizî, Kitâbu's-Salât, b. 420, n. 600, s. 496, c. 2; Nesêi, Kitâbu'z-Zinet, b. 115, s. 217, c. 8, Bu hadis 367 no. da geçti.

[418]. Nesêi, Kitâbu Tatbik b. 57, s. 215, c. 2

[419]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, Babu eyne Yadau'l İmam Naleyhi, n. 777, s. 74, c. 2

[420] Buharî, Kitâbu's-Salât, b. Elcehri fissubhi; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 455, s. 336, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 76; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 5, n. 820, s. 268, c. 1

[421]. İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmetü's-Salât, b. 66, n. 1038, s. 33, c. 1

[422]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. Salât, Ale'l-Humreti, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 513, s. 367, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, Ale'l-Humreti, n. 739, s. 57, c. 2; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 246, n. 331, s. 151, c. 2

[423]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 39, s. 163, c. 1

[424]. Nesêi, Kitâbu's-Salât, b. Salât, Ale'l-Hasır, n. 738, c. 1, s. 37

[425]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 23, s. 101, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Nesêi, Kitâbu's-Salât, Ba. Sucûd, Alassiyâb, s. 216, c. 2 Tirmizi; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 64, n. 1031, s. 328, c. 1

[426]. Müslim, Kitâbu's-Salât b. 27, n. 430, s. 322, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Hissü'l-İmam Ale'l-Rassı, n. 816 s. 92, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkâmeti's-Salât, b. 50, n. 992, s. 317, c. 1

[427]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yekümmü'l-İmam el Sufufe, s. 89, c. 2; Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 436, s. 324, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 167, n. 227, s. 438, c. 1

[428]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 436, s. 438, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 167, n. 227, s. 438, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yukavvimül İmam el Sufufe, s. 89, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 5, n. 994, s. 318, c. 1

[429]. Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Keyfe Yukavvimü'l-İmam, el-Sufûfe, n. 812, s. 90, c. 1

[430]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Hissü'l-Îmam Alâ Rassi'z-SUhud, n. 820, s. 92, c. 2

[431]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Hissu'l-Îmam, n. 812, s. 92, c. 2

[432]. Buharî, Kitâbu'l-Mevâkıtü's-Salât, b. 73, s. 177, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 433, s. 324, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 50, n. 917, s. 317

[433]. Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Saffi'l-Muahher, n. 819, s. 93, c. 2

[434]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât b. 169, n. 229, s. 443, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Essaf Beyne's-Savari, n. 822, s. 94, c. 2

[435]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 432, s. 323, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mavekulü'l-Îmam fî Tesviyeti's-Sufufi, n. 813, s. 90, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 976, s. 312, c. 1

[436]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 432/123, s. 323, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Saf, n. 813, s. 90, c. 2; Tirmizi, Ebvâb'us-Salât, b. 168, n. 228, s. 440, c. 1

[437]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 55 n. 1005, s. 321. c. 1

[438]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 440, s. 326, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 166, n. 224, s. 435, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Zikri Hayris Sufuf, n. 821, s. 93, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 52, n. 1000, s. 319, c. 1

[439]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 28, n. 438, s. 325, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. İtimam Bimen Ye'temmü Bi'l-Îmam, n. 438, s. 325, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 45, n. 978, s. 313, c. 1

[440]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 54, n. 1004, s. 321, c. 1

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz başını imam secde de iken kaldırıncı Allah'ın onun başını eşek başına veya sûretini eşek sûretine çevireceğinden korkmaz mı?” buyurdu.^[405]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize bir kat elbise içinde namaz kılmaktan soruldu. “Her birinizin ikişer elbisesi mi var?” cevabını verdi.^[406]

“- Sizden biriniz bir tek elbise içinde omuzunda o elbisenin bir kısmı bulunmadan namaz kılmasın” buyurdu.^[407]

“- Sizden biriniz bir tek elbisede namaz kıldığı vakit iki tarafını çaprazlamasına omuzlarına atsın” buyurdu.^[408]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi, “Bir elbiseye bürünmüş iki tarafını iki omzuna çaprazlamasına atmış olarak namaz kıldığını gördüm.”^[409]

– “Ey kadınlar cemaati, erkekler başlarını kaldırına kadar, siz başlarınızı (secdeden) kaldırmayın.”^[410]

“- Evet (kılabilirsin) fakat bir dikenle de olsa onu düğmele,” buyurdu.^[411]

633 - Ebû Bekir radiyallahu anhin oğlu Abdurrahman’ın oğlu Muhammed radiyallahu anhdan, o da babası Abdürrahman’dan, Câbir bin Abdullah bir gömlek içinde imamlık etti. Üzerinde pardesü de yoktu. Namazı bitirince Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bir gömlek içinde namaz kıldırırken gördüm, dedi.^[412]

– Buyur Ey Allah’ın Rasûl-i dedim. “Geniş olduğu zaman iki tarafını çaprazlama omuzuna at, dar olduğu zaman onu don yerine kullan, beline bağla,” buyurdu.^[413]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle dediğini işittim: “Kim namazda kibirlenerek gömleğini sürürse (Bu) ne Allah’ın rızasına uygun bir helâldir, ne de ihtirama lâayık bir iştir.”^[414]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; “Allah hayız görme çağına gelen bir kadının namazını ancak başörtüsü ile kabul eder” buyurdu.^[415]

643 - Ebû Hüreyre radiyallahu anhdan rivâyet edildiğine göre: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem namazda sedilden (ceketi veya paltoyu

giyinmeden sırtına almaktan) ve adamın ağzını kapamasından nehyetti.^[416]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bizim iç çamaşırımızla veya çarşaflarımızla namaz kılmazdı.^[417]

“Ancak bunun (topuzla namaz kılanın) durumu tıpkı elleri arkasına bağlı namaz kılanınki gibidir” buyurduğunu işittim, dedi.^[418]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi fetih gününde namaz kılariken gördüm. Nalinlerini de sol tarafına koydu.^[419]

Burada ravi İbn-i Ubbad şüphe etmiştir, veya şüphe edenin olup olmadığına ihtilaf etmişlerdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi öksürük tuttu. Okumayı keserek rükû yaptı. Abdullah bin Saib de bu namazda bulunuyordu.^[420]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi hem yalın ayak ve hem de nalinle namaz kılariken gördüm.^[421]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılardı, ben de aybaşı halinde onun hizasında bulunurdum. Çok kere secde ettiği zaman elbisesi bana dokunur ve hasır seccade üzerinde namaz kılardı.^[422]

Ensardan bir erkek Ey Allah'ın Rasûlü, ben iri gövdeli bir adamım. Seninle namaz kılmağa gücüm yetmiyor, dedi. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e yemek hazırladı. Onu evine çağırdı. Sen namaz kıl, senin nasıl kıldığını göreyim de, öylece sana uyayım, dedi. Onlara ait hasırın bir kenarına su döküp, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme yaydılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı orada iki rekât namaz kıldı. Carud'un oğlu Fulan, Mâlik'in oğlu Enes'e Hz. Peygamber daima kuşluk namazı kılıyor mu idi? dedi. Enes de ancak o günden başka kıldığını görmedim, cevabını verdi.^[423]

Rasûlullah (s.a.v) Ümmü Süleym'i ziyaret ederdi. Ara sıra Rasûlullah'a namaz vakti, onun evinde yetişirdi. Bizim hasırdan bir sergimiz vardı. Ona su atardık, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun üzerinde namaz kılardı.^[424]

Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile şiddetli sıcaklarda namaz kılardık. Bizden birimiz yüzünü yere koymaya tahammül edemezse, elbisesini yayar, onun üzerine secde ederdi.^[425]

– “Ön safları tamamlarlar. Safta düzgün ve sık dururlar,” cevabını verdi.^[426]

– Bunun üzerine namaz kılan kimseyi, omuzunu, arkadaşının omuzuna, dizini arkadaşının dizine ve topuğunu, arkadaşının topuğuna bitiştirir gördüm.^[427]

– “Ya saflarınızı düz tutunuz. Yoksa Allah yüzlerinizi ters çeviriverir.”^[428] buyurdu.

– “İlerili gerili durmayın, kalplerinizde anlaşmazlık meydana gelir. Allah ve Allah’ın Melekleri birinci safa rahmet ederler.”^[429]

– “Şeytana boşluklar bırakmayın. Kim safi doldurursa”, Allah da (rahmeti ile ona sıra eder). Kim safi keserse Allah da (rAhmedinden) onu keser.”^[430]

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “Saflarınızı sıkı tutun, arasını yaklaştırın boyunları aynı hizaya getirin, nefsim yed-i kudretinde olan Allah’a yemin olsun ki, ben şeytanı küçük, siyah bir koyun gibi safın boşluklarından girerken görüyorum,” buyurdu.^[431]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Saflarınızı düzgün tutun, zira safları düzgün tutmak, namazın tamamındandır.”^[432]

“Ön safi doldurun, sonra onu takib eden safi doldurun, safta noksanlık olursa, son safta olsun.”^[433]

Bir Cuma günü Enes bin Mâlik radiyallahu anh ile namaz kıldım. (İzdihamdan) direklerle sürüklendik. Kimimiz (direklerden) ileri geçtik kimimiz de geriye çekildik. Namazdan sonra Enes: Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında şundan (direklerin safi kesmesinden) sakınırdık, dedi.^[434]

– “Beni (namazda) sizden Bülûğa erenler ve akıllılar takip etsinler sonra (bu sıfatlarda) onlara yakın olanlar sonra onlara yakın olanlar takip etsinler,”

buyurdu.^[435]

Bu hadisin benzerini rivâyet ederek şu sözleri ilave etmiştir: “Safta ilerili gerili durmayın, kalplerinize ihtilâf düşer, çarşıların karma-karışıklığına düşmekten de sakının.” cümlesini ziyade etti.^[436]

“- Şüphesiz Allah Teâlâ ve melekleri safların sağ taraflarına salat ederler.” buyurdu.^[437]

“-Erkeklerin safının en hayırlısı birinci saftır, hayrı en az olanı en sonuncu saftır. Kadınların saflarının en hayırlısı en sonu, hayrı en az olanı birinci saftır,” buyurdu.^[438]

“Ön safa geçin, bana uyun, sizden sonraki saflardakiler de size uysun. Bir kavim gerilemeye devam ettikçe Allah’da onları geri bırakır.”^[439]

Süleyman bin Harb diyor ki: (Ona) namazı iade etmesini emretti.^[440]

101 - SAFLARIN ARKASINDA YALNIZ BAŞINA RUKUA VARMAK

٦٨٣- أَنَّ أَبَا بَكْرَةَ حَدَّثَ: أَنَّهُ دَخَلَ الْمَسْجِدَ وَنَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاقِعٌ، قَالَ: فَرَمَخْتُ دُونَ الصُّفِّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «إِذَا ذَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تُعْذُ».

683 - Ebû Bekre radiyallahu anh şöyle anlattı. O mescide girmişti, halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem rukûa varmıştı. Dedi ki:

Safın gerisinde rukûa vardım, bunun üzerine Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Allah hırsını artırsın, (Ancak) bir daha böyle yapma!” buyurdu. [\[441\]](#)

٦٨٤- عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ أَبَا بَكْرَةَ جَاءَ وَرَسُولُ اللَّهِ رَاقِعٌ دُونَ

الصُّفِّ ثُمَّ مَشَى إِلَى الصُّفِّ، فَلَمَّا قَضَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَاتَهُ قَالَ: أَلَيْسَ الَّذِي رَمَخَ دُونَ الصُّفِّ ثُمَّ مَشَى إِلَى الصُّفِّ؟ فَقَالَ أَبُو

بَكْرَةَ: أَتَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا ذَكَ اللَّهُ حِرْصًا وَلَا تُعْذُ».

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ: زِيَادُ الْأَعْلَمِ زِيَادُ بْنُ فُلَّانٍ بَنِي قُرَّةَ، وَهُوَ ابْنُ خَالَتِهِ يُونُسَ

بْنِ عُيَيْدٍ.

684 - Hasan radiyallahu anh'dan:

Ebû Bekre (namaza) geldi, halbuki Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem rukûa varmıştı, safın gerisinde rukûa vardı, sonra safa yürüdü. Rasûlullah (s. a.v) namazını bitirince:

“- Safın gerisinde rukûa varıp, sonra safa yürüyen hanginizdi?” dedi.

Ebû Bekre de bendim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem;

“- Allah hırsını artırsın, ancak bunu bir daha yapma!” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi: Ziyad’ül A’lem Ziyad bin fulan bin Kurra’dır. O da Yunus bin Ubeyd’in halasının oğludur.)^[442]

İZAH

Bu hadis-i şerif kişinin namazda iken, namazın ıslahı ile ilgili bir davranışta bulunmasını (mesala yürümek gibi) caiz olduğunu gösterir. Ancak bu durumun boyutları mezheplere göre farklılık arzeder.

102 - NAMAZ KILANA SÜTRE OLABİLECEK ŞEY

٦٨٥- عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ طَلْحَةَ بْنِ عُثَيْدٍ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا جَعَلْتَ بَيْنَ يَدَيْكَ مِثْلَ مُؤَخَّرَةِ

الرَّحْلِ فَلَا يَضُرُّكَ مِنْ مَرَّتَيْنِ يَدَيْكَ».

685 - Musâ bin Talha’nın babası Talha bin Ubeydullah radiyallahu anh dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (namazda) önüne rahlin (deve semerinin gerisindeki dayanılacak ağacın) gerisi kadar, bir şey koyduğun vakit önünden geçen sana zarar vermez, buyurdu.^[443]

٦٨٦- عَنْ عَطَاءٍ قَالَ: أَعْرَضَ الرَّحْلُ ذِرَاعًا فَمَا فَوَّقَهُ.

686 - Atâ radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Semerin gerisi bir zira kadardır. Ziradan biraz daha uzun olabilir.

İZAH

Semerin gerisindeki ağacın uzunluğu bir zira olabileceği gibi bir ziradan biraz uzun da olabilir. Zira’ orta parmağın ucundan dirseğe kadar olan mesafedir. 66 santim uzunluğunda olan bir sütre dikerse, önünden geçilmesi zarar vermez.

٦٨٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا

خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَزْبَةِ فَتَوَضَّعَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ

وَزَاعَةٌ، وَكَانَ يَقْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْإِمْرَاءُ.

687 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bayram günü (namaza) çıktığı zaman süngü alınmasını emrederdi. Süngü önüne konulur, cemaat arkasında olduğu halde ona doğru (namaz) kılardı. Bunu seferde de yapardı. Bundan dolayı ümerâ bayramlarda önlerine mızrak koymayı adet edindiler. [444]

İZAH

Harbe: Mızrak (kargı) demektir.

٦٨٨- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ أَبِي حُجَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ صَلَّى يَوْمَ بِالْبَلْعَاءِ - وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ - أَلْطَفَهُ رُكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ

رُكْعَتَيْنِ يَمُرُّ خَلْفَ الْعَنَزَةِ الْمَرْأَةُ وَالْجَمْعُ.

688 - Avn'ın babası Ebû Cuhayfe radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara Batha'da öğle namazını iki rekât, ikindiye de iki rekat olarak kaldırmış, önünde bir sopa varmış, kadınlar ve merkepler sopanın arkasından geçiyormuş. [445]

İZAH

Aneze: Sopa baston, asa demektir.

Batha Muhassab: Mekke'nin dışında Mina'nın altında taşlık bir düzlüktür. Bu kelimenin izahı hac bahsinde gelecek.

103 - SÜTRE İÇİN ÇİZGİ ÇİZMEK

٦٨٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

صَلَّى أَخَذْتُمْ فَلْيَجْمَلْ تَلْقَاءَ وَجْهِهِ شَيْئًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَنْصَبْ عَصَا،

فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ عَصَا فَلْيَخْطُطْ خَطًّا ثُمَّ لَا يَنْصُرْهُ مَا مَرَّ أُنَامَةً».

689 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman karşısına bir şey koysun, eğer birşey bulamazsa bir sopa diksin, beraberinde sopa da yoksa (yere) bir çizgi çeksin, ondan sonra önünden geçen ona zarar vermez.” buyurdu. ^[446]

İZAH

Sütre olarak hangi eşyayı kullansa caiz olur. Eğer sütre yapacak eşyası yoksa önüne bir sopa (baston) diker, sopa da bulamazsa yere çizgi çeker, çizginin gerisinden insan ve hayvanın geçmesi namaza zarar vermez.

٦٩٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

فَذَكَرَ حَدِيثَ الْخَطِّ. قَالَ سُفْيَانُ: لَمْ يَجِدْ شَيْئًا نَشُدُّ بِهِ هَذَا الْحَدِيثَ وَلَمْ

يَجِدْ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

قَالَ: قُلْتُ لِسُفْيَانَ: إِنَّهُمْ يَخْتَلِفُونَ فِيهِ. فَتَفَكَّرَ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ: مَا

أَحْفَظُ إِلَّا أَبَا مُحَمَّدٍ بِنْ عَمْرٍو.

قَالَ سُفْيَانُ: قَدِمَ هُنَا رَجُلٌ يَغْدُ مَا مَاتَ إِسْمَاعِيلُ بِنْ أُمَيَّةَ فَطَلَبَ

هَذَا الشَّيْءَ أَبَا مُحَمَّدٍ حَتَّى وَجَدَهُ فَسَأَلَهُ عَنْهُ فَخَطَّ عَلَيْهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ يَقُولُ بِنْ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللَّهُ، سَمِعَ عَنْ

وَضَفِ الْخَطِّ غَيْرَ مَرَّةٍ، فَقَالَ: هَكَذَا عَرَضًا مِثْلَ الْهَلَالِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَسَمِعْتُ سُودَةَ قَالَ قَالَ: ابْنُ دَاوُدَ الْخَطُّ بِالطُّولِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ وَصَفَ الْخَطَّ غَيْرَ مَرَّةٍ

نَقَالَ: هَكَذَا - يَغْنِي بِالْعَرَضِ - حُورًا دُونَ مِثْلِ الْهِلَالِ يَغْنِي مُنْقَطِعًا.

690 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan, o da Ebûl Kasım sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle buyurduğunu rivâyet etti.

Ali bin Medeni şöyle dedi; Süfyan yere had çizme hadisini zikretti.

Süfyan şu hadis-i kuvvetlendirecek bir şey bulamadı. Başka (turuktan) gelmedi. Ancak şu vecihle geldi, dedi.

Ali bin Medenî dedi ki: Süfyan'a, onlar bu zat (Muhammed-bin Âmr hakkında) ihtilaf ediyorlar, dedi. Biraz düşündü sonra (bu râvînin ismini ancak Ebû Muhammed bin Âmr diye hatırlıyorum, dedi.

İsmail-bin Ümeyye öldükten sonra buraya bir kimse geldi. Ebû Muhammed o zatı aradı buldu ve o zat bu hadis-i Ebû Muhammed'e sordu. Ebû Muhammed karıştırdı.

Ebû Dâvud diyor ki: Ahmed bin Hanbel'e bu çizginin şekli hakkında müteaddit defalar sorulduğunu işittim. (Ahmed) şöylece enine hilal gibidir, dedi.

Ebû Dâvud: Müsedded'i dinledim; İbn-i Dâvud'un "çizgi uzunluğuna idi" dediğini işittim, dedi.

(Ebû Dâvud dedi ki): Ahmed-bin Hanbel'i çizginin vasfı hakkında defalarca dinledim. Şöylece enine eğri yuvarlak hilal şeklinde idi, dedi.

٦٩١ - حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ: رَأَيْتُ شَرِيكَاً صَلَّى بِنَا فِي جَنَازَةٍ

لَمُعْصِرٍ قَوَّضَعَ قَلْبُشَوْتَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ يَغْنِي فِي قَرِيبَةٍ خَصَرَتْ.

691 - Süfyan bin Uyeyne radiyallahu anh rivâyet etti:

Şerîk'i bir cenazede bize vakti gelmiş olan ikindi namazını kıldırırken gördüm, takkesini önüne (sütire olarak) koydu. Râvî vakti gelen bir farz namazı kasdetmiştir.

104 - BİNEK HAYVANINA DOĞRU NAMAZ KILMAK

٦٩٢- عَنْ ابْنِ عُمرَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ.

692 - İbn-i Ömer radiyallahu anh:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devesine karşı durarak namaz kılardı.

105 - KİŞİ DİREĞE VE BENZERİ ŞEYLERE DOĞRU NAMAZ KILDIĞINDA ONU HANGİ TARAFINA ALMALIDIR?

٦٩٣- عَنْ ضَبَاعَةَ بِنْتِ الْعُقَدَادِ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهَا قَالَ: مَا رَأَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي إِلَى عُودٍ وَلَا عُودٍ وَلَا شَجَرَةٍ

إِلَّا جَعَلَهُ عَلَى حَاجِبِهِ الْأَيْمَنِ أَوْ الْأَيْسَرِ وَلَا يُضَمُّدُ لَهُ صَفْعًا.

693 - Zûbâa bint-i Mikdad bin el-Esved'in babası Mikdat radiyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem ağaç parçası direk ve ağaca karşı namaz kıldığında ancak bunu sağ kaşı veya sol kaşı karşısına aldığını gördüm. Sütreyi tam karşısına almazdı.

İZAH

Direğe, ağaç dalına ve ağaca karşı durup namaz kılarken bu sütreleri ya sağ kaş karşısına veya sol kaş karşısına almak müstehaptır. Sütreye dik karşı durmamalı.

106 - KONUŞANLARA VE UYUYANA KARŞI NAMAZ

٦٩٤ - حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «لَا تُصَلُّوا خَلْفَ النَّائِمِ وَلَا الْمُتَعَذِّبِ».

694 - Abdullah İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “uyuyan ve konuşan kimseye karşı namaz kılmayınız” buyurmuştur.

İZAH

Uyuyan kimseye karşı namaz kılmak mekruhtur. Ancak ev dar olup تنها yer bulmazsa mekruh olmaz. Çünkü Hz. Aişe validemiz evinde Peygamber (sa.v)'in kible cihetinde uyurken sütte bulunmadan Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılmıştır. Konuşan kimselere karşı dönerek namaz kılmaktan da nehyedilmiş, çünkü konuşanlar namaz kılanın huzurunu kaçıırır, yanılmasına sebep olurlar.

107 - NAMAZ KILAN KİMSENİN SÜTREYE YAKINLIĞI

٦٩٥ - عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ يَتْلُجُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«إِذَا صَلَّى أَخَذَكُمْ إِلَى سُتْرَةٍ فَلْيَنْدُ مِنْهَا، لَا يَقْطَعِ الشَّيْطَانُ عَلَيْهِ صَلَاتَهُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ صَفْوَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلِ

عَنْ أَبِيهِ أَوْ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَالَ

بَعْضُهُمْ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، وَاخْتَلَفَ فِي إِسْنَادِهِ.

695 - Sehl bin Ebû Hasme radiyallahu anh'dan,

merfuan rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz bir sütreye karşı namaz kıldığı zaman ona yaklaşsın (ki); şeytan onun namazını kesmesin.”

Ebû Dâvud dedi: ki Bu hadis-i Vâkıd bin Muhammed Safvan’dan o da Muhammed bin Sehl’den o da babasından veya Muhammed bin Sehl’den Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyet etti.

Bazıları bu hadis-i Nâfî bin Cübeyr vasıtasıyla Sehl bin Sa’d’dan nakledildiğini söylemişlerdir ve bu hadisin İsnâdında ihtilaf edilmiştir. [447]

İZAH

Bu hadisin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme kadar senedinin kesilmeden yetiştiği açıklanarak merfu olduğu bildirilmiştir. Sütreye uzak duran kimse önünden bir kimse geçer mi endişesi ile şeytana fırsat verir. Sütreye yakın duran kimse bu endişeyi atacağı için şeytanın vesvesesinden uzak kalır.

٦٩٦- أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ سَهْلِ قَالَ: وَكَانَ بَيْنَ مَقَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ مِثْرٌ غُلَزْرٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الْخَبَرُ لِلتَّفَنُّيْلِ.

696 - Ebû Sehl radiyallahu anh’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in durduğu yerle kible arasında keçi geçecek kadar yer vardı.

Ebû Dâvud: Bu haber Nüfeylî’nindir diyor. [448]

108 - ÖNÜNDEN GEÇİLMESİNE MANİ OLMA YETKİSİ

٦٩٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلَا يَدْعُ أَحَدًا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلْيَنْدِرْهُ مَا

اسْتَطَاعَ، فَإِنْ أَمَى فَلْيَقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ».

697 - Ebû Said El-Hudrî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman önünden kimsenin geçmesine müsaade etmesin, gücü yettiği kadar onu (geçmekten) men etsin, eğer geçmeye zorlarsaa (onu men etmeye çalışsın) ancak o, şeytandır” buyurdu. [449]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sütünye çok yaklaşır. Namaza durduğu yerle önündeki sütünye arasında ancak secde edebilecek kadar açıklık bulunurdu. Bu boşluk bir koyun veya keçinin serbest geçebileceği kadar bir mesafe idi. Buharî'nin rivâyetinde koyun geçecek kadar yer vardır, şeklindedir.

Velyedra: Men etsin, mani olsun demektir.

Önüne sütünye dikerek namaz kılanın önünden bir kimse geçmek isterse sağ elini ileri uzatarak onun geçmesine mani olabilir. Geçmek isteyen inad eder, geçmeye zorlarsa ona karşı direnir. Çünkü ikaz etmesine rağmen geçmeye zorlayan kimse şeytanın vesvesesine kapılmış, onun tesirinde kalmış kimsedir. Ona gafleti hatırlatılmalıdır. Ama sütünye dikmemişse önünden geçene mani olamaz.

٦٩٨- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ:

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيُصَلِّ إِلَى مَشْرُؤِهِ

وَلْيَذَنْ مِنْهَا» ثُمَّ سَأَلَ عَنْهَا.

698 - Abdurrahman'ın oğlu Ebû Said el Hudrî radiyallahu anh'dan, o da babasından: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman bir sütünye karşı kılsın ve ona yaklaşsın,” buyurdu. Sonra ravi bir önceki hadisin manasında sevketti.

٦٩٩- حَدَّثَنِي أَبُو عُبَيْدٍ حَاجِبُ سُلَيْمَانَ قَالَ: رَأَيْتُ عَطَاءَ بْنَ زَيْدٍ

اللَيْثِيَّ قَائِمًا يُصَلِّي فَذَهَبَتْ أَمْرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَرَدَّنِي ثُمَّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو

سَعِيدُ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ اسْتَطَاعَ

بِتُكْمٍ أَنْ لَا يَخُولَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قِتْلِهِ أَخَذَ فَلْيَفْعَلْ».

699 - Ebû Ubeyd Hacib Süleyman dedi ki: Atâ bin Yezid el-Leysî'yi ayakta namaz kılarken gördüm, önünden geçip gidiyordum, beni (geçmekten) men etti ve dedi ki: Ebû Said El-Hudrî radiyallahu anh Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu bana haber verdi;

“Sizden hanginiz kendisiyle kıblesi arasına bir kimseyi girdirmemeye gücü yeterse yapsın.”

٧٠٠- عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، قَالَ: قَالَ أَبُو سَالِحٍ: أَخْبَرْتُكَ

عَمَّا رَأَيْتُ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَسَمِعْتُهُ مِنْهُ، دَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ عَلَى نَزْوَانَ

فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ

إِلَى شَيْءٍ يَشْتَرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَخَذَ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَنْدَفِعْ فِي

نَحْرِهِ، فَإِنْ أَبَى فَلْيَقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ الشَّيْطَانُ».

نَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ: يَمُرُّ الرَّجُلُ بِتَبَخُّرٍ بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنَا

أَصْلِي فَأَمْتَعُهُ وَيَمُرُّ الضَّعِيفُ فَلَا أَمْتَعُهُ.

700 - Humeyd bin Hilâl radiyallahu anh'dan:

Ebû Salih dedi ki: Sana Ebû Said El-Hudrî'den gördüğüm ve işittiğimi nakledeyim. Ebû Said, Mervan'ın yanına girdi. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, şöyle dediğini işittim, dedi:

“Sizden biriniz insanlardan onu örtecek bir şeye karşı namaz kıldığı zaman birisi önünden geçmek isterse, onu göğsünden iterek men etsin. Eğer geçmeye zorlarsa onunla harp” etsin o ancak şeytandır.”^[450]

Ebû Dâvud Sufyan es-Sevrî'nin şöyle dediğini bildiriyor; “Ben namaz kılarken önümden böbürlenerek geçen adama engel olurum, zayıf (mütevazî) kimseye mani olmam.”

109 - NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇMENİN YASAKLIĞI

٧٠١- عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَرْسَلَهُ إِلَى أَبِي

جُهَيْمٍ يَسْأَلُهُ مَاذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَارِّ بَيْنَ

يَدَيِ الْمُصَلِّي. فَقَالَ أَبُو جُهَيْمٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

«لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرَ

لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ».

701 - Büsr bin Said radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre:

Zeyd bin Halid el Cühenî kendisini namaz kılanın önünden geçen kimse hakkında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den ne işittiğini sormak üzere Ebû Cüheyme gönderdi. Ebû Cüheyem Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Namaz kılanın önünden geçen kimse (namaz kılanın önünden geçmekten dolayı yüklendiği günahı bilmiş olsaydı, onun için (kırk sene veya kırk ay veya kırk gün) beklemek, namaz kılanın önünden geçmekten daha hayırlı olurdu.” Ebû Nazır: Râvî, kırk sene mi, kırk ay mı kırk gün mü söyledi, bilmiyorum, dedi. [\[451\]](#)

İZAH

Zaruret bulunmadıkça mü'minin secde yerini çiğneyerek geçmek onun yüzünü çiğnemek gibidir. Bir mü'minin yüzünü çiğnemektense bir yerde uzun müddet beklemek daha iyidir. Namaz kılanın önünden geçen kimse girdiği günahın büyüklüğünü bilse 40 yıl da olsa beklemeğe razı olurdu. Burada kırk yıl mübalâğa için zikredilmemiştir. Bundan maksat uzun müddet beklemeyi tercih ederdi, demektir.

110 - ÖNÜNDEN GEÇİŞİ NAMAZI BOZAN ŞEYLER

٧٠٢- عَنْ أَبِي ذَرٍّ - قَالَ حَفْصٌ: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «يَقْطَعُ صَلَاةَ الرَّجُلِ» وَقَالَ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ: أَبُو ذَرٍّ: «يَقْطَعُ

صَلَاةَ الرَّجُلِ إِذَا لَمْ يَكُنْ بَيْنَ يَدَيْهِ قَيْدُ آجِرَةِ الرَّجُلِ الْحِمَارِ وَقَكَدَبُ

الْأَسْوَدُ وَالْمَرَأَةُ».

قُلْتُ: مَا بَالُ الْأَسْوَدِ مِنَ الْأَحْمَرِ مِنَ الْأَصْفَرِ مِنَ الْأَبْيَضِ؟ فَقَالَ:

يَا ابْنَ أَبِي! سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا سَأَلْتَنِي فَقَالَ:

«الْكَلْبُ الْأَسْوَدُ شَيْطَانٌ».

702 - Ebû Zer radiyallahu anh'dan, Hafs rivâyetinde: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; erkeğin namazını bozar, buyurdu. Süleyman-bin Muğîra'dan rivâyette Ebû Zer dedi ki:

“Önünde Semer ağacının sonu kadar bir şey olmadıkça erkeğin namazını, eşek, siyah köpek ve kadının geçmesi bozar,” buyurdu.

Hafız diyor ki: Sarı, kırmızı ve beyaz (köpekler de var) neden siyah köpek bozuyor, dedim.

Ebû Zer: Ey kardeşimin oğlu, bana sorduğun gibi ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e sordum, “Siyah köpek şeytandır.” buyurdu. [\[452\]](#)

İZAH

Şeytan köpek sûretine girmek istediğinde siyah köpek sûretine girer veya siyah köpek diğer köpeklerden daha şerli olduğu için siyah köpek şeytandır, buyurulmuştur.

Bu hadisin hükmünde ilim adamları ihtilaf ettiler. Ahmed bin Hanbel namaz kılanın önünden siyah köpek geçerse namazı batıl olur, diyor.

Ebû Hanife, Şâfiî ve Mâlikî hazretleri bu hadis-i şerifi şöyle te’vil ettiler.

Bu hayvanlar namaz kılanın kalbine vesvese vererek namazının bozulmasına sebep olur. Yoksa hiç bir canlının namaz kılanın önünden geçmesi namazını iptal edemez.

٧٠٣ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَفَعَهُ شُعْبَةُ قَالَ: «يَقْطَعُ الصَّلَاةَ النَّمْلَةُ

الْحَائِضُ وَالْكَلْبُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَقَفَهُ سَعِيدٌ وَهَيْشَامٌ وَهَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ

زَيْدٍ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ.

703 - Şu’be’nin İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan merfûan rivâyet ettiği bir hadiste Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Namazı hayızlı kadın ve köpek bozar,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Said, Hişam, Hemmam, Katade’dan, o da Câbir bin Zeyd’dan, o da, İbn-i Abbas’tan mevkûman İsnâd ettiler.

٧٠٤ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَخْبَنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى غَيْرِ شُرَّةٍ فَإِنَّهُ يَقْطَعُ صَلَاتَهُ الْكَلْبُ

وَالْحِمَارُ وَالْخَنَزِيرُ وَالنَّهْدِيُّ وَالْمَجُوسِيُّ وَالْمَرْأَةُ، وَتُجْزَى عَنْهُ إِذَا مَرُّوا

بَيْنَ يَدَيْهِ عَلَى قَذْفَةِ بِحَجَرٍ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: فِي نَفْسِي مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ شَيْءٌ كُنْتُ أَذْكَرُ بِهِ

إِبْرَاهِيمَ وَغَيْرُهُ فَلَمْ أَرَأْ أَحَدًا [يَجَاءُ بِهِ] عَنْ هِشَامٍ وَلَا يَنْفِرُهُ وَلَمْ أَرَأْ أَحَدًا

يُحَدِّثُ بِهِ عَنْ هِشَامٍ وَأَخْبَبْتُ الْوَهْمَ مِنْ ابْنِ أَبِي سَيِّئَةَ وَالْمُتَكَرِّرِ فِيهِ

ذِكْرُ الْمَجُوسِيِّ وَفِيهِ عَلَى قَذْفَةِ بِحَجَرٍ وَذِكْرُ الْخَنَزِيرِ وَفِيهِ تَكَادَةٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَلَمْ أَسْمَعْ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ،

وَأَحْسَبُهُ وَهْمٌ لِأَنَّهُ كَانَ يُحَذِّرُنَا مِنْ حِفْظِهِ.

704 - İbn-i Abbas radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem olduğunu zannederim, dedi ki:

“Sizden biriniz sütresiz namaz kıldığı vakit hakikat şudur ki, onun namazını (köpek) eşek, domuz, Yahudî, Mecusi ve kadının (geçmesi) keser, bir taş atımı mesafesi uzaklıktan geçerlerse namazı tamdır.”

Ebû Dâvud dedi ki: Bende bu hadise dair bir şüphe vardır. Bunu İbrahim’le ve başkalarıyla müzâkere ettim. Fakat hiçbirisi de bu hadisin Hişam’dan rivâyet edildiğini bilmiyor. Öyle zannediyorum ki. vehim İbn-i Ebi Semine’dendir. Bunda münker olan “mecûsi” ve “bir taş atma mesafesi” sözleriyle “domuz” kelimesinin zikredilmesidir.

Yine Ebû Dâvud diyor ki: Ben bu hadis-i sadece Muhammed bin İsmail’den işittim. Zannımca bu onun vehmidir. Çünkü o bize ezberinden naklederdi.

İZAH

Köpek, kadın, domuz Yahudi ve Mecusi namaz kılanın önünden bir çakıl taşı atacak kadar mesafeden geçerlerse namazı tamdır. Diğer manâya göre bunlardan biri önünden geçerken namaz kılanın onlara, önünden geçmesine mani olmak için bir tek çakıl taşı alıp atması kâfi gelir. Ondan sonra geçseler de namazı bozulmaz demektir.

٧٠٥- عَنْ يَزِيدَ بْنِ نَمْرَانَ قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا يَتَوَكَّأُ مُقْعِنًا فَقَالَ:

مَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا عَلَى حِمَارٍ وَهُوَ يُصَلِّي

فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اقْطَعْ أَمْرَهُ» فَمَا مَشَيْتُ عَلَيْهَا بَعْدُ.

705 - Yezid bin Nemran radiyallahu anh’dan; Tebük’ta kötürüm bir adam gördüm. O, şöyle dedi: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılarken ben eşek üzerinde biner olduğum halde önünden geçtim. (Benim hakkımda) “Yarabbî onun (yeryüzündeki ayak) izini kes,” dedi. Ondan beri ayağım üzerinde yürüyemiyorum demiştir.

٧٠٦- عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِسْحَاقَ وَمُعَنَاءَ. زَادَ فَقَالَ: «قَطَعْنَا صَلَاتَنَا قَطَعَ اللَّهُ أَمْرَهُ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ أَبُو مُشِيرٍ عَنْ سَعِيدٍ قَالَ فِيهِ: «فَقَطَعَ صَلَاتَنَا».

706 - Said (bin Abdulaziz)den bir önceki hadisin İsnâdiyle aynı manâda rivâyet edildi. O rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“Namazımızı kesti Allah da onun (yeryüzündeki ayak) izini kessin.”
cümlesi ziyadedir.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Ebû Müshir, Said radıyallahu anh’dan rivâyet etti. Said o rivâyetinde: “Namazımızı kesti,” dedi.

٧٠٦- عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَزْوَانَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّهُ نَزَلَ بِبَنِيكَ وَهُوَ حَاجٌّ فَبَدَأَ

فَوَجَلَ مُقْعِدٍ فَسَأَلَهُ عَنْ أَمْرِهِ فَقَالَ: سَأَخَذْتُكَ خَدِيبًا فَلَا تُحَدِّثْ بِهِ

مَا سَمِعْتَ أَنِّي حَيٌّ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَزَلَ بِبَنِيكَ إِلَى

نَخْلَةٍ فَقَالَ: هَذِهِ قَبْلَتُنَا، ثُمَّ صَلَّى إِلَيْهَا، فَأَقْبَلْتُ وَأَنَا غُلَامٌ أَسْمَى حَتَّى

مَرَرْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا، فَقَالَ: «فَقَطَعَ صَلَاتَنَا فَقَطَعَ اللَّهُ أَكْرَمَهُ»، فَمَا كُنْتُ عَلَيْهَا

إِلَى يَوْمِي هَذَا.

707 - Said-bin Gazvan radıyallahu anh’dan: Babam haccetmiş olarak Tebuk’e inmişti. Bir de ne görsün, oturtulmuş (sakat) bir adam var, ona neden böyle olduğunu sordu.

Sakat adam, sana bir hadis haber vereceğim dedi. Ama ben sağ oldukça bu işittiğini kimseye söylemeyeceksin. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Tebuk’teki bir hurmanın önüne inmişti. Şu (ağaç) bizim kıblemizdir, buyurdu. Ve hurmaya doğru dönerek namaz kıldı. Ben daha bir çocuktum, koşarak geldim (Sütire olan) hurma ile Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arasından geçtim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

O bizim namazımızı kesti. Allah da onun (yeryüzündeki ayak) izini kessin, dedi. (O günden) bu güne kadar ayağım üzerine duramıyorum, dedi.

111 - İMAMIN SÜTRESİ CEMAATİN DE SÜTRESİDİR

٧٠٨- عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: خُطَبْنَا بِرَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ تَيْبَةِ أَذَاهِرَ، فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ يَتَنِي فَصَلَّى إِلَى

جَنْبِ فَاتَّخَذَهُ قِبْلَةً وَنَحْنُ خَلْفَهُ فَجَاءَتْ بَهْمَةٌ تَمُرُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَمَا زَالَ يُدَارِقُهَا

حَتَّى لَبِثَ نَظْلَهُ بِالْجَنْدَارِ وَمَرَّتْ مِنْ دُونِهِ أَوْ كَمَا قَالَ مُسْلِمٌ.

708 - Amr-bin Şuayb'ın babasından o da dedesinden radıyallahu anh: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in maiyetinde sarp dağ yolundan Azahir (denen yer)e geldik. Namaz vakti geldi. Biz arkasında olduğumuz halde bir duvarı sütre edinerek (namaza durduk.) Bir kuzu hemen geldi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in önünden geçiyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kuzuyu defetmeye mübarek karnı duvara yapışincaya kadar devam etti. Kuzu arkasından geçti.

Ebû Dâvud veya Müsedded'in dediği gibidir.” dedi.

İZAH

Behme: Kuzu demektir.

Ezahır: Mekke ile Medine arasında bir yerin ismidir.

Bu hadis-i şerif imamın sütünsinin cemaat için de sütünre sayılacağına ve cemaat için ayrı sütünreye lüzum olmadığına delildir.

٧٠٩- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي

لَذَهَبَ جُذْيٌ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يَتَّبِعُهُ

709 - İbn-i Abbas radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (bir gün) namaz kılıyordu. Bir oğlak Peygamberimizin sallallahu aleyhi ve sellem'in önünden geçip gidiyordu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de onun geçmesine mani oluyordu.

112 - ÖNÜNDEN KADIN GEÇMESİ NAMAZI BOZMAZ DİYENLER

٧١٠- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ بَيْنَ يَدَيْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ قَالَ شُعْبَةُ: أَحْسَنُهَا قَالَتْ: وَأَنَا خَائِضٌ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: زَوَّاهُ الزُّهْرِيُّ وَعَطَاءٌ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ خَفْصٍ وَهَيْشَامُ بْنُ

عُزْرَةَ وَعِزَّاءُ بْنُ مَالِكٍ وَأَبُو الْأَسْوَدِ وَتَمِيمُ بْنُ سَلَمَةَ، كُلُّهُمْ عَنْ عُرْوَةَ،

عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ أَبِي هَاشِمٍ عَنْ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ

وَأَبُو الصَّخْصِ عَنْ مَشْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ وَالْقَاسِمِ بْنُ مُحَمَّدٍ وَأَبُو

سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ، لَمْ يَذْكُرُوا وَأَنَا خَائِضٌ.

710 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılıyordu ben de kible ile Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arasında bulunuyordum. Şu'be: Ben Aişe radiyallahu anha'nın "hayızlı olduğum halde" dediğini zannedirim, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu hadis-i Zührî, Ata, Ebû Bekir bin Hafs, Hişam bin Urve, Irak bin Mâlik, Ebûl Esved, Temim Bin Seleme olmak üzere hepsi Urve'den o da Hz. Aişe'den rivâyet etti.

Yine Ebû'd-Duha, Mesruk'tan o da Aişe'den ayrıca, Kasım bin Muhammed ve Ebû Seleme de Aişe'den bu hadis-i rivâyet ettiler. Ancak onlar Hz. Aişe'nin: "Halbuki ben hayızlı idim," sözünü zikretmediler.

٧١١- عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي

صَلَاتَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَهِيَ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ رَاقِدَةً عَلَى الْفِرَاشِ

الَّذِي يَرْتَدُّ عَلَيْهِ خَشْيَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُورِيَ أَيْقَظَهَا فَأَوْتَرَتْ.

711 - Aîşe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yattığı yatakta, Aîşe kible ile Rasûlullah arasında enine yatmış uyur olduğu halde, Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem gece kıldığı namazını kılardı. Vitir namazını kılmak isteyince Aîşe'yi de uyandırır o da vitir kılardı.

٧١٢- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: بَشَّمَا هَذَا لَمُؤْنَا بِالْجَنَابِ وَالْكَتَبِ، لَقَدْ

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَنَا مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَ يَدَيْهِ،

فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ عَمَرَ رِجْلِي فَصَمَمْتُهَا إِلَيَّ ثُمَّ يَسْجُدُ.

712 - Aîşe radiyallahu anha'dan:

Aîşe radiyallahu anha; biz kadınları eşek ve köpeğe (namazı bozmakta) denk tutuşunuz ne çirkin şey. Ben Rasûlullah'ın önünde enine yatmış uyur olduğum halde namaz kıldığını gördüm. Secde etmek isteyince ayağını dürter, ben de ayağımı kendime doğru toplardım. Sonra secde ederdi. [453]

٧١٣- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَكُونُ نَائِمَةً وَرِجْلَايَ بَيْنَ يَدَيْ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ

ضَرَبَ رِجْلِي فَصَمَمْتُهَا فَسَجَدَ.

713 - Aîşe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ayaklarım Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in önünde olduğu halde uykuda bulunurdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de gece namazı kılardı. Secde etmek istediği zaman ayaklarıma vururdu. Ben ayaklarımı toplardım o da secde ederdi. [454]

٧١٤- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَنَامُ وَأَنَا مُعْتَرِضَةٌ فِي قِبْلَةِ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيُصَلِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَأَنَا أَمَامَهُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُؤْتِرَ. رَوَاهُ عُثْمَانُ: عَمْرِي. ثُمَّ انْفَقَا

فَقَالَ: تَتَحَيَّي.

714 - Aişe radiyallahu anha'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kiblesinde enine olarak uyurdum. Ben önünde olduğum halde, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kılardı. Vitir kılmak istediği zaman (Osman şunu ziyade etti) beni dürterdi. Sonra Osman ile Bişr ittifak ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Aişe radiyallahu anha'ya:

“Bir kenara çekil de (vitir namazını kılayım) buyururdu.

İZAH

Gamz: Sıkamak demektir. Burada dürtmek manâsında kullanılması daha uygun düştüğünden, dürtmek diye tercüme ettik.

113 - ÖNÜNDEN MERKEP GEÇERSE BOZULMAZ DİYENLER

٧١٥- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى أَتَانٍ وَأَنَا يُؤْتِرُهُ فَذُ

نَاهَزْتُ الْإِخْتِلَامَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِئَةِ

لَمْ يَزِدْ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصُّفِّ فَزَلْتُ فَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَوْنَعًا وَوَحَلْتُ

فِي الصُّفِّ فَلَمْ يُتَكِرْ ذَلِكَ أَحَدًا.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا لَفْظُ الْقَعْنَبِيِّ وَهُوَ أَتَمُّ. قَالَ مَالِكٌ: وَأَنَا أَرَى

ذَلِكَ وَاسْبَعًا إِذَا قَامَتِ الصَّلَاةُ.

715 - İbn-i Abbas radiyallahu anah'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben bir dişi eşek üzerinde biner olduğum halde geldim. O gün henüz ergenlik çağına erişmek üzere idim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem

Mina'da namaz kıldırıyordu. (Merkeple) saflarının bazısının arasından geçtim. Eşekten inerek onu otlamaya bıraktım. Ve ben de safa girdim. Bu hareketimi kimse tenkit etmedi, dedi. [455]

Ebû Dâvud dedi ki: Bu Ka'nebî'nin lafzıdır ve daha tamamıdır.

Mâlik ded iki: Ben bu hadiste namaza durulduğunda saflar arasından geçilmesinde bir ruhsat görüyorum.

İZAH

Bu hadis daha önce geçen Ebû Zer hadisini nesheder. Çünkü orada mekep, kadın ve siyah köpeğin namazı keseceği bildirilmişti. Bir de eğer bu hadis 702 nolu Ebû Zer hadisini neshetmiyorsa şöyle izah edilir:

İmamın sütresi cemaat için de suture sayılır. İmamın önünde suture olduğu için, İbn-i Abbas'ın merkep üzerinde cemaatın önünden geçmesine cemaatın bir şey söylememeleri bundan dolayı olabilir. Bir de Mina'da Hac mevsiminde cemaat kalabalıktır. İzdihamdan dolayı böyle bir şeye ses çıkartmamış olabilirler.

٧١٦- عَنْ أَبِي الصَّبَّاحِ قَالَ: تَذَاكُرْنَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ

قَالَ: جِئْتُ أَنَا وَغُلَامٌ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَى حِمَارٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فَتَزَلُّ وَتَزَلُّ وَتُرْكَا الْحِمَارُ أَمَامَ الصَّفِّ فَمَا بَالَهُ

وَجَاءَتْ جَابِرَتَانِ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَدَخَلَتَا بَيْنَ الصَّفِّ فَمَا بَالِي ذَلِكَ.

716 - Ebû's-Sahba radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Abbas'ın yanında namazı bozan şeyleri müzâkere etmiştik.

İbn-i Abbas şöyle dedi: Abdülmuttalib oğullarından bir çocukla ben bir eşek üzerinde geldik.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaz kıldırıyordu. Çocukla ben indik. Ve eşeği safın önüne bıraktık. Hz. Peygamber eşeğin önlerine

bırakılmasına aldırmadı. Abdülmuttalib oğullarından iki kız da gelerek safın arasına girdiler, buna da aldırmadı.

İZAH

İbn-i Abbas'ın anlattığı bu olay rivâyete göre iki defa olmuş. Birincisi Mekke'nin Fethi günü, ikincisi de Veda Haccı'nda.

٧١٧- عَنْ مَتَّصُورٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ بِإِسْنَادِهِ قَالَ: فَجَاءَتْ جَارِيَتَانِ مِنْ

بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اثْنَتَا فَاخْلَهُمَا. قَالَ عُثْمَانُ: فَفَرَّغَ يَسْتَهُمَا. وَقَالَ دَاوُدُ:

فَفَرَّغَ إِخْدَاهُمَا عَنِ الْآخَرَى فَمَا بَالِي ذَلِكَ.

717 - Mansur radiyallahu anh'dan:

Bir önce geçen hadisle aynı İsnâd ve aynı manada rivâyet olundu.

Abdülmuttalib oğullarından iki kız gelerek (safların arasında) kavga ettiler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onları tuttu. Osman bin Ebû Şeybe diyor ki; birbirlerinden uzaklaştırdı.

Dâvud bin Mihrak diyor ki: Birini öbüründen ayırdı. Buna ehemmiyet vermedi. [\[456\]](#)

114 - ÖNÜNDEN KÖPEĞİN GEÇMESİ BOZMAZ DİYENLER

٧١٨- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَتَحَنَّنَ فِي بَادِيَةِ كُنَا وَمَعَهُ عَبَّاسٌ فَصَلَّى فِي صَخْرَةٍ لَيْسَ بَيْنَ يَدَيْهِ شَرَفٌ،

وَحِمَارَةٌ لَنَا وَكَلْبَةٌ تَغْبِثَانِ بَيْنَ يَدَيْهِ فَمَا بَالِي ذَلِكَ.

718 - Fazl bin Abbas radiyallahu anh'dan:

Bize ait bir arazide iken, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem olmadığı halde maiyetinde babam Abbas da olduğu halde bize geldi. Önünde sütre olmadığı halde kırdı namaz kıldı. Bize ait bir köpekle bir eşek namaz kılarken) önünde oynuyorlardı da, buna ehemmiyet vermedi. [457]

İZAH

Bala: İltifat etmek, kıymet vermek manâsınadır.

Niyülulevtar: Bu hadisde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in önünden geçiş zikredilmedi. Sadece önünde bulunuşları zikredildi. Aslında namaza mani olan geçiştir. Önünde duruş değildir, diyor.

115 - ÖNÜNDEN GEÇEN HİÇBİR ŞEY BOZMAZ DİYENLER

٧١٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «لَا

يَقْطَعُ الصَّلَاةَ شَيْءٌ، وَادْرَأُوا مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ».

719 - Ebû Said radiyallahu anh'dan rivâyet" edildiğine göre şöyle demiştir: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, “namazı (önden geçen) hiç bir şey bozmaz, önünüzden geçene gücünüz yettiği kadar mani olmaya çalışın. Gerçekten o şeytandır.” buyurdu.

٧٢٠- حَدَّثَنَا أَبُو الزُّدَّاءُ قَالَ: مَرَّ شَابٌّ مِنْ قُرَيْشٍ بَيْنَ يَدَيْ أَبِي

سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَهُوَ يُصَلِّي فَدَفَعَهُ، ثُمَّ عَادَ فَدَفَعَهُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمَّا

انْصَرَفَ قَالَ: إِنَّ الصَّلَاةَ لَا يَقْطَعُهَا شَيْءٌ، وَلَكِنْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ادْرَأُوا مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّهُ شَيْطَانٌ».

قَالَ أَبُو خَالِدٍ: إِذَا تَنَازَعَ الْخَبْرَانِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَظَرِ

إِلَى مَا عَمِلَ بِهِ أَصْحَابُهُ إِرْضَى اللَّهُ عَنْهُمْ مِنْ تَعْلِيمِهِ.

720 - Ebû'l-Veddâk radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû Said El Hudrî namaz kılarken, Kureyş'ten bir delikanlı önünden geçti. Ebû Said onu (geri) itti. (Genç geçmek için) tekrar döndü. Ebû Said onu tekrar geri itti. (Bu hal) üç kere tekrarlandı. Ebû Said namazı bitirince, namazı hiç bir şey kesemez, lakin Rasûlullah, “Önünüzden geçmek isteyen gücünüz yettiği kadar men edin. Zira o, şeytandır,” buyurdu, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Rasûlullah'tan gelen iki haber birbiri ile çelişirse Rasûlullah'ın vefatından sonra ashab-ı kirâmın hangi rivâyette amel ettiğine bakılır. (Onunla amel olunur)

116 - NAMAZA BAŞLAMAKLA İLGİLİ MESELELER

٧٢١- عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

اشْتَفَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُخَاذِيَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ وَبَعْدَ مَا

يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ - وَقَالَ مُنْفِيًا مُرَّةً: وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ. وَأَكْثَرُ مَا

يَقُولُ: وَبَعْدَ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَلَا يَرْفَعُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ.

721 - Salim radiyallahu anh'dan, o da babasından:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, başlangıç tekbiri aldığı zaman rukûa gitmek istediği zaman ve rükûdan başını kaldırdıktan sonra, ellerini omuzları hizasına kadar kaldırdığını gördüm. (Ravilerden) Süfyan bin Uyeyne; (bu hadis-i) bir defa “başını kaldırırken” çoğu kere de başını rukudan kaldırdıktan sonra (ellerini omuzları hizasına kaldırırdı) ve iki secde arasında kaldırmazdı diye rivâyet etmiştir.^[458]

İZAH

Bu hadis-i şerifte, namaza başlarken ellerin omuz hizasına kadar kaldırılacağı bildiriliyor. Şâfiî, Ahmed bin Hambel ve Mâlik bin Enes bu

hadis-i delil olarak almışlar. Ellerin omuz hizasına kadar kaldırılmasını savunmuşlardır. İmâm-ı Azam ise, BERA hadis-ine dayanarak ellerin kulak yumuşağına kadar kaldırılmasının sünnet olduğu görüşündedir.

Bu hadis-i şerifte ikinci bir meseleye de temas edilmiştir. Eller sadece iftitah tekbirinde değil, rükûa inerken alınan tekbirde ve rükûdan başını kaldırdıktan sonra secdeye inerken, ellerin kaldırıldığı bildirilmiştir.

Bu meselede de müctehitler ihtilâf etmişler. İmâm-ı Azam, İbn-i Mes'ûd'dan rivâyet edilen hadis-i alarak ellerin sadece iftitah tekbirinde kaldırılmasının sünnet olduğunu tercih etmiş, rükûa inerken, rükûdan doğrulduktan sonra ellerin kaldırılmayacağı görüşünü savunmuştur.

Şâfiî, Ahmed bin Hanbel ve Mâlikî son sözünde bu hadise dayanarak namaza başlarken, rükûa inerken ve rükûdan kalktıktan sonra ellerin omuz hizasına kadar kaldırılması görüşünü savundular. (Maâ-Um-üs-Sünen. c. 1, s. 351)

٧٢٢- عَنْ سَالِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرْ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى تَكُونَ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، ثُمَّ

يُكَبِّرُ وَهُمَا كَذَلِكَ فَيَرْفَعُ، ثُمَّ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْفَعَ صَلْبَهُ وَفُتُحَهُمَا حَتَّى تَكُونَ

حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ ثُمَّ قَالَ: «سَمِعْتُ اللَّهَ لِمَنْ حَمِدَهُ»، وَلَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي السُّجُودِ

وَيَرْفَعُهُمَا فِي كُلِّ تَكْبِيرَةٍ يَكْبِرُهَا قَبْلَ الرُّكُوعِ حَتَّى تَنْفُضِي صَلَاتَهُ.

722 - Abdullah bin Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza durduğu zaman, (başlangıç tekbirinde) ellerini omuz hizasına gelene kadar kaldırırdı. Sonra elleri böyle (omuzu hizasında) iken tekbir alır, rükûa varır, belini doğrultmak istediği zaman, ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırır, sonra “Semiallahu limen hamide”. (Hamd edenin Hamdini Allah kabul eder) der. Namaz bitene kadar rükûdan önce aldığı bütün tekbirlerde ellerini kaldırır, secdelerde ise, ellerini kaldırmazdı.

٧٢٣- حَدَّثَنِي عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ وَائِلٍ بْنُ حُجْرٍ قَالَ: كُنْتُ حَلَامًا لَا

أُغَيِّلُ صَلَاةَ أَبِي، فَحَدَّثَنِي وَائِلُ بْنُ عَلْقَمَةَ عَنْ أَبِي وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ:

صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ إِذَا كَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ. قَالَ:

ثُمَّ انْتَحَفَ ثُمَّ أَخَذَ سِجَالَهُ بِسِمَتِهِ وَأَدْخَلَ يَدَيْهِ فِي ثَوْبِهِ. قَالَ: فَإِذَا أَرَادَ

أَنْ يَزِيدَ أَخْرَجَ يَدَيْهِ ثُمَّ رَفَعَهُمَا، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَزِيدَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ

رَفَعَ يَدَيْهِ، ثُمَّ سَجَدَ وَوَضَعَ وَجْهَهُ بَيْنَ كَفْيَيْهِ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ

أَيْضًا رَفَعَ يَدَيْهِ، حَتَّى فَرَعَ مِنْ صَلَاتِهِ.

قَالَ مُحَمَّدٌ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ فَقَالَ: هِيَ صَلَاةُ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَلَهُ مِنْ فَعَلَهُ وَتَرَكَهُ مِنْ تَرَكَهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ هَمَامٌ عَنْ ابْنِ جُمَاهِدٍ، ثُمَّ يَذْكُرُ

الرُّفْعَ مَعَ الرُّفْعِ مِنَ السُّجُودِ.

723 - Abdulcebbar bin Vâil bin Hücr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ben küçük bir çocuktum, babamın namazını hatırlayamıyorum. Vail bin Alkame, Babam Vâil bin Hucr'den bana nakletti. Dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile namaz kıldım. Tekbir aldığı zaman, ellerini kaldırırdı. Sonra örtündü. Sonra sol bileğini sağ eli ile tuttu. Her iki elini elbisesine soktu. Rükû yapmak istediği zaman ellerini elbisesinden çıkardı. Ve onları kaldırdı. Rükûdan başını kaldırmak istediği zaman ellerini (yine) kaldırdı. Sonra yüzünü iki avucu arasına koyarak secde etti. Secdeden başını kaldırdığı zaman yine ellerini kaldırdı. Namazdan çıkana kadar. (Hep böyle yaptı.)

Muhammed (Bin Cihade) diyor ki: Bunu Hasan bin Ebû'l-Hasan'a anlattım. O da şöyle dedi: O, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazıdır. Onu yapanlar Sünneti yaptı. Yapmayanlar Sünneti yapmadı, dedi.

Ebû Dâvud diyor ki:

Bu hadis-i Hemmam İbn-i Cihade'den rivâyet etti. Secdeden kalkarken elleri kaldırmayı zikretmedi. [\[459\]](#)

٧٢٤- عَنْ عَبْدِ الْجُبَّارِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ أَبَا بَصْرٍ النَّبَاطِيَّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى كَانَتْ بَحْيَالِ مَنْكِبَيْهِ

وَحَاذَى بِإِبْهَامَيْهِ أُذُنَيْهِ ثُمَّ كَثَّرَ.

724 - Abdulcebbar bin Vâil, babası Vail bin Hucr'dan rivâyet etmiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi namaza durduğu zaman, ellerini omuzlarının dengi, baş parmaklarını da kulak yumuşaklarının hizasına kaldırıp, sonra tekbir aldığını gördüm, dedi.

٧٢٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجُبَّارِ بْنُ وَائِلٍ: حَدَّثَنِي أَهْلُ بَيْتِي عَنْ أَبِي أَنَّهُ

حَدَّثَهُمْ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ مَعَ التَّكْبِيرِ.

725 - Abdulcebbar bin Vâil'den:

Ev halkımız bana babamdan nakletti. Babam onlara şunu haber vermiş: Babam Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin tekbirle birlikte ellerini kaldırdığını görmüş.

٧٢٦- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُنَظَرٍ قَالَ: قُلْتُ: لَأَنْظُرَنَّ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ يُصَلِّي قَالَ: فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَكَثَّرَ مَرَفَعِ يَدَيْهِ حَتَّى خَاذَتْ أُذُنَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ سِمَاكَةَ

بَيْتِهِ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَرْتَجِعَ رَفَعَهُمَا مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ وَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ،

فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا مِثْلَ ذَلِكَ، فَلَمَّا سَجَدَ وَضَعَ رَأْسَهُ

بِذَلِكَ الْمَثَرِ مِنَ بَيْنِ يَدَيْهِ ثُمَّ جَلَسَ فَافْتَرَشَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ

الْيَمْنَى عَلَى فَيْحِهِ الْيُسْرَى، وَخَدَّ مِرْقَعَهُ الْأَيْمَنَ عَلَى فَيْحِهِ الْيَمْنَى،

وَقَبَضَ بِيْتَيْنِ وَخَلَقَ خَلْقَةً وَرَأَيْتُهُ يَقُولُ هَكَذَا، وَخَلَقَ بَشْرَ الْإِبْرَاهِيمَ

وَالْوُسْطَى وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ.

726 - Vâil bin Hucr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl namaz kılıyor muhakkak bakacağım, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kalktı. Kibleye döndü. Ellerini kulakları hizasına gelene kadar kaldırdı. Ve tekbir aldı. Sonra sol elini sağ eliyle tuttu. Rükû etmek isteyince başlangıçta olduğu gibi ellerini kaldırdı. Sonra ellerini iki dizi üzerine koydu. Rükûdan başını kaldırmak isteyince, ellerini başlangıçtaki gibi tekrar kaldırdı. Secde edince başını önündeki o yere koydu. Sonra sol ayağını döşeyeyerek oturdu. Sol elini sol uyluğuna, sağ dirseğini kaldırarak sağ uyluğuna koydu ve iki sağ el parmağını yumarak halka yaptı. Vâil işte ben Hz. Peygamberi böyle yaparken gördüm, demiştir.

Ravilerden Bişr' baş parmağı ile orta parmağını halka yaptı. Şahadetleri okurken) şahadet parmağı ile işaret etti. [460]

٧٢٧- عَنْ حَاصِمِ بْنِ كُرَيْبٍ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ قَالَ فِيهِ: ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ

الْيَمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسُغِ وَالسَّاعِدِ، وَقَالَ فِيهِ: ثُمَّ جَعَلَ

بَعْدَ ذَلِكَ فِي زَمَانٍ فِيهِ بَرْدٌ شَدِيدٌ، فَرَأَيْتُ النَّاسَ عَلَيْهِمْ جُلُ الثِّيَابِ،

تَحَرَّكَ أَيْدِيهِمْ تَحْتَ الثِّيَابِ.

727 - Bir önce geçen hadisın İsnâdı ile aynı manâda Asım bin Kuleyb'den rivâyet edildi de, o rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Sağ elini ve bileğini sol elinin üzerine koydu). O rivâyette şöyle dedi: Bundan sonra şiddetli soğuk olduğu bir günde geldim. İnsanları üzerlerine çok büyük elbise bürünmüş gördüm. Eleri (Elbisenin) altında hareket ediyordu. [461]

İZAH

Cülle: Çul manâsına geldiği gibi en büyük elbise, birçok elbise, en geniş elbise manasınadır.

٧٢٨- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حِينَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حِينَئِذٍ أُلْغِيَتْهُ، قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُهُمْ فَرَأَيْتُهُمْ يَوْمَعُونَ

أَيْدِيَهُمْ إِلَى صُدُورِهِمْ فِي افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ وَعَلَيْهِمْ بَرَانِسٌ وَأُكْسِيَةٌ.

728 - Vâil bin Hucur radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, namaza başladığı zaman ellerini kulaklarının karşısına kadar kaldırdığını gördüm, dedi. Sonra onlara ashaba (bir daha) geldim onların üzerinde kendinden başlıklı elbise ve kisveler olduğu halde namazın başlangıcında ellerini göğüslerine kadar kaldırıyorlarken gördüm. [\[462\]](#)

İZAH

Berânis: Bermusun çoğuludur. Bizim bornoz dediğimiz hamamdan çıkınca giyilen elbiseye denildiği gibi, başlığı gövdesine bitişik olan bütün giyim eşyalarına aynı isim verilir. İslamın ilk günlerinde giyinilirdi. Bugün Mağrip ülkelerinde Beranis halen giyinilir.

117 - NAMAZA BAŞLAMAK

٧٢٩- عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي

الشَّتَاءِ فَرَأَيْتُ أَصْحَابَهُ يَوْمَعُونَ أَيْدِيَهُمْ فِي تَبَابِهِمْ فِي الصَّلَاةِ.

729 - Vâil bin Hucr radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Bir kış mevsiminde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmiştim. Onun ashab-ını namaza başlarken ellerini elbiselerinin içinden kaldırıyorlarken gördüm.

٧٣٠- أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ غَطَّاءٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَمِيدٍ

الشاعدي في عشرة من أصحاب رسول الله صلى الله عليه وسلم منهم
أبو قتادة قال أبو حميد: أنا أعلمكم بصلوة رسول الله صلى الله عليه
وسلم. قالوا: فليمن؟ فوالله ما كنت بأكثرنا له تبعاً، ولا أقدمنا له ضعة.
قال: بلى. قالوا: فأعرض. قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا
قام إلى الصلاة يرفع يديه حتى يحاذي بهما منكبيه، ثم كبر حتى يرفع
كُلَّ عظم في موضعه معتديلاً ثم يقرأ، ثم يكبر فيرفع يديه حتى يحاذي
بهما منكبيه، ثم يركع ويضع راحتيه على ركبتيه، ثم يعتدل فلا يصب
رأسه ولا يقنع ثم يرفع رأسه فيقول: «سمع الله لمن حمده»، ثم يرفع
يديه حتى يحاذي بهما منكبيه معتديلاً ثم يقول: «الله أكبر»، ثم يهوي
إلى الأرض فيجافي يديه عن جنبه ثم يرفع رأسه ويثني رجله اليسرى
فيقفد عليها، ويفتح أصابع رجله إذا سجد، ثم ويسجد ثم يقول:
«الله أكبر» ويرفع رأسه ويثني رجله اليسرى فيقفد عليها، حتى يركع
كُلَّ عظم إلى موضعه، ثم يصنع في الأخرى مثل ذلك، ثم إذا قام من
الركعتين كبر ورفع يديه حتى يحاذي بهما منكبيه كما كبر عند افتتاح
الصلاة، ثم يصنع ذلك في بقية صلاته، حتى إذا كانت السجدة التي
فيها التسليم أخرج رجله اليسرى وقعد متوركاً على شِقْرِ الأيسر. قالوا:
صدقت، هكذا كان يصلي صلى الله عليه وسلم.

730 - Muhammed bin Âmr bin Ata dedi ki: İçlerinde Ebû Katâde'nin de bulunduğ u Hz. Peygamber'in ashab-ından on kişi arasında Ebû Humeyd es-Saidî'nin, Rasûlullah'ın namazını en iyi bileniniz benim dediğini işittim. Orada bulunanlar: Allah'a yemin olsun ki, sen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e bizden çok uymadın, onunla sohbetin bizden önce de değil. Neden? Dediler. Evet orası öyle, dedi. Anlat dediler.

Dedi ki: Rasûlullah namaza kalktığı zaman ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırırdı. Sonra tekbir alır, her aza yerinde hareketsiz kalana kadar sonra okur. Sonra (rükû için) tekbir alır. Ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırırdı. Sonra rükûa iner, iki avuçlarını dizlerinin üzerine kordu. Rükûda dosdoğru durur, başını aşağı eğmez, belinden yüksek kaldırmaz, sonra başını kaldırır ve “Semiallahu Limen Hamideh” der, ellerini omuzu hizasına gelene kadar kaldırır. Dimdik durur. Sonra Allahu ekber der, yere secdeye iner. Ellerini yanından açık tutardı. Sonra başını kaldırır, sol ayağını bükerek üzerine oturur, secde ederken ayak parmaklarını açarak secde ederdi.

Allahu Ekber der, başını kaldırır sol ayağını döşer, her âzâ yerine yerleşene kadar, onun üzerinde otururdu. Diğer rekâtlarda da öyle yapardı. İki rekâttan kalkınca namazın başlangıcındaki gibi tekbir alır ve ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırırdı. (Ellerini kaldırmayı) namazın geri kalan rekâtlarında da yapardı. Kendinden sonra selâm verilecek son secdeye gelince sol ayağını sağa çıkarır, sol oturağına teverrüken otururdu. Ashab da, “Doğru söyledin. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aynen böyle kıldırı, dediler.”^[463]

İZAH

A’rız: Anlat, beyan et, arz et manâsına kullanılmıştır.

Yüknüü: Kaldırır demektir.

Yüsni: İçine bükerek, kırarak demektir.

Yehvi: İner manâsınadır.

Teverrük: Ayaklarını sağ tarafından çıkarıp kabaları üzerine oturmaktır.

Bu hadis-i şerifte, birinci oturuşla son oturuş arası ayırdediliyor. Birinci oturuşta sol ayak döşenip onun üzerine oturuluyor. Son oturuşta sol ayak sağ taraftan çıkarılıyor. Oturaklar üzerine oturuluyor.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel bu hadis-i alarak iki oturuşu birbirinden ayırdılar.

İmâm-ı Mâlik ise her iki oturuşta da kabaları üzerine oturulur diyor.

Hanefî Mezhebine göre her iki oturuşta sağ ayak dikilir, sol ayak yere döşenerek üzerine oturulur.

٧٣١ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو الْعَامِرِيِّ قَالَ: كُنْتُ فِي مَجْلِسٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَذَكَّرُوا صَلَاتَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ أَبُو حَنِيفَةَ: فَذَكَرْتُ بَعْضَ هَذَا الْحَدِيثِ، وَقَالَ: فَإِذَا رَفَعْتَ أَمْتَكَ كَفَّيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ وَفَرَجَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ خَمَصَ ظَهْرَهُ غَيْرَ مُقْبِعِ رَأْسَهُ وَلَا صَافِحِ بِحَدِيدِهِ. وَقَالَ: فَإِذَا قَعَدَ فِي الرُّكْعَتَيْنِ قَعَدَ عَلَى بَطْنِ قَدَمَيْهِ الْيُسْرَى وَتَصَبَّ الْيُمْنَى، فَإِذَا كَانَ فِي الرَّابِعَةِ أَلْقَى يَدَيْهِ الْيُسْرَى إِلَى الْأَرْضِ، وَأَخْرَجَ قَدَمَيْهِ مِنْ تَاحِيَةٍ وَاحِدَةٍ.

731 - Muhammed bin Âmr el-Âmirî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashab-ı ile bir mecliste bulunuyordum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını müzâkere ettilir. Ebû Humeyd geçen hadisin bir kısmını zikrederek şöyle dedi: Rükûa vardığı zaman iki ellerini dizlerine dayar, parmakları arasını açar, sonra başını belinden yukarı kaldırmaksızın belini eğerek (sağa sola bükülerek) yanağını da açmazdı. İki rekâtın başında oturduğu zaman sağ ayağını diker, sol ayağının üzerine otururdu. Dördüncü rekâta geldiği zaman sol oturmağını yere dayar, iki ayağını bir tarafından çıkarırdı.

İZAH

Hesara: Eğerci.

Velâ Safaha Bihaddihi: Yanağını bir taraftan çıkarmazdı, demektir.

٧٣٢ - عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ نَحْوَ هَذَا. قَالَ: فَإِذَا اسْتَجَدَّ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُقْبِرٍ وَلَا قَابِضٍ لَهَا، وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِهِ الْقِبْلَةَ.

732 - Muhammed bin Âmr bin Ata'dan.

Bir önce geçen hadisin aynısı nakledilerek, secde ettiği zaman ellerini tam yaymaksızın tamamen de toplamaksızın yere kor, parmaklarının uçlarını kibleye döndürürdü, dedi.

٧٣٢- عَنْ خُبَّاسِ أَوْ عِيَّاشِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيِّ - أَنَّهُ كَانَ فِي
مَجْلِسٍ فِيهِ أَبُوهُ - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَفِي
الْمَجْلِسِ أَبُو هُرَيْرَةَ وَأَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ وَأَبُو أُسَيْدٍ، بِهَذَا الْخَبَرِ يَزِيدُ
أَوْ يَنْقُصُ، قَالَ فِيهِ: ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ - يَعْنِي مِنَ الرُّكُوعِ - فَقَالَ: «اللَّهُ أَكْبَرُ»
اللَّهُ لِمَنْ حَمْدُهُ، أَللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، وَرَفَعَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُ أَكْبَرُ»
فَسَجَدَ، فَأَنْصَبَ عَلَى كَفِّهِ وَرُكْبَتَيْهِ وَصُدُورِ قَدَمَيْهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، ثُمَّ كَبَّرَ
فَجَلَسَ فَتَوَرَّكَ وَنَصَبَ قَلَمَهُ الْآخَرَى، ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ، ثُمَّ كَبَّرَ فَقَامَ وَلَمْ
يَتَوَرَّكَ. ثُمَّ سَأَلَ الْحَدِيثَ.
نَالَ: ثُمَّ جَلَسَ بَعْدَ الرُّكُوعَيْنِ حَتَّى إِذَا هُوَ أَرَادَ أَنْ يَنْهَضَ لِلْقِيَامِ قَامَ
بِكَبِيرَةٍ، ثُمَّ رَفَعَ الرُّكُوعَيْنِ الْآخَرَتَيْنِ، وَلَمْ يَذْكُرِ التَّوَرُّكَ فِي الشَّهَادَةِ.

733 - Abbas bin Sehl es-Sâidî, ashabtan olan babasının bulunduğu bir meclisteydi. Mecliste Ebû Hüreyre, Ebû Humeyd ve Ebû Üseyd de vardı. Râvî İsa bu haberi naklederken şu (730 nolu) hadise bazı ilaveler yaptı ve bazı kısımlarını da eksik nakletti.)

Bu rivâyette dedi ki: Sonra rükûda başını kaldırdı. “Semi Allahü limen hamide” dedi. “Allahümme Rabbena Lekel Hamd” dedi. Ellerini kaldırdı. Sonra “Allahu ekber” dedi. Secde ederken iki avuçları dizleri ve ayaklarının ucuna durup secde etti. Sonra tekbir aldı, oturağı üzerine oturup, diğer ayağını dikti. Sonra tekrar tekbir alıp secde etti. Sonra tekbir aldı kalktı. Teverrük yapmadı. Sonra hadis-i sevk ederek dedi ki: İki rekâttan sonra oturdu. Ayağa kalkmak isteyince de bir tekbir ile kalktı. Sonra son iki rekâtı da kıldı. Teşehhüdde teverrükü zikretmedi.

٧٣٤- حَدَّثَنِي عَبَّاسُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ: اجْتَمَعَ أَبُو حَمِيدٍ وَأَبُو أُسَيْدٍ

وَسَهْلُ بْنُ سَعْدٍ وَمُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ فَذَكَرُوا صَلَاةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَبُو حَمِيدٍ: أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَلَتَزَّ بَعْضُ هَذَا. قَالَ: ثُمَّ رَكَعَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ كَأَنَّهُ

قَائِمٌ عَلَيْهِمَا، وَوَضَعَ يَدَيْهِ فَتَجَاوَى عَنْ جَنْبَيْهِ. قَالَ: ثُمَّ سَجَدَ فَأَمَكَرَ أَلْفَهُ

وَجَبَّهَتْهُ وَنَمَى يَدَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ خَلْفَ مَنْكَبَيْهِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ

حَتَّى رَجَعَ كُلُّ عَظْمٍ فِي مَوْضِعِهِ حَتَّى قَرَعَ ثُمَّ جَلَسَ فَأَقْرَشَ رِجْلَهُ

الْيُسْرَى وَأَقْبَلَ بِصَدْرِ الْيُمْنَى عَلَى قَبْلَتِهِ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى رُكْبَتَيْهِ

الْيُمْنَى، وَكَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتَيْهِ الْيُسْرَى، وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عُثْمَةُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ عِيسَى، عَنْ الْعَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ، لَمْ يَذْكُرِ الثَّوْرِيُّ، وَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ

لُثَيْحٍ، وَذَكَرَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَرِّ نَحْوَ جُلُوسَةِ حَدِيثِ فَلْيُحِ وَهُتَبَةُ.

734 - Abbas bin Sehl radiyallahu anhdah rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Ebû Hümejd, Ebû Useyd, Sehl bin Sa'd ve Muhammed bin Mesleme toplandılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını müzâkere yaptılar. Ebû Hümejd: Ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazını iyi bileninizim, dedi ve şu geçen hadisin bir kısmını zikretti' dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ellerini dizlerine avuçlarcasına koyarak rükû yaptı. Ellerini yay gibi eğerek yan taraflarından, uzak tuttu. Burun ve alnını yere dayayarak ellerini yanlarından uzaklaştırıp avuçlarını omuzları hizasına koydu. Sonra başını vücuttaki yerine oturana kadar kaldırdı ve (ikinci secdeden) ayrıldı sonra sol ayağını döşeyip sağ ayağının ucunu kıbleye çevirdi. Sağ avucunu sağ dizine, sol avucunu sol dizine koyup oturdu. Ve (Şahadetlerde) parmağı ile işaret etti.

Ebû Dâvud dedi: “Bu hadis-i Atabe bin Hakim, Abdullah bin isa’dan, o da Abbas bin İsa’dan, o da Abbas bin Sehl’den naklen rivâyet etti de “Teverrükü” zikretmedi. Füleyh’in hadisinin benzerini zikretti. Hasan bin Hur, Füleyh ve Atabe’nin rivâyet ettileri hadisteki celse (oturuş) gibi zikretti.

İZAH

Vettera Yedeyhi: iki ellerini yay gibi eğdi demektir. Aslında “Vetr” oku yaya koymaktır.

Rükûda avuç içleri dizlere konduğu zaman dirseklerin kırılarak yanlara yapışmaktan uzak tutulması “Vetr” halidir.

٧٣٥- عَنِ النَّبَاسِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِي حَمْدٍ بِهَذَا

الْحَدِيثِ قَالَ: وَإِذَا سَجَدَ فَرُجَ بَيْنَ فَجْذَيْهِ خَيْرَ حَامِلٍ بَطْنُهُ عَلَى شَرِّهِ

مِنْ فَجْذَيْهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ: أَخْبَرَنَا هَلَالٌ: سَمِعْتُ عَبَّاسَ بْنَ

سَهْلٍ يُحَدِّثُ قَدْ أَمْسَكَ فَجْذَيْهِ، أَوْ أَمَّا دَكْرُ عَيْسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَهُ

مِنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ قَالَ: خَضَعْتُ أَبَا حَمْدٍ السَّاعِدِيِّ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

735 - Abbas bin Sehl es Sâidî radiyallahu anh, Ebû Humeyd’den şu hadis-i rivâyet etti, dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, secde ettiği zaman karnını uyluklarından hiç bir şey üzerine yüklemeyen uylukları arasını açardı.

٧٣٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ الْمُبَارَكِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: فَلَمَّا سَجَدَ وَفَعْنَا

رُكْبَتَاهُ إِلَى الْأَرْضِ قَبْلَ أَنْ نَقَعَ كَفَّاهُ فَلَمَّا سَجَدَ وَضَعَ جَبْهَتَهُ بَيْنَ كَفَيْهِ

وَجَافَى عَنْ إِبْطَيْهِ.

قَالَ حُجَّاجٌ: وَقَالَ هَمَّامٌ: وَحَدَّثَنَا شُعَيْبٌ: حَدَّثَنِي عَاصِمُ بْنُ كَلَيْبٍ
عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِثْلِ هَذَا. وَفِي حَدِيثِ أَخِيهِ هَمَّامٍ،
رَأَيْتُ عَمِّي أَنَّهُ حَدِيثُ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ: وَإِذَا نَهَضَ نَهَضَ عَلَى وَكُتَيْبِهِ
وَاعْتَمَدَ عَلَى قَعْدَتِهِ.

736 - Muhammed bin Cuhade, Cebbar bin Vail'in babası Vail'den radiyallahu anh o da Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyet ettiği hadiste şöyle dedi:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem secde ettiği vakit dizleri yere avuçlarından daha önce indi, secde ettiği vakit alnını iki avucunun arasına koydu, koltuklarını da (yanlarına yapıştırmayıp) açık tuttu.

Haccac dedi ki: Hemmam şöyle dedi:

Şakik bize haber verdi o da bana Asım bin Küleyb'in babası Küleyb'-den, o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den geçen şu hadisin mislini rivâyet etti.

Bu ikiden (Şakik ve Asım'dan) birinin rivâyet ettiği hadiste:

“- Bilginin kuvvetlisi Muhummed bin Cihade'nin hadisidir.” Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem' doğruldugu vakit dizleri üzerine doğrulur ve uylukları üzerine dayanırdı.

٧٣٧- عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْفَعُ إِنْهَامَتَهُ فِي الصَّلَاةِ إِلَى شَحْمَةِ أُذُنَيْهِ.

737 - Abdülcebbar babası Vâil radiyallahu anh'dan rivâyete göre demiş ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i “namazda (tekbir alırken) baş parmaklarını kulaklarının yumuşağına kadar kaldırdığını gördüm.”^[464]

٧٣٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا كَثُرَ لِلصَّلَاةِ جَعَلَ يَلْبِسُ خَذَوَيْهِ مَتَكِبَتَيْهِ، وَإِذَا رَزَحَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَإِذَا

رَفَعَ لِلسُّجُودِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ.

738 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza (başlamak) için tekbir aldığı zaman, ellerini omuzları hizasına kaldırıyordu. Rükûa indiği zaman, secde etmek için rükûdan kalktığı zaman, iki rekâtı bitirip kalktığı zaman, aynen böyle yapıyordu.”

٧٣٨- عَنْ مَيْمُونِ الْمَكِّيِّ أَنَّهُ رَأَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ صَلَّى بِهِم

يُسَبِّحُ بِكَفِّهِ حِينَ يَقُومُ وَحِينَ يَرْكَعُ وَحِينَ يَسْجُدُ وَحِينَ يَنْهَضُ لِلْقِيَامِ

فَيَقُومُ فَيُسَبِّحُ يَدَيْهِ فَأَنْطَلَقْتُ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ إِنِّي رَأَيْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ

صَلَّى صَلَاةً لَمْ أَرْ أَحَدًا يُصَلِّيْهَا، فَوَصَفْتُ لَهُ هَذِهِ الْإِشَارَةَ، فَقَالَ: إِنْ

أَخْبَيْتُ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاقْتَدِ بِصَلَاةِ

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ.

739 - Meymun el Mekkî radıyallahu anh'dan:

O, Abdullah bin Zübeyr'i onlara namaz kıldırdı da, namaza durduğu, rükûa indiği, secde ettiği zaman (Tekbirlerde) avuçları ile işaret ettiğini gördü, (Secdeden) ayağa doğrulduğu zaman ayağa kalkar, ellerini kaldırır. İbn-i Abbas'a gittim ve dedim ki; İbn-i Zübeyr'i bir namaz kılarken gördüm ki öyle namaz kılanı hiç görmedim. Ona şu işaretleri anlattım, İbn-i Abbas şöyle dedi:

“Eğer Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazına bakmak istersen Abdullah bin Zübeyr'in namazına uy.”

٧٣٩- حَدَّثَنَا الثَّوْرِيُّ بْنُ كَثِيرٍ يَحْيَى الشَّعْبِيُّ، قَالَ: صَلَّى إِلَى جَنْبِي

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ طَلْحَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ مَسْعُودٍ الْخَثِيفِ، فَكَانَ إِذَا سَجَدَ السُّجْدَةَ الْأُولَى

فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنْهَا رَفَعَ يَدَيْهِ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ، فَأَنْكَرْتُ ذَلِكَ، فَقُلْتُ لَوْ هَيَّيْتُ بِنِ

خَالِدٌ: فَقَالَ لَهُ وَهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ تَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرِ أَحَدًا يَصْنَعُهُ؟

فَقَالَ ابْنُ طَاوُسٍ: رَأَيْتُ أَبِي يَصْنَعُهُ، وَقَالَ أَبِي: رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ

يَصْنَعُهُ، وَلَا أَعْلَمُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: نَدَانِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُهُ.

740 - Nadr bin Kesir haber vermiştir:

Hayf mescidinde Abdullah bin Tavus yanımda namaz kıldı. Birinci secdeyi yaptığı zaman secdeden başını kaldırır, ellerini de yüzü karşısına kaldırırdı. Ben bunu hoş görmedim. Vüheyd bin Halid'e söyledim, Vüheyd bin Halid de ona:

– Kimsenin yaptığını görmediğin bir şey mi yapıyorsun? dedi. İbn-i Tavus:

– Babamı öyle yaparken gördüm, babam da: İbn-i Abbas'ı öyle yaparken gördüm, demişti.

– Rasûlullah (ş.a.v) böyle yapardı, dedi mi? Bilmiyorum. [\[465\]](#)

٧٤١- عَنْ ابْنِ هُرَيْرَةَ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ خَيْرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ

وَإِذَا رَكَعَ وَإِذَا قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ

وَيَرْفَعُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: الصَّحِيحُ قَوْلُ ابْنِ هُرَيْرَةَ لَيْسَ بِمَرْفُوعٍ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَى بَعْضُهُ أَوْلَاهُ عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ وَأَسْنَدُهُ وَرَوَاهُ الْفَقِيرُ

عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ أَوْفَقَهُ عَلَى ابْنِ هُرَيْرَةَ وَقَالَ فِيهِ: وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ

يَرْفَعُهُمَا إِلَى ثَدْيَيْهِ وَهَذَا هُوَ الصَّحِيحُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ وَمَالِكٌ وَأَبُو يُونُسَ وَابْنُ جُرَيْجٍ

مَرْقُومًا، وَأَسْنَدُهُ حَسَنٌ بَنِي سَلَمَةَ وَخَدَّاهُ عَنْ أَبِي يُونُسَ، لَمْ يَذْكُرْ يُونُسَ وَمَالِكٌ

الرُّفْعَ إِذَا قَامَ مِنَ السُّجْدَتَيْنِ، وَذَكَرَهُ اللَّيْثُ فِي حَدِيثِهِ.

قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ فِيهِ: قُلْتُ لِنَافِعٍ: أَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَجْعَلُ الْأَوَّلَى

أَرْفَعَهُنَّ؟ قَالَ: لَا، سَوَاءٌ. قُلْتُ: أَيْضًا لِي، فَأَنَارَ إِلَى الثَّلَاثِينَ أَوْ أَتَسْفِلَ

مِنْ ذَلِكَ.

741 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

O, namaza girdiğinde tekbir alır, ellerini kaldırır. Rükû ettiği “semiallahü limen hamide” dediği ve ikinci rekâtdan kalktığı zaman ellerini (her tekbirde) kaldırır ve bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e merfuan İsnâd ederdi. [\[466\]](#)

Ebû Dâvud dedi ki: Sahih olan İbn-i Ömer’in sözüdür ama hadis merfu değildir.

Ebû Dâvud dedi ki:

Bakiye; hadisin evvelini Ubeydullah’tan rivâyet etti ve onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e İsnâd etti.

Sakafî; bu hadisi Ubeydullah’tan rivâyet ederek onu İbn-i Ömer’e mevkuf kıldı.

Sakafî; o rivâyetinde şöyle dedi:

İkinci rekâttan kalktığı vakit ellerini göğüslerine kadar kaldırır. Sahih olan da budur.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis-i Leys bin Sa’d, Mâlik, Eyyûb ve İbn-i Cüreyc mevkufen rivâyet ettiler.

Bu hadis-i yalınız Hammâd bin Seleme Eyyûb’dan naklen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e İsnâd etti.

Eyyûb ve Mâlik: Secdeden kalktığı vakit elleri kaldırmayı zikretmedi. Leys ise hadisinde bunu zikretti.

İbn-i Cüreyc rivâyetinde şöyle dedi. Nâfi'ye dedim ki: İbn-i Ömer ilk tekbiri, tekbirlerin hepsinden yükseğe mi kaldırırdı?

Hayır tekbirlerin hepsini müsavi kıları, dedi. Ben: (Neresine kadar kaldırırdı) bana işaret et, dedim. Göğüslerine veya göğüslerinden daha aşağıya işaret etti.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den doğrudan doğruya işitip Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu, diye riayet edilen hadis merfudur. İbn-i Ömer ellerini kaldırışını bizzat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den gördüğünü naklederek hadis-i ref ederdi.

٧٤٢- عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا ابْتَدَأَ الصَّلَاةَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ

خَفِوًا مُتَكَبِّئًا، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا دُونَ ذَلِكَ.

قَالَ أَبُو ذَاوُدَ: لَمْ يَذْكُرْ رَفَعَهُمَا دُونَ ذَلِكَ، أَخَذَ خَيْرُ مَالِكٍ فِيمَا أَعْلَمَ.

742 - Nâfi radıyallahu anh'dan:

Abdullah bin Ömer namaza başladığı zaman ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı. Rükûdan başını kaldırdığı zaman ellerini başlangıç tekbirindekinden biraz aşağı kaldırırdı.

Ebû Dâvud dedi: Benim bildiğime göre Mâlik'ten gayrı hiç bir kimse: Ellerini ondan daha aşağı kaldırırdı, cümlesini zikretmedi.

İZAH

Bu hâdis-i şerifte, namaza başlandığı zaman alınan tekbir ile rükûdan kalkıldığı zaman alınan tekbir arası fark edilmiştir. Başlangıç tekbirinde eller omuz hizasına, rükûdan kalkıldığı zaman omuzdan biraz aşağı kadar kaldırılırdı, diye tarif edilmiştir. Ebû Dâvud ise bu farkı Mâlik'den başka kimsenin riayet etmediğini söylemiştir.

118 - ELLERİN KULAK HİZASINA KALDIRILMASI

٧٤٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ كَثُرَ وَرَقَعُ يَدَيْهِ.

743 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (ilk) iki rekâtтан (üçüncüye) kalktığı zaman tekbir alır ve ellerini kaldırır.

٧٤٤- عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَثُرَ وَرَقَعُ يَدَيْهِ

حَذَرُ مَنْكِبَيْهِ، وَيَضَعُ بَطْنَ ذَلِكَ إِذَا قَضَى قِرَاءَتَهُ وَأَزَادَ أَنْ يَرْكَعَ، وَيَضَعُهُ

إِذَا رَفَعَ مِنَ الرُّكُوعِ وَلَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاتِهِ وَهُوَ قَاعِدٌ، وَإِذَا

قَامَ مِنَ السُّجُودَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ كَذَلِكَ وَكَثُرَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَفِي حَدِيثِ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ حِينَ وَصَفَ صَلَاةَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ كَثُرَ وَرَقَعُ يَدَيْهِ حَتَّى

يَخَاضِيَ بِهِمَا مَنْكِبَيْهِ، كَمَا كَثُرَ حِينَ انْتِشَاحِ الصَّلَاةِ.

744 - Ali bin Ebî Talib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem farz namaza kalktığı zaman, tekbir alır ve ellerini omuzları hizasına kaldırır, kıraatı bitirip rükû etmek istediği zaman ve rükûdan kalktığı vakit de aynen öyle yapardı. Oturduğu zaman namazda hiç bir şeyde ellerini kaldırmazdı. Secdelerden kalktığı zaman ellerini ilk önceki gibi kaldırır tekbir alırdı.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebû Humeyd'in Rasûlullah'ın namazını tarif eden hadisinde şu ifade vardır:

– İkinci rekâttan kalktığı vakit namazın başlangıcındaki gibi tekbir aldı ve ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırdı.

٧٤٥- عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِذَا تَكَبَّرَ وَإِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ حَتَّى يَبْلُغَ

بِهِمَا فُرُوعَ أُذُنَيْهِ.

745 - Mâlik bin Huveyris radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbir aldığı, rükû ettiği, rükûdan başını kaldırdığı zaman ellerini kulak yumuşağına yetişene kadar kaldırdığını gördüm. [\[467\]](#)

٧٤٦- قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: لَوْ كُنْتُ قُدَامَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ. زَادَ بَنُ مُعَاذٍ: قَالَ يَقُولُ لَا حَقَّ إِلَّا تَرَى أَنَّهُ فِي الصَّلَاةِ وَلَا

يَسْتَطِيعُ أَنْ يَكُونَ قُدَامَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَزَادَ مُوسَى: يَغْنِي

إِذَا تَكَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ.

746 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Eğer Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in önünde olsam muhakkak koltuk altlarını görürdüm. İbn-i Muaz, Lahık'tan naklen şunu ziyade etti:

– Sen görmez misin? Ebû Hüreyre namazdadır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in önünde olmaya gücü yetmezdi. Musâ (Şunu) ziyade etti:

– Tekbir aldığı zaman ellerini kaldırır.

İZAH

İsnâdda adı geçen İbn-i Muaz: Abdullah bin Muaz'dır.

Lâhık: Ebû Mücliz'dir.

Musa: Ebû Dâvud'un şeyhi, İbn-i Mervan el-Rukâ'dır.

Ebû Hüreyre hazretleri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ellerini ne kadar yukarıya kaldırdığını anlatabilmek için eğer ben:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem İmam, Ebû Hüreyre ise cemaat idi. Cemaatın imamın önüne geçmesi mümkün değildir. Eğer cemaatın, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in önüne geçmesi tasavvur edilse ellerini çok kaldırdığı için koltuk altları görülebilirdi, demektir.

٧٤٧- عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّلَاةَ فَكَثُرَ وَزَعَجَ يَدَيْهِ، فَلَمَّا رَكَعَ طَبَّقَ يَدَيْهِ بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ

قَالَ: لَبِغَ ذَلِكَ سَعْدًا فَقَالَ: صَدَقَ أَخِي قَدْ كُنَّا نَعْمَلُ هَذَا ثُمَّ أَمَرَنَا بِهَذَا،

يَغْنِي الْإِمْسَاكَ عَلَى الرُّكْبَتَيْنِ.

747 - Alkame radiyallahu anh'dan Abdullah (bin Mes'ûd) şöyle dedi:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize namazı talim etti. Tekbir aldı, ellerini kaldırdı. Rükûa vardığında el parmaklarını iki dizi arasında birbirine yapıştırdı.

Bu Sa'd bin Ebî (Vakkas'a) duyuruldu.

– Kardeşim doğru söyledi, bunu biz de yapardık, sonra şunu yani (dizleri tutmakla emrolunduk) dedi. [\[468\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerifte: Önceleri rükûda iki ellerin parmakları birbiri üzerine getirilip iki dizin arasına konduğu, sonradan bunun neshedilerek ellerin dizler üzerine konulması lâzım geldiği bildiriliyor.

Bugün Müslümanların hepsinin rükûda tatbikatı S'ad bin Ebî Vakkas hadisine uyularak yapılmaktadır.

Alkame'nin İbn-i Mes'ûd'dan naklen rivâyet ettiği tatbik, Said bin Ebî Vakkas hadis-i ile neshedilmiş amelden de kaldırılmıştır.

119 - RÜKÛ'A VARIRKEN ELLERİN KALDIRILMASI

٧٤٨ - عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ: أَلَا أَصَلِّي بِكُمْ صَلَاةَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: فَصَلَّى فَلَمْ يَرْفَعْ يَدَيْهِ إِلَّا مَرَّةً.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا حَدِيثٌ مُخْتَصَرٌ مِنْ حَدِيثٍ طَوِيلٍ، وَلَيْسَ هُوَ

بِصَحِيحٍ عَلَى هَذَا اللَّفْظِ.

748 - Alkame radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh şöyle dedi:

– Dikkat size Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (kıldırıldığı gibi) namaz kıldırayım mı?

İbn-i Mes'ûd namazı kıldırır: Ellerini bir defadan başka kaldırmadı.

Ebû Dâvud dedi:

– Bu hadis uzun bir hadisten kısaltılmıştır. Bu lafızlarla sahih değildir. [\[469\]](#)

٧٤٩ - عَنْ الزَّيَّادِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا انْتَهَى

إِلَى صَلَاةٍ رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَى قَرِيبٍ مِنْ أذُنَيْهِ ثُمَّ لَا يَمُودُ.

749 - Bera radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladığı zaman ellerini kulaklarına yakın kaldırır sonra bir daha ellerini kaldırmaya dönmezdi.

İZAH

Bu rivâyet zayıf ise de Hanefî mezhebinin görüşünü teyid eder. Zira Hanefî mezhebinde el sadece başlangıç tekbirinde kaldırılır.

٧٥٠- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَزِيدَ نَحْوَ حَدِيثِ شُرَيْكٍ، لَمْ يَقُلْ: ثُمَّ

لَا يَغُودُ.

قَالَ سُفْيَانُ: قَالَ لَنَا بِالْكُوفَةِ بَعْدَ ثُمَّ لَا يَغُودُ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ هُشَيْمٌ وَخَالِدٌ وَابْنُ إِدْرِيسَ عَنْ

يَزِيدَ لَمْ يَذْكُرُوا ثُمَّ لَا يَغُودُ.

750 - Süfyan, Şüreyk'in (bir önce geçen) hadis-i gibi Yezid'den nakletti. (Fakat) bir daha kaldırmaya avdet etmedi, lafzını söylemedi.

Süfyan şöyle dedi: Bize henüz Kûfe'de (bir daha kıldırmadı) dedi.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Şu hadis-i Haşim ve Halid bin İdris, Yezid'den rivâyet ettiler. "Ellerini bir daha kaldırmazdı." cümlesini zikretmediler.

٧٥١- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ وَخَالِدُ بْنُ عَمْرٍو وَأَبُو

شَدِيقَةُ قَالُوا: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بِإِسْنَادِهِ بِهَذَا قَالَ: فَرَفَعَ يَدَيْهِ فِي أَوَّلِ مَرَّةٍ

وَقَالَ بَعْضُهُمْ مَرَّةً وَاحِدَةً.

751 - Süfyan önce geçen hadisin Isnâdıyla bu hadis-i rivâyet etti. Ve rivâyetinde şöyle dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ilk tekbirde ellerini kaldırdı. Bazıları şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ellerini bir kere kaldırdı.

٧٥٢- عَنْ الزَّيْرَاءِ بْنِ عَذْرِبَةَ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ رَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ انْفَتَحَتِ الصَّلَاةُ ثُمَّ لَمْ يَزِفْهُمَا حَتَّى انْتَصَرَفَ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِصَحِيحٍ.

752 - Bera bin Âzib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladığında elini kaldırdığını gördüm. (Bundan) sonra namazdan çıkana kadar ellerini bir daha kaldırmadı.

Ebû Dâvud; bu hadis sahih değildir, dedi.

٧٥٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ مَدًّا.

753 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladığı zaman (tekbir için) ellerini uzatarak kaldırırđı. [\[470\]](#)

120 - NAMAZDA SAĞ ELİ SOL EL ÜZERİNE KOYMAK

٧٥٤- عَنْ زُرَّعَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ يَقُولُ:

صَفَّ الْقَدَمَيْنِ وَوَضَعَ الْيَدَ عَلَى الْيَدِ مِنَ الشَّيْءِ.

754 - Zür'a bin Abdurrahman radiyallahu anh'dan:

İbn-i Zübeyr'in şöyle dediğini işittim. (Namazda) ayakları (yan yana) saf yapmak eli el üzerine koymak sünnettendir.

٧٥٥- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى الْيَمْنَى

فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيَمْنَى عَلَى الْيُسْرَى

755 - İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh'dan:

O, namaz kılıyordu. Sol elini sağ eli üzerine koydu, onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gördü, onun sağ elini solu üzerine koydu. [\[471\]](#)

İZAH

Elleri birbiri üzerine koymak namazın huşûunu temin eder. Kulun ilâhî emirler karsısında elleri bağı teslimiyeti tavazuunun kemalini gösterir.

٧٥٦- عَنْ أَبِي جَحْفَةَ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَلَسْتُ وَضَعُ

الْكَفَّ عَلَى الْكَفِّ فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ الشُّرَّةِ.

756 - Ebû Cüheyfe radıyallahu anh'dan: Ali radıyallahu anh namazda göbeğin altına (sağ) eli (sol) el üzerine koymak sünnettendir, dedi.

İZAH

Bu ve 758 no.lu hadislerde namazda eller bağlandıktan sonra göbek altına konulmasının sünnetten olduğu bildirilmiştir.

İmâm-ı Azam hazretleri bu rivâyetleri alarak namazda ellerin göbek altına konulması görüşünü savunmuştur.

٧٥٧- عَنْ إِبْنِ جَرِيرٍ الضَّبِّيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ يُمِيتُ يَمَانَهُ بِيَمِينِهِ عَلَى الرُّسْخِ فَوْقَ الشُّرَّةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: رَوَى عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فَوْقَ الشُّرَّةِ. وَقَالَ أَبُو مِجَلَزٍ

تَحْتَ الشُّرَّةِ. وَرَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ

757 - İbn-i Cerir ed-Dabbî, babası Cerir radıyallahu anh'dan:

Ali radıyallahu anı sol elinin bileğini göbeğinin üstünde sağ eliyle tutar gördüm.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Said bin Cübeyr'den (göbeğin üstünde) Ebû Miclez'den ise: (Göbeğin altında) diye rivâyet edildi.

Ebû Hüreyre'den de rivâyet edildiyse de kuvvetli değildir.

٧٥٨- عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَخَذَ الْأَكْفَ عَلَى الْأَكْفِ

فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ الشُّرَّةِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يُضَعِّفُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ

إِسْحَاقَ الْكُوفِيِّ.

758 - Ebû Vail radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre Ebû Hureyre şöyle dedi:

Namazda (sağ) avucun (sol) avuç üzerine tutulması göbek altında yapılır.

٧٥٩- عَنْ طَاوُسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَضَعُ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى يَدِهِ الْيُسْرَى ثُمَّ يَشُدُّ بَيْنَهُمَا عَلَى صَدْرِهِ وَهُوَ فِي

الصَّلَاةِ.

759 - Tavus radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda iken sağ elini sol eli üzerine kor, sonra iki eli arasını göğsü üzerinde bağlardı.

121 - NAMAZA BAŞLADIKTAN SONRA OKUNACAK DUA

٧٦٠- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ كَبَّرَ ثُمَّ قَالَ: «وَجِئْتُ وَجْهِي

لِللَّهِ، فَطَعَنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَتَّى قَامَ مُسْلِمًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ

صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ

أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي، فَاعْفُزْ لِي ذُنُوبِي

جَمِيعًا، لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، وَاعْبُدْنِي لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي

لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ،

يَسْئَلُكَ وَالْحَيُّ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ وَأَنَا بِكَ
وَالْإِنِّكَ تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ» وَإِذَا رَفَعَ قَالَ: «اللَّهُمَّ
لَكَ رَكَعْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ، خَلَقْتَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمَخْيِي
وَعِظَامِي وَعَصَبِي». وَإِذَا رَفَعَ قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ
مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمِثْلَهُ مَا بَيْنَهُمَا وَمِثْلَهُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ»
وَإِذَا سَجَدَ قَالَ: «اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ
سَجْدَ وَجْهِي لِلدَّيِّ خَلَقَهُ وَصُورَهُ فَأَخْسَنَ صُورَتَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ
وَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»
وَإِذَا سَلَّمَ مِنَ الْعُضَلَاءِ قَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ
وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَسْرَفْتُ وَمَا أَنْتَ أَكْلَمُ بِهِ بَيْنِي أَنْتَ الْغَفِيرُ
وَالْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ».

760 - Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza kalktığı zaman tekbir alır sonra, “Müslüman olarak bütün varlığımı, gökleri ve yeri yaratana çevirdim, ben müşriklerden değilim, Şüphesiz namazım, Kurbanım, diriliğim, ölümüm, şeriki olmayan, alemlerin rabbıdır. Ben bununla emrolundum. Ben Müslümanların evveliyim. (En’âm 163)

Ey Allah, Sen Meliksin, senden başka ilâh yoktur. Ancak sen varsın, sen benim rabbımsın, ben senin kulunum, ben nefsimi zulmettim, günahlarımı itiraf ettim, benim günahlarımın hepsini bağışla, günahı ancak senden başkası bağışlayamaz.

Beni ahlâkın en iyisine hidayet eyle, ahlâkın iyisine beni senden başkası hidayet edemez, ancak sen edersin. Ahlâkın kötüsünden beni çevir, onun

kötüsünden senden başkası çeviremez, emrinde tekrar hâzırım. Sana ibadette devamlıyım. Hayrın hepsi senin kudretindedir.

Ben sana döndüm, varışım sanadır. Sen yücesin, yükseksin, sana istiğfar eder ve sana tövbede bulunurum.

Rükûa vardığı vakit:

– Ey Allah’ım, senin için rükû ettim, sana inandım, sana teslim oldum, kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim, sinirim sana huşu etti. (Huzurunda eğildi.)

(Başını) kaldırdığı zaman: kulağım, gözüm, iliğim, kemiğim, sinirim sana huşu etti. (Huzurunda eğildi.) Hamdedenin hamdini Allah kabul eder. Ey Rabbımız gökler, yer ve ikisi arasındakiler ve bundan sonra senin dilediğın şey dolusu sana hamdolsun derdi.

Secde ettiğı zaman:

– Ey Allah, senin için secde ettim, sana inandım, sana teslim oldum. Yüzüm onu yaratan sûrete koyup sûretini güzel yapan, gözünü ve kulağını (etten) yaratana secde etti. Yaratanların en güzeli olan Allah yücedir.

Namazdan selâm verince:

– Ey Allah benim önce yaptığımı, sona bıraktığımı, gizlediğimi, açıkladığımı, israf ettiğimi, benden onu iyi bildiğini, bağışla, ibadette öne geçiren, arkada bırakan sensin. Senden başka aslâ ilâh yok.” derdi. ^[472]

٧٦١- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا غَامَ إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ،

وَيَضَعُ مِثْلَ ذَلِكَ إِذَا قَضَى قِرَاءَتَهُ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ، وَيَضَعُهُ إِذَا رَفَعَ

مِنْ الرُّكُوعِ، وَلَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاتِهِ وَهُوَ قَائِمٌ، وَإِنَّا قُلْنَا

مِنْ السُّجُودَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ كَذَلِكَ، وَكَبَّرَ وَدَعَا نَحْوَ حَدِيثِ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي

الدُّعَاءِ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ الشَّيْءُ، وَلَمْ يَذْكُرْ: «وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ وَلَوْ شِئْتَ

لَئِيسَ إِلَيْكَ» وَزَادَ فِيهِ: وَيَقُولُ عِنْدَ انْتِهَائِهِ مِنَ الصَّلَاةِ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَأَعْلَنْتُ أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ».

761 - Ali bin Ebû Tâlib radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, farz namaza kalktığı zaman tekbir alır, iki elini omuzları hizasına kadar kaldırırdı. Kıraatini bitirdiği, rükû yapmak istediği, rükûdan doğrulduğu zaman, başlangıçtaki gibi, ellerini yine kaldırırdı. Namazında otururken hiç bir şeyde ellerini kaldırmazdı, iki secdeden kalktığı zaman yine ellerini kaldırır, tekbir alır. Abdulaziz'in dua hakkında naklettiği (bir önceki) hadis gibi, ondan bazı kelimeler fazla veya eksik olmak üzere dua ederdi.

Hayrın (hepsi) senin elindedir. Şer senden değildir, cümlesini zikretmedi. O rivâyette şu cümle ziyadedir. Namazdan dönüşünde ey Allah, önceden yaptığım, geriye bıraktığım, gizlediğim ve açıkladığım (her) şeyi bağışla sen benim Allah'ımsın senden başka ilâh yoktur.

٧٦٢- حَدَّثَنِي شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الْمُكَدَّرِ وَابْنُ

أَبِي فَرْزَةَ وَغَيْرُهُمَا مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ: فَإِذَا قُلْتَ أَنْتَ ذَاكَ فَقُلْ: وَأَنَا

مِنَ الْمُسْلِمِينَ - يَعْنِي قَوْلَهُ: «وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ».

762 - Bize Şuayb bin Ebû Hamza nakletti: Muhammed bin Münke dir, Ebi Ferve ve Medine ahâlisi fakihlerinden daha başkaları bana şöyle dediler:

– O duayı söylediğin zaman, ben Müslümanların evveliyim, cümlesini kastederek onun yerine:

– Ben Müslümanlardanım, de.

İZAH

760 no.lu hadisin evvelinde geçen En'âm sûresinin 163. cü ayeti dua ayeti üzerindendir. Bu ayet Hz. İbrahim'in milletinin taptığı putları terkedip

bütün varlığı ile Allah’a döndüğünü ve ben Müslümanların evveliyim, dediğini hikâye ediyor.

Ben Müslümanların eyveliyim, birincisiyim, diye zamanında kendisinden önce Müslüman bulunmayan Peygamber söyleyebilir. Fakat bir Müslümanın ben Müslümanların evveliyim demesi, benden önce Müslüman yok gibi bir manâ ifade edeceğinden, bu ayeti dua maksadı ile okuduğun zaman ve ene evvelül müslimîn yerine “ve ene minel-müslimîn” (ben Müslümanlardanım) demelidir, diye tavsiye edilmiştir.

Fakat bir mü’minîn islâmdaki gayreti ve ona aklı erdiği zaman emsali arasında ilk sarılanlardan olduğunu kasederek: Ben müslümanların evveliyim, diye ayeti olduğu gibi okumasında bir beis yoktur.

٧٦٣- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى الصَّلَاةِ وَقَدْ حَفَرَتِ
النَّفْسُ فَقَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَلَمَّا قَضَى
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ قَالَ: «الْيُكْمُ الْمُتَكَلِّمُ بِالْكَلِمَاتِ
فِيئَهُ لَمْ يَثَلْ بَأْسًا؟» فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! جِئْتُ وَقَدْ حَفَرَتْنِي
النَّفْسُ فَقُلْتُهَا.
فَقَالَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ اثْنَيْ عَشَرَ مَلَكًا يَتَنَادَوْنَهَا أَيُّهُمْ يَرْفَعُهَا؟»
وَرَأَى حَمِيدٌ فِيهِ «وَلِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَمَشَّ نَحْوَمَا كَانَ يَمْشِي فَلْيُصَلِّ
مَا أَذْرَكَ وَلْيَقْضِ مَا سَقَاهُ».

763 - Enes bin Mâlik radiyallahu anh’dan rivâyet edilmiştir:

Bir zat namaza gelmişti. Acele yürümekten nefesi tıkanmıştı, tekbir aldı. Arkasından kendinde bereket dolu, güzel ve çok hamdle Allah’a hamdolsun, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazını bitirdiği vakit:

– “O, kelimeleri söyleyen hanginizdi? O, sakınılacak bir şey söylemedi,” buyurdu. O zat:

– Bendim ey Allah’ın Rasûlü, nefesim daralmıştı da onu söyleyiverdim, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Gerçek 12 melek gördüm onu (kelimelerin sevabını) kaldırmak hangisine nasip olacak, diye ona koşuyorlardı.” buyurdu.

Humeyd bu rivâyette şunu ziyade etti:

“Sizden biriniz namaza geldiği zaman, her zaman yürüdüğü gibi yürüsün, yetiştiğini kılsın, yetişemediğini kaza etsin.”^[473]

٧٦٤- عَنْ ابْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي صَلَاةً. قَالَ عَمْرُو: لَا أَذْرِي أَيَّ صَلَاةٍ هِيَ. فَقَالَ:

«اللَّهُ أَكْبَرُ كَثِيرًا، اللَّهُ أَكْبَرُ كَثِيرًا، اللَّهُ أَكْبَرُ كَثِيرًا. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَالْحَمْدُ

لِلَّهِ كَثِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا. وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا» ثَلَاثًا. «أَعُوذُ

بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ مَنْ نَفَخَ وَنَفِثَ وَهَمَزَ». قَالَ: نَفَثَ الشَّيْطَانُ وَنَفَخَهُ الْكَبِيرُ

وَهَمَزَهُ الْمَوْتَةُ.

764 - İbn-i Cübeyr’in babası Cübeyr bin Mut’ım radiyallahu anh’dan:

O, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i namaz kılarken gördü. Âmr bin Mürre rivâyetinde diyor ki; O, hangi namazdı? Bilmiyorum, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Allah (şanına lââyık) büyüklükle büyüktür. Allah Büyüklükle büyüktür, Allah’a çok hamdolsun, Allah’a çok hamdolsun.”

Üç kere de, “Sabah akşam Allah’ı tesbih ederim, şeytanın kibrinden, şiirinden (sebeplere olacağı) akıl karışmasından ve kendisinden Allah’a sığınırım,” derdi. Amr-bin Mürre şöyle dedi: Şeytanın nefsi: Şiiri.

Nefhi: Kibiri

Hemzi: ise ilişmesidir.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbirleri ve tesbihleri üçer kere tekrar ederek okurdu. Tekbirle tesbih arasındaki “üç kere” ibaresi tekbirlerin üç kere tekrarlandığını ifade ediyorsa da, tekbirler üç defa lafzan tekrarlandığı için onların üç kere söylendiğini te’kide lüzum kalmıyor. Onun için tesbihlerin de üç kere tekrarlandığına hamlederek tekbirler böyle üç kere tekrarlandığı gibi tesbihler de üç kere tekrarlandı, manâsını uygun buldum.

٧٦٥- عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: فِي التَّطَلُّعِ، ذَكَرْتُ نَحْوَهُ.

765 - Nâfi bin Cübeyr’in babası Cübeyr radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in nafilede okuduğunu işittim deyip, geçen hadisin benzerini zikretti. [\[474\]](#)

٧٦٦- عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ: بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ

بُشَيْعُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتِمُّ اللَّيْلُ؟ فَقَالَتْ: لَقَدْ سَأَلْتَنِي

عَنْ شَيْءٍ مَا سَأَلْتَنِي عَنْهُ أَحَدٌ قَبْلَكَ، كَانَ إِذَا قَامَ تَجَرَّ عَشْرًا وَحَمِدَ اللَّهَ

عَشْرًا وَسَبَّحَ عَشْرًا وَهَلَّلَ عَشْرًا وَاسْتَغْفَرَ عَشْرًا وَقَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

وَإِهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَخَالِفْنِي»، وَيَتَعَرَّذُ مِنْ ضَبْحِ الْمَقَامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

766 - Asım bin Humeyd radiyallahu anh’dan:

Aişe radiyallahu anha’ya Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, gece namazında hangi şeyle başlardı, diye sorduk.

Aişe radiyallahu anh yemin olsun senden önce onu bana kimsenin sormadığı birşeyi sordun. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza durduğu zaman on kere tekbir, 10 kere hamd, 10 kere tesbih, 10 kere tevhid, 10 kere istiğfar eder, “Allah’ım beni mağfiret eyle, beni hidayet eyle, beni

rızıklandır, bana afiyet ver,” der, “Kıyamet günündeki durağın darlığından (Allah’a) sığınırđı,” cevabını verdi.^[475]

٧٦٧- حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَوْفٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَجَّةَ

بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ صَلَاتَهُ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ؟

قَالَتْ: كَانَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ كَانَ يَفْتَتِحُ صَلَاتَهُ: «اللَّهُمَّ رَبِّ جِبْرِيلَ

وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، هَالِكِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ

تَحْكُمُ بَيْنَ عِبْدِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، إِيهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ

بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ أَنْتَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ».

767 - Ebû Seleme-bin Abdurrahman-bin Avf’tan:

Aişe radiyallahu anha’ya Rasûlullah gece namazında hangi şeyle başlardı, diye sordum.

Aişe radiyallahu anha;

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namazına kalktığı zaman Ey Cebrâil, Mikâil, İsrâfil’in Rabbi, Göklerin ve yerin yaratıcısı olan gaybı ve hazırı bilen Allah’ım. Kulların ihtilaf ettiği şeyde onlar arasında hükmedersin, hak olan şeyde, ihtilâf olunan yerde izninle beni doğruya ilet, şüphesiz sen dilediğini doğru yola iletirsin.” (duası ile) namazına başlardı, cevabını verdi.^[476]

٧٦٨- حَدَّثَنَا أَبُو نُوحٍ قُرَادٌ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ سَنَادَةَ بِإِسْنَادِهِ بِإِلَّا إِخْبَارٍ وَمَعْنَاهُ

قَالَ: كَانَ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ كَبَّرَ وَيَقُولُ.

768 - Ebû Nuh Kurad haber verdi. İkrime bu geçen hadisın İsnâdı ile onun manâsında “ahberana” kullanmadan bize nakletti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namazı kılmak için kalktığı zaman tekbir alır ve (şunu) söylerdi, dedi.

İZAH

İsnâdda adı geçen Ebû Nuh Kurad, Abdurrahman bin Gazvan El-Havrânî'dir.

٧٦٩- قَالَ مَالِكٌ: لَا تَأْسَ بِالدُّعَاءِ فِي الصَّلَاةِ فِي أَوَّلِهِ وَأَوْسَطِهِ

وَفِي آخِرِهِ فِي الْفَرِيضَةِ وَغَيْرِهَا:

769 - Mâlik (Bin Enes) radiyallahu anh'dan:

Farz olsun nafîle olsun, namazların evvelinde yahut ortasında veya sonunda dua yapmakta beis yoktur.

İZAH

Bu rivâyette İmam Mâlik'e göre farz ve nafîle namazların iftitah tekbiri ile kıraatı arasında dua etmekte beis olmadığı açıkça bildirilmiş oluyor. Fakat İmam Mâlik'ten meşhur olan bunun aksidir.

٧٧٠- عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ قَالَ: كُنَّا يَوْمًا نَصَلِّيُ وَرَاءَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا رَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» قَالَ زَيْجَلٌ وَرَاءَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَللَّهُمَّ رُبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا حَلِيمًا مُبَارَكًا

فِيهِ. فَلَمَّا انْتَصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَتَكَلَّمْ

بِهَا أَنْفَاءً» فَقَالَ الزَّيْجَلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ بِضْعَةَ ثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَنَبَّهُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُمُهَا أَوَّلًا».

770 - Rufaa bin Râfî el Zürekî'den:

(Bir gün) Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında namaz kılıyorduk. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem rükûdan başını kaldırdığı vakit, “Allah hamededenin hamdini kabul eder,” dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında bir zat:

Ey bizim rabbımız “Çok çok, temiz ve mubarek hamdler sana mahsustur.” dedi. Rasûlullah namazı bitirdiği vakit:

“O kelimeyi şimdi söyleyen kimdi,” dedi. O zat.

Ben idim Ey Allah'ın Rasûlü, dedi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Otuz şu kadar meleğin onun sevabını kim daha önce yazacak, diye müsabakaya girdiklerini gördüm,”^[477]

٧٧١- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْتَ قِيَامُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَأَنْتَ الْحَقُّ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ. اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْزِزْ لِي مَا قُدِّمْتَ وَأَخِّرْتُ وَأَسْرَرْتَ وَأَعْلَنْتُ، أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ».

771 - İbn-i Abbas radiyallahu anı'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gecenin bir kısmında namaza kalktığı zaman şöyle buyururdu:

Ey Allah'ım, sana hamdolsun göklerin ve yerin nuru sensin, sana hamdolsun gökleri ve yeri ayakta tutan sensin, sana hamdolsun, gökleri ve yeri ayakta tutan sensin, sana hamdolsun. Göklerin, yerin ve her ikisinde bulunanların rabbı sensin, sen haksın. Sözün hak, vaadin hak, sana kavuşmak hak, cennet hak, cehennem hak ve kıyamet hak.

Ey Allah’ım sana teslim oldum, sana inandım, sana tevekkül ettim, sana döndüm, senin için darıldım ve senin rızan için hükmettim, benim evvel yaptıklarımı arkadan yapacaklarımı, açıktan ve gizli yapacaklarımı bağışla, Sen benim Allah’ımsın, senden başka ilâh yoktur.” [478]

۷۷۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي

التَّهَجُّدِ يَقُولُ بَعْدَ مَا يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ» ثُمَّ ذَكَرَ مَعْنَاهُ.

772 - İbn-i Abbas radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem teheccüt namazında Allahu ekber dedikten sonra şöyle derdi, deyip sonra bir önce geçen hadisin manâsını zikretti.

۷۷۳- مُعَاذُ بْنُ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّيْتُ خَلْفَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَطَسَ رِفَاعَةً - لَمْ يَقُلْ قُبَيْتُهُ. رِفَاعَةُ - فَقُلْتُ:

الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، مُبَارَكًا عَلَيْهِ كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا

رَبِّزَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْصَرَفَ فَقَالَ: «مَنْ

الْمُتَكَلِّمُ فِي الصَّلَاةِ؟» ثُمَّ ذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ مَالِكٍ وَأَنْتُمْ مَعَهُ

773 - Muaz bin Rifaa bin Râfi radiyallahu anh’ın babasından:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in arkasında namaz kıldım.
(Namazda) Rifaa hapsirdi. (Ravilerden) Kuteybe, Rifaa’yı zikretmedi.

Ben de kendinde ve üzerinde Rabbımızın sevdiği ve razı olduğu gibi çok güzel bereket bulunan hamdle Allah’a hamdolsun, dedim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı kılıp bitirince:

“Namazda konuşan kimdi?” dedi. Sonra râvi Mâlik’in hadis-i gibi ve ondan daha tam olarak zikretti. [479]

۷۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مَطَسَ شَدَّ

مِنَ الْأَنْصَارِ خَلَفَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ
فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا حَلَبًا مُبَارَكًا فِيهِ حَتَّى يَرْضَى رَيْثًا وَيَغْتَمَا
يَرْضَى مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنِ الْقَائِلُ الْكَلِمَةُ؟» قَالَ: فَسَكَتَ الشَّابُّ، ثُمَّ قَالَ: «مَنِ
الْقَائِلُ الْكَلِمَةُ فَإِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بِأَمْسٍ» فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا قُلْتُهَا، لَمْ أَرِدْ
بِهَا إِلَّا خَيْرًا. قَالَ: «مَا تَنَاهَيْتُ دُونَ عَرْشِ الرَّحْمَنِ جَلَّ ذِكْرُهُ».

774 - Abdullah bin Amir bin Rabia radıyallahu anh'dan, O da babasından rivâyet ettiğine göre şöyle dedi:

Ensardan bir delikanlı, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında namazda olduğu halde hапşırdı. “Rabbım dünya ve ahiret işlerinden razı olana kadar ve razı olduktan sonra da, kendinde bereket olan çok güzel hamd ile Allah’a hamd olsun,” dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazdan döndüğü vakit:

– “O kelimeyi söyleyen kimdi?” Dedi.

Râvi dedi ki: Delikanlı sükût etti. Sonra: “O kelimeyi konuşan kimdi?” O kendisinde sakınca olan bir şey söylemedi,” buyurdu.

Delikanlı “Ey Allah’ın Rasûlü, onu ben söyledim. Ama onunla ancak hayır murad ettim” dedi. (Rasûl-i Ekrem), “O, yüce olan Rahmanın Arşından daha aşağıda kalmadı, oraya kadar çıktı,” buyurdu.

122 - NAMAZA SUBHANEKE İLE BAŞLAMAK

۷۷۵- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ كَثَّرَ ثُمَّ يَقُولُ: «سُبِّحَانَكَ أَلَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ

اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ». ثُمَّ يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ثَلَاثًا.

ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا» ثَلَاثًا، «أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ

الْوَجِيمِ مِنْ هَمَزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ»، ثُمَّ يَقْرَأُ:

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا الْحَدِيثُ يَقُولُونَ هُوَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ

الْحَسَنِ مُرْسَلًا، الْوَهْمُ مِنْ جَعْفَرٍ.

775 - Ebû Said El Hudrî radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namaza kalktığı zaman, tekbir alır, sonra: “Ey Allah’ım seni tesbih eder, ve sana hamd ederim. Senin ismin yücedir. Celâlin uludur. Senden başka ilâh yoktur,” derdi. Sonra da üç kere:

– “Allah’tan başka ilâh yoktur.” Üç kere:

– “Allah (şanına lâayık) büyüklükle büyüktür. Şeytandan ve onun şerrinden, kibirinden, sıkmasından bilen işiten Allah’a sığınırım.” derdi. [480]

Sonra da Kur’an okumaya başladılar.

Ebû Dâvud dedi ki: (Hadis alimleri) bu hadisin Ali bin Ali ve el-Hasen senediyle mürsel olarak nakledildiğini (merfu şeklinde rivâyet edilmesindeki) hatanın Cafer’e ait olduğunu söylüyorlar.

٧٧٦- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

امْتَنَعَ الصَّلَاةَ قَالَ: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى

جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا الْحَدِيثُ لَيْسَ بِالشَّاهِدِ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ

خُزَيْمٍ لَمْ يَزِدْهُ إِلَّا طَلْحُ بْنُ عَنَابٍ، وَقَدْ رَوَى قِصَّةَ الصَّلَاةِ عَنْ بُنْدَلٍ

جَمَاعَةً لَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ شَيْئًا مِنْ هَذَا.

776 - Aişe radiyallahu anha'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladığı zaman:

“Ey Allah’ım seni teşbih eder, ve sana hamdederim. Senin ismin yücedir. Celâlin uludur. Senden başka ilâh yoktur.” buyururdu.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis Abdüsselâm bin Harb’ten rivâyet edilmiş şekliyle meşhur değildir.

Bu hadis-i Abdusselam’dan Talk bin Ganem’den başka, kimse rivâyet etmedi. Namaz kıssasını Büdeyl’den bir cemaat daha rivâyet ettiler. Bu kıssada bundan (namazda duadan) bir şey zikretmediler.^[481]

123 - NAMAZA BAŞLADIKTAN SONRA BİR MÜDDET SUSMAK

٧٧٧- عَنْ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ سَمُرَةُ: خَفِظْتُ سَكَتَيْنِ فِي الصَّلَاةِ

سَكَنَةً إِذَا خَيَّرَ الْإِمَامُ خَيَّرَ يَقْرَأُ، وَسَكَنَةً إِذَا قَرَعَ مِنْ قَاتِحَةِ الْكِتَابِ

وَسُورَةٍ عِنْدَ الرَّكْعَةِ قَالَ: فَأَنْبَخِرُ ذَلِكَ عَلَيْهِ عُمَرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ. قَالَ:

تَكْبَرُوا فِي ذَلِكَ إِلَى الْمَدِينَةِ إِلَى أَبِي أَنَسٍ فَصَدَّقَ سَمُرَةَ

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: كَذَا قَالَ حُمَيْدٌ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: وَسَكَنَةً إِذَا قَرَعَ مِنْ

الْقِرَاءَةِ.

777 - Hasan radiyallahu anh’dan, Semure radiyallahu anh dedi ki:

Ben namazda iki yerde susulduğunu öğrendim. Biri imam tekbir aldığı zaman okumaya başlayana kadar, öbürü de Fatiha ve sûreyi okumayı bitirdikten sonra rükû edeceği andadır.

Hasan diyor ki: Ümran bin Hüseyin, Semure’nin bu haberine inanmamış. Bu rivâyet hakkında Medine’de bulunan Ubeyy’e mektup yazmış, Ubeyy, Semure’nin sözünü tasdik etmiştir.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis-i Humeyd “sûkûtun biri de kıraat bitirdikten sonradır.” şeklinde rivâyet etti.^[482]

İZAH

Bu hadiste geçen biraz durmaktan (sekteden) maksat iftitâh tekbirinden ayrıldıktan sonra ses ve nefesi kesip tekbirle kıraat arasını biraz ayırmaktır.

Fatiha ve sûreden sonra böyle ses ve nefesi keserek ara vermeye de sekte denmiştir.

Aslında sekte nefesi hapsedip sesi kesmektir.

Hanefî ve Mâlikî mezhebinde bu sekteler mekruhtur.

Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel hazretlerine göre namazda üç yerde sekte müstehaptır.

1 - Başlangıç tekbiri ile Fatiha arasında

2 - Fatiha ile sûre arasında

3 - Sûre bittikten sonra rükûa inileceği sıradadır. (Maalim-üs-Sünen, c. 1, s. 376)

٧٧٨- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ

يَسْكُتُ سَكَّتَيْنِ إِذَا اسْتَفْتَحَ [الصَّلَاةَ] وَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْقِرَاءَةِ كُلِّهَا

فَذَكَرَ مَعْنَى يُؤَنَسُ.

778 - Semure bin Cündûp radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (namazda) iki sekte ile sekte ederdi. (Biri) başlangıç tekbiri aldığı vakit (öbürü) okumanın hepsinden ayrıldığı zaman.

Râvi; Yunus'un hadisinin manâsını zikretti.

٧٧٩- عَنْ الْحَسَنِ أَنَّ سَمُرَةَ بْنَ جُنْدُبٍ وَعِثْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ ثَلَاثًا،

فَحَدَّثَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ أَنَّهُ حَفِظَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
سَكَّتَيْنِ: سَكْتَةً إِذَا كَبَّرَ وَسَكْتَةً إِذَا قَرَعَ مِنْ قِرَاءَةِ «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ
وَلَا الضَّالِّينَ» فَحَفِظَ ذَلِكَ سَمُرَةُ، وَاتَّكَرَ عَلَيْهِ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ، فَكَتَبَا
فِي ذَلِكَ إِلَى أَبِي بِنِ تَعْبٍ فَكَانَ فِي كِتَابِهِ إِلَيْهِمَا أَوْ فِي رِوَايَةٍ عَلَيْهِمَا أَنَّ
سَمُرَةَ قَدْ حَفِظَ.

779 - Hasan radiyallahu anh'dan:

Semure bin Cündüb ile, İmran bin Husayn müzâkere yaptılar. Semure bin Cündüb radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den:

Biri tekbir aldığı zaman, öbürü de (Fatiha'nın son ayeti ki) (gazaba uğramışların ve sapıkların yolunun gayriye ilet) ayetini okumaktan ayrıldığı zaman olmak üzere iki sekte hıfz ettiğini söyledi.

Semure onu hıfzetmişti. İmran bin Husayn kabul etmedi. Bu mevzu hakkında Ubey bin Kâ'b'a mektup yazdılar. O da onlara mektubunda veya onlara mektubun iadesinde:

Şüphesiz Semure (doğru) ezberlemiş dedi.

İZAH

Ubey bin Kâ'b'e, namazdaki sekte soruldu. Semure'nin, biri başlangıç tekbirinden sonra, öbürü Fatiha bittiği zaman olmak üzere Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den iki sekte ezberlediği yazıldı. Ubey bin Kâ'b: Semure doğru ezberlemiş cevabını verdi. Semure'yi tasdik etti.

۷۸۰- عَنْ سَمُرَةَ قَالَ: سَكَّتَانِ حَفِظْتُهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيهِ: قَالَ سَعِيدٌ: قُلْنَا لِقَتَادَةَ: مَا هَاتَانِ السَّكَّتَانِ؟ قَالَ:

إِذَا دَخَلَ فِي صَلَاتِهِ وَإِذَا قَرَعَ مِنَ الْقِرَاءَةِ، ثُمَّ قَالَ بَعْدُ: وَإِذَا قَالَ «غَيْرِ

الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

780 - Semure radıyallahu anh dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den iki sekte ezberledim.

O rivâyette Abdü'l-A'lâ şöyle dedi:

Said Katade'ye, o iki sekte nerelerdedir? dedik.

Katade de: Namazına girdiği zaman, kıraatten ayrıldığı zaman, cevabını verdi. Sonra Katade: “gayrılmağdubi aleyhim” dedikten sonradır, dedi. [\[483\]](#)

٧٨١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

كَثُرَ فِي الصَّلَاةِ سَكَتَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبِى أَنْتَ وَأَبِى

أَوَأَنْتَ سُكُوتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ، أَخْبِرْنِي مَا تَقُولُ؟ قَالَ: «اللَّهُمَّ

بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. اللَّهُمَّ

أَلْقِنِي مِنْ خَطَايَايَ كَالثَّوْبِ الْأَبْيَضِ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي بِالتَّلَجِ

وَالْمَاءِ وَالْبَرْدِ».

781 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza tekbir aldığı zaman, -anam babam uğruna fedâ olsun- tekbirle kıraat arasındaki sükûtnuzu görmez misin, orada ne diyorsun, bana haber ver, dedim.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'de, “Ey Allah'ım, Doğu ile Batı arasını uzaklaştırdığın gibi, benimle günahlarım arasını da uzaklaştır.

Ey Allah'ım, beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi beni de hatalarımdan temizle.

Ey Allah'ım, Beni kar, su ve dolu ile yıka,” derim, cevabını verdi. [\[484\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerifte mecaz ve teşbih kullanılmıştır.

İnka: Elbisede kirlerin tamamen çıkmasını temin edip temizlemektir, burada mecaz olarak, günahların tamamen bağışlanması yerinde kullanılmıştır.

Günahlar kire, amel defterleri de beyaz elbiseye benzetilmiştir. Beyaz elbisede kir çabuk görünür. Temizlenince her tarafı birden parlar. Beyaz elbise kirden nasıl arınırsa, beni de günahlardan öylece arıt.

Bir elbise bir anda kar, su ve dolu ile yıkanırsa kir kalmaz. Günahlar da af, mağfiret ve rahmetle yıkanırsa günah eseri kalmaz.

124 - BESMELENİN AÇIKÇA OKUNMASI GÖRÜŞÜNDE OLMAYANLAR

٧٨٢- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَحُمَرَ

وَحُمَامًا كَانُوا يَقْتَتِحُونَ الْقِرَاءَةَ بِ {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}

782 - Enes radiyallahu anh dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Bekir, Ömer ve Osman radiyallahu anh (namazda) okumaya El Hamdülillahi Rabbil Alemin ile başlardı.^[485]

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazda kıraata Fatiha ile başlardı. Besmeleyi içinden okurdu. Besmele hakkında ilim adamları ihtilâf ettiler.

1 - Besmele Fatiha'dan bir ayet değildir.

İmâm-ı Azam ve İmâm-ı Mâlik hazretleri bu görüştedirler.

2 - Besmele Fatiha'dan bir ayettir. Diğer sûrelerden değil. Şâfiî ve Ahmed bin Hanbel'in görüşü budur.

3 - Besmele Kur’andan hiç bir sûrenin ayeti değildir. Sadece Neml sûresindeki besmele bu sûreden bir ayettir. İmâm-ı Âzam, Ahmed bin Hanbel ve Mâlik b. Enes hazretlerinin görüşleri böyledir. (Âvn’ül-Ma’bud, c. 1, s. 285)

٧٨٣- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ، وَالْقِرَاءَةِ بِ {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}. وَكَانَ إِذَا رَفَعَ لَمْ يُشَخِّصْ رَأْسَهُ وَلَمْ يَضَوِّهِ وَلَكِنْ يَبِينُ ذَلِكَ، وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِلًا، وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِلًا وَكَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ السُّجُودَ، وَكَانَ إِذَا جَلَسَ يَقْرَأُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصِبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى، وَكَانَ يَنْهَى عَنْ عَقِبِ الشَّيْطَانِ وَعَنْ فِرْشَةِ السُّجُودِ، وَكَانَ يَخْتِمُ الصَّلَاةَ بِالتَّسْلِيمِ.

783 - Aişe radiyallahu anh dedi ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza tekbir ile kraata da Fatiha ile başlardı. Rükû yaptığı zaman başını yukarı dikmez aşağı da eğmezdi. Lâkin ikisi arasında tutardı.

Başını rükûdan kaldırdığı zaman ayak üstü dimdik durana kadar secdeye inmezdi. (Birinci) secdeden başını kaldırdığı zaman da dimdik oturana kadar, ikinci secdede bulunmazdı.

Her iki rekât (sonunda bir et-tehiyyat okur, oturduğu zaman sağ ayağını diker, sol ayağını döşer, şeytanın ökçesinden (şeytan gibi ökçelerine oturmaktan) ve yırtıcı hayvanlar gibi döşemekten nehyeder, namazı selâm ile bitirirdi. [\[486\]](#)

İZAH

Lemyüşhis: Kaldırmazdı.

Lemyusavvib: İndirmezdi.

Akabüşşeytan: Kâdede (şeytan oturuşu gibi) ökçeler üzerine oturmaktır.

Fereşetüs-sebûğ: Yırtıcı hayvanların ayaklarını uzatıp yatmasına denir.

Bu hadis-i şerif Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in namazın rükûnlarında nasıl hareket ettiğini özetleyen hadislerdendir. Rasûl-i Ekrem Efendimiz Ka'de'de otururken, topukları üzerine oturmazdı. Sol ayağını yatırır, onun üzerine oturur, sağ ayağını da dikerdi. Secdede ise ellerini yere kor, yüzünü elleri arasına kor, dirseklerini yere yatırmaz, diz ve yanına yapıştırmazdı.

٧٨٤- عَنْ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُنَزِّلَتْ عَلَيَّ آيَةُ سُورَةِ» فَقَرَأَ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ {إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ} حَتَّى خَشَعَهَا. قَالَ: «هَلْ

تَذَرُونَ مَا الْكَوْثَرُ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «فَإِنَّ نَهْرَ وَعْدَنِيهِ رَيِّي

عَزُوجِلُّ فِي الْجَنَّةِ».

784 - Muhtar bin Fülful radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Enes bin Mâlik'in şöyle dediğini işittim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana yakında bir sûre indi, buyurdu. Ve (Rahmân ve Rahim olan Allah'ın ismi ile başlarım. Biz sana çok şeyler verdik.) Kevser sûresini sonuna kadar okudu, ve:

“Kevser nedir, bilir misiniz?” dedi.

Allah ve Rasûl-i daha iyi bilir dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “O, Rabbımın bana Cennette va'dettiği bir nehirdir,” buyurdu. [\[487\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şeriften, Besmele Kevser sûresinin birinci ayeti imiş de onun için, sûrenin evvelinde açık olarak okunmuş gibi bir manâ anlaşılırsa da, her sûrenin evvelinde Besmele, sûreleri birbirinden ayırmak ve teberrük için okunduğu gibi bu sûrenin evvelinde de böyle okunmuştur.

٧٨٥- عَنْ عَائِشَةَ وَذَكْوَانَ الْإِفْكَ قَالَتَا: جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ وَقَالَ: «أَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ

الرَّجِيمِ» {إِنْ قُلَيْدِينَ جَاءُوا بِإِلْفِكَ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ} الْآيَةُ [النور: ١١].

نَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا حَدِيثٌ مُتَّكِرٌ، قَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ جَمَاعَةٌ

عَنِ الزُّهْرِيِّ، لَمْ يَذْكُرُوا هَذَا الْكَلَامَ عَلَى هَذَا الشَّرْحِ، وَأَخَافُ أَنْ يَكُونَ

أَمْرُ الْإِسْتِعَاذَةِ مِنْهُ، كَلَامٌ حَمِيدٌ.

785 - Aîşe radiyallahu anha'dan: İfk hadisesini anlattı da dedi ki:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, yüzünden bir örtü açılırcasına (gülümseyerek) oturdu, ve: “Şeytandan, bilen ve işiten Allah’a sığınırım,” dedi.

“İftira yapan kimseler sizden bir cemaattır,” ayetini okudu.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Bu hadis münkerdir. Bu hadis-i Zührî'den bir cemaat rivâyet etti. Bu şerh üzerine bu kelâmı zikretmediler.

İstianenin Humeyd'in sözü olmasından korkarım.

125 - BESMELEYİ AÇIKTAN OKUMAK

٧٨٦- عَنْ يَزِيدَ الْقَارِسِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: قُلْتُ لِعُقْمَانَ

بْنِ عُفْلَانَ: مَا حَمَلَكُمْ أَنْ عَمَلْتُمْ إِلَى {بِرَاءةٍ} وَهِيَ مِنَ الْبَيِّنِ، وَإِلَى

{الْأَلْفَالِ} وَهِيَ مِنَ الْمَثَانِي، فَجَعَلْتُمُوهُمَا فِي السَّبْعِ الْعُلُوفِ وَلَمْ تَكْتُبُوا

بَيْنَهُمَا سَطْرَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؟ قَالَ عُقْمَانُ: كَانَ الشَّيْءُ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِمَّا تَنَزَّلُ عَلَيْهِ الْآيَاتُ فَيَذْهَبُ بَعْضُ مَنْ كَانَ يَكْتُبُ لَهُ وَيَقُولُ

لَهُ: «صَغِ خَلِيقَ الْآيَةِ فِي السُّورَةِ الَّتِي يَذْكُرُ فِيهَا كَذَا وَكَذَا»، وَتَنَزَّلُ عَلَيْهِ

الْآيَةُ وَالْآيَاتَانِ فَيَقُولُ بِمَثَلِ ذَلِكَ وَكَانَتْ {الْأَلْفَالُ} مِنْ أَوَّلِ مَا نَزَلَ عَلَيْهِ

بِالْمَدِينَةِ وَكَانَتْ (بِرَاءَةً) مِنْ آخِرِ مَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ، وَكَانَتْ قِصَّتُهَا

نُسَبُّهُ بِقِصَّتِهَا، فَطَنْتُ أَنَّهَا مِنْهَا. فَبَيْنَ هُنَاكَ وَصَفَتُهَا فِي السَّبْعِ الطُّوْلِ

وَلَمْ أَكْتُبْ بَيْنَهُمَا سَطْرَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

786 - Yezid el Fârisî dedi ki:

İbn-i Abbas'ın şöyle dediğini işittim. Osman bin Affan'a BERÂETÜN sûresi Mieteyin'den (200 ayetlik) Enfâl sûresi Mesânî'den olduğu halde, onları uzun yedi sûreden sayıp aralarına BİSMİLLAHİRRAH-MANİRRAHİM satırını yazmamanıza, sizi hangi şey sevketti, dedim.

Osman şöyle dedi:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ayetler indiği vakit vahiy kâtiplerinden birini çağırır, ona şu ayeti kendisinden şöyle şöyle zikredilen sûreye koy, buyururdu. Rasûlullah'a bir ve iki ayet inerdi de yine öyle yapmasını emrederdi.

Enfâl sûresi Medine'de Rasûlullah'a inen ilk sûredir. BERÂETÜN ise Kur'an'dan en son inen sûredir.

BERÂETÜN'ün kıssası, Enfâl'ın kıssasına benziyor. Onu ondan (onun devamı zannettim.). Ondan dolayı bunları yedi uzun sûreye koydum. Aralarına BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM satırını yazmadım, cevabını verdi. [\[488\]](#)

İZAH

Kur'an-ı Kerim'in sûrelerine şu isimler verilir:

- 1 - Kur'an-ı Kerim'in ilk yedi sûresine TİVAL “uzun sûreler” adı verilir.
- 2 - Tival'den sonra gelen 200 ayetli sûrelere MİTEYN adı verilir.
- 3 - Mieteyn'den sonra gelen sûrelere MESANÎ adı verilir.

4 - Mesanî'den sonra araları Besmele ile fasledilenlere “Mufasssal” sûreler denir.

Beraetün sûresi 200 ayetli sûrelerden Enfâl sûresi Mesanî adını alan sûrelerden olduğu halde, aralarında Bismelenin yazılmayıp, ikisi birleştirilerek uzun sûrelerden sayılmasına sebep nedir? diye Hz. Osman radiyallahu anha sorulur.

Hz. Osman radiyallahu anha cevap olarak: Kur'an-ı Kerim'den bir ayet indiği vakit, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem vahiy kâtiplerinden birini çağırır, bu ayeti kendisinde Nuh kıssası veya Hud kıssası zikredilen manâca müşabih bulunan sûreye koy, buyururdu.

Enfâl sûresi Medine'de inen ilk sûredir. BERAETÜN sûresi de son sûredir. Manâları birbirine uygun olduğu için, Enfâl sûresini BERAETÜN sûresinden zannederek aralarına besmele yazmadım. Cevabını verdi.

Besmeleyi yazmamasına delil olarak sûrelerin manâ yakınlığını ve nüzul sırasını göstermiş oldu.

٧٨٧- عَنْ يَزِيدَ الْفَارِسِيِّ، حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ بِمَعْنَاهُ قَالَ فِيهِ: فَتَقْبَضُ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يُبَيِّنْ لَنَا أَنَّهَا بِمَعْنَاهُ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ وَأَبُو مَالِكٍ وَقَتَادَةُ وَثَابِتُ بْنُ عُمَارَةَ: إِنَّ

الشَّيْءَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكْتُبْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ حَتَّى

نَزَلَتْ سُورَةُ التَّمْلِيقِ هَذَا مَعْنَاهُ.

787 - Yezid el-Fârisî radiyallahu anha'dan:

İbn-i Abbas “786” no. lu hadisin manâsı gibi bize haber verdi.

Mervan hadisinde şöyle dedi:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat etti, bize Enfâl'ın BERÂETÜN'den olduğunu bildirmedi, dedi.

Ebû Dâvud şöyle diyor: Şabi, Ebû Mâlik, Katâde ve Sabit bin Âmr Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem “NEML” sûresi inene kadar “BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM”i yazdırmadı, dediler.

Bu rivâyetlerin manası işte budur.

İZAH

Bu hadis mürsel olmakla beraber “BESMELE “nin sûreler arasını fasl için geldiğini söyleyen ilim adamlarının delilidir.

۷۸۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا

يَعْرِفُ فَضْلَ السُّورَةِ حَتَّى تُنَزَّلَ عَلَيْهِ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَهَذَا

لَفْظُ ابْنِ السَّرْحِ.

788 - İbn-i Abbas radıyallahu anh’dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisine “BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM” ininceye kadar sûreleri birbirinden ayırmayı bilmiyordu. Şu “Ravilerden” İbn-i Serh’in rivâyet ettiğinin lafzıdır.

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem besmeleyi açık ve gizli okuduğu hakkında gelen rivâyetlerin çeşitliliği dolayısı ile, ilim adamları ihtilâf ettiler. Burada her iki rivâyetin arasını bulmak için söylenecek söz şudur:

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, bazı kere açık okur, bazı kere de gizli okurdu.

[441]. Buharî, Kitâbu Ezân, b. 112, s. 190, c. 1; Nesêi, Kitâbu İmâmet, b. Rukûdünessaf, n. 872, s. 118, c. 2

[442]. Buharî, Kitâbu’s-Salât, b. 112, s. 190, c. 1; Nesêi, Kitâbu’l-İftitâh, b. Et-Teşdid fî terki’l Cemaat, n. 872, s. 118, c. 2

[443]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 499, s. 358, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 250, n. 335, s. 156, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 940, s. 303, c. 1

[444]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 501, s. 359, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Sütretü'l-Musalli, s. 62, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 941, s. 303, c. 1

[445]. Buharî, Kitâbu's-Salât, Ebvâbu's-Sütre, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 501/246, s. 359, c. 1

[446]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 943, s. 303, c. 1

[447]. Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. El-Emr bid-Dünüvvi Min-es-Sütreti, n. 749, s. 62, c. 2

[448]. Buharî, Ebvâbu's-Sütre, b. 2, s. 127, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 49, n. 508, s. 364, c. 1

[449]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 505, s. 362, c. 1; Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 11, s. 129, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. El-Emr bid-Dünüvvi min'el-Kıble, n. 758; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 954, s. 307, c. 1

[450]. Buharî, Kitâbu Ebvâb-ı sütre, b. 11, s. 129, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 505, s. 362, c. 1

[451]. Buharî, Ebvâbu Südre, b. 12, s. 129, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 507, s. 305, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 251, n. 336, s. 158, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Etteştid Fi'l-Mürur Beyne'l-Musallî, n. 757, s. 66, c. 2; İbn-i Mâce Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 945, s. 304, c. 1

[452]. Müslim, Ebvâb'us-Sütre, b. 16, s. 130, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 253, n. 338, s. 161, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Ma-Yaktau's-Salât, s. 63, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 38, n. 950, s. 305, c. 1

[453]. Buharî, Ebvâbu's-Sütre, b. 14, s. 130, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 512, s. 366, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Er-Ruhsat fi's-Salât, halfen naîm, n. 760, s. 67, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 956, s. 307, c. 1

1; Buharî, Ebvâbü's-Sütrec, b. 10, S? 128, c. 1; Nesêi, Kitâbu Kible, b. 67, s. 67, c. 2

[454]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü's-Sütrec, b. 14, s. 130, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 512, s. 366, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kible, b. 67, s. 67, c. 2

[455]. Buharî, Ebvâbü's-Sütrec, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 504, s. 361, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 252, n. 337, s. 160, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kible, b. Ma Yaktau's-Salât, n. 753, s. 64, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 38, n. 947, s. 305, c. 1

[456]. Nesêi, Kitab'ul-Kible, b. Ma Yaktau's-Salât, n. 753 s. 69, c. 2

[457]. Nesêi, Kitâbu'l-Kible, n. 754, s. 65, c. 2

[458]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 82, s. 179, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 9, n. 390, s. 292, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 1, n. 877, s. 121, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 860, s. 279, c. 1

[459]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 401, s. 301, c. 1

[460]. Nesêi, Kitâbu'l-İftah, b. 4, n. 890, s. 126, c. 2; İbn-i Mâce, K. Salât, B.1 5, n. 867, s. 281, c. 1

[461]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 4, n. 890, s. 126, c. 2

[462]. Nesêi, n. 890

[463]. Buharî,; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 193, N 260, s. 45, c. 2; Nesêi,; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 862, s. 280, c. 1

[464]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 3, n. 883, s. 123, c. 2

[465]. Nesêi,

[466]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 85, s. 180, c. 1

[467]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 9, n. 391, s. 293, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 2, n. 882, s. 123, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 859, s. 279, c. 1

[468]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Tatbik, s. 184, c. 2

[469]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 191, n. 257, s. 40, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, Rafu'l-Yedeyni Medden, s. 124, c. 2

[470]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 177, n. 239, s. 5, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Rafu'l-Yedevni Medden, n. 884, s. 124, c. 2

[471]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 3, c. 2, s. 126; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 3, n. 818, s. 226, c. 1

[472]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 40, s. 346, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 197, n. 266, s. 53, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 18, n. 18, s. 284, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 898, s. 129, c. 2

[473]. Müslim, Kitâbu's-Salât

[474]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 2, n. 807, s. 265, c. 1

[475]. Nesêi, Kitâbu Kıyamı'l-Leyl, b. Zikru mâ Yesteftihu bil-Kıyam; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1356, s. 431, c. 1

[476]. Müslmi, Kitâbu's-Salât, Salâti müsâfirin, b. 26, n. 770, s. 534, c. 3; Tirmizi,; Nesêi, Kitâbu'l-Kıyamulleyl, b. Düai Salâtülleyl, s. 212, c. 3; İbn-i Mâce Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1357, s. 431

[477]. Buharî,; Nesêi, Kitâbu İftitahısalât, s. 132, c. 2

[478]. Müslim, Kitâbu's-Salâtı Müsafirîn, b. 26, n. 769, s. 532, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıyamülleyl, b. Duâi Salâtüleyl, s. 209, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1355, s. 430, c. 1

[479]. Tirmizi,; Nesêi, Kitâbu İftitahı Salât, Bab-ı Nev'u Ahar Minezzikri, s. 132, c. 1

[480]. Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 179, n. 242, s. 9, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. El zikir Beynettekbir velkıraat, s. 132, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 2, n. 807, s. 265, c. 1

[481]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 179, n. 243, s. 11, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 804, s. 264, c. 1

[482]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 12, n. 844, s. 275, c. 1

[483]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 185, n. 251, s. 2, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 12, n. 844-845, s. 275, c. 1

[484]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 88, s. 181, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 476-204, s. 346, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 6, n. 896, s. 129, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 805, c. 1, s. 265

[485]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 88, s. 181, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 13, n. 399, s. 299, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 7, s. 133. c. 2

[486]. Müslim,; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 4, n. 812, s. 267, c. 1

[487]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 14, n. 400, s. 300, c. 1; İbn-i Mâce,

[488]. Tirmizi, Kitâbu Tefsir, b. Tefsir-i Suret-i Tevbe, n. 3086, s. 336, c. 4

[441]. Buharî, Kitâbu Ezân, b. 112, s. 190, c. 1; Nesêi, Kitâbu İmâmet, b. Rukûdünessaf, n. 872, s. 118, c. 2

[442]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 112, s. 190, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Et-Teşdid fî terki'l Cemaat, n. 872, s. 118, c. 2

[443]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 499, s. 358, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 250, n. 335, s. 156, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 940, s. 303, c. 1

[444]. Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 501, s. 359, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Sütretü'l-Musalli, s. 62, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 941, s. 303, c. 1

[445]. Buharî, Kitâbu's-Salât, Ebvâbu's-Sütrec, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 501/246, s. 359, c. 1

[446]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 943, s. 303, c. 1

[447]. Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. El-Emr bid-Dünüvvi Min-es-Sütreti, n. 749, s. 62, c. 2

[448]. Buharî, Ebvâbu's-Sütrec, b. 2, s. 127, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 49, n. 508, s. 364, c. 1

[449]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 505, s. 362, c. 1; Buharî, Kitâbu's-Salât, b. 11, s. 129, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. El-Emr bid-Dünüvvi min'el-Kıble, n. 758; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 39, n. 954, s. 307, c. 1

[450]. Buharî, Kitâbu Ebvâb-ı sütrec, b. 11, s. 129, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 505, s. 362, c. 1

[451]. Buharî, Ebvabu Südre, b. 12, s. 129, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 48, n. 507, s. 305, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 251, n. 336, s. 158, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Etteştid Fi'l-Mürur Beyne'l-Musallî, n. 757, s. 66, c. 2; İbn-i Mâce Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 945, s. 304, c. 1

[452]. Müslim, Ebvâb'us-Sütrec, b. 16, s. 130, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 253, n. 338, s. 161, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Ma-Yaktau's-Salât, s. 63, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 38, n. 950, s? 305, c. 1

[453]. Buharî, Ebvâbu's-Sütrec, b. 14, s. 130, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 512, s. 366, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. Er-Ruhsat fi's-Salât, halfen naîm, n. 760, s. 67, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 956, s. 307, c. 1; Buharî, Ebvâbü's-Sütrec, b. 10, S? 128, c. 1; Nesêi, Kitâbu Kıble, b. 67, s. 67, c. 2

[454]. Buharî, Kitâbu'l-Ebvâbü's-Sütrec, b. 14, s. 130, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 51, n. 512, s. 366, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıble, b. 67, s. 67, c. 2

[455]. Buharî, Ebvâbü's-Sütire, b. 1, s. 126, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 47, n. 504, s. 361, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 252, n. 337, s. 160, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-Kible, b. Mâ Yaktau's-Salât, n. 753, s. 64, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 38, n. 947, s. 305, c. 1

[456]. Nesêi, Kitab'ul-Kible, b. Ma Yaktau's-Salât, n. 753 s. 69, c. 2

[457]. Nesêi, Kitâbu'l-Kible, n. 754, s. 65, c. 2

[458]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 82, s. 179, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 9, n. 390, s. 292, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 1, n. 877, s. 121, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 860, s. 279, c. 1

[459]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 401, s. 301, c. 1

[460]. Nesêi, Kitâbu'l-İftah, b. 4, n. 890, s. 126, c. 2; İbn-i Mâce, K. Salât, B.1 5, n. 867, s. 281, c. 1

[461]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 4, n. 890, s. 126, c. 2

[462]. Nesêi, n. 890

[463]. Buharî,; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 193, N 260, s. 45, c. 2; Nesêi,; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 862, s. 280, c. 1

[464]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 3, n. 883, s. 123, c. 2

[465]. Nesêi,

[466]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 85, s. 180, c. 1

[467]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 9, n. 391, s. 293, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 2, n. 882, s. 123, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 15, n. 859, s. 279, c. 1

[468]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Tatbik, s. 184, c. 2

[469]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 191, n. 257, s. 40, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, Rafu'l-Yedeyni Medden, s. 124, c. 2

[470]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 177, n. 239, s. 5, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Rafu'l-Yedevni Medden, n. 884, s. 124, c. 2

[471]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 3, c. 2, s. 126; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 3, n. 818, s. 226, c. 1

[472]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 40, s. 346, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 197, n. 266, s. 53, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 18, n. 18, s. 284, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 898, s. 129, c. 2

[473]. Müslim, Kitâbu's-Salât

[474]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 2, n. 807, s. 265, c. 1

[475]. Nesêi, Kitâbu Kıyamı'l-Leyl, b. Zikru mâ Yesteftihu bil-Kıyam; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1356, s. 431, c. 1

[476]. Müslimi, Kitâbu's-Salât, Salâti müsâfirin, b. 26, n. 770, s. 534, c. 3; Tirmizi,; Nesêi, Kitâbu'l-Kıyamülleyl, b. Düai Salâtülleyl, s. 212, c. 3; İbn-i Mâce Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1357, s. 431

[477]. Buharî,; Nesêi, Kitâbu İftitahısalât, s. 132, c. 2

[478]. Müslim, Kitâbu's-Salâtı Müsafirîn, b. 26, n. 769, s. 532, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-Kıyamülleyl, b. Duâi Salâtüleyl, s. 209, c. 3; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 180, n. 1355, s. 430, c. 1

[479]. Tirmizi,; Nesêi, Kitâbu İftitahı Salât, Bab-ı Nev'u Ahar Minezzikri, s. 132, c. 1

[480]. Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 179, n. 242, s. 9, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. El zikir Beynettekbir velkıraat, s. 132, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 2, n. 807, s. 265, c. 1

[481]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 179, n. 243, s. 11, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 804, s. 264, c. 1

[482]. İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 12, n. 844, s. 275, c. 1

[483]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 185, n. 251, s. 2, c. 1; İbn-i Mâce Kitâbu's-Salât, b. 12, n. 844-845, s. 275, c. 1

[484]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 88, s. 181, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 40, n. 476-204, s. 346, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 6, n. 896, s. 129, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 1, n. 805, c. 1, s. 265

[485]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 88, s. 181, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 13, n. 399, s. 299, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. 7, s. 133. c. 2

[486]. Müslim,; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 4, n. 812, s. 267, c. 1

[487]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 14, n. 400, s. 300, c. 1; İbn-i Mâce,

[488]. Tirmizi, Kitâbu Tefsir, b. Tefsir-i Suret-i Tevbe, n. 3086, s. 336, c. 4

– “Allah hırsını artırsın, (Ancak) bir daha böyle yapma!” buyurdu.^[441]

Ebû Dâvud dedi: Ziyad'ül A'lem Ziyad bin fulan bin Kurra'dır. O da Yunus bin Ubeyd'in halasının oğludur.^[442]

685 - Musâ bin Talha'nın babası Talha bin Ubeydullah radıyallahu anh dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (namazda) önüne rahlin (deve semerinin gerisindeki dayanılacak ağacın) gerisi kadar, bir şey koyduğu vakit önünden geçen sana zarar vermez, buyurdu.^[443]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bayram günü (namaza) çıktığı zaman süngü alınmasını emrederdi. Süngü önüne konulur, cemaat arkasında olduğu halde ona doğru (namaz) kılardı. Bunu seferde de yapardı. Bundan dolayı ümerâ bayramlarda önlerine mızrak koymayı adet edindiler.^[444]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onlara Batha'da öğle namazını iki rekât, ikindiye de iki rekat olarak kaldırmış, önünde bir sopa varmış, kadınlar ve merkepler sopanın arkasından geçiyormuş.^[445]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman karşısına bir şey koysun, eğer birşey bulamazsa bir sopa diksin, beraberinde

sopa da yoksa (yere) bir çizgi çeksin, ondan sonra önünden geçen ona zarar vermez.” buyurdu.^[446]

Bazıları bu hadis-i Nâfî bin Cübeyr vasıtasıyla Sehl bin Sa’d’dan nakledildiğini söylemişlerdir ve bu hadisin İsnâdında ihtilaf edilmiştir.^[447]

Ebû Dâvud: Bu haber Nüfeylî’nindir diyor.^[448]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Sizden biriniz namaz kıldığı zaman önünden kimsenin geçmesine müsaade etmesin, gücü yettiği kadar onu (geçmekten) men etsin, eğer geçmeye zorlarsaa (onu men etmeye çalışsın) ancak o, şeytandır” buyurdu.^[449]

“Sizden biriniz insanlardan onu örtecek bir şeye karşı namaz kıldığı zaman birisi önünden geçmek isterse, onu göğsünden iterek men etsin. Eğer geçmeye zorlarsa onunla harp” etsin o ancak şeytandır.”^[450]

“Namaz kılanın önünden geçen kimse (namaz kılanın önünden geçmekten dolayı yüklendiği günahı bilmiş olsaydı, onun için (kırk sene veya kırk ay veya kırk gün) beklemek, namaz kılanın önünden geçmekten daha hayırlı olurdu.” Ebû Nazır: Râvî, kırk sene mi, kırk ay mı kırk gün mü söyledi, bilmiyorum, dedi.^[451]

Ebû Zer: Ey kardeşimin oğlu, bana sorduğun gibi ben de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e sordum, “Siyah köpek şeytandır.” buyurdu.^[452]

Aişe radıyallahu anha; biz kadınları eşek ve köpeğe (namazı bozmakta) denk tutuşunuz ne çirkin şey. Ben Rasûlullah’ın önünde enine yatmış uyur olduğum halde namaz kıldığını gördüm. Secde etmek isteyince ayağını dürter, ben de ayağımı kendime doğru toplardım. Sonra secde ederdi.^[453]

Ayaklarım Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in önünde olduğu halde uykuda bulunurdum. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem de gece namazı kılardı. Secde etmek istediği zaman ayaklarıma vururdu. Ben ayaklarımı toplardım o da secde ederdi.^[454]

Ben bir dişi eşek üzerinde biner olduğum halde geldim. O gün henüz ergenlik çağına erişmek üzere idim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Mina’da namaz kıldırıyordu. (Merkeple) saflarının bazısının arasından geçtim. Eşekten inerek onu otlamaya bıraktım. Ve ben de safa girdim. Bu hareketimi kimse tenkit etmedi, dedi.^[455]

Dâvud bin Mihrak diyor ki: Birini öbüründen ayırdı. Buna ehemmiyet vermedi.^[456]

Bize ait bir arazide iken, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem olmadığı halde maiyetinde babam Abbas da olduğu halde bize geldi. Önünde sütte olmadığı halde kırdı namaz kıldı. Bize ait bir köpekle bir eşek namaz kılarken) önünde oynuyorlardı da, buna ehemmiyet vermedi.^[457]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in, başlangıç tekbiri aldığı zaman rukûa gitmek istediği zaman ve rükûdan başını kaldırdıktan sonra, ellerini omuzları hizasına kadar kaldırdığını gördüm. (Ravilerden) Süfyan bin Uyeyne; (bu hadis-i) bir defa “başını kaldırırken” çoğu kere de başını rukudan kaldırdıktan sonra (ellerini omuzları hizasına kaldırır) ve iki secde arasında kaldırmazdı diye rivâyet etmiştir.^[458]

Bu hadis-i Hemmam İbn-i Cihade’den rivâyet etti. Secdeden kalkarken elleri kaldırmayı zikretmedi.^[459]

Ravilerden Bişr’ baş parmağı ile orta parmağını halka yaptı. Şahadetleri okurken) şahadet parmağı ile işaret etti.^[460]

727 - Bir önce geçen hadisin İsnâdı ile aynı manâda Asım bin Kuleyb’den rivâyet edildi de, o rivâyette Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (Sağ elini ve bileğini sol elinin üzerine koydu). O rivâyette şöyle dedi: Bundan sonra şiddetli soğuk olduğu bir günde geldim. İnsanları üzerlerine çok büyük elbise bürünmüş gördüm. Eleri (Elbisenin) altında hareket ediyordu.^[461]

728 - Vâil bin Hucur radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, namaza başladığı zaman ellerini kulaklarının karşısına kadar kaldırdığını gördüm, dedi. Sonra onlara ashaba (bir daha) geldim onların üzerinde kendinden başlıklı elbise ve

kisveler olduğu halde namazın başlangıcında ellerini göğüslerine kadar kaldırıyorlarken gürdüm.^[462]

Allahu Ekber der, başını kaldırır sol ayağını döşer, her âzâ yerine yerleşene kadar, onun üzerinde otururdu. Diğer rekâtlarda da öyle yapardı. İki rekâttan kalkınca namazın başlangıcındaki gibi tekbir alır ve ellerini omuzları hizasına gelene kadar kaldırırdı. (Ellerini kaldırmayı) namazın geri kalan rekatlarında da yapardı. Kendinden sonra selâm verilecek son secdeye gelince sol ayağını sağa çıkarır, sol oturağına teverrüken otururdu. Ashab da, “Doğru söyledin. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem aynen böyle kılardı,” dediler.^[463]

737 - Abdülcebbar babası Vâil radiyallahu anh’dan rivâyete göre demiş ki: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’i “namazda (tekbir alırken) baş parmaklarını kulaklarının yumuşağına kadar kaldırdığını gördüm.”^[464]

– Rasûlullah (ş.a.v) böyle yapardı, dedi mi? Bilmiyorum.^[465]

O, namaza girdiğinde tekbir alır, ellerini kaldırırdı. Rükû ettiği “semiallahü limen hamide” dediği ve ikinci rekâtdan kalktığı zaman ellerini (her tekbirde) kaldırırdı ve bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’e merfuan İsnâd ederdi.^[466]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tekbir aldığı, rükû ettiği, rükûdan başını kaldırdığı zaman ellerini kulak yumuşağına yetişene kadar kaldırdığını gördüm.^[467]

– Kardeşim doğru söyledi, bunu biz de yapardık, sonra şunu yani (dizleri tutmakla emrolunduk) dedi.^[468]

– Bu hadis uzun bir hadisten kısaltılmıştır. Bu lafızlarla sahih değildir.^[469]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza başladığı zaman (tekbir için) ellerini uzatarak kaldırırdı.^[470]

O, namaz kılıyordu. Sol elini sağ eli üzerine koydu, onu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gördü, onun sağ elini solu üzerine koydu.^[471]

– Ey Allah benim önce yaptığımı, sona bıraktığımı, gizlediğimi, açıkladığımı, israf ettiğimi, benden onu iyi bildiğini, bağışla, ibadette öne geçiren, arkada bırakan sensin. Senden başka aslâ ilâh yok.” derdi.^[472]

“Sizden biriniz namaza geldiği zaman, her zaman yürüdüğü gibi yürüsün, yetiştiğini kılsın, yetişemediğini kaza etsin.”^[473]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in nafilede okuduğunu işittim deyip, geçen hadisin benzerini zikretti.^[474]

Aişe radıyallahu anh yemin olsun senden önce onu bana kimsenin sormadığı birşeyi sordun. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namaza durduğu zaman on kere tekbir, 10 kere hamd, 10 kere tesbih, 10 kere tevhid, 10 kere istiğfar eder, “Allah’ım beni mağfiret eyle, beni hidayet eyle, beni rızıklandır, bana afiyet ver,” der, “Kıyamet günündeki durağın darlığından (Allah’a) sığınırdı,” cevabını verdi.^[475]

– “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gece namazına kalktığı zaman Ey Cebrâil, Mikâil, İsrâfîl’in Rabbi, Göklerin ve yerin yaratıcısı olan gaybı ve hazırı bilen Allah’ım. Kulların ihtilaf ettiği şeyde onlar arasında hükmedersin, hak olan şeyde, ihtilâf olunan yerde izninle beni doğruya ilet, şüphesiz sen dilediğini doğru yola iletirsin.” (duası ile) namazına başlardı, cevabını verdi.^[476]

“Otuz şu kadar meleğin onun sevabını kim daha önce yazacak, diye müsabakaya girdiklerini gördüm,”^[477]

Ey Allah’ım sana teslim oldum, sana inandım, sana tevekkül ettim, sana döndüm, senin için darıldım ve senin rızan için hükmettim, benim evvel yaptıklarımı arkadan yapacaklarımı, açıktan ve gizli yapacaklarımı bağışla, Sen benim Allah’ımsın, senden başka ilâh yoktur.”^[478]

“Namazda konuşan kimdi?” dedi. Sonra râvi Mâlik’in hadis-i gibi ve ondan daha tam olarak zikretti.^[479]

– “Allah (şanına lâayık) büyüklükle büyüktür. Şeytandan ve onun şerrinden, kibirinden, sıkmasından bilen işiten Allah’a sığınırım.” derdi.^[480]

Bu hadis-i Abdusselam'dan Talk bin Ganem'den başka, kimse rivâyet etmedi. Namaz kıssasını Büdeyl'den bir cemaat daha rivâyet ettiler. Bu kıssada bundan (namazda duadan) bir şey zikretmediler.^[481]

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bu hadis-i Humeyd “sûkûtun biri de kıraat bitirdikten sonradır.” şeklinde rivâyet etti.^[482]

Katade de: Namazına girdiği zaman, kıraatten ayrıldığı zaman, cevabını verdi. Sonra Katade: “gayrilmağdubi aleyhim” dedikten sonradır, dedi.^[483]

Ey Allah'ım, Beni kar, su ve dolu ile yıka,” derim, cevabını verdi.^[484]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Ebû Bekir, Ömer ve Osman radiyallahu anh (namazda) okumaya El Hamdülillahi Rabbil Alemin ile başarlardı.^[485]

Her iki rekât (sonunda bir et-tehiyyat okur, oturduğu zaman sağ ayağını diker, sol ayağını döşer, şeytanın ökçesinden (şeytan gibi ökçelerine oturmaktan) ve yırtıcı hayvanlar gibi döşemekten nehyeder, namazı selâm ile bitirirdi.^[486]

Allah ve Rasûl-i daha iyi bilir dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “O, Rabbımın bana Cennette va'dettiği bir nehirdir,” buyurdu.^[487]

BERÂETÜN'ün kıssası, Enfâl'ın kıssasına benziyor. Onu ondan (onun devamı zannettim.). Ondan dolayı bunları yedi uzun sûreye koydum. Aralarına BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM satırını yazmadım, cevabını verdi.^[488]

126 - BİR OLAY SEBEBİYLE NAMAZI KISALTMAK

٧٨٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَطُولَ فِيهَا فَأَسْمَعُ

بِكَاءِ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ كَرَاهِيَةً أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ».

789 - Abdullah babası Ebû Katade radiyallahu anhden:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ben namaza durunca, namazı uzatmak isterim, bir de bir sabi sesi işitirim, annesine meşakkat vermiş olmayı hoş görmediğimden, hafif (ve çabuk) kıldırırım.” buyurdu. [\[489\]](#)

İZAH

Bu hadis-i şerif, imamın cemaatin durumuna göre hareket etmesi gerektiğini bilhassa garaj gibi transit yerlerinde bulunan mescidlerin, imamlarının cemaatin durumunu göz önünde tutmaları lâzım geldiğini hatırlatıyor.

127 - NAMAZDA KISA OKUMAK

٧٩٠- عَنْ غُمَيْرِو سَمِيعَةَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ: كَانَ مُعَاذُ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيُؤَمِّنُ. قَالَ مَرْءٌ: ثُمَّ يَرْجِعُ فَيُصَلِّي

بِقَوْمِهِ. فَأَخْرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الصَّلَاةِ وَقَالَ مَرْءٌ أَلَيْسَ

فَصَلَّى مُعَاذُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ جَاءَ يُؤْمُ قَوْمَهُ فَقَرَأَ

الْبَقَرَةَ، فَأَعْتَزَلَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ فَصَلَّى، فَقِيلَ: نَافَقْتَ يَا فَلَانُ! فَقَالَ: مَا

نَافَقْتُ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ مُعَاذًا يُصَلِّي مَعَكَ ثُمَّ

يَرْجِعْ فَيُؤْمِنُ يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! وَإِنَّمَا نَحْنُ أَصْحَابُ
نَوَاصِيحٍ وَنَعْمَلُ بِأَيِّدِينَا وَإِنَّهُ جَاءَ يُؤْمِنُنَا فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ. فَقَالَ: «يَا
مُعَاذُ أَفَتَأْتَانِ أَنتَ أَفَتَأْتَانِ أَنتَ إِفْرَأَ بِكَذَا، إِفْرَأَ بِكَذَا» - قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ:
{سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى} {وَاللَّيْلُ إِنَّا بِنُفْسٍ} فَذَكَّرَنَا لِعَمْرٍو، فَقَالَ:
أَرَأَاهُ قَدْ ذَكَرَهُ.

790 - Âmr radiyallahu anh'dan: O da Câbir'den işitti.

(Câbir) dedi ki: Muaz, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında namaz kılar sonra döner bize imam olurdu.

Bir rivâyette sonra döner kavmine namaz kıldırır, dedi. Bir gece Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı geç bıraktı. Bir rivâyette yatsıyı geç bıraktı. Muaz, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında kıldıktan sonra gelip kavmine imam oldu. Ve BAKARA sûresini okudu. Cemaattan biri imamdan ayrıldı. Tek başına kıldı. O adama:

– Ey falan sen münaфіk oldun, dedi. (O da):

– Ben münaфіk olmadım, dedi. Ve Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek:

– Ey Allah'ın Resûlü, Muaz sizinle namaz kılar, sonra döner bize imamlık eder, gerçekten biz deve ile su çeken, eliyle iş gören kimseleriz. Muaz bu içinde bulunduğumuz gün geldi. (Namazda) BAKARA sûresini okudu, dedi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Ey Muaz sen fitne çıkarıcı mısın, fitne uyandırıcı mısın? Şöyle şöyle oku,” buyurdu.

Ebû Zübeyr (Şöyle şöyle yerine) SEBBİHİSME RABBİKEL Â'LÂ, VELLEYLİ İZA YAĞŞA sûresi, dedi. Amr'a anlattık. O da:

– Bu sûreleri söylediği kanaatındayım, dedi. [\[490\]](#)

٧٩١- عَنْ حَزْمِ بْنِ أُبَيٍّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّهُ أَمَى مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ وَهُوَ يُصَلِّي

يَقْرَأُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ فِي هَذَا الْخَبَرِ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «يَا مُعَاذُ لَا تُكُنْ قَتَانًا فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَفُو

الْحَاجَّةِ وَالْمُسَافِرُ».

791 - Hazm İbni Ubeyy bin Kâ'b radiyallahu anh'dan:

– Muaz İbn-i Cebel bir kavme akşam namazı kıldırırken Hazım ona geldi, bir önce geçen şu haberde dedi ki:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ey Muaz, fitne çıkarıcı olma, zira senin arkanda ihtiyar, zayıf, işi olan ve misafir de namaz kılabilir.” buyurdu.

٧٩٢- عَنْ أَبِي سَالِحٍ، عَنْ يَتْمَنِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِرَجُلٍ: «تَكَيْفَ تَقُولُ فِي

الْعَلَاةِ؟» قَالَ: أَتَشْهَدُ وَأَقُولُ: اأَلَلَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ

النَّارِ. أَمَّا إِنِّي لَا أَحْسِنُ ذِكْرَكَ وَلَا ذِكْرَكَ مُعَاذٍ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «خَوَّلَهَا تُنْتَدِنُ».

792 - Ebû Salih'ten o da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ashab-ı bir zattan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: Bir şahsa “Namazda nasıl dua edersin,” dedi? O zat da teşehhüd eder ve şöyle derim:

– Ey Allah'ım, senden cenneti ister, ateşten sana sığınırım. Ama ben ne senin, ne de Muaz'ın (bence) anlaşılmayan duanızı doğru okuyamam, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Biz de Cennete girme, ateşten kurtulma hakkında dua ederiz,” buyurdu.

[491]

İZAH

Dendene: Sesi duyulup manâsı anlaşılamayan okumaya denir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem namazda ne okuduğunu sorduğu zat ashab-ı kirâmdan SÜLEYM el Ensarî el Sülemî'dir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz namazda dua buyururken içinden okurdu. Sesinin iniltisi duyulsa da gizli okuduğu için ne okuduğu anlaşılamıyordu. Bunun için Süleym radiyallahu anh:

– Ya Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, ben senin ve Hz. Muiz'in bence işitilip ne söylediğinizi anlayamadığım duanız gibi muntazam dua edemem. "Cenneti ister, ateşten sığınırım," dedi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem:

– "Biz de Cenneti isteme, ateşten sakınma hakkında dua ederiz," buyurdu.

٧٩٣- عَنْ جَابِرٍ ذَكَرَ قِصَّةَ مُعَاذٍ قَالَ: وَقَالَ - يُعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، - لِلْفَتَى: «كَيْفَ تَصْنَعُ يَا ابْنَ أَخِي! إِذَا صَلَّيْتَ؟ قَالَ أَقْرَأُ

بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَأَسْأَلُ اللَّهَ الْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ النَّارِ وَإِنِّي لَا أَدْرِي مَا

تَنْذَرْتُكَ وَلَا تَذَنُّهُ مُعَاذٍ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِنِّي وَمُعَاذُ

سَجَوْلَ هَاتَيْنِ»، أَوْ نَحْوَ هَذَا.

793 - Câbir radiyallahu anh'dan:

Muaz'ın kıssasının zikri rivâyet edildi de, dedi ki:

– "Ey kardeşimin oğlu, namaz kıldığın zaman nasıl yaparsın?" buyurdu.

Delikanlı:

– Kur'an'ın başlangıçlı olan Fatiha sûresini okur, Allah'tan cenneti ister, ateşten ona sığınırım. Zira ben ne senin, ne de Muaz'ın (Bence)

anlaşılmayan duanızı biliyorum, dedi. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem de:

– “Ben ve Muaz da Cennet’e girmek ve cehennemden korunmak etrafında dua ederiz,” buyurdu. Yahut buna benzer bir şey dedi.

٧٩٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيَخَفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ

وَإِذَا صَلَّى لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ».

794 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Sizden biriniz insanlara namaz kıldırdığı zaman Şüphesiz onlar içerisinde zayıf, hasta ve ihtiyar da vardır. Kendi başına kıldığı zaman dilediği kadar uzatsın.” [\[492\]](#)

٧٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا

صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيَخَفْ فَإِنَّ فِيهِمُ السَّقِيمَ وَالشَّيْخَ الْكَبِيرَ وَذَا

الْحَاجَةَ».

795 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Sizden biriniz insanlara namaz kıldırdığı zaman kısa kessin. Şüphesiz onlar içerisinde, hasta, yaşlı, ihtiyarlar ve işi olanlar da vardır.” buyurdu.

128 - NAMAZIN SEVABININ NOKSAN OLMASI

٧٩٦- عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ حُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

عُثْمَانَ الْمُرَزِيِّ، عَنْ عُمَارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَنْصَرِفُ وَمَا كُتِبَ لَهُ إِلَّا عَشْرُ صَلَاتهِ تُشَعُّهَا

لِثْنَتَا سَبْعَةٍ سُبْعَتُهَا ثَمَسَتْهَا خَمْسَتُهَا وَثْنَتُهَا ثَلَاثَتَا بَعْدُهَا».

796 - Ammâr bin Yâsir radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim:

– (Bir adam namazını bitirir, namazından ona ancak (Tam kıldığında verilecek sevabın) onda biri, dokuzda biri, sekizde biri, yedidebiri, altıda biri, beşte biri, dörtte biri, üçte biri ve yarısı yazılır.”

İZAH

İbadetler huşuuna riayete göre değer kazanır. Bazı kimseler ibadetinin, onda biri kadar, bazısı dokuzda biri kadar, bazısı da yansı kadar sevab alır.

129 - ÖĞLE NAMAZINDA KIRAAT

۷۹۷- أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: فِي كُلِّ صَلَاةٍ يَقْرَأُ، فَمَا

أَسْمَعْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَلَيْنَا

أَخْفَيْنَا عَلَيْكُمْ.

797 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Her namazda Kur'an okunur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bize işittirdiğini biz de size işittirirdik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in (okumada) bize gizlediğini biz de sizden gizledik. [\[493\]](#)

۷۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ. قَالَ ابْنُ الْمُبَرِّقِ وَأَبِي سَلَمَةَ ثُمَّ انْتَفَا

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا فَيَقْرَأُ

فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ

وَيُسَبِّحُهَا آيَةً أُخْرَى، وَكَانَ يُطَوِّلُ الرَّكْعَةَ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ وَيَقْصِرُ

الثَّانِيَةَ وَكَذَلِكَ فِي الصُّبْحِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: لَمْ يَذْكُرْ مُسَدَّدَ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَشُرْهَ.

798 - Abdullah bin Ebû Katade radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize namaz kıldırды da, öğle ve ikindinin ilk iki rekatında Fatiha ile (her rekatta biri olmak üzere) iki sûre okur, ara sıra ayeti bize işittirirdi. Öğlenin birinci rekatını uzatır, ikinci rekatını kısaltırdı. Sabah namazında da böyle yapardı.

Ebû Dâvud dedi: Müseddet rivâyetinde Fatiha ile sûreyi zikretmedi. [\[494\]](#)

٧٩٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ يَبْنَعُ هَذَا وَزَادَ: فِي

الْأُخْرَى بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَزَادَ عَنْ هَمَّامٍ قَالَ: وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ

الْأُولَى مَا لَا يُطَوِّلُ فِي الثَّانِيَةِ، وَهَكَذَا فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي

صَلَاةِ الْغَدَاةِ.

799 - Abdullah'ın babası Katade radiyallahu anhdan:

– Râvî yukardaki hadisnin bazısını rivâyet etti. Orada son iki rekatta Fatiha (okunacağını) ziyade etti. Hemmam da şunu ziyade etti. İkinci rekatta uzatmadığını birincide uzatırdı, ikindi namazında da böyle yapardı, sabah namazında da böyle yapardı.

٨٠٠- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: لَخَطَّنَا أَنَّهُ يُرِيدُ بِهَذَا

أَنَّهُ يَذْكُرُ النَّاسَ الرَّكْعَةَ الْأُولَى

800 - Abdullah'ın babası Ebû Katade radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle dedi:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in (birinci rekâtı uzatmakla) cemaatin birinci rekâta yetişmesini murat ettiğini anladık.

İZAH

Namazlarda birinci rekâtın ikinci rekâtтан uzun olması cemaata sonradan gelenlerin namaza yetişmelerini sağlamak içindir.

٨٠١- عَنْ أَبِي مُعْمَرٍ قَالَ قُلْنَا لِحَبَابٍ: هَلْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْنَا: بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ

ذَلِكَ؟ قَالَ: بِأَضْطِرَابِ الْخَبِيِّ.

801 - Ebû Ma'mer radiyallahu anh'dan:

– Habbab'a, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ve ikindi (namazında) okur muydu? dedik. Evet, dedi.

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in okuduğunu nasıl bilirdiniz? Dedik.

– Sakalının hareketi ile bilirdik, dedi. [\[495\]](#)

İZAH

Beyhaki: Bu hadise dayanarak, kıraati içinden okuyan kimsenin okuduğunu, kendisi duyması lâzımdır, diyor. Çünkü okurken sakalın hareket etmesi dudak hareketi ile mümkündür. Dil ve dudak hareket ederek okunanı, okuyanın kendi kulağı işitebilir, diyor.

٨٠٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَقُومُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ حَتَّى لَا يَسْمَعَ وَقَعَ قَدَمِ

802 - Abdullah bin Ebû Evfâ radiyallahu anh'dan rivâyet edilmiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazının birinci rekâtında ayak sesi kesilene kadar kıyamda dururdu.

İZAH

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazının birinci rekatında camiye gelenlerin ayak sesleri kesilip namaza yetişmeleri kesinleşene kadar kıyamda dururdu. Namaza gelenlerin arkası kesilince rükû'a inerdi.

130 - SON İKİ REKATTA KIRAATI KISA TUTMAK

۸۰۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ لِسَعْدٍ: قَدْ شَكَكَكَ النَّاسُ

بِئْ كُلِّ شَيْءٍ عَنِّي فِي الصَّلَاةِ. قَالَ: أَمَا أَنَا فَأَمُرُّ فِي الْاَوَّلَيْنِ وَأُعَدِّلُ

فِي الْاٰخِرَتَيْنِ وَلَا أَلُو مَا اقْتَضَيْتَ بِهِ مِنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ. قَالَ: ذَاكَ الظُّنُّ بِكَ.

803 - Câbir bin Semure radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Ömer Saide:

– İnsanlar seni her şeyde şikâyet ettiler, hatta namazda bile, dedi. Said:

– Ben ilk iki rekatta uzatıyor, son iki (rekatta) kısaltıyorum, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e uyararak (öğrendiğim şeyi) kısaltamam, dedi. Ömer de ona:

– Zaten senin hakkında zannımız budur, dedi. [\[496\]](#)

İZAH

Said bin Ebî Vakkas radıyallahu anh hazretleri Kûfe valisi iken Kûfe halkı, Sa'd bin Ebî Vakkas hazretlerini Hazreti Ömer'e şikâyet etmişlerdi. Hazreti Ömer radıyallahu anh Sa'd bin Ebî Vakkas'a:

– Ya Sa'd! Halk seni her şeyde şikâyet ediyor, namaz kılmasını bile bilmiyor diyorlar, dedi. Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri şöyle cevap verdi:

– Ben namazların bir ve ikinci rekatlarını uzatıyor, son iki rekâtı kısa kılıyorum. Ben Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den böyle gördüm. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den gördüğüm şeyi kısaltamam, dedi. Hazreti Ömer de ona:

– Bizim senin hakkındaki zannımız budur. Senin hakkında zaten hüsnü zan ederiz, dedi.

۸۰۴- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: خَرَزْنَا قِيَامَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فَخَرَزْنَا قِيَامَهُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ

مِنَ الظُّهْرِ قُلْرَ ثَلَاثِينَ آيَةً، قُلْرَ {الْمُ تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ}، وَخَرَزْنَا قِيَامَهُ فِي

الْآخِرَتَيْنِ عَلَى النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ، وَخَرَزْنَا قِيَامَهُ فِي الْأُولَيَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ

عَلَى قُلْرَ الْآخِرَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ، وَخَرَزْنَا قِيَامَهُ فِي الْآخِرَتَيْنِ مِنَ الْعَصْرِ

عَلَى النِّصْفِ مِنْ ذَلِكَ.

804 - Ebû Said el Hudrî radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Biz Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in öğle ve ikindi namazında duruşunu taktir ettik, öğle namazının ilk iki rekâtında otuz ayet (ELİF LAM MİM TENZİL) secde (sûresini okuyacak) kadar ayakta durduğunu taktir ettik.

Son iki rekatta duruşunu evvelki rekâtların yarısı kadar, ikindinin ilk iki rekâtında ayakta duruşunu öğlenin son rekatlarındaki kadar, ikindinin son iki rekâtında duruşunu bir ve ikinci rekâtlardakinin yarısı kadar olduğunu takdir ettik, dedi.^[497]

131 - ÖĞLE VE İKİNDİ NAMAZLARINDA KIRAAT

۸۰۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ وَالسَّمَاءِ خَاتِ الْبُرُوجِ
وَيُنَحِّيهِمَا مِنَ السُّورِ.

805 - Câbir bin Semure radıyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ve ikindi namazlarında “Vessamai Vettarik, Vessemâizâtil burûc “ ve sûrelerden bunlara benziyen okurdu. [498]

İZAH

Bu hadis-i şerif, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in öğle ve ikindi namazlarında çok kere böyle okuduğunu ifade eder, yoksa Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin öğle namazında “Sebbihisme rabbikel'âlâ” sûresini okuduğunu Müslim, “Lokman” ve “Zariyat” sûrelerinden okuduğunu Nesêi, öğle namazının birinci rekatında “Sebbihisme Rabbikel a'lâ” ikinci rekatında “Gaşiye” sûresini okuduğunu yine Nesêi rivâyet eder. Öğle namazının birinci rekâtını, ikinci rekâtından daha fazla uzattığını Buharî rivâyet eder. Fakat neler okuduğunu açıklamaz.

٨٠٦- جَابِرُ بْنُ سَمُرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

إِذَا دَخَلَتِ الشَّمْسُ صَلَى الظُّهْرَ وَقَرَأَ يَنْحَوِي مِنْ: (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى،)

وَالْعَصْرِ كَذَلِكَ وَالصَّلَاةِ كَذَلِكَ، إِلَّا الصُّبْحَ فَإِنَّهُ كَانَ يُطِيلُهَا.

806 - Câbir bin Semure radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güneş batıya kaydığı zaman öğle namazını kılar ve “Velleyli İza Yağşa” gibi (sûreler) okur, ikindi ve diğer namazlarda da öyle yapar, ancak sabah namazını uzatırdı. [499]

İZAH

– Öğle namazı geniş bir vakitte kılınıyor, onun için öğle namazında orta uzunluktaki sûreler okunabilir.

Sabah namazının birinci rekâtında daha çok okunmasının sebebi ise; sabah uyku vaktidir. Ezânla uyanan herkes namaza aynı anda yetişemezler, namaza yetişmek isteyenleri cemaat sevabından mahrum etmemek için sabah namazının birinci rekâtı, ikinci rekâtten bir misli daha fazla uzatılır.

٨٠٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَجَدَ فِي صَلَاةِ

الظُّهْرِ ثُمَّ قَامَ فَوَكَّعَ قَرَأَيْنَا أَنَّهُ قَرَأَ تَثْنِيَةَ السُّجُودِ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَمْ

يَذْكُرْ أَمِيَّةَ أَحَدٍ إِلَّا مُغْتَمِرًا.

807 - İbn-i Ömer radiyallahu anh'dan:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazında (tilâvet) secdesi yaptı, sonra kalktı rükû etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in secde sûresini okuduğunu gördük.

Muhammed bin İsâ şöyle dedi:

– Râvîlerden “Ümeyye”yi Mu'temir'den başkası zikretmedi.

٨٠٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثَيْبٍ اللَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فِي

سَبَابٍ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ فَقُلْنَا لِشَابٍ مِّنَّا: سَلْ ابْنَ عَبَّاسٍ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ؟ فَقَالَ: لَا. فَقِيلَ لَهُ: لَعَلَّهُ

كَانَ يَقْرَأُ فِي نَفْسِهِ، فَقَالَ غَمَضًا هَلِمَ شَرُّ مِنَ الْأُولَى كَانَ عَبْدًا مَأْمُورًا

بَلِّغْ مَا أُرْسِلَ بِهِ، وَمَا اخْتَصَمْنَا دُونَ النَّاسِ بِشَيْءٍ إِلَّا بِثَلَاثٍ خِصَالٍ:

أَمَرْنَا أَنْ نُسَبِّحَ الرَّسُولَ وَأَنْ لَا نَأْكُلَ الْمُدَقَّةَ وَأَنْ لَا نَتَّبِعِيَ الْجِمَارَ عَلَى

الْفَرَسِ.

808 - Abdullah bin Ubeydullah radiyallahu anh'dan:

Abdullah bin Ubeydullah'tan: İbn-i Abbas radiyallahu anh' Hâşimîlerden gençler içerisinde olduğu halde yanına vardım. Bizden bir gence:

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ve ikindide okur muydu, okumaz mıydı? İbn-i Abbas’a sor, dedik. İbn-i Abbas:

– Yok, yok dedi ona: Belki içinden okumuştur, denildi. (İbn-i Abbas):

– Derin soyula! Bu öncekinden daha şerli ya!

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisine gönderileni tebliğ etmeye memur bir kuldur. Biz halka şamil olmaksızın, üç hasletten başka bir şey ile tahsis olunmadık.

1 - Abdesti tastamam almak.

2 - Zekât yememek.

3 - Eşği kısırağa aşdırmamakla emir olunduk. [\[500\]](#)

İZAH

Hamşen: Aleyhte yapılan duada kullanılır, yüzün soyula, derin soyula, demektir.

Gizli okunan rekâtlarda okunup okunmayacağı hakkında İbn-i Ab-bas’tan üç rivâyet var.

1 - Gizli okunan rekâtlarda kıraat edilip edilmeyeceğinde şüphe eder. Bir sonra gelecek rivâyette olduğu gibi.

2 - Okunmasını reddeder, bu rivâyette olduğu gibi.

3 - Okunacağını isbat eder, o da Eyyûb’un Ebû’l-Âliye’den rivâyetidir. Bu rivâyette Ebûl- Âliye diyor ki: İbn-i Abbas’a öğle ve ikindi namazlarında okuyayım mı? Dedim. İbn-i Abbas:

– O imamındır, ondan biraz veya çok oku, dedi.

İbn-i Abbas: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in mensup olduğu Hâşimîlerin üç şeyle emrolunduklarını, bunlardan:

1 - Abdestin bütün şartlarına, edeplerine riayet etmeleri.

2 - Zekât yememeleri, Hâşimîler zekât almazlar, sadaka almazlar, çünkü zekât malın kiridir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in pak soyuna kirli gıda yemek uygun düşmez.

3 - Erkek merkepleri kısıraklara çekip katır üretmekten de men olundular. Çünkü at harb vasıtasıdır. Atın yaptığı katır yapamaz, onun çevikliği katırda yoktur. At neslinin kesilmemesi için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in nesli, eşiği kısırağa çekmekten men olunmuşlardır.

۸۰۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَا أَتْرِي أَكْثَانَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ أَمْ لَا.

809 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, öğle ve ikindi (namazlarında) okur muydu, okumaz mıydı? Bilmiyorum, dedi.

132 - AKŞAM NAMAZINDA KIRAATIN MİKTARI

۸۱۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ أُمَّ

الْقَضْلِ بِنْتُ الْحَارِثِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عَزْمًا، فَقَالَتْ: يَا

بَنِي لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا لَا تَجُزُّ مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ.

810 - İbn-i Abbas radiyallahu anh'dan:

– Haris'in kızı Ümmü Fazl, İbn-i Abbas'ı (Vel mürselâti urfen'i) okurken işitmiş ve ey oğulcağzım, şu sûreyi okumanla bana, Rasûlullah'ı, en son kıldırıldığı akşam namazında bu sûreyi okurken dinlediğimi hatırlattın, demiştir.^[501]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hastalığı içerisinde kıldırıldığı son namaz öğle namazı idi. Çünkü Hz. Aişe'den böyle rivâyet edildi. Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in son kıldırıldığı namaz Mescid-i Nebevi'de idi. Ümmü Fazl'ın rivâyet ettiği akşam namazı ise evindedir. Bu iki rivâyet arasını bulmak mümkündür. Şöyle ki: İbn-i Abbas'ın annesi Ümmü Fazl'ın, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in evinde kıldığı en son namazın akşam namazı olduğunu, Hz. Aişe'nin de Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Mescidte kıldırıldığı en son namazın öğle namazı olduğunu haber vermiş olması mümkündür.

۸۱۱- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِالْعُلُورِ فِي الْمَغْرِبِ.

811 - Muhammed bin Cübeyr bin Mut'ım'den, o da babası Cübeyr bin Mut'ım'den:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşam namazında “tur” sûresini okurken işittim. [\[502\]](#)

İZAH

Hadis-i şerif ibaresinden Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin akşam namazında “Tur” sûresinin tamamını okuduğu anlaşılıyor. İbn-i Cezvî ise “Bittur” kelimesinin başındaki “ba”yı “min” mânâsına alarak “Tur” sûresinin bazı ayetini okudu, demek olabileceğini söylemiştir.

Tahâvî'de, “Tur” sûresinin bazısını okudu demek olabileceğini iddia ediyor. Hadisin zahirini alarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin akşam namazında “Tur” sûresini nadir olarak (çabuk okumak) sûretiyle okumuş olmasını almakta da bir sakınca yoktur. Çünkü Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz akşam namazında çok kısa okuduğu gibi, çok uzun okuduğu rivâyetleri de vardır.

Rasûl-i Kibriya'nın akşam namazında Saffat, Duhan, A'lâ, sûrelerini okuduğu rivâyetleri hatırlanınca, “Tur” sûresinin tamamını okumuş olmasını tevile lüzum kalmaz.

٨١٢- عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ: مَا لَكَ

تَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارِ الْمُفْصَلِ وَقَدْ وَائِثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِطَوْلِ الطُّوْنَيْنِ؟ قَالَ: كُنْتُ مَا طَوَّلَى الطُّوْنَيْنِ؟

قَالَ: الْأَعْرَافُ وَالْأَخْوَى الْأَنْعَامُ، وَسَأَلْتُ أَنَا ابْنَ أَبِي عُبَيْدٍ فَقَالَ لِي مِنْ

قَبْلِ نَفْسِهِ: الْمَائِدَةُ وَالْأَعْرَافُ.

812 - Mervan bin Hakem radiyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir:

– Zeyd bin Sabit, bana niçin akşam namazlarında mufassal kısa sûreler okuyorsun, halbuki ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi akşam (namazın)da, iki uzun (sûre)den en uzununu okurken gördüm. İbn-i Müleyk'e ben de, iki uzundan en uzununu hangisi dedim, Urve de:

Araf (öbürü Mâide) sûresi cevabını verdi. İbn-i Cüreyc dedi ki:

Ben İbn-i Ebû Müleyke'ye sordum, (hiç bir kimsenin rivâyetine başvurmadan) kendiliğinden Maide ve Araf sûresidir, cevabını verdi. (Hocasından duyduğunu söylemedi).^[503]

İZAH

Bu sûreler besmele ile birbirinden ayrılmış oldukları için Mufassal adını almışlardır. Sûreler üçe bölünerek Hucûrât sûresinden Burûc sûresine kadar Tuvel-i Mufassal.

Büruç sûresinden Beyyine sûresine kadar, evsat-ı mufassal

Beyyine sûresinden Kur'an'ın sonuna kadar olan kısa sûrelere Kısar-ı mufassal, adı verilmiştir.

İki uzun sûreden maksat, Araf ile En'âm süresidir. Araf sûresinin uzun sûrelerden biri olduğu ittifakla sabittir. İkinci sûre hakkında üç kavil var. Ama mahfuz olan En'am süresidir. Bunlardan Araf sûresi daha uzundur.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin duruma göre uzun ve kısa okuduğu olmuştur.

133 - AKŞAM NAMAZINDA KISA OKUNUR DİYENLER

۸۱۳- أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ: أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْمَغْرِبِ

بِتَخْوٍ مَا تَقْرَأُونَ وَالْعَادِيَّاتِ وَتَخْوَهَا مِنَ السُّورِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا يَدُلُّ أَنَّ ذَلِكَ مَنْسُوخٌ.

وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَهَذَا أَصَحُّ.

813 - Hişam bin Urve radiyallahu anh'dan: Hişam'ın babası akşam namazında sûrelerden (adiyat) ve (kısalıkta) buna benzeyenleri okurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Bu rivâyet akşam namazında uzun sûre okun masının mensuh olduğuna delâlet eder. (Kısa okunması daha uygundur.)

۸۱۴- عَنْ عُمَرَ بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ

الْمُفْصَّلِ سُورَةٍ صَغِيرَةٍ وَلَا كَبِيرَةٍ إِلَّا وَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُومُ النَّاسُ بِهَا فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ.

814 - Âmr bin Şuayb radiyallahu anh'dan: Dedesi Abdullah bin Amr'dan rivâyetle dedi ki: Mufasssal büyük ve küçük ne kadar sûre varsa Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ancak farz namazlarda onu (okuyarak) imamlık ettiğini işittim.

İZAH

Bu hadis-i şerif namazlarda okunması yasak olan hiç bir sûre bulunmadığına delâlet eder.

۸۱۵- عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ: أَنَّهُ سَمِعَ خَلِيفَةَ ابْنِ مَسْعُودٍ الْمَغْرِبِ

قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

815 - Ebû Osman en-Nehdî radiyallahu anh'dan: o, İbn-i Mes'ûd'un arkasında akşam namazı kıldı. (İbn-i Mes'ûd) namazda ihlâs sûresini okudu

134 - BİR SÛRENİN İKİ REKAATTA DA OKUNMASI

٨١٦- عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ أَنَّ رَجُلًا مِنْ جُهَيْنَةَ أَخْبَرَهُ: أَنَّ

سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الصُّبْحِ إِذَا ذُلَّزِلَتِ الْأَرْضُ فِي

الرُّمُوحَيْنِ كِلْتَاهِمَا، فَلَا أَقْدَرِي أَنَسِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمْ

قَرَأَ ذَلِكَ عَمْدًا.

816 - Muaz bin Abdullah el-Cühenî radiyallahu anh'dan: Ona Cüheyne kabilesinden bir erkek haber verip, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem sabah namazının her iki rekâtında da (Zülzilât sûresini) okuduğunu işittim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu unuttu mu yoksa bilerek mi okudu bilmiyorum, demiştir.

Her rekâtta ayrı ayrı okuyacak sûre bilen kimsenin aynı sûreyi aynı namazın rekâtlarında tekrar etmesi mekruhtur. Eğer başka sûre bilmediği için tekrar ediyorsa, mekruh değildir. Nâfile namazlarda ise mekruh olmaz.

135 - SABAH NAMAZINDA KIRAAT

٨١٧- عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ قَالَ: كَأَنِّي أَسْمَعُ صَوْتَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْعَدَاةِ {فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُسِّ الْجَوَارِيِّ الْكُتْسِ}

817 - Âmr bin Hureys radiyallahu anhdan: Sabah namazında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sesini (fela uksimu bil hunnesi el-cevâril künnesi) ayetini okurken dinliyorum gibiyim.^[504] (Küvvirat ayet 15-16)

İZAH

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Mekke’de Sabah namazında “Küvvirât” sûresini okumuştı. Bu hadis “Küvvirât” sûresinin sabah namazında okunabileceğine delâlet eder.

İki rekâtlı farzlarda, 4 rekâtlı farzların ilk iki rekâtlarında ve sünnetlerde mutlak kıraat farzdır. Fatiha’yı okumak vacip, Fatiha’ya bir sûre veya 3 ayet veya üç ayet uzunluğunda bir ayet ilave etmek de vaciptir. İmâm-ı Azam hazretlerine göre Cemaat Fatiha’yı okumaz. Şâfiî hazretlerine göre ise Fatiha’yı cemaatın da okuması lâzımdır.

136 - NAMAZDA FATİHA’YI TERKEDEN KİMSE

۸۱۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: أَمَرْنَا أَنْ نَقْرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَمَا

تَبَسَّرَ

818 - Ebû Said radiyallahu anh’dan rivâyete göre, dedi ki: Namazda Fatiha sûresini ve Kur’an’dan kolay geleni okumakla emrolunduk.

۸۱۹- حَدَّثَنِي أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «أَخْرُجْ قَتَادَ فِي الْمَدِينَةِ أَنَّهُ لَا صَلَاةَ إِلَّا بِقُرْآنٍ وَلَوْ بِفَاتِحَةِ

الْكِتَابِ فَمَا زَادَ».

819 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh’dan rivâyet edildiğine göre dedi ki, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana:

“Çık Medine’de şöyle çağır,” buyurdu. “Ancak Kur’an’la kılınan namaz makbuldür, isterse Fatiha ve ona ilave edilecek bir şey ile olsun.”

İZAH

Bu hadis-i şerif namazda Fatiha okunmasını farz kabul edenlerin delilidir.

۸۲۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

أَنَّ أَتَانِي أَنَّهُ لَا صَلَاةَ إِلَّا بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَمَا زَادَ.

820 - Ebû Hüreyre radiyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana, “Ancak Kur'an'la kılınan namaz makbul, isterse Fatiha ve daha fazlası olsun.” diye bağırmamı emretti.

٨٢١- عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا الشَّائِبِ مَوْلَى

هِشَامِ بْنِ زُهْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ

فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ ثَمَامٍ». قَالَ: فَقُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنْ

أَكُونُ أَحَدًا وَرَاءَ الْإِمَامِ. قَالَ: فَغَمَزَ ذِرَاعِي وَقَالَ اقْرَأْ بِهَا يَا قَارِئِي

فِي نَفْسِكَ! فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ

لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِي

وَنِصْفُهَا لِعَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ». قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: «اقْرَأُوا يَقُولُ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ

وَجَلَّ: حَمْدُنِي عَبْدِي. يَقُولُ: {الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ} يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ:

أَتَى عَبْدِي عَبْدِي، يَقُولُ الْعَبْدُ: {مَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ} يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ:

مَجْدُنِي عَبْدِي. يَقُولُ الْعَبْدُ: {إِلَّاكَ نَعْبُدُ وَإِلَيْكَ نَسْتَعِينُ} فَهَذِهِ بَيْنِي

وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. يَقُولُ الْعَبْدُ: {اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ،

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ، غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ}.

فَهَؤُلَاءِ لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ».

821 - Â'lâ bin Abdurrahman radiyallahu anh'dan: O Hişam bin Zehra'nın kölesi Ebû Sâib'in şöyle dediğini işitti:

Ben Ebû Hüreyre'nin şöyle dediğini işittim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Kim bir namaz kılar da namazda Fatiha'yı okumazsa o namaz noksandır. O namaz noksandır. O namaz noksandır, tamam değildir,” buyurdu. Ben:

Ey Ebû Hüreyre, ara sıra ben imamın arkasında bulunurum, dedim. Kolumu dürttü ve ey Fârisli Fatiha'yı (o zaman) içinden oku, ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle dediğini işittim:

– Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

Namazı kulumla aramda ikiye taksim ettim. Bir kısmı benim, bir kısmı da kulum içindir. Kulum için ne isterse o var.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Siz okuyun, Kul âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.” der. Allah (c.c):

– Kulum beni övdü buyurur. Kul:

Din gününün tek sahibi der, Allah (c.c):

– Kulum beni ululadı, der. Kul:

– Ancak sana ibadet eder. Ancak senden yardım bekleriz, der. Allah (c.c) da:

Şu kulumla benim aramdadır. Kulum için ne isterse o var, buyurur. Kul:

– Bizi doğru yola ilet, kendilerine ikram ettiklerinin yoluna, gazaba uğramışların ve sapıklarınkine değil der. Allah Teâlâ da onlar kulum içindir, kulum için ne isterse o var, buyurur.[\[505\]](#)

İZAH

Hidâc: Noksan demektir.

Azaları tam meydana gelmemiş olarak düşen deve yavrusuna da Hidâc denir. Hadisteki, Ben namazı kulumla aramda iki yarıya böldüm, cümlesinde geçen namazdan maksat okumaktır. Kıraatı iki yarıya böldüm,

demektir. Fatiha sûresinin yarısı Allahımızın sıfatlarına diğer yarısı kulların istek ve yalvarışına ayrılmıştır.

۸۲۲- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ يُتْلَخُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

قَالَ: «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَصَاعِدًا». قَالَ سُفْيَانُ: لِمَنْ

يُصَلِّي وَحْدَهُ.

822 - Ubade bin Sâmit radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kadar varan bir rivâyette:

– “Namazda Fatiha ve ona ek olarak bir miktar Kur'an okumayanın namazı olmamıştır.”

(Râvîlerden) Süfyan bu hüküm yalnız kılan içindir, diyor. [\[506\]](#)

İZAH

Fatihasız namazın sahih olmayacağı rivâyetini yalnız kılana tahsis edenlere göre, cemaatin imamın arkasında Fatiha okumasına lüzum yoktur. Hanefîlerde olduğu gibi, yalnız kılana ve cemaate de şümülünü kabul edenlere göre cemaatin da imamın arkasında Fatiha okuması lâzımdır, Şâfiî mezhebinde olduğu gibi.

۸۲۳- عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ: كُنَّا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ، فَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فَتَقَلَّتْ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةُ، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ: «الْعَلَّكُمْ تَقْرَءُونَ خَلْفَ إِمَامِكُمْ؟»

قُلْنَا: نَعَمْ خَدَا يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: لَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَإِنَّهُ لَا

صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِهَا».

823 - Ubade bin Samit radıyallahu anh'dan rivâyet edildiğine göre şöyle demiştir: Sabah namazında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in arkasında idik. Rasûlullah okurken cemaatin okuması ona ağır geldi, namazı kılınca, “Herhalde imamınızın arkasında okuyorsunuz,” buyurdu.

– Biz de onu (açık) okuyoruz ey Allah’ın Rasûlü, dedik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Fatihadan başkasını okumayın, hakikat şu ki; Fatiha okumayanın namazı olmaz,” buyurdu. [507]

٨٢٤- عَنْ نَافِعِ بْنِ مَحْمُودٍ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ نَافِعٌ: أَمَّا

عِبَادَةُ عَنْ صَلَاةِ الْمُنْبِيعِ فَأَقَامَ أَبُو نُعَيْمٍ الْمَوْزُونَ الصَّلَاةَ، فَصَلَّى أَبُو نُعَيْمٍ

بِالنَّاسِ وَأَقْبَلَ عِبَادَةَ وَأَنَا مَعَهُ حَتَّى صَفَعْنَا خَلْفَ أَبِي نُعَيْمٍ وَأَبُو نُعَيْمٍ

يُجَهِّزُ بِالْقِرَاءَةِ، فَجَعَلَ عِبَادَةُ يَقْرَأُ بِأَمِّ الْقُرْآنِ،

فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ لِعِبَادَةَ: سَمِعْتُكَ تَقْرَأُ بِأَمِّ الْقُرْآنِ وَأَبُو نُعَيْمٍ يَجْهَرُ.

قَالَ: أَجَلَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَغْضُ الصَّلَوَاتِ

الَّتِي يُجَهِّزُ فِيهَا الْقِرَاءَةَ. قَالَ: فَأَلْتَبَسْتُ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةَ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ

صَلَاتِنَا بِوُجْهِهِ فَقَالَ: «هَلْ تَقْرَءُونَ إِذَا جَهَزْتُ بِالْقِرَاءَةِ؟» فَقَالَ بَغْضًا:

إِنَّا نَصْنَعُ ذَلِكَ، قَالَ: «فَلَا، وَأَنَا أَقُولُ مَا لِي يُتَارَعُنِي الْقُرْآنُ فَلَا تَقْرَءُوا

بِشَيْءٍ مِنَ الْقُرْآنِ إِذَا جَهَزْتُ إِلَّا بِأَمِّ الْقُرْآنِ».

824 - Nâfi bin Mahmud bin er-Rabî el-Ensârî radiyallahu anh’dan:

Nâfi diyor ki: Ubade (bin Sâmit) Sabah namazına geç kalmıştı. Müezzin Ebû Nuaym namaz için ikamet etti. Cemaata namazı da Ebû Nuaym kıldırdı. Ben yanında olduğum halde Ubade gelerek, Ebû Nuaym’ın arkasında saf tuttuk. Ebû Nuaym açıktan okuyor, Ubade de Ümmül-Kur’an (Kurnanın annesi fatiha’yı) okuyordu. Namazı bitirince Ubâde’ye:

Ebû Nuaym kıraati açıktan okurken sen de Fatihayı okuduğunu işittin mi, dedim. Evet dedi; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bize kendinde kıraat açıktan okunan namazlardan birini kıldırması. (Cemaatin okuyuşu sebebiyle) kıraatte güçlük çektiği bu namazdan sonra bize dönerek, “Ben

kıraati açık okuduğum zamanda mı okuyorsunuz?” dedi. Birimiz, evet onu yapıyoruz, dedik.

– “Hayır okumayın. Ben de bana ne oldu ki Kur’an beni (Başka ayete) çekiyor diyorum. Açıkta okuduğum zaman arkamda Kur’an’dan Ümmül Kur’an’dan (Fatihadan) başka bir şey okumayın,” buyurdu. [508]

۸۲۵- عَنْ عُבَادَةَ لَعَنَ حَدِيثَ الرَّبِيعِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالُوا: فَكَانَ

مَكْحُولٌ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْمَطَامِ وَالْمُصْبِحِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فِي كُلِّ

رَكْعَةٍ سِرًّا قَالَ مَكْحُولٌ: إِقْرَأْ بِهَا فِيمَا جَهَرَ بِهِ الْإِمَامُ - إِذَا قَرَأَ بِفَاتِحَةِ

الْكِتَابِ وَسَكَتَ - سِرًّا فَإِنْ لَمْ يَسْكُتْ إِقْرَأْ بِهَا قَبْلَهُ وَعَقِبَهُ وَتَعَدَّهُ لَا

تَتَرَكُّهَا عَلَى كُلِّ حَالٍ.

825 - Ubade radiyallahu anh’dan: Rabî bin Süleyman’ın hadis-i gibi rivâyet olundu. Mekhul aksam yatsı ve sabah namazında Fatiha’yı her rekâtta gizli olarak okurdu, dediler. Mekhul şöyle dedi: İmam Fatiha’yı açıktan okuduğu zaman sesini kestiği yerlerde, sen de Fatiha’yı gizlice oku. Eğer imam sesini kesmezse ondan önce, onunla ve ondan sonra oku. Her durumda Fatiha’yı terketme.

137 - İMAM AÇIKTAN OKURKEN FATİHA OKUMANIN KERAHATİ

۸۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْصَرَفَ

مِنْ صَلَاةٍ جَهَرَ فِيهَا بِالْقِرَاءَةِ فَقَالَ: «هَلْ قَرَأَ مِنْي أَحَدٌ مِنْكُمْ آتِفًا»

فَقَالَ: رَجُلٌ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «إِنِّي أَقُولُ مَا لِي أَنْتَ وَالْقِرَاءَةُ»

قَالَ: فَأَنْتَهُ النَّاسُ عَنِ الْقِرَاءَةِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا

جَهَرَ فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْقِرَاءَةِ مِنَ الصَّلَوَاتِ حِينَ سَمِعُوا

ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

826 - Ebû Hûreyre radıyallahu anh'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kıraati açıktan okuduğu bir namazdan döndü ve:

– “Şimdi namazda benimle beraber biriniz Kur'an okudu mu?”

Buyurdu. Bir zat:

Evet, ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

“Ben de neden kıraatim karışıyor diyorum.”

Cemaat bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittikleri andan itibaren Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kıraati açık okuduğu namazlarda, beraber okumaktan vaz geçtiler.^[509]

۸۲۷- أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَاةً نَظُنُّ أَنَّهَا الصُّبْحُ - بِمَعْنَاهُ إِلَى قَوْلِهِ: «مَا لِي أَنَا زَعُ الْقُرْآنِ».

قَالَ الزُّهْرِيُّ: فَاتَّعَظَ الْمُتَعَلِّمُونَ بِذَلِكَ فَلَمْ يَكُونُوا يَقْرَأُونَ مَعَهُ فِيمَا

جَهَرَ بِهِ.

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى بْنِ قَارِسٍ قَالَ قَوْلُهُ: فَاتَّعَظَ

النَّاسُ، مِنْ كَلَامِ الزُّهْرِيِّ.

827 - Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan:

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bize sabah namazı olduğunu zannettiğim bir namaz kıldırdı.

– “Bana ne oldu ki Kur'an okurken güçlük çekiyorum,” cümlesine kadar geçen hadisin manâsını nakletti:

Zührî şöyle diyor: Müslümanlar, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin bu sözünden öğüt aldılar. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem açıktan okuduğunda bir daha onunla okumadılar.

Ebû Dâvud dedi ki: Muhammed bin Yahya bin Faris’in şöyle dediğini işittim. Hadiste geçen “insanlar okumaktan vazgeçti” cümlesi Zührî’nin kelâmındandır.

138 - İMAM AÇIKTAN OKUMAZKEN CEMAATİN OKUMASI

۸۲۸- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ خُصَيْنٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى

الظُّهْرَ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَرَأَ خَلْفَهُ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَ

«أَيُّكُمْ قَرَأَ؟» قَالُوا: رَجُلٌ، قَالَ: «قَدْ عَرَفْتُ أَنَّ بَعْضَكُمْ خَالَجَ نِيهَا».

قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ أَبُو الْوَلِيدِ فِي حَدِيثِهِ: قَالَ شُعْبَةُ: فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ

أَلَيْسَ قَوْلُ سَعِيدٍ: أَنْصِتْ، بِلِقْرَانٍ؟ قَالَ: ذَلِكَ إِذَا جَهَرَ بِهِ، وَقَالَ ابْنُ كَثِيرٍ

فِي حَدِيثِهِ قَالَ: قُلْتُ لِقَتَادَةَ: كَأَنَّهُ تَكْرَهُهُ. قَالَ: لَوْ تَكْرَهُهُ نَهَى عَنْهُ.

828 - İmran bin Husayn radiyallahu anı’dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle namazını kıldırırken bir zat gelerek arkasında “sebbih isme Rabbikel a’lâ” sûresini okudu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem namazı bitirince:

“Arkamda hanginiz okudunuz?” dedi. Ashab:

Şu kimse, dediler. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Şüphesiz sizden birinizin beni o sûreye çektiğini bildim,” buyurdu.

Ebû Dâvud dedi ki: Ebûl-Velid hadisinde şöyle dedi: Şu’be, Kata-de’ye dedim ki, Said bin Müseyyeb’in Kur’an için sus sözü, bunun için değil, imamın açıktan okuduğu vakte aittir, dedi. İbn-i Kesir hadisinde Şu’be dedi ki; Katade’ye dedim ki; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında okumayı kerih görmüşe benziyor, dedim. Katade eğer kerih görse nehyederdi, dedi. [\[510\]](#)

İZAH

Hanefîlere göre imam ister açık okusun, ister gizli okusun, cemaat ne Fatiha'yı ne de sûreyi okur. Şâfiîlere göre imam ister gizli, ister açık okusun, cemaat mutlaka Fatiha'yı okur.

Mâlikî ve Ahmed-bin Hanbel'e göre imam gizli okursa cemaat Fatiha'yı okurlar, imam açık okuyorsa okumazlar. (Maalim-üs-Sünen, c. 1, s. 394)

۸۲۹- عَنْ زُرَّادَةَ، عَنْ إِيمَرَانَ بْنِ حَصْبِيٍّ: أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ، فَلَمَّا انْقَضَى قَالَ: «الْيَوْمَ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ اسْمُ رَبِّكَ

الْأَعْلَى» فَقَالَ رَجُلٌ: أَتَا، فَقَالَ: «عَلِمْتُ أَنَّ بَعْضَكُمْ خَالَجَ بَيْنَهُمَا».

829 - İmran bin Husayn radiyallahu anh'dan:

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem, öğle namazını kıldırdı. Namazdan ayrıldıktan sonra dedi ki: “Sebbih isme rabbikel a'lâ”yı hanginiz okudu? Adamın biri “ben” dedi. Peygamberimiz, “birinizin beni o (sûreye) çektiğini bildim,” dedi

139 - OKUYUP YAZMA BİLMİYENE YETERLİ KIRAAT

۸۳۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَفِينَا الْأَعْرَابِيُّ وَالْأَعْجَمِيُّ فَقَالَ: «اقْرَءُوا فَكُلُّ

حَسَنٍ، وَسَبِيحِي أَقْرَأُ يُقِيمُونَهُ كَمَا يُقَامُ الْقَذْحُ، يَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ».

830 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan:

İçimizde bedevî ve arap olmayanlar da bulunduğu halde biz Kur'an okurken Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza geldi. Ve:

“Okuyun, hepsi de güzel, yakında öyle kavimler gelecek ki, Kur'an-ı okun düzeltildiği gibi düzelterekler. (Karşılığını dünyada almakta) acele edecekler. Ahirete bir şey bırakmayacaklar.

۸۳۱- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا وَنَحْنُ نَقْرَأُ فَقَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ كِتَابُ اللَّهِ

رَاجِدٌ وَفِيكُمْ الْأَخْمَرُ وَفِيكُمْ الْأَبْيَضُ وَفِيكُمْ الْأَسْوَدُ، اقْرَءُوهُ قَبْلَ أَنْ

يَقْرَأَهُ أَقْوَامٌ يُقِيمُونَهُ كَمَا يَقُومُ السَّهْمُ يَتَعَجَّلُ أَجْرُهُ وَلَا يَتَأَمَّلُهُ».

831 - Sehl bin Sehl es-Sâidî radiyallahu anh'dan:

(Günlerden) bir gün biz Kur'an okuyorken, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem yanımıza çıka geldi. Ve "Allah'a hamdolsun Allah'ın kitabı birdir. Sizin içinizde ise siyah, beyaz ve kırmızı da var, okun düzeltilip yerleştirildiği gibi Kur'an'ı yerleştirecek, sevabında acele edip sonraya tecil etmeyen bir kavim gelmeden siz onu okuyun."

İZAH

Kur'an'ı Kerim'in lafızlarını düzgün okuyup riyakârlık eden kimsenin okuyuşuna, lafızlarını o kadar düzgün okuyamasa da ihlâsla okuyanın okuması tercih edilir.

Bu hadis-i şerif mucize hadislerdendir. Gelecekte Kur'an'ın tecvitle okunmasına edâ ve sedaya çok riayet edileceği, fakat ihlâsa riayet bulunmayacağı, okuyanın okuduğu an maddî bir karşılık almayı düşünecekleri, sevabının ahirette verilmesini düşünmeyecekleri bildiriliyor. Zamanımızda bu hadiste bildirilen akibete uğrayanlarımız çoktur. Rabbımız hepimize ihlâs nasip etsin.

۸۳۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي لَا أَتَطَيَّبُ أَنْ أَخَذَ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا فَعَلَيْتَنِي مَا

يُخْرِئُنِي مِنْهُ فَقَالَ: «قُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

وَلَا حَزَلٌ وَلَا قُوَّةٌ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا لِي؟ قَالَ: «قُلْ أَللَّهُمَّ

اُرْحَمْنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي « قُلْنَا قَامَ قَالَ هَكَذَا يَدُهُ فَقَالَ رَسُولُ

اللّٰهِ صَلَّيْ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ مَلَأَ يَدَهُ مِنَ الْخَيْرِ».

832 - Abdullah bin Ebû Evfâ radiyallahu anh'dan:

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bir zat geldi ve benim Kur'an'dan bir şey öğrenmeye gücüm yetmiyor. Kur'an'dan bana yetecek kadarını öğret, dedi. Rasûl-i Ekrem de:

– “Allah'ı tesbih ederim. Allah'a hamdolsun, Allah'tan başka ilâh yok, Allah büyüktür. (Beladan sakınmaya) güç (ibadet etmeye) kuvvet ancak (büyük ve yüce) olan Allah'tandır, de,” buyurdu.

O zat:

Ey Allah'ın Rasûl-i bu aziz ve celîl olan Allah'a senâdır ya bana ne vardır, dedi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

– “Ey Allah bana rahmet et, beni rızıklandır ve bana afiyet ver, beni hidayete erdir, de.” buyurdu.

Adam ayağa kalktığında eli ile işaret ederek işte böyle dedi.

Rasûl-i Ekrem işte bu zat avcunu hayırla doldurdu, buyurdu. [\[511\]](#)

İZAH

Kur'an'ı Kerim'den Fatiha'dan başka bir şey bilmeyen kimse, öğrenene kadar namazda yalnız Fatiha okur. Fatiha'yı da bilmezse Rasûl-i Ekrem Efendimizin öğrettiği bu tesbihleri okuması başka tesbihleri okumaktan daha evlâdır. Ama bu kelimeleri öğrenen kimse kısa sûreleri de öğrenebilir. Derhal öğrenmesi gerekir.

۸۳۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي التَّطَوُّعَ نَدْعُو قِيَامًا

وَقُعُودًا وَنُسَبِّحُ رُكُوعًا وَسُجُودًا.

833 - Câbir bin Abdullah radiyallahu anh'dan:

Biz nafile namaz kılardık da ayakta ve oturuşta dua eder, rükû ve secde halinde de tesbihte bulunurduk.

۸۳۴- حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ حُمَيْدٍ مِثْلَهُ، لَمْ يَذْكُرِ التَّطَوُّعَ قَالَ: كَانَ

الْحَسَنُ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِتَامًا أَوْ خَلْفَ إِمَامٍ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ،

وَيُسَبِّحُ وَيُكَبِّرُ وَيُهَيِّلُ قَدْرَ قَافٍ وَالذَّارِيَاتِ.

834 - Hammâd, Humeyd radiyallahu anh'dan: Geçen hadisin aynısını nakletti. Fakat nafiye zikretmedi. Râvî şöyle diyor: Hasan Basrî: gerek imam olsun, gerek imamın arkasında bulunsun, öğle ve ikindi namazlarında Fatiha sûresini okur. KAF ve EZZÂRİYAT (sûresi) okunacak kadar da tesbih, tekbir ve tevhid okurdu.

140 - NAMAZDAKİ TEKBİRİN TAMAMI

۸۳۵- عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ: صَلَّيْتُ أَنَا وَعِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ خَلْفَ عَلِيٍّ

بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ إِذَا رَمَعَ كَبَّرَ وَإِذَا

نَهَضَ مِنَ الرُّكُوعَيْنِ كَبَّرَ، فَلَمَّا انْصَرَفْنَا أَخَذَ عِمْرَانُ بِيَدِي وَقَالَ: لَقَدْ

صَلَّى هَذَا قَبْلَ، أَوْ قَالَ: لَقَدْ صَلَّى بِنَا هَذَا قَبْلَ صَلَاةٍ مُحْتَبَةٍ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

835 - Mutarrif radiyallahu anh'dan:

Ben ve İmran bin Husayn, Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh'ın arkasında namaz kıldık. Rükûa indiği vakit, secde ettiğinde ve iki rekâttan yukarı kalktığı zaman tekbir aldı. Namazdan çıkınca İmran elimi tuttu. Ve şu şimdi, az önce Muhammed (aleyhisselâmın) namazını kıldı veya “bize kıldırıldı” dedi.^[512]

۸۳۶- عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَأَبُو

سَلَمَةَ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَكْبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَغَيْرِهَا، يَكْبِّرُ

حِينَ يَقُومُ، ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَرْكَعُ، ثُمَّ يَقُولُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا، ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ، ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَسْجُدُ، ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ، ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الْجُلُوسِ فِي اثْنَتَيْنِ، فَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ حَتَّى يَقْرَأَ مِنَ الصَّلَاةِ، ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْني [لَأَقْرَبُكُمْ] شَيْئًا بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ كُنْتُ هَذِهِ لَصَلَاتَهُ حَتَّى فَارِقَ الدُّنْيَا. قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا الْكَلَامُ الْأَخِيرُ يَجْعَلُهُ مَالِكٌ وَالزُّهْرِيُّ وَغَيْرُهُمَا مِنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ حُسَيْنٍ، وَوَأَفَقَ عَبْدُ الْأَعْلَى - عَنْ مَعْمَرٍ - شُعَيْبُ بْنُ أَبِي خَفْرَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ

836 - Zührî radiyallahu anh'dan:

Bana Ebû Bekir bin Abdurrahman ve Ebû Seleme şöyle haber verdiler:

Ebû Hüreyre farz ve nafile bütün namazlarda namaza durduğunda, rükûa inerken tekbir alır, sonra Allah hamd edenin hamdini kabul eder, der, secde etmeden önce de: Ey bizim Rabbımız Hamd sana mahsustur, derdi. Secdeye inerken tekbir alır, secdeden başını kaldırırken, tekrar secde ederken, secdeden tekrar başını kaldırırken, iki rekâtın başından doğrulurken tekbir alır, namaz bitene kadar her rekâtta bunu yapardı.

Namazı bitirdiğinde de nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki; namazı Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in namazına daha yakın benzeteniniz benim. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dünyadan ayrılana kadar namazı böylece kılırdı, dedi.

Ebû Dâvud dedi ki: Şu son kelâmı, Mâlik, Zebîdî ve başkalarının Zührî vasıtasıyla Ali bin Hüseyin'den naklettiği kelâmdan saydılar.

Abdü'l-A'lâ, Ma'mer'den Şuayb bin Ebû Hamza'nın, Zührî'den rivâyetine muvafakat ettiler.^[513]

۸۳۷- عَنْ ابْنِ عَبَّادٍ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيزَى، عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ لَا يُسَمِّي التَّكْبِيرَ.

نَالَ أَبُو دَاوُدَ: مَعْنَاهُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَأَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ لَمْ

يُكَبِّرُ وَإِذَا قَامَ مِنَ السُّجُودِ لَمْ يُكَبِّرِ.

837 - Abdurrahman bin Ebzâ'dan: Oğlunun rivâyet ettiğine göre Abdurrahman Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile namaz kılardı da Rasûlullah tekbiri tamamlamazdı.

Ebû Dâvud şöyle dedi: Bunun manâsı, rükûdan başını kaldırıp secde etmek istediğinde ve secdeden kalktığı zaman tekbir almazdı, demektir.

İZAH

Bu hadis-i şerifte Abdurrahman Ebzâ'nın Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in tekbirleri tamamlamadığını ifadesi şu manâlara gelir. Tekbirleri rükûun evvelinden sonuna kadar uzatmazdı, demektir. Veya Musânnıf'ın dediği gibi bazı kere ara tekbirlerini söylemezdi, veya açık söylemezdi, demektir.

[489]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 64, s. 173, c. 1; Nesîi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Ma Alel İmâm-ı Minet Tahfîf, n. 826, s. 95, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkametüssalah, b. 49, n. 991, s. 317, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 470, s. 342, c. 1

[490]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 59, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 464, s. 339, c. 1; Nesîi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Hurucürracülü Min Salatil İmam, s. 98, c. 2

[491]. İbn-i Mâce,

[492]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 61, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 467, s. 341, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 175, n. 236, s. 461, c. 1;

Nesêi, Kitâbu'l-Îmâmet, b. Mâlel Îmâm'ı Minettahfif, s. 94, c. 2

[493]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 102, s. 187, c. 1; Müslim,; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kiraatin Nihar, s. 163, c. 1

[494]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 94, s. 185, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 451, s. 333, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. kıraatü Fizzuhri, s. 165, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 6, n. 830, s. 271, c. 1

[495]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 106, s. 189, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu ikametüssalât, b. 7, n. 826, s. 270, c. 1

[496]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 101, s. 186, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 453, s. 334, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Rukut firrekateynil uleyeyn, s. 174, c. 2

[497]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 452, s. 334, c. 1; Nesêi,

[498]. Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 229, n. 307, s. 111, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Elkırâatü min salâtil asr. s. 166, c. 2

[499]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 458, s. 337, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kıraatü Firrek'ateynil Üleyeyn fi Salâtil Asr, s. 166 c. 2

[500]. Tirmizi, Ebvâu'l-Cihad, b. 23, n. 1701, s. 205, 4

[501]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 96, s. 185, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 462, s. 339, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 230, n. 308, s. 112, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu ikâmetissalât, b. 9, n. 831, s. 272, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kıraatu mürselât fil mağrib, n. 986, s. 168, C 2

[502]. Buharî, Kitâbu'l-İftida, b. 97, n. 186, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 463, s. 338, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu ikâmetü's-Salât, b. 9, n. 833, s. 272, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftidâ b. Kıraat fil mağrib bittur, n. 988, s. 169, c. 2

[503]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 96, s. 186, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftidâ, b. el-Kıraat fi'l-Mağrib, n. 991

[504]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkametü's-Salât, b. 5, n. 816, s. 268, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 456, s. 336, c. 1

[505]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 11, n. 395, s. 296, c. 1; Tirmizi, n. 2954; Nesêi, Kitâbu'l-İftidah, b. Kiraat-ı besmele, N 910, s. 135, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkameti's-Salât, b. 11, n. 838, s. 273, c. 1

[506]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 94, s. 184, c. 1; Müslim, b. 11, n. 394, s. 11, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 183, n. 247, s. 25, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. İcabı kıraatı fatihati'l-kitâb, s. 137, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, b. Kiraat, n. 837, s. 273, c. 1

[507]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 183, n. 247, s. 125, c. 2

[508]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kiraati Ümmü'l-Kur'an Halfel, İmâm, n. 911, 912, c. 2. s. 141

[509]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 233, n. 312, s. 118, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Terkil kıraat halfel imam fî ma cehara bihi s. 140, c. 2

[510]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Terki4l-Kıraat, Halfel İmâm, s. 140, c. 2

[511]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Ma Yecziu Min-el-Kırâati, n. 825, s. 143, c. 1

[512]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 141, s. 200, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 10, n. 393, s. 295, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 76, s. 233, c. 2

[513]. Buharî,; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 80, s. 235, c. 2

[489]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 64, s. 173, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmamet, b. Ma Alel İmâm-ı Minet Tahfif, n. 826, s. 95, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkametüssalah, b. 49, n. 991, s. 317, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 470, s. 342, c. 1

[490]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 59, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 36, n. 464, s. 339, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Hurucürracülü Min Salatil İmam, s. 98, c. 2

[491]. İbn-i Mâce,

[492]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 61, s. 172, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 37, n. 467, s. 341, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 175, n. 236, s. 461, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İmâmet, b. Mâlel İmâm'ı Minettahfif, s. 94, c. 2

[493]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 102, s. 187, c. 1; Müslim,; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kiraatin Nihar, s. 163, c. 1

[494]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 94, s. 185, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 451, s. 333, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. kıraatü Fizzuhri, s. 165, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu's-Salât, b. 6, n. 830, s. 271, c. 1

[495]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 106, s. 189, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu ikametüsalât, b. 7, n. 826, s. 270, c. 1

[496]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 101, s. 186, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 453, s. 334, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Rukut firrekateynil uleyeyn, s. 174, c. 2

[497]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 34, n. 452, s. 334, c. 1; Nesêi,

[498]. Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 229, n. 307, s. 111, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Elkırâatü min salâtil asr. s. 166, c. 2

[499]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 458, s. 337, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kıraatü Firrek'ateynil Üleyeyn fî Salâtil Asr, s. 166 c. 2

[500]. Tirmizi, Ebvâu'l-Cihad, b. 23, n. 1701, s. 205, 4

[501]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 96, s. 185, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 462, s. 339, c. 1; Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 230, n. 308, s. 112, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu ikâmetissalât, b. 9, n. 831, s. 272, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kıraatu mürselât fil mağrib, n. 986, s. 168, C 2

[502]. Buharî, Kitâbu'l-İftida, b. 97, n. 186, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 463, s. 338, c. 1; İbn-i Mâce, Kitâbu ikâmetü's-Salât, b. 9, n. 833, s. 272, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftidâ b. Kıraat fil mağrib bittur, n. 988, s. 169, c. 2

[503]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 96, s. 186, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftidâ, b. el-Kıraat fi'l-Mağrib, n. 991

[504]. İbn-i Mâce, Kitâbu İkametü's-Salât, b. 5, n. 816, s. 268, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 35, n. 456, s. 336, c. 1

[505]. Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 11, n. 395, s. 296, c. 1; Tirmizi, n. 2954; Nesêi, Kitâbu'l-İftidah, b. Kiraat-ı besmele, N 910, s. 135, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu'l-İkameti's-Salât, b. 11, n. 838, s. 273, c. 1

[506]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 94, s. 184, c. 1; Müslim, b. 11, n. 394, s. 11, c. 1; Tirmizi, Ebvâbu's-Salât, b. 183, n. 247, s. 25, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. İcabı kıraatı fatihati'l-kitâb, s. 137, c. 2; İbn-i Mâce, Kitâbu İkameti's-Salât, b. Kıraat, n. 837, s. 273, c. 1

[507]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 183, n. 247, s. 125, c. 2

[508]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Kıraati Ümmü'l-Kur'an Halfel, İmâm, n. 911, 912, c. 2. s. 141

[509]. Tirmizi, Kitâbu's-Salât, b. 233, n. 312, s. 118, c. 2; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Terkil kıraat halfel imam fi ma cehara bihi s. 140, c. 2

[510]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Terki4l-Kıraat, Halfel İmâm, s. 140, c. 2

[511]. Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, b. Ma Yecziu Min-el-Kırâati, n. 825, s. 143, c. 1

[512]. Buharî, Kitâbu'l-Ezân, b. 141, s. 200, c. 1; Müslim, Kitâbu's-Salât, b. 10, n. 393, s. 295, c. 1; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 76, s. 233, c. 2

[513]. Buharî,; Nesêi, Kitâbu'l-İftitâh, n. 80, s. 235, c. 2

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Ben namaza durunca, namazı uzatmak isterim, bir de bir sabi sesi işitirim, annesine meşakkat vermiş olmayı hoş görmediğimden, hafif (ve çabuk) kıldırırım.” buyurdu.^[489]

– Bu sûreleri söylediği kanaatındayım, dedi.^[490]

– “Biz de Cennete girme, ateşten kurtulma hakkında dua ederiz,” buyurdu.
[491]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Sizden biriniz insanlara namaz kıldırıldığı zaman Şüphesiz onlar içerisinde zayıf, hasta ve ihtiyar da vardır. Kendi başına kıldığı zaman dilediği kadar uzatsın.” [492]

– Her namazda Kur’an okunur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in bize işittirdiğini biz de size işittirirdik. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in (okumada) bize gizlediğini biz de sizden gizledik. [493]

Ebû Dâvud dedi: Müseddet rivâyetinde Fatıha ile sûreyi zikretmedi. [494]

– Sakalının hareketi ile bilirdik, dedi. [495]

– Zaten senin hakkında zannımız budur, dedi. [496]

Son iki rekatta duruşunu evvelki rekâtların yarısı kadar, ikindinin ilk iki rekatında ayakta duruşunu öğlenin son rekatlarındaki kadar, ikindinin son iki rekâtında duruşunu bir ve ikinci rekâtlardakinin yarısı kadar olduğunu takdir ettik, dedi. [497]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ve ikindi namazlarında “Vessamai Vettarik, Vessemâizâtil burûc “ ve sûrelerden bunlara benziyen okurdu. [498]

– Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem güneş batıya kaydığı zaman öğle namazını kılar ve “Vellelyl İza Yağşa” gibi (sûreler) okur, ikindi ve diğer namazlarda da öyle yapar, ancak sabah namazını uzatırdı. [499]

3 - Eşği kırsığa aşdırmamakla emir olunduk. [500]

– Haris’in kızı Ümmü Fazl, İbn-i Abbas’ı (Vel mürselâti urfen’i) okurken işitmiş ve ey oğulcağzım, şu sûreyi okumanla bana, Rasûlullah’ı, en son kıldırıldığı akşam namazında bu sûreyi okurken dinlediğimi hatırlattın, demiştir. [501]

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem akşam namazında “tur” sûresini okurken işittim.^[502]

Ben İbn-i Ebû Müleyke’ye sordum, (hiç bir kimsenin rivâyetine başvurmadan) kendiliğinden Maide ve Araf sûresidir, cevabını verdi. (Hocasından duyduğunu söylemedi).^[503]

817 - Âmr bin Hureys radiyallahu anhdan: Sabah namazında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sesini (fela uksimu bil hunnesi el-cevâril künnesi) ayetini okurken dinliyor gibiyim.^[504] (Küvvirat ayet 15-16)

– Bizi doğru yola ilet, kendilerine ikram ettiklerinin yoluna, gazaba uğramışların ve sapıklarınkine değil der. Allah Teâlâ da onlar kulum içindir, kulum için ne isterse o var, buyurur.^[505]

(Râvîlerden) Süfyan bu hüküm yalnız kılan içindir, diyor.^[506]

– “Fatihadan başkasını okumayın, hakikat şu ki; Fatiha okumayanın namazı olmaz,” buyurdu.^[507]

– “Hayır okumayın. Ben de bana ne oldu ki Kur’an beni (Başka ayete) çekiyor diyorum. Açıktan okuduğum zaman arkamda Kur’an’dan Ümmül Kur’an’dan (Fatihadan) başka bir şey okumayın,” buyurdu.^[508]

Cemaat bunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den işittikleri andan itibaren Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in kıraati açık okuduğu namazlarda, beraber okumaktan vaz geçtiler.^[509]

Ebû Dâvud dedi ki: Ebûl-Velid hadisinde şöyle dedi: Şu’be, Kata-de’ye dedim ki, Said bin Müseyyeb’in Kur’an için sus sözü, bunun için değil, imamın açıktan okuduğu vakte aittir, dedi. İbn-i Kesir hadisinde Şu’be dedi ki; Katade’ye dedim ki; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem arkasında okumayı kerih görmüşe benziyor, dedim. Katade eğer kerih görse nehyederdi, dedi.^[510]

Rasûl-i Ekrem işte bu zat avcunu hayırla doldurdu, buyurdu.^[511]

Ben ve İmran bin Husayn, Ali bin Ebû Talib radiyallahu anh'ın arkasında namaz kıldık. Rükûa indiği vakit, secde ettiğinde ve iki rekâttan yukarı kalktığı zaman tekbir aldı. Namazdan çıkınca İmran elimi tuttu. Ve şu şimdi, az önce Muhammed (aleyhisselâmın) namazını kıldı veya “bize kıldırdı” dedi.^[512]

Abdü'l-A'lâ, Ma'mer'den Şuayb bin Ebû Hamza'nın, Zührî'den rivâyetine muvafakat ettiler.^[513]

RÂVÎLERİN HAL TERCÜMELERİ

ABDULLAH İBN-İ ABBAS (R.A)

Abdullah İbn-i Abbas radiyallahu anh, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemın amcası Hz. Abbas'ın, Ümmül Fadl'dan doğma oğludur. Ezvâc-ı Tâhirâtın Hz. Meymûne teyzesidir. Abbâsî Halifelerinin dedesidir. Hicretten üç yıl önce dünyaya gelen İbn-i Abbas Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiğinde on üç yaşında idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin, “Ya Rab, bu gence Kur'an ilimlerini öğret,” diye duasını alan İbn-i Abbas, bir kere de Rasûl-i Kibriya Efendimiz, helaya girmiş, İbn-i Abbas da bir abdest suyu hazırlamış, birkenara koymuştu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Bu suyu kim koydu,” dedi. İbn-i Abbas koydu, dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “Yâ rabbî, bu gencin dindeki bilgi ve duygusunu arttır.” İbn-i Abbas, ashab arasında ilmi payeye erişenlerden birisidir. İlimdeki üstünlüğünden dolayı kendisine el-Hıbr el-Bahr, denilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'i te'vildeki isabeti dolayısı ile (tercümanı Kur'an) ünvanıyla da şöhret bulmuştur. İbn-i Mes'ûd bile (İbn-i Abbas Kur'an'ın en güzel tercümanıdır) demiştir.

İbn-i Abbas, Hz. Ali devrinde bir kere hac emiri tayin edilmiş, Arafat'ta okuduğu Sûre-i Nûr ve onun tefsirini nakleden Ebû Vail demiştir ki:

Eğer İbn-i Abbas'ın bu hutbesini bütün milletler ve kavimler işitseydi, onun tebliğ ettiği belağat ve hikmetler karşısında hiç bir kavim kalmaz, hepsi iman ederlerdi. İbn-i Abbas, denizler kadar geniş bilgiyi asıl kaynak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem olmak üzere, Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Ubey bin Kâ'b radiyallahu anh'dan almıştır. Kendisinden ikibin altı yüz atmış (2660) hadis rivâyet olunmuş, bunlardan 75 inde Buhârî ve Müslim ittifak etmişlerdir. 18 ini Buhârî, 49 unu da Müslim tek başlarına rivâyet

etmişlerdir. İbn-i Abbas’a bu ilmi nasıl kazandığı sorulduğunda “soran bir dil, düşünüp muhakeme eden bir kalb ile” cevabını vermiştir.

İbn-i Abbas Hicretin 68 inci yılı 71 yaşında iken Mekke’de vefat etmiş, cenaze namazını Hz. Ali’nin oğlu Muhammed Hanefî kıldırılmıştır. Allah, kendisinden razı olsun. (Tezkiratü’l-Hüffaz, c. 1, s. 4i), Müstedrek 533, Ashab-ı kirâm, c. 2, s. 117)

ABDULLAH BİN ÂMR (R.A)

Abdullah bin Amr, ismi Abdullah, künyesi Ebû Mubammed’dır. Babası Âmr bin As’dır. Validesi Rita bint-i Münebbih’tir. Hz. Abdullah babası, Âmr İbn-i As’tan daha önce iman etmiş. Rasûl-i Ekrem’in dizinin dibinden ayrılmamış, bütün işittiği hadisleri Rasûl-i Kibriya’nın izniyle yazmış, tesbit etmişti.

Onun hadis mecmuasının adı (Sâdıkadır) Hz. Abdullah’ın rivâyet ettiği hadislerin sayısı yediyüz kadardır. Bunlardan onyedisini, Buharî ve Müslim ittifâken rivâyet etmişlerdir. 8 inde Buharî, 20 sinde de Müslim infirat etmiştir.

Hiz. Abdullah, gündüzleri oruçla, geceleri de namazla geçirirdi. Hatta evlendiği zaman hanımı onun bütün vaktini ibadetle geçirdiğini yatağına girmediğini kayın pederine söylemişti.

Arapçadan başka İbranice de bilirdi. Tevrat ve İncil’i de tetkik etmiş, onlarla Kur’an arasında mukayese yapmıştı. Ashab’ın en fakihlerinden idi. Kendisinden ilim öğrenen Taliblerin haddi hesabı yoktur. Hicretin 55. ci yılı Mısır’da Fustat’da vefat etmiştir. 4 Abdullah’tan birisidir. (Tezkiratü’l-Huffaz, c. 1, s. 41)

ABDULLAH BİN EBÛ BEKİR (R.A)

Abdullah bin Ebû Bekir radiyallahu anh, Ebû Bekir es-Sıddık radiyallahu anh’ın oğludur. Hiz. Esmâ ile anneleri birdir. İlk Müslümanlardandır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle Mekke’nin Fethi, Huneyn Gazası ve Tâif muhasarasında hazır bulundu. Taif’de yaralandı,

uzun süren yaranın tesiriyle Hicrî 11. yılında vefat etti. Kâfirlerin durumunu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve babası Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh'a Sevr mağarasında haber veren bu zattır. Allah kendisinden razı olsun.

ABDULLAH BİN EBÛ KATÂDE (R.A)

Abdullah bin Ebû Katâde radiyallahu anh el Ensarî es Sulemî Ebû İbrahim Ebû Yahya el Medenî de denmiştir.

Babası Katâde radiyallahu anh'dan ve Hz. Câbir'den rivâyeti var. Kendisinden oğlu Sabit başta olmak üzere çok kimseler rivâyette bulunmuşlardır.

Nesêi ve İbn-i Hıbban sikadır, demişlerdir. İbn-i Sa'd kitabında Velid'in hilafeti sırasında öldüğünü kaydeder. Buharî kendisinden oğlu Abdullah'ın hadis rivâyet ettiğini nakleder. Hicretin 99 ncu yılı vefat etmiştir. İbn-i Hıbban 95 yılında vefat ettiğini kaydeder. (Tehzîb Et-teh-zîb c. 5, s. 360)

ABDULLAH BİN ERKAN (r.a)

Abdullah bin Erkan radiyallahu anh Mekke'nin fethi yılı Müslüman oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in kâtibliğini yaptı. Hz. Ömer'in Beytûlmalı üzerinde görevli idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ve eshabından rivâyette bulundu. Kendisinden de Eslem Mevla Ömer, Abdullah bin Utabe, Amir bin Dinar rivâyette bulunmuşlardır.

Kendisinden dört hadis rivâyet edilmiştir. Buharî, Tarih-i Kebir'inde Hz. Osman'ın halifeliği sırasında öldüğünü kaydediyor. İbn-i Hıbban ise, 64 senesinde Mekke'de vefat ettiğini cenazesini Abdullah bin Zübeyr'in kıldırıldığını kaydediyor. (Tehzib, c. 5, s. 46)

ABDULLAH BİN HARİS BİN CEZ'A (R.A)

Abdullah bin Haris bin Cez'a radiyallahu anh, ashab-ı kirâmdandır. Kendisinden Ubeydullah bin el-Muğira ve Süleyman bin Ziyad el-Hazramî ve başkaları rivâyette bulundular. Hicrî 86 yılında, bazılarına göre 85

yılında vefat etmiştir. 87 veya 88 yıllarında diyenler de vardır. Ebû Cafer Tahavî bu zatın Mısır'ın altında bulunan Bezfât köyünde öldüğünü kaydeder. Taberi ise isminin Asî iken Rasûlullah tarafından Abdullah olarak değiştirildiğini kaydeder.

Ebû Zekerîya bin Münde şöyle diyor: Mısır'da en son vefat eden sahâbi Abdullah bin Haris'tir. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 5, s. 178)

ABDULLAH BİN MA'KİL BİN MUKARRİN (R.A)

Abdullah bin Makil bin Mukarrir radiyallahu anh Tabînin en hayırlılarından. Kendisi güvenilir bir zattır. İbn-i Sa'd şöyle diyor: Kendisine güvenilir fakat az hadis rivâyet etmiştir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin sohbetine yetiştiği sabit değildir. Babası Mâkıl, Ali radiyallahu anh'dan İbn-i Mes'ûd, Sabit bin Dahhak'Kâ'b bin Ucre, Adîy bin Hatim ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Salim'den rivâyet etmiştir. Kendisinden başta Ebû İshak es-Sebî olmak üzere bir çok kimseler rivâyet etmişlerdir. Hicretin seksen küsur senesinde Busra'da ölmüştür.

Bir rivâyetle Haccac-ı Zalim, İbn-i Mâkil ve Atâbe bin Ebî Âkıl'ı bir müfrezede gönderdi. İbn-i Mâkil Ankara'da öldü. Yemame'de öldü, diyenler de vardır. (Tehzib et-Tehzib, c. 6, s. 41)

ABDULLAH BİN MES'ÛD (R.A)

Abdullah bin Mes'ûd radiyallahu anh; Babası Mes'ûd, annesinin adı Ümmü Abd'tır. Hüzelî kabilesindendir. İslâmdan önce kendisi dürüst, terbiyeli bir insan olarak tanınan Abdullah bin Mes'ûd İslâmın yayılışını işitir işitmez İslama girmiş, Rasûlullah'ın yanından hiç ayrılmamış, hem hizmetinde bulunmuş, hem de inen vahyin hafızlığını yapmıştı.

Bizzat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden 70 sûre ezberlemiştir. Abdullah bin Mes'ûd Mekke devrinde müşriklerden çok eza çekenlerdendi. Çünkü onun Mekke'de yakınlarından kimse yoktu, kendisi zayıf bünyeli

idi. Buna karşılık çok cesaretli, iman ve aşkı volkan gibi kaynayanlardandı. Kur'an'ı hiç çekinmeden Kabe önünde müşriklerin arasında yüksek sesle okur, onların hücumuna hedef olurdu.

Önce Habeşistan'a hicret için çöllere düştü, sonra Medine'ye gide rek Muaz bin Cebel'e misafir oldu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Medine'ye hicret buyurduğu zaman İbn-i Mes'ûd'a bir yer verdi. İbn-i Mes'ûd da orada ikamet etti.

İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh Bedir Savaşında yaralanan Ebû Cehlin kafasını keserek onun İslama yaptığı zulmün cezasını kılıcı ile vermiş oldu. İbn-i Mes'ûd hazretleri, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün gazalarına iştirak etmiş ve her gazada büyük hizmette bulunmuştur. ashab-ın kurrâlarındandır. Onun Kur'an okuyuşu Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizi bile mest etmişti. Onun hakkında, "Kim Kur'an'ı Kerim-i indirildiği gibi okumak isterse onu Ümmü Abd'in oğlunun okuyuşu üzere okusun," buyurmuştu. Aynı zamanda ashab-ı kirâmın fakihlerindendir. Tefsir hakkında en çok rivâyeti olan zatlardan birisidir.

Hadis rivâyetinde çok titiz olduğu için çok hadis rivâyet etmezdi, buna rağmen kendisinden 848 hadis rivâyet olunmuştur. Bunlardan 64 ünü Buharî ve Müslim ortak olarak naklederler. 12 sini Buharî, 35 in Müslim tek olarak rivâyet ederler. İbn-i Mes'ûd radiyallahu anh hicretin 20. ci yılında Hz. Ömer tarafından Kûfe'ye kadı tayin edilmiş, Hz. Osman'ın son günlerine kadar kadı olarak kalmıştır. Sonra Kale Hazinesine Maliye Vekili olmuştur. Hz. Ebû Zer Rebze'de yalnız başına vefat ettiğinden onun cenaze namazını İbn-i Mes'ûd kıldırılmıştır. Hicretin 32. ci yılı 60 yaşına basmıştır. Bir gece rüyasında Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemi görür Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi ve sellem İbn-i Mes'ûd'a "bana gel," buyurur. İbn-i Mes'ûd da bu daveti kabul eder. Bunun üzerine hastalanır. Medine'de vefat eder. Cenaze namazını bizzat Halife Hz. Osman kıldırılmış, kabrine ise Osman bin Maz'un indirmiştir. İbn-i Mes'ûd hazretleri, ashab-ı kirâm arasında en çok talebesi olan sahabidir. Her biri bir şöhret olan Alkame, Esved, Mesruk, Ubeyde, Haris, Kadı Şureyh gibi zatlar İbn-i Mes'ûd'tan feyz aldılar. İbn-i Mes'ûd hazretleri geceleri herkes uyuyunca Kur'an okur, seher vakti olunca tesbih ve istiğfarla meşgul olurdu. Son derece ibadetkâr, sünnet-i seniye'nin yaşanmış bir numunesi idi. Bid'atlarla mücadele eder,

sünneti yaşatmaya son derece gayret ederdi. Kûfe’de onun bıraktığı ilim ve irfanın eseri asırlarca silinmemiştir. Allah kendisinden razı olsun.
(Tezkiratul Huffâr, c. 1, s. 13)

ABDULLAH BİN MUĞAFFEL (R.A)

Abdullah bin Muğaffel radiyallahu anh, ashab-ın ileri gelenlerindendir. Rıdvan biatında hazır bulunmuştur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonra Basra’ya yerleşmiş orada ikamet etmiştir. Kendisinden 44 hadis rivâyet edilmiştir. Hicretin 57.ci yılında vefat etmiştir. İslâm tarihinde bekkâîn (ağlayanlar) adı ile anılan bahtiyarlardandır. Bekkâîn Tebük seferi sırasında vasıta için Rasûl-i Ekrem’e müracaat etmişler, size verecek vasıta yok, cevabını almışlardı. Bu sefere çıkamama üzüntüsü ile ağlayarak dönmüşlerdi. (Hulâsa, 182-185)

ABDULLAH BİN ÖMER (R.A)

Abdullah bin Ömer radiyallahu anh Hz. Ömer ül Faruk’un Zeynep isimli hanımından doğma oğludur.

Hiz. Abdullah tahminen Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem, peygamberliğinden bir veya iki sene sonra dünyaya gelmiştir. Hiz. Ömer Müslüman olduktan sonra Müslüman bir aile içerisinde büyümüş, küçük yaşta İslâm’ın zevkini tatmıştır. Hiz. Ömer hicret ettiği zaman o da beraber hicret etti. Bedir ve Uhud harblerinden başka bütün muharebelere iş tirak etti. Rıdvan biatında bulundu.

Hiz. Ömer devrindeki fetihlerin hepsinde bulundu. Nihavent savaşında rahatsız olup, soğanla tedavi edildi. Hicretin 27 nci yılında Afrika, Tunus, Cezayir ve Marakeş seferlerine katıldı. Hicretin 30. uncu yılında Horasan ve Taberistan hareketlerine katıldı. Hiz. Ali devrinde meydana gelen dâhili olaylara katılmadı. İstanbul’un Fethi için gönderilen orduda Ebû Eyyûb el-Ensârî ile birlikte o da vardı. Cemel ve Sıffîn fitnelerine girmemişti, İbn-i Ömer dirâyetli ve cesurdu, hak olanı söylemekten çekinmezdi. Nitekim Haccâc-ı Zalim’in bir çok hareketini yüzüne karşı tenkit etmişti. Kur’an

okumada ve tefsirde çok ileri seviyede idi. Kur'an'daki mücmel ayetlerin tefsirini en iyi şekilde yapanlardandı.

Abdullah bin Ömer radiyallahu anh hadis mevzuunda da ileri gelen esbaptandı. Kendisinden bir çok kimse hadis öğrenmiştir. Hayatının sonuna kanar hadis öğretmekle meşgul oldu Meselâ: İmam Nâfi, İbn-i Ömer'den hadis öğrenmiş, İmam Mâlik de Nâfi'den öğrenmiştir. Hadiste bu silsile en kuvvetli silsile olmuştur.

Hiz. Abdullah'ın rivâyet ettiği hadislerin sayısı 2630 kadardır. Bunlardan yüzyetmişî müttefakun aleyhtir. Kendisinden Buharî 81, Müslim de 31 hadis rivâyet etmişlerdir.

Hiz. Abdullah eşitliği seven, övölmekten hoşlanmayan, sade giyinişli; fakir, yetim, dul ve garipler babası, misafirsiz yemeğe oturmayan bir zattı. 11 oğlu, 4 kızı vardı. Son derece ittikalı idi, gecelerinin çoğunu sabaha kadar ibadetle geçirir, çok günleri nafilé oruçla değérlendirirdi.

Hicretin 74 üncü yılında 83 veya 85 yaşında iken Harem-i Şerif içerisinde bilinmeyen bir şahıs tarafından ayağına zehirli hanđer batırılmış, bunun tesiri ile hasta düşmüş ve Mekke'de vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tezkiratü'l-Huffâz, c. 1, s. 37, Müstedrek, C 3, s. 556, Ashâb-ı kirâm, c. 3, s. 112)

ABDULLAH BİN SA'D EL-ENSÂR (R.A)

Abdullah bin Sa'd el -Ensarî el-Kureşî, Haram bin Hakim'in amcasıdır. Kendisine Abdullah bin Halid bin Sa'd de denilir. Şam'da yerleşmiştir. Kendisinden Haram ve Halid bin Maden'de rivâyet etti. Ebû Hatem ve İbn-i Hibban, Abdullah'ın Sahabi olduğunu söylemişlerdir. (El-Menhel, El-Azb, El-Mevrur, c. 2, s. 267)

ABDULLAH BİN SÂİB (R.A)

Abdullah bin Sâib radiyallahu anh, kendisi de babası Saib radiyallahu anh da sahabîdirler. Mekke'de yaşamış Abdullah bin Abbas'tan az bir zaman önce Mek ke'de vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib. s. 229, c. 5)

ABDULLAH BİN SELEME (R.A)

Abdullah bin Seleme radiyallahu anh; el-Murâdî El Kâfî, Hz. Ömer, Ali, Muaz' İbn-i Mes'ûd, Selmân-ı Fârisî ve başkalarından rivâyet etti. Kendisinde! Amir-bin Mürre, Ebû İshak, El Sebûî ve Ebû Zübeyr. El-Mekkî rivâyet ettiler. Kendisi tâbîündendir. Sahabeden sonra Kûfe'de fakihlerin birinci tabakasından sayılmaktadır. Ebû Dâvud, Tirmîzî, İbn-i Mâce ve Nesêi kendisinden rivâyette bulundular. (El-Menhel, el-Azb, el-Mevrud, C 2, s. 302)

ABDULLAH BİN SUNÂBİHÎ (R.A)

Abdullah bin Sunabihî radiyallahu anh, ashab arasında tanınan bir zat değildir. İbn-i Mâin: “Abdullah’ın hadis-i mürseldir.” diyor. İbn-i Mâin diğer bir sözünde: Medinelilerin kendisinden rivâyet ettikleri, Abdullah el Sunâbihî, ashab olduğuna benziyor, diyor.

Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh’dan rivâyeti olan, Sunâbihi’nin ise, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den rivâyeti yoktur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile görüşmeye gelirken vefat etmiştir.

Bir de Sunabihî bin el Esar, el Ahması vardır ki, ashab-ı kirâmdan dır. (Üsdülgâbe, c. 3, s. 186, Süleymaniye Kütüphanesi, 257 no. lu kitap)

ABDULLAH BİN SERCİŞ (R.A)

Abdullah bin Serciş radiyallahu anh veya Abdullah bin Mahzumî; kendisi ashab-ı kirâmdandır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden, Hz. Ömer’den, Ebû Hüreyre’den rivâyetleri var. Kendisinden de Asım el Ahvas, Katâde, Osman bin Hakim bin Ubade bin Hanif İmian El Tabhî rivâyette bulunmuşlardır. (Tehzîb)

ABDULLAH BİN UBEYDULLAH BİN EBÛ MÜLEYKE (R.A)

Abdullah bin Ubeydullah bin Ebû Müleyke radiyallahu anh; asıl adı Zübeyr' dir. Abdullah bin Zübeyr devrinde Mekke'nin kadısı ve Harem-i Şerif'in müezzini idi. Dedesi Ebû Müleyke'den, Hz. Aişe'den, Ümmü Seleme'den, Abdullah bin Âmr bin As'dan, İbn-i Abbas ve İbn-i Ömer'den, hadis rivâyet etmiştir. Otuz sahabiye yetişmiştir. Kendisinden de Âmir bin Dînâr, Eyyûb bin Cüreyc, Yezid bin İbrahim, Cerir bin Hazm, Nâfî, Ebû Ammar, Leys bin Sa'd, hadis rivâyet etmişlerdir. Kendisi hem fakih hem de sika idi. Hicretin 117 inci yılında vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tezkiretü'l-Huffaz hulâsa)

ABDULLAH BİN ÜMMÜ MEKTÛM (R.A)

Abdullah bin Ümmü Mektûm radiyallahu anh; ismi Abdullah, babası Kays, annesi Atike'dir. İslâmın ilk günlerinde iman etmiş, Mekke devrinde Rasûl-i Kibriya'nın sallallahu aleyhi ve sellem huzurundan hiç ayrılmamış, âmâ olduğu için onun Peygamberimiz (s.av)in meclisine gelmesine dayanamayan zenginler Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem'in onunla meşgul olmamasını isterlerdi Onun hakkında Abese sûresinin ilk ayetleri indi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in izni ile Medine'ye hicret etti. Medine'de yine Huzur-ı risâletten ayrılmadı, âmâ olduğu için bir çok harpte Medine'de kalmış, 13 defa Mescid-i Saâdet'te Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yerinde imâm olarak vekil bırakılmıştı. Bazı harplere iştirak etmiş, islâm ordusunu kızıştırmıştı. Kur'an'ı ezberlemişti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından müezzin tayin edilmişti, imsakin girdiğini ilân için Ramazan sabahlarında ikinci ezanı okurdu.

Hz. Ömer radiyallahu anh devrinde, Kadisiye harbinde bulundu, elinde İslâm bayrağını tutarak bağıyor, askeri heyecanlandırıyordu. Kadisiye harbinden sonra Medine'de vefat etti. Bazıları onun Kadisiye'de şehit düştüğünü söylerler. (Müstedrek, c. 3, s. 254-235)

ABDULLAH BİN ZEYD (R.A)

Abdullah bin Zeyd radiyallahu anh, ismi Abdullah künyesi Ebû Muhammed, lâkabı sâhibülezandır. Hazreç kabilesindendir. Akabe biatı

sırasında İslama girmiştir. Babası Zeyd-bin Sa'lebe de ashab-ı kirâmdan idi. Bu gün okuduğumuz ezanın metnini, rüyasında Kabe'nin duvarı üzerinde Cibril'in okuduğunu gören, sabah Rasûl-i Kibriya'ya haber veren Abdullah bin Zeyd'dir.

Hiz. Ömer de aynı şeyi görmüşse de, Hiz. Abdullah'tan sonra haber vermiştir. Hiz. Abdullah Veda Haccı'nda bütün keçi sürülerini fakir fukaraya dağıtmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Müslümanlar Mekke'ye girerlerken Hazrec'in Benî Har kolunun bayrağını Hiz. Abdullah taşıyordu. Kendisinden 6-7 hadis rivâyet edilmiştir. Çok sıkıntılı günler geçirmesine rağmen, elinde bulunandan fakirleri sevindirir, onları hiç ihmal etmezdi. Günde 5 vakit ezanla hatırasını yâd ettiğimiz bu zat-ı muhterem hicretin 22. yılı 64 yaşında vefat etti. (İsabe c. 4, s. 62, Ten zip, c. 5, s. 224, Müsned-i İbn-i Hambel, s. 420, c. 4, Fethu'l-Bârî, c. 2, s. 63-66, İstiâb, 6, c. 1, s. 368)

ABD-İ HAYR BİN YEZÎD (R.A)

Abdi Hayr bin Yezid radiyallahu anh, cahiliyet devrine yetişmiş, Hiz. Ebû Bekir, İbn-i Mes'ûd, Ali, Zeyd bin Erkam ve Aişe (r.anhüm)dan hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden, Müseyyeb, Ebû İshak el-Sebü, Âmr bin Sâib, Halid bin Alkame bin Mersed, Ata bin Sâib, Hakem bin Atîbe ve başkaları da rivâyet etmişlerdir.

Yahya bin Mâin sikadır, diyor. Abdulmelik bin Selğ şöyle diyor:

Kaç yaşındasın diye sordum, yüz yirmi yaşındayım, diye cevap verdi. (Tehzîb et-tehzîb, c. 6, S. 124)

ABDURRAHMAN BİN HASENE (R.A)

Abdurrahman-bin Hasene-bin Hasan-bin Ali-bin Ebû Talib (el Hâşimî) Aslen Medineli'dir. Annesi Fatıma-bint-i Hüseyin bin Ali'dir. Babasından, dedesinin amca oğlu Abdullah bin Cafer bin Ebû Talib'ten rivâyetleri vardır.

Muhîre el-Raziye, Abdullah bin Hasen'den rivâyete gelince bu doğru rivâyet derdi. İbn-i Mâin, Abdullah-bin Hasene sikadır, der. 70 yaşında iken

vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tahzîb Et-Tehzîb c. 5, s. 186)

ABDÜL ÂLÂ BİN HAMMÂD (R.A)

Abdullah bin Hamid radıyallahu anh; El Hâfız es-siğa Müsnedil Basra, Ebû Yahya Bakîrîdir.

Hammâd bin Seleme, Mâlik ve Ebû Vüheyb bin Halid ve Abdulcebbar'dan hadis dinlemiştir. Kendisinden de Buharî, Müslim, Ebû Dâvud ve Ebû Hatim rivâyette bulundular. 90 yaş civarında iken 237 yılında vefat etti. (Tezkirat'ül-Huffaz, c. 2, s. 467)

HZ. AİŞE (R.A)

Aişe radıyallahu anha; Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ilk halifesi, Hz. Ebû Bekir Es-Sıddîk'in Ümmü Rumman'dan doğma kızıdır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımıdır. Hicretten 3 sene önce 6 yaşında iken Rasûl-i Kibriyâ ile nişanlandı, nikahlandı. Hicretten sonra 9 veya 16 yaşında iken Rasûl-i Ekrem ile Medi ne'de evlendi. 10 yıl Peygamber Efendimizle beraber yaşadı. Rasûl-i Kibriya'dan pek çok hadis ezberledi. Kendisinden 2210 hadis rivâyet olunmuştur. Ezvac-ı tâhirât içerisinde Hz. Aişe kadar bilgili bir hanım daha yoktur. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiği zaman onun odasına defnedilmiştir.

Rasûl-i Kibriyâ sallallahu aleyhi ve sellem kız olarak yalnız Aişe ile evlendi. Aişe radıyallahu anha validemiz asr-ı saâdetde genç olmakla beraber çok zekî, Arap edebiyatına bihakkın vâkıftı.

Cahiliyet devrini yaşamış Arap şairlerinin şiirlerinin çoğunu bildiği gibi, Arapların tarihî durumlarına ve geçirdikleri tehlikelerle ve kazandıkları zaferlerden de hakkıyla haberdardı. Bundan dolayı hadisleri daha kolay ezberliyor ve daha iyi izah edebiliyordu.

HZ. Aişe radıyallahu anha validemiz çok zekî ve parlak bir hafızaya sahipti. Ashab-ı kirâmın fakihleri arasında idi, bir çok meselede ashab-ı kirâm kendisine müracaat eder, meselenin çözümünü isterlerdi.

İkram etmeyi çok severdi. Kendisi mü'minlerin annesi olduğu gibi, yetimlerin, dulların ve fakirlerin de annesi idi.

Hız. Aışe radiyallahu anha iffetli, pak ve pakize bir annemizdir. Kendisine bir iftira atılmış, bunun iftira olduğu ve validemizin temiz ve iffetli bulunduğu hakkında Nur sûresinin (11-22) ayetleri inmiştir. Hicretin 57 nci yılı Ramazan ayında 65 yaşı civarında iken Medine'de Hakkın rah metine kavuşmuş, cenaze namazını ashab-ı kirâmın en çok hadis bilen siması Ebû Hureyre Hz. kıldırılmıştır. Kabri Cennetü'l-Bakî kabristanındadır. Allah kendisinden razı olsun. (Tezkiretü'l-Huffâz, c. 1, s. 27, Müstedrek, c. 3, Menhel, c. 1, s. 72)

ÂLÂ BİN ABDURRAHMAN (R.A)

Âlâ bin Abdurrahman bin Muhammed bin bin el-Muğîre bin Mes'ûd El Mahzûmî Mısır'lıdır, ikiyüz yetmiş iki senesinde vefat etmiştir. (Tehzîb et-Tehzîb, c. 7, s. 361)

HZ. ALİ (R.A)

Ali radiyallahu anh Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemın amcası Ebû Talib'in oğludur. Çocuklardan ilk iman eden odur. Hicretten 23 yıl önce dünyaya gelmiş, Rasûl-i Kibriya'nın yanında büyümüş, onun ilim ve fazlından son derece istifade etmişti. Hicret esnasında Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellemın emri ile onun yatağında yatmış, sonra Medine'ye hicret etmiştir. Her savaşta düşmana İslâmın kuvvetini tanıtanlardan oldu. Tebük seferi hariç bütün gazalara iştirak etti.

Tebük seferinde Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hz. Ali'yi Medine'ye vekil bırakmıştı.

Hız. Ali Fahr-i Kâinat Efendimizin en sevgili kızı Hz. Fatumat'üz-Zehra ile evlenmişti. Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'in babasıdır.

Hız. Osman'ın şehid edilmesinden sonra Halife seçilmiş, 4 yıl halifelik yaptıktan sonra Ramazana tesadüf eden bir cuma günü sabah namazında

Kûfe’de İbn-i Mülcem tarafından şehid edilmiştir. Kabri Kûfe’nin Necef kabristanındadır

Hız. Ali ashab-ı kirâm’ın en ileri gelen bilginlerindendir. İlmin kapısı olma şerefine lâyık bir sahabe idi. Allah kendisinden razı olsun. (Hız. Ali hakkında uzun malûmat isteyenler, Ashab-ı kirâm, Cilt 1, s. 294 den 327 ye kadar okusunlar.) (Tezkiratü’l-Huffâz, c. 1, s. 10)

ALİ BİN ŞEYBAN (R.A)

Ali-bin Şeyban radıyallahu anh bin Muharriz bin Ömer El-Yemenî.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme elçi olarak gitmişti. İman etti, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyetinde bulundu. Kendisinden oğlu Abdurrahman rivâyet etti. Yemen’de oturuyordu. (Tehzib, c. 7, s. 332)

ALKAME BİN KAYS (R.A)

Alkame bin Kays, Ebû Şîblî; Beni Bekir kabilesindendir. İslam’a ve İslâm fıkhrına büyük hizmeti, olan Nehâ ailesine mensuptur. İbrahim en-Nehai’nin amcasıdır. İbn-i Mes’ûd’un güzide talebelerindendir. Ashab içerisinde, İbn-i Mes’ûd’dan üstün fakih olmadığını söylerdi. İbn-i Mes’ûd’dan hadis rivâyet ettiği gibi Hız. Ömer’den de hadis rivâyet etmiştir. 61 tarihinde vefat etmiştir. (Tecrid tercümesi, c. 7, s. 206) (Tezkiratül Huffaz, c. 1, s. 48)

AMİR BİN SELEME (R.A)

Âmir bin Seleme radıyallahu anh; Ebû Büreyde bin Seleme bin Kays, sahabe-i kirâmın en gençlerindendir. Basra’da yerleşmiştir. Fakih ve muhaddis bir zat idi. Germi soyuna mensuptu. (İstilahat-ı Fıkhiye kamusu, c. 1, s. 362)

AMR BİN ÜMEYYE ED-DAMRÎ (R.A)

Amr bin Ümeyye ed-Damrî radıyallahu anh sahabîdir. Müşrikler Uhud'tan döndükleri zaman iman etti. Cesur bir zattı. Ümmü Habibe'nin Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nikâhlanmasından sonra Habeş meliki Necâşî'ye elçi olarak gönderilmiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, kendisini daima mühim işlerde görevlendirirdi. Hz. Muaviye'nin emirliği sırasında Medine'de vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 6)

AMMAR BİN YASİR (R.A)

Ammar bin Yâsir radıyallahu anh; ismi Ammâr, Künyesi Ebu'l-Yakazân, Babası Yâsir'dir. Hz. Yâsir, Yemen'den iki oğlu Haris ve Mâlik ile Mekke'ye gelmiş, orada Ebû Huzeyfe'nin cariyesi Sümeyye ile evlenmişti. Sümeyye'den Hz. Ammâr dünyaya gelmişti. İslâmın ilk günlerinde Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in Erkam bin Ebu'l-Erkam'ın evinde bulunduğu sırada Yâsir hanımı Sümeyye ve oğulları ile beraberce gelip iman etmişlerdi.

Bu aile kimsesiz oldukları için iman etmeleri yüzünden çok işkenceye uğratılmışlar. Hz. Sümeyye Ebû Cehlin hançeri ile kocası Hz. Yasir de işkence ile ölmüştür. Bu arada Hz. Ammar çok acıklı işkencelere tabi tutulmuş, Rasûl-i Kibriya daima kendisini teselli etmiştir. Hz. Ammar önce Habeşistan'a sonra Medine'ye hicret edip orada Huzeyfe bin Yeman hazretleri ile kardeş olmuştu. Bedir'den Tebük seferine kadar bütün harplerde bulunmuş, büyük kahramanlıklar göstermiştir.

Hz. Ömer tarafından Kûfe valiliğine tayin olunmuştur.

Hz. Ali devrinde onun safında Sıffîn ve Cemel harplerine girmiştir. Sıffîn harbinde bir akşam güneş batarken Hz. Ammar, “Bana dünyadaki son rızkımı verin,” dedi. Bir kadeh içersinde bir miktar süt getirdiler, onu içtikten sonra:

“Bu gün ben Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e kavuşacağım, dostlar ile arkadaşlara varacağım” demiş, hakikaten ondan sonra İbn-i Cediye adında birisi tarafından yaralanmış bu yara yüzünden şehit olmuştur.

Hz. Ali tarafından teşhiz ve tekfini yapıldı, Kûfe'ye defn edildi.

Şehit edildiği vakit 91 yaşında idi. Hz. Ammar son derece iffetli namuskâr bir zat idi. Fitneden çok sakınırdı. Buna rağmen Sıffîn ve Cemel fitnelerine her nasılsa dûçâr olmuştu. Hz. Ammar'ın şehit edileceğini Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz haber vermiştir. Ahmed-bin Hanbel'in müsned c. 3" s. 91 de nakledildiğine göre, Ebû Said Hudrî Mescid-i Nebevinin inşasından bahsederken şöyle der:

Biz kerpici birer birer taşırdık, Ammar ise ikişer ikişer taşırdı. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem onu öyle görünce, üstünde ve başındaki tozu toprağı silkerek, vah Ammar onu azgın bir topluluk öldürecektir. Ammar onları Cennete ve Allah'a çağırır. Onlar ise onu Cehenneme çağırırlar" dedi.

Hz. Ammar da, "Fitnelerden Allah'a sığınırım." dedi. Hz. Ammar en ağır kerpiçleri yüklenmiş olarak Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelerek, "Ya Rasûlullah beni öldürecekler taşınamayacak kadar ağır şeyleri bana yüklüyorlar," diye şikâyetlendi.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem eli ile onun tozunu toprağını süpürdü ve:

"Vah Sümeyye'nin oğlu, seni onlar öldürecek değiller. Seni ancak azgın bir topluluk öldürecektir," buyurdu. (Buharî, c. I, s. 115, c. 3, s. 207, Müstedrek, c. 3, s. 372, Tehzib et-Tehzib, c. 7, S.408)

AMMARA BİN GURAB (R.A)

Ammara-bin Gurab radiyallahu anh; Tâbiîndendir. Halasından, halasının da Hz. Aişe'den rivâyeti var. İbn-i Hıbban kendisini sikalar arasında zikretti. Ebû Musâ, el-Medînî kendisinin ashabtan olduğunu kaydetmişse de tâbiînden olduğu, sohbetinin sabit olmadığı da kaydedilmiştir. (Tehzib et-Tehzib. c. 7, s. 422)

AMR BİN ÂS (R.A)

İsmi Amr, babası Âs, annesinin adı Nabiğa'dır. Benî Sâlim ailesine mensuptur. Hicretin altıncı yılında iman etti. İslâm'dan önce İslâmın en

amansız düşmanı idi. İman ettikten sonra İslama büyük hizmeti oldu. Bir çok seriyelerde bulundu. Umman hükümdarını İslama davet için sefere gitti.

Hız. Ebû Bekir radyallahu anh devrindeki mürtedleri Bahreyn’de yola getirdi. Ecnadin savaşında Şam’ın kuşatılmasında Yermük, Filistin, Kudüs’ün fethinde ve Mısır’ın fethinde büyük hizmeti ve kumandanlığı vardır.

Amr bin Âs radyallahu anh Arap dâhîlerindendi. Çok siyasî ve kudretli bir kumandandı. Kendisinden otuz dokuz hadis rivâyet edilen Âmr bin Âs radyallahu anh Hicretin 43, 47 veya 51 yılı Mısır’da vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun.

AMR BİN MEYMÛN EL-EVDÎ (R.A)

Amr bin Meymûn el-Evdî radyallahu anh; Cahiliyet devrine yetişmiş fakat Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile görüşme şerefine nail olamamıştır. Hız. Ömer ve Muaz bin Cebel gibi ashab-ın büyüklerinden rivâyeti vardır. Kendisinden de Şâbî, Said bin Cübeyr, Ebû İshak rivâyet etmiştir. Ebû İshak onun altmış veya yüz hac ettiğini bildirmiştir. Ebû Nuaym yetmiş dört tarihinde vefat ettiğini rivâyet etmiştir. (Bezl-ül Mechüd, c. 3, s. 239)

AMR BİN MÛRRE (R.A)

Amr bin Murre el-Senî, el-Basrî, Bilâl bin Yesar bin Zeyd’ten rivâyet etmiştir. Kendisinden de oğlu Hafs rivâyet etti. İbn-i Hıbbân kendisini sikât arasında zikretti. (Tehzib et-Tehzib, s. 498, c. 7)

ÂTÂ BİN YESÂR (R.A)

Atâ bin Yesâr, Ebû Muhammed El’Medenî el-Hilâlîdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zevcesi Meymûne radyallahu anhnın azatlısıdır. Meşhur imamlardan biridir. Hız. Meymûne’den, Ebû Said el-Hudrî, İbn-i Mes’ûd, İbn-i Abbas, İbn-i Ömer ve Ebû Hüreyre’den rivâyet etmiştir. Kendisinden Ebû Seleme bin Abdurrahman ve bir çok kimse

rivâyetle bulunmuştur. İbn-i Hibbân kendisini sikat arasında zikretti. 103 veya 104 yılında vefat etti. (El-Menh'-l el-Azb el-Mevrut, c. 2, s. 78)

AVN BİN KEHMİZ (R.A)

Avn-bin Kehmiz radiyallahu anh, babasından Bişr bin Ümeyr'den Hişam bin Hasan Ebi'l-Esved el-Tafâvî'den, Süleyman-bin et-Teymî ve Şu'be'den rivâyetle bulunmuştur.

İbn-i Hibbân kendisini sikattan saymıştır. (Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 174)

BERÂ BİN ÂZİB (R.A)

Berâ bin Azib Ebû Emâre, Evs kabilesîndendir. Ensardandır, Hârisîdir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemle ondört gazada bulundu. Bedir savaşı sırasında yaşı küçük olduğu için Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem tarafından harbe katılmasına müsaade edilmedi. Hicretin 24 üncü yılı Rey şehrini fetih etti. Mus'ab bin Zübeyr zamanında Kûfe'de vefat etmiştir. Allah kendisinden razı ol sun.

BİKÂR BİN YAHYA (R.A)

Bikâr bin Yahya radiyallahu anh, büyük annesinden o da Ümmü Seleme'den hayız hakkında hadis rivâyet etti. Kendisinden de Abdurrahman bin Mehdî rivâyetle bulundu. Bikâr bin Yahya sikattandır. İbn-i Hıbban Bikâr bin Yahya, Said bin Müseyyeb'ten rivâyet etti diyor. Fadıl bin Nümeyrî de kendisinden rivâyetle bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, C 1, s. 479)

BİKR BİN ABDULLAH (R.A)

Bikr bin Abdullah bin Rabî el-Ensârî radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de hadis rivâyet olunmuştur. (Üsdülğâbe, c. 1, s. 205)

HZ. BİLAL (R.A)

Bilâl-ı Habeşî hazretlerinin ismi Bilâl, Künyesi Ebû Abdillâh, babasının adı Rebah, annesinin adı Hamâme'dir. Aslen Habeşli olmakla beraber Mekke'de doğmuş, Benî Cumha intisap etmiştir.

Ümeyye bin Halef'in kölesi idi. Bu adam Hz. Bilâl'in iman ettiğini görünce yapmadığı ezâ cefâ kalmadı. Çıplak vücuduna kamçı vurdurduğu gibi, kızgın kumlara yatırdı. Nefesi kesilip bayılıncaya kadar karnına ağır taş koydu. Rasûlullah'a küfür etmesini Allah'a şirk koymasını isterdi. Hz. Bilâl ise bu işkence karşısında bayıldığı halde imanından zerre kadar fedakârlık etmedi. Hz. Ebû Bekir onu bu halde görünce Ümeyye bin Halef'e, "Bende senin dininde bir köle var, Bilâl'la değişelim," dedi. Ve Hz. Bilâl'ı aldı, azat etti. Hz. Bilâl Medine'ye hicret etti. Sa'd bin Haysûme'ye misafir oldu.

Rasûl-i Ekrem namazlar için müezzin tayin etti. Rasûlullah Efendimizin vefatına kadar müezzin kaldı. Sabah namazındaki "Essalâtü hayrun minennevm Hz. Bilâl'in hatırasıdır. Sabah ilk ezanı Hz. Bilâl, ikinci ezanı Abdullah İbn-i Ümmü Mektûm yoksa Ebû Mahzûra okurdu. Hz. Bilâl Rasûlullah'ın, bütün gazalarına iştirak etti. Rasûlullah'ın vefatından sonra Şam'a yerleşti. Rüyasında Efendimizi gördü: "Beni ziyaret etmeyecek misin?" buyurdu. Medine'yi ziyaret etti. Bir sabah ezanı okuyarak halkı heyecana şevketti! Hicretin 20. ci yılı Şam'da vefat etti. Şam'ın Bâb-ı Sağîr kabristanlığına defnedildi. (Asr-ı Saadet)

BÜHEYYE (R.A)

Büheyye radiyallahu anh, Hz. Ebû Bekir'in azatlısıdır. Sohbet şerefine ermiştir. Özür kanı hakkında Hz. Aişe'den rivâyeti var. Kendisinden Ebû Ukayl Yahya bin Mütevekkil rivâyette bulunmuştur. İbn-i Ammar Büheyye'nin rivâyeti Hücet değildir, diyor. (Tehzib, c. 12, s. 405)

BÜKEYR BİN ABDULLAH (R.A)

Bükeyr bin Abdullah radiyallahu anh Beni Mahzum kabilesine mensuptur. Ebû Ümame İbn-i Sehl Said bin Müseyyeb'ten rivâyeti vardır. Kendisinden

oğlu Mahreme İbn-i Aclan Âmr bin Haris rivâyet etmiştir. Nesêî Bükeyr hakkında sikadır. Hücettir, diyor. Vâkidi de 115 tarihinde vefat ettiğini kaydediyor. (Hulâsa, s. 44)

BÜREYDE (R.A)

Büreyde radiyallahu anh, Ebû Abdullah veya Ebû Sehl veya Ebû'l-Husayb, Büreyde bin El-Huseyb Eslemîdir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hicreti esnasında kavmi ile beraber müslüman olmuş, fakat Bedir'e iştirak edememiş, başka bütün gazalarda bulunmuştur. Önce Medine'de yerleşmiş, bir müddet sonra Basra'ya gitmiştir. Harp sebebi ile Basra'dan da Horasan'a gitmiş, Hz. Muaviye'nin oğlu Yezid zamanında kaza ederken Merv'de vefat etmiştir. Kendisinden bazı hadisler rivâyet olunmuştur.

CÂBİR (R.A)

Câbir radiyallahu anh, sahabi oğlu sahabidir. Hz. Câbir'in babası ikinci Akabe biatında bulunanlardandı. Hz. Câbir o sırada on sekiz - on dokuz yaşlarında idi. Rasûl-i Ekrem Efendimizin maiyetinde başta Bedir ve Uhud olmak üzere bir çok savaşta bulunmuş. Bu vesile ile Fahr-i Âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin, pek çok mucizelerine şahit olmuştur Sağlığında Rasûlullah'ın dizinin dibinden ayrılmayan Hz. Câbir (r.a) Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonra da ashab-ı kirâmın ileri gelenlerinden ilim öğrenmeye devam etti. Kendisinden 1540 hadis rivâyet olunmuştur.

Hz. Câbir ilâhî hükümlerin yerini bulmasını, cezâların olduğu gibi tatbik edilmesini isterdi. Kendisi coşkun bir imana sahib olduğundan iyi şeylerle emretmeyi ve kötülüklerden sakındırmayı en iyi şekilde yerine getirenlerdendi. Peygaberimiz sallallahu aleyhi ve sellem sevgisi sonsuz, sünnet-i Muhammediyenin tatbikinde örnek insandı. Dürüstlüğü ve adâleti darbı mesel olmuştu. Hicretin 74. yılı 94 yaşında iken vefat etti. Cenazesinde, Haccac-ı Zalim de hazır bulundu. Allah kendisinden razı olsun.” (Tezkiratü'l-Huffaz, c. 1, S, 43,-Ashab-ı kirâm, c. 5, s. 138)

CÂBİR BİN SEMURE (R.A)

Câbîr bin Semure radıyallahu anh; ismi Câbir, künyesi Ebû Abdullah, babası Hz. Semure bin Cündeb'tir. Kendisi de babası da ashabdandır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden 146 hadis rivâyet etmiştir.

İki hadis müttefakun aleyhtir. Müslim 23 hadis ile infirad etti. Kûfe'de yerleşmiştir. H. 74 tarihinde, diğer bir rivâyette 66 senesinde vefat etmiştir. (Delilül Falihin, c. 1, s. 378, Tehzib et-Tehzib, c. 2, s. 39)

CERÎR (R.A)

Cerîr radıyallahu anh; babası Abdullah'dır. Rasûl-i Ekrem Efendimizin vefatından 40 gün önce veya 10. neu hicret yılında iman etmiştir.

Hazreti Cerîr, Büceyle kavminin reisi idi. O, geldiği zaman Rasûl-i Ekrem Efendimiz bir kaftan sererek onu üstüne oturtmuştur. Efendimiz tarafından Yemen'e âmil tayin edilmiş, Medâyin'in fethinde hazır bulunmuş. Kadisiye harbinde İslâm ordusunun sağ kolunu idare etmiştir. Hazreti Ömer onu çok severdi. Yüzü güzel olduğu için "Cerîr bu ümmetin Yusufu'dur," derdi. Hazreti Ömer, dağınık olan Büceyle kabilesini topladı. Cerîri onlara reis tayin etti. Cerîr radıyallahu anhdan (100) yüz hadis rivâyet edilmiştir. Kûfe'de yerleşen Hazreti Cerîr, 51 veya 54 yılında Kûfe'de vefat etti. (Tecridi Sarih tercemesi, c. 8, s. 155, El-İstiâb, c. 1, s. 337)

CESRÂTİ BİNT-İ DECACE (R.A)

Ebû Nuaym, Cesrâti bint-i Decâce radıyallahu anhanın, ashabtan olduğunu söylüyorsa da, İclî, tâbîinden olduğunu kaydeder. Hz. Ebû Zer, Hz. Aişe ve Ümmü Seleme'den rivâyette bulunmuştur. İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında zikretmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 1, s. 406)

CÜBEYR BİN MUT'İM (R.A)

Cübeyr bin Mut'ım radiyallahu anh, Bedir esirlerinin bağışlanmaları hakkında, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme gelmişti. Hayber'in fethi sırasında veya Mekke' nin fethinde Müslüman oldu.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyet etti. Süleyman bin Surat başta olmak üzere kendisinden de çok kimseler rivâyette bulundular.

DÂVUD BİN SUMMEL SAN'ÂNÎ (R.A)

Dâvud-bin Summel San'ani radiyallahu anh, Vehb bin Münebbih'ten rivâyeti var. Kendisinden Eyyûb'un oğlu Süleyman Abdurrezzak ve Hişam bin Yusuf rivâyette bulundular. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 198)

EBÛ BEKİR BİN RUEYBE (R.A)

Ebû Bekir bin Rueybe radiyallahu anh Basra'lıdır. İbn-i Hıbban, "Kendisine güvenilir bir zattır" diyor. Babası İmâre de güvenilir zatlardandır. Resâlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den dokuz hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de oğlu Ebû Bekir, Husayn bin Abdurrahman ve Ebû İshak es-Sebiî rivâyette bulunmuşlardır. (El Menhel, c. 4, s. 7)

EBÛ BEKRE (R.A)

Ebû Bekre radiyallahu anh, Nufeyl bin el-Harib bin Kelâle el-Sekafî'dir. Ebû Bekre diye künyelenmiştir. Bekre, makara demektir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme Taiften bir makara getirmiş, Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hoşuna gitmiş kendisini azat ederek Ebû Bekre diye künyelemiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden 132 hadis rivâyet etmiştir. Sıffîn ve Cemel olaylarında çekimser kalıp hiç bir tarafı tutmamıştır. Hicretin elli bir yılında Basra'da vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (El Menhel El-Azb El Mevrud, c. 2, s. 316)

EBÛ CUHAYFE (R.A)

Ebû Cuhayfe radiyallahu anh, ismi Vehb bin Abdullah'dır. Künyesi Ebû Cuhayfe'dır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin vefatında Ebû Cuhayfe henüz bulûğ çağına gelmemiş bir çocuktur. Hz. Ali onu çok sever ve ona ikramda bulunurdu. Hz. Ali hilâfeti sırasında Ebû Cuhayfe'yi Kûfe'de beytûlmali idareye memur etti. Kûfe'de yerleşti. Hicretin 72 nci yılında Kûfe'de vefat etti. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden 45 hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan ikisi müttefakun aleyhtir. İki hadiste Buhârî, üç hadiste de Müslim infırat etti. (Tehzib, c. 11, s. 164)

EBÛ'D-DERDA (R.A)

İsmi Uveymir, künyesi Ebû'd-Derdâ'dır. Ensarın Hazreç kolundandır. Hicretin ikinci yılı İslama girdi. Kendisini zühd ve takvaya vererek, dünya ile ilgisini kesti. İşlettirdiği servetten gelen hissesi onu geçindirirdi. Kimseye muhtaç değildi. Bedir'de bulunamadı.

Uhud savaşından itibaren Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem bütün gazalarında bulundu. Uhud savaşında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onun için (Uveymir ne mükemmel bir süvaridir) buyurdu. Selmânı Fârisî iman edince Ebû'd-Derdâ ile aralarında kardeşlik tesis edildi. Rasûl-i Ekrem Efendimizin vefatından sonra Şam'a yerleşti. Hz. Osman radiyallahu anh devrinde Şam kadısı oldu. Abdullah bin Ömer, "Ebû'd-Derdâ ashab-ın en bilginlerinden, bilgisiyle en iyi amel edenlerdendir," derdi.

H. Ebû Zer, Ebû'd-Derdâ için, "Gök yüzü senin gibi âlim bir zatı gölgelemedi, yer yüzü senin gibi bir zatı taşımadı," demiştir. H. Ebû'd-Derdâ fıkıh ve hadiste bilgindi. Fakat onun en çok talim ettiği ilim Kur'an ilmi idi. O ashab-ın hafızlarındandı. Ebû'd-Derdâ'nın rivâyet ettiği hadislerin sayısı 79 dur. Üçü Buhârî'de sekizi de Müsümde'dir.

H. Ebû'd-Derdâ hicretin 32. yılında Şam'da vefat etti. (Peygamberin ashab-ı, c. 5, S. 8-33, Menhel, c. 4, s. 11)

EBÛ EYYÛB EL-ENSÂRÎ (R.A)

Ebû Eyyûb el-Ensârî radiyallahu anh'ın asıl adı Halid, künyesi Ebû Eyyûb'tur, Hazreç kabilesinin Neccar hanedanına mensubtur. Medine'de yerleşen kabilelerin en ulusu, Neccar hanedanı idi. Rasûl-i Kibriyâ sallallahu aleyhi ve sellem'in bu hanedana yakınlığı vardı. Hz. Halid bu hanedanın başkanı idi. Akabe biatında bulunmuş, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in elini tutarak iman etmiş. Medine'ye dönüşünde aile fertlerini, yakınlarını ve bütün sevdiklerini imana davet ederek, hepsini müsiüman etmişti. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in hicretinde bütün Neccar oğullarını toplamış, Rasûl-i Kibriya'yı istikbale çıkmıştı.

Herkes Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendi evine inmesini isterken, Rasûl-i Kibriya deveyi kendi haline bırakın, buyurmuş, deve de Hz. Halid'in evine inmiş. Böylece bu şerefli misafire mihmandar olmak şerefi kendisine nasib olmuştu. Kendi evinde yedi ay kadar bir zaman Efendimizin hizmetinde bulundu.

Muhacirlerden Mus'ab bin Umeyr ile kardeş olmuş olan Hz. Ebû Eyyûb el-Ensârî Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün gazalarına iştirak ederek hiç birinde onun yanından ayrılmamıştır.

Hanımı Ümmü Eyyûb da faziletli bir kadındı. Rasûl-i Kibriya Efendimize pek çok hizmeti vardır.

Hız. Ebû Eyyûb, Ukbe bin Amr'ın Mısır valiliğı zamanında gaza için Mısır'a gitmiş ve bazı hadis-i şerifleri Ukbe bin Amr'dan dinlemiştir.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz İstanbul'un Müslümanlar tarafından fethedileceğini müjdelemişti, bu müjdeye erebilmek için Hız. Muaviye Hicretin 52. yılında bir ordu hazırlayarak İstanbul'a gönderdi, bu orduya ashab-ı kirâmdan bir çokları katıldığı gibi, Medine'den gelerek Ebû Eyyûb el-Ensârî de katıldı. Ordu İstanbul önüne vardığı sırada Ebû Eyyûb hastalandı, hastalığını ziyaret için baş kumandan Yezid yanına vardı, teselli etti, duada bulundu.

Hız. Ebû Eyyûb ona şu vasiyeti yaptı. "Ben ölürsem beni burada bırakmayın, ordunun vardığı son hududa kadar götürün." Ebû Eyyûb vefat edince, onu ordunun vardığı son hatta kadar götürüp defnettiler. Ordu geri dönerken Yezid İstanbul'a elçi gönderip, Ebû Eyyûb'un kabrine

dokundukları takdirde İslâm ülkelerindeki kiliselerin tahrib edileceğini ihtar etti, onlar da onun kabrine dokunmadılar. Hatta Hristiyanlar onun yüzü suyu hürmetine felâketlerden kurtuluruz ümidiyle onu ziyaret ederlerdi. İstanbul'un büyükler tarafından ihmal edilmemesinin sebeplerinden birisi de bu büyük zatın burada bulunmasındandır.

Hiz. Ebû Eyyûb ashab-ı kirâmın büyüklerinden idi. Ashab arasında bir anlaşmazlık çıktığı vakit ona müracaat ederler, "Bu hususta Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem nasıl hareket ederdi," diye ona sorarlardı. Hiz. Ebû Eyyûb hayatını Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadislerini tebliğ ile geçirmiştir. Son nefesinde bile bazı hadis-i şerifleri tebliğ ederek can vermiştir.

Hiz. Ebû Eyyûb ahlâkî güzelliğlerin hepsine sahipti, fazilette üstün dereceye yükselmişti.

Peygamber Efendimize sallallahu aleyhi ve sellem sevgi ve muhabbette bir deniz gibi coşkundu, muhabbet dalgaları durmadan çalkalanırdı. Her hareketine ölçü olarak Rasûl-i Kibriyanın sünnetini alırdı. Sünnete uymayan hareketlerde olanları daima ikaz ederdi.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bütün gazalara iştirak ettiği için, seferde ve hazarda sünneti takib etmiş, ona göre yaşamıştı. Allah kendisinden razı olsun. (Müstedrek, c. 3, s. 457, Eshabı kirâm, c. 4, s. 268)

EBÛ HUZEFYE (R.A)

İsmi Heysüm, künyesi Ebû Hüzeyfe, babasının adı Udbe, annesinin adı Ümmü Safhan'dır. Babası Udbe islâmın amansız düşmanı olduğu halde, Ebû Hüzeyfe islâmı iştirir iştirmez iman etmiştir.

Habeşistan'a hicret eden her iki kafilâ içersinde hanımı Sâle binti Sühyil ile Ebû Huzeyfe de vardı. Ebû Hüzeyfe, Mekke'de müşrikler tarafından en çok zulme maruz bırakılan mazlumlar arasındadır. Çünkü, onun herkesten önce düşmanı kendi babası Udbe idi.

Hız. Ebû Huzeyfe (r.a) Bedir savaşı dahil bütün savaşlara katılmış, Bedir’de babası öldürüldüğü zaman zerre kadar fütur getirmemiş, ondan sonraki bütün gazvelere katılmıştır. Hız. Ebû Bekir devrinde Müseyleme ile yapılan harbte 54 yaşımda iken şehit düşmüştür. Hız. Ebû Hüzeyfe ashab arasında dürüstlüğü ile tanınmış bir zattı. Ensardan Hız. Subeyte’nin oğlu Salim’i evlatlık almış, ona evlat gibi şefkat göstermişti. Allah kendisinden razı olsun. (Müstedrek 322, Ashab’ı kirâm, c. 3, s. 76)

EBÛ HÜREYRE (R.A)

Ebû Hüreyre radıyallahu anh; asıl adı Umeyr, lâkabı, Ebû Hüreyre’dir.

Aslen, Yemen’de bulunan Devs kabilesindendir. Bir kedi besleyip ağaç üzerinde ona özel bir yer yaptığı için halk ona kedi babası anlamına (Ebû Hüreyre) lâkabını taktılar.

İslâmiyeti kabul edişine gelince, Devs kabilesinden Tufeyl adında bir zat, hicretten iki yıl önce islâmı kabul etmiş, Yemen’e dönerek, İslâmı yaymaya çalışmıştı, bu arada Devs kabilesi halkı da İslâmı kabul etmişlerdi.

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem Hayber seferine çıktığı sırada, Yemen’den kalabalık mü’min topluluğu mü’minlere yardıma gelmişlerdi. İşte Ebû Hüreyre bu topluluk içerisinde idi. Bu heyecanla gelen Ebû Hüreyre iman etmiş, Hayber ganimetinden de hisse almıştı.

Hız. Ebû Hüreyre, müslüman olmayan annesini imana getirmek için çok çalıştı. Bir gün Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize yalvarıp annesinin iman etmesi için dua istedi. Rasûlullah Efendimiz de dua buyurdu. Hız. Ebû Hüreyre eve vardığında annesinin iman ettiğini görünce koşa koşa Rasûl-i Ekrem Efendimize müjde etmiş, “Duanız bereketi ile annem Müslüman oldu,” demişti.

Hız. Ebû Hüreyre, Hız. Ebû Bekir devrinde yalnız hadis neşriyle meşgul olmuş, devlet işlerinde görev almamıştı. Hız. Ömer devrinde Bahreyn’e Âmil tayin edilmişti. Hız. Osman devrinde bir kenara çekilip fitneye karışmadı. Sadece fitnenin yatışması için âsileri teskin maksadıyla hadis

rivâyet etti. Hatta, Hz; Osman şehid edildiği sırada onun yanında bulunduğu âsileri teskine çalıştığı rivâyet edilir.

Hız. Ebû Hüreyre ilime çok âşıktı, her şeyi iyice öğrenmek ister, araştırırdı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden her şeyi sorar öğrenir, diğer ashab-ı kirâmın da öğrenmesine sebep olurdu. Bu yüzden çok hadis ezberlemişti. Bir ara hadisleri ezberleyemediğinden şikâyet etmişti. Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz ona dua buyurmuş, ondan sonra okuduklarını unutmaz olmuştu.

Hız. Ebû Hüreyre'nin çok hadis rivâyetine itiraz edenler olmuştu. Hız. Ebû Hüreyre onlara, "Ensar kardeşlerim, ziraatle, muhacir kardeşlerim ticaretle uğraşırlarken ben boğaz tokluğuna Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dizinin dibinden ayrılmadım. Hep hadis öğrendim." cevabını vermiş.

Ebû Hüreyre, Rasûlullah Efendimizin vefatından sonra bildiği bütün hadisleri yazmıştı. Peygamber Efendimiz'den en çok hadis rivâyet eden zat odur. Kendisinden 5375 hadîs rivâyet olunmuştur. Hız. Ebû Hüreyre, arap edebiyatını bildiği gibi çok güzel farsça bilirdi. Tevrat ve İncil'i gözden geçirmiş olduğundan onlar hakkında bilgisi vardı. Çok güzel yazısı da vardı. Ezberlediği hadisleri güzel yazısı ile yazarak bir mecmua meydana getirmişti.

Allah korkusu onda son safhada idi. Kıyamet mevzuu açılınca kendisinden geçirdi. Hız. İkrime'nin anlattığına göre Ebû Hüreyre her gün 11000 tesbihte bulunurdu. Hız. Ebû Hüreyre açık sözlü, hak karşısında susmayan medeni cesarete sahip bir zattı. Mervan, Medine valisi iken O'nun hatalarını bile çekinmeden yüzüne söylerdi. Hız. Ebû Hüreyre hicretin 57. ci yılı hastalandı, halk onu ziyaret ediyordu. Ebû Seleme de ziyarete gelmişti. Ona şu vasiyette bulunmuştu: "Benim kabrimi ziyaret et, kabrimi öyle bir yere koyun ki, halk görüp bana dua etsin." dedi. Vefat edince vasiyeti yerine getirildi, muhacirin kabristanına defnedildi. Allah kendisinden razı olsun, (Tezkiratül Huffaz, c. 1, s. 22, Ashab-ı Kirâm, c. 3, S 161).

EBÛ KATÂDE (R.A)

İsmi Haris, künyesi Ebû Katâde'dir. Hazrec kabilesindendir. İkinci akabe biatından sonra Müslüman oldu. Bedir Gazasından başka bütün gazalarda bulundu, harblerde süvari kuvvetleri başkanlığı yapardı.

Ebû Katade son derece iffetli, cesur, temiz bir zattı. Hayatını Kur' an ilmi öğretmeye hasretmişti. Kendisinden 170 kadar hadis rivâyet edilmiştir. Hicretin 50 veya 60.ncı yılı vefat etmiştir. Zevcesi Hz. Kebşe ise Kâ'ab bin Mâlik'in kızıdır. Kocasından ve başkalarından rivâyeti var. (Eshab-ı Kirâm, s. 61-69, Tehzib et-Tehzib, c. 2 s. 204)

EBÛ KAYS (R.A)

Ebû Kays radiyallahu anh:

Ebû Kays lâkabını taşıyan bir çok zevât vardır.

1 - Ebû Kays bin Riyan, asıl ismi Ziyad el Basrî'dir.

2 - - Ebû Kays el-Evdî. İsmi Abdürrahman bin Şirvan el-Kâfî.

3 - Ebû Kays el-Dımeşkî Muhammed bin Sa'd el-Maslub, Ebû Muaviye'de böylece rivâyet etti.

4 - Ebû Kays el Sehmî'Mevlâ Âmr bin el-As, Mısır'ın fethinde bulundu. Müslim'de iki hadis-i mervîdir. Birini Buharî rivâyet etti. Ebû Dâvud'da da bir hadis-i var.

Kendisi Mısır'lıdır. Ebû Bekir radiyallahu anh görmüş tâbiînden olma şerefine ermiştir. Hicrî 54 yılında vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib, c. 12, s. 207)

EBÛ MAHZÛRA (R.A)

Ebû Mahzûra radiyallahu anh, ismi hakkında en sahih olan rivâyet Semure bin Miyen olmasıdır. Kureys'in nesebi hakkında köklü bilgiye sahip olan İbn-i Abdülber Ebû Mahzûra'nın babasının adı Evs'tir diyor. Ebû Mahzûra Mekke'nin fethi sırasında iman etmiş, Fahr-i Kâinat Efendimiz tarafından

müezzinlikle görevlendirilmiş, vefat tarihi olan hicrî 59 yılına kadar müezzin olarak vazife görmüştür. (Müstedrek, c. 3, s. 514, Tehzîb, c. 12, s. 222)

EBÛ MÂLİK EL-EŞ'ARÎ (R.A)

Ebû Mâlik el-Eş'arî radiyallahu anh' ismi Kâ'b bin Asım, künyesi Ebû Mâlik el Hâris bin Asım el Eş'arî'dir. Yemen'in Eş'ar kabilesine mensuptur. Ebû Mâlik radiyallahu anh hazretleri Eş'arî heyeti ile beraber Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize geldi. İman etti. Uhud harbi günü Uhud'da ağır şekilde yaralanmıştı. Ebû Mâlik el-E'şarî (r.â) Hz. Ömer'in radiyallahu anh hilâfeti sırasında tâundan vefat etmiştir. Kendisinden yirmi yedi hadis rivâyet edilmiştir. Allah ondan razı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 218)

EBÛ MELİH HÜZELÎ (R.A)

Ebû Melih Hüzeli radiyallahu anh, İsmi Âmr bin Hüsâme İbn-i Umeyr'dir. Babasından, Enes bin Mâlik'ten, Hz. Aişe'den rivâyeti vardır. Kendi sinden Sâlib bin Ebi Ca'd, Katâde ve Eyyûb gibi zatların rivâyetleri vardır. Hicrî 98 tarihinde vefat etmiştir. İbn-i Sa'd hicrî 112 senesinde vefatını kaydetmiştir. (Hülâsa)

EBÛ MERYEM (R.A)

Ebû Meryem, Abdurrahman bin Maız el Ensâri'dir. Hazramlı denir. Şam veya Humus mescidinin hizmetçilerinden idi. Ebû Hüreyre ve Hz. Câbir'den rivâyeti vardır. Kendisinden Âriz bin Osman Saffan bin Amr, Muaviye bin Salih ve Yahya bin Ebû Envar eş-Şeybânî rivâyetinde bulunmuştur. Tirmîzî ve Ebû Dâvud'un kendisinden rivâyeti vardır.

Ahmed bin Hanbel, "Humus halkının Ebû Meryem hakkında övgüde bulunduklarını ve Ebû Meryem bizce maruftur, dediklerini işittim," diyor. (Elmenhel-el azb elmevrut, c. 1, s. 332)

EBÛ MES'ÛD EL-BEDRÎ (R.A)

Ebû Mes'ûd El-Bedri, asıl ismi Akabe bin Âmr bin Sa'lebe'dir. Ensardandır. Sohbet şerefine eren ve Akabe'de bulunan bahtiyarlardandır. Rasûl-i Ekrem'den hadis rivâyet etmiştir.

Bedir harbinde bulunamadı, sonra bütün harplere iştirak etti. Be-dir'de bir su kenarına yerleştiği için Bedre nisbet edilerek Bedri denildi. Fakat muhaddislerden çoğu kendisinin Bedir harbinde de bulunduğunu savunmuşlardır. Ölümü Kûfe veya Medine'de H. 40 tarihinde olmuştur. (Tehzib et-Tehzib, c. 7, s. 248)

EBÛ MUSÂ EL-EŞ'ARÎ (R.A)

Ebû Musâ El-Eş'arî radiyallahu anh, babası tarafından Yemen'in Eş'ar kabilesine mensubtur. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi görmeden kabilesi ile birlikte İslamı kabul etti. İslama hizmet için bir kabile teşkil ederek, ülkelerinden vapura bindiler, hava muhalefetinden Habeş ülkesine inmeye mecbur oldular. Habeşistan'da Hz. Cafer'le beraber bulunan Müslüman muhacirlerle buluştular. Bir müddet sonra Medine'ye geldikleri sırada Rasûl-i Ekrem Efendimizin Hayber seferine çıktığını öğrendiler. Medine'de onların gelmesini beklemeyerek, Hayber'e devam ettiler. Hayber'e vardıklarında harb bitmiş, zafer kazanılmıştı. Rasûlullah Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu heyeti karşılamış harbe iştirak etmiş gibi onlara da hisse vermişti. Ebû Musâ radiyallahu anh Mekke'nin fethine, Huneyn savaşına ve sonra Hevazin kabilesini takibe katılmış, Tebük seferinde de bulunmuştur. Bir ara Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz tarafından Yemen Valiliğinde görevlendirilmiş, Veda Haccı'nda bulunmak için Mekke'ye gelerek Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize Ebtah'ta yetişmiştir. Hazreti Ömer devrinde Hadramut'a gönderildi. Marib'i oraya merkez yaptı. Yine Hazreti Ömer devrinde Sa'd bin Ebû Vakkas tarafından Nusaybin'in fethi için görevlendirildi ve muvaffak oldu. Aynı sene Muğîre bin Şu'be'nin yerine Hazreti Ömer tarafından Basra Valisi tayin edildi. Bu arada Huzistanda İranlılarla savaşarak Hürmüzânı esir aldı. Ve Hz. Enes'le Medine'ye gönderdi.

Böylece Huzistanı da fethetmişti. Nihavent savaşında Numan bin Mukrim'e yardımcı olarak görevlendirildi. O savaş da zaferle bitti. Daha sonra Kûfe Valiliğine tayin edildi. Bir müddet sonra Basra Valiliğine nakledildi. Basralıların su sıkıntısını 9 mil uzunluğunda açtıldığı ve sonradan onun ismini taşıyan Ebû Musâ kanalı ile karşılamıştı. Hicretin 29. ncü yılı Hz. Osman tarafından Basra Valiliğinden azledilmiş, Hicretin 34 üncü yılı yine Hz. Osman tarafından Kûfe Valiliğine tayin edilmiştir.

Sıffîn ve Cemel hâdiselerine katılmamaları için halkı ikaz etmiş, halk sözünü dinlemeyince çekilmeye, bu fitnelerden uzak kalmaya karar vermiştir. Sıffîn vakası sonunda tarafsızlığından dolayı Hz. Ali tarafından hakem seçilmiştir. Bu olayda da taraf tutmamış, doğruluktan ayrılmamıştı. Hakem olayından sonra Mekke'ye giderek yalnızlığa çekilmişti. Ebû Musâ, orta boylu, zayıf vücutlu, ittikalı ibadet zevkini hakkıyla tatmış, ilim ve edep timsali durumunda idi. Kur'an-ı Kerimle çok meşgul olup gece gündüz onu okur ve okutur, hem okur hem de ağlardı. Sesi çok güzel olduğu için Kur'an okurken dinleyenleri mest ederdi. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem onun Kur'an okumasını dinler, memnun olurdu. Yemen'e vali tayin edildiği sırada orada halka Kur'an talim etmişti. Okuduğu Kur'an'la Yemenlileri, zevkten zevke garketmişti.

Ebû Musâ hazretleri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden bir çok hadis rivâyet etmiş ve bunlardan 360 tanesi kitaplara geçmiştir. Kûfe'de hadis talim ettiği özel bir dershanesi bile vardı. Kendisine fetva soranların sorularını da cevaplandırırdı.

Ebû Musâ takvası, temizliği, iffeti ile tanınmış bir sahabi idi. Hicrî 44 tarihinde Mekke'de Hakkın rahmetine kavuştu. Öleceğinde şu vasiyette bulunmuştu:

“Cenazemi çabuk götürün, arkamdan kimse gelmesin, lâhdimde vücudumla toprak arasında bir şey koymayın, kabrim üzerine bina yapmayınız. Kadınların üzerime ağlamalarından, saç ve baş yolmalarından sakınırım,” demişti. Allah kendisinden razı olsun. (Üsdülğabe, c. 2, s. 235, Asr-ı Saadet, c. 2, s. 278)

EBÛ NAZRA (R.A)

Ebû Nazra el-Abdi radiyallahu anh, asıl ismi Münzir bin Mâlik bin Kîta el-Avkî el-Basri.

İnsanların en fasihlerinden birisi idi. Hayatının son günlerinde felç oldu. 108 veya 109 yılında vefat etti. Cenaze namazını Hasan-ı Basrî kıldırdı.

Ahmed bin Hanbel sikadır diyor. (Tehzib et-Tehzib, C, 10, s. 302)

EBÛ RÂFÎ (R.A)

Ebû Râfî radiyallahu anh, ismi Eslem, künyesi Ebû Râfî'dir. Önceden Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in amcası Abbas'ın kölesi idi. Rasûlullah Efendimize vermişti. Hz. Abbas Müslüman olunca sevincinden onu azad etmişti. Bedir harbinden sonra Müslüman olduğu için bu savaşta bulunamamış, Bedir'den sonra bir çok gazvelerde bulunmuştur. Hz. Ali kumandasında Yemen'e giden orduda Ebû Râfî de vardı. Kendisinden 68 hadis rivâyet edilmiştir. Bunlardan biri Buhârî'de, üçü Müslim'de ayrı ayrı rivâyet edilmiştir. Ebû Râfî, Hz. Ali'nin halifeliğinin ilk günlerinde vefat etmiştir. (Ashab-ı kirâm, El-İstiâb, c. 1, s. 83)

EBÛ SAİD EL-HUDRÎ (R.A)

Ebû Said el-Hudrî radiyallahu anh (Sâ'd bin Mâlik el-Hazrecî), babası Uhud şehitlerinden Mâlik bin Sinan'dır. Kendisi sahabi oğlu sahabîdir. Hz. Said, ashab-ı kirâmın bilginlerinden ve fakihlerindendir. Uhud gazasında 13 yaşında olduğu için, ona iştirak edemedi. Rıdvan biatında bulundu. Rasûl-i Kibriya'nın sallallahu aleyhi ve sellem hadislerini en çok rivâyet edenlerden birisi idi. Kendisinden 1170 hadis rivâyet edilmiş, bunlardan 43 ünde Buhârî ve Müslim ittifak etmişlerdir. 26 sını Buhârî, 52 sini de Müslim tek başlarına rivâyet etmişlerdir. Hz. Ebû Said, çok talebe yetiştirmiş, ilmin yayılmasında vazifesini hakkıyla yerine getirmiştir. Hicretin 74. cü yılı 86 yaşında iken Medine'de vefat etmiştir. Kabrinin İstanbul'da Ayvansaray'da olduğu hakkında halk arasında bir kanaat varsa da, hiç bir kayıtla sabit değildir.

Fakat, Yezid ordusuyla İstanbul'a gelmiş olması ihtimali vardır (Tecrid-i Sarih, c. 4, s. 560, Tezkiratül Huffaz, c. 1, s. 37, Hülâsa, s. 115)

EBÛ SALİH (R.A)

Ebû Salih radiyallahu anh, ismi Hamza İbn-i Âmr el Eslemî'dir. Hicazlılardan sayılır. Kendisinden Hz. Aişe ve oğlu Muhammed'in rivâyetleri vardır. Hicretin 61 inci yılında 80 yaşında iken vefat etmiştir. (Maalimü'l-İman, c. 1, s. 103, Tehzibü'l-Esma, c. 1, s. 169)

EBÛ SEHLE SÂİB BİN HALLAD EL-HAZRECÎ (R.A)

Ebû Sehle Saib bin Hallâd el-Hazrecî, ensardandır. (Tehzip Et'tehzib, c. 12, s. 122) Bedir'de bulundu. Hz. Muaviye onu Yemen üzerine vazifelendirdi. Ebû Nuaym 91 yılında vefat ettiğini kayd etti. (Üsdülğabe, c. 2, s. 252, Kitap No: su 258, Süleymaniye Kütüphanesi)

EBÛ SEMH (R.A)

Ebû Semh radiyallahu anh, Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem azatlısı ve hizmetçisi idi. Asıl ismi İyad'tır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de Muhil bin Halife Et-Taî rivâyette bulunmuştur. Ebû Zara Ebû Semh'in bundan başka hadisini bilmiyorum, diyor. (Tehzib, c. 12, s. 120)

EBÛ SELEME (R.A)

Ebû Seleme Hz. Abdurrahman bin Avf'ın oğlu olup, tâbiîndendir. Medine'nin meşhur alimlerindendir.

İmâm-ı Mâlik: Onun asıl ismi olmayıp lakabile anıldığını söylüyor. Bazıları da: İsmi Abdullah'tır dediler.

Ebû Seleme, babasından çok az hadis rivâyet etmiştir.

Hazreti Aîşe, Ebû Hüreyre, Hüsâm bin Sabit gibi bir hayli sahabiden rivâyeti vardır. Kendisinden de Salim, Ebû Nadr, Ebû Zınad, Zührî, Yahya bin Said gibi hadis hafızları rivâyette bulundular.

Ebû Seleme fıkıhta çok üstündü. 94 veya 104 tarihinde vefat etmiştir. (Tezkiretulhuffaz)

EBÛ SUHAYL (R.A)

Ebû Suhayl Nâfî bin Mâlik bin Ebû Âmr radıyallahu anh, babası Mâlik'ten ve İbn-i Ömer'den, Sehl bin Sa'd, Enes, Said bin el-Müseyyeb, Kasım bin Muhammed bin Ebû Bekir el Sıddık (Radiyallahü anhüm ecmaîn)den rivâyeti var. İbn-i Hıraş sadûktur, (çok doğru sözlüdür) diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 409)

EBÛ ÜMÂME (R.A)

İsmi Sadâ bin Aclan'dır. Benî Bâhile denen kabiledendir.

Benî Bâhile Araplar arasında cimrilikle meşhur olan bir kabiledir. Ebû Ümâme Hz. ise cömert ve ilim sahibi bir sahabe idi. Ebû Umâme, önce Mısır'da kalmış, sonra Humus'a naklederek orada yerleşmiştir. 86. ncı hicret yılında vefat etmiştir, en çok hadis rivâyet edenlerdendir. Şam'da en son vefat eden sahabe de odur. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 420)

EBÛ ÜSEYD ES-SÂİDÎ (R.A)

Ebû Üseyd es Sâidî radıyallahu anh, ismi Mâlik, künyesi Ebû Üseyd. Ensarın Hazreç kolundandır. Hicretten önce Müslüman oldu. Rasûl-i Ekrem'in bütün gazalarına iştirak etti. Orta boylu, güzel yüzlü, ak saçlı bir zat-ı muhterem idi. Saçları ak olduğu için onu boyardı. Kendisinden pek az hadis-i şerif rivâyet edilmiştir. Ravileri arasında Enes bin Mâlik, Sehl bin Sa'd, Abbas bin Sehl, Ali bin Ubeyd, Ebû Said, Ebû Seleme, Abdül-melik bin Sa'd, İbn-i Süveyd, İbrahim bin Seleme bin Talha, Kurre bin ebî Kurre,

cezp bin Ziyad bulunmaktadır. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 16)

EBÛ VELİD ET-TAYALİSÎ (R.A)

Ebû Velid et-Tayâlisî, Hişam bin Abdülmelik el Basrî'dir.

Kendisi hadis hafızıdır. 133 tarihinde dünyaya gelmiştir. Ikrima bin Ammar, Emir bin Ebi Zaide, Şu'be ve Hişam el Düstüvâî ve onların tabakasından hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden Abid bin Humeyd Darimi, Buharî, Ebû Dâvud hadis rivâyet etmişlerdir. Ebû Hatim; Ebû Velid imamdır, fakihtir, sikadır, hafızdır. Elinde hiç kitap görmedim, diyor. 94 sene yaşadıktan sonra 227 yılında vefat etmiştir. (Tezkiretülhuffaz, c. 1, s. 382)

EBÛ YUNUS (R.A)

Ebû Yunus radiyallahu anh, Hz. Aişe'den rivâyeti vardır, İbn-i Hıbbân kendisini sikat arasında zikrediyor. Müslim ve sünenlerde iki hadis-i var. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 284)

EBÛ ZER (R.A)

İsmi Cündüb, künyesi Ebû Zer'dir. Babası Cerâde'dir. Annesi Gıfar kabilesindendir. İslâmdan önce de tevhid inancını benimsemişti.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Peygamberliğini işitince kardeşi Üneysi Mekke'ye tetkik için göndermiş, Üneys'in getirdiği bilgi ile tatmin olmayarak bizzat Mekke'ye gelmiş, birkaç gün Harem-i Şerif'te yalnız zenzem içerek feyz ve gıdasını zenzemden almıştır.

Hazreti Ali Keremallahü vecheh ile görüşüp Rasûl-i Kibriya'nın sallallahu aleyhi ve sellem bulunduğu yere vardıklarında, Hazreti Ebû Zer iman edip: "Ya Rasûlallah, ben Harem-i Şerif'e gidip, İslâmı açıkça ilân edeceğim," demiş ve dediği gibi Harem-i Şerif'e giderek, "Ey Müşrikler, sizin taptığınız putlar batıl şeylerdir! Allah bir, Hz. Muhammed sallallahu aleyhi

ve sellem Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.” deyince, müşrikler üzerine hücum ederek bayıltana kadar dövmüşlerdir.

Hazreti Ebû Bekir radiyallahu anh, onu müşriklerin elinden kurtarmıştır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, Medine'ye hicret edeceği sırada, “Ebû Zer, Sen kendi kabilene git, onları dine davet et,” buyurdu. Hz. Ebû Zer de kardeşini ve kavmini dine davet edip, Medine'ye hicret etti. Medine'de önce Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetinde bulundu. Sonra da mescide gider, ibadetle meşgul olurdu.

Hz. Rasûl-i Kibriyanın sallallahu aleyhi ve sellem vefatından sonra, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer radiyallahu anh devrinde Medine'de kaldı. Hz. Osman radiyallahu anh devrinde Şam'a geldi. Hz. Muâviye ve onun memurlarının debdebeli hayatını sevmiyor, onları tenkit ediyordu.

Bunun için ıssız bir yer olan Rebze'ye yerleşti. Hicrî 32 yılında orada vefat ettiği zaman, cenaze namazını İbn-i Mes'ûd kıldırdı.

Hz. Ebû Zer, zühd ve takva sahibi idi. Öldüğü zaman oturduğu evi ve üç koyunu, bir iki tane de keçisi vardı, başka malı yoktu.

Hz. Ebû Zer ashab-ın ilim denizlerinden birisi idi. Çok az konuştuğu için kendisinden (28) hadis rivâyet edilmiştir. Bunlardan 12 si müttetekun aleyh, ikisini Buharî, yedisini de Müslim infirât etmişlerdir.

Hz. Ebû Zer, titiz, ittikalı, kanaatkar, yalnızlığı seven bir zattı. (Asr-ı Saadet - Ashab-ı kirâm, c. 3, s. 184-198)

ENES BİN MÂLİK (R.A)

Enes bin Mâlik radiyallahu anh, hicretten sekiz veya dokuz yıl evvel dünyaya gelmişti. Peygamberimiz Medine'ye geldiği vakit annesi Ümmü Süleym onu Rasûlullah'a getirir. “Ya Rasûlullah, Enes size hizmet etsin ve sizin terbiyenizde yetişsin,” der. Bu andan itibaren Hz. Enes Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetinden, sohbetinden hiç ayrılmaz. Efendimizden çok şeyler öğrenir. Hz. Enes 12 yaşında iken Bedir harbine iştirak etmiş, sonra sırası ile Uhud, Hendek, Kurayza, Beni

Mustalîk, Hayber harbine Mekke ve Taifin fethine katılmıştır. Hz. Ebû Bekir devrinde Bahreyn’de sadakaları toplamaya memur edilmişti. Hz. Ömer devrinde onun müşâvere meclisine girmiş, halka fıkıh talimi ile meşgul olmuştu. Sonra Basra’ya yerleşmiş, orada ders okutmakla meşgul olmuştur. Tüster savaşında esir düşen İran’lı Hürmüzan’ı Medine’ye o getirmişti. Hz. Osman ve Hz. Ali devrindeki fitneleri önlemek için çok çalışmış, önlemek imkânı bulamayınca bir tarafa çekilmiştir. Ashab-ı kirâm arasında en uzun, yaşayanlardandır.

Hz. Enes ensar içerisinde en çok çocuğu olan zattır. Sebebi; bir kere annesi onu Peygamber Efendimize götürerek, şu oğluma dua et, diye yalvarmıştı. Rasûl-i Ekrem Efendimiz de çok sevdiği Hz. Enes için ellerini kaldırıp:

– “Yârabbi Enesin malını, evlâdını çoğalt ve onu Cennete koy,” buyurmuştu. Bu dua hürmetine malı ve evlâdı çoğalmış, şerefi yükselmiş, Haccac-ı zâlim gibi bir vali bile kendisine saygı göstermeye mecbur olmuştur. 10 sene Rasûlullah Efendimizin yanında bulunması ona çok şeyler öğretmiş, bu sebepten ashab-ı kirâm arasında rivâyeti en çok olanlardandır. Hadis neşrinde çok büyük hizmeti olmuştur. Medine, Basra, Mekke, Kûfe, Şam onun ilim öğrettiği merkezlerdendir. Rasûlullah Efendimizden 2186 hadis rivâyet etmiştir. Hz. Enes, 93 yaşında iken öbür âleme intikal etmiştir. Vefat ederken Peygamber Efendimizin mübarek saçlarından yanında bulunanların beraber gömülmesini vasiyet etmiştir. 93 senelik hayatı içerisinde 103 büyük memleket gezmiş ve İslâmı buralarda yayma şerefine ermiştir. Hele Basra’da pek çok talebe yetiştirmiştir. Cenazesi talebelerinin parmakları üzerinde gitmiş, halkın yanaşmasına fırsat kalmamıştır. Allah (c.c) kendisinden razı olsun. (Tezkiratu’l-Huffaz, c. 1, s. 44, Müstedrek, c. 3, s. 573, Ashab-ı kirâm, c. 4, s. 292)

ESMA BÎNTİ EBÛ BEKİR (R.ANHÂ)

Esmâ bint-i Ebû Bekir radiyallahu anh, Hz. Ebû Bekir’in büyük kızıdır. Aşere-i Mübeşşere’den Zübeyr bin Avvam’ın karısı, Abdullah bin Zübeyr’in annesi ve Hz. Aişe’nin baba bir ablasıdır. Hicret esnasında kemerini ikiye bölerek bir parçasını azık kabına, diğer parçasını da su kırbasına bağlamıştı. Bundan dolayı kendisine iki kemer sahibi manâsına, zatünnıtakayn lâkabı verilmiştir. Fakih ve cesaretli bir kadındı. 56 hadis-i

şerif rivâyet etmiştir. Oğlu Abdullah bin Zübeyr'in vefatından sonra, 100 yaşında olduğu halde hicretin 73 tarihinde Mekke'de vefat etmiştir. (İstılahatı Fıkhiyye Kamusu, c. 1, s. 388, 2. ci baskı)

EVS BİN EVSİ’S-SAKAFÎ (R.A)

Evs bin Evsi’s-Sakafî radiyallahu anh ashab-ı kirâmdandır. Rasûlullah Efendimizden cuma günü yıkanmanın fazileti hakkında hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden Ebû’l-Esas el’San’ânî ve Ubâde bin Nesî rivâyette bulunmuşlardır.

Şam’da yaşadı ve Şam’da vefat etti. Yahya bin Main Evs bin Evs ile Evs bin ebî Evs aynı şahıstır, demiş ise de bu hatadır, deniyor. Çünkü Evs bin ebî Evs, Evs bin Huzeyfe’dir. (Tehzib et-Teh-zib, c. 1, s. 381)

FUDALA BİN UBEYD (R.A)

Fudala radiyallahu anh, ensarın Evs koluna mensuptur.

Uhud savaşından başlayarak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in bütün savaşlarına katılmıştır. Rıdvan biatında bulunmuş, sonra Şam’a giderek orada kadı olmuş, orada H. 53 tarihinde vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Müstedrek, c. 3, s. 473, Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 267)

GUZAYF BİN EL-HÂRİS (R.A)

Guzayf bin El-Hâris; künyesi Ebû Esmâ’dır. Ebû Ubeyde de denirdi. ashab-ı kirâmdandır. Humus’ludur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem devrine yetişmiştir. Rasûl-i Ekrem’i görüp görmediğinde ihtilaf edildi. Kendisinden rivâyet edilen bir hadiste, “Çok şeyler unuttum, yalnız şunu unutmadım, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi namazda sağ elini, sol eli üzerine koymuş olarak gördüm,” demiştir. (El Menhel el Azab el Mevrut, c. 2, s. 293)

HAFSA (R.ANHÂ)

Hafsa radiyallahu anha, Hz., Ömer’in kızıdır. Annesi Zeyneb bint-i Maznûn’dur. Hicretten 18 yıl önce dünyaya geldi. Önce Haris bin Huzafe

ile evlendi, Haris Bedir savaşında öldüğü için dul kaldı. Hz. Ömer önce Hz. Osman'a, Hz. Hafsa'yı almasını teklif etmiş, Hz. Osman düşünceğini söylemiş. Sonra Hz. Ebû Bekir'e teklif etmiş, Hz. Ebû Bekir sükût etmiş, sonra da Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Hz. Hafsa'yı Hz. Ömer'den istemiş ve O'nunla evlenmiştir.

Hz. Hafsa, açık sözlü, ittikalı bir annemiz idi. Hz. Ebû Bekir devrinde toplanan Kur'an'ı Kerim nüshası Hz. Hafsa'nın yanında bulunuyordu. Hz. Osman Kur'an nüshalarını çoğaltacağında orjinal nüshayı Hz. Hafsa'dan istemiş, ona göre Kur'an nüshalarını yazmış. Hz. Hafsa hicretin 45 inci yılı vefat etti. Cenaze namazını Medine valisi Mervan bin Hakem kıldırdı ve Cennetül Bakiye kabristanlığına defnedildi. (Asr-ı Saadet, c. 2, s. 1016, Kenzu'l Ummal, c. 5, s. 119)

HAKEM BİN ÂMR (R.A)

Rasûl-i Ekrem'in vefatına kadar Rasûlullah'tan ayrılmadı, Rasûl-i Ekrem'in vefatından sonra Basra'ya geldi, orada yerleşti. Hasan Basrî, İbn-i Sîrîn, Ebû Hâcib, Abdullah bin el-Sâmid, Ebû Temime, El Hecîmî rivâyette bulundular. Bir rivâyette Merv'de ölmüştür. Bir rivâyete göre Hz. Muaviye kendisini tahsildar olarak görevlendirmiş, sonra bir kabahatinden dolayı onun el ve ayağına bukağı vurdurmuş, o şekilde vefat etmiştir. Ölüm yılı için 45 - 50 veya 51 yılı diye ihtilaf edilmiştir, Hâkimin rivâyetine göre Ziyad bin Ebû Ebîhi'nin mektubu Hakem'e yetiştigi vakit ölümüne dua etti. Ve öldü diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 2, s. 436)

HAMMÂD BİN EBÛ SÜLEYMAN, EBÛ İSMÂİL (R.A)

Hammâd bin Ebû Süleyman, Ebû İsmail radiyallahu anh, fukahanın büyüklerindendir. Kûfe'de İmâm-ı Azam'ın hocası idi. İlmi Fıkıh-ı Enes bin Mâlik'den, hadis ilmini de İbrahim Nehaî'den öğrenmişti. 120 ta rihinde vefat etmiştir. (Istilahat-ı Fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 394. 2. baskı.)

HAMMÂD BİN SELEME (R.A)

Hammâd bin Seleme radiyallahu anh, Hafız şeyhul İslâm Ebû Seleme el-Rabi dayısı, Humeyd el-Tavil'den, İbn-i ebi Müleyke'den, Ebû Hamza el-Zâbî Muhammed bin Ziyad, Enes bin Sîrîn, Ebâ Ümran, Katâde ve Semmak bin Harp, Sabit el-Bûnanî'den rivâyet etmiştir. Kendisinden de İbn-i Mübarek, Kattan ve İbn-i Mehdî Affan, Kanâbî, Abdülalâ bin Hammâd, Şeyban bin Ferruh rivâyette bulunmuşlardır. İbn-i Medînî diyor ki: İbn-i Daris'in yanında Hammâd'dan rivâyet ettiği on bir hadis vardı.

Şihab bin Ma'mer şöyle dedi: Hammâd bin Seleme Ebdaldendi, Affan onun hakkında: Hammâd'dan daha ibadetskâr insan gördüm, fakat ondan daha çok hayra koşan, Kur'an'a devam eden, Allah rızası için amel edeni görmedim.

Hammâd bin Seleme radiyallahu anh, çocuğu olmadığı için bir çok kadınla evlenmiş, fakat yine çocuğu olmamıştır. 80 yaşında iken hicrî 167. ci yılında namaz kılarken vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tezkiretü'l-Huffaz, c. 1, s. 203)

HAMNE BİNT-İ CAHŞ (R.ANHÂ)

Hamne bint-i Cahş, El-Esediye Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Zeynep bint-i Cahş'ın kız kardeşidir. Mus'ab bin Umeyr'in hanımıdır. Mus'ab radiyallahu anh Uhud harbinde vefat edince Talha bin Ubeydullah ile evlendi. Rasûlullah ile sohbet şerefine erenlerdendir. (Tehzib, s. 417, c. 12)

HAYSEME (R.A)

Hayseme radiyallahu anha, Kûfe'lidir. Fukahadandır, sika bir zattır. Hadis rivâyet ederken irsalde bulunurdu. Yani râvîlerden bazılarını atlar zikretmezdi. 180 tarihinden sonra vefat etmiştir. (İstilahat-ı Fıkhiyya Kamusu, c. 1, s. 397, 2. baskı, Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 187)

HİŞAM-BİN URVE (R.A)

Hişam-bin Urve radiyallahu anh, Zübeyr bin Avvâm'ın oğlu, Urve'nin oğludur. İmam ve hafızdır. Amcası Abdullah bin Zübeyr'den, babası

Urve'den rivâyetleri vardır. Kendisinden de Şu'be, Mâlik, Süfyan, Hammâd, İbn-i Nümejr, Elkat'tan rivâyette bulundular. İbn-i Esad onun hakkında sikadır, hüccettir, diyor. Hicretin 146. cı yılında 80 yaşında iken Bağdat'ta ölmüştür. (Tezkiratü'l-Huffaz, c. 1. s. 144)

HUMEYDÎ'L-HUMEYRÎ (R.A)

Humeydi'l-Humeyrî radiyallahu anh, (İbn-i Abdurrahman) Basra'lıdır. Ebû Bekre'den İbn-i Ömer, Ebû Hüreyre, İbn-i Abbas ve Sa'd'ın çocuklarından üç kişiden rivâyeti var. Kendisinden de oğlu Ubeydullah, Muhammed bin Münteşir, Abdullah bin Büreyde, Muhammed bin Sîrîn, Ebû Bişr, Azre bin Abdurrahman, Ebû Tiyah ve Dâvud bin Ebû Hind rivâyette bulunmuşlardır.

İbn-i Sîrîn, Humeyd radiyallahu anh için Basra'nın en fakih zatı derdi. İbn-i Sa'd Humeyd radiyallahu anh sikadır, diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 46)

HUMRAN BİN EBÂN (R.A)

Humran bin Eban Mevlâ Osman bin Aff an radiyallahu anh, esir olarak gelmişti. Hz. Osman bunu satın alıp azat etti. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e yetiştirdi. Hz. Osman ve Muaviye'den hadis rivâyeti var. Devamlı Hz. Osman'la namaz kılardı. Hz. Osman kıraatte müşabehete kaçarsa arkasından fatihlik yapardı. Yahya bin Mâin "Humran tâbîünden ve Medine'nin hadisçilerindendir," diyor.

Bir rivâyette 75 yılından sonra vefat etmiştir. Kendisi şerefli rey sahibi bir kimse idi. İbn-i Hıbbân vefatı 75 yılında diyor. Taberi ise 71 yılında öldüğünü söylüyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 3, s. 24)

HUZEYFE (R.A)

İsmi Huzeyfe, lâkabı Ebû Abdullah'tır. Babası Yemânî, Yemen'in Abs kabilesine mensuptur. Hz. Huzeyfe ve babası iman ettiler. Babası Yemân Uhud harbi sırasında müşrik zanedilerek müslümanlar tarafından şehit edildi. Hz. Huzeyfe, "Allah'ın kulları, vurduğunuz babamdır," diye bağırdı ise de duyuramadı. Babasının diyetini Müslümanlara bağışladı.

Hiz. Huzeyfe Rasûl-i Kibriya sallallahu aleyhi ve sellem in sırdaşı idi. Bundan dolayı olmuş ve olacak fitneler kendisine sır olarak bildirilmişti. Mûnafıkların kimler olduğu ismen kendisine haber verilmişti. Hiz. Ömer halifeliğı sırasında “valileri arasında mûnafık bulunup bulunmadığını” Hiz. Huzeyfe’ye sormuş o da, “vardır” cevabını vermiş. “Kimler” diye sorunca:

– Rasûlullah’ın sırrını ifşa edemem, demiştir. Hiz. Ömer:

– Benim zamanımda fitne kopacak mı diye sormuş. Hayır, senden sonra başlayacak,” cevabında bulunmuştur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem in Hiz. Huzeyfe’ye haber verdiği fitneler Hiz. Osman’ın şehit edilmesiyle başlamış, Cemel, Sıffın, Hara, Kerbelâ olaylarıyla devam etmiştir. Hiz. Huzeyfe ashab arasındaki fakihlerden birisi idi. Hendek savaşında gösterdiği kahramanlık meşhurdur.

Hemedan ve Dinar’ın fethi onun eliyle oldu. Hiz. Ömer kendisini Medâin’e vali gönderdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ’den 100 kadar hadis rivâyet etti, 12 si Müttefekun aleyhdir. 8 inde Buharî, 17 sinde Müslim infirât ettiler. (Müstedrek c. 3, s. 399 Tecrid-i Sarih Ter. c. 9, s. 345)

Hiz. Huzeyfe’nin hicretin 36. cı yılı Hiz. Osman’ın şehit olmasından 40 gün sonra Medine’de vefat ettiği rivâyet edilir. Doğrusu Medâinde vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (El Ağlâm cilt 2 s. 180, Medainde Hiz. Selmânla Hiz. Huzeyfenin kabrini ziyaret ettim. Mütercim)

HUZEYME BİN SABİT (R.A)

İsmi Huzeyme, künyesi Ebû Ammere, lâkabı Züşahadeteyn’dir

Evs kabilesindendir. Hicretten önce İslama girdi. Bedir gazasından iti baren Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem in bütün gazalarına iştirak etti. Mekke’nin fethinde Hatime oğullarının bayrağı onun elinde idi. Cemel harbinde Hiz. Ali’nin yanında bulunmuş, Sıffın muharebesinde Hiz. Ammar’dan sonra şehit olmuştur. Hiz. Huzeyme fıkha çok önem verirdi. Kendisinden 38 kadar hadis rivâyet edilmiştir. Mest üzerine mesh etmeyi Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem den rivâyet edenlerdendir. Rasûl-i Ekrem bir gün bir bedeviden at satın almış, parasını vermek için giderken

bedevi daha fazla para veren müşteri bulur. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem gelerek: “Ben bu atı sana satmadım, şahidin varmı dır?” der. Kimse şahit çıkmaz. Hz. Huzeyme, “Ben şahidim Ya Rasûlullah,” der. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, “Siz alışve rişi görmediniz, nasıl şahit oldunuz,” der. Hz. Huzeyme: “Sizin sözünüzde yalan olmadığı için sizi tastik ediyorum,” der. Bunun üzerine Hz. Huzeyme’nin şahitliği bundan böyle iki kişi şahitliğine denk olur (Ahmed bin Hanbel Müsned, c. 5, s. 11, 12, 13, 14, 15, Müstedrek, 396)

HÜMAM BİN HARİS (R.A)

Hümam bin Haris radiyallahu anh, Rasûl-i Ekrem’e yetişememiş, ashab-ı kirâmı görmüş, güvenilir bir zattı. Tâbiîndendir. Yezid bin Muaviye’nin emirliği sırasında 63 yılında vefat etmiştir. Daima oturarak uyurdu, zamanını ibadetle değerlendiren bir zattı. (Tehzib et-Tehzib, C 11, s. 66)

İBN-İ ABDURRAHMAN BİN EL-EBZÎ (R.A)

İsmi Said’tir. Abdurrahman’ın diğer oğlunun adı Abdullah’tır (Tehzib et-Tehz’b, c. 12, s. 312)

İBN-İ BÜREYDE (R.A)

İbn-i Büreyde radiyallahu anh, ismi Abdullah’tır. Kardeşi Süleyman’dır. Hadis râvîlerindendir. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 286)

İBN-İ CÜREYC (R.A)

İbn-i Cüreyc radiyallahu anh, Tebâ-i tâbiînden, âlim, fakîh bir zattır. Künyesi Ebû’l-Velid’dır. Emevîlerin mevâlisindendir.

Tavus Atâ, Mücahid gibi zevattan hadis almıştır. Kendisinden de Evzâî, Sevri ve İbn-i Uyeyne gibi meşhur alimler rivâyette bulunmuştur. Onun hakkında Ahmed bin Hanbel hazretleri şöyle demiştir. Bizde ilk kitap tasnif eden İbn-i Cüreyc ile İbn-i Arabî’dir.

İbn-i Cüreyc hazretleri sâlih bir zat idi. Fıkıh zincirinde Şâfiîlerin imamlarındanıdır.

İbn-i Cüreyc radiyallahu anh, 150 tarihinde vefat etmiştir.

(İstılahat-ı fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 433, ikinci bab, Tehzib et-Tehzib, c. 12, SJ 288)

İBN-İ ŞİHÂB EZ-ZÜHRÎ (R.A)

İbn-i Şihab, hadis hafızlarının sancaktarı sayılır. Muhaddisler içerisinde İbn-i Şihab'ın yüksek menkıbesi hakkında medihte bulunmayan hiç bir muhaddis yoktur.

İbn-i Şihâb radiyallahu anh, çok keskin bir zekâyâ, geniş bir hafızaya sahipti. Kur'an-ı Kerim'i seksen günde hıfz etmişti. Hişam bin Abdülmelik çocuklarını okutmak maksadıyla kendisinden bir hadis mecmuasını istemiş, İbn-i Şihâb Zührî radiyallahu anh de dört yüz hadis-i içine alan bir hadis mecmuası yazıp vermiş. Bilâhare bu nüshanın kaybolduğunu iddia ederek, yeni bir nüshanın yazılıp kendisine verilmesini istemiş. İbn-i Şihâb Zührî radiyallahu anh de ezberden önceki nüshanın aynını yazıp Hişam'a teslim etmiş.

Hişam yeni nüsha ile sakladığı eski nüshayı karşılaştırdığında ikisi arasında bir harf farkı bile bulamamıştır.

Hicretin 124 üncü yılı ramazanında vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tecrid-i Sarih tercemesi, c. 5, s. 155, Tehzib, c. 12, s. 299)

İBN-İ VEHB (R.A)

İbn-i Vehb; Kureyş'li Abdullah bin Vehb'dir. Meşhur imamlardan olup Hicaz ve Mısır'ın en büyük muhaddislerindendir. Hicretin 199 tarihinde 74 yaşında vefat etmiştir. (Hülâsa 362)

İKRİME EBÛ ABDULLAH EL-MEDENÎ (R.A)

İbn-i Abbas'ın kölesi idi, oğlu Ali tarafından azat edildi. Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Ömer, Ebû Hüreyre ve Hz. Aişe'den hadis rivâyet etmiştir. İkrime büyük bir alimdi. Tefsir Hadis ve Fıkha tamamiyle vâkıftı. Abdullah bin Abbas hazretlerinin hayatında fetva vermeye başlamıştı. Tehzib'te şöyle kaydeder: İkrime aslen Berberîlerdendir. Kendisi Sikadır. Tefsir alimidir. Bid'atı sabit değildir. 104 tarihinde vefat etmiştir. (İstilahat-ı Fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 451 ikinci baskı)

İMRAN BİN HUSAYN (R.A)

İmran bin Husayn radiyallahu anh, Hayber'in fethi yılı iman etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bir çok gazvelerinde bulundu. Hz. Ömer halifeliği sırasında onu Basra halkına fıkıh öğretmek için gönderdi. İbn-i Sîrîn onun hakkında şöyle demiş: "Basra'da, Rasûlullah'ın ashabından İmran bin Husayn'dan daha fadıl kimse görmedim." İmran duası makbul bir zattı. Fitnelere karışmamıştır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den 180 hadis rivâyet etmiştir. Sekizi müttefekun aleyhtir. 4 ünü Buhârî, 9 unu Müslim infirad etti. Hastalığı sırasında Melekler açıktan onu selâmlıyorlardı. Ateşle dağlanarak tedavi oldu. Bu hal kendisinden kayboldu. Sonra yine geldi. Hicretin elli ikinci yılı Basra'da vefat etti. (Delilü'l-Falihîn, c. 1, s. 122)

KABİSA BİN VAKKAS (R.A)

Kâ'bısa bin Vakkas radiyallahu anh, es-Selmî ashab-ı kirâmdandır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de Salih bin Ubeyd rivâyette bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, c. 8, s. 351, İstiâb, c. 3, s. 1273, Menhel, c. 4, s. 19)

KAYS BİN ASİM BİN SİNAN (R.A)

Kays bin Asım bin Sinan radiyallahu anh Hicretin dokuzuncu yılı benî temim heyeti ile Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'e gelerek iman etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Kays ehlî ve bedevîlerin hayırlısıdır, buyurdu. Çok akıllı ve zekî, yumuşak ve cömert bir zattı. Ahnef'e, yumuşak hareketi kimden öğrendin diye sordular. "Kays'dan"

diye cevap verdi. Cahiliyet devrinde bile içkiyi kendisine haram saymıştı. Basra'da yerleşti. Orada kendisine ev yaptırdı. Öldüğünde otuz iki erkek çocuğu vardı. Rasûl-i Ekrem'den hadis rivâyet etmiştir. (Tehzib, c. 8, s. 399)

KAYS BİN TALK (R.A)

Kays bin Talk radiyallahu anh, tâbiîndendir. Şâfiî hazretleri, Kays bin Talk'ın kimliğini bilene raslayamadım, diyor. Talk bin Ali el Yemâni el Hanefî; İbn-i Abdülber (368-463) Talk'ın Yemâmeli olduğunu, kavmi tarafından Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in durumunu öğrenmek için gönderildiğini, kavminin yanına Müslüman olarak döndüğünü ve bir camii yaptırarak kavminin islâm şerefi ile müşerref olmasına vesile olduğunu kaydeder. Bir de Ali bin Talk vardır. İbn-i Abdülber, bu zat hakkında zannederim ki, (Talk bin Ali'nin babasıdır) diyor. İmam Buharî ile, İmam Ahmed bin Hanbel ikisinin bir zat olduğu kanaatındadır. (Tehzib c. 8 s. 647)

LEKIT BİN SABRE (R.A)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyeti vardır. Kendisinden oğlu Asım bin Lekit, yeğeni Vekî bin Ades, Abdullah bin Hacib, Hamr ve Âmr bin Evs es-Sakafî rivâyette bulundu. (Tehzib, et-Tehzib, c. 8, s. 456)

LÜBÂBE BİNT-İ HÂRİS (R.A)

Lübâbe bint-i Hâris radiyallahu anh, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Meymûne-i Hilâliye'nin kız kardeşidir. Sahabiyât'tan olma şerefine ermiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden rivâyette bulunmuştur. Hz. Hatice'den sonra ilk iman eden kadın Hz. Lübabe'dir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem, kendisini sık sık ziyaret ederdi. Hz. Osman'ın halifeliği sırasında vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 450)

MAKBÛRÎ (R.A)

Makbûrî, Medineli'dir. Benî Dinârî'nin kabirlerini muhafazaya memur olduğu için Makbûrî dendi. Kabre ait rivâyetleri daha muteberdir. Hz. Ömer, Ali ve Üsâme radiyallahu anhdan rivâyetleri vardır. Kendisinden oğlu Said ve bir cemaat rivâyet etmiştir. Vâkidî yüz H. 100 tarihinde vefat ettiğini kayıt etmiştir. (Hulâsa ve Buharî şerhi Aynî)

MA'KIL BİN EBÛ MA'KIL EL-ESEDÎ (R.A)

Ma'kıl bin Ebû Ma'kil El-Esedî; sahabidir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden Velid, Ebû Zeyd bin Sâvebe'nin azatlısı ve Ebû Seleme bin Abdurrahman rivâyet etmişlerdir.

Hz. Ma'kıl, Hz. Muaviye devrinde vefat etmiştir. Kendisine Makil bin Ebil-Heysem, Makli bin Ümmü Ma'kil de denir. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 235)

MÂLİK BİN HUVEYRİS (R.A)

Mâlik bin Huveyris radiyallahu anh ashab-ı kirâmdandır. Basra'da yerleşmiş, 74 tarihinde vefat etmiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis rivâyet etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 14)

MERSED BİN ABDULLAH EZ-ZAMANÎ (R.A)

Mersed bin Abdulah ez-Zamânî radiyallahu anh, Ebû Zerr'i Gıfârî'den rivâyet etmiştir. Kendisinden oğlu Mâlik'in rivâyeti vardır.

Merset bin Abdullah Mısır'lıdır. Mısır halkının müftüsü idi. Ashab-ı kirâmı görmüş, tâbiînden, kendisine güvenilir dürüst bir zattı. Hicretin 90 yılında vefat etti.

Merset bin Abdullah zamanında Mısır'da müftü idi. Çok faziletli ibadetskâr bir zat idi. Kûfelilerce Alkam'e nasıl bir alim ise, Mersed bin Abdullah da Mısırlılar için öyle idi. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 82)

MERVANÜ'L-ASFAR (R.A)

Kendisine Mervan bin Hakem de denir.

Aslen Basra'lıdır. İbn-i Ömer, Ebû Hüreyre, Enes, Ebî Vâil, Sasa bin Muaviye, Mesruh bin el Ejde ve Ebî Râfi el Sâi ve Şâbî radiyallahu anh'dan rivâyeti vardır. İbn-i Hıbbân sikadır. (kendisine güvenilir) diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 98)

MERVAN BİN HAKEM

Mervan-bin Hakem Ebûl As Emevi hükümdarlarının 4 üncüsüdür. Hz. Muaviye'nin halifeliği sırasında Medine ve Hicaz valisi idi, onun valiliği Hicrî 48 tarihine kadar devam etti. Sonra Hz. Muaviye ölünce Abdullah bin Zübeyre uyacak iken sonradan Irak valisi Ubeydullah bin Ziyad'ın teşviki ile Halifeliğini ilân etti. Mervan Hz. Osman'ın halifeliği sırasında onun kâtibi idi. Hz. Osman'ın şehid edildiği gün o da ağır yara almıştı, yerine oğlu Abdülmelik'i Veliaht tayin ettirdi. Hicrî 65 Ramazanında öldü. Bir rivâyete göre onun sonradan aldığı birinci Yezid'in karısı kendisini boğdurmuştur. (Taberi, c. 4, s. 60)

MEYMÛNE (R.ANHÂ)

Meymûne radiyallahu anha, Hârisî Hilâlî'nin kızıdır. Mü'minlerin annesidir. Hicretin yedinci yılında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle evlenmiştir. Kendisinden 46 hadis rivâyet edilmiş olup, yedisi müttefekun aleyh, birinde Buhârî, beşinde de Müslim infirad etmiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Hicretin yedinci yılı gaza ömresinden dönerken, Meymûne radiyallahu anha hazretleri Mehirsiz nikâh buyurmalarını teklif etmiştir. Serif mevkiinde onu nikâh ederek taltif buyurdu. Hz. Meymûne hicretin elli birinci yılında Serif'te vefat etmiştir.

SERİF: Mekke'de Tenim'e yakın bir yerin adıdır.

MİKDAD BİN EL-ESVED (R.A)

Mikdad bin El-Esved radiyallahu anh, ilk Müslüman olanlardandır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz kendisini, amcası Zübeyr'in

kızı Zubâa ile evlendirdi. İki defa hicrette bulundu. Bedir harbinde İslâm süvarileri arasında vazife gördü. Bedir harbinden sonra bütün seferlerde hazır bulundu. Tirmizî ve İbn-i Mâce'nin rivâyet ettikleri bir hadiste Rasûl-i Ekrem Efendimiz şöyle buyurmuş:

Allah bana dört kimseyi sevmemi emretti. Onlar da: Mikdad, Ali, Ebû Zer ve Selmân'dır. Rasûl-i Ekrem'den 42 hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden Hz. Ali, İbn-i Abbas, İbn-i Mes'ûd ve Hz. Enes rivâyette bulundular. Yetmiş yaşlarında iken Hz. Osman'ın halifeliği sırasında otuzüç yılında vefat etti. (El-Menhel, El-Azb, El-Mevrut, c. 2, s. 260)

MİKDAM BİN MA'D-İ KERİB (R.A)

Ashab-ı kirâmdandır. ashab-ın Humus'da yerleşenlerindendir. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden Halid bin Velid, Muaz bin Cebel, Ebû Eyyûb el-Ensârî'den rivâyette bulunmuştur. Kendisinden de oğlu Yahya oğlunun oğlu Salih bin Yahya başta olmak üzere bir cemaat rivâyette bulunmuştur. Hicretin 87. yılında 91 yaşında iken vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 10 S, 287)

Hiz. Mikdam çocukluğunda Kinde heyeti ile birlikte Yemen'den Rasûlullah'ın huzuruna 80 atlı olarak gelenlerdendir. Kendisinden 40 hadis rivâyet olunmuştur. (Kamus-ı Terâcüm el-Âlâm, c. 8. s. 208)

MUAVİYE (R.A)

Muaviye radiyallahu anh Ebû Sufyan bin Harb'in oğludur. Mekke'nin fethi sırasında Müslüman olmuştur. Şam'da 20 sene vali, 20 sene de Melik olarak kalmıştır. Halim selimdi. Siyasî ve idarî işlerde ileri görüşlü bir zattı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Muaviye hazretlerine:

“Eğer melik olursan adâlet yap,” buyurmuştur. Kendisinden naklolunan şu söz onun siyasetteki kudretine delildir: Halkın bana pamuk ipliği ile bağlı bulunması kâfidir. Ben onu hiç bir zaman koparmam, halk bana doğru gelmezse ben onlara yaklaşırim, dermiş. Kendisinden 130 hadis rivâyet edilmiştir. Dördü müttefekun aleyh, dördünde Buharî, dördünde de Müslim

infirad etmişlerdir. Hicretin 60. yılı vefat etmiştir. (Tecrit Tercümesi, c. 10, s. 287)

MUAZ BİN ABDULLAH EL-CÜHENÎ (R.A)

Muaz bin Abdullah el-Cühenî radiyallahu anh, babasından kardeşi Abdullah Ukbe bin Âmr el-Cühenî İbn-i Abbas, Câbir bin Husame el-Cühenî, Abdullah-bin Üneys el-Cühenî, Said bin el-Müseyyeb, Câbir bin Abdullah Tebiu'l-Humeyrî ve bir cemaattan rivâyette bulunmuştur. Kendisi sikâtandır. İbn-i Ebî Asım'ın dediğine göre 118 senesinde vefat etti. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 192)

MUAZ BİN CEBEL (R.A)

Muaz bin Cebel radiyallahu anh, ensârın ulularındandır. Hazrec kabilesine mensuptur. İkinci Akabede bulundu. Bedir savaşından itibaren Rasûl-i Ekrem'in bütün savaşlarına katıldı. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tarafından Yemen'e kadılık, muallimlik ve zekâtları tahsildarlardan teslim almak görevleri ile görevlendirildi. Hz. Ömer tarafından Şam'a gönderilmiş, orada hicretin 17 veya 18 inci yılında taundan vefat etmiştir. (Tezki-rat'ül-Huffâz, c. 1, s. 17, Müstedrek, c. 3, s. 268)

MUAZE BİNT-İ ADEVİYE (R.ANHÂ)

Ümmü Sahbâ Basra'lıdır. Çok ibadetkâr bir kadındır. Hz. Ali ve Hz. Aişe'den rivâyeti vardır. Kendisinden Ebû Kilâbe, Eyyûb Asım-ı Ahvel gibi zatların rivâyetleri vardır. İbn-i Main Hz. Muaze sikadır, demiş. Zehebi de şöyle diyor: "Bana yetişen habere göre Muaze geceleri ibadetle geçirir ve hayatta uyuyan göze hayret ederim. Benim bildiğime göre uzun uyku kabirdedir." demiştir. İbn-i Cevzî Muazen'in 83 tarihinde vefat ettiğini bildirir. (Hulâsa)

MUĞİRE BİN ŞU'BE (R.A)

Aslen Taif’lidir. Hicretin beşinci yılı Hendek savaşı sırasında imanla şereflenerek Medine’ye geldi, bir çok gazveye iştirak etti. Hudeybiye andlaşmasında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in muhafızlarındandı. Rasûl-i Ekrem Efendimizin kabr-i saadete defni sırasında yüzüğünü kabre düşürdü. Yüzüğünü almak bahanesiyle vücudu saadete dokunma şerefine erdi. Böylece Peygamber Efendimizden en son ayrılan zat o oldu. Hz. Ebû Bekir devrinde Buhara tarafına kumandan olarak gönderildi. Sonra Yemame mürtedlerinin yola gelmesinde büyük hizmeti oldu. Hz. Ömer devrinde Kadisiye seferinde İran kumandanı Rüstemlesulh müzâkeresinde İslâm hey’etinin sefirlik vazifesini yerine getirdi. Andlaşma yapılamayınca Kadisiye muharebesi yapıldı. Bu arada Irak ordularına kumandan olmak rütbesine erdi. Nihavent seferinde ikinci defa sefir oldu. Merdan Şahla andlaşmaya oturdu. Hz. Ömer tarafından önce Basra’ya vali tayin edildi. Sonra Kûfe’ye gönderildi. Hz. Osman devrinde valilikten azledildi. Önce Ali tarafını sonra Hz. Muaviye tarafını tuttu. 41 inci hicret yılında yeniden Kûfe valisi oldu. Hicretin 50. yılı 70 yaşında iken Kûfe’de taun hastalığından vefatetti. Hz. Muğire radiyallahu anı tedbirli, cesaretli bir kumandandı. Emevi devrinin dâhi 4 simasından biriydi, ittikalı bilgili bir sahabî idi. Kendisinden 133 hadis rivâyet edilmiştir. Allah ondan razı olsun. (Üsd-ül-Gâbe, c. 4, s. 406, Müstedrek, c. 3, s. 447, İbn-i Sa’d Tabakat, c. 2, Ashab-ı kirâm, c. 3, S: 300)

MUHACİR BİN GUNFUZ (R.A)

Ashab-ı kirâmdandır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden hadis rivâyet etmiştir. Hz. Osman’ın emniyet teşkilâtı başkanlığında görev almıştır. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 323)

MUHTAR BİN FÜLFÜL EL-MAHZÛMÎ (R.A)

Muhtar bin Fülful EI-Mahzûmî Âmr bin Hüreys’in azatlısıdır. Aslen Kûfe’lidir. Hz. Enes İbrahim Et-Teymî, Âmr bin Abdülaziz, Hasan-ı Basrî, Talk bin Habib’ten rivâyette bulunmuştur. Ahmed bin Hanbel sikadır, demiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 10, s. 68)

MUHAMMED BİN CÜBEYR BİN MUT'İM (R.A)

Medinelidir, tâbiîndendir. Babası Kureyş ve Arabın nesep bilgisini en iyi bilenlerden idi. Kendisi ise Kureyş'in başından geçen tarihi olayları en iyi bilenlerden idi. Muhammed bin Cübeyr Abdülmelik'in zamanına yetişemedi. Süleyman bin Abdülmelik'in halifeliği sırasında vefat etti. (Tehzib et-Tehzib, c. 9, s. 92)

MUHAMMED BİN MÜNKEDİR (R.A)

Muhammed bin Münkedir radiyallahu anh isim yapmış imamlardan birisidir. Hz. Aişe, Ebû Hüreyre, Câbir, İbn-i Ömer, İbn-i Zübeyr radiyallahu anh'den ve başkalarından rivâyeti var. Kendisinden Mâlik bin Enes, İbn-i Cüreyc, Zührî, Şu'be radiyallahu anh ve başkaları da rivâyette bulundular. Muhammed bin Münkedir hafızası kuvvetli züht ve takvaya sahip güvenilir bir zattı. Hicretin 130. cu yılında vefat etti. (Elmenhel El-Azb Elmevrud, c. 2, s. 218)

MUHAMMED BİN OSMAN BİN EBÎ ŞEYBE (R.A)

Kûfe'nin muhaddisidir. Babasından ve Ahmed bin Tunus'tan, amcası Ebû Bekir'den, Ali bin Medinî'den, Yahya el Hamiyânî'den ve Yahya bin Mâin'den hadis dinledi. Kendisinden de bir çok zat hadis dinlediler. Salih Cezre, sika olduğunu söylüyor. İbn-i Adiy Onun münker bir hadisini bilmiyorum, dedi. Hicretin 297. yılında vefat etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 1, s. 661)

MUHAMMED İBN-İ SÎRÎN (R.A)

Muhammed İbn-i Sîrin radiyallahu anh, Hz. Osman'ın hilafetinden iki yıl önce dünyaya geldi. Ebû Hüreyre, İmran bin Husayn, İbn-i Abbas ve İbn-i

Ömer'den hadis dinledi. Fakih ittikalı verâ sahibi bir zattı. Rüya tâbirinde emsali yoktu. Annesi Safiye Hz. Ebû Bekir'in azatlısı idi.

Bir borcu dolayısı ile hapsedilir. Gardiyan ona geceleri evine git, sabahları gelirsin,, dedi. İbn-i Sîrîn: "Hıyanetine beni ortak etme," dedi. Yanında ölümden bahsedilince bütün azaları nerde ise ölürdü. Güler yüzlü tatlı sözlü, şakacı bir zat idi.

MÜCAHİD (R.A)

Mücahid radiyallahu anh, Ebûl Hacce el Mekkî tâbiînin büyüklerindendir. Tefsir hadis ve fıkıh ilminde imamdır. İbn-i Abbas, Ebû Hüreyre, Câbir ve Abdullah İbn-i Ömer hazretleri gibi sahabilerden hadis ve ilim öğrenmiştir. Kendisinden Tavus, İkrime, Katâde, İbn-i Kesir, Ebû bin Âlâ gibi zatlar tefsir ve hadis almış ve rivâyet etmişlerdir. Tehzîbî Esma'da; Mücâhid fıkıh hadis ve tefsirde imamdır, deniliyor. (İstılahatı Fıkhıye Kamusu, C, 1, s. 462, 2. ci baskı) (Hicretin yüz üçüncü yılı 83 yaşında iken Mekkede vefat etti. el-Alam, c. 6, s. 161)

MÜSSE (R.A)

Künyesi Ümmü Besse'dir.

Ensarın dostudur. Pederinden sonra küçük yaşta Medine'ye gelmiş Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bir çok gazalarında hazır bulunmuştur. Medine'den Basra'ya giderek oraya yerleşmiş bilahare Basra'ya vali olmuştur. Kendisi Basra'lı sayılır. Rasûl-i Kibriya'nın hadislerinden bir çok hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden İbn-i Sîrîn ve Hasan-ı Basrî'nin rivâyetleri var, hicretin 59 cu yılı Basra'da vefat etmiştir.

MUSTEVİRİT BİN ŞEDDÂD BİN ÂMR (R.A)

Ashab-ı kirâmdandır. Babası Şeddad bin Âmr da sohbet şerefine erenlerdendir. Rasûlullah Efendimiz'den ve babasından rivâyeti var. Hicretin 45. yılında İskenderiye'de vefat etmiştir. (Tehzib, c. 10, s. 106)

NAFÎ (R.A)

Medine halkının imamı, kıraat ilminin en yüksek bir sîmâsıdır. Fa-tıma bint-i Araç'tan ve muhaddislerden bir çoğundan rivâyeti var. Kendisinden Verş (Osman bin Said) ile (Ebû Musâ, İsa bin Mina) rivâyet etmişlerdir. İbn-i Adiy, "Nâfî'in rivâyetleri arasında münker bir rivâyet bulmak mümkün değildir," demiştir. 167 tarihinde Medine'de vefat etmiştir. (Hülâsa)

NÂFÎ BİN MUHAMMED BİN RABÎ (R.A)

Nâfî bin Muhammed-bin Râbi radıyallahu anh, İbn-i Rabia el-Ensârîde denir.

İlya'da yerleşti, Ubade bin El-Sâmit'ten kıraat hususunda rivâyette bulundu. Ondan da Mekhul ve Hizam bin Hakim rivâyette bulundular. (Tehzib, c. 10, s. 410)

NUMAN BİN BEŞİR (R.A)

Künyesi Ebû Abdullah'tır. Ensardandır. Babası Beşir de sahabidir. Babası Beşir ikinci Akabe, Bedir, Uhud ve bütün savaşlarda Rasûl-i Ekrem'le beraberdi. Hz. Ebû Bekir'e biat eden ilk sahabe Beşir'di. Numan ise hicretin dördüncü ayı doğdu, hicretten sonra ensardan ilk doğan çocuk Numan'dır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden 114 hadis rivâyet etmiştir.

Sahih-i Buharî ve Müslim'de on hadis-i rivâyet edilmiştir. Hz. Numan Şam'da yerleşmiş sonra Kûfe'ye vali olmuştur. 64 tarihinde Humus'un bir köyünde şehit oldu. Allah kendisinden razı olsun. (Müstedrek, c. 3, s. 430, Tehzib, et-Tehzib, c. 10, s. 447)

OSMAN BİN AFFAN (R.A)

Hz. Osman radıyallahu anh 5. inci dedede Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle birleşir. Babası Afvan'dır. Dedesi Ebûl Âs'dır. Büyük

dedesi Ümeyye'dir. Hicretten 47 sene önce dünyaya gelmiştir. Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh'ın teşviki ile Müslüman olmuş, Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in kızı Rukiye ile evlenmiş, ailesi ile birlikte önce Habeşistan'a sonra Medine'ye hicret etmiştir.

Ailesi Hz. Rukiye radiyallahu anha hasta olduğu için Bedir savaşına gidememişti. Diğer savaşlarda bulundu. Hz. Rukiye'nin ölümünden sonra Peygamberimizin sallallahu aleyhi ve sellem diğer kızı Ümmü Gülsüm ile evlendi. Bunun için kendisine iki nur sahibi manâsına gelen (Zinnûreyn) lâkabı verildi. Hz. Ömer radiyallahu anh'dan sonra 3. cü halife oldu. Kur'an nüshalarını çoğaltarak İslâm ülkelerine birer adet gönderdi.

Kıbrıs ve Afrika ülkeleri Afganistan, Horasan, Türkistan ve Azerbeycan onun zamanında fethedildi. Mescid-i Saadet'i o genişletti. Son derece halim selim hayâlî edepî bir zat-ı muhteremdi. 12 sene halifelikten sonra evinde Kur'an okurken âsîler tarafından şehit edildi. Baki kabristanlığına defnedilmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib, c. 7)

OSMAN BİN EBÜ'L-ÂS ES-SAKAFÎ (R.A)

Osman bin Ebû'l Âs es-Sakafî aslen taiflidir. Rasûl-i Ekrem onu Tâif üzerine görevlendirmiş, Hz. Ömer devrine kadar orada vazifeli kalmış, Taiflileri dinden dönmekten kurtarmıştır Hz. Ömer onu Basra'da görevlendirdi. Basra'da yerleşti ve Hz. Muaviye'nin emirliği sırasında 55 yılında Basra'da vefat etti. Rasûl-i Ekrem'den ve annesinden rivâyeti vardır. Taiflilere söylediği şu sözler meşhurdur. "Ey Taifliler, en son iman edenler sizlersiniz, ilk irtidat eden sizler olmayasınız." (Tehzib, s. 129, c. 71)

ÖMER BİN EBÛ SELEME (R.A)

Ebû Hafz el-Medenî, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in üvey oğludur.

Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ve annesi Ümmü Seleme'den rivâyette bulundu. Ömer bin Ebû Seleme radiyallahu anh Habeşistan'da dünyaya gelmiştir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatında

dokuz yaşında idi. Cemel vakasında hazır bulunmuştur. Seksen üç yılında Medine’de vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib et-Tehzib, c. 7, s. 456)

RAFÎ BİN HADİC (R.A)

Ensardandır. Evs kabilesine mensuptur. Uhud harbinde bulunmuş ve onu takip eden bütün gazalara iştirak etmiş, ülül azm bir sahabidir.

Kendisinden 78 hadis rivâyet edilmiş olup, bunlardan beşinde Bu-harî ile Müslim ittifak etmişler, üçünü de Müslim münferit olarak rivâyet etmiştir.

Ravileri oğlu Rifâa ile Beşir İbn-i Yesar, Tavus bin Keysan’dır. (Tecrid-i sarih tercemesi, c. 7, s. 575, Müstedrek, c. 3, s. 561, Menhel c. 3, s. 351)

RUBEY BİNT-İ MUAVVİZ BİN AFRÂ (R.ANHÂ)

Sohbet şerefine eren kadınlardandır. Rasûl-i Ekrem Efendimizden rivâyeti vardır. Enes bin Mâlik’in karısı idi. Hudeybiye’de ağaç altında biatta bulunan kadınlardandır. Kendisinden başta kızı Aişe bint-i Enes olmak üzere bir çok kimseler hadis rivâyet etmişlerdir. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 418)

Kendisi ensarın neccar koluna mensuptu. Rasûlullah Efendimizin bir çok gazvelerine iştirak etmiş, askerlere su taşımış, yaralıları tedavi etmek, şehitleri ve yaralıları Medine’ye getirmek göreviyle hizmet görmüştür. Rasûlullah Efendimiz çok kere bu kadının evine gider, orada abdest alır, namaz kılar, yemek yedi. Hz. Muaviye’nin Devlet reisliği gününe kadar yaşamıştır. (Tabakat-ı İbn-i Sa’d, 8: 337 İsâbe 8: 79 el-Alâm, c. 3, s. 639)

SAİD BİN ABDİLİZİZ (R.A)

Şamlıların fakihi idi. Kur’an’ı İbn-i Amr’a dinletti. Sonra Hac etti. Mekhul, Nâfi ve Râbia bin Yezid’den hadis dinledi. Kendisinden de birçok zevat hadis rivâyet ettiler.

Hicretin doksanıncı yılında dünyaya gelen Said bin Abdülaziz (’r.a) hadislerinin hepsinin ezberinde olduğunu, hiç bir hadis-i yazmadığını kendisi söylemişti. Yahya bin Mâi, Said hüccettir, dedi.

Ebû Nasır Firadisi diyor ki: “Namazda onun göz yaşlarının yere düştüğünü işitirdim” Said geceleri ibadetle geçirir, şöyle derdi. “Hayatta ezberleyen, sükût eden veya konuşan ariften başkasında hayır yoktur.” “Lahavle” çekmeden cevap vermez, cemaatle namazı geçirirse hüngür hüngür ağlardı. “Bilmiyorum” demek “İlmin yarısıdır” derdi. (Tezkiretü’l-Huffaz, c. 1, s. 219)

SAİD BİN MÜSEYYEB (R.A)

Tâbiündendir. Hz. Ömer radiyallahu anın halifeliğinin ikinci yılı dünyaya gelmiştir. Medine-i Münevvere de meşhur olan yedi fakihden birisidir. Dinine bağlı, haramdan uzak durmasıyle ün yapmıştır. Emevîpadişahlarına biat etmemiş, onların isteklerini geri çevirmiştir. Abdülmelik Said bin Müseyveb radiyallahu anh’ın kızını oğlu Velid’e istemiş, ona vermeyip bir fakire vermiştir. Ashab-ı kirâmdan bir çokları ile görüşmüş, kırk defa hacca gitmiş, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin hanımlarından hadis rivâyet etmiştir. 91 tarihinde Medine’de vefat etmiştir. (Kamûs-ı Âlâm, S 2579)

SEHL BİN EBÛ HASME (R.A)

İsmi Abdullahtır, Âmr diyenler de oldu. Sehl bin Abdullah bin Haşine diyenler de oldu. Kendisine Ebû Yahya ve Ebû Muhammed el-Medenî de denildi. Rasûlullah’dan Zeyd-bin Sâbit’ten ve Muhammed bin Mesleme’den rivâyeti vardır. Kendisinden de oğlu Muhammed, yeğeni Muhammed bin Süleyman ve başkaları da rivâyet ettiler. Bedir hariç Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bütûn harplerine iştirak etti. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem vefat ettiği gün 8 yaşında idi. Uhud’da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem delili idi. Hz. Muaviye’nin emirliğinin ilk günlerinde vefat etti. Vefatı hakkında değişik tarihler de kaydedilmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 4, s. 248)

SEHL BİN HUNEYF (R.A)

İsmi Sehl, künyesi Ebû Sa'd'dır. Evs kabilesindendir. Rasûl-i Ekrem'in hicretinden önce iman etmiştir. Hz. Ali ile aralarında kardeşlik akdedilmişti. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in bütün gazalarına iştirak etmiştir. Uhud gazasında Müslümanlar bozguna uğradığı halde Hz. Sehl sebat etmiş, harp sonuna kadar savaşmıştır. Hz. Ali devrinde önce Kûfe Valiliğine, Cemel harbinden sonra Basra valiliğine tayin edilmiştir. Cesur, güzel yüzlü, tok sözlü, güzel ata binen Rasûl-i Ekrem'e son derece bağlı bir zattı. Hicretin 58 inci yılında Kûfe'de vefat etmiş, onun cenaze namazını Hz. Ali kıldırmıştır.

Bizzat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden bir çok hadis rivâyet etmiştir. (İsabe, c. 3, s. 139, Tehzib et-Tehzib, c. 4, s. 251)

SEHL BİN SA'D (R.A)

İsmi Sehl, künyesi Ebû'l-Abbas'tır. Hazrec kabilesine mensub olup babası Sa'd bin Mâlik'tir. Hicretten beş yıl önce doğmuş ve babası hicretten önce Müslüman olduğu için, Hz. Sehl Müslüman bir aile içinde dünyaya gelmişti. Mescid-i Nebevi'de ilk minberin direklerini temin edip getiren zat Hz. Sehl'dir. ashab-ın meşhurlarından olup, yaşı küçük olmasına rağmen Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i görmüş, ashab-ın büyüklerinden ilim öğrenmiş, hadis rivâyet etmiştir. Hazret-i Sehl'in rivâyet ettiği hadis sayısı 188 olup hicretin 91. yılında 96 yaşında iken Medine'de vefat etmiştir. Allah kendisinden razı olsun.

SEHL BİN SEHLİ'S-SÂİDÎ (R.A)

Adı Hazer'dir. Rasûl-i Ekrem ona Sehl ismini verdi. Rasûl-i Ekrem'in vefatında 15 yaşında idi. Onun için Rasûl-i Kibriya'dan hadis dinlemiştir. Kendisinden 188 hadis rivâyet edilmiştir. Bunlardan 28'i Müttefekun aleyhtir. 11 inde Buhârî infirât etti. Hicretin 88 inci veya 91 yılında Medine'de vefat etti. Medine'de en son vefat eden sahabe Hz. Sehl'dir. (Delilü'l Fâlihîn, c. 1)

SELLÂME BİNT-İ HURRÎ (R.A)

Sellâme bint-i Hurri Fezâri; Harsa bint-i Hurr'un kız kardeşidir. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selemin sohbetinde bulunan kadınlardandır. Kendisinden Akile radiyallahu anha ve Ümmü Dâvud El-Vâbise radiyallahu anha rivâyette bulundu.

SELEME BİN EL-EKVA (R.A)

İsmi Sinan bin Abdullah'tır. Hudeybiye'de Rıdvan biatında bulundu. O, gün Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e başlangıçta ortada ve sonunda olmak üzere üç defa bey'at etti. Çok cesur, iyi bir nişancı, iyilik etmeyi seven, hayırperver, faziletli bir zat idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle 7 gaza da bulundu. Fahr-i Kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin hadislerinden 77 hadis rivâyet etti. Bunlardan 16 sı müttefekun aleyhtir. 5 inde Buhârî, 9 unda Muslim infırat etti. Hz. Seleme önce Medine'de bulunuyordu. Hz. Osman'ın şehit edilmesinden sonra Rebze'ye gitti, vefatından önce tekrar Medine'ye geldi. Hicretin 74 yılında 80 yaşında iken vefat etti. Allah kendisin den razı olsun. (Delilü'l Fâlihın, c. 1, s. 407)

SELMÂN-I FÂRİSÎ (R.A)

Selmân-ı Fârisî radiyallahu anh'ın babası İsfahan'ın Cey adlı köyünde bulunuyordu. Hz. Selmân önce Mecûsi idi. O zamanki ismi de Mabeh idi İslâm'a girdikten sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz ona Selmân ismini verdi. Sonra Selmân'ül Hayr lâkabını aldı. Hz. Selmân'ın babası ziraatla uğraşırdı. Hz. Selmân da ürünlerini şehre getirir satardı.

Bir gün İsfahan'da Hıristiyanların ibadetini gördü, nazar-ı dikkatini çekti, hoşuna gitti. Cey'e döndüğünde Mecusiliğe çok bağlı olan babasını karşı Mecusiliği tenkit etti. Onun Hıristiyanlığa meylettiğini gören Hıristiyanlar kendilerine ısındırmak için üzerine düştüler. O'nun Musul'da bulunan bir Rahip ile görüşmesinin kendisi için faydalı olacağını söylediler. O da bir ticaret kervanı ile Musul'a geldi, tavsiye edilen Râhiple görüştü.

Rahip Selmân'a Nusaybin'i tavsiye etti. Nusaybin'e geldiğinde Ammuriye'de yüksek rütbeli bir Rahip bulunduğunu, O'na gitmesinin faydalı olduğunu söylediler. Selmân Ammuriye'ye gelerek tavsiye edilen papazla görüştü. Ondan çok istifade etti.

Bir gün Râhip ona, “Selmân sana bir şey söyleyeceğim. Bak sen âşık bir gençsin, hakikatı arıyorsun, yakında Arap yarımadasında bir güneş doğacak bir ahir zaman Peygamberi dünyaya gelecek. İnsanları irşad ederek sapıkları yola getirecek. Benim ecelim çok yakın, yoksa ben de o zata kadar gitmek istiyorum.” Bu haberi işiten Selmân-ı Fârisî hazretleri Arabistan'a gitmek için can atıyor, çare arıyordu. O sırada Benî Kelp kabilesinden bir tüccar Ammuriye'ye gelmişti.

Selmân'ı Hicaz'a götüreceğini va'd etti. Yolda giderlerken Vâdîlurs'ta bir Yahudiye onu köle diye sattı. Hz. Selmân esarete çok güçlük çekti. Âşık olup gönülden arzuladığı zata kavuşamadığı için de çok üzülmüştü. Bir gün Yahudi olan efendisinin kardeşi Medine'ye gidiyordu. Hz. Selmân'ı hizmetlenmek için yanına aldı, yola koyuldular.

Aşk ateşiyle içi yanıyor, kavuşması yaklaştığı için neşeleniyordu. Medine'ye vardığında Fahr-i Kâinat Efendimizin İslâmı yaymaya başladığını, düşmanlarla mücadele durumunda olduğunu işitti. Heyecan arttıkça arttı. Nerede ise sabrı tükenmişti. İşte o sırada Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Medine'ye geliyordu. Hz. Selmân kuru dallar kırmak için bir hurma ağacının üzerine çıkmıştı.

Peygamber Efendimizi karşılayanların tezahüratını işitince ağaçtan aşağı düştü. Ayıldığı zaman Peygamber Efendimizin yanına koştu. Ayaklarına kapandı. Gözlerinden yaşlar döküyordu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz onun sırtını okşadı ve bu zat kimdir? diye sordu. “Selmân'dır. Sizinle görüşmek için İran'dan gelmiş,” dediler.

Selmân macerasını anlattı, İslama girmek istedi ve girdi. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Yahudiye çağırıp Selmân'ı satmasını istedi. Yahudinin isteğine uyularak kırk okka gümüşe Hz. Selmân satın alındı.

Ayrıca Yahudiye üçyüz adet hurma da yetiştirdiler. Müslümanların bu insancıl davranışlarını gören Yahudi kendisi de Müslüman oldu. Hz. Selmân

Bedir ve Uhud savaşları yapılırken köle olduğu için bu savaşlara katılamadı. Hendek savaşında ise çok büyük hizmeti dokundu. Medine kenarına hendek kazılmasını o tavsiye etti. Hendek savaşından sonra bütün savaşlara katıldı. Hz. Ebû Bekir devrinde Medine’de kaldı. Hz. Ömer devrinde İran üzerine giden ordulara katıldı, çok yararlıklar gösterdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisini çok severdi, hatta (Selmân benim ehl-i beytimdendir) taltifinde bulunmuştu.

Hz. Ömer de kendisine çok sevgi gösterirdi. Bir gün Hz. Ömer bir kürsü üzerinde oturuyordu. Hz. Selmân gelince kürsüden inerek yere oturdu. Hz. Selmân ashâb-ı kiram arasında çok sevilen bir zattı, ittika ve verâda emsali azdı. Geçmiş ilâhî kitapların hükümlerine de vakıftı, hele Zerdüştlüğün ve Hristiyanlığın esrarına vakıftı.

Hz. Selmân’ın hadis rivâyetinde büyük hizmeti vardı. Kendisinden 60 hadis rivâyet edilmiştir. Bunlardan 30 tanesi Buharî ile Müslim arasında müttefekun aleyhtir. Geriye kalanlar ise Buharî ile Müslim tarafından münferiden rivâyet edilmişlerdir. Hz. Selmân nafile ibadetle çok meşgul olurdu. Hz. Aişe’nin anlattığına göre bazı geceleri Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem’le yalnız kalır, ibadet ederlerdi. Onların yanına hiç kimse giremezdi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz şöyle buyurmuş:

– Cennet üç kimseye âşıktır.

1 - Ali’ye,

2 - Ammâr’a

3 - Selmân’a.

Hz. Ömer devrinde Medâin’de vali olarak bulunuyordu, valilikten önce nasıl giyinmişse valiliği sırasında da öyle giyinirdi. Hz. Osman’ın halifeliği devrinde hastalanmıştı. Sa’d bin Ebî Vakkas onu ziyarete geldi. Hz. Selmân ona vasiyet ederken şöyle dedi:

– Bir büyük bardağım, bir leğen, bir kilim ve bir de hasırımdan başka hiç bir şeyim yok. Sa’d bin Ebî Vakkas kendisinden nasihat istedi. Hz. Selmân

ona:

Bir iş yaptığın zaman bunu yalnız Allah'ın rızası için yap, bunu hiç unutma dedi. Bu hastalığı sırasında bütün dost ve ahabı, mü'minlerin ileri gelenleri kendisini ziyarete geliyorlar, kendisinden nasihat istiyorlardı. Hz. Selmân da onlara nasihatta bulunuyordu. Bir ara hanımı su almaya gitmişti. O dönünceye kadar, Hz. Selmân Hakk'ın rahmetine kavuştu. Allah kendisinden razı olsun. (Ashab-ı kirâm, c. 3, s. 200 - 214, Üsd'ül-Gabe)

SEMURE BİN CÜNDÜB (R.ANHÂ)

Semure bin Cündüb radiyallahu anh, Rasûl-i Ekrem'in Medine'ye gelişinde çocuktu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem onu güzelleştirdi.

Havariç hakkında çok şiddette bulunurdu. Havariç de kendisini ta'n ederlerdi. Kendisine hastalık isabet etti. Sıcak suya oturarak tedavi ederdi, birgün çok sıcak bir su kazanına düşerek vefat etti. Rasûl-i Ekrem, sağlığında onun için Ebû Hüreyre ve Ebû Mahzûra'ya, "içinizde en sonra ölecek olan Semure'dir, yanarak ölecek," buyurmuştu. Nitekim hicretin ellinci yılında Basra'da anlatıldığı gibi sıcak suda yanarak vefat etmiştir. (Menhel, c. 3, s. 136)

SEVBÂN (R.A)

İsmi Sevbân, künyesi Ebû Abdullah'tır. Yemen'in Himyerî ailesine mensup idi. Bu ailenin kölesi olan Sevbân'ı Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem alıp azat etmişti. "Seni azat ettik, ama gönlümüz yine seninle beraber," buyurmuştu. Bu iltifattan çok duygulanan Hz. Sevbân Rasûl-i Ekrem'in ailesinden ayrılmamış, seferde ve hizada hep Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hizmetinde bulunmuştur. Rasûl-i Kibriya'nın vefatına dayanamayarak önce Remle'ye gitmiş orada yerleşmiş, Mısır'ın fethine iştirak etmiştir. Sonra da Humus'a gitmiş, orada kendisine ev yapıp yerleşmiş, hicrî 54 yılında Humus'ta vefat etmiştir. Hz. Sevbân, Rasûl-i Kibriya'nın özel hizmetçisi idi. Onun için Rasûl-i Kibriya'dan pek çok hadis ezberlemiş ve bunların neşrini bir vazife bilmiştir.

Hız. Sevbân Rasûl-i Kibriya'ya son derece âşıktı, ondan bir an bile ayrılmak onu müteessir ederdi. Rasûlullah'a sevgisinden dolayı canını siper ederek korurdu. Bir gün bir yahudi Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in yanına gelmiş, ya Muhammed demişti. Niçin ya Rasûlullah demedi diye yahudi ile dövüşmüştü ve yaralanmıştı. Sevbân radiyallahu anh hastalandığı zaman Vali Abdullah bin Karak onu ziyarete geldi. Rasûlullah'a çok bağılılığını bildirdiği için ona şaka olsun diye eğer Rasûl-i Kibriya'nın değil de Hz. Musâ veya Hz. İsa'nın hizmetçisi olsan ne yapardın, demiş. Sevbân da ne yapacaktım, senin gibi bir vali ziyaretime gelmezdi, cevabını vermişti. (Müstedrek, c. 3, s. 480)

SIRMA BİN KAYS BİN MÂLİK (R.A)

Sırma bin Kays bin Mâlik radiyallahu anh, ensarın Evs kabilesinin Neccar koluna mensuptu. Cahiliyet devrinde şâir olarak tanınırdı. Çok ömür sürdü. Daha cahiliyet devrinde iken putlardan nefret ederdi. Kavmi arasında hürmet edilen iyi bir insandı. İhtiyarlığı sırasında İslama yetişti. Hicretin birinci yılı Müslüman oldu. (İsâbe)

SÜFYAN ES-SAKAFÎ (R.A)

Süfyan Es-Sakafî radiyallahu anh Taiflidir. ashab-ı kirâmdandır. Kardeşi Vehb bin Kaysala da ashabdandır. (Üsdülğabe, c. 2, s. 321)

SÜLEYMAN BİN YESÂR (R.A)

Süleyman bin Yesar, Ebû Abdurrahman radiyallahu anh tâbiînin büyüklerindendir. Medine'deki fukaha-i seb'a (7 fakih)dendir. Hz. Meymûne'nin azatlısı idi.

Ataihi'l Ali'nin kardeşidir. Ebû Hûreyre'den, İbn-i Abbas'tan, İbn-i Ömer'den Hz. Aişe ile Hz. Seleme'den hadis rivâyet etmiştir. Muhammed bin Sa'd şöyle demiş, "Süleyman sika, âlim kadri yüce, fakih muhaddis bir zattı." 109 yılında 73 yaşında vefat etmiştir. (İstılahat-ı Fıkhiye Kamusu, c. 1, s. 485, 2 ci baskı)

ŞAKÎK BİN SELEME (R.A)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellemine devrine yetişmişse de görüşmek nasip olmamıştır. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve Muaz İbn-i Cebel gibi ashab-ı kirâmın büyüklerinden rivâyette bulunmuştur. İbn-i Mâîn sikadır, diyor. İbn-i Sa'd'da sikadır, pek çok hadis bilir, diyor. Vakidî hicretin 82. ci yılı Ömer İbn-i Abdülaziz'in halifeliği zamanında vefat etmiştir diyor. Allah kendisinden razı olsun. (Tehzib, c. 4, s. 363)

ŞEDDAD BİN EVS (R.A)

İsmi Şeddad. Künyesi Ebû Leylâ'dır. Hazreç kabilesinin Neccar hanedanındandır. Babası Hz. Evs bin Sabit akabede bulunmak şerefini kazanan Uhud harbinde şehit olan bahtiyarlardandır. Annesi Halime de Neccar oğullarından ilk inananlardandır. Anne ve babası Müslüman olduğu için, Müslüman bir ailede yetişti. İslâm terbiyesi ile terbiyelendi. Asr-ı Saadet'ten sonra Hz. Şeddad, Şam, Humus ve Kudüs'te bulundu. Ubâde bin Es Sâmit Şeddad için: O ilim ve hilim itibarı ile (Mecmeul Bahreyn) iki deniz kavşağıdır, demiştir. (Üsdülğabe, c. 2, s. 387)

Kendisinden 50 kadar hadis rivâyet edilmiştir. Hz. Şeddâd çok ibadet eden, Allah korkusundan gözüne uyku girmeyen, vaktinin çoğunu tefekkürle geçiren (Yarab! Cehennem azabı benimle uykum arasına gerildi) diye yalvaran bir zattı. Hicretin 58 inci yılı 75 yaşında iken Kudüs'te vefat etmiştir.

ŞU'BE (R.A)

Şu'be radiyallahu anh, İslâm alimlerinin büyüklerindendir. Basra'da yerleşmiştir. Muâviye bin Kurre, Enes, İbn-i Sirîn, Sabit-i Bünânî, Hammâd bin Süleyman ve A'meş gibi tâbiînden hadis rivâyet etmiştir. Kendisinden de Eyyûb-i Sahtiyânî Süfyan-i Sevrî, Abdullah bin Mübarek hadis rivâyet etmişlerdir. Süfyan-ı Sevrî "ilmi hadiste Şu'be mü'minlerin başkanıdır," demiş. Yahya bin Maîn de müttekilerin İmâm-ı diye anarmış. Şâfîî hazretleri, "Şu'be olmasaydı, Irak'ta ilm-i hadis bilinmezdi," demiştir. Enes

bin Mâliki ve Ömer bin Seleme'yi görmüştür. Tâbiînden 400 kişiden hadis rivâyet etti. Rivâyet ettiği hadisler ikibine varmıştı.

Pek çok menkıbeleri nakledilmiştir. 160 tarihinde vefat etmiştir. (Tezkiratü'l-Huffaz, c. 1, s. 174 - Hulâsa, s. 40)

ŞUREYH BİN UBEYD (R.A)

Şureyh bin Ubeyd radiyallahu anh Sevbân, Ebû Derda, Ebû Ümame, Ata bin Âbid, Irbaz bin Sâriye, Muaviye, Mikdam, Ma'd-i Kerîb, Mikdad bin el Esved, Abdürrahman bin Aiz ve Ebi Mâlik el-Eş'ari, Kesir bin Mürre, Zübeyr bin el Velid, Ukbe bin Amr'dan rivâyeti var. Kendisinden Saffan bin Amr, Zamre bin Rabia, Zamzam bin Züra, Muaviye bin Salih ve başkaları rivâyet etmiştir. Kendisi Şam'lıdır. Nesêi sikadır, diyor. İbn-i Hıbban sikalar arasında zikiretmiştir. İbn-i Asâkir, "onun şehit edildiğine kitab-ı gazada rastladım. 108 yılında şehid olmuş," diyor. (Tehzib et-Tehzib, c. 4, s. 329)

TALHA BİN UBEYDULLAH (R.A)

Talha bin Ubeydullah radiyallahu anh, bin Osman bin Âmr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Mürre bin Ka'b bin Lüey bin Calib'dir.

Muhammed el-Medenî el-Teymî'nin babasıdır. Cennetle müjdelenen on zattan biridir.

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, "Talhatül hayır = Hayır Talhası, Talhatül cûd = cömertlik talhası, Talhatül fayyaz = Feyiz saçan Talha" diye sıfatlandırdı.

Hız. Ebû Bekir radiyallahu anh, Uhud harbini hatırlayınca, "O gün hepsi Talhanındır" derdi.

Basra'da bir rahibin, "İçinizde Harem halkından kimse var mı?" diye sorusuna, "Ben varım," cevabını verdi. Rahip:

“- Ahmed bin Abdullah, bin Abdulmuttalib Peygamberliğini ilân etti mi? dedi.

Hız. Talha radyallahu anh hemen Mekke'ye gelip Rasûlullah'a iman etti.

Uhud'da Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in başına gelen oklara göğsünü ve “elini siper etti. Eli orada çolak oldu. Ve Basra'da vefat etti. (El-Menhel, El-Azb, c. 3, s. 377)

TÂRIK BİN ABDULLAH EL-MUHÂRİBÎ (R.A)

Tarık bin Abdullah el-Muhâribî radyallahu anh ashab-ı kirâmdandır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den rivâyeti vardır. Kendisinden Ebû Sahra, Câmî bin Şeddad, Rabî bin Hıraş ve Ebû Şase, Süleym bin Esved, El-Muharîbî rivâyet etmişlerdir.

Bağavî iki hadis-i bulunduğunu söylemiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 5, s. 4)

TÂVUS BİN KEYSÂN (R.A)

Tâvus bin Keysân Ebi Abdurrahman El-Yamânî radyallahu anh, Zeyd bin Sabit, Aişe, Ebû Hüreyre, Zeyd bin Erkam ve İbn-i Abbas gibi bir çok sahabeden rivâyeti vardır. Tavus Yemen'in en büyük imam ve müctehidi idi. İlminin yüksekliği nisbetinde Zühd ve takvası vardı. Bir kere Yemen emiri 500 dinar göndermişti, bunu kabul etmedi. Hicrî 106 yılında hac mevsiminde terviye gününden bir gün önce Mekke'de vefat etti. Cenaze namazı Hişam bin Abdul Melik tarafından kıldırıldı. (Tezkiratü'l-Huffaz, c. 1, s. 78) (Terviye Zilhicce ayının sekizinci günüdür)

TÖVBETE'L-ENBÂRÎ (R.A)

Tövbetel Enbârî radyallahu anh İbn-i Keysan önce Sicistanlı, sonra Basralıdır. Sabur ve Ehvaz kadılıklarında bulunmuştur. Hız. Enes, Şâ'bî, Ömer bin Abdülaziz, Ebû Bürde, Nâfî ve başkalarından rivâyeti vardır. Kendisinden Sevrî, Şu'be, Ebû Beşir ve Hişam rivâyet ettiler.

Tövbete'l-Enbârî 30 kadar hadis rivâyet etmiştir. Buharî, Müslim Ebû Dâvud ve Nesêî'nin kendisinden rivâyetleri vardır. Hicrî 131 yılında vefat etmiştir. (El Menhel, El Azb, El Mevrut, c. 2, s. 203)

UBÂDE BİN ES-SÂMÎT (R.A)

Ubade bin es-Sâmit radiyallahu anh Ebû'l-Velid Ubâde bin Sâmit bin Kays ensarın Hazreç kolundandır. Ensarın nükebâsından idi. Birinci ikinci ve üçüncü beyatları hazır bulundu. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin gazalarından hepsine iştirak etti.

Hiz. Ömer kendisini Şam'a muallim olarak gönderdi. Önce Humus'ta, sonra Şam'da kaldı. Kıbrıs seferi açılınca hanımı Ümmü Haram ile beraber Kıbrıs seferine iştirak etti. Kıbrıs'ın fethinden dönerken hanımı Ümmü Haram Kıbrıs'ta bindiği katırdan düşerek vefat etti. Kendisi sâlimen döndü. Hicretin otuz ikinci yılı Remle'de bir rivâyete göre Kudüs'te vefat etti. (Tecrid-i Sarîh Tercümesi, c. 8, s. 391 ve şerhi aynı, Müstedrek, c. 3, s. 354, El-İstiab, c. 2 s. 807)

UBEY BİN İMÂRE (R.A)

Kendisine İbn-i Ubade de denir. Meşhur sahabidir. Medinelilerden sayılır, Mısır'da yerleşmiştir. Meshler hakkında bir hadis rivâyet etmiştir. Ebû Hatem, "Ubey bin İmare lâkabı yanlıştır. Doğrusu Ebû Ubey'dir. Asıl ismi de Abdullah bin Âmr bin Ümmü Haram'dır." diyor. (E Menhel el-Azb, El Mevrut. c. 2, s. 131)

UBEY BİN KA'B (R.A)

Ubey bin Ka'b radiyallahu anh ismi Ubey künyesi Ebû Münzir Ebû't-Tufeyl'dir. Lâkablari, Seyyidü'l-Kurra, Seyyidi'l-Ensar, Seyyidi'l-Müslim'dir. Hiz. Ubey radiyallahu anh, Hazreç kabilesinin Neccar koluna mensubtur. Akabe beyatında bulunmuş, çok önceden inandığı davasını beyatla perçinleştirmiş iaşere-i mübeşşereden (Cennetle müjdelenen on kişiden) Said bin Zeyd radiyallahu anh ile kardeş olmuştur. Asr-ı Saadet'te bir çok vazifeler ifa etmiş, zekât toplamak için âmil (tahsildar) tayin

edilmiştir. Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh devrinde Kuran'ın cem'inde en büyük hizmeti olan kurrâlardan birisiydi.

Hz. Ömer radiyallahu anh devrinde Hazreç kabilesini temsilen şura meclisinde bulundu ve fetva verme vazifesi ile görevlendirildi. İlim talimi ile meşgul oldu. Hz. Ömer devrinde terâvih namazlarını Ubey bin Kâ'b kaldırırdı.

Hz. Osman zinnûreyn devrinde Kur'an nüshaları çoğaltıldığı zaman, on iki kişilik heyetin başkanı Ubey bin Kâ'b radiyallahu anhdı, o okuyor, Zeyd bin Sabit de yazıyordu. Hz. Ubey, Kur'an'ın lafzına âşinâ olduğu kadar manâsına da aşina idi. Bizzat kendi el yazması ile Kur'an'ı vardı. Hz. Ubey eshabın hadiscilerindendi. Tefsir ve hadis dersi okuturdu. Buna rağmen kendisinden yüz altmış dört hadis rivâyet edilmiştir. Tevrat ve İncili de çok iyi bilirdi. Hz. Ubey hicretin 35. yılında Medinede vefat etmiş, ölümüne, bütün ashab üzülmüştü. Hz. Osman radiyallahu anh göz yaşları ile onun cenaze namazını kıldırmıştı. Allah kendisinden razı olsun.

UMEYME BİNT-İ RUKAYKA (R.ANHÂ)

Abdurabbu bin Hakem ondan rivâyet etti. Ümeyme de annesi Rakika'dan rivâyet etti. Annesi Rakika Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin kadın sahabilerindendir. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 401)

YEZİD EL-FÂRİSÎ (R.A)

Yezid bin Hürmüz el Medenî ile aynı şahıs olduğunu söyleyenler de var. Ebû Hüreyre, İbn-i Abbas ve Eban bin Osman'dan rivâyeti var. (Tehzib et-Tehzib, c. 11, s. 369)

VABİSA (R.A)

Hicretin dokuzuncu senesinde Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve selleme kavmi tarafından elçi olarak gelmiş, iman ettikten sonra kavmine dönmüştü. Sonra Cezire'ye yerleşti. Ebû Râşid el-Ezrak diyor ki: "Ben Vabisa'nın

yanına varırdım. Kur'an'ı önüne koymuş, göz yaşlarından yakası ve Kur'an'ı ıslanmış görürdüm.”

Vâbisa radiyallahu anh Rakka'da vefat etti. Kabri Rakka Mescid-i minaresinin yanındadır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ve İbn-i Mes'ûd, Harim bin Fatik el-Esedî ve Ümmü Kays bint-i Mihsan'dan rivâyette bulunmuştur. (Tehzib et-Tehzib, c. 11, s. 100)

ÜMMÜ VARAKA BİNT-İ ABDULLAH (R.ANHÂ)

Ümmü Varaka bint-i Abdullah bin el-Haris bin Umeyr bin Nevfel et-Enbârî radiyallahu anha, sohbet şerefine ermiş bir kadındı. Rasûl-i Ekrem her zaman ziyaret eder ve kendisini şehid kadın diye adlandırmıştı. Ev halkına daima imamlık yapardı. Müdebbera bağladığı kölesi ile cariyesi bir gece kendisini şehid ettiler. Hz. Ömer'in halifeliği zamanında şehid edildi. Hz. Ömer, “bu kadına şehide diyen Rasûl-i Ekrem çok doğru söylemiş,” dedi. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 482)

ÜMMÜ VELED (R.ANHÂ)

Abdürrahman bin Avf'ın oğlu İbrahim radiyallahu anh annesi Ümmü Gülsüm bint-i Ukbe bin Muayt'tir. Tâbiînin birinci tabakasındandır. Bazıları hicretin altmışıncı senesinde bir rivâyete göre doksan beşinci senesinde 75 yaşında iken ölmüştür. Ebû Nüaym el-Emin İbrahimî ashap arasında zikretmişlerdir. Delilleri bu zatın Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem hayatında doğmuş olmasıdır. Nesêi sikadır, demiştir. Hz. Osman, Ömer, Ali, Sa'd, Ammar bin Yasir ve Ebi Bekre'den, Suheyb'ten, Cübeyr ve başkalarından rivâyet etmiştir. Kendisinden oğulları Sa'd, Salih, Zührî ve başkaları da rivâyet etmişlerdir. (Tehzib et-Tehzib, c. 1, s. 139)

ÜMMÜ SELEME (R.ANHÂ)

İsmi Hind'dir, künyesi Ümmü Seleme'dir. Babası Ümeyye'dir.

Mahzum kabilesine mensuptur. Kocası Ebi Seleme'nin vefatından sonra hicretin 4. yılında Rasûlü'Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizle evlendi.

Kocası Ebû Seleme ile beraber Habeşistan'a ilk hicret edenlerdendir. Medine'ye ilk önce hicret eden ilk kadın Ümmü Seleme radiyallahu anh'adır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellemden 378 hadis rivâyet etmiştir. Bunlardan 13 ü müttefekun aleyh. Üçünü Buharî, 13 ünü de Müslim münferiden rivâyet etliler.

Hicretin 62. yılı 90 yaşında iken Medine'de vefat etmiş Cennetül Bakia'ya defnedilmiştir.

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımlarından ilk vefat eden Hz. Hatice radiyallahu anha olduğu gibi son vefat eden de Hz. Ümmü Seleme radiyallahu anhadır. (Delilü'l-Falihin, c. 1, s. 270)

ÜMMÜ SÜBEYYE EL CÜHENİ (R.ANHÂ)

İsmi Havle'dir. Kays'ın kızıdır. Harice Bin El-Haris'in büyük annesidir. Sohbet şerefine erenlerdendir. Kendisinden azatlısı Ebû Numan, Salih bin Şerh ve kardeşi Nafi hadis rivâyet etmişlerdir. (Tehzib, c. 12, s. 472)

ÜMMÜ HABİBE (R.ANHÂ)

İsmi Remle, babası Ebû Süfyan'dır. Hz. Muaviye'nin kız kardeşidir. İslâmın ilk günlerinde kocası Abdullah bin Cahş ile beraber iman etmiş. Habeşistan'a giden ikinci kabileye kocasıyla beraber katılmıştı. Kocası orada dininden dönerek Hristiyan oldu. Ümmü Habibe de ondan ayrıldı. Bilâhare, Abdullah bin Cahş öldü. Ümmü Habibe'nin iddeti bitince, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem vekâleten onun nikâhını ve mehrini Necaşi kıyıp, Medine'ye göndermişti. Ümmü Habibe dindarlığı ile meşhur bir kadındı. Hicretin 44 üncü yılı Medine'de veya Şam'da vefat etmiştir. (Asrı Saadet, c. 2, s. 1000)

ÜMMÜ HABİBE BİNT-İ CAHŞ (R.ANHÂ)

Ümmü Habibe bint-i Cahş Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in baldızıdır. Çünkü Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hanımı Hz. Zeynep Cahş'ın kızıdır. Ümmü Habibe ile kardeştir.

ÜMMÜ KAYS BİNT-İ MIHSAN (R.ANHÂ)

Ümmü Kays bint-i Mıhsan El-Esediye Hz. Ukkaşe'nin kızkardeşi idi. Mekke'de Müslüman oldu, Medine'ye hicret etti. Sohbet ve hicret şerefine eren kadınlardandır. Rasûl-i Ekrem Efendimizden rivâyeti vardır. Ümmü Kays anlatıyor. İki oğlum birden vefat etti. Çok müteessir oldum. Çocuklarımı yıkayan gassale, çocuklarımı soğuk su ile yıkama, sonra onları öldürürsün," dedim. Sonra kardeşim Ukkaşe Rasûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, benim sözümü haber vermiş. Rasûl-i Ekrem gülümseyerek, onun ömrü uzun olsun buyurmuş. Bu dua hürmetine Ümmü Kays uzun ömürlü olmuştur. (Tehzib, c. 12, s. 476)

ÜMMÜ ATİYYE (R.ANHÂ)

İsmi Nüseybe bint-i Ka'b'tır. Haris-i Ensâri'nin kızıdır, denilmiştir. Rasûl-i Ekrem'e biat eden kadınlardandır. Hastalara bakan yaraları tedavi eden bir cerrah idi.

Hiz. Zeynebi de Ümmü Atiyye yıkamış, ölünün gaslinde Rasûl-i Ekrem'in emirlerini olduğu gibi yerine getirmiş ve bu husustaki emri nebeviyeyi müslümanlara nakletmiştir.

İbn-i Münzir gasl-i meyyit hadisleri içerisinde Ümmü Atiyye hadisinden âlâ bir hadis daha yoktur, demiştir. Bütün müctehitler bu hadise müracaat etmiştir. (Tecrid-i Sarih Tercemesi, c. 4, s. 402)

ÜMMÜ CEHTAR EL-AMİRİYE (R.ANHÂ)

Hayız kanının elbiseye bulaşması hakkında Hz. Aişe radiyallahu anh'-dan rivâyette bulunmuş, ondan da kızı Ümmü Yusuf bint-i Şeddat rivâyet etmiştir. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 461)

ÜMMÜ FERVE (R.ANHÂ)

Ümmü Ferve radiyallahu anha, Kasım bin Ganemî el Ensâriye'nin halasıdır. Biatta bulunan ve sohbet şerefine eren bahtiyar kadınlardandır. Hz. Ebû Bekir radiyallahu anh dayısı olur. Avnul Mabûd'da Tayyibi'den naklen iki Ümmü Ferve bulunduğunu, birinin ensardan, diğerinin ise Hz. Ebû Bekir radiyallahu anhanın baba bir, kızkardeşi olduğunu kaydedip bazı kimselerin her iki Ümmü Ferve'nin de aynı kimse olduklarını söylediklerini ilâve etmiştir.

ÜSEYD BİN HUDAYR (R.A)

Cami'ül Usûl'de Useyd bin Hudayr hazretlerine Ebû Yahya ve Ebû İsa denildiği bildirilmiştir. Üseyd radiyallahu anh, Akabe biatında bulunan bahtiyarlardandır. Bedir'den itibaren Rasûl-i Ekrem Efendimizin bütün gazvelerinde hazır bulundu. Gabiye ve Kudüs'ün fethinde Hz. Ömer'le beraberdi. Kendisinden 18 hadis rivâyet edilmiştir. Ravileri arasında Enes bin Mâlik ve Ebû Said Hudrî gibi ashab-ın büyükleri de vardır. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, Üseyd ne iyi insandır, diye onu övmüştür. Hicretin 20 inci yılında vefat etmiştir. Cenaze namazını Hz. Ömer kıldırmıştır. Cennetül Bakia Kabristanına götürülürken, tabutun bir kolunu Hz. Ömer taşımıştır. (Tecrid-i Sarih Tercümesi, c. 8, s. 99, İstiâb, c. 1, s. 92)

URVE BİN ZÜBEYR (R.A)

Urve aşare-i mübeşşereden Zübeyr bin Avvam'ın oğludur. Tâbiîn devrinde Medine'de yetişen 7 fakihten birisidir. Babası Hz. Zübeyr'den, annesi Hz. Esmâ'dan, teyzesi Hz. Aişe'den, Hz. Ali, Ebû Hureyre, Muhammed bin Mesleme radiyallahu anh'dan rivâyeti var. Kendisinden oğulları Osman, Abdullah, Hişam ile Süleyman bin Yesar İbn-i Ebî Müleyke gibi tâbiînden olan zatlar rivâyet etmişlerdir.

İbn-i Sa'd tabakatında Urve sikadır. Çok hadis bilir, Urve fakihtir, alimdir, ilimde sabittir. Emindir, demiştir. Zamanın fitnelerine aslâ karışmayıp ilim

ile uğraşmıştır. Zührî onun hakkında “Urve, kova ve kepçelerin girip çıkması ile bulanmayan geniş bir denizdir,” diyor.

UKBE BİN ÂMR (R.A)

İsmi Ukbe, künyesi Ebû Amr’dır. Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Medine’ye hicret buyurduğunda Ukbe keçi güdüyordu. Rasûl-i Kibriya’nın Medine’ye geldiğini işitince keçileri bıraktı, huzur-ı risâlete geldi. Biatta bulundu. Medine’ye hicret edip yerleşti. Hz. Ömer devrinde Şam’ın fethinde bulundu. Şam’ın fethini Ömer’e Ukbe bin Âmr müjdeledi.

Hz. Muaviye devrinde Mısır’da namazlara imam ve harac emiri tayin edildi. Rodos’un fethi için hücum ettiği sırada vazifeden azledildi. Hz. Ukbe Kur’an, Hadis, Fıkıh, Ferâiz ve şiirde büyük behresi olan bir zattı. Hatta Hz. Ukbe’nin elinde kendi el yazması ile Hz. Osman’ın tertibinden başka bir tertipte Kur’an-ı Kerim nüshası vardı. Kendisinden 55 hadis rivâyet edilmiştir. Bunlardan 7 sinde Buhârî ve Müslim ittifak etmişlerdir. Birini Buhârî, 7 sini de Müslim ayrı ayrı tahric etmişlerdir. Çok hadis bilmesine rağmen kendisinden çok az hadis rivâyet edilmiştir. Aslında ashab-ın çoğu ondan hadis öğrenmişlerdir.

İbn-i Abbas bile onun rivâyetlerinden istifade etmiştir. Rasûl-i Ekrem’e çok sevgisi vardı. Rasûl-i Ekrem hayvana binerken yardım vazifesi Hz. Ukbe’ye aitti, saygısızlık olur diye Rasûl-i Ekrem’in yanında atına binmezdi. Ancak Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, bin diye emrederse öyle binerdi. Hicretin 58 inci yılı vefat etti. Kabri Kahire’de ismine izafe edilen Ukbe bin Âmr Mescidinin yanındadır. Allah kendisinden razı olsun. (El-A’lâm, c. 5, s. 37, Ashab-ı kirâm, s. 355)

ÜMEYYE BİNT-İ EBÛ’S-SALT (R.ANHÂ)

İsmi Emine’dır. Gıfar kabilesinden Hz. Ebû Zer’in hanımı Leylâ’dan rivâyeti var. Kendisinden de oğlu Süleyman bin Samim rivâyet etmiştir. Hz. Ümeyye sohbet şerefine eren kadınlardandır. (Tehzib et-Tehzib, c. 12, s. 402)

UMEYR BİN ABDULLAH EL HİLÂLÎ EBÛ ABDULLAH EL MEDENÎ (R.A)

İbn-i Abbas'ın azatlısıdır. Asıl mevlâsı Ümmül Fazl'dan ve Ümmül Fazl'ın oğulları İbn-i Abbas ve Fazl bin Abbas'tan rivâyette bulundu. İbn-i İshak ve Nesêi sikadır, dediler. Umeyr'in biri teyemmüm, öbürü oruç hakkında olmak üzere iki hadis-i rivâyet edilmiştir. 104 yılında Medine'de vefat etmiştir. (Tehzib c. 8, s. 148)

UBEYT BİN SÛMAMET-EL-MURÂDÎ (R.A)

Ubeyt bin Sümamete'l Murâdî radiyallahu anh, tâbiîndendir. Mısırlıdır. Abdullah bin Ceziden hadis rivâyet etmiştir. Ebû Dâvud kendisinden bir hadis rivâyette bulunmuştur. (Tehzib, c. 7, s. 61)

ZEYD BİN ERKÂM (R.A)

İsmi Zeyd, künyesi Amr'dır. Hazrec kabilesindendir. Çocukken babası ölmüş, Abdullah bin Revaha'nın yanında büyümüştü. Akabe Bey'a-tında Abdullah bin Revâha ile beraber imân etmişti. Hendek savaşından itibaren bütün savaşlarda bulundu, sonra Kûfe'ye yerleşti. Hadiste ve diğer ilimlerde tereddüde düşenler ona müracaat ederlerdi. Çok hadis bilmesine rağmen kendisinden ancak 90 kadar hadis rivâyet edilmiştir. Hz. Zeyd çok cesur, hakkı söylemekten zerre kadar çekinmeyen bir zattı. Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem kendisini çok severdi. Hasta oldukça onu ziyaret ederdi. Bir gün gözü ağrımış, Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz onu ziyarete gitmişti. "Ey Zeyd, gözlerin böyle kapalı kalsa ne yapardın?" buyurmuş, Hz. Zeyd:

– Sabreder, hamd eder, mihnete katlanırdım, demiştir.

Hz. Zeyd bin Erkâm, hicretin 68. yılı Kûfe'de vefat etti. Allah kendisinden razı olsun. (Ahmed bin Hanbel Müsned, c. 4, s. 367, 368, 370, 371, 326) (El İstiab c. 2 s. 535)

ZEYD BİN HALİD EL-CÜHENÎ (R.A)

İsmi Zeyd, künyesi Ebû Abdurrahman'dır. Cüheyne kabilesine mensuptur. Hz. Zeyd Medine'de yaşadı. Hudeybiye seferinde bulundu. Mekke'nin fethinde Cüheyne kabilesinin bayrağını taşıdı. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden 81 hadis rivâyet etti. Bu hadislerden beşi üzerinde Buharî ve Müslim ittifak ettiler. Üçünü de Müslim tek başına rivâyet etti. Zeyd bin Halid, hicretin 68 inci yılında ve 85 yaşında iken Medine'de veya Kûfe'de veya Mısır'da vefat etti. (Delilül Falihîn, c. 1, s. 441) El İstiab c. 2, s. 549)

ZEYD BİN SÂBİT (R.A)

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz Medine'ye geldiği zaman 11 yaşlarında idi. Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vahiy kâtiplerindendir. Hz. Ömer'in kâtipliğini de yapmıştır. Hatta Hz. Ömer bir yere gittiği vakit onu vekil bırakırdı. Şâbî şöyle diyor. Zeyd iki şeyde insanlara üstün gelmiştir. Birincisi Kur'an ilminde, ikincisi de Ferâiz ilminde. Mesrûk şöyle diyor:

Zeyd-bin Sâbit fetvaya ehil, ilimde kemal bulanlardandı. Zeyd bin Sâbit vefat edip toprağa girdiği gün İbn-i Abbas şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun bu gün ilimden çok şey defnedildi." Zeyd bin Sâbit vefat ettiği gün Ebû Hureyre şöyle dedi: "Bu ümmetin ilim deryası bu gün vefat etti. Allah İbn-i Abbas'ı ona vekil kılsın," dedi. (Elmenhel El-Azb El-Mevrut, c. 3, s. 330) Hz. Ebû Bekir devrinde Kur'an cem edildiği zaman, ilim komisyon başkanlığına Zeyd bin Sâbit tayin edilmişti. Kendisinden 92 hadis rivâyet edilmiştir. Allah razı olsun. (El İstiab, c. 2, s. 537)